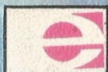
ROMAN

ekâbir

arthur hailey

EKÂBİR

roman

arthur hailey

birinci baskı

e yayınları : 71

Arthur Hailey, E Yayınlarının Türk okuruna tanıttığı bir yazar. Daha önce, **«Hava Alanı»** ve **«Otel»** adlı romanlarıyla ülkemizde büyük ilgi uyandıran Hailey, yine E Yayınları arasında **«In High Places-Ekâbir»le** yer alıyor. İngiltere de doğan, 2. Dünya Savaşına İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri pilotu olarak katılan ve savaş sonrası Kanada'ya yerleşen Hailey ilk ününü bu ülkede elde etti. Televizyon oyunlarını film senaryoları ve her biri satış rekorları kıran romanlar izledi. **«Otel»,** ardından **«Hava Alanı»** beyaz perdeye aktarıldı ve yazar Kanada'dan B. Amerika'ya yerleşti. Halen de orada yaşıyor.

«Ekâbir» de politika çevrelerini konu alan Arthur Hailey, bu eserinde okurlarını yeni yeni heyecanlara sürüklüyor.

e yayınları

kitap/yayın/dağıtım
ankara caddesi 13/2, tel: 268142, pk12 - istanbul

EKÂBİR/In High Places Arthur Hailey'in romanı ● e **yayınları: 71** ● copyright: arthur hailey 1962/Kesim Telif Hakları Ajansı - e yayınları 1972 ● kapak: Kemal Kaldı ● dizgi baskı: sümer matbaası/cilt: alibaba ciltevi ● **e yayınları** idare **ankara caddesi 13/2 telefon: 26 81 42** dağıtım **narlıbahçe sokak 29 kat 3 tel: 27 87 20** kısa yazışma adresi: **posta kutusu 12 istanbul** ● birinci baskı: nisan 1972

türkçesi : alev güven

arthur hailey

EKÂBİR

roman

e yayınları

Nasıl da düştü ekâbir savaşın göbeğine; tam göbeğine.
Ey Jonathan nasıl da öldürüldün sen kendi yüceliğinde.

David'in Ağıdı'ndan

1/23 ARALIK

23 aralık günü öğleden sonra ve akşam üstü, birbirinden üç bin mil arayla, ilgisiz gözüken üç şey oldu. Bunlardan ilki, Birleşik Amerika Başkanının gizli telefondan Kanada Başbakanıyla yaptığı konuşmaydı; konuşma bir saat kadar sürdü, can sıkıcıydı. İkinci olay, İngiliz Genel Valisinin Ottawa'daki evinde verdiği kabul resmiydi; üçüncüsü de, Kanada'nın batı kıyısındaki Vancouver'e bir geminin demirlemesi.

İlk olay telefon konuşmasıydı. Başkan'ın, Beyaz Saray'daki çalışma odasından ettiği telefonu, Başbakan, Parliament Hill'in doğu kesimindeki odasından cevaplandırdı.

Sonra sıra, geminin demirlemesine geliyordu. Norveç'li kaptan Sigurd Jaabeck yönetimindeki motörlü tekne 10.000 tonluk ve Liberya bandıralıydı. Burrard koyunun güneyi'ne ve şehrin hemen kıyısına raslayan La Pointe Pier'e, saat üçte kolayca vardı.

Bir saat sonra, aradaki üç saatlık zaman farkından ötürü Ottawa'da akşam olmuş, Hükûmet Konağındaki davetin ilk konukları gelmeye başlamıştı. Genel Vali Hazretleri, her yılbaşı öncesinde, hükûmet üyeleriyle eşlerine böyle bir davet verirdi.

Birleşik Amerika Başkanının telefonundan sadece iki konuk - Başbakan ve Dışişleri Bakanı - haberliydi. Vastervik adlı tekneyi, aralarında ne duyan vardı, ne de bu duruma bakılırsa duyacak olan.

Ancak bu üç olay, yörüngeleri anlaşılmaz biçimde birleşen ve bir anın kıvılcımını bölüşen gezegenler ve nebulaları gibi, değişmez, ayrılmaz biçimde de birbirine örülmüştü.

2/BAŞBAKAN

Şafaktan önce kar taşıyan bulutlu gökyüzüyle, Ottawa gecesi soğuk ve sertti. Ülkenin başkenti - uzmanların dediğine göre - beyaz bir yılbaşı geçirecekti.

Şöförün kullandığı siyah Oldsmobile'in arkasında oturan Kanada Başbakanının eşi kocasının eline dokundu. «Jamie,» dedi, «yorgun gibisin.»

James McCallum Howden, gözlerini kapamış, arabanın ılık havasında dinleniyordu. Gözlerini açtı. «Hayır değilim.» Yorgun olduğunu kabul etmekten nefret ederdi. «Sadece biraz kendimi bıraktım. Şu son kırksekiz saat...» Şöförün geniş sırtına bir bakış yönelterek kendini toparladı. Aradaki cam kapalıydı; yine de dikkatli olmak gerekiyordu.

Dışardan bir ışık cama vurunca, kendi aksini görebildi: Atmaca gibi, güçlü bir yüz; kartal gagası gibi bir burun ve çıkık bir çene.

Yanında karısı alayla: «Kendini seyretmekten vazgeç, yoksa hastalanacaksın...» dedi. «Hani, neydi şu psikolojideki şey?»

«Narsisizm.» Kocası, düşük gözkapakları kırışarak gülümsedi. «Fakat bu bende yıllardır var. Politikada kendi kendine düşkünlük kuraldır.»

Bir sessizlik oldu, sonra yeniden ciddileştiler.

Margaret yavaşça, «Bir şey oldu, değil mi?» dedi. «Önemli bir şey.» Ona doğru dönmüştü, yüzü üzüntülüydü. Kafası çok dolu olduğu halde, karısının yüz çiz-

gilerinin klâsik biçimini farketti. Margaret halâ güzel bir kadın, diye düşündü. Beraberce bir odaya girdikleri zaman, başlar hep onlara doğru dönerdi.

«Evet», diye onayladı. Birden, Margaret'e içini dökmek, ilki iki gün önce, ikincisi de o gün öğleden sonra yapılan gizli telefon konuşmalarının başlattığı, çabucak oluşuveren her şeyi ona anlatmak için büyük bir istek duydu. Sonra zamanın uygun olmadığına karar verdi.

Yanında oturan Margaret: «Son zamanlarda çok şey oldu, yalnız kaldığımız anlar o kadar az ki», dedi.

«Biliyorum.» Uzandı ve karısının elini tuttu.

Bu, sanki söylenmemiş sözcüklerin simgesiydi. Yolun kısalığının ve Genel Valinin oturduğu yerin kendi evlerine sadece beş dakika uzakta olduğunun bilincindeki Margaret, çabucak konuştu: «Bütün bunlara değer mi? Şimdiye kadar yaptıkların yetmedi mi?»

Bir kaç dakikaya kadar bu anın içtenliği ve yakınlığı yok olacaktı.

«Kırk iki yıldır evliyiz Jamie, çoğunlukla senin yalnız bir bölümün benim olabildi. Artık önümüzde fazla zaman da yok.»

«Senin için hiç kolay olmadı değil mi?» Alçak sesle ve içtenlikle konuşmuştu. Margaret'in sözleri adama dokundu.

«Hayır, her zaman değil.» Sesi kararsızdı. Çok seyrek konuştukları, karışık bir konuydu bu.

«Zamanımız olacak, sana söz veriyorum. Eğer başka şeyler...» Son iki günün eseri olan, gelecek hakkındaki kuşkularını hatırlayarak sustu.

«Başka neler?»

«Son bir iş daha var. Belki de, şimdiye kadarkilerin en önemlisi.»

Kadın elini çekti.

«Niçin bu işi ille de senin yapman gerekli?»

Cevap vermek imkânsızdı. Margaret'e bile, pek çok düşüncelerinden daha gizli olan içten inancını söyleyemezdi: **Çünkü, pek yakında verilmesi gereken büyük kararları zekâ ve ileri görüşlülükle verebilecek, benim durumumda olan başka kimse yok.**

«Niçin ille de sen?» diye tekrarladı Margaret sorusunu.

Hükûmet konağının bahçesine girmişlerdi. Çakıllar, lâstiklerin altında çatırdadı. Karanlıkta park, arabanın iki yanında uzanıyordu.

Margaret'le ilişkisinden ötürü, bir an büyük bir suçluluk duygusuna kapıldı. Kendisi kadar hoşlanmadığı halde, siyaset hayatını her zaman bağlılıkla kabullenmişti. Politikayı bırakacağını ve tekrar ilk yıllardaki gibi yakın olacaklarını umduğunu da uzun zaman önce sezmişti.

Öte yandan, kendisi de her zaman iyi bir koca olmuştu. Hayatına başka kadın girmemişti... Yıllar önceki tek olayın dışında: Bu aşk serüvenini evliliğini tehlikeye düşürmeden kendisi kararlılıkla sona erdirene dek, bir yıla yakın zaman devam etmişti. Yine de ara sıra bu olay onu rahatsız ederdi... Margaret'in gerçeği öğrenebileceğinden doğan bir sinirlilik duyardı.

«Akşama konuşuruz», dedi karısını yatıştırmaya çalışarak. «Geri döndüğümüzde.»

Araba durdu ve kapı açıldı. Başbakanla karısı inerken, kırmızı üniformalı nöbetçi gösterişli bir selâm çaktı. James Howden gülümseyerek karşılık verdi, polisle el sıkışıp Margaret'i tanıttı. Bu Howden'in her zaman, nezaket ve kimseyi küçük görmeksizin yaptığı bir hareketti. Aynı zamanda da, nöbetçinin daha sonra bu olaydan söz edeceğini biliyordu. Böylesine önemsiz bir

olayın ne kadar uzaklara dal budak salabilmesi şaşılacak şeydi.

Hükûmet Konağına girerlerken, bir yaver - Kanada Kraliyet Donanmasından genç bir yüzbaşı - gösterişli bir hareketle öne çıktı. Yaverin süslü üniforması insanı rahatsız edecek kadar dardı; Howden bunu, Ottawa'da, masa başında çok uzun süre kalıp pek seyrek denize çıkmanın sonucu olduğunu düşündü. Donanma artık geçmişte kalan bir güçtü ve subaylar denize çıkmak için sıra beklemek zorundaydılar. Bu bazan alay konusu oluyordu ama, vergi mükellefleri için de pahalı bir şakaydı doğrusu.

Yüksek sütunlu girişin ardından, kırmızı halı döşeli mermer merdiveni çıktılar, duvarları kilim kaplı geniş koridordan geçerek bu geceki gibi küçük dâvetlerin yapıldığı uzun kabul salonuna ulaştılar. Dikdörtgen biçimi uzun salon, yüksek tavanı ve alçıdan süsleriyle daha konforlu olmakla birlikte, yine de bir otel salonunun sıcaklığını taşıyabiliyordu ancak. Açık sarı ve türkuaz kumaşlarla kaplı davetkâr iskemle ve divanlar henüz boştu; atmış kadar konuk, ayakta, çeşitli konuları tartışıyor ve gevezelik ediyorlardı. Tepelerindeki boy resminden, kraliçenin gülümsemeyen yüzü açık duran altın rengi brokar perdelere bakıyordu. Salonun bir ucunda, süslü noel ağacının ışıkları yanıp sönmekteydi. Başbakanla eşi içeri girerken uğultu biraz hafifledi. Margaret Howden, omuzlarını açıkta bırakan açık leylâk rengi dantel bir gece elbisesi giymişti.

Yol göstermeye devam eden yaver, onları doğru alev alev yanan ocağın başına, Genel Valinin konuklarını karşıladığı köşeye götürdü. Başbakanla Mrs. Howden'in geldiğini ilân etti.

İngiltere Kraliçesinin Kanada'daki Genel Valisi, Hava Mareşali Sheldon Griffiths elini uzattı: «İyi akşam-

lar Başbakanım.» Sonra kibarca başını eğdi: «İyi akşamlar Margaret.»

Margaret Howden gülümseyerek, kocasının yanında duran Nathalie Griffiths'e doğru diz kırıp hafifçe eğildi.

«İyi akşamlar ekselâns», dedi James Howden. «Çok iyi görünüyorsunuz.»

Gümüş rengi saçlı, al yanaklı ve yaşına göre halâ dimdik duran Genel Vali, etkileyici bir dizi madalya ve nişanla süslü kusursuz bir elbise giyiyordu. Bir sır verirmiş gibi, öne eğildi: «Lânet olasıca kuyruğum tutuşacakmış gibi geliyor.» Şömineyi işaret etti: «Şimdi siz de geldiğinize göre, artık bu cehennemden uzaklaşalım,»

Başbakanla karısı, kendilerine nazik ve dostça davranan Genel Valiyle birlikte salonda gezindiler.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Borden Tayne'-in sakin ve sevimli karısı Melisa Tayne'e: «Karsh'ın çektiği yeni portrenizi gördüm», dedi Vali. «Çok güzel, neredeyse sizin kadar güzel diyebilirim.» Kadının yanında duran kocası sevinçten kıpkırmızı oldu.

Onların yanındaki hantal, anaç görünüşlü ve keyifli Daisy Cawston kıkırdadı: «Ben de Karsh'a poz vermesi için kocamı zorluyorum ekselâns. Hiç olmazsa başında bir kaç tel saçı daha kalmışken...» Dostları ve düşmanlarınca «Güleç Stu» diye anılan Maliye Bakanı Stuart Cawston, iyi niyetle sırıttı.

Genel Vali, Cawston'un yavaş yavaş kelleşen başını ağır ağır inceledi. «Karının öğüdünü tutsan iyi olacak dostum. Bence pek zamanın kalmamış.» Ses tonu, bu sözleri söylerken amacının karşısındakini incitmek olmadığını ortaya koyuyordu. Kalabalıktan, Maliye Bakanının da katıldığı bir kahkaha yükseldi.

Genel Valinin grubu ilerlerken, James Howden ge-

ride kaldı. Birkaç grup ötede, karısı Susan'ın yanında duran Dışişleri Bakanı Arthur Lexington'un dikkatini çek mek amacıyla bir işaret yaptı. Lexington renk vermeden, yanındakilerden izin isteyip ilerledi. Altmışa yakın yaşı, temiz yüzü, kısa boyu, rahat ve dostça davranışları dünya politikasının en keskin zekâlarından birini gizliyordu.

«İyi akşamlar Başbakanım», dedi Arthur Lexington. Yüzündeki ifadeyi değiştirmeden, sesini alçalttı: «Her şey yolunda.»

Howden fısıldayarak sordu: «Angry'le konuştun mu?» Dostlarının Angry diye andıkları, Birleşik Amerika'nın Kanada Büyük Elçisi Ekselâns Philip B. Angrove'du.

Lexington başını salladı. Yavaşça: «Başkanla 2 Ocakta görüşmem kararlaştırıldı», dedi. «Tabii Vaşington'da. Bu da sana on günlük bir süre bırakıyor.»

«Bu süreye ihtiyacım olacak.»

«Biliyorum.»

«Programı kararlaştırdınız mı?

«Ayrıntılarıyla değil. İlk gün onurunuza bir ziyafet verilecek, her zaman yapıldığı gibi. Ertesi gün de, sadece dördümüzün hazır bulunacağı bir toplantı yapılacak. Öyle sanıyorum ki, asıl konuşmalara o zaman başlıyacağım.»

«Ne zaman ilân edeceksin?»

Lexington başıyla işaret etti, Başbakan da onun bakışını izledi. Bir uşak, içki tepsisiyle yaklaşıyordu. İçkilerin arasında, içki düşmanı James Howden'in çok sevdiği sanılan bir bardak üzüm suyu vardı. Howden içkiyi isteksizce kabul etti.

Uşak uzaklaşıp Lexington çavdar rakısıyla suyunu yudumlamaya başladığında, kabinenin tek yahudi üyesi olan Posta Bakanı Aaron Gould onlara katıldı. «Ayak-

larım beni öldürüyor», dedi. «Başbakanım, Tanrı aşkına Ekselânsa oturmasını söyleseniz de rahat etsek.»

«Oturmak için bu kadar acele ettiğini hiç bilmezdim Aaron.» Arthur Lexington sırıtıyordu. «Konuşmalarından anladığım kadarıyla.»

Yakında bulunan Stuart Cawston konuşmayı işitmişti. «Ayakların niçin bu kadar ağrıyor Aaron?» diye sordu. «Tebrik kartlarını mı dağıttın yoksa?»

Posta Bakanı, kasvetli bir yüzle: «Bütün istediğim bir parça şefkat, oysa alaycılara raslıyorum», dedi.

Howden gülümsedi: «Anladığım kadarıyla sen, aradığını çoktan buldun.» Soytarı konuşması, diye düşündü, Macbeth'in sahne arasındaki güldürü. Ama belki buna ihtiyaçları vardı. Kanada'nın varlığını etkileyen ve birden önem kazanan olaylar, yeterince dehşet vericiydi. Kendisiyle Lexington'dan başka, salondakilerden kaçı biliyordu durumu... Şimdi diğerleri yanlarından ayrılmışlardı.

Lexington yavaşça: «Angry'le görüşmenin ilânı konusunu konuştum», dedi. «O da tekrar bakanlığını aradı. Başkan şimdilik ilân edilemiyeceğini söylemiş. Sovyetlerin notasından hemen sonra bunu açıklamanın açık bir ima olacağını düşünmüş olmalılar.»

Howden, düşünceli bir yüzle: «Zararı olacağını sanmıyorum», dedi. «Nasılsa yakında ilân edilecek. Ama isteği buysa...»

Çevrelerinde bardaklar şıngırdıyor, konuşmalar devam ediyordu.» ...On dört pound vermiştin... sonra o harika pastaneyi keşfettim ...şimdi hepsini geri aldım... Bakan olan kocamla buluşmakta acele ettiğim için kırmızı ışığı görmediğimi söyledim... Bence Time'ın anlam kaydırmaları bile çok güzel... Gerçekten Toronto'lular hiç çekilmiyor artık, kültürü sindirmek denen şeyden yoksunlar... Ve ona, aptalca içki yasaklarımız var-

sa bunun ancak bizi ilgilendireceğini, istiyorsa Londra'ya telefon edebileceğini söyledim... Tibet'lileri şirin buluyorum, onlarda mağara adamı tipi var... Dikkat ettin mi? Büyük mağazalarda daha çabuk fatura yazılıyor... Hitler'i Ren nehrinde, Kruşçev'i de Budapeşte'de durdurabilmeliydik... Yanlış anlama: Hamile kalan erkekler olsaydı, çok daha az... teşekkür ederim, cin ve tonik.»

«Evet», diye onu onayladı Howden, «bence de en iyisi bu.»

«Bakanlar Kuruluna ne zaman açıklayacaksın?»

«Daha karar veremedim. Önce Güvenlik Kurulunda söylemek daha iyi olacak. Tepkilerini görmek istiyorum.» Acı acı gülümsedi. «Dünya meselelerini herkes senin gibi kavrayamıyor Arthur.»

«Bir takım üstünlüklerimin bulunduğunu sanıyorum.» Lexington, kaba yüzünde soran bakışlarla duraladı. «Yine de bu fikre alışmak zor olacak.»

«Evet», dedi James Howden. «Sanırım öyle.»

Ayrıldılar, Başbakan yeniden Genel Vali'nin grubuna katıldı. Ekselâns, bir hafta önce babası ölen bir Bakanlar Kurulu üyesine başsağlığı diliyordu. Sonra biraz daha ilerleyip, kızı liseyi birincilikle bitiren başka birini kutladı. Howden, ihtiyar bu işi iyi beceriyor, diye düşündü. Tam kararında bir incelik ve değer verme.

James Howden, Kral, Kraliçe, asaleten ve vekâleten yönetim biçiminin Kanada'da ne kadar daha süreceğini düşünmeye koyuldu. Ülke, yıllar önce İngiliz parlâmentosunun boyunduruğunu attığı gibi, zamanla İngiltere Krallığından da kurtulacaktı. Kraliyet geleneklerinin - eski usul protokol, yaldızlı arabalar, saray dalkavukluğu ve altın tabakalarda yemek - özellikle Kuzey Amerika'da çoktan modası geçmişti. Krallıkla ilgili bir takım törenler, halkı ancak eğlendiriyordu. İn-

sanların kahkahalarla gülmeye başladıkları gün, yıkılış açıkça başlayacaktı. Belki daha önce patlak verecek sarayla ilgili bir rezalet, Kanada'da olduğu gibi İngiltere'de de bir çöküşün nedeni olacaktı.

İngiltere Krallığını düşünmek, ona sorması gereken soruyu hatırlattı. Küçük gezisi sona eren Genel Vali'yi kalabalıktan uzaklaştırdı: «Sanırım, gelecek ay İngiltere'ye gidiyorsunuz sir», dedi.

Bu «sir» kelimesi sadece bir dış görünüştü. Yıllardır, yalnız kaldıklarında birbirlerine adlarıyla hitap ederlerdi,

«Sekizinde», dedi Genel Vali. «Natalie beni, New York'tan vapura binmeye zorladı. Hava Kuvvetlerinin bir komutanı için, bu çok kötü bir şey değil mi?»

«Tabii, Londra'da Kraliçe'yi göreceksiniz», dedi Başbakan. «Gördüğünüzde, mart ayı için kararlaştırdığımız ziyareti sorabilir misiniz? Sanırım, sizden gelecek bir kaç söz, olumlu bir karar vermesini sağlar.»

Kraliçenin davetiyesi, bir kaç hafta önce Londra'daki Yüksek Şube Müdürlüğünden geçmişti. James Howden ve önemli parti üyeleri tarafından, bu davet, bahar sonu ya da yaz başı seçimlerinden önce yapılacak bir manevra olarak hesaplanmıştı. Çünkü bu ziyaret partiye oy kazandırırdı hep. Şimdi, son bir kaç günün gelişmeleri ve ülkenin yakında öğreneceği önemli sonuçlar ziyareti bir kat daha gerekli kılmıştı.

«Evet, davetiyenin gönderildiğini duydum.» Genel Valinin ses tonunda bir ima gizliydi. «Ama çok kısa bir süre önce Buck House, en azından bir yıl önce uyarmanızı beklerdi.»

«Bunun farkındayım.» Howden, bir an, çok iyi bildiği bir konu hakkında Griffiths'in kendisine bilgi vermeye kalkışacağını düşündü ve canı sıkıldı. «Ama böyle şeyler ancak bazan önceden ayarlanabilir. Bunun ül-

ke için çok iyi olacağını sanıyorum sir.»

«Sir»e rağmen, James Howden'in sesinden bunun bir emir olduğu açıkça seziliyordu.

«Dileklerinizi iletirim Başbakanım.»

«Teşekkür ederim.» Bu konuşma Howden'e, iki kere uzatılan görev süresi gelecek yıl sona erecek olan Sheldon Griffiths'in yerine, birini bulmayı düşünmeye başlaması gerektiğini hatırlattı.

Uzun kabul salonunun karşısına raslayan yemek odasındaki büfenin önünde koca bir kuyruk oluşmuştu. Şaşılacak bir olay değildi bu, çünkü Hükûmet Konağı ahçıbaşısı Alphonse Goubaux'nun haklı bir ünü vardı. Bir keresinde Birleşik Amerika Başkanının karısının, Goubaux'yu Ottawa'dan Vaşington'a getirtmeye çalıştığı yolunda söylentiler çıkmıştı. Yalanlanana kadar, bu söylenti uluslararası bir olay gibi ilgi görmüştü.

Howden, Margaret'in koluna dokunduğunu hissetti, diğerleriyle birlikte ilerlediler. «Natalie mayonezli ıstakozu çok övüyor; sözlerinin doğruluğuna inanabilmek için de tatmak gerektiğini iddia ediyor.»

«Bunu bana yerken söyle sevgilim», dedi Başbakan ve gülümsedi. Aralarında eski bir şakaydı bu. James Howden yemeğe pek meraklı değildi, hatırlatılmazsa hiç yemek yemediği de olurdu. Çoğu kere kafası meşgul olur, geçmişte, Margaret'in özel yemekler hazırladığı sıralarda da, ne yediğini farketmeksizin bunları mideye indirirdi. Evliliklerinin ilk yıllarında, çok sevdiği yemek işiyle kocasının ilgilenmemesi Margaret'i kızdırır ve ağlatırdı; ama uzun süredir bu duygu, avutucu bir kabullenmeye dönüşmüştü.

Dikkatli bir garsonun, hazır iki tabakla başında beklediği dolu büfeye göz atan Howden: «Çok etkili bir görünüşü var. Nedir bunlar?» diye sordu.

Başbakana hizmet etmenin verdiği gururla, garson,

her yemeğin adını sıraladı: «Mallosol havyarı, istiridye Malpeque, özel et ezmemiz, mayonezli ıstakoz, Winnipeg'in füme balığı, kaz ciğeri Mignonette, soğuk pirzola rosto, söğüş horoz eti, füme hindi, Virginia jambonu.»

«Teşekkür ederim», dedi Howden. «Bana yalnız iyi pişmiş biftek ve biraz salata verin.» Adamın yüzü asılınca Margaret: «Jamie», diye fısıldadı. Bunun üzerine de Başbakan aceleyle ekledi: «Biraz da karımın seçeceklerinden koyun.»

Büfeden ayrıldığında yaver tekrar karşısında belirdi: «Özür dilerim sir. Ekselâns haber gönderdi, Miss Freedman telefonda bekliyor.»

Howden el sürmediği tabağını bıraktı. «Peki.»

«Şimdi gitmen gerekli mi Jamie?» Margaret'in sesi hoşnutsuzluk doluydu.

Howden başını salladı. «Aceleyi gerektirmeyen bir şey olsaydı Milly beni aramazdı.»

«Kütüphaneye bağladılar sir.» Yaver Margaret'i selâmladıktan sonra yol gösterdi.

Az sonra Başbakan telefonda: «Milly, bunun çok önemli bir şey olduğunu sanırım», diyordu.

Özel sekreteri, hafif kontralto sesiyle cevap verdi: «Öyle olduğunu sanıyorum ben de.»

Howden ara sıra, sırf Milly'nin sesini duymak için konuşurdu onunla. «Neredesin şimdi?»

«Ofise döndüm. Brian da yanımda. Onun için arıyorum.»

Milly Friedman'ın başka biriyle başbaşa olduğunu bilmek içini anlamsız bir kıskançlıkla doldurdu. Bu akşam bir suçluluk duygusuyla hatırladığı gizli ilişkiyi, Milly onunla paylaşmıştı. O sıra beraberlikleri ateşli ve duyguluydu, ama daha başından bitesi gerektiğine inandığı bu ilişki sona erdiğinde, ikisi de birbirine komşu

odaların ortak kapısını kilitler gibi eski yaşantılarına dönmüşlerdi. O eşsiz günlerden de, bir daha söz edilmemişti aralarında. Ama Milly'nin sesi ya da görüntüsü onu geçmişe götürüyor, eskisi gibi genç ve canlıymış gibi heyecanlandırıyordu Howden'i. Bu düşüncelerin sonrasında da bir sinirlilik duyuyordu hep: Toplumsal hayatta, zırhındaki çatlağın anlaşılmasını göze alamayan birinin sinirliliğini.

«Peki Milly», dedi Başbakan. «Bana Brian'ı ver.»

Bir sessizlik oldu, sonra telefon el değiştirdi. Gür bir erkek sesi sertçe konuştu: «Haber Vaşington'da basına sızmış şef. Orada bulunan bir Kanadalı gazeteci, Başkanla görüşmenizin beklendiğini öğrenmiş. Ottawa'nın bir açıklama yapması gerek. Haber Vaşington'dan çıktı mı, çağırtılıyormuşsunuz gibi gelecek herkese.»

Partinin halkla ilişkilerini de yöneten, kırk yaşındaki enerjik Brian Richardson boşuna konuşmazdı. Sözlü ve yazılı bildirileri, hâlâ, önce reklâm yazarı ve sonra reklâm şirketi yöneticisi olarak çalıştığı yıllardan kalma, açık ve sağlam üslûbu taşırdı. Şimdi bu işleri başkalarına devretmiş, James McCallum Howden'in özel danışmanlığını üstlenmişti.

Howden kuşkuyla sordu : «Görüşme konusu hakkında da bir sızma var mı ?»

«Hayır», dedi Richardson. «Bu konuda ağızlar çok sıkı. Yalnız görüşme yapılacağı duyulmuş.»

Howden'in parti başkanlığına seçilmesinden hemen sonra bu göreve atanan Brian Richardson, daha şimdiden, diğer başarılarının yanı sıra iki seçim kampanyası yönetip başarıya ulaştırmıştı. Kurnazlığı, becerikliliği, geniş belleği ve örgütçü dehasıyla, saat kaçta olursa olsun, telefonu Başbakanın bulunduğu yere bağlanabilen ülkedeki üç dört adamdan biriydi. Çok nüfuzluydu, hûkûmet onun bilgisine başvurup görüşlerini almadan

önemli bir karar vermezdi. Vaşington'da yapılacak görüşmeden ve konusundan bir çok bakanın haberi yoktu ama, durum hemen Brian Richardson'a bildirilmişti.

Yine de, sınırlı bir çevre dışında Richardson'un adı bilinmezdi; gazetelerde pek seyrek çıkan resimlerinde bile hep temkinli davranır, siyasî bir grupta hep ikinci ya da üçüncü sırada dururdu.

«Beyaz Saray'la anlaşmamız, görüşmeleri birkaç gün gizlemek esasına dayanıyordu», dedi Howden. «Sonra konuşmaların sözde malî ve ticarî politika hakkında olacağı da ilân edilecekti.»

«Peki şef, yine öyle olsun», dedi Richardson. «Yalnız daha çabuk ilân edilecek, örneğin yarın sabah.»

«Başka çare var mı ?»

«Bizim çekindiğimiz konular da dahil, bütün meseleler hakında fikir yürütecekler. Bir gün birinin keşfettiğini ertesi gün başkaları öğrenebilir.» Partinin baş yöneticisi acımasız devam eti : «Şu an yalnız bir tek gazetecinin, Toronto **Express**'den Newton'un, bir yolculuk plânladığınızdan haberi var. Akıllı adam, önce gazete yöneticisini aramış, o da beni aradı.»

James Howden söylenenleri onayladı. **Express** güçlü bir hükûmet taraflısı, hemen hemen bir parti gazetesiydi. Daha önce de birbirlerine yardımları dokunmuştu.

«Meseleyi on iki, en çok on dört saat daha gizli tutabilirim», diye devam etti Richardson. «Daha fazlası tehlikelidir. O zamana kadar Dışişleri bir bildiri yayınlayıp durumu kurtaramaz mı ?»

Başbakan, boşta kalan eliyle uzun gaga burnunu oğuşturdu. Sonra kesinlikle : «Öyle yapmalarını söylerim», dedi. Bu sözler, Arthur Lexington ve yüksek memurları için zorlu bir gecenin başlangıcı demekti. Amerikan Büyük Elçiliğiyle uğraşacaklardı, tabii Vaşington'la da; ama Beyaz Saray, gazetelerin iz üzerinde olduğu-

nu öğrenince durumu kavrayacaktı. Böyle şeylere alışkındılar onlar. Ayrıca inandırıcı bir yalan, kendisi kadar Başkan için de gerekliydi. On gün sonra yapılacak görüşmenin konusu, şu an halkın ağzına düşmeyecek kadar nazikti.

«Kraliçe'nin gelişiyle ilgili yeni bir haber var mı ?» diye sordu Richardson.

«Yok ama birkaç dakika önce Sheldon Griffiths'le konuştum. Londra'da bir şeyler yapmaya çalışacak.»

«Dilerim başarır.» Partinin baş yöneticisi kuşkulu görünüyordu. «Ama bizim ihtiyar her zaman pek doğrucudur. Hanımı biraz itelemesini söyledin mi?»

«Bu kadar açık değil.» Howden gülümsüyordu. «Ama üstü kapalı anlatmak istediğim şeyin özü buydu.»

Karşı tarafta bir kıkırdama oldu. «Gelsin de, zararı yok. Ziyaretinin gelecek yıl bize büyük yardımı olacak; başka bir şey var mı ?»

Tam telefonu kapamak üzereyken Howden'in aklına bir şey geldi.

«Brian ?»

«Efendim ?»

«Tatilde bize bir uğramaya çalış.»

«Olur. Teşekkürler.»

«Karın ne âlemde ?»

Richardson keyifle karşılık verdi : «Sanırım tek kişilik yer ayırmanız gerekecek.»

«Beni aşırı meraklı insanlardan sanma.» Milly'nin, konuşmanın yarısını duyduğunu düşünen Howden duraladı. «Durum hep aynı mı?»

«Eloise'le aramızdaki soğuk harp devam ediyor», diye kayıtsızca cevap verdi Richardson. «Ama bunun faydaları da var.»

Howden, Richardson'un ne söylemek istediğini anlıyordu, ve Milly'nin onunla yalnız olduğu düşüncesi

içinde yine o anlamsız kıskançlığı uyandırdı. «Üzüldüm», dedi yüksek sesle.

«İnsanın nelere alışabildiği hayret verici şey,» karşılığını verdi Richardson. «Hiç olmazsa Eloise'le ben ne durumda olduğumuzu biliyoruz, ayrıyız. Başka diyeceğin var mı?»

«Hayır», dedi Howden. «Başka bir şey yok. Şimdi gidip Arthur'la konuşacağım.»

Kütüphaneden çıkıp tekrar kabul salonuna dönerken, konuşmaların uğultusu onu ta dışarda karşıladı. Şimdi hava biraz daha gevşemişti : Hemen hemen bitmiş olan yemek ve içkiler bu duruma yardımcı oluyordu. Yanlarından geçerken selâm bekleyerek, kendisine bakanları görmezlikten gelip, gülümseyerek ilerledi.

Arthur Lexington, basit hokkabazlık oyunları yapan Maliye Bakanı Stuart Cawston'un - ki bu oyunlar bazan, kabine görüşmeleri sırasında beliren sıkıntılı havayı dağıtmaya yarıyordu - çevresine kümelenmiş keyifli grubun hemen dışındaydı. «Şu dolara bakın», diyordu Cawston. «Şimdi bunu yok edeceğim.»

Adamın biri bilgiççe : «Allah kahretsin», diye söylendi. «Bir hüner değil bu, her zaman yapıyorsun.» Seyirciler arasında bulunan Genel Vali, yükselen tatlı kahkahalara katıldı.

Başbakan Lexington'un koluna dokundu ve Dışişleri Bakanını ikinci kez kenara çekti. Parti Baş Yöneticisinin sözlerini ve sabah basına bir bildiri yollamak gerektiğini açıkladı. Lexington, her zamanki gibi, gereksiz sorularla vakit geçirmedi. Başbakanı onayladığını belirtip : «Elçiliği arar, Angry'le konuşurum», dedi. «Sonra da bizimkilerden bir kaçını işe koşarım.» Kıkırdadı. «Başkalarını uyutmamak, bana her zaman önemli biri olduğumu hissettirir.»

«Beyler ! Bu akşam memleket meseleleri yok.»

Natalie Griffiths'di bu. İkisinin de omuzlarına hafifçe dokundu.

Arthur Lexington parlar gibi yapıp döndü : «Küçücük bir dünya çapında kriz bile mi ?»

«O bile yok. Ayrıca, şu sıra kriz mutfakta. Bu çok daha önemli.» Kadın, kocasının yanına sokuldu. Uzaktan duyulmayan, ama yakındakilerin işitebilecekleri bir sesle: «Sheldon, konyak da bitti», dedi.

«Olamaz.»

«Şşşşt ! Nasıl oldu bilmem ama, oldu işte.»

«Hemen bir şeyler bulmalı.»

«Charles Hava Kuvvetlerine telefon etti. Buraya bir kaç şişe yolluyorlar.»

«Bir aksilik çıkmadan eğlenmiyecek miyiz biz?»

«Sanırım kahvemi konyaksız içmem gerekecek», diye mırıldandı Arthur Lexington. Bir kaç dakika önce James Howden'e getirilen yeni üzüm suyu bardağına göz attı. «Senin üzülmenin gereği yok. Bundan herhalde kasalarla vardır.»

Genel vali öfkeyle homurdanıyordu : «Bu olay yüzünden birinin kellesini isterim.»

«Ama Sheldon - ev sahibiyle sahibesi, çok eğlenen seyircileri unutarak fısıldaşıyorlardı - bunlar olağan şeyler. Hem her şeyi önceden hesaplamanın ne kadar zor olduğunu bilirsin.»

«Hesabın kitabın allah belâsını versin !»

«Senin de öğrenmen gerektiğini düşündüm», dedi Natalie Sheldon sabırla. «Ama bırak, ben uğraşırım.»

«Hah, böylesi çok daha iyi.» Genel Vali sevgi ve durumu kabullenmeyle karışık gülümsedi, sonra ateşin başındaki, başlangıçta durdukları yerlerine döndüler.

«Sic Transit Gloria. Binlerce uçağı havalandıran ses, şimdi bir hizmetkârı bile azarlıyamıyor.» Bu sözler üst

perdeden, öfkeyle söylenmişti. Başbakan kaşlarını çattı.

Konuşan, Muhaceret Bakanı Harvey Warrender'di. Gürleyen kalın sesli, dökük saçlı, uzun boylu ve hantal bakan yanlarında durdu. Hareketleri genellikle öğretici bir anlam taşıyordu, politikaya girmeden önce üniversite profesörü olarak geçirdiği yılların etkisiydi belki bu.

«Ağır ol Harvey», dedi Arthur Lexington. «Krallıktan söz ediyorsun.»

«Bazan», diye karşılık verdi Arthur Lexington sesini alçaltarak, «ordudaki yüksek rütbelilerin hâlâ aynı şekilde yaşadıklarını hatırlatan şeylere içerliyorum.»

Rahatsız edici bir sessizlik oldu. Ne ima ettiği çok iyi anlaşılmıştı. Warrender'lerin genç bir hava subayı olan tek oğulları, 2. Dünya Savaşı sırasında çarpışırken şehit düşmüştü. Babanın, bu ölümden duyduğu üzüntü ve gurur devamlıydı.

Yüksek rütbeli subaylar hakkındaki sözlerine kolayca cevap verilebilirdi. Genel Vali de iki savaşta yiğitçe çarpışmıştı, Victoria nişanını almak da öyle kolay bir iş değildi... Savaşta ölüm ve feragat, rütbe ile yaş arasında bir fark gözetmezdi...

En iyisi bir şey söylememekti.

«Peki öyleyse, soytarılığa devam», dedi Arthur Lexington. «Özür dilerim Başbakanım;» dedi Harvey. Selâm verdi, sonra karşı taraftaki karısının yanına gitmek üzere uzaklaştı.

«Niçin bazı insanlar, belirli bir takım konuları sıkıcı bulurlar ?» dedi Warrender. «Yoksa bazı şeyleri hatırlamak yasak mı ?»

«Bence bu, yalnız bir yer ve zaman meselesi.» James Howden'in konuyu uzatmaya hiç niyeti yoktu. Bazan Harvey Warrender'i Bakanlar Kurulu üyeliğinden çı-

karmak istiyordu ama, kendisini bunu yapmamaya zorlayan nedenler vardı.

Konuyu değiştirmeye çalışarak: «Harvey, seninle konuşacağım bakanlığınla ilgili meseleler var», dedi. Böyle bir toplantıda resmî meseleleri konuştuğu için hatalı davrandığını düşündü. Ama Bakanlar Kurulunda, hep acele karara bağlanması gerekli konuları tartışırlardı. Muhaceret de bunlardan biriydi.

«Beni övecek misin, yoksa yerecek misin ?» Harvey Warrender'in bu sorusunda bir ataklık gizliydi. Elindeki içkinin de ilk olmadığı anlaşılıyordu.

Howden, partinin baş yöneticisiyle günün politika sorunları üzerine yaptıkları konuşmayı hatırladı. «Muhaceret Bakanlığı bizi ısrarla basında zor duruma düşürüyor», demişti Brian Richardson. «Ne yazık ki, bu bakanlığın konusu seçmenlerin en çok akıllarının erdiği şeylerden biri. Ticarî vergiler ya da banka iskontolarıyla dilediğin gibi oynayabilirsin, etkileyeceği oylar sayılıdır çünkü. Ama gazeteler, sınır dışı edilen bir anayla çocuğunun resimlerini basarsa, - geçen ay olduğu gibi - o zaman parti endişelenmeye başlamalıdır.»

Özellikle şimdi, kafası önemli ve hayatî sorunlarla doluyken, böyle meselelerle uğraşmak zorunda kaldığından ötürü Howden içinin öfkeyle dolduğunu hissetti. Sonra basit şeyleri büyük olaylarla birleştirmenin, her zaman bir politikacının işi olduğunu düşündü. Büyük olaylara kapılıp küçükleri izlemeyi de unutmamak çoğunlukla iktidarın anahtarıydı. Muhaceret onu her zaman rahatsız eden bir konu olmuştu. Politik tuzak ve avantajlarla kuşatılmış çeşitli yönleri vardı. En zoru da, neyin nerede olduğunu bilmekti.

Kanada, bir çokları için hâlâ bir umut ülkesiydi ve öyle kalacaktı. Bu bakımdan hükûmet, halkın giriş kapılarını çok dikkatle denetlemeliydi. Bir kaynaktan çok

fazla, diğerinden ise çok az gelen göçmenler, bir kuşak içinde kuvvet dengesinin değişmesini sağlayabilirdi. Başbakan, bir bakıma bizim kendimize özgü politikamız var, diye düşündü. Neyse ki ırk ve renk sorunları sınır dışında, deniz ötesi Kanada elçilik ve konsolosluklarında kesin olarak çözümleniyor. Çok kesin olduğu için de, biz böylesi sorunlar yokmuş gibi davranabiliyoruz.

Biliyordu ki, ülkedeki insanların bazıları daha çok, bazıları daha az göçmen istiyorlardı. Daha çok göçmen isteyenler, bütün yeni gelenlerle işçilere kapıları ardına kadar açma yanlısı, büyük işçi gücünü destekleyen idealistlerdi. Göçe karşı çıkanlar da, göçmenler konusu açıldığında «İşsizlik» diye bağıran işçi sendikalarıydı. Anglosakson asıllı olanlarla protestanlar, şaşılacak bir çoğunlukla ikinci görüşü destekliyor, özellikle göçmenler katolik olursa «çok sayıda yabancı» ya karşı çıkıyorlardı. Hükûmetin, iki tarafla da geçinebilmesi için cambazlık yapması zorunluydu.

Açıkça konuşmak gerektiğine karar verdi. «Basın, senin bakanlığından pek iyi söz etmiyor Harvey; bence, başta senin suçun bu. İpleri daha sıkı tutup, memurlarını diledikleri gibi hareket etmekten alıkoymanı istiyorum. Gerekirse, en tepedekiler dahil, bir kaçını değiştir; memurları işten atamayız ama, onları yerleştirecek bir çok yer bulabiliriz. Hem rica ederim, olay yaratan göçmen meselelerini basından uzak tut. Şu, geçen ayki kadın ve çocuğu gibi.»

«O kadın Hong - Kong'da genelev işletiyordu», dedi Harvey. «Belki, kötü bir bulaşıcı hastalığı da vardı.»

«İyi bir örnek seçememiş olabilirim. Ama daha yığınla benzeri var; ne zaman duygularla oynamaya uygun bir olay çıksa, sen hükûmeti kalpsiz bir canavar gibi gösteriyorsun. Bu da hepimize zarar veriyor.»

Sert bakışlarıyla karşısındakini olduğu yere çivileyen Başbakan, alçak sesle ama çok ağır konuşmuştu.

«Soruma açıkça cevap verildi», dedi Harvey. «Gündemde övgü yok.»

James Howden: «Mesele övme ya da yerme değil», dedi sert bir sesle. «Önemli olan, siyasî bakımdan en iyi kararları verebilmektir.»

«Senin kararların da her zaman benimkilerden iyidir. Öyle değil mi Jim ?» Warrender bakışlarını tavana dikti. «Tersi gerçekleşse, senin yerine ben partinin başına geçerdim.»

Howden cevap vermedi. İçkinin adamı etkilediği ortadaydı. Warrender hâlâ: «Benim adamlarım kanunu tıpatıp uyguluyorlar» diyordu. «Bence çok da iyi çalışıyorlar. Eğer beğenmiyorsanız, göçmenlerle ilgili kanunu niçin değiştirmiyorsunuz?»

Başbakan, bu konuşmanın yer ve zamanını seçmekte yanıldığını kabul etti. konuşmayı bitirmeye çalışarak: «Mümkün değil», dedi. «Yasama programımız çok dolu.»

«Hepsi fasarya !»

Sesi salonda kamçı gibi şaklamıştı. Bir an çıt çıkmadı. Başlar döndü. Başbakan, Genel Vali'nin baktığını farketti. Sonra konuşmalar yeniden başladı ama, Howden kulakların kendilerinden yana olduğunu seziyordu.

«Göç sorunundan korkuyorsun», dedi Warrender. «Hepimiz korkuyoruz, bütün hükûmetler gibi. Onun için, bazı şeyleri kendi aramızda bile açıkça kabul edemiyoruz.»

Hokkabazlık gösterisini bir kaç dakika önce bitiren Stuart Cawston teklifsizce onlara doğru ilerledi. «Harvey», dedi neşeyle. «Kendini rezil ediyorsun.»

«Ona dikkat et Stu», dedi Başbakan. Öfkesinin arttığını hissediyordu; biraz daha uğraşırsa kendini kavbe-

dip durumu daha da kötüleştirecekti. Uzaklaştı, Margaret'in bulunduğu başka bir gruba katıldı.

Ama hâlâ, bu kez de Cawston'la konuşan Warrender'i işitiyordu.

«Göç konusunda, biz Kanadalılar iki yüzlü davranıyoruz. Bizim güç politikamız - benim arkadaşlarıma uygulattığım politika - söylediğinden daha başka bir anlam ifade ediyor.»

«Sonra anlatırsın», dedi Stuart Cawston. Hâlâ gülümsemeye çalışıyordu ama, başaramıyordu pek.

«Şimdi söyleyeceğim!» Harvey Warrender, Maliye Bakanının koluna sıkıca yapışmıştı. «Bu odadaki herkesin bildiği gibi, ülkenin gelişmesi için iki şey gerekli. Biri, sanayiin işlemesi için çok sayıda işsiz, diğeri de Anglo - Sakson çoğunluğun devamı. Ama bu gerçeği bir toplulukta söyleyebiliyor muyuz ? Asla !»

Muhaceret Bakanı, bir an durup çevresine bakındı ve sözlerine devam etti : «Bütün bunlar da dengeli bir göçe bağlı. Göçmenleri kabul etmeye mecburuz, çünkü sanayi geliştiği an emeği emre amade olmalı. Gelecek hafta, gelecek ay, gelecek yıl değil, fabrikalar ihtiyaç duyduğunda. Ama göç; kapısını ardına kadar açarsan ne olur? Nüfusun dengesi bozulur. Bu tür yanlışlar, iki kuşak geçmeden Avam Kamarasında İtalyanlarla Çinlilerin tartışmasına yol açar.»

Bu kez, Warrender'in yükselen sesini duyan konuklar hoşnutsuzlukla bir şeyler mırıldandılar. Genel Vali de son söylenenleri açıkça duymuştu, Başbakan onun yaverlerden birine işaret ettiğini gördü. Harvey Warrender'in zayıf ve soluk yüzlü karısı da çekinerek kocasına yaklaşmış, koluna girmişti. Ama o anlamazlıktan geldi.

Uzun boyuyla herkese tepeden bakan, eski boks şampiyonu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Borden Tayne, alçak ama herkesin duyabileceği bir sesle : «Tan-

rı aşkına kes artık», dedi. Warrender'in yanındaki Cawston'a katılmıştı.

Bir ses telâşla: «Onu buradan çıkarın», dedi.

Başka bir ses: «Genel Vali gitmeden kimse çıkamaz», karşılığını verdi.

Harvey Warrender, aldırmadan devam ediyordu: «Göçten söz ederken, halk delil değil duygu ister. Deliller hoşa gitmez. Halk ülke kapılarının, yoksul ve zavallılara açık tutulmasını düşünmekten hoşlanır. Vardığı önemli yeri hissettirir bu ona. Yalnız, gelen yoksul ve zavallıların gözlerine görünmemelerini, mahallelerine bitleri dağıtmamalarını, yeni kiliselerini kirletmemelerini ister. Hayır dostlarım, aslında bu ülke halkı fazla göçmen istemiyor. Ayrıca, hükûmetin de aynı görüşte olduğunu biliyor ve dilediğini söylemekte hiç bir sakınca görmüyor. Böylece herkes hem adalet yanlısı, hem de güven içinde olabiliyor.»

Başbakan, Harvey'in sözlerinin hepsinin doğru olduğunu kabul ediyordu ama, bunu politikayla bağdaştırmak imkânsızdı.

Kadınların biri: «Bu iş nasıl başladı?» diye sordu.

Harvey Warrender soruyu duydu ve cevaplandırdı: «Bakanlığımı yönetiş biçimimi değiştirmemi istediklerini söylemeleriyle başladı. Ama şunu hatırlatırım ki, ben kanunu uyguluyorum.» Çevresindeki erkekleri süzdü. «Siz serseriler, bu kanunu değiştirmeye karar verinceye kadar da uygulayacağım.»

«Belki yarın bakanlığın olmayacak dostum», dedi biri.

Yaverlerden biri - bir hava teğmeni - Başbakana yaklaştı. Alçak sesle: «Ekselâns, çekildiğini size söylememi istedi», dedi.

James Howden çıkış kapısına baktı. Genel Vali, bir

kaç konuğuyla gülümseyerek el sıkışıyordu. Başbakan, yanında Margaret'le ilerledi, diğerleri çekildiler.

«Umarım, erken kaçtığımız için kusura bakmazsın», dedi Genel Vali. «Natalie ve ben biraz yorgunuz.»

«Ben özür dilerim», diyecek oldu Howden.

«Hayır sevgili dostum. Hiç bir şey görmemek en iyisi.» Genel Vali sevgiyle gülümsedi. «Size mutlu bir yıl dilerim. Size de, sevgili Margaret.»

Kadın konuklar diz kırıp kocaları selâm verirken, yol gösteren bir yaveri izleyen Genel Vali, dimdik ve gururlu bir yürüyüşle çıktı gitti.

2.

Hükûmet Konağına dönerken, Margaret arabada: «Bu akşam olup bitenlerden sonra Harvey Warrender istifa etmek zorunda kalmıyacak mı ?» diye sordu.

Howden, düşünceli düşünceli cevap verdi: «Bilmiyorum hayatım. İstifa etmek istemiyebilir.»

«Onu zorlayamaz mısın ?»

Howden, doğruyu söylerse Margaret'in ne diyeceğini düşündü.

Hayır, Harvey Warrender'i istifaya zorlayamam. Nedeni de, bu şehrin bir yerinde -Belki özel bir kasada- benim el yazımla doldurulmuş bir kâğıt parçası bulunması. Eğer bu kâğıt parçası ortaya çıkar ve duyulursa, ölüm ilânı, James McCallum Howden'in intihar mektubu olur.

Bunların yerine: «Biliyorsun ki Harvey'in partide çok taraftarı var», dedi.

«Ama taraftarları, bu akşam olup bitenleri hoş görmeyeceklerdir.»

Howden karşılık vermedi.

Mukaveleden, parti başkanlığı için Harvey Warrender'le dokuz yıl önce yaptığı anlaşmadan Margaret'e hiç söz etmemişti : Tiyatronun küçük soyunma odasında yaptıkları anlaşmadan. Dışarda, Toronto'nun büyük tiyatro salonunda taraftarları alkış tutup anlaşılmaz şekilde geri bırakılan oylamayı beklerken, bunu hiç de anlaşılmaz bulmayan rakipler perde arkasında son kozlarını oynuyorlardı.

Dokuz yıl. James Howden geçmişi düşündü...

... Gelecek seçimi kazanacaklardı. Bunu partideki herkes biliyordu. Bir sabırsızlık, bir zafer duygusu, gelecek olayların sezilişi vardı ortalıkta.

Partiye yeni bir başkan seçmek için toplanılmıştı. Seçilenin de, bir yıl içinde Başbakan olacağı ortadaydı. James McCallum Howden'in politika hayatı boyunca hayal ettiği bir fırsat, bir ödüldü bu.

Seçim, Harvey Warrender'le kendisi arasında olacaktı. Partinin aydınları Warrender'i tutuyorlardı. Kendisinin de güçlü taraftarları vardı. Orta tabakayı tutardı o hep. Güçleri hemen hemen birbirine eşitti.

Dışardan, toplantı salonundan gürültüler ve alkışlar geliyordu.

«Bazı şartlarla çekilmek istiyorum adaylıktan», dedi Harvey.

«Şartların ne ?» diye sordu Howden.

«Önce, iktidarda olduğumuz sürece benim seçeceğim bir görev.»

«Sağlık Bakanlığıyla Dışişlerinden başka ne istersen seçebilirsin.» Howden'in, kendisiyle yarışacak bir dev yaratmaya hiç niyeti yoktu. Warrender Dışişleri Bakanlığını isterse, adı devamlı gazetelerin birinci sayfalarını doldururdu. Sağlık Bakanlığı ise ailelere yardım

dağıtıyor, bu da bakanın halk tarafından çok sevilmesine yol açıyordu.

«Eğer diğer şart üzerinde anlaşırsak bunu kabul ediyorum», dedi.

Dışardaki delegeler sabırsızlanmaya başlamışlardı. Kapalı kapının ardından gelen ayak seslerini, sabırsız bağırışları duyabiliyorlardı.

«İkinci şartını da söyle», dedi Howden.

«Başa geçtiğimiz zaman», diye söze girdi Harvey yavaşça, «bir çok değişiklikler olacak. Örneğin televizyon gelişecek. Ülke büyüyor, daha çok sayıda istasyon açmak gerekecek. Şimdiden, yayın yöneticilerini yenileyeceğimize söz verdik. Burayı kendi adamlarımızla doldurabiliriz.» Sustu.

«Devam et», dedi Howden.

Harvey bir şehir adı verdi -ülkenin en büyük sanayi merkezlerinden birinin adını- ve: «Oranın Televizyon imtiyazını istiyorum», dedi. «Yeğenim için.»

James Howden hafiften ıslık çaldı. Eğer başarılırsa, müthiş bir iş demekti bu. Televizyon imtiyazı herkesin en çok istediği şeydi. Aralarında bir çok para babasının da bulunduğu yığınla insan, şimdiden kuyruğa girmiş sıra bekliyordu.

«Bunun değeri iki milyon dolar», diye söylendi Howden.

«Biliyorum.» Harvey Warrender biraz kızarmış gibiydi.

«Ama yaşlılık günlerimi düşünüyorum. Üniversite profesörlerine büyük bir para ödemiyorlar, politika hayatında da hiç para birikteremedim.»

«İşin bu yanı kurcalanırsa...»

«Kurcalanmaz», dedi Harvey. «Bunu sağlama alacağım. Adım hiç bir yerde çıkmayacak. İstedikleri kadar şüphe edebilirler, ama ispatlayamazlar.»

Howden kuşkuyla başını salladı. Dışarda yine bir gürültü koptu, ıslıklar ve alaycı şarkılar işitildi.

«Sana söz veriyorum Jim», dedi Harvey Warrender. «Bu veya başka bir şey için görevden alınırsam, bütün suçu yüklenip senden hiç söz etmiyeceğim. Ama sen beni kovar, ya da namusumla savunduğum bir meselede benim yanımı tutmazsan, birlikte düşeriz.»

«İspat edemezsin...»

«Yazılı anlaşma istiyorum», dedi Harvey. Salonu işaret etti. «Dışarı çıkmadan önce. Yoksa seçime gideriz.»

Kazanma olanakları hemen hemen eşitti. Bunu ikisi de biliyorlardı. Howden, göz diktiği yerin elinden kaçtığını düşündü.

«Kabul», dedi. «Bana, üzerine yazabileceğim bir şey ver» dedi.

Harvey, program dergisini uzattı, o da üzerine bir takım kelimeler - meydana çıktığında kendisini mahvedecek kelimeler - karalayıverdi.

«Meraklanma», dedi Harvey programı cebine indirirken. «Emin bir yere koyacağım. İkimiz de politikadan çekildiğimizde iade ederim sana.»

Dışarı çıktığında, Harvey Warrender, başkan adaylığından çekildiğini bildiren bir konuşma - politika hayatının en güzel konuşmalarından biri - yaptı James Howden parti başkanlığına seçildi, alkışlandı, bir sandalye üzerinde ve sırtta taşındı.

Yıllar geçip James Howden'in prestiji arttığı, Harvey'inki de azaldığı halde, anlaşmaya ikisi de sadık kalmışlardı. Şimdi, Harvey Warrender'in bir zamanlar parti başkanlığı için ciddi bir aday olduğunu hatırlamak çok güçtü; artık başarıyla hiç ilgisi kalmamıştı çünkü. Ama bu tür şeyler politika hayatında sık sık görülürdü : İnsan

bir kere kendini iktidar çarkına kaptırdı mı, zaman geçtikçe nüfuzunu yitirirdi.

Hükûmet Konağından çıkan araba, batıya, Başbakanın, Sussex Drive 24 numaradaki evine yöneldi.

«Bazan Harvey Warrender'in bir parça deli olduğunu düşünüyorum», diye söylendi Margaret.

Mesele bu ya, diye düşündü Howden. Harvey, gerçekte biraz deliydi. Bu nedenle, dokuz yıl önce aceleyle karalanmış anlaşmayı, kendisini de mahvedeceğini bile bile ortaya çıkarmıyacağını kimse garanti edemezdi.

Howden, yıllar önce yaptıkları anlaşma konusunda Harvey' in ne düşündüğünü merak etti. Bilindiği kadarıyla, Harvey o güne değin politika hayatında çok namuslu davranmıştı. Anlaşmadan sonra, televizyon imtiyazı yeğenine verilmiş, söylentiler doğruysa da çocuk bu işten bir servet kazanmıştı. Herhalde Harvey de dünyalığı doğrultmuştu. Şimdi yaşadığı hayat, bir Bakanlar Kurulu üyesinin imkânlarının çok üzerindeydi. Yalnız, dikkatli davranıp hayatında ani değişiklikler yapmamıştı.

İmtiyaz verildiğinde, bir çok eleştiri ve dedikodular olmuştu. Ama hiç bir şey ispatlanamamış, Avam Kamarası büyük çoğunlukla, seçtiği yeni Howden hükûmetini eleştirenleri sindirmiş ve - ta başından beri umdukları gibi - sonunda halk da yorulmuş, her şey unutulmuştu.

Ama Harvey hatırlıyor muydu ? Suçlu vicdanının kıpırtıları ona acı çektiriyor muydu ? Değişik, garip yollardan suçunun kefaretini ödemeye çalışıyor muydu acaba ?

Son zamanlarda ona garip bir şey olmuştu : Hemen hemen saçma denebilecek şekilde «doğru» olanı yapmaya, en ufak şeylerde bile kanundan ayrılmamaya dikkat ediyordu. Bakanlar Kurulunda sık sık anlaşmaz-

lık çıkıyordu: Harvey, ortaya atılan meselelerin fazlasıyla politik çıkarları gözettiğini ileri sürüp itiraz ediyordu; kanunun her maddesinin titizlikle incelenmesi gerektiğini söyleyip tartışıyordu. Önceleri Howden bunları garip raslantılar saymış, fazla üzerinde durmamıştı Ama şimdi, Harvey'in muhaceret kanununun olduğu gibi uygulanması yolunda akşamki ısrarını hatırlayınca, meraklanmaya başladı.

«Jamie, hayatım», dedi Margaret. «Harvey Warrender'in senin üzerinde bir etkisi mi var?»

«Yok tabii!.» Sonra çok sert cevap verip vermediğini kestiremeyip: «Sadece, acele bir karar vermek istemiyorum», dedi. «Önce yarınki tepkileri görelim. Ne de olsa, sadece bizimkiler vardı dâvette.»

Üzerinde Margaret'in bakışlarını hissetti, yalan söylediğini anlayıp anlamadığını düşündü.

3.

Üstü tenteli kapıdan, Başbakana ev olarak verilen büyük beton yapıya girdiler. Kâhya Yarrof içerde onları karşılayıp paltolarını aldı. «Amerika Büyük Elçisi sizinle konuşmak istiyor sir», dedi. «Elçilikten iki kere aradılar ve meselenin çok önemli olduğunu söylediler.»

James Howden başını salladı. Belki Vaşington da, haberin basına sızdığını öğrenmişti. Öyleyse bu durum, Arthur Lexington'un işini çok kolaylaştırırdı. «Beş dakika bekle», dedi. «Sonra santrala, eve geldiğimi bildirirsin.»

«Kahveyi kabul salonunda içeceğiz Mr. Yarrow», dedi Margaret. «Mr. Howden için de lütfen bir kaç sandviç hazırlayın; yemeği kaçırdı da.» Büyük salona bitişik

tuvalet odasında bir an duralayıp aynaya bakarak saçını düzeltti.

Önden yürüyen James Howden, koridorları geçip büyük pencereleri nehire ve Gatineau dağlarına bakan üçüncü salona varmıştı. Onu çok etkileyen bir görüntüydü bu, karanlıkta bile küçük ve uzak ışıklarla çevrelenen görüntüyü gözünün önüne getirebiliyordu : Rüzgârın dalgalandırdığı geniş Ottawa nehri, üç buçuk yüzyıl önce serüven aşıklısı Etienne Brule'ün üzerinde gezindiği nehir; sonra Champlain, daha sonra da batıya, Büyük Göllere ve kürk bölgesi Kuzeye misyonerlerle işçilerin yaptığı efsanevî yolculuk; bütün bu insanlar hep bu nehir üzerinde yol almışlardı. Nehrin ötesinde, uzakta, geçmiş ve gelecekte bir çok değişikliklere tanık olan tarihiyle, hakkında pek çok hikâye anlatılan Quebec kıyıları uzanıyordu.

James Howden, Ottawa'da tarihi hissetmemenin imkânsız olduğunu düşündü. Özellikle, bir zamanlar ticarî çıkarlar uğruna yok edilen doğal güzellikler yeniden yeşerirken : Başkenti Güzelleştirme Komitesine, ağaçlarla bezenmiş parklar için çok çok teşekkürler. Hükûmet binalarının karaktersiz, bir eleştiricinin öne sürdüğü gibi «maddeci sanatın zayıf eliyle damgalandığı» doğruydu. Yine de buralarda vahşi bir güzellik vardı, zamanla tabii güzelliklerine yeniden kavuşacak olan Ottawa, başkent olarak günün birinde Vaşington'la yarışabilir, hatta onu geçebilirdi.

Arkasındaki geniş döner merdivenin altına yerleştirilmiş bulunan masanın üzerinde, iki yaldızlı telefondan biri yavaşça iki kere çınladı. Arayan B. Amerikan Büyük Elçisiydi.

«Merhaba Angry», dedi Howden. «Duyduğuma göre sizinkiler açık vermişler.»

Boston ağzıyla konuşan Philip Angrove cevap ver-

di : «Biliyorum Başbakanım, gerçekten çok üzüldüm. Ama talihimiz varmış ki açık çok ufak, meselenin özünü henüz kimse işitmedi.»

«Bunu öğrenmek içimi rahatlattı», dedi Howden. «Yine de, biliyorsun ki ortak bir bildiri yayınlamak gerek. Arthur bunun üzerinde çalışıyor.»

«Şimdi benimle beraber», diyen Büyük Elçi Başbakanın sözünü kesti. «Bir karara varır varmaz harekete geçeceğiz. Siz de açıklamayı onaylamak ister misiniz ?»

«Hayır. Bunu size ve Arthur'e bırakıyorum.»

Bir kaç dakika daha konuştuktan sonra, Başbakan yaldızlı telefonu kapadı.

Margaret, sıkma gri perdeli, desenli kumaş kaplı divanlar ve Ampir biçimi koltuklarla döşeli büyük, rahat oturma odasına geçmişti. Şöminede parlak bir ateş yanıyordu. Pikaba koyduğu Kostelanetz orkestrasının düzenlediği Çaykovski'ler hafif hafif çalıyordu. Howden ailesinin en beğendiği müzik türü buydu; daha ağır klâsik parçalardan pek hoşlanmazlardı. Az sonra hizmetçi, bir tabak sandviç ve kahveyle içeri girdi. Margaret'in işaretiyle kız tabağı James Howden'e uzattı, o da düşünmeden bir sandviç aldı.

Hizmetçi dışarı çıktığında kravatını çözüp yakasını gevşeten Howden, ateşin yanında oturan karısına katıldı. Yumuşak koltuğa gömülüp iki ayağını yakınına çektiği taburenin üzerine uzattı. Derinden iç geçirip : «İşte hayat bu», diye söylendi. «Seninle ben... başbaşa». Başını eğip her zaman yaptığı gibi burnunun ucunu oğuşturdu.

Margaret hafif bir gülümsemeyle : «Bunu daha sık gerçekleştirmeliyiz Jamie», dedi.

«Çalışacağım, bunu gerçekten istiyorum», diye cevap verdi Howden. Sonra ses tonunu değiştirip : «Sana

bir haberim var», dedi. «Pek yakında Vaşington'a gideceğiz. Sevineceğini düşündüm.»

Sheffileld gümüş kahve takımlarıyla iş gören karısı başını kaldırdı. «Çok ani değil mi?»

«Evet. Ama bazı önemli şeyler oldu. Başkan'la konuşmam gerek.»

«İyi», dedi Margaret. «Neyse ki yeni bır elbisem var.» Düşünceye dalarak duraladı. «Ama şimdi bir pabuç ve pabuca uyan bir çanta almam gerekli; tabii bir çift eldiven de.» Bir üzüntü bulutu geldi geçti yüzünden. «Zamanımız var değil mi?»

«Yeteri kadar», dedi Howden ve sorunun yersizliğine güldü.

Margaret, inandırıcı bir sesle: «Tatilden hemen sonra Montreal'e, alışverişe giderim», dedi. «Orada, Ottawa'dakinden çok daha fazla şey bulunabiliyor. Yalnız para durumumuz nasıl ?»

Howden kaşlarını çattı. «Pek iyi değil; bankadan fazla para çektik. Sanırım, bir kaç bono daha kırdırmamız gerekecek.»

«Yine mi ?» Margaret düşünceli gibiydi. «Fazla da kalmadı ki.»

«Öyle. Ama sen üzülme.» Karısına sevgiyle baktı. «Bir alışveriş durumu fazla etkilemez.»

«Peki. Eğer eminsen...»

«Eminim.»

Howden'in tek emin olduğu şey, kimsenin ödemelerinde geciktiği için Başbakanı zorlayamıyacağıydı. Kişisel ihtiyaçlarına para yetiştirememek devamlı üzüntü konusu oluyordu. Howden'lerin, hukukçu olarak çalıştığı dönemde biriktirdikleri biraz para dışında hiç gelirleri yoktu. Liderleri hasisçe para ödemek de - bir çok yerde görülen ulusal dar görüşlülük - Kanada'nın huyuydu.

Howden sık sık, ulusunun kaderini elinde tutan

Kanada Başbakanının Birleşik Amerika'daki milletvekillerinden daha az para almasının acı bir alay olduğunu düşünürdü. Özel bir arabası olmadığından, bunu da yetersiz geliriyle sağlamak zorundaydı; kendisine ev verilmesi bile çok yeniydi. 1950 yılı gibi çok kısa bir zaman önce, çağın Başbakanı Louis St Laurent iki odalı bir dairede oturmak zorunda kalmıştı. Daire o kadar küçüktü ki, karısı aileden kalan eşyaları yatağın altına gizliyordu. Bir ömür boyu parlâmentoya hizmet etme sonucu, Başbakanın elde ettiği en fazla gelir yılda üç bin dolar gibi ianeye benzer bir emekli maaşıydı. Bunun sonucu olarak, Başbakanlar geçmişte çok yaşlandıkları halde bile görevden ayrılmayı reddetmişlerdi. Bazıları da istifa etmiş, arkadaşlarının yardımlarına muhtaç kalarak yoksulluk içinde yaşamışlardı. Bakanlar Kurulu üyeleriyle milletvekillerinin geçimleri daha da güçtü. Howden, namuslu kalabilmemiz hayret verici, diye düşündü. Aslında, yaptığı şeyden ötürü Harvey Warrender'a biraz yakınlık duymuyor da değildi.

«O iş adamıyla evlensen daha iyi ederdin», dedi Margaret'e. «İkinci müdür yardımcılarının bile harcayacak paraları daha çok.»

«Bu evlilikte başka kazançlarım oldu, sanırım», dedi Margaret gülümseyerek.

Tanrı'ya şükür, iyi bir evlilik hayatımız var, diye düşündü Howden. Siyasî hayat, iktidar hırsı insanı o kadar çok şeyden uzaklaştırıyordu ki - duygudan, hayal gücünden, hatta namustan - yanında bir kadının sıcaklığını duymayan adam, içi boş kabuğa dönüyordu. Daha önce de duyduğu sinirlilikle, Milly Freedman'ı düşünmeyi bir kenara itti.

«Geçen gün», dedi, «babanın bizi yakaladığı günü düşündüm. Hatırlıyor musun ?»

«Tabii. Kadınlar böyle şeyleri hep hatırlarlar. Ben

de, senin unutmuş olduğunu sanmıştım.»

Kırk iki yıl önce, Medicine Hat şehri eteklerinde oturan yirmi iki yaşında, yetimhaneden yetişme, müşterisiz bir yeni yetme avukat olduğu sıralar, işinin dışında sert, içine kapanık bir hayvan panayırı çığırtkanının yedi kızının en büyüğü Margaret de on sekizindeydi. O günün koşullarına göre Margaret'in ailesi, okulu bitirdiği sıradaki yoksul haliyle karşılaştırıldığında kendisinden çok daha iyi durumdaydı.

Bir pazar akşamı, kiliseye gitmeden önce, nasılsa ikisi salonda yalnız kalmışlardı. Genç kızın babası dua kitabını almak için geri döndüğünde, yarı çıplak Margaret ve James gitgide artan bir istekle sevişiyorlardı. Baba o an bir şey dememiş, ağzında bir «özür dilerim» geveleyip çıkmıştı ama, akşam yemeğinde masa başındaki yerinden James Howden'e sert bir bakış yöneltip, şişman ve sakin karısıyla kızlarının ilgiyle dinledikleri bir konuşma yapmıştı:

«Delikanlı, benim işimde bir adam ineğin memesini elledi mi, bu davranışı ineğe duyduğu ilginin geçici olmadığını gösterir.»

James Howden, sonraları da pek faydasını gördüğü o kendine güvenen haliyle: «Sir», demişti. «En büyük kızınızla evlenmek istiyorum.»

Çığırtkanın eli de bütün gücüyle masanın üzerine inivermişti: «Sattım!» Sonra masadakilere göz atıp alışılmamış bir konuşkanlıkla devam etmişti: «Tanrı'nın izniyle biri gitti, altısı kaldı.»

Bir kaç hafta sonra evlenmişlerdi. Damadına önce avukatlık yaptığı sıra, ardından politikaya girişinde yardımcı olan da yıllar önce ölen kayınpederiydi.

Çocukları da olmuştu ama, iki kızı evlenip İngiltere'ye gittiklerinden, en küçükleri James McCallum How-

den Jr. Uzak Doğu'da bir petrol şirketinin arama çalışmalarını yönettiğinden, onları bugünlerde seyrek görüyorlardı. Yine de çocuk sahibi olmanın etkisi devamlıydı, önemli olan da buydu zaten.

Howden sönmeye yüz tutan ateşe odun attı. Odunun kabuğu çatırdayarak alev aldı. Margaret'in yanına oturup alevlerin odunu sarmasını seyretti.

«Başkanla ne konuşacaksınız ?» diye sordu Margaret alçak sesle.

«Konuşmaların malî ve ticarî konuları kapsayacağı yarın sabah açıklanacak.»

«Gerçekten konu bu mu ?»

«Hayır, değil.»

«Nedir öyleyse?»

Howden, daha önce de hükûmetle ilgili meseleleri Margaret'e güvenerek anlatmıştı. Bir adamın -, her adamın - içini dökebileceği birine ihtiyacı vardı.

«Millî Savunma konusunda görüşeceğiz daha çok. Dünya yeni bir krizin eşiğinde, bu patlak vermeden önce, Birleşik Amerika, şimdiye kadar bizim yaptığımız bir takım şeyleri üstlenebilir.»

«Milli Savunma hizmetlerini mi ?»

Howden başıyla onayladı.

«Ordumuzu yönetimleri altına alacaklar demek... bütün her şeyi de... ?»

«Evet hayatım,» dedi Howden. «Öyle olacağa benzer.»

Karısı, anlamaya çalışarak alnını kırıştırdı. «Bu durumda Kanada'nın dış politikası diye bir şey kalmaz, öyle değil mi ?»

«Korkarım, pek etkili bir dış politikası olmaz.» İçini çekti. «Uzun zamandır bu yola itiliyoruz.»

Bir sessizlik oldu, Margaret ardından sordu : «Bağımsız bir devlet olarak, bu bizim sonumuz demek de-

ğil mi Jamie ?»

«Benim Başbakanlığım sırasında böyle bir şey gerçekleşemez», diye güvenle cevap verdi Howden. «Eğer dilediğim gibi bir plân yapabilirsem, daha sonra da.» Sesi inançla sertleşti. «Vaşington'la ilişkilerimiz iyi düzenlenirse; önümüzdeki bir iki yıl hatasız kararlar verilirse; biz güçlü ve gerçekçi olursak; iki taraf da ileri görüşlü ve namuslu davranırsa; yeni bir başlangıç yapılabilir. Sonunda bu işten biz, daha zayıf değil daha güçlü çıkarız. Dünyada daha çok yer tutarız.» Margaret'in elini kolunun üzerinde hissedince güldü. «Kusura bakma, nutuk mu çektim sana ?»

«Tam başlıyordun., Bir sandviç daha ye Jamie. Biraz da kahve ister misin ?» Howden başıyla istediğini belirtti.

Margaret, kahveyi koyarken alçak sesle: «Bir savaşın çıkacağına gerçekten inanıyor musun ?» diye sordu.

Howden, cevap vermeden önce uzun uzun gerindi, koltuğuna daha çok gömülüp ayaklarını üst üste atarak tabureye uzattı. «Evet», dedi. «Bundan eminim. Ama biraz daha geciktirileceğine de kuvvetle inanıyorum. Bir yıl, iki yıl, belki de üç.»

«Niçin böyle olması gerekiyor ?» İlk kez karısının sesi duygulu çıkmıştı. «Özellikle şimdi, herkesin bir savaş sonucu bütün dünyanın yok olacağını bildiği sıra ?»

«Hayır», dedi Howden ağır ağır. «Savaş ille de dünyanın yok olacağı anlamına gelmez. Bu yanlış bir inanç.»

Aralarında bir sessizlik oldu, sonra Howden sözcükleri dikkatle seçerek konuşmasını sürdürdü: «Hayatım, eğer bu odanın dışında bana senin sorduğun soruyu sorsalardı, cevabımın hayır olması gerektiğini anlıyor musun ? Savaşın önlenebileceğini söylemek zorunda kalacaktım, çünkü savaşın önlenemiyeceğini kabul

ettiğin her an kurulu tetiğe biraz daha basıyorsun demektir.»

Margaret, kahve fincanını kocasının önüne koymuştu. «Demek, insanın bunu kendi kendine bile kabul etmemesi çok daha iyi. En iyisi de umudu sürdürmek değil mi ?»

«Ben sıradan bir yurttaş olsaydım, sanırım kendimi böyle kandırırdım. Meselenin özünü bilmediğimden bu pek zor da olmazdı. Ama bir hükûmet başkanı için hayal kurmak lükstür. Hele, kendisine güvenen insanlara hizmet etmesi gerekiyorsa.»

Kahvesini karıştırıp tatmadan yudumladı, sonra fincanı tabağa bırakıp devam etti: «Savaş er geç çıkacaktır. Bu kaçınılmaz bir şeydir her zaman için. Her zaman da böyle olacaktır. İnsanlar, hangi konuda olursa olsun, öfkelenme ve tartışma yeteneklerini yitirmedikçe. Anlıyor musun, her savaş küçük adamlar arasındaki tartışmanın bir milyon kere büyütülmesidir. Savaşı yok etmek için de, insan gururunun, kıskançlığının, kabalığının her kırıntısını yok etmek zorundasın. Bu da imkânsız.»

«Bütün bunlar doğruysa», dedi Margaret, «değerli hiç, ama hiç bir şey yok.»

Kocası başını salladı. «O kadar değil. Kalıcı olmak değerlidir, çünkü kalıcı olmak hayattır. Hayat ise bir serüvendir.» Dönüp gözlerini karısının yüzünde gezdirdi. «Bizimki de bir serüven oldu. Bunu değiştirmek istemezdin değil mi ?»

Margaret Howden: «Hayır», dedi. «Sanmam.»

Şimdi Başbakanın sesi daha güçlü çıkıyordu: «Nükleer savaş hakkında neler söylendiğini biliyorum, dünya yüzünden her şeyi silip bütün hayatı yok edeceğinden haberim var. Ama düşünürsen, mantelli toplardan tut uçak bombalarına kadar her çeşit silâh hakkında, kıya-

meti getirecekleri yolunda tahminler yürütülmüştür. Makineli tüfek bulunduğu zaman adamın birinin, bin gün ateş edecek iki yüz makineli tüfekle bütün yeryüzündeki insanların öldürüleceğini hesapladığını biliyor muydun?»

Margaret başını salladı. Howden duraklamadan devam etti:

«İnsanlık, mantık yönünden atlatılması imkânsız görünen bir çok tehlikenin üstesinden gelmiştir: Buz Devri ve Tufan bildiğimiz iki şey. Nükleer savaş bir bozguna yol açacak, eğer elimde olsa sanırım bunu önleyebilmek için canımı verirdim. Ama her savaş böyle olmuştur, herkes bir kere öldüğü halde belki bu tür bir ölüm, göze ok yemek ya da çarmıha gerilmek gibi eski çağ ölümlerinden daha kolaydır.»

«Tabii uygarlık çok geri gidecek. Bu tartışılmaz bile. Belki tekrar Karanlık Çağlara döneceğiz, eğer içinde bulunduğumuzdan daha karanlığı varsa. Sanırım getirilen bir sürü ustaca yeniliği de unutacağız - atomun patlatılması gibi - ki bir süre için bu hiç fena değil.»

«Ama yok olmak, hayır! Buna inanmıyorum! Bir şey kalıcı olacak, yıkıntıların arasından emekleyerek çıkıp yeniden deneyecek. Bu da olabileceklerin en kötüsü, Margaret. Sanırım bizim tuttuğumuz yan bunu daha iyi başarabilir. Eğer şimdi doğru olanı yapıp zamanı iyi kullanabilirsek.»

James Howden ayağa kalkmıştı. Odada dolaştı, döndü.

Margaret ona bakıp yavaşça: «Kalan zamanımızı iyi kullanacaksın değil mi?» diye sordu.

«Evet, kullanacağım.» Yüz ifadesi yumuşadı. «Belki bütün bunları sana anlatmamalıydım. Çok mu sarsıldın?»

«Üzüldüm. Dünya, insanlık - ne ad verirsen - bir sürü şeyimiz var ve bütün bunları boş yere harcıyaca-

ğız.» Duraladı, sonra tatlılıkla devam etti: «Nasılsa birine anlatmak istiyordun.»

Howden karısını onayladı. «Rahatlıkla konuşabileceğim o kadar az insan var ki.»

«Öyleyse bana anlattığına sevindim.» Alışkanlıkla kahve fincanlarını topladı. «Geç oldu. Artık yukarı çıkmamız gerekmiyor mu ?»

Howden başını salladı : «Henüz değil, ama sen çık, ben arkandan gelirim.»

Margaret yarı yolda duraladı. Oyun masasının üstü, kâğıt yığınları ve sabah Howden'in parlâmento binasındaki odasından gönderilen gazete kupürleriyle doluydu. İnce bir kitap alıp açtı.

«Bu tür şeyleri gerçekten okumuyorsun değil mi Jamie ?»

Kitabın adı kapakta yazılıydı : YILDIZ FALI. Bu adın çevresinde de on iki burcun simgesi yer alıyordu.

«Yok canım.» Kocası hafiften kızarmıştı. «Şey, ara sıra eğlenmek için bir göz atıyorum.»

«Ama bunları sana yollayan... yaşlı hanım öldü değil mi ?»

«Sanırım biri göndermeye devam ediyor.» Howden'in sesinde bir sinirlilik gizliydi. «İnsanı bir kere listelerine aldılar mı adını çıkarmaları çok zor oluyor.»

«Ama bu, abonelere yollanan kitaplardan», diye üsteledi Margaret. «Bak, yenilenmiş; etiketteki tarihten belli.»

«Doğrusu Margaret, abonenin ne zaman ve nasıl yenilendiğini nereden bilebilirim. Günde adıma kaç mektup geldiğinden haberin var mı ? Hepsini elden geçiremiyorum ki. Bir çoğunu görmüyorum bile. Belki biri, bu işi bana söylemeden yaptı. Seni rahatsız ediyorsa yarın söylerim, yollamazlar bir daha.»

Margaret sakin sakin cevap verdi : «Somurtmanın

gereği yok, beni de rahatsız etmiyor. Sadece merak ettim, eğer okumuyorsan neden böyle gürültü koparıyorsun ? Hem belki, Harvey Warrender'le nasıl baş edeceğini de öğretir bu kitap sana.» Kitabı bıraktı. «Şimdi yatmaya gelmiyeceğinden emin misin ?»

«Eminim. Bir sürü plân yapmam gerekli, fazla zamanım da yok.»

Bu çok eski bir deneydi. «Peki, iyi geceler hayatım», dedi Margaret.

Geniş döner merdiveni çıkarken, evlilik hayatı boyunca kaç geceyi yalnız geçirdiğini ve kaç kere böyle tek başına yatmaya çıktığını düşündü. Bunları saymaması belki daha iyiydi. Özellikle son yıllarda, James Howden, gece geç saatlara kadar oturup politika ve ülke sorunları üzerinde düşünme alışkanlığını edinmişti. Yatmaya çıktığında da, çoğu kere Margaret uyumuş olurdu. Aradığı şeyin cinsel yakınlık olmadığını açık yüreklilikle itiraf etti, bu iş yıllar önce plânlanıp düzene konmuştu. Ama günün bitiminde yakınlık, kadının hoşuna giden bir şeydi. Margaret, evliliklerinin iyi yönleri olduğunu düşündü, ama yalnızlık da vardı.

Savaşla ilgili konuşma onu alışmadığı ölçüde üzmüştü. Savaşın kaçınılmazlığı, diye düşündü, erkeklerin kabul ettiği bir şey, ama kadınların asla. Savaşı erkekler çıkarır, kadınlar değil; tabii bir kaç istisna dışında. Niçin ? Kadınlar acıya doğdukları, erkeklerse bunu kendi kendilerine yaratmak zorunda oldukları için mi ? Birden çocuklarını özledi; onları avutmak için değil, onlar tarafından avutulmak amacıyla. Gözleri yaşlarla doldu, güçlü bir istek onu geri dönmeye zorladı; bir tek akşam uyku saatında yalnız olmak istemediğini söylemek için.

Sonra kendi kendine, saçmalıyorum, dedi. Jamia nazik davranır ama, beni asla anlıyamaz.

4.

Karısının yukarı çıkışından hemen sonra, James Howden, artık alevleri yok olmuş, sadece kırmızı ışık veren ateşin önünde, kendini düşüncelerinin akışına kaptırıp öylece durdu. Margaret'in söyledikleri doğruydu; konuşmak onu rahatlatmıştı, bu akşam söylediklerinden bazılarını ilk kez yüksek sesle açıklıyordu. Ama şimdi, yalnız Vaşington'daki görüşmeler konusunda değil, daha sonra memlekete dönüşü hakkında da belirli plânlar yapması gerekiyordu.

Alınyazısı çizilmiş gibiydi; önce kuvveti elinde tutmalıydı. Ama diğerleri de bunun böyle olması gerektiğini anlayabilecekler miydi? Öyle olacağını umuyordu ya yine de en iyisi emin olmaktı. Bunun için kendine, dikkatle eksiksiz bir yol çizmeliydi. Ülkenin iyiliği için, partisinin birkaç ay sonraki seçimleri kazanması gerekiyordu. Daha küçük meselelerin de varolduğu bilinci onu rahatlattı, akşam Harvey Warrender'in yarattığı olayı düşünmeye koyuldu. Bu tür olayların tekrarlanmaması gerekliydi. Ertesi gün, Harvey'le açık açık konuşmaya karar verdi. Muhaceret Bakanlığına, hükûmeti bir kere daha rezil etme olanağı vermemekte kararlıydı.

Müzik durmuştu. Pikaba yeni bir plâk koymak için ilerledi. Mantovani'nin 'Gems Forever' adlı plâğını seçti. Geri dönerken de Margaret'in sözünü ettiği kitabı eline aldı.

Karısına söyledikleri baştan başa doğruydu. Adına her gün yığınla mektup geliyordu, bu da gelenlerin küçücük bir parçasıydı. Bir çok gazete ya da dergi kendisinden özel olarak söz etmemiş ya da resmini basmamışsa, çoğu kere eline bile geçmiyordu. Ama yıllardır, Milly Freedman bu dergiyi özel olarak ayırırdı. Ona böyle yapmasını söylediğini hatırlamıyordu, ama karşı da

çıkmamıştı. Milly'nin, süresi sona erdiğinde kendiliğinden aboneyi yenilediğini sanıyordu.

Tabii çok saçma bir konuydu bu - yıldız falı ve benzeri olan bütün palavralar - ama herkesin nasıl da kolayca aldandığını görmek ilgi çekici oluyordu. Margaret'e açıklamakta güçlük çektiği halde, merakının özü buydu.

Bu ilgi yıllar önce, hukukçu olarak başarıya ulaşıp politikaya yeni yeni atıldığı sıralar başlamıştı. O sıralar çok rasladığı adi hırsızlık dâvalarından birini almıştı üzerine; savunduğu kişi, dükkândan bir şeyler aşırmakla suçlanan, ak saçlı tatlı bir kadındı. Suçu öylesine açık, dosyası bu tür olaylarla öylesine doluydu ki, delilleri kabul edip yargıçların acıma duygusuna sığınmaktan başka çare yoktu. Ama yaşlı kadın, Mrs. Ada Zeeder, kendisiyle tartışmaya girip dâvanın bir hafta ertelenmesini istemişti. Howden nedenini sorduğunda : «O zaman yargıçlar beni mahkûm etmeyecekler, akıllım», demişti. Biraz daha sıkıştırılınca da, geniş bir açıklama yapmıştı Howden'e : «Çünkü ben yay burcundanım, gelecek hafta da yay burcunda doğanlar için çok iyi bir hafta hayatım.»

Yaşlı kadını sevindirmek için duruşmanın bir hafta ertelenmesini sağlamış, duruşma sonucunda da yargıç kadını suçlu bulmamıştı. Zayıf bir savunma sonucu, çok sert bir insan olan yargıç Howden'i şaşkınlık içinde bırakan kararı verip dâvayı sonuçlandırmıştı.

O günden sonra Mrs. Zeeder'i bir daha görmediği halde, yay burcunda doğduğunu keşfettiği Howden'e, işiyle ilgili öğütleri doldurduğu mektupları ölene kadar düzenle yollamıştı. Bir kaç kere doğru çıkan tahminleri adamı şaşırtmış, yine de mektupları eğlenceli bulmasının dışında konuya bir ilgi duymamıştı. Sonraları yaşlı kadın, onu bir yıldız falı dergisine abone ettirmiş, mek-

tuplar son bulduğunda da dergi gelmeye devam etmişti.

Dikkatsizce, «Özel Falınız: Aralık 15 - 30» yazılı sayfayı açtı. Her gün için ayrı bir paragraf konmuştu. 24 Aralık günü doğanlar bölümünde şu sözler yazılıydı:

Kararlar vermek için önemli bir gün, olayları dilediğiniz yöne çevirmek için de iyi bir fırsat. Herkesi çok etkileyebileceğiniz bir gün, bu nedenle sağlayacağınız başarıyı ertelememelisiniz. Toplantı zamanı. Avuç içinden büyük olmayan küçük bir buluta dikkat edin

Saçma bir raslantı, dedi Howden kendi kendine. Üstelik dikkatle incelendiğinde, sözcüklerin her duruma uygulanabildiği anlaşılıyordu. Ama verilecek kararları vardı. Güvenlik Kurulu toplantısını ertesi gün yapmayı düşünüyordu ve gerçekten etkili olması gerekiyordu. Avuç içinden büyük olmayan bulutla neyin belirtilmek istendiğini düşünmeye koyuldu. Belki Harvey Warrenderle ilgili bir şey. Sonra kendini tuttu. Saçmalıyordu. Kitabı yerine koydu ve aklından sildi.

Ama bu ona bir şeyi, Güvenlik Kurulunu hatırlatmıştı. Noel öncesi olduğu halde, belki toplantının ertesi gün yapılması daha uygun düşerdi. Vaşington görüşmeleri açıklanacak, kabinede taraftar kazanmak için pek çok kişiyi etkilemesi gerekecekti. Kurulda neler söyleyeceğini plânlamaya başladı. Düşünceler kafasında yarıştı.

Yatıncaya kadar iki saat geçmişti. Margaret uyumuştu bile, onu uyandırmadan saatı altıya kurdu ve soyundu.

Önce derin bir uykuya daldı, ama sabaha karşı rahatı, tekrarlanan garip bir düşle bozuldu. Küçük bir el kadar olan bir sürü bulut, fırtına başlangıcındaki gibi, kasvetle kümeleniyordu.

3/VASTERVİK GEMİSİ

Aralığın 23 ünde yağmur sağanak halinde yağarken, **Vastervik** gemisi, Ottawa'nın 2,300 mil uzağında, Kanada'nın batı kıyısına yanaştı.

Vancouver limanında rüzgâr çok sert esiyordu. Yarım saat önce gemiye binen kılavuz kaptan üç bağlama zinciri daha istetmişti ve şimdi **Vastervik,** büyük demiri denizin kumlu, kayasız dibine sürünerek, yavaş yavaş manevra yapıyordu. Geminin önündeki römorkör son bir işaret verdi, kafile bir yılan gibi kıyıya doğru kıvrıldı.

On dakika sona, mahallî saatla öğleden sonra üçte, gemi emniyete alınarak demirlemişti.

Geminin demirlediği La Pointe Pier, kalabalık ve işlek kıyı şehrinin parmağı andıran bir kaç çıkıntısından biriydi. Yeni geminin çevresinde, bitişikteki iskelede, öteki gemiler yük alıyor veya boşaltıyorlardı. Vinçler yavaşça kalkıp iniyordu. Kamyonlar gemilerle eşya depoları arasında gidip gelirken, yük vagonları rıhtımdaki raylar üzerinden aceleyle gönderiliyordu. Yakındaki bir havuzdan, önünde bir kılavuz, arkasında gemi dizisi bulunan bir şilep, derin sulara açıldı.

Üç adam belirli bir amaçla **Vastervik**'e yaklaştı. Çalışan işçilerin ve engellerin yanından alışkanlıkla geçerek, uygun adım ilerlediler. Adamlardan ikisi üniformalıydı. Biri gümrük memuru, ötekiyse Kanada Muhaceret Bürosundandı. Üçüncü adam sivil giyinmişti.

Gümrük memuru : «Allah kahretsin» diye söylendi. «Yine yağıyor.»

Sivil olanı sırıtarak : «Gemimize buyrun», dedi. Gemicilik kumpanyasının temsilcisiydi. «Orası daha kurudur.»

Muhaceret memuru: «Bundan pek emin değilim» cevabını verdi. Sert bir yüzü vardı, gülümsemeden konuşuyordu. «Sizin teknelerinizden bazılarının içi dışından daha ıslak. Onları nasıl yüzdürebildiğiniz benim için bir sır.»

Vastervik'ten, paslı bir demir iskele indiriyorlardı.

Kumpanya temsilcisi gemiyi süzerek : «Bazan ben de şaşıyorum» dedi. «Ama sanırım üç kişinin daha yükünü çeker.» Peşinde diğerleriyle, kendini yukarı çekti.

2

Kaptan köprüsünün hemen altındaki kamarasında, yanık yüzlü, iri kemikli, sağlam yapılı kaptan Sigurd Jaabeck, yükü ve tayfaları için gerekli olan kâğıtları araştırıyordu. Yanaşmadan önce kaptan her zamanki kazağını ve yünlü pantolonunu çıkararak, kruvaze ceketli bir takım elbise giymişti; ama, gemide giydiği keçe bapuçları hâlâ ayağındaydı.

Gündüz gözüyle yanaşmamız çok iyi oldu, diye düşündü kaptan Jaabeck. Akşam yemeğini karada yiyebilirlerdi. Gübre kokusundan kaçmak onları rahatlatacaktı. Her tarafı kaplayan ıslak kükürt ve çürümüş lâhana kokusuna hoşnutsuzlukla burun kıvırdı. Günlerdir, üç numaralı ambardaki yükten sızan koku, sıcak hava borularının üfürmesiyle bütün gemiye yayılıyordu. Bir sonraki yüklerinin yeni kesilmiş Kanada kerestesi olduğunu

bilmenin insana ferahlık verdiğini düşündü.

Kâğıtları alarak üst güverteye çıktı.

Geminin kıçında, güçlü bir denizci olan Stubby Gates, gündüzleri dinlenme odası olarak da kullanılan yemek salonunu koşarak aştı. Lombozdan sessizce dışarıyı seyreden adamın yanına geldi.

Gates Londralı bir Cockney'di (*). Çarpuk çurpuk bir döğüşçü yüzü ve kendisini maymuna benzeten uzun kolları vardı. Gemideki en güçlü ve eğer kışkırtılmazsa en nazik adamdı.

Diğeri genç ve ufak tefekti. Yuvarlak kuvvetli bir yüzü, yuvalarına gömülmüş gözleri ve uzun siyah saçları vardı. Görünüşü, küçük bir çocuktan biraz daha kabacaydı.

«Ne düşünüyorsun Henri ?» diye sordu. Stubby Gates.

Öbürü, bir an duymamış gibi dışarıyı seyretmeğe devam etti. Garip bir istekle dolu gözleri, rıhtım boyunca görünen şehrin büyük ve temiz binalarına çivilenmiş gibiydi. Trafiğin sesi suyu aşarak açık kapıdan içeri süzülüyordu. Sonra genç adam omuz silkerek birden döndü.

«Hiç bir şey.» Gırtlaktan gelen, anlaşılmaz - ama hoşa giden - bir aksanla konuşuyordu. İngilizce konuşmak zor geliyordu ona.

«Limanda bir hafta kalacağız» dedi. Stubby Gates. «Daha önce Vancouver'e gelmiş miydin ?»

Henri Duval adlı genç adam başını salladı.

«Bu benim üçüncü gelişim» dedi Gates. «Yanaşacak daha iyi yerler vardır. Ama yemeği iyidir, her zaman da çabucak kadın bulabilirsin.» Duval'a bir göz attı. «Bu

(*) İngiliz başkentinin kenar mahallelerinde yaşayan ve çok bozuk bir İngilizce konuşan Londralı.

sefer kıyıya çıkmana izin vereceklerini sanıyor musun arkadaş?»

Genç adam üzgün, isyan dolu bir sesle cevap verdi. Kelimeleri anlamak zordu ama Stubby Gates ne dediğini çıkardı. «Bazan» dedi Henri Duval, «artık asla kıyıya çıkamıyacağımı sanıyorum.»

3

Kaptan Jaabeck gemiye çıkan üç adamı karşıladı. Muhaceret ve gümrük memurlarını tanıştıran kumpanya temsilcisiyle el sıkıştı. İş ciddiyetine bürünen iki memur kibarca başlarını eğdiler, ama elini sıkmadılar.

Muhaceret memuru : «Tayfalarınız yoklama için toplandılar mı ?» diye sordu.

Kaptan Jaabeck başını salladı. «Lütfen beni takip edin.»

Alışkın olduklarından tayfaları ortadaki yemek odasına toplamak için emir vermek gerekmemişti. Gemi yöneticileri içeride beklerken, onlar dışarıda sıra oluyorlardı.

Kaptanın yönettiği grup geçerken, Stubby Gates Henri Duval'ı dürttü. «Hükûmetin gönderdiği herifler bunlar» diye mırıldandı Gates. «Kıyıya çıkıp çıkamıyacağına onlar karar verecek.»

Henri Duval yaşlı adama doğru döndü. Alçak sesle ; «Deneyeceğim;» dedi. Biraz önceki isyankâr ses tonu yok olmuştu, iyice çalan dili çocukça bir hevesle doluydu. «Çalışırım. Belki izin verirler.»

Stubby Gates neşeyle : «İşte oldu Henri», dedi. «Asla kendini bırakma!»

Muhaceret memuru için yemek odasına masayla sandalya konmuştu. Kaptanın kendisine uzattığı dakti-

loya çekilmiş listeyi inceleyerek yerine oturdu. Odanın karşı köşesinde, gümrükçü, konşimentoya bakıyordu.

Muhaceret memuru : «Otuz kaptan ve tayfa, bir de kaçak yolcu,» dedi. «Tamam değil mi kaptan ?»

Kaptan Jaabeck : «Evet», diye onayladı.

«Kaçak nereden bindi ?»

«Beyrut'dan. Adı da Duval», dedi kaptan. «Uzun zamandır bizimle. Çok uzun zamandır.»

Muhaceret memurunun yüz ifadesi değişmedi

«Önce kaptanları kontrol edeceğim.» İsviçre pasaportunu uzatan süvariye işaret etti.

Kaptanlardan sonra tayfalar sıra halinde içeriye girdiler, inceleme kısa sürüyordu : Ad, milliyet, doğum yeri gibi baştan savma birkaç soru. Daha sonra her biri, gümrük memuru tarafından sorguya çekilmek üzere karşıya geçtiler.

Duval en sondaydı. Muhaceret memurunun ona sorduğu sorularda o kadar baştan savma değildi. Bozuk İngilizcesiyle dikkatli, doğru cevaplar verdi. Aralarında Stubby Gates'in de bulunduğu bir kaç denizci dinlemek için beklemişlerdi.

Evet, adı Henri Duval'dı. Evet, gemide kaçak olarak bulunuyordu. Evet, Beyrut'tan binmişti. Hayır, Lübnanlı değildi. Hayır, pasaportu yoktu. Asla bir pasaportu olmamıştı. Nüfus kâğıdı da yoktu. Hiç bir belgesi de. Evet, nerede doğduğunu biliyordu. Fransız Somalisinde. Annesi Fransız, babası İngilizdi. Annesi ölmüş, babasını asla tanımamıştı. Hayır, söylediklerinin doğruluğunu ispatlıyamazdı. Evet, Fransız Somalisi ona çıkış izni vermemişti. Hayır, oradaki memurlar hikâyesine inanmamışlardı. Evet, başka limanlar da onu kabul etmemişlerdi. Bir çok liman vardı. Hepsini hatırlıyamıyordu. Evet, hiç bir belgesi olmadığından emindi. Hiç bir çeşit.

Bu diğer yerlerdeki diğer sorguların tekrarıydı. Uza-

dıkça, az önce genç adamın yüzünü aydınlatan umut, yerini üzüntüye bıraktı. Ama hiç olmazsa bir kere daha denemişti.

«Çalışırım», diye yalvardı, bir umut ışığı görebilmek için muhaceret memurunun yüzünü gözleriyle inceleyerek. «Lütfen, iyi çalışırım. Kanada'da çalışırım.» Sanki çok iyi öğrenememiş gibi, ülkenin adını b'r garip söyledi.

Muhaceret memuru başını olumsuz anlamda salladı. «Burada çalışamazsın, olmaz.» Kaptan Jaabeck'e döndü. «Bu kaçak için gemide alakoyma emri yazacağım, kaptan. Karaya çıkmayacağına siz kefil olacaksınız.»

Kumpanya temsilcisi; «Bunun icabına bakarız», dedi.

Muhaceret memuru onayladı. «Ötekiler serbest.»

Stubby Gates konuştuğu zaman geriye kalanlar çıkmağa başlamıştı.

«Sana bir şey söyleyebilir miyim arkadaş ?»

Şaşıran Muhaceret memuru; «Evet», dedi.

Kapıda bir duraklama oldu ve bir kaç adam geri döndü.

«Genç Henri hakkında, şey.»

«Onun hakkında ne ?» Muhaceret memurunun sesi pek keskin çıkmıştı.

«Şey, bir kaç gün sonra Noel ve biz limanda olacağız, bazılarımız belki Henri'yi yalnız bir akşam için karaya çıkarabileceğimizi düşündüler.»

Muhaceret memuru sert bir sesle : «Gemide kalması gerektiğini şimdi söyledim», dedi.

Stubby Gates'in sesi yükseldi. «Bunu biliyorum. Ama beş dakikacık için şu uğursuz işinizi unutamaz mısınız ?» Kendini kaybetmek istememişti ama, her denizci gibi liman memurlarına doğal bir nefret duyuyordu.

«Bu kadarı yeter.» Muhaceret memuru, öfkeli göz-

lerle sertçe konuştu.

Kaptan Jaabeck ilerledi. Odadaki denizcilerin sinirleri gerilmişti.

Stubby Gates kavgacı bir edayla: «Senin için yeterli olabilir, mezar kaçkını», dedi. «Ama adam iki yıldır karaya ayak basmamışsa ve eğer kahrolasıca yılbaşı gelip çatmışsa...»

Kaptan alçak sesle. «Gates», dedi. «Yeter artık.»

Bir sessizlik oldu. Kıpkırmızı kesilen Muhaceret memuru biraz yatıştı. Şimdi dikkatle Stubby Gates'i süzüyordu. «Bu Duval'ın», dedi, «İki yıldır hiç mi karaya çıkmadığını söylüyorsun?»

Kaptan Jaabeck: «Tam iki yıl değil,» diye söze karıştı. İngilizceyi, dili Norveç diline pek az çalarak, rahat konuşuyordu. «Bu genç adam yirmi ay önce gemime kaçak olarak bindiğinden beri, hiç bir ülke kendisini kabul etmedi. Her limanda, her yerde aynı şeyi söylüyorlar: Pasaportu yok, hiç bir belgesi yok. Onun için bizden ayrılamaz. O bizimdir.» Kaptan büyük elini, parmakları açık olarak, soru sorarmış gibi kaldırdı. «Ben ne yapmalıyım- Hiç bir ülke kabul etmiyor diye onu balıklara mı atayım?»».

Hava yumuşamış, Stubby Gates, kaptana duyduğu saygıyla sessizce geri çekilmişti.

Muhaceret memuru - bu kez yumuşak bir sesle - kararsızlık içinde konuştu: «Fransız olduğunu söylüyor, Fransız Somali'sinde doğduğunu.»

«Doğru», diye onayladı Kaptan. «Ama ne yazık ki Fransızlar da belge istiyorlar ve bu adamın hiç bir belgesi yok. Hiç bir zaman olmadığına yemin ediyor; ben de inanıyorum. Namuslu ve iyi bir işçi. İnsan yirmi ayda bu kadarını öğrenebilir.»

Henri Duval gözleriyle her ikisinin yüzünü sıradan inceleyip konuşmayı umutla izlemişti. Muhaceret me-

muruna döndü.

«Çok üzüldüm, ama Kanada'ya giremez.» Muhaceret memuru sıkıntılı görünüyordu. Dış görünüşünün sertliğine rağmen, aslında katı bir adam değildi ve çoğu kere işiyle ilgili kanunların bu kadar açık olmamasını arzulardı. Özür diler gibi ekledi; «Korkarım, benim yapabileceğim bir şey yok, kaptan.»

«Karada tek bir akşam bile mi kalamaz?» Cockney inadıyla, hâlâ üsteleyen Stubby Gates'di bu.

«Tek bir akşam bile.» Cevap çok kesindi. «Alakoyma emrini şimdi yazacağım.»

Yanaşalı bir saat olmuştu, dışarıda akşam karanlığı yavaşça çevreyi kaplıyordu.

4

Ottawada Başbakanın yatağa çekilmesinden iki saat sonra, yani Vancouver saatıyla gece onbiri bir kaç dakika geçe, La Pointe Pier'in karanlık, ıssız girişine bir taksi yanaştı.

Taksiden iki adam indi. Biri **Vancouver Post**'tan bir gazeteci, diğeri bir fotoğrafçıydı.

Al yanaklı, kaba yapılı bir adam olan gazeteci Dan Orliffe'in yumuşak hareketleri ona başarılı, arasıra insafsız bir gazeteciden çok iyi yürekli bir çiftçi havası veriyordu. Fotoğrafçı Wally de Vare'se, bir doksan altı boyu, ince vücudu, sinirli küçük adımlarla yürüyüşü ve kötümser edasıyla meslekdaşının tam tersiydi.

Taksi geri dönerken, rüzgâr ve yağmurdan korunmak için paltosunun yakasını sıkıca kavrayan Dan Orliffe, çevresine bakındı. Taksinin farlarının birden sönmesi önce görüşü zorlaştırdı. Loş çevreleri, hayalet gibi şekiller ve koyu lekelerle doluydu; biraz ileridense su-

yun parıltısı yansıyordu. Karanlığın belirsizleştirdiği ıssız, sessiz binalar uzak birer hayal gibi duruyordu. Sonra, yavaş yavaş karanlığa alışan gözleri, kıyıya paralel inşa edilmiş beton bir zemin üstünde durduklarını seçebildi.

Taksinin onları bıraktığı yerin gerisinde, karanlık gemi havuzları ve silolar vardı. Gemilerin muşamba kaplı yükleri zeminde lekeler oluşturuyor, durdukları yerden iki iskele kol gibi denize uzanıyordu. İskelenin iki yanına demirlemiş olan gemilerin soluk ışıklarının yardımıyla, bunların beş tane olduğu görülüyordu. Ama ortalıkta bir tek insan ya da en ufak bir hareket yoktu.

De Vere fotoğraf makinesini ve diğer eşyalarını omuzuna asmıştı. Gemileri işaret ederek: «Hangisi?» diye sordu.

Dan Orliffe yazı işleri müdürünün yarım saat önce telefonla çağırıp kendisine verdiği notu incelemek için el fenerini kullandı. **«Vastervik**'i arıyoruz» dedi. «Bunlardan herhangi biri olabilir.» Peşinde fotoğrafçı, sağa doğru döndü. Taksiden ineli bir iki dakika olduğu halde yağmurlukları sırılsıklam kesilmişti. Dan, pantolonunun paçalarının ıslandığını ve yağmurun pardesüsünün yakasından içeri sızdığını hissediyordu.

«Burada gerekli olan›› diye yakındı De Vere, «danışma masasında oturacak bir bebek.» Kırık sandıklar ve boş yağ tenekelerinin arasından dikkatle ilerlediler. «Hem söylesene, kiminle görüşeceğiz?»

«Adı Henri Duval» dedi Dan. «Yazıya bakılırsa vatanı olmayan ve gemiden dışarı çıkmasına kimsenin izin vermediği bir adam.»

Fotoğrafçı bilgiççe baş salladı. «Dokunaklı hikâye ha- Anlıyorum, Noel gecesi sokağa atılanlar türünden bir şey.»

«Bu da bir görüş», dedi Dan. «Sen yazsan daha

iyi olur belki.»

«Asla», dedi De Vere. «Burada işimiz bitince, ben doğru resimleri baskıya götüreceğim. Ayrıca adamın düzenbaz olduğuna bahse girebilirim.»

Dan başını salladı. «Bir şey demem. Kazanabilirsin.»

Raylar üstündeki yük vagonlarının yanından dikkatle geçerek, sağdaki iskelenin yarısına kadar gelmişlerdi. Elli ayak aşağıda parıldıyan ölü denize düşen yağmurun sesi rahatça duyuluyordu.

İlk geminin adını okuyabilmek için başlarını kaldırdılar. Rusçaydı.

«Hadi gel», dedi Dan. «Bu değil.»

«Garanti en sondakidir», diye tahmin yürüttü fotoğrafçı. «Hep öyle oluyor.»

Ama aradıkları ikinci gemiydi. Yayvan pruvasında **Vastervik** adı açıkça görülüyordu. Onun altında da geminin boyası dökülmüş, paslı karinası.

«Bu hurda gerçekten yüzüyor mu?» De Vere'in sesi hayret doluydu. «Yoksa şaka mı ediyorlar?»

Harap merdivenden çıkıp, ön güverte olması gereken yere vardılar.

Dışardan bakınca **Vastervik** çok eski bir gemi gibi duruyordu. Ama şimdi yakından, eskiliği ve bakımsızlığı daha da şaşırtıcıydı. Traverslerin, kapıların ve bölmelerin soluk boyaları büyük pas lekeleriyle kaplıydı. Boyanın son kalıntıları kabuk kabuk soyulmuş sarkıyordu yer yer. Merdivenin üstündeki tek bir ampul, güvertedeki kir tabakasını ve yerdeki açık çöp kutularını aydınlatıyordu. Biraz ötede, çelik vantilâtör çürümüş ve yerinden kopmuştu. Herhalde onarılamayacak durumda olduğundan, öylece güverteye atılmıştı.

Dan çevresini kokladı.

«Evet», dedi fotoğrafçı. «Ben de duyuyorum.»

Gübre kokusu ortalığa yayılmıştı.

«Önce burayı deneyelim», dedi Dan. Tam önündeki çelik kapıyı açarak dar koridorda ilerledi.

Bir kaç metre ötede yol ikiye ayrılıyordu. Sağda bir sürü kamara - belli ki kaptan kamaralarıydı - uzanıyordu. Dan altından ışık sızan bir kapıya doğru ilerliyerek sola döndü. Burası da bir galeriydi.

Yağlı giysileriyle Stubby Gates bir masaya oturmuş, çıplak kız resimleriyle dolu bir dergiye bakıyordu.

«Merhaba arkadaşlar», dedi. «Kimsiniz?»

«Ben Vancouver **Post**'ten geliyorum», diye cevap verdi Dan' «Henri Duval adlı birini arıyorum.»

Çürük, yosun kaplı dişlerini gösteren bir sırıtışla denizci: «Genç Henri az önce buradaydı, ama şimdi 'özel kamarasına' çekildi», dedi.

«Onu uyandırabilir miyiz?» diye sordu Dan. «Yoksa kaptanı mı görmemiz gerek?»

Gates başını salladı. «Bana kalırsa kaptana dokunmayın. Limandayken uyandırılmaktan hoşlanmaz. Ama sanırım, ben Henri'yi kaldırabilirim.» De Vere'e bir göz attı. «Ya bu adam kim?»

«Fotoğraf çekecek.»

Denizci, dergiyi cebine tıkarak ayağa kalktı. «Peki baylar, beni izleyin,» dedi.

İki merdiven aşağı inip iyice geminin içlerine daldılar. Küçük bir ampulle aydınlatılan loş koridorda, Stubby Gates bir kapıyı vurup anahtarıyla açtı. Uzanarak ışığı yaktı.

«Bir bacak salla Henri», diye bağırdı. «Seni görmeğe gelen baylar var.» Dan'a işaret ederek geri çekildi.

Kapıdan giren Dan, çelimsiz bir vücudun uykulu uykulu doğrulduğunu gördü. Sonra çevresine bakındı.

Hey Tanrım! diye düşündü. Burada bir insan yaşayabilir mi?

Hemen hemen dört metre karelik, her yanı demir, dörtgen bir kamaraydı burası. Uzun zaman önce duvarlar kirli sarıya boyanmıştı, ama şimdi, boya yerini pasa bırakmıştı. Su damlacıklarının rahatça süzüldüğü yerler dışında, hem boya hem de pas kalın bir küf tabakasıyla kaplıydı. Madenî bir yatak, karşı duvarı boydan boya yan duvarın da önemli kısmını kaplıyordu. Üstünde otuz santim boyunda, on beş santim eninde bir raf, altında da demir bir kova vardı. Hepsi bu kadar.

Pencere ya da lomboz yoktu; yalnız bir duvarın bitiminde, tavanda bir hava deliği saçılıyordu.

Hava çok ağırdı.

Henri Duval gözlerini oğuşturarak gelenleri süzdü. Dan Orliffe kaçağın bu kadar genç görünüşlü olmasına şaşmıştı. Yuvarlak, hoşa gidecek bir yüzü, düzgün hatları ve koyu, derin gözleri vardı. Önü açık bir fanilâ, kaba pamukludan bir pantolon giymişti. Açıkta kalan vücudunun güçlü olduğu belliydi.

«Bonsoir, Monsieur Duval,» dedi Dan. **«Excusez-nous de troubler votre sommeil, mais nous venons de la presse et nous savons que vous avez une histoire intéressante à nous raconter.»** (*)

Kaçak yavaşça başını salladı.

«Fransızca konuşmak işe yaramaz», diye söze karıştı Stubby Gates, «Henri anlamaz. Sanırım çocukken dilleri birbirine karıştırmış. En iyisi İngilizce konuşun, ama ağır ağır.»

«Peki.» Dan kaçağa dönerek dikkatle: «Ben **Vancouver Post**'tanım,» dedi. «Bir gazete bu. Senin hakkında bilgi edinmek istiyoruz. Anlıyor musun?»

Bir sessizlik oldu. Dan tekrar denedi. «Seninle ko-

(*) İyi geceler Bay Duwal. Yataktan kaldırdığımız için özür dileriz, ama gazeteciyiz ve bize anlatacak ilginç bir hikâyeniz olduğunu biliyoruz.

nuşmak istiyorum. Sonra hakkında yazı yazacağım.»

«Niçin yazmak?» Duval'ın ilk sözleri kuşku ve merak doluydu.

Dan sabırla: «Belki sana yardım edebilirim», dedi. «Bu gemiden çıkmak istiyor musun?»

«Sen bana gemiden çıkmaya yardım edecek? İş bulmaya? Kanada'da yaşamaya?» Sözler acemice, ama içtenlikle söylenmişti.

Dan başını salladı. «Hayır, bunu yapamam. Ama yazdıklarımı pek çok kişi okuyacak. Okuyanlardan biri sana yardım edebilir belki.»

Stubby Gates söze karıştı: «Kaybedecek neyin var Henri? Bir zararı dokunmaz ki; yardımı bile olabilir.»

Henri Duval düşünceli görünüyordu.

Onu yakından inceliyen Dan, geçmişi ne olursa olsun, genç kaçağın doğuştan gelen bir soyluluğu olduğuna karar verdi.

Sonunda Henri kabul etti. Sadece: «Hokey», dedi.

Stubby Gates, «Bak sana ne diyeceğim Henri», dedi. «Git yüzünü gözünü yıka, ben de bunlarla birlikte seni yukarda, galeride bekliyeyim.»

Genç adam başını salladı ve yataktan kalktı.

Uzaklaşırken De Vere alçak sesle: «Zavallı küçük serseri», dedi.

«Hep kilit altında mı tutuyorsunuz?» diye sordu Dan.

«Yalnız limanda olduğumuz akşamlar» diye cevap verdi Stubby Gates. «Kaptanın emri.»

«Niçin?»

«Kaçmasını önlemek için. Ondan kaptan sorumlu, anladınız mı? Denizci merdivenin tepesinde durakladı. «Burası Amerika kadar kötü değil ama; Frisko'dayken

onu yatağına kelepçelediler.»

Galeriye girdiler.

«Bir bardak çaya var mısınız?» diye sordu Stubby Gates.

«Peki», dedi Dan. «Teşekkürler.»

Denizci üç bardak çıkardı, sonra ateşin üstünde duran emaye çaydanlığa doğru ilerledi. Daha önce içine süt kattığı kuvvetli, koyu sıvıdan bardakları doldurdu. Bardakları masanın üstüne koyarak ötekilere oturmalarını işaret etti.

«Sanırım, böyle bir gemide», dedi Dan, «her çeşit insanla karşılaşıyorsunuzdur.»

«Doğru dedin arkadaş». Denizci sırıttı. «Hem de her biçimde, renkte ve boyda. Çok garipleri de var» Bilgiçce baktı ötekilere.

«Henri Duval hakkında ne düşünüyorsun?» diye sordu Dan.

Stubby Gates cevap vermeden önce bardağından esaslı bir yudum aldı.

«Namuslu bir küçük. Çoğumuz onu severiz. İstediğimiz zaman çalışır; kaçaklar çalışmak zorunda olmadığı halde.» Bilgisini göstererek: «Bu denizin kanunudur», diye ekledi.

«Kaçak olarak bindiği zaman sen de gemide miydin?» diye sordu Dan.

«Sorar mısın! Onu Beyrut'tan açıldıktan iki gün sonra bulduk. Süpürge sopası gibi zayıftı. Gemiye binmeden önce anlaşılan açlıktan ölmek üzereymiş.»

De Vere çayını tadıp tekrar yerine koymuştu.

Stubby neşeyle; «Berbat, değil mi?» dedi. «Çinko tadı var.»

Şili'den yükledikti. Kahrolasıca şey her yere giriyor, adamın saçına, gözüne, çaya bile.»

«Sağ olun», dedi fotoğrafçı. «Hastaneye kaldırdık-

ları zaman neyim olduğunu söyleyebileceğim demek.»

On dakika sonra Henri Duval, içeri girdi. Bu arada yıkanmış, saçını taramış ve traş olmuştu. Gömleğinin üstüne mavi bir denizci ceketi geçirmişti. Sırtındakilerin hepsi eski, ama temizdi. Dan, pantolonundaki bir yırtığın titizlikle yamanmış olduğuna dikkat etti.

«Gel otur Henri», dedi Stubby Gates. Dördüncü bir bardak doldurup gülümseyerek teşekkür eden kaçağın önüne koydu. Henri iki gazetecinin yanında ilk kez gülümsüyordu. Bu gülüş onu olduğundan da çocuk görünüşlü yaptı ve yüzünü aydınlattı.

Dan doğrudan sorulara başladı: «Kaç yaşındasın?»

Bir anlık duraklamadan sonra Duval cevap verdi, «Ben, yirmi üç,»

«Nerede doğdun?»

«Ben gemide doğdu.»

«Geminin adı neydi?»

«Ben bilmiyor.»

«Öyleyse gemide doğduğunu nereden biliyorsun?»

Durakladı. «Ben anlamıyor.»

Dan sabırla soruyu tekrarladı. Bu kez Duval anlayarak başını salladı. «Annem söyler», dedi.

«Annen hangi millettendi?»

«O Fransız.»

«Annen şimdi nerede?»

«O ölmek.»

«Ne zaman öldü?»

«Çok önce - Adis Ababa.»

«Baban kimdi?» diye sordu Dan.

«Ben onu bilmiyor.»

«Annen ondan söz etmez miydi?»

«İngiliz. Denizci. Ben hiç görmedi.»

«Hiç adını da duymadın mı?»

Olumsuz bir baş işareti.

«Kardeşlerin var mıydı, kız ya da erkek?»

«Ne kız ne erkek.»

«Annen ne zaman öldü?»

«Özür dilerim... ben bilmiyor.»

Sorunun şeklini değiştirerek Dan tekrar sordu; «Annen öldüğü zaman kaç yaşında olduğunu biliyor musun?»

«Ben altı yaşında.»

«Sonra sana kim baktı?»

«Ben kendime bakar.»

«Hiç okula gittin mi?»

«Yok okul.»

«Okuman yazman var mı?»

«Ben adı yazar - Henri Duval.»

«Başka?»

«Ben adı yazar», diye tekrarladı Duval. «Ben gösterir.»

Dan kâğıt kalemi ona doğru itti. Yavaşça ve titrek, çocukça bir yazıyla kaçak adını yazdı. Güç belâ okunuyordu yazdığı.

Dan çevresini gösterdi. «Neden bu gemiye bindin?»

Duval omuz silkti. «Ben memleket arıyor.» Kelime bulmaya çabaladı, sonra ekledi, «Lübnan değil iyi.»

«Niçin değil iyi?» Dan istemeden genç kaçağın bozuk İngilizcesiyle konuşmuştu.

«Ben oranın vatandaşı değil. Eğer polis bulur - ben hapse girer.»

«Lübnan'a nasıl gittin?»

«Ben gemide.»

«Hangi gemiydi?»

«İtalyan gemisi. Özür dilerim, ben adını hatırlamıyor.»

«İtalyan gemisinde yolcu muydun?»

«Ben kaçak. Ben gemide bir yıl. İnmeye çalışır.

Kimse istemez.»

Stubby Gates söze katıldı: «Benim çıkardığım kadarıyla İtalyan gemisindeydi, anlıyor musun? Orta Doğuda mekik dokuyordu - gemi. O da Beyrut'ta inip bizimkine bindi.»

«Anladım», dedi Dan. Sonra Duval'a döndü, «İtalyan gemisine binmeden önce ne yapardın?»

«Ben gider adamlarla, develerle. Onlar bana yemek verir. Ben çalışır. Biz Somali, Habeşistan, Mısır gider» Ülke adlarını elini öne arkaya sallıyarak acemice söyledi. «Ne zaman ben küçük çocuk, sınır geçmek mesele değil, kimse karışmaz. Sonra ben büyüdü, durdurur - kimse istemez.»

«Sen İtalyan gemisine o zaman mı bindin?» dedi Dan. «Öyle mi?»

Genç adam başıyla onayladı.

Dan sordu: «Annenin nereli olduğunu ispatlıyacak pasaportun, belgen veya herhangi bir şeyin var mı?»

«Yok belge.»

«Bir memlekete ait misin?»

«Yok memleket.»

«Bir memleket istiyor musun?»

Duval şaşırmış gibiydi.

«Demek istediğim», dedi Dan ağır ağır konuşarak, «bu gemiden çıkmayı istiyorsun. Bunu bana söyledin.»

Olumlu anlamda, istekle başını salladı Duval.

«O zaman demek ki bir memleket istiyorsun, yaşıyacak bir yer.»

«Çalışırım», diye üsteledi Duval. «Ben çok çalışır.»

Dan Orliffe, genç kaçağı bir kere daha dikkatle süzdü. Evsiz barksız dolaştığı doğru muydu? Gerçekten kimsenin kabullenip istemediği, toplum dışı bir zavallı mıydı? Vatansız bir adam mıydı? Yoksa bütün söyledikleri sempati toplamak için dikkatle hazırlanmış bir

yalan ve yarı gerçek dizisi miydi?

Genç kaçak saf görünüyordu. Ama gerçekten öyle miydi acaba?

Gözleri yalvarır gibiydi, ama derinlikleri bir esrar perdesiyle örtülüydü. Bunun gerisinde kurnazca bir parıltı gizli miydi, yoksa hayal gücü ona oyun mu oynuyordu?

Dan Orliffe duraladı. Yazdığı her şeyin, rakip akşam gazetesi Vancouver **Volonist** tarafından dikkatle araştırılıp inceleneceğini biliyordu.

Röportajın ne kadar süreceği kendi bileceği işti, belirli bir süre koymamışlardı. Duval'ı inceden inceye sorguya çekerek kuşkularını gidermeğe karar verdi.

«Henri», dedi kaçağa, «bana güvenin var mı?»

Bir an genç adamın gözlerinde o eski kuşku yeniden belirdi. Sonra aceleyle başını salladı.

«Ben güvenir», dedi sadece.

«Peki, sanıyorum ki sana yardımcı olabilirim. Ama senin hakkında, başından başlıyarak, herşeyi öğrenmek istiyorum.» De Vere'in makinasını ve flâşını ayarladığı köşeye bir göz attı. «Önce birkaç resim çekeceğiz, sonra konuşuruz. Yalnız acele edip olayları atlama, nasıl olsa bol bol zamanımız var.»

5

Vastervik'in galerisinde, Henri Duval hâlâ uyanık ve yorgundu.

Gazetecinin çok soran bir dili vardı.

Kimi zaman, diye düşündü genç kaçak, ne istediğini anlamak bilmece çözmeğe benziyor. Adam karşılığında basit karşılıklar bekliyerek bir sürü soru sormuştu. Verilen her cevabı da, çabucak önündeki kâğıda geçir-

mişti. Geçmiş hayatı sıraya konup düzenlenerek, aceleyle hareket eden kalemin ucuyla sanki Duval'ın kendisi çiziliyordu. Yine de hayatının büyük bir bölümünde düzen diye bir şey yoktu, yalnız birleştirilemiyen parçalardan ibaretti. Bir çok şeyi oluş sırasıyla hatırlamak, basit kelimelerle anlatmak o kadar zordu ki.

Eğer bu adam ve benzerleri gibi okuyup yazmayı, kafasındakileri kalemle kâğıda depo etmeyi öğrenmiş olsaydı. O zaman düşüncelerini, anılarını düzenli bir şekilde yansıtabilirdi. Her şeyi kafasında, unutulup kaybolmayacağını umarak - ki şimdi aradıklarından bazıları bu akıbete uğramıştı - rafa kaldırmış gibi saklamak zorunda kalmazdı.

Annesi bir kere okula gitmekten bahsetmişti. Küçükken okuma yazma öğrenmişti. Ama bütün bunlar çok önce olmuştu ve annesi, kendisi okul çağına gelmeden ölmüştü. Daha sonra da, ne öğrendiğini, bir şey öğrenip öğrenmediğini merak edecek kimsesi olmamıştı.

Yüzünü buruşturarak kaşlarını çattı; kafasını toparlamak, soruları cevaplandırmaya çalışmak, hatırlamak, hatırlamak.. için.

Önce bir gemi vardı. Annesinin ona anlattığı, doğum yeri olan gemi. Fransız Somalisindeki Cibuti'den, doğumundan bir gün önce hareket etmişlerdi. Annesinin, geminin nereye gittiğini de söylediğinden emindi; ama unutalı çok olmuştu. Annesi geminin hangi millete ait olduğunu söylediyse bile, bunu da unutmuştu.

Doğum zor olmuştu; çevrede hiç doktor yoktu. Annesi zayıf düşmüş, ateşlenmiş; geminin kaptanı tekrar Cibuti'ye dönmek zorunda kalmıştı. Limandan anne ve çocuğu yoksullar hastanesine götürmüşlerdi. O zaman da, sonraları da hep pek az paraları olmuştu.

Henri annesini, rahatlatıcı ve nazik bir insan olarak hatırlıyordu. Güzel olduğunu sanıyordu, ama belki

de bu bir hayaldi. Çünkü neye benzediğini çoktan unutmuştu, şimdi onu düşündüğü zamanlar yüzünü gölgede, hatlarını belirsiz olarak hatırlıyordu. Ama annesi ona sevgi vermişti; bu kadarından emindi ve çok iyi hatırlıyordu. Hayatta tek sevgiyi ondan görmüştü.

İlk yılları kafasında bağıntısız parçalar halindeydi. Annesinin, çalışabildiği zamanlar kendisine yemek getirebilmek için - ama bazan hiç yemedikleri de olurdu - didindiğini biliyordu. Annesinin ne gibi bir iş yaptığını bilmiyordu ama, bir zamanlar dansöz olduğundan emindi. Birlikte bir çok yer gezmişler, Fransız Somalisinden Habeşistana, önce Addis Ababa, sonra Massawa'ya geçmişlerdi. İki üç kere de Cibuti - Addis Ababa yolculuğu yapmışlardı.

Önceleri zorlukla da olsa, Fransızlarla birlikte yaşamışlardı. Sonraları büsbütün yoksullaşınca, Fransız mahalleleri tek yuva olmuştu. Henri Duval altı yaşındayken annesi ölmüştü.

Annesinin ölümünden sonra anıları tekrar karışıyordu. Bir zaman için - ne kadar olduğundan emin değildi - yemek dilenerek, akşamları da bulduğu bir delikte, bir köşede yatarak sokaklarda yaşamıştı. Yaşadığı çevre, polisleri arkadaş değil düşman olarak gördüğünden, hükûmete başvurmak hiç aklına gelmemişti.

Sonra yaşadığı mahalleden, kulübesinde yalnız oturan yaşlı bir Somali'li onu yanına almış, başını sokacak bir yer vermişti. Bu beş yıl sürmüş, sonra bilinmiyen bir nedenle ihtiyar adam onu bırakıp gitmiş ve Henri Duval yeniden yalnız kalmıştı.

Bu sefer nerede iş bulursa çalışarak, Habeşistan'dan İngiliz Somalisine geçmiş ve çoğunlukla yalnız yiyecek ve yatacak parasına, ya sığırtmaç yamaklığı, ya keçi çobanlığı, ya da kayıkçılık yaparak, yaşantısını sürdürmeğe çalışmıştı.

O zaman ve sonraları sınırlardan geçmek kolay oluyordu. Göç eden çocuklu aileler o kadar çoktu ki, sınırdaki memurlar çoğunluk çocuklarla özel olarak ilgilenmiyorlardı. Böyle anlarda bir ailenin yanında yürür, sınır muhafızlarının dikkatini çekmeden geçerdi. Zamanla bunda ustalaştı. On beşinden sonra bile gelişmeyen çelimsiz vücut yapısı ona bu imkanı sağlıyordu. Ama yirmi yaşında, Arap göçebeleriyle yolculuk ettikten sonra, ilk olarak, Fransız Somalisi sınırında durdurulmuş ve geri çevrilmişti.

Henri Duval o zaman iki gerçeği anlamıştı. Bir: Çocukların arasına katılıp sınırları aşma günleri sona ermişti. İki: O ana kadar ülkesi olarak kabul ettiği Fransız Somalisi ona kapalıydı. Birincisini zaten umuyordu; ama ikincisi onda şok etkisi yaptı.

Kaderi, kaçınılmaz bir şekilde ona, çağdaş toplumun gerçeklerinden birini öğretmişti: Belgeleri olmadan - ki bunların en basiti nüfus kâğıdıydı - insan hiç bir şey, kanunlara göre varolduğu bile kabul edilmiyen, uluslara bölünmüş dünyada hiç bir yere bağlı sayılmayan dayanıksız bir yaratıktı.

Okumuş erkek ve kadınların bile bazan zorlukla kavradığı bu kural, hiç okul görmemiş ve çocukluk yıllarında çöplerden yiyeceğini çıkarmaya zorlanmış Henri Duval'ı perişan eden bir darbe gibi etkilemişti. Arap göçmenleri, Duval'ı, yaşamağa hakkı olmadığını bildiği Habeşistan'da bırakarak yollarına devam etmişlerdi. Henri, bütün bir gün ve gece Hadele Gubo sınır kapısında saklanarak beklemişti...

...Rüzgârın aşındırdığı aklaşmış bir kaya yığını vardı. Bunun girintisine yirmi yaşındaki genç - bir çok yönden hâlâ çocuk - hiç kıpırdamadan, yapayalnız giz-

lenmişti. Biraz ötede parlak öğle güneşinde çok sıcak, ay ışığındaysa çok soğuk olan kayalık, kıraç Somali düzlükleri uzanıyordu. Düzlüklerin ardında, esmer bir yılan gibi kıvrılan Cibuti'nin tozlu yolu - Henri Duval ve geçmişi; çocuklukla erkeklik çağı; yaşamasından başka varolduğunu gösteren hiç bir belgesi bulunmayan vücuduyla doğum yeri ve tek yuvası sandığı bir tuz tabakasının kapladığı iskeleleri, balık kokan dar sokaklarıyla güneşli kıyı şehri arasındaki tek ince iplik - uzanıyordu.

Birden ilerideki çöl aşina ve davetkâr bir yer olarak gözüktü. Yabanıl bir içgüdüyle, doğum yeri ve anne sevgisine doğru sürüklenen yaratıklar gibi, Cibuti'ye dönmek istedi; ama başka bir yığın şey gibi bu da erişilmez bir istekti şimdi.

Sonunda susuzluğa ve açlığa dayanamıyarak ayağa kalktı. Ulaşamıyacağı şehre arkasını dönüp, bir yere gitmesi gerekli olduğundan kuzeye, Kızıl Deniz'e ve Eritre'ye doğru ilerledi...

Habeşistan'a bağlı bir ülke olan Eritre'ye gidişini çok iyi hatırlıyordu. Hırsızlığa, ilk kez bu yolculukta başladığını da hatırlıyordu. Daha önceleri, yalnız dilenip çalışamadığı umutsuz anlarında yiyecek aşırmıştı. Ama bulduğu zaman, ya yemek ya da az paraya satabileceği ufak tefek şeyler aşırıyordu. Eline geçen azıcık para hemen yok oluyor, yine de o kafasının bir köşesinde hep yeteri kadar para biriktirerek bir gemiye bilet alıp, bağlanabileceği ve yaşamaya yeniden başlayabileceği bir yere gitmenin hayalini kuruyordu.

Zamanla bir mercan limanı ve Habeşistan'la Kızıl Deniz arasında bir geçit yeri olan Massawa'ya ulaştı.

Massawa'da az kaldı hırsızlığın cezasını çekiyordu.

Bir balıkçının ufak dükkânındaki kalabalığa karışarak balık aşırmış, ama keskin gözlü satıcı onu görüp kovalamağa başlamıştı. Kalabalıktan birkaç kişi ve bir polis de satıcıya katılmış, Henri Duval'ın ürkek kulaklarında bu küçük grubun sesi büyümüş, büyümüş kendini sanki öfkeli bir topluluk tarafından kovalanıyormuş gibi hissetmişti. Umutsuzluğun arttırdığı bir hızla onları Massawa'nın mercan binalarının çevresinde, eğri büğrü arka sokaklarda koşturmuştu. En sonunda rıhtıma eriştiği zaman yüklenmek için bekleyen balyaların arasına gizlenmişti. Bir delikten kendini izleyenlerin çevreyi araştırmalarını ve sonunda vazgeçip geri dönüşlerini seyretmişti.

Ama bu deneme onu korkutmuş, nasıl olursa olsun Habeşistan'dan uzaklaşmağa karar verdirmişti. Gece yarısından sonra, saklandığı yerin önünde demirli yük gemisine tırmanmış ve alt güvertede bulduğu bir dolaba saklanmıştı. Ertesi gün gemi yola çıktı. İki saat sonra da onu bulup kaptanın karşısına çıkardılar. Gemi Aden'le Doğu Akdeniz arasında gidip gelen, kömürle işleyen eski bir tekneydi.

Ağır kanlı İtalyan kaptan, Henri Duval karşısında titriyerek beklerken, tırnaklarındaki pislikleri ayıkladı.

Birkaç dakika sonra da italyanca, sert bir soru sordu. Cevap yoktu. İngilizce ve fransızcayı denedi, yine sonuç alamadı. Duval annesinden öğrendiği azıcık fransızcayı çoktan unutmuş, şimdi konuşması, Arap Somali, Amharic dillerinin karışımına Habeşistanın yetmiş dili ve bunun iki katı olan lehçelerinden kapma birkaç kelimenin eklenmesiyle garip bir durum almıştı.

Anlaşamayacaklarını anlayan kaptan ilgisizce omuz silkti. Kaçaklara gemide her zaman raslanırdı, deniz kanununun sıkıcı ayrıntılarına önem vermeyen kaptan Duval'ın işe koşulmasını emretti. Niyeti en yakın limanda

silkeleyip atmaktı kaçağı.

Ama kaptanın düşünemediği nokta, vatansız bir adam olan Henri Duval'ın, birkaç ay sonra döndükleri Massawa'da dahil olmak üzere, her limandan geri çevrileceğiydi.

Duval'ın gemide kaldığı süre uzadıkça kaptanın öfkesi de artıyordu. On ay sonra adamlarını toplantıya çağırdı. Aralarında kararlaştırdıkları plâna göre - ki bunu adamlardan tercümanlık yapan biri aracılığıyla nazikçe Duval'a açıkladı - kaçağın gemideki hayatını o kadar zorlaştıracaklardı ki, sonunda gemiden atlamak onu daha az korkutacaktı. İki aylık çalışma, dayak ve açlıktan sonra Duval'in yaptığı da bu oldu.

Duval geminin merdivenlerinden sessizce kaçtığı geceyi bütün ayrıntılarıyla hatırlıyordu. Efsaneye göre St. George'un dragonu öldürdüğü söylenen, İsrail'le Suriye arasındaki küçük, tampon devlet Lübnan'ın Beyrut şehrindeydiler.

Gemiye girdiği günkü gibi, yine karanlıkta kaçmıştı. Yanına alacağı, üstündeki yırtık pırtık kıyafetten başka bir şeyi bulunmadığı için de gidişi çok kolay olmuştu. İndikten sonra önce şehre gitmeyi düşünerek rıhtımda ilerlemişti. Ama ilerdeki aydınlık bir alanda seçilen üniformanın görüntüsü onu korkutmuş, gölgelere sığınmak için gerisin geri koşturmuştu. Daha yakından inceleyince, parmaklıklarla kaplı rıhtımın devriyeler tarafından göz altında tutulduğunu gördü. Titrediğini hissetti: Yirmi bir yaşındaydı; açlıktan zayıf düşmüş, inanılmaz ölçüde yalnız, umutsuz ve ürkekti.

İlerlerken başka bir gölge gördü. Bu bir gemiydi.

Önce yine İtalyan gemisine döndüğünü sandı, ilk aklına gelen gizlice yeniden gemiye tırmanmak oldu. Polise yakalanıp hapse girmektense bildik zorluklarla cebelleşmek daha iyidir, diye düşündü. Sonra gölgenin

İtalyan gemisi olmadığını anladı; bir fare gibi ipten gemiye tırmandı. İki gün sonra, yirmi mil açıkta, açlık korkuya üstün gelip titreyerek saklandığı yerden çıktığı zaman, bunun **Vastervik** olduğunu öğrendi.

Vastervik'in kaptanı Sigurd Jaabeck, İtalyan meslekdaşından çok değişikti. Hem İncil'deki emirlere, hem de deniz yasalarına saygısı olan kaptan, sert ama adil, yavaş sesle konuşan, beyaz saçlı bir Norveçliydi. Kaptan Jaabeck, Duval'a sert bir sesle ama dikkatle, bir kaçağın çalışmak zorunda olmadığını ama isterse para almadan çalışabileceğini açıkladı. Her iki durumda da, geminin tayfalarıyla aynı haklara sahip olacaktı. Duval çalışmayı seçti.

İtalyan kaptan gibi Jaabeck de kaçağı ilk limanda bırakmağa niyetliydi. Ama İtalyanın aksine - Duval'ı kolay kolay bırakamayacağını anladıktan sonra da - ona kötü davranmak aklına gelmedi.

Vastervik yeryüzündeki okyanusların yarısını dolaşıp yükünü açıkladığı sürece, Henri Duval gemide kaldı. Akdeniz'de, Atlantik ve Pasifik okyanuslarında bir serseri gibi gezindiler. Kuzey Afrika'ya, Kuzey Avrupa'ya, Güney Avrupa'ya, İngiltere'ye, Güney Amerika'ya, Birleşik Amerika'ya ve Kanada'ya uğradılar. Her yerde, Henri Duval'ın gemiden inmek o limana yerleşmek isteği, kesin bir hayırla karşılandı. Liman görevlilerinden bazılarının açıklamak zahmetine katlandığı neden hep aynıydı: Kaçağın hiç bir belgesi, kimliği ve hakkı yoktu.

Vastervik Duval'ı daimi bir üye olarak kabullendiği zaman, genç kaçak geminin evcil hayvanı gibi bir şey olmuştu.

Vastervik'in tayfaları Polonyalı, İskandinavyalı, bir Çinli, bir Ermeni ve Stubby Gates'in başkanı olduğu birkaç İngiliz denizcisinden meydana gelen bir uluslar karmasıydı. Duval'ı kabul edip hayatını çok eğlenceli

değilse bile hiç olmazsa gemi şartlarının imkân verdiği oranda yaşanacak duruma getiren, Gates'in grubuydu. Ona İngilizceyi öğretmişlerdi; şimdi Duval'in konuşması kaba, cümle kuruşları da çok bozuk olduğu halde, iki taraf sabırlı davrandığında anlaşabiliyorlardı.

Bütün bunlar, Henri Duval'ın hayatı boyunca gördüğü en büyük ilgiydi. O da, yavru bir köpeğin sahibinin okşanmasına karşılık verişi gibi, bu ilgiyi sevinçle karşılıyordu. O sıralar kaptanların uşaklarına yardım etmek ve gemi içinde haber getirip götürmek gibi özel işlerle uğraşıyordu. Karşılığında adamlar karaya çıktıkları zaman ona sigara ve şeker getiriyorlar, kaptan Jaabeck de çoğunlukla Duval'a bir şeyler almaları için adamlarına para veriyordu. Ama yine de bir tutukluydu, bir zamanlar sığınağı olan **Vastervik** onun cezaeviydi artık.

Kısacası tek evi deniz olan Henri Duval, Noel arifesinde Kanada kapılarına varmıştı.

. .

6

Sorular iki saata yakın sürdü. Yarısından sonra Dan Orliffe ilk sorularını değişik biçimlerde tekrarlayarak, genç kaçağı çelişkiye düşürüp bazı şeyleri kabullenmeğe zorlamak istedi. Ama bu oyunu başarıya ulaşmadı. Daha sonra açığa çıkan, dilin doğurduğu yanlış anlamlar dışında, asıl hikâye hep aynı kaldı.

Sonlara doğru tuzağa düşürmek için sorulan bir soruya, Duval cevap vermedi, bunun yerine koyu renk gözlerini soruyu sorana çevirdi.

«Beni kandırmaya çalışıyorsun. Sanıyorsun yalan söylüyorum», dedi ve gazeteci daha önce de sezdiği gizli soyluluğu yine farketti

Oyunun açığa çıkmasından utanan Dan Orliffe: «Sadece kontrol ediyordum, bir daha yapmam» diye cevap verdi. Ardından da, başka bir konuya geçtiler.

Vancouver **Post'**un karmakarışık yazı işlerindeki eski masasının başına dönen Dan, notlarını masanın üzerine yaydı ve kopya kâğıdına uzandı. Kâğıtları karıştırırken, şehir haberlerine bakan gece sekreteri Ed Benedict'e seslendi.

«Ed, bu iyi bir hikâye. Kaç kelime olsun?»

Gece sekreteri düşündü. «Bin kadar olsun», diye cevap verdi.

Dan sandalyasını daktilonun yanına çekerek başını salladı. Yeterliydi bu kadarı. Daha çok yer ayırmalarını isterdi ama, dikkatle düzenlendiğinde bin kelimeyle çok şey söylenebilirdi.

Yazmağa başladı.

4/OTTAWA, NOEL ÖNCESİ

Milly Freedman, Noel'den önceki gün, telefonun ısrarlı çalışıyla sabah 6.15 de uyandı. İpek pijamalarının üstüne açık sarı havlu sabahlığını geçirerek, bir akşam önce ayağından fırlattığı mokasenlerini araştırdı. Mokasenlerini bulamayan Başbakanın özel sekreteri, yalınayak, bitişikteki oturma odasına koşup ışığı açtı.

Bu saatta ve uykulu gözlerle bakıldığı halde, oda her zamanki gibi rahat ve davetkâr gözüküyordu. Milly dairesinin modern dergilerde sık sık rastlanan genç kız odalarından çok değişik olduğunu biliyordu. Ama burası, her akşam yorgun argın işinden dönüp zevkle kendini ailesinin Ottawa'daki evinden getirilirken, hamallara büyük zorluk çıkaran uzun divanın yumuşak minderlerine attığı bir yuvaydı.

Eski chesterfield, Milly'nin en sevdiği renk olan yeşil bir kumaşla kaplanmış, divana Ottawa'da bir mezattan satın aldığı havı dökülmüş ama çok rahat iki koltuk eklenmişti. Koltukları sonbahar renklerinin hakim olduğu bir kumaşla kaplatmaya çoktandır niyetleniyordu. Bu renk, dairesinin duvarlarına ve tatlı bir kahverengiye boyanmış tahtalara iyi gidecekti. Boyayı kendi yapmış, sonra bir kaç arkadaşını acele yemeğe çağırarak onları tatlılıkla, kendisine yardımcı olmaya razı etmişti.

Odanın bir ucunda, küçükken üstüne çıkıp sallanarak hayaller kurduğu için çok sevdiği salıncaklı is-

kemle vardı. Bunun yanında ki, müthiş bir para ödeyerek satın aldığı oymalı, deri kaplı masanın üstünde telefon duruyordu.

Sandalyaya oturup sallanmaya başlıyarak ahizeyi kaldırdı. Arayan James Howden'di.

Başbakan kısaca: «İyi günler Milly», dedi. «Saat on birde Güvenlik Kurulunun toplanmasını istiyorum.» Bu kadar erken aradığı için özür dilemedi; zaten Milly de böyle bir şey beklemiyordu. Patronunun erken kalkma tutkusuna çoktan alışmıştı.

«Bugün on birde mi?» Milly boşta kalan eliyle sabahlığı iyice vücuduna sardı. Akşam hafifçe aralık bıraktığı pencere odanın soğumasına yol açmıştı.

«Tamam», dedi Howden.

«İtiraz edeceklerdir», diye dikkatini çekti Milly. «Noel arifesi.»

«Biliyorum. Ama bu, geri bırakılamıyacak kadar önemli bir toplantı.»

Telefonu kapadığı zaman, deri kaplı çalar saatına baktı ve yatağa dönme isteğine zorlukla karşı koydu. Karşıya geçip pencereyi kapadıktan sonra mutfağına girip kahvenin altını yaktı. Oturma odasına dönerek transistorlu radyoyu açtı. Kahve kaynamağa başladığında, radyo 6.30 haber bülteninde Başbakanın Vaşington'u ziyaretiyle ilgili resmi bildiriyi yayınlıyordu.

Yarım saat sonra, hâlâ pijamalarla, ama bu kez eski mokasenlerini ayağına geçirmiş olarak, beş kurul üyesini evlerinde aramağa başlamıştı.

Dışişleri Bakanı bunların ilkiydi. Arthur Lexington neşeyle cevap verdi: «Tabi Milly, bütün akşam toplantıdaydım, bir eksik bir fazla ne farkeder? Hem sen şu bildiriyi duydun mu?»

«Evet» dedi Milly. «Şimdi radyo söyledi.»

«Nasıl, Vaşington'a yolculuk iyi mi?»

«Benim yolculukta bütün gördüğüm» diye Milly cevap verdi, «daktilo makinasının tuşları.»

«Benimle gelmelisin bir kere de», dedi Lexington. «Daktilo makinasına hiç ihtiyaç olmaz. Bütün konuşmaların sigara paketinin arkasına yazılı.»

«Öyle olmayan çoğundan da iyi ama», dedi Milly

«Bunun nedeni, hiç üstünde durmamam!» Dışişleri Bakanı kıkırdadı. «Söyleyeceğim hiç bir şeyin durumu daha kötüleştiremiyeceği yolunda bir ön yargıya başlıyorum.»

Milly güldü.

«Artık telefonu kapamalıyım» dedi Lexington «evimizde büyük bir olay var. Çocuklarımla kahvaltı ediyorum. Son eve gelişimden bu yana ne kadar değiştiğimi görmek istiyorlar.»

Lexington'un evinde ki sabah kahvaltısının nasıl olduğunu düşünerek gülümsedi. Herhalde tımarhane gibi bir yer olmalıydı orası. Yıllar önce kocasının sekreterliğini yapan Susan Lexington çok kötü bir ev kadınıydı, ama Bakan Ottawa'da, evinde, olduğu zamanlar aile hep bir arada ve iyi geçinirdi. Susan Lexington'u düşünmek Milly'ye bir zamanlar duyduğu sözü hatırlattı: Her sekreterin değişik yolları vardır; kimi gününü gün edip evlenir, kimi yaşlanıp açıkta kalır. Şimdiki halde, diye düşündü, bende her ikisinden de birer parça var. Ne yaşlıyım ne de evli.

Belki evlenebilirdi; eğer hayatı, James McCallum Howden'in hayatına biraz daha az bağlı olsa...

Hemen hemen on iki yıl önce, Howden'in partide hızla yükselen bir politikacı ama sıradan bir parlâmento üyesi olduğu sıralar, genç sekreteri Milly, yalnız fiziksel yakınlıklarının ve yeni bir günün hayaliyle yaşayacak kadar, körkütük aşık olmuştu ona. O zamanlar Toronto'daki evinde ilk kez ayrılan yirmi yaşında bir genç

kızdı ve Ottawa'yı umduğundan da heyecan verici bulmuştu.

Hele James Howden'in duygularını sezip ilk kez onunla seviştiği gece çok daha heyecan vericiydi. Şimdi, on yıl sonra bile bunun nasıl olduğunu hatırlıyordu: Avam Kamarasının akşam yemeği için toplandığı bir akşamüstüydü. Kendisi, Howden'in parlâmento'daki ofisinde mektupları yerleştirirken adam sessizce içeriye girmişti. Hiç konuşmadan kapıyı kilitlemiş ve Milly'yi omuzlarından tutarak kendine çevirmişti. İkisi de, ofisi Howden'le paylaşan diğer parlâmento üyesinin Ottawa'da olmadığını biliyordu.

Milly'yi öpmüş, o da çekinmeden, naz yapmadan, ateşli bir karşılık vermiş, daha sonra da Howden onu ofisin deri divanına götürmüştü. Hiç bir engel tanımıyan uyanık, ateşli davranışına kendi de şaşmıştı.

Bu Milly'nin hayatının, daha önce ve daha sonraki hiç bir anıyla kıyaslanamayacak kadar mutlu bir döneminin başlangıcı olmuştu. Günlerce, haftalarca, dakikalardan bile yararlanmak için özürler bularak gizli buluşmalarını sürdürmüşlerdi... Bazı kereler serüvenlerini sürdürmek büyük ustalık gerektirmiş başka zamanlarda aşkın sanki onların birleşmeleri için yaratıldığına inanmışlardı.

Milly James Howden'e derin ve sonsuz bir sevgiyle tapıyordu. Onun duygularındansa, sık sık eş değerde olduğunu ısrarla söylemesine rağmen, pek o kadar emin değildi. Ama kuşkuları kafasından silip, o halini de şükranla kabulleniyordu. Biliyordu ki çok yakında son noktaya erişecekler, o andan sonra da ya Howden'in evliliği sona erecek ya da kendisiyle Howden için bir dönüş yolu kalmayacaktı. Sonuçtan azıcık umutluydu ama asla kendini kandırmıyordu.

Yine de, bir noktada serüvenlerinin başlangıcından

hemen hemen bir yıl sonra - umudu artmıştı.

Bu parti başkanlığı seçiminden biraz önce olmuştu. Bir akşam James Howden ona: «Politikayı bırakıp Margaret'ten boşanmayı düşünüyorum», demişti. İlk anın sevinci geçtikten sonra Milly, Harvey Warrender'in ya da Howden'in mı başkanlığını ilân edecek, iki adamın da büyük umutlarla bağlandığı seçimin ne olacağını sormuştu.

«Evet», demişti Howden. Üzgündü, düşünceyle gaga burnunun ucunu oğuşturmuştu. «Bunu düşündüm. Eğer Harvey kazanırsa ben politikayı bırakıyorum.»

En çok istediği şeyi, Warrender'in zaferini düşünmemeğe çalışarak onun kararlı yüzünü heyecanla incelemişti. Eğer Warrender kazanırsa bütün geleceği emniyete alınmış olacaktı. Ama eğer Warrender kaybedip James Howden kazanırsa, Milly aşk serüveninin mutlaka sona ereceğini anlıyordu. Yakında Başbakan olacak bir parti başkanının hayatı düzenli ve rezaletlerden uzak olmalıydı.

İlk seçimden sonra Warrender'in şansının daha çok olduğu anlaşılmıştı. Ama sonra Milly'nin asla anlayamadığı bir nedenle, Harvey Warrender çekilmiş ve Howden seçimi kazanmıştı.

Bir hafta sonra da aralarındaki serüven parlâmentodaki ofiste, başladığı yerde bitmişti.

«Milly sevgilim, böyle olması gerek», demişti James Howden. «Başka çıkar yol yok.»

Milly, başka bir yol daha var, diye cevap vermek isterdi, ama bunun boşuna bir çaba ve zaman kaybından başka bir şey olmayacağını biliyordu. James Howden'in gözü yükseklerdeydi. Parti başkanlığına seçildiğinden beri tükenmez bir çoşkunluk içindeydi. Şimdi bile, duygularında içten olduğu halde, sanki geleceğe yer açmak için geçmişi silmek istermiş gibi bir sabır-

sızlık gösteriyordu.

«İşine devam edecek misin Milly?» diye sormuştu.

«Hayır, kalabileceğimi sanmıyorum.»

Anlayışla başını sallamıştı. «Seni suçlu bulmam. Ama eğer fikrini değiştirirsen...»

«Hayır», demiş ama altı ay sonra karar değiştirmişti. Bermuda tatili ve sıkıcı bir işten sonra geri dönmüş ve orada kalmıştı. Her şeyin çok daha başka türlü olabileceği düşüncesi hep aklında olduğu için, dönüşü önce zor olmuştu. Ama üzüntüsünü ve gizli gözyaşlarını hiç bir zaman açığa vurmamış; sonuç olarak da aşkı, cömert bir bağlılığa dönmüştü.

Bazan Milly, Margaret Howden'in bir yıl kadar süren ilişkilerinden ve kocasının sekreterinin derin sevgisinden haberli olup olmadığını düşünürdü; erkeklerin tersine, kadınlar böyle şeyleri çok iyi sezerlerdi. Ama böyle olsa bile Margaret akıllı davranıp, ne o zaman ne de daha sonra bir şey söylememişti.

Düşünmeyi bırakıp yaşadığı ana dönen Milly ikinci telefonu açtı.

Stuart Cawston'ın karısı uykulu bir sesle, Maliye Bakanının duşta olduğunu söyledi. Milly kadının ilettiği mesajı bildirdi ve Güleç Stu'nun bağırarak: «Milly'-ye söyle, geleceğim», dediğini duydu.

Sırada Savunma Bakanı Adrian Nesbitson vardı ve Milly, yaşlı adam sürüklenen adımlarla telefona gelene kadar birkaç dakika beklemek zorunda kaldı. Toplantıdan bahsettiği zaman, isteksiz bir sesle: «Eğer şefin istediği buysa Miss Freedman, sanırım gelmek zorundayım», diye cevap verdi. «Tatilden sonraya kadar bekleyememesi çok kötü.»

Milly, Adrian Nesbitson'ın bulunup bulunmamasının bu sabahki toplantıda alınacak kararlara bir etkisi olmayacağını bildiği halde, dostluk göstererek nezaketle

konuştu. Kendisinin bilip Nesbitson'un bilmediği başka bir şey de, James Howden'in gelecek yıl kabinede bazı değişiklikler yapmayı kararlaştırdığı ve yolcular arasında şimdiki Savunma Bakanının da bulunduğuydu.

Bugün artık, General Nesbitson'un bir zamanlar İkinci Dünya Savaşının en çok madalya alan efsanevî milli kahramanı olduğunu ve zekâsıyla değilse bile ataklığıyla tanındığını hatırlamak garip geliyordu.

Bir zamanlar özel gaydacısı arkaya tünemiş çalarken, üstü açık ciple zırhlı birliklere saldıran Adrian Nesbitson'du. Ve Nesbitson adamları tarafından, herhangi bir generalin sevilebileceğinden çok daha fazla sevilirdi.

Ama savaştan sonra, James Howden Millî Savunma için çok tanınmış ama idareci yanı zayıf birini istememiş olsaydı, sivil Adrian Nesbitson bir hiç olurdu. Howden'in isteği gösterişli bir Savunma Bakanı seçmek, aslında işleri bizzat idare etmekti.

Plânın bu bölümü iyi, hatta bazı kereler çok iyi işlemişti. Kahraman asker Adrian Nesbitson, füzeler ve nükleer güç hakkında hiç bir bilgisi olmadığını, yalnız kendisine söyleneni tartışmadan kabullenme yeteneğini göstermişti. Ne yazık ki durumunu pek iyi kavrayamamış, son zamanlarda halka ve basına yorgun, bitik bir Albay Blimp (*) gibi poz yapmağa başlamıştı.

Yaşlı adamla konuşmaktan canı sıkılan Milly fincanına yeniden kahve doldurdu ve son iki telefonu etmeden önce taptaze olmak için, banyoya girdi. Geri dönmeden, büyük flüoresan lâmbayla aydınlatılan uzun banyo aynasının önünde duralayarak kendine baktı. Gördüğü, biraz cömertçe ifade edilirse, hâlâ genç, iri göğüslü, uzun boylu, çekici bir kadındı; yalnız biraz geniş kalçalı, diye düşündü, çıkık elmacık kemikleri, ak-

(*) Bir mizah romanı kahramanı.

lına geldikçe alışkanlıkla aldığı kalınca kaşlarıyla, kuvvetli, güzel bir yüzü vardı. Gri-yeşil gözleri iri ve parlaktı. Dolgun, şehvetli dudaklarının üstündeki burnu düz ve ince uçluydu. Koyu kahve rengi saçları kısacık kesilmişti: Milly, yine berbere uğrama zamanının geldiğini düşünüp saçlarını süzdü. Güzellik salonlarından hiç hoşlanmıyor, saçını kendi kendine yıkayıp fırçalıyarak düzeltmeyi seviyordu. Bunun için de sık sık ve çok güzel kesilmeliydi saçı.

Kısa saçın bir kolaylığı da, Milly'nin çoğunlukla yaptığı gibi, parmaklarını içinden rahatça gezdirebilmekti. James Howden de bunu yapmayı severdi, tıpkı hâlâ giydiği eski sarı sabahlığı sevdiği gibi. Belki yirminci kere, artık bunu atması gerektiğine karar verdi.

Oturma odasına dönerek geri kalan iki kişiyi de aradı. Biri, bu kadar erken arandığına sinirlendiği açıkça sezilen Lojistik Bakanı Lucien Perrault'ydu, ve Milly de ona ters cevap verdi. Sonra da birinin, sabahları geçimsiz olmayı insanların altıncı hakkı olarak tanımladığını hatırladı, biraz üzüldü. Çoğu kere, Fransız Kanada ilişkilerini elinde tutan Perrault ona yeterince nazik davrandı.

En son telefonla, bütün kabine görüşmelerinin Solon'u olan Danışma Meclisi Sekreteri Douglas Martening'i aradı. Milly Martening'e diğerlerinden çok daha saygılı davrandı. Bakanlar gelip giderdi ama, Danışma Meclisi Sekreteri iş başındayken Ottowa'nın en büyük mülkî amiriydi. Herkesten uzak durmasıyla tanınmıştı ve Milly, çoğu kere onunla konuşurken adamın kendisini farketmediğini sanırdı. Ama bugün, olağanüstü bir konuşkanlığı vardı.

«Sanırım, uzun bir toplantı olacak. Belki Noel gününü de içine alır.»

«Bu beni şaşırtmaz sir», dedi Milly. Sonra dene-

mek için; «Eğer öyle bir şey olursa, sizin için hindili sandviç istetebilirim,» diye ekledi.

Martening homurdandı, sonra şaşırtıcı bir şekilde yine devam etti konuşmaya; «Benim istediğim sandviç değil Miss Freedman. Sadece adamın ara sıra aile hayatına daha çok yer ayırabileceği bir iş.»

Daha sonra Milly, açgözlülüğün bulaşıcı olup olmadığını düşündü. Büyük Mr. Martening de, daha fazla para veren sanayide çalışmak üzere görevlerini bırakan öteki idarecilere mi katılmak üzereydi ? Bu soru kendini düşünmesine yol açtı. Ayrılma zamanı gelmiş miydi acaba ? Çok geç kalmadan bir değişiklik yapmalı mıydı ?

Dört saat sonra, Güvenlik Kurulu üyeleri Başbakanın Parliament Hill'deki ofisinin bekleme odasında toplanmağa başladıkları sıra hâlâ düşünüyordu. Güzel dikilmiş gri bir tayyörle beyaz bir blûz giymiş olan Milly gelenleri karşıladı.

En son, hantal vücuduyla kel kafasını kalın bir palto ve atkıyla sarıp sarmalamış olan General Nesbitson geldi. Bunları çıkarmasına yardım eden Milly, yaşlı adamın ne kadar kötü durumda olduğuna şaştı. Sanki düşüncesini onaylamak istermiş gibi, Nesbitson, ani bir öksürük nöbetiyle mendilini ağzına götürdü.

Milly sürahiden bardağa biraz buzlu su koyarak uzattı. İhtiyar savaşçı içerken şükranla başını salladı. Bir duraklama ve yine bir öksürük nöbetinin ardından: «Özür dilerim», diye mırıldanmağı başardı. «Bu kahrolası soğuk algınlığı. Kışı Ottawa'da geçirmek zorunda kaldığım zamanlar hep tutuluyorum. Hep güneye, tatile giderdim. Şimdi gidemiyorum, ortalıkta böyle önemli sorunlar varken.»

Belki gelecek yıl, diye düşündü Milly.

«İyi Noeller dilerim Adrian». Yüzünün çirkin hat-

ları her zamanki gibi sevimlilikle parlayan Stuart Cawston, onlara yaklaşmıştı.

Lucien Perrault onun arkasından konuştu. «Ne de dilenecek şey ya! Vergiler ruhumuzu hançer gibi deşecek.» Dik bıyıkları, siyah dalgalı saçları, alaycı bakışlarıyla şık ve yakışıklı olan Perrault, Fransızcayı da İngilizce kadar akıcı ve kusursuz konuşurdu. Şimdi değil ama, bazı kereler, davranışlarında atalarını hatırlatan bir azamet görülürdü. Otuz sekiz yaşındaki kabinenin en genç bakanının etkisi, küçük bakanlığının düşündürdüğünden çok daha fazlaydı. Lojistik Bakanlığını kendi seçmişti, üç yardımcı bakanlıktan (diğer ikisi Ulaştırma ve Bayındırlık) biri olduğu için partiyi para bakımından destekleyenlerle iyi anlaşmalar yapılmasını sağlaması, onun parti yönetimindeki önemini arttırıyordu.

«Ruhun banka hesabına bu kadar bağlı olmamalı» diye Maliye Bakanı söze karıştı. «Ama her iki halde de ben sizin için Noel Babayım. Burada, en pahalı oyuncakları satın alan da sen ve Adrian.»

«Ama o kadar güzel bir ses çıkararak patlıyor ki bu oyuncaklar», dedi Lucien Perrault «Ayrıca dostum, biz Lojistik Bakanlığında daha çok iş ve olanak yaratıyoruz ki bu da size her zamankinden fazla vergi sağlıyor.»

«Buna bağlı bir ekonomik kuram var», dedi Cawston. «Ama ne yazık ki ben bunu hiç bir zaman anlayamadım.»

Megafon vızıldadı ve Milly cevap verdi. James Howden'in madenî sesi: «Toplantı Danışma Meclisinde yapılacak», diye ilân etti. «Ben bir dakikaya kadar orada olurum.»

Milly, Maliye Bakanının kaşlarının hayretle havaya

kalktığını gördü. Bütün kabinenin hazır bulunmadığı küçük politik görüşmeler çoğunlukla Başbakanın ofisinde, resmîlikten uzak bir hava içinde yapılırdı. Yine de grup, itaatle koridordan bir kaç metre ilerdeki Danışma Meclisi odasına doğru ilerledi.

Milly kapıyı, en son çıkan Perrault'nun ardından kaparken, Barış Kulesinin Bourbon çanı on biri çalıyordu.

Her zamankinin tersine, ne yapacağını düşünmeğe başladığını farketti. Birikmiş bir sürü iş vardı ama, Noel öncesinde yeni bir şeye başlamak için istek duymuyordu. Bütün gerekli şeyler - Kraliçeye Ortak Pazar başbakanlarına, dost hükûmetlerin başkanlarına çekilen telgraflar - sabah erkenden postaya verilmek üzere önceki gün hazırlanmıştı. Öteki işlerin tatilden sonraya kadar bekleyebileceğine karar verdi.

Küpeleri sıkmağa başladığından çıkardı. Bunlar küçük yuvarlak düğmeleri andıran inciden yapılmıştı. Mücevherden hoşlanmadığını ve bunların kendisine bir katkıda bulunmadığını biliyordu. Öğrendiği bir şey de - mücevheri olsun olmasın - nedenini anlayamadığı halde, erkeklere çekici geldiğiydi...

Çalmaya başlayan telefona cevap verdi. Arayan Brian Richardson'du.

«Milly», dedi parti baş yöneticisi, «Güvenlik Kurulu toplantısı başladı mı ?»

«Şimdi içeri girdiler.»

«Allah kahretsin !» Richardson koşmuş gibi soluk soluğaydı. Aceleyle : «Şef sana, dün akşam patlak veren olay hakkında bir şey söyledi mi ?» diye sordu.

«Hangi olay ?»

«Belli ki söylememiş. Genel Valinin evinde neredeyse yumruk yumruğa geldiler. Anladığım kadarıyla bolca alkole bulanan Harvey Warrender iyice sapıtmış.»

Şaşıran Milly: «Hükümet Konağında mı ?» diye sordu. «Ziyafette yani ?»

«Bütün şehrin ağzında dolaşan şey bu.»

«Ama neden Mr. Warrender ?»

«Ben de bunu merak ediyorum», dedi Richardson. «Sanırım, geçenlerde söylediğim bir söz yüzünden.»

«Ne ?»

«Göçmenler hakkında. Warrender'in bakanlığı bizi basında zor duruma düşürüyor. Şefe bu konuyla ilgilenmesini söylemiştim.»

Milly gülümsedi. «Belki de o fazlasıyla ilgilendi.»

«Yavrum, bu mesele gülünç değil. Bakanlar bir birlerini yemekle seçimlerini kazanamazlar. Milly, şefle işi biter bitmez konuşmam gerek. Onu bir şey hakkında daha uyarabilirim: Harvey Warrender bu işlerden elini çabucak çekmezse, Batı kıyısında daha çok dertlerle karşılaşacağız. Biliyorum, şimdiden başka bunalımlar içindeyiz ama, bu da önemli.»

«Ne gibi dertler ?»

«Bugün oradaki adamlarımın birinden telefon aldım» dedi Richardson. «Anladığıma göre Vancouver **Post,** Bakanlığın kendisine adil davranmadığını iddia eden bir kaçağın hikâyesini ele almış. Adamım, kahrolasıca bir yazarın bütün birinci sayfayı kapladığını söylüyor. Bu tam benim herkesi uyardığım türden bir olay.»

«Adil davranıyorlar mı - kaçağa ?»

«Tanrı aşkına bu kimi ilgilendirir ?» Parti yöneticisinin sesi ahizede yükseldi. «Bütün istediğim bunun bir haber olmaktan çıkması. Eğer gazeteyi susturacak tek yol kaçağı kabul etmekse, edelim gitsin.»

«Hey Tanrım !» dedi Milly. «Senin de öfken burnunda bakıyorum.»

«Eğer öyleyse», diye hırsla cevap verdi Richardson, «bunun nedeni politikayı rezil eden, sonra da bü-

tün pisliği temizlemeyi bana bırakan Warrender gibi aptallardan bıktığımdır.»

«Kabalığı bir yana bırakırsak», dedi Milly. «Bu uygunsuz bir benzetme değil mi?» Rasladığı politikacıların meslekten gelen nezaketleri ve alışılmış sözlerinden sonra Richardson'un rahat konuşması onu etkilemişti. Belki de son günlerde Richardson'un istediğinden daha sık aklına takılmasının nedeni bu, diye düşündü Milly.

Bu duygu, altı ay önce parti yöneticisi onu ilk kez davet ettiği zaman başlamıştı. Önceleri Milly ondan hoşlanıp hoşlanmadığını bilmeden, sadece merakından kabul etmişti. Ama merakı ilkin ilgiye, bir ay önce dairesinde sonuçlanan geceden sonra da fiziksel bir sevgiye dönmüştü

Milly'nin şehvet duyguları yeterince sağlıklı ama aşırı değildi. Hatta kendisi bazan, tam karar, diye düşünürdü. James Howden'la geçirdiği ateşli yıldan sonra Milly pek çok erkek tanımış, ama yatak odasında biten serüvenler pek seyrek ve yalnız Milly'nin yakınlık duyduklarıyla olmuştu. Yatağa atlamayı birlikte geçirilen gecenin bedeli sayanların görüşüne hiç bir zaman katılmamış, belki de erkekleri ona yaklaştıran, doğal, şehvet uyandıran çekiciliğinin yanı sıra erişilmesinin güçlüğü olmuştu. Ama her iki şekilde de, Brian Richardson'la kendisini bile şaşırtacak şekilde sonuçlanan gece onu tatmin etmekten çok uzak kalmış, sadece Brian Richardson'un kabalığının yalnız dilinde olmadığını ispatlamaya yaramıştı. O geceyi hep bir yanlışlık olarak kabullenmişti sonraları...

O zamandan beri bir daha buluşmamışlar, bu arada da Milly bir kere daha evli bir adama aşık olmamağa kendi kendine söz vermişti.

Şimdi telefonda Richardson'un sesi: «Bebeğim,

eğer herkes senin kadar akıllı olsa hayatım bir rüya olurdu», diyordu. «Bu insanlardan bazıları, toplum ilişkilerini yığınlar arası cinsel birleşme sanıyor. Yine de şefe, toplantısı biter bitmez beni aramasını söyle. Ofiste bekliyeceğim.»

«Olur.»

«Hem, Milly.»

«Evet.»

«Bu akşam uğrasam nasıl olur ? Yedi sularında?»

Bir sessizlik oldu. Sonra Milly : «Bilmiyorum», diye cevap verdi.

«Neyi bilmiyorsun?» Richardson'un sesinde atlatılmaya niyetli olmadığını gösteren bir hava vardı «Başka bir plânın mı var ?»

«Hayır,» dedi Milly. «Ama...» Duraladı. «Noel gecesini evde geçirmek bir gelenek değil midir ?»

Richardson güldü, ama gülüşü biraz yapmacıktı. «Seni bütün düşündüren buysa, unut gitsin. Eloise'in beni içine almayan bir Noel gecesi plânladığına yemin edebilirim. Onun keyfini bozmamamı sağlayacağından, sana teşekkür bile borçlu.»

Verdiği kararı hatırlayan Milly hâlâ duralıyordu. Ama şimdi... boş verdi; uzun sürebilirdi... Saata bakarak, «Bu doğru mu?» dedi. «Santral memurelerinin kulakları vardır.»

«O zaman onlara konuşacak fazla konu vermiyelim», diye kısaca cevap verdi Richardson. «Yedi, tamam mı ?»

Milly, biraz isteksizce: «Tamam», dedi ve telefonu kapadı. Telefondan sonra alışkanlıkla tekrar küpelerini taktı.

Milly bir an için, hâlâ bağlantıyı sağlayabilirmiş gibi telefonu tutarak masasında durdu. Sonra durgun bir

yüzle, Parlâmento binalarının bahçesine bakan yüksek pencereye doğru ilerledi.

Erken gelmişti; sonra gökyüzü kararmış, kar yağmaya başlamıştı. Şimdi lâpa lâpa yağan kar başkenti örtüyordu. Pencereden görüntünün büyük bir bölümünü görebiliyordu: Senato ve Avam Kamarası binalarına tepeden bakan ve kurşunî gökyüzüne doğru uzanan Barış Kulesi; Batı Bloğunun ağır gotik kuleleri, arkasında da Konfederasyon Binası kasvetli bir kale gibi yükseliyordu; sütunlu Rideau Kulübü dikkati beyaz taştan yapılmış Birleşik Amerika Elçiliğine çekiyordu; bunun önünde de, her zamanki gibi karmakarışık olan Wellington caddesi. Bazı kereler görüntü sert gri bir görünüş alıyordu. Kanada'nın karakterini ve iklimini simgeliyor, diye düşündü Milly. Kışın örtüsü, bu köşeli şekilleri ve sertliği yumuşatıyordu. Doğru tahmin etmişler, diye düşündü. Ottawa beyaz bir Noel geçirecek.

Küpeleri hâlâ canını acıtıyordu. İkinci kere bunları çıkardı.

2

Ciddi yüzlü James Howden, yüksek tavanlı, bej rengin hâkim olduğu Danışma Meclisi odasına girdi. Diğerleri - Cawston, Lexington, Nesbitson, Perrault ve Martening - Konfederasyon'dan beri Kanada'nın tarihini etkileyen bir çok kararın verildiği, kırmızı deri kaplı oymalı tahtadan sandalyalara ve oval masaya yerleşmişlerdi. Bir köşedeki daha küçük masaya, önünde açık bir defter ve bir sürü sivri kalem bulunan bağa gözlüklü, kısa boylu, silik bir stenograf oturmuştu.

Başbakanın görünmesiyle, odada bulunan beş adam kalkmaya davrandılar ama, Howden eliyle otur-

malarını işaret ederek masanın başındaki yüksek arkalıklı tahta gibi sandalyaya doğru ilerledi. «İsterseniz sigara içebilirsiniz», dedi. Sonra sandalyasını arkaya iterek bir an sessizce ayakta durdu. Konuşmaya başladığında sesi, bir iş konuşması havasına bürünmüştü.

«Bu odada toplanmamızı bir nedenden ötürü emrettim baylar: Güvenlik Kurulu üyesi olurken ettiğiniz gizlilik yeminini hatırlatmak için. Burada söylenecek her şey çok gizlidir ve gizliliği kalkana kadar da en yakınlarınız arasında bile böyle kalacaktır.» James Howden not tutan adama bir göz atarak durakladı. «Stenoyla not tutmazsak daha iyi olacağını sanırım.»

«Özür dilerim Başbakanım.» Konuşan, kalın merceklerinin bilgiç yüzünü bir baykuşa benzettiği Douglas Martening'di. Danışma Meclisi Sekreteri, her zamanki gibi saygılı ama kesin konuşuyordu. «Bence konuşmaları not etsek çok daha iyi olacak. Bu, kimin ne söylediği konusunda çıkacak herhangi bir anlaşmazlığı önler.»

Orta masadaki bütün gözler, kendi varlığına değinen konuşmayı dikkatle not eden stenografa döndü. Martening: «Konuşmalar kaydedilecektir ve bildiğiniz gibi Mr. McQuillan'a geçmişte de bir çok sır emanet edilmiştir», diye ekledi.

«Pek tabii.» James Howden'in cevabı mevkiine rağmen samimiydi. «Mr. McQuillan eski bir dosttur.» Hafifçe kızaran adam, başını kaldırarak Başbakanın gözünün içine baktı.

«Pekalâ», dedi Howden. «Görüşme not edilsin ama, bu arada yazara resmî sırlar yasasını hatırlatmak isterim. McQuillan, bunu biliyorsunuz değil mi?»

«Evet sir.» Alışkanlıkla soruyu ve kendi cevabını not etti.

Ötekileri de süzen Howden düşüncelerini toparladı. Dün akşamki hazırlığı ona, Vaşington'daki görüşmeye

kadar izleyeceği yolu göstermişti. Önce gerekli olan Bakanlar Kurulu üyelerini kendi görüşünü paylaşmaya ikna etmekti; ilk olarak Güvenlik Kurulunu bu amaçla toplamıştı. Eğer burada fikir birliği sağlayabilirse, diğer Bakanlar Kurulu üyelerini etkiliyecek güçlü taraftarlar kazanmış olacaktı.

James Howden karşısındaki beş adamın, olayları ve çarelerini açıkça kavrayıp kendi görüşünü paylaşacağını umuyordu. Eğer kafaları kendisininkinden daha az çalışan bazılarının itirazları gereksiz bir gecikmeye yol açarsa, bu bir felâket olabilirdi.

«Artık Rusya'nın niyetinden şüphe edemeyiz», dedi Başbakan. «Eğer bazı kuşkular varsa bunları da son bir kaç ayın olayları tamamen silmiştir. Geçen hafta yapılan Kremlin'le Japonya arasındaki anlaşma; bundan önce Mısır ve Hindistan'da olan darbeler; şimdiki peyk rejimleri; Berlin için gelecekte vereceğimiz tavizler Avustralya ve Asya'yı tehdit eden Moskova - Pekin hattı; Kuzey Amerika'ya yapılan baskılar; bütün bunlar tek bir amaç güdüyor. Sovyetlerin dünya eğemenliği programı son aşamasına yaklaşıyor. Daha önce umduğumuz gibi, elli veya yirmi yıl sonra değil, bu yüzyılda, bizim kuşağımız yaşarken.»

«Pek tabii Rusya savaşsız bir başarıyı yeğ tutar. Ama eğer Batı karşı çıkıp Kremlin amacına başka şekilde ulaşamazsa, savaşın çıkacağı da meydandadır.»

Aynı fikirde olduklarını belirten bir mırıltı oldu. Howden devam etti. «Rusya hiç bir zaman zarara uğramaktan korkmamıştı. Tarihe bakılırsa, onların insan hayatına verdikleri değer bizimle kıyaslanacak olursa çok az; üstelik onlar şimdi korkmamaya hazırlar. Pek tabii, bir çok insan - gerek bu ülkede ve gerekse başka ülkelerde - bir zamanlar Hitler'in Avrupa'yı yutmaktan kendi kendine vazgeçmesini umdukları gibi, şimdi de buna

benzer bir şey bekliyeceklerdir. Ben umudu eleştirmiyorum; bu kutlanacak bir duygudur. Ama biz bu lüksü karşılıyamayız, bu yüzden kendimizi savunmak ve kalıcı olabilmek için bir karşı plân hazırlamak zorundayız.»

Konuşurken, James Howden bir gece önce Margaret'e söylediği sözleri hatırlıyordu. Ne demişti ? **Kalıcı olmak değerlidir, çünkü kalıcı olmak yaşamak demektir, yaşamak da bir serüvendir.** Bunun şimdi olduğu gibi, gelecekte de doğru olmasını diledi.

«Söylediklerim yeni şeyler değil», diye devam etti. «Savunmamızın bir dereceye kadar Birleşik Devletlere bağlı olduğunu söylemem de yeni bir haber değil. Ama yeni olan şu ki, son kırk sekiz saat içinde Birleşik Devletler Başkanı bizzat bana, büyük ve ciddi bir birleşme teklif etti.»

Masadakilerin ilgisi birden, gözle görülür şekilde artmıştı.

«Size bu teklifin esasını açıklamadan önce», dedi Howden dikkatle konuşarak, «başka bir konuyu daha belirtmek istiyorum.» Dışişleri Bakanına döndü. «Arthur, buraya girmeden az önce sana dünyanın şimdiki durumu hakkında görüşünü sormuştum. Cevabını tekrarlamanı istiyorum.»

«Peki Başbakanım.» Arthur Lexington, elinde çevirip durduğu çakmağı bıraktı. Melek yüzü olağanüstü bir ciddilikteydi. Sağını ve solunu süzerek sakin bir sesle konuştu; «Benim görüşüme göre, şu anda uluslararası gerginlik 1939 dan bu yana herhangi bir çağda olduğundan çok daha ciddi ve tehlikelidir.»

Kesin ve soğukkanlı sözler büyük etki yapmıştı. Lucien Perrault: «Durum gerçekten bu kadar kötü mü ?» diye mırıldandı.

«Evet», dedi Lexington. «Ben böyle olduğuna inanıyorum. Bunu kabullenmenin zor olduğunu da biliyo-

rum, çünkü biz o kadar uzun zamandır diken üstünde oturuyoruz ki, bu tür krizleri günlük olaylardan saymayı öğrendik. Ama zamanla krizin de ötesinde bir nokta oluşuyor. Sanırım, biz şimdi buna çok yakınız.»

Stuart Cawston sıkıntılı bir sesle: «Herhalde elli yıl önce her şey çok daha basitti», dedi. Hiç olmazsa savaşın tehdit ettiği şeyler daha sınırlıydı.»

«Evet.» Lexington'un sesi yorgundu. «Öyle olduğunu sanıyorum.»

«Demek yeni bir savaş...» Bu Perrault'nun sorusuydu. Yarım bırakmıştı.

«Benim kendi fikrim», dedi Arthur Lexington. «Şimdiki duruma rağmen, daha bir yıl savaş olmayacaktır. Bu süre daha uzayabilir. Ama ben, bir tedbir olarak elçiliklere her an kâğıtlarını yakmaya hazır olmalarını bildirdim.»

«Bu tedbir eski türden bir savaş için», dedi Cawston. «Bütün senin diplomatik yolların gibi.» Tütün kesesiyle piposunu çıkarıp doldurmaya başladı.

Lexington omuz silkti. Zayıf bir gülümsemeyle: «Belki», dedi.

Çok kısa bir süre içinde James Howden, gruba üstünlük sağlamıştı. Dizginleri çekercesine durumu özetledi.

«Benim kendi görüşüm de» dedi sağlam bir sesle, «Arthur'ünkinin aynı. Hem o kadar aynı ki, hükûmetin önemli noktalarına derhal savunmaya hazır olmalarını bildirdim. Sizin bakanlıklarınız da birkaç güne kadar bu konu hakkında gizli bir bildiri alacaklar.» Şaşkınlık belirten sesler duyuldu. James Howden ciddiyetle ekledi: «Çok erken aşırı gidilmesi, çok geç ve yetersiz kalınmasından daha iyidir.»

Düşüncelerini söylemelerini beklemeden devam etti: «Şimdi size söyleyeceğim yeni bir şey, ama önce,

kendimize bir Üçüncü Dünya Savaşı başladığı zaman durumumuzun ne olacağını hatırlatmalıyız.»

Odayı kaplamaya başlayan bir duman tabakasının ardından diğerlerini süzdü. «Bugünkü duruma göre, Kanada ne bir savaş çıkarabilir - hiç olmazsa bağımsız bir ülke olarak - ne de çıkan bir savaşta tarafsız kalabilir. Birincisi için imkânlarımız yetersiz, ikincisi için de coğrafî durumumuz uygun düşmüyor. Bir düşünce olarak değil, hayati bir gerçek olarak bunu teklif ediyorum.»

Masanın çevresindekiler gözlerini onun gözlerine dikmişlerdi. Şimdiye kadar fikirlerine aykırı gelen bir söz söylenmemişti. Ama daha sonra olabilirdi bu. «Bizim kendi savunma olanaklarımız,» dedi Howden, «şimdiki gibi eskiden de sadece bir simge olmuştur. Birleşik Devletlerin savunma bütçemize yaptığı yardımın, çok yüksek olmamakla birlikte, bizim savunma bütçemize ayırdığımız paranın topundan fazla olduğu da bir sır değildir.»

Adrian Nesbitson ilk kez konuştu. Yaşlı adam boğuk sesiyle: «Ama bu yardımseverliklerinden değil», dedi. «Amerikalılar Kanada'yı, kendilerini savunmak zorunda oldukları için savunurlar. Teşekkür borçlu olmamızı gerektiren bir durum yok ortada.»

«Teşekkür borcundan bahseden olmadı», diye sertçe cevap verdi James Howden. «Yine de sınırdaşımız olan ulus düşman değil namuslu bir dost olduğu için ara sıra Tanrıya şükrettiğimi gizlemeyeceğim.»

«İşit! İşit!» Dişlerinin arasına sıkıştırdığı puroyla konuşan Lucien Perrault'ydu. «Puroyu bırakarak avucunun içiyle, yanında oturan Adrian Nesbitson'un omuzuna vurdu. «Üzülme dostum, ben ikimiz için de teşekkür ederim.»

İtiraz ve geldiği yan Howden'i şaşırtmıştı. Normal olarak, şimdiki plânına en büyük tepkinin Kanada'daki

Fransızların temsilcisi Lucien Perrault'dan geleceğini sanmıştı. Fransız Kanada'sı ki işgalden eskiden beri korkar, yabancı baskı ve anlaşmalara karşı köklü ve tarihî bir güvensizlik beslerdi. Acaba yanlış mı düşünmüştü ? Belki de değil : Bunu söyleyebilmek için henüz çok erkendi. Ama ilk kez kuşkuya düştü.

«Size bazı gerçekleri hatırlatayım.» Bir kere daha Howden'in sesi sağlam ve emrediciydi. «Çıkabilecek nükleer savaşın sonuçlarının neler olabileceği hakkında hepimizin bilgisi var. Böyle bir savaştan sonra kalıcı olabilmek yiyeceğe ve yiyecek üretimine bağlı. Üretim alanları radyoaktif bulutlarla örtülen uluslar, yaşama savaşını başından kaybetmiş olacaklardır.»

«Yiyecekten çok daha fazla şey yok olacak», dedi Stuart Cawston. Yüzünden her zamanki gülümsemesi silinmişti.

«Ama üretim önemli olan tek şey.» Howden'in sesi yükseldi. «Şehirler yıkılıp gidebilir, çoğu da böyle olacaktır. Ama sonra, kirlenmemiş temiz toprak; yiyecek üretecek toprak varsa, sağ kalan biri yıkıntıların arasından çıkıp yeniden başlayabilir. Yiyecek ve bunu üretmek için toprak; işte gerçekten gerekli olanlar. Topraktan gelip toprağa dönüyoruz. Kalıcı olmanın yolu budur! Tek yolu !»

Danışma Meclisi odasının duvarına bir Kuzey Amerika haritası asılmıştı. Diğerleri bakışlarıyla onu izlerken, James Howden haritaya yaklaştı. «Birleşik Devletler hükûmeti», dedi, «önce üretim alanlarının korunması gerektiğinin çok iyi farkında. Plânları, ne pahasına olursa olsun kendininkileri korumak.» Eli haritanın üstünde dolaştı.» Süt üretilen alanlar : Kuzey New York, Wisconsin, Minnesota; Pensilvanya'da karışık tarım; buğday kuşağı : Dakotalar ve Montana ; Iowa mısırı; Wyoming sürüleri; diğer ürünler - Idaho, Kuzey Utah, ve gü-

ney bölümü; sonra bütün diğerleri.» Howden'in kolu düştü. «Önce bunlar korunacak, sonra şehirler.»

«Kanada toprakları için hiç bir tedbir yok», dedi Lucien Perrault alçak sesle.

«Yanılıyorsun» dedi James Howden. «Kanada toprağı için de tedbir alınmış, burası savaş alanı olarak ayrılmış.»

Tekrar haritaya döndü. Sağ elinin işaret parmağıyla Atlantik kıyısından içeri doğru bir sürü noktaya bastı. «İşte, Birleşik Devletlerin hedef olarak seçtiği yerler, savunmanın başlayacağı uluslararası noktalar. Birleşik Devletler, üretim alanlarını buralarıyla koruyacak. Buralarını benim ve Sovyet gizli servisinin en önemsiz üyelerinin bildiği kadar, siz de biliyorsunuz.»

Arthur Lexington yavaşça mırıldandı: «Buffalo, Plattsburg, Presque Isle...»

«Tamam», dedi Howden. «Bu noktalar Amerikan savunmasının başı ve böyle olduğu için ilk Rus saldırısı buraları hedef alacak. Eğer Rus silâhlarıyla yapılan bu saldırıya karşı çıkıp durdurulacaksa, durdurma Kanada'da olacak.» Dramatik bir tavırla elini haritanın Kanada bölümü üzerinden geçirdi. «İşte savaş alanı! Şimdiki duruma göre, burada çarpışılacak.» Gözler elini izledi. Çizdiği, tahıl alanı Batıyı ve Sanayi bölgesi Doğuyu kesen sınırın kuzeyinden geçen geniş bir yoldu. Bu yolda Winnipeg, Fort William, Hamilton, Toronto, Montreal ve aradaki daha küçük şehirler vardı. «En çok çarpışma burada olacak», dedi Howden. «İlk bir iki gün, şehirlerimizin yıkılacağından ve ürün alanlarımızın zehirlenip kullanılmayacak hale geleceğinden emin olabiliriz.»

Dışarıda Barış Kulesi'nin çanı buçuğu çaldı. Odadaki sessizliği yalnız Adrian Nesbitson'un hırıltılı soluğu ve stenografın defterinin sayfalarını çevirirken çıkardığı ses bozuyordu. Howden adamın ne düşündüğünü

merak etti, eğer düşünüyorsa. Düşünüyorsa bile, önceden eğitilmemiş herhangi bir zekâ söylenenlerin önemini bütünüyle kavrayabilirmiydi? Dolayısıyla da, gelecek olaylar dizisinin herhangi birini, önceden kestirmesi mümkün müydü ?

Tabii meselenin esası çok basitti. Bir kaza veya yanlış uyarma olmazsa, ilk ateş edenin Ruslar olacağı kesindi. Ateş ettikleri zaman da hedefleri, önce Kanada olacaktı. Eğer birleşik uyarma yolları iyi çalışırsa, Amerika saldırıdan birkaç dakika önce uyarılacaktı. Kendi kısa menzilli savunma silâhlarını hazırlamaları için yeterli bir zamandı bu. İlk çarpışmalar, iyi bir tahminle, Büyük Göllerin kuzeyinde, güney Ontario'da ve Quebeck'de olacaktı. Amerikanın kısa menzilli silâhlarının nükleer başlıkları olmayacak, ama Sovyetler nükleer silâhlarla donanmış olacaklardı. Böylece her başarılı çarpışmanın sonucu, eğer kıyaslanırsa, Hiroşima'ya atılan atom bombasının yanında pek modası geçmiş ve maytap gibi kalacağı bir hidrojen patlaması olacaktı. Her patlamanın da altında - iki patlamayı düşünmek bile fazla iyimserlikti - beş bin mil karelik yıkıntı ve radyoaktivite kalacaktı.

Düzgün ve kısa cümlelerle bu sahneyi anlattı. «Anladığınız gibi», diye toparladı, «bir ulus olarak kalıcı olma imkânımız pek olağanüstü değil.»

Yine bir sessizlik. Bu kez sessizliği, alçak sesle konuşan Stuart Cawston bozdu; «Bütün bunları biliyordum. Sanırım hepimiz biliyorduk. Yine de insan bunları kabul etmekte... sen hepsini açıkladın; diğer şeyler belirsiz... belki biz böyle olmasını istediğimizden...»

«Hepimiz bunun için suçluyuz», dedi Howden. «Önemli olan şu: Şimdi kabul edebiliyor muyuz ?»

«Senin söylediğinde bir meğer ki var değil mi ?»

Bu kez gözleriyle çevresini süzerek konuşan Lucien Perrault'ydu.

«Evet», diye kabullendi Howden. «Bir meğer ki var.» Diğerlerine bir göz atıp dimdik Perrault'ya baktı. «Bütün anlattıklarım önüne geçilmez bir biçimde gerçekleşecek, meğer ki biz zaman kaybetmeden ulusumuzu ve egemenliğimizi Birleşik Devletler ulusuyla birleştirmeği kabul edelim.»

Tepki çabucak geldi.

Adrian Nesbitson ayağa kalkmağa çalışıyordu. «Asla! Asla! Asla!» Yüzü kiremit rengini alan adam kızgınlıkla söylendi.

Cawston'un yüzü şok geçirmiş gibiydi. «Memleket bizi atar.»

Douglas Martening şaşkınlıkla cevap vermeğe çalışarak : «Başbakanım, cidden...» dedi. Cümle hiç bir zaman tamamlanmadı.

«Susun!» Lucien Perrault'nun yumruğu masanın üzerine çekiç gibi indi. Şaşıran diğerleri sustular. Nesbitson sakinleşti. Çatık kaşlarının altında Perrault'nun yüzü asıktı. Tamam, diye düşündü Howden, Perrault'yu kaybettim, onunla birlikte bütün ulusal birlik ümitlerimi de. Şimdi Quebeck - Fransız Kanadası - yalnız kalacaktı. Daha önce de böyle olmuştu. Geçmişte bir çok hükümetleri çökerten Quebeck bir kayaydı, sivri uçlu, yerinden oynatılamayan bir kaya.

Diğerlerini, hiç olmazsa çoğunu bugün bile kandırabilirdi, bu kadarına hâlâ inanıyordu. Anglo - Saxon mantığı, sonunda görülmesi gerekli olanı görecekti. Hem sonra İngiliz Kanadası, belki tek başına da gerekli olan gücü toplayabilirdi. Ama bölünme derin olacaktı, ciddi ve acı; yaralarıysa asla iyileşmiyecekti. Lucien Perrault'nun konuşmasını bekledi.

Tersine Perrault; «Devamını da duymak istiyorum»

dedi. Sertçe ekledi: «Kargaların sesi çıkmadan.»

James Howden yine kuşkuya düştü. Ama zaman kaybetmedi.

«Savaş olursa durumumuzu değiştirecek bir teklif var. Bu teklif pek basit : Birleşik Devletler askeri birliklerinin - ICBM ve kısa menzilli silâhlarının - Kanada'nın kuzeyine ilerlemesi. Eğer yenilirsek, radyoaktif serpintiler terkedilmiş toprak üzerinde oluşacak.»

«Ama yine de rüzgâr var,» dedi Cawston.

«Evet», diye onayladı Howden. «Eğer rüzgâr kuzeyden eserse serpintilerden bir dereceye kadar kaçamayacağız. Ama nükleer savaştan hiç bir ülkenin bir çizik bile almadan kurtulamayacağını unutmayın. En fazla ümit edebileceğimiz, kötü sonucun hafifletilmesi.»

«Şimdiden iş birliği yapıyoruz...» dedi Adrian Nesbitson.

Howden, yaşlı Savunma Bakanının sözünü kesti. «Yapmış olduklarımız yarım, çeyrek şeyler, alıştırma! Eğer savaş çıkarsa ufak hazırlıklarımız bir işe yaramıyacaktır!» Sesi yükseldi. «Biz zayıf durumda ve savunmadan yoksunuz. Avrupa'daki büyük savaşlarda Belçika'nın mahvolduğu gibi ezilip mahvolacağız. En iyi ihtimalle zaptedilip esir düşeceğiz. En kötü ihtimalle toprağımız nükleer savaş alanı olacak, ulusumuz tümüyle yitecek, toprağımız yüzyıllar boyu verimsiz, boş kalacak. Bu böyle olmayabilir de. Zamanımız az. Ama eğer çabuk, namuslu ve hepsinden daha önemlisi gerçekçi olabilirsek kalıcılığımızı sağlar, dayanabilir, belki düşümüzde bile görmediğimiz kadar büyük oluruz.»

Kendi sözleriyle canlanan Başbakan sustu. Bir an için, gelecek korkunç olaylar ve kendi liderliği onu soluksuz bırakacak kadar heyecanlandırmıştı. Belki, diye düşündü, Winston Churchill de başkalarının geleceğini ve büyüklüğünü kararlaştırırken aynı şeyleri hissediyor-

du. Bir an Churchill'le kendi arasındakı benzerliği düşündü. Bu o kadar belirsiz miydi? Başkaları bunu şimdi görmeyebilirlerdi ama, daha sonra anlayacaklardı.

«Size, kırk sekiz saat önce Birleşik Amerika Başkanının bana yaptığı teklifi açıkladım..» Howden duraladı. Sonra özellikle üstüne basarak : «Bu, iki ülke arasında bir birleşme teklifidir,» dedi. Şartları : Kanada'nın savunmasının tamamen Birleşik Devletlerin eline geçmesini; Kanada silahlı kuvvetlerinin terhis edilip bağlılık yeminiyle derhal Amerikan ordusuna katılmasını; bütün Kanada topraklarının talim alanı olarak Amerikan ordusuna verilmesini; en önemlisi de, bütün silâhların çok acele olarak Kuzey Kanada'ya taşınmasını kapsayacaktır.»

«Ulu Tanrım», dedi Cawston. «Ulu Tanrım.»

«Bir dakika», dedi Howden. «Hepsi bu kadar değil. Birleşme, teklif edildiği biçimiyle, gümrük ve dış siyaset birliğini de içine alacak. Ama bu özel olarak saydığım diğer alanlar dışında, ulusal varlık ve bağımsızlığımız devam edecek.»

Parmak uçlarını oval masanın üstüne koyarak öne doğru eğildi. İlk kez duygularıyla konuşarak ; «Gördüğünüz gibi bu korkutucu ve ezici bir teklif. Ama size, bunun ayrıntılarını gözden geçirerek iyice tarttığımı da söyleyebilirim. Fikrimce, önümüzdeki savaştan bir ulus olarak çıkmak istiyorsak, bu tek yoldur.»

«Ama niçin bu yol ?» Stuart Cawston'un sesi zor çıkıyordu. Maliye Bakanı hiç bir zaman bu kadar üzülüp çelişkiye düşmemişti. Sanki eski, kurulmuş bir dünya gözünün önünde çöküyordu. Ne yapalım, diye düşündü Howden, hepimiz için çöküyor. Herkes kendi dünyasından pek emin olduğu halde, dünyalar böyleydi.

«Çünkü başka bir yol ve zamanımız yok !» Howden sözcükleri makinalı tüfek gibi sıraladı. «Çünkü hazır-

lanmak boş, üç yüz veya - Tanrı isterse - biraz daha günümüz var ama bundan çok değil! Savaş her şeyi silecektir. Sakınarak hareket etme zamanı geçmiştir! Şimdiye kadar birleşik savunmanın her toplantısında, ulusal gururumuz aklımızdan çıkmamış ve karar vermemizi önlemiştir. Biraz daha orta yolu bulmaya, uzlaşmaya yanaşırsak varolmamızı da önleyecektir! Siz bana - niçin bu yol ? - diye soruyorsunuz. Tekrar söyleyeceğim : Başka bir yol yok'.»

Şimdi bir arabulucu tavrıyla, Arthur Lexington yavaş sesle konuştu : «Sanırım, bir çok insanın bilmek isteyeceği şey böyle bir anlaşmayla bir ulus olarak kalmağa devam edebileceğimiz mi, yoksa bir Amerikan uydusu mu -gayri resmi bir elli birinci devlet mi- olacağımızdır. Bir kere dış politikayı idare olanağımız elimizden gitti mi, ki bu ister istemez olacaktır, bir çok şey güvene dayanacak.»

«Olacak iş değil ama, böyle bir anlaşma kabul edilirse», dedi Lucien Perrault düşünceli koyu gözlerini Howden'a dikerek alçak sesle, «tabii belirli bir zamanı kapsayacak.»

«Kararlaştırılan süre yirmi beş yıl,» cevabını verdi Başbakan. «Anlaşmanın, iki ülkenin isteğiyle daha önce de sona erebileceğine dair de bir not bulunacak. Güvenden bahsedildi, evet böyle davranmak zorunda kalacağız. Ama mesele güvenin ne yönde olacağı : Savaşın çıkmayacağına dair zayıf bir ümite mi, yoksa uluslararası davranışı bizimkinin eşi olan komşu ülkenin yeminine mi dayanacak bu güven ?»

«Ama ülke», dedi Cawston. «Ülkeyi buna inandırabilir misin ?»

«Evet», diye cevap verdi Howden. «Bunu yapabileceğimizi sanıyorum.» İnancının nedenini açıklamağa girişti : İzleyeceği yol; umduğu tepkiler; uğraşmaları ve

kazanmaları gereken seçim. Konuşma uzadı. Bir saat, iki saat, iki küçük saat geçti. Kahve getirtilmiş, ama kısa bir an dışında tartışma hiç durmamıştı. Howden kahveyle birlikte getirilen kâğıt peçetelerin, çoban püskülü desenli olduğuna dikkat etti. Bu, Noel'in iki saat ötede olduğunun garip bir hatırlatıcısıydı. İsa'nın doğum günü. Bize öğrettiği o kadar basit ki, diye düşündü Howden: Sevginin tek değerli duygu olduğu. Tanrı'nın oğlu İsa'ya, ya da ölümlü bir aziz olan Jesus'a inananlar için mantıklı bir öğreti. Ama insan denen hayvan sevgiye - saf sevgiye - asla inanmamıştı; inanmıyacaktı da. İnsanlık İsa'nın dünyasını önyargılarıyla yıkmış, kiliseler de bunu kabullenmişti; Howden, işte bunun için Noel öncesinde bu işleri yapıyoruz, diye düşündü.

Stuart Cawston belki piposunu onuncu keredir dolduruyordu. Puroları biten Perrault, Douglas Martening'in sigaralarından içiyordu. Başbakan gibi sigara içmeyen Arthur Lexington, bir ara, arkadan bir pencere açmış, ama sonra cereyan yaptığı için kapamak zorunda kalmıştı. Sigara dumanı oval masanın üstünde bulutlanıyor ve gerçekdışı bir görüntü yaratıyordu. Sanki bir takım şeylerin olması imkânsızdı; doğru değildi. Yine de James Howden gerçeğin yavaşça yerleşmeye, inancın kendisini olduğu gibi diğerlerini de sarmaya başladığını hissediyordu.

Lexington kendisiyle birlikti; Dışişleri Bakanı için, söylediği şeyler yeni değildi. Cawston bocalıyordu. Nesbitson çoğu kere sessiz kalmıştı ama ihtiyar adam zaten sayılmazdı. Douglas Martening önce şok geçirir gibi olmuştu, ama ne de olsa mülkiyeliydi ve kendine söyleneni yapacaktı. Lucien Perrault hep aynıydı, kabul etmemesi bekleniyordu, ama bu henüz açıkça belirtilmemişti.

Danışma Meclisi Sekreteri: «Kanun bazı sorunlar

yaratacaktır», dedi. Sesi sanki küçük bir değişikliğe itiraz ediyormuş gibi, hoşnutsuzluk doluydu.

Howden kandırıcı bir sesle: «Öyleyse bunları birlikte çözeriz», diye karşılık verdi. «Ben, sırf bazı kanunlar uygun düşmüyor diye yok olmayı kabul etmiyorum.»

«Quebeck», dedi Cawston. «Quebeck'i asla kendi yanımıza çekemeyiz.»

Beklenen an gelmişti.

James Howden alçak sesle: «Bunun benim aklıma da geldiğini itiraf edeceğim», dedi.

Yavaşça bütün gözler, Fransız Kanada'sının temsilcisi olan Lucien Perrault'ya çevrildi. Kendinden önceki Laurier, Lapointe, St Laurent gibi o da tek başına, son iki seçimdir Quebeck'i Howden hükûmetinin arkasında tutmayı bilmişti. Perrault'nun arkasında üç yüz yıllık bir tarih yatıyordu: Yeni Fransa, Champlain, (*) 14. Louis Krallığı, İngilizlerin işgali ve Fransız Kanadasının işgalcilere duyduğu nefret. Zamanla nefretleri geçmiş, ama güvensizlik asla yok olmamıştı. Yirminci yüzyıl savaşlarıyla Kanada'yı bölmüşlerdi. Değişiklikler ve uzlaşmalar güç bir birlik sağlamıştı. Ama şimdi...

«Gerçekleri görmemezlikten gelmek zordur» dedi Cawston. «Tarihi de.»

Perrault, alçak sesle «Tarih», dedi ve sonra elini indirdi. Masa sallandı. Sesi öfkeyle gürledi: «Kimse size tarihin ilerlediğini; görüşlerin değişip, geliştiğini; bölünmenin sonsuzluğa dek devam etmediğini, söylemedi mi? Yoksa siz, daha üstün zekâlar gelişirken uyudunuz mu?»

Salonda elektrikli bir hava esti. Şaşırtıcı sözler gökgürültüsü gibi bir etki yapmıştı.

(*) Yeni Fransayı 1603 yılında gezen ve Kral IV. Henri'yi bir sömürge kurmaya razı eden, 1608 yılında Quebeck'i kuran Fransız seyyahı Samuel de Champlain (1567 - 1635).

«Bizim, Quebeck'lilerin - nasıl olduğunu sanıyorsunuz?» Perrault kızgındı. «Ebediyen aptal, cahil ve köylü mü kalacaklar ? Biz bilgisiz kör ve değişen bir dünyadan habersiz miyiz ? Hayır dostlarım, biz sizden daha akıllıyız, geçmiş sizden daha az sersemletiyor bizi. Eğer olması gerekliyse bunu acı çekerek kabul edeceğiz. Ama acı çekmek Fransız Kanadası için yeni bir şey değildir, gerçekçilik de.»

«Olur şey değil», dedi Stuart Cawston alçak sesle. «Zaten kedinin hangi yöne atlıyacağını hiç bir zaman bilemezsin.»

Bütün gerekli olan da buydu. Sanki bir büyünün etkisiyle, patlayan kahkahalar gerilimi yok etti. Sandalyalar geri çekildi. Gülmekten gözleri yaşaran Perrault, dostça Cawston'un omuzuna vurdu. Çok garip insanlarız, diye düşündü Howden : Ara sıra bir büyüklük parlamasıyla, üstün zekâ ve sıradan kişiliklerin garip birleşimi.

«Belki bu benim sonum olacak.» Lucien Perrault Fransızlara özgü bir kayıtsızlık belirtisiyle omuz silkti. «Ama Başbakanı destekliyeceğim, belki diğerlerini de kandırabilirim.» Bu anlayışlılığın bir şaheseriydi ve Howden içinde gitgide artan bir minnettarlık hissetti. Adrian Nesbitson son konuşmaları sessizce izlemişti. Şimdi sesi insanı şaşırtacak kadar güçlü çıkan Savunma Bakanı; «Madem bunları hissediyorsunuz, niçin işi yarım bırakıyorsunuz ?» dedi. «Niçin kendinizi Birleşik Devletler'e tamamen satmıyorsunuz ?» Beş baş hemen ona döndü.

İhtiyar adam kızardı ama inatla devam etti: «Bence bağımsızlığımızı korumalıyız, ne pahasına olursa olsun.»

«Nükleer bir savaşta yok olmayı göze alacak noktaya kadar mı ?» dedi James Howden buz gibi bir ses-

le. Perrault'dan sonra Nesbitson'un sözleri soğuk duş etkisi yapmıştı. Öfkesini frenleyen Howden ekledi: «Belki Savunma Bakanının, böyle davranmak için daha duymadığımız bazı düşünceleri var.»

Howden acı acı, bunun sonraki haftalarda sık sık karşılaşacağı aptalca dar görüş örneklerinden biri olduğunu düşündü. Bir an karşılaşacağı diğer Nesbitson'ları gözünün önüne getirdi: Eski, soluk bayraklarıyla, Blimp gibi, bir süvari alayı halinde yürüyen kartondan savaşçılar. Kendini bile kurtaramayacak durumda olan Nesbitson gibi aptalları ikna etmek için, zekâsını harcamasının gülünç olduğunu düşündü.

Rahatsız edici bir sessizlik oldu. Başbakanın son zamanlarda Nesbitson'u pek beğenmediği Bakanlar Kurulunda bir sır değildi.

Howden, kartal yüzü ifadesiz, doğrudan doğruya Adrian Nesbitson'a hitap ederek devam etti. «Geçmişte bu hükûmet millî bağımsızlığımızı korumak için fazlasıyla çalışmıştır. Benim bu konudaki duygularımı da davranışlarım tekrar tekrar ispatlamıştır.» Bir onaylama mırıltısı yükseldi. «Verdiğimiz karara erişmek kolay olmamıştır, hatta bunun biraz cesaret istediğini de söyleyebilirim. En kolay yol, bazılarınızın cesaret sandığı ama sonunda daha büyük bir korkaklık olacak olan, düşünmeden hareket etmektir.» 'Korkaklık' sözü üzerine General Nesbitson kıpkırmızı kesildi, ama Başbakan daha sözlerini bitirmemişti. «Bir şey daha var. Önümüzdeki haftalarda siyasi zayıflık gösteren «kendimizi Birleşik Devletlere satmak» türünde cümleler duymak istemiyorum.»

Howden her zaman kabineyi sertlikle, bazı bazı bakanları toplulukta bile haşlayarak, idare etmişti. Ama daha önce, kızgınlığı hiç bu kadar belirli olmamıştı.

Diğerleri tedirginlikle Adrian Nesbitson'u seyrettiler.

Önce yaşlı savaşçı cevap verecek gibi gözüküyordu. Suratından anlaşılan bir öfkeyle sandalyasında öne doğru eğilmişti. Konuşmaya başladı. Sonra eski bir zemberek gibi birden boşandı ve yatıştı, tekrar kendi bilgisinin çok ötesindeki sorunlar içinde yüzen korkak yaşlı adam oldu. «Belki yanlış anlaşıldı... talihsiz bir cümle,» gibi şeyler mırıldanıp dikkatlerin üzerinden çekilmesini arzulayarak yerine çöktü.

Sanki acımış gibi, Stuart Cawston aceleyle: «Kazançlı çıkacak onlar olacağından, Gümrük Birliği bizim fikrimizle çok ilgilenecektir», dedi. Diğerleri ona doğru dönerken, yanılmaz zekâsıyla bütün olanakları eleştiren Maliye Bakanı duraladı. «Ama anlaşma bundan da ileri gitmelidir», dedi sonra. Ne de olsa Amerikalıların satın aldığı savunma, bizim olduğu kadar kendilerinin. Bir çok garantiler vermeliler, sanayimizin gelişmesi, fabrikaların...»

«Şartlarımızın hafif olmayacağını Vaşington'da iyice belirtmek niyetindeyim,» dedi Howden. «Savaştan sonra baş düşmanlarımızdan daha üstün olabilmek amacıyla, kalan sürede ekonomimizi ilerletmeğe çalışmalıyız.»

Cawston alçak sesle: «Böyle olabilir» dedi. «Sonunda gerçekten böyle olabilir.»

«Bir şey daha var. Başka bir istek, belki de hepsinin en büyüğü.»

Lucien Perrault'nun bozduğu bir sessizlik oldu. «Dikkatle dinliyoruz Başbakanım. Başka bir istekten söz ettiniz.»

Arthur Lexington düşünceli bir ifadeyle, elindeki kalemle oynuyordu.

Howden söylemeye cesaret edemiyeceğine karar verdi. Hiç olmazsa şimdi. Konu çok büyük, çok geniş ve bir bakıma mantıksızdı. Önceki gün özel konuşmala-

rı sırasında Başbakan düşüncelerini açtığı zaman, Lexington'un gösterdiği tepkiyi hatırladı. Dışişleri Bakanı itiraz etmişti: «Amerikalılar asla kabul etmezler. Asla.» Ve James Howden ağır ağır cevap vermişti: «Eğer yeterince ümitsizseler, edebilirler.»

Şimdi kararlı bir yüzle diğerlerine döndü. İnandırıcı bir sesle :

«İsteğimiz kabul edilirse bunun, Kanada'nın yüzyılımızdaki en büyük başarısı olacağından başka şey söyleyemem», dedi. «Ayrıca, Beyaz Saray'daki görüşme sonuçlanana kadar bana güvenmelisiniz.» Sesini yükselterek emreder gibi : «Bana daha önce de güvendiniz», diye devam etti. «Sizden yine güvenmenizi istiyorum.»

Masanın çevresindekiler yavaş yavaş başlarını salladılar.

Onları seyrederken, Howden içinde yeni bir sevincin kabardığını hissetti. Kendisiyle birlik olduklarını biliyordu. İnandırıcılığı, mantığı ve yerinin sağladığı güçle tartışmayı bu noktaya kadar getirmiş, kendisini desteklemelerini sağlamıştı. Bu ilk denemeydi, bir kere yaptığını başka bir yerde de tekrarlayabilirdi.

Yalnız derin çizgili yüzü asık, gözleri yere dikili duran Adrian Nesbitson kıpırdamadan sessiz kalmıştı. Masaya bir göz atan Howden, içinin öfkeyle dolduğunu hissetti. Nesbitson bir aptal olabilirdi, ama Savunma Bakanı olarak onun da desteğini sağlaması şarttı. Sonra öfkesi yatıştı. Yaşlı adamdan çabucak kurtulabilirdi, ona yol verdi mi de artık hiç bir sıkıcı yönü kalmazdı.

5/SENATÖR RİCHARD DEVERAUX

Fikrini söylemekten çekinmeyen bir gazete olan **Vancouver Post,** Dan Orliffe'in, Kanada'ya sığınmak isteğindeki Henri Duval'le ilgili röportajının ilgi görmesi için elinden geleni yapmıştı. Olay, yalnız günün konusu olan seks cinayetlerine ön sırayı bırakarak, bütün Noel baskılarında birinci sayfanın sol üst köşesini kaplıyordu. Dört sütunluk bir başlık durumu açıklamaktaydı:

Yuvasız Okyanus Çocuğu
Tek Başına Soğuk Noel'i Karşılıyor

Kırk satır aşağıda, genç kaçağın sırtı geminin filikasına dayalı yakından çekilmiş resmi yine dört sütun kaplıyordu. Bir gazete fotoğrafı için olağanüstü şey, gazetenin kaba baskısının tümüyle yok edemediği bir ifade derinliği yakalamayı başarmış olmasıydı: Saflıkla özlem karışımı bir şeydi bu ifade.

Hikâye ve resim o kadar etkileyiciydi ki, bu işlerle uğraşan yazı işleri görevlisi müsvettenin üzerine, 'Çok iyi, bunun peşini bırakmayalım' kelimelerini karalayıp şehir masasına göndermişti. Şehir haberleri yönetmeni, Dan Orliffe'in evine telefon ederek: «Perşembeye kadar bir şeyler bulmaya, ve Muhaceretçilerin kızmaktan başka ne iş yaptıklarını öğrenmeye çalış Dan», dedi. «Bu olay çok ilgi uyandıracağa benzer.»

Vancouver'de büyük ölçüde bir ilgi uyandı ve Noel tatili boyunca hiç azalmadan devam etti. Şehirde ve

yakın bölgelerde, **Vastervik**'deki kaçak, evlerin, kulüplerin, barların başlıca konusu oldu. Genç adamın kötü durumunu tartışanlardan bazıları ona acıyor; bazıları öfkeyle: 'Lânet olası memuriyet' ve 'insanlık dışı bürokrası' den söz ediyorlardı. Gazete çıktıktan bir saat sonra **Post**'u, durumu topluma duyurmak için attığı ilk adımdan ötürü kutlayan otuz yedi telefon gelmişti. Daha sonra ilâncılara **Post**'un bir haberinin ne kadar etki yaptığını gösterebilmek için, bütün telefonlar dikkatle not alındı.

Başka belirtiler de vardı. Beş plâk takdimcisi günün konusuna değindiler, biri de: «Belki yedi denizlerden gelen arkadaşımız Vancouver'in en çok dinlenen istasyonunu açmıştır» diyerek, 'Silent Night' adlı plâğı Henri Duval'ın adına sundu. Chinatown'da bir gece klübündeki striptizci 'gemideki yalnız, küçük adam' için alkışlar arasında soyundu. Ve kiliselerde verilecek en azından sekiz Noel vaızı, 'kapınızdaki yabancı' cümlesini de içine alabilmesi için aceleyle yeniden yazıldı.

Çok duygulanan on beş kişi yazı işleri müdürüne, on dördü sonradan gazeteye basılan mektup gönderdiler. Deli olduğu anlaşılan on beşinci, bu olayı dış dünyalardan bir sızma saymış ve Duval'i Merihli bir ajan olarak tanımlamıştı. Bu sonuncu dışında bütün mektuplar, birinin bir şeyler yapması gerektiğini yazıyor, ama ne zaman ve kimin tarafından yapılabileceğinden söz etmiyordu.

Birkaç kişi de pratik davranışlarda bulundular. Bir Salvation Army (*) subayı ve bir katolik rahip Henri Duval'ı görmek istediler, sonra da ziyaretine gittiler. Bir

(*) **Salvation Army**: Yoksullara yardım için kurulmuş, özellikle B. Amerika ve İngiltere'de çok yaygın, sokaklarda üniformalar ve bandoyla konser verip para toplayan hayır derneği.

altın arayıcısının kürk mantolu dul karısı bir parça yiyecek ve birkaç paket sigarayı eliyle paketleyerek, üniformalı şöförü ve beyaz Kadillak arabasıyla armağan olarak **Vastervik'e** göndermişti. Daha sonra aklına geldiğinde, kocasının en sevdiği viskiden de bir şişe yolladı. Önce şöför bunu çalmayı düşündü, ama yolda giderken bunu sevdiği brandi'den daha aşağı bulduğu için şişeyi tekrar sarıp söylendiği gibi yerine teslim etti.

İflâs etmek üzere bulunan bir elektrikli eşya satıcısı, deposundan yeni bir transistörlü radyo alıp, neden böyle davrandığını kendi de pek anlamadığı halde, Duval'a yolladı. Ancak 1940 yılının şartlarına uygun emekli maaşıyla geçinmeğe çalışan bir demiryolu işçisi, zarfa iki dolar koyup, kaçağa gönderilmek üzere **Post**'a postaladı. İşe çıkmadan önce **Post'**daki röportajı okuyan bir grup otobüs şöförü, bir kasketi ortada dolaştırarak yedi dolar otuz sent topladılar. Noel sabahı şapkanın sahibi bu parayı Duval'a götürdü.

Haber Vancouver'in dışına da yayıldı.

İlk haber **Post**'un 24 Aralık günü saat on baskısında çıktı. Saat onu on geçe Kanada Basın Ajansı olayı genişleterek tekrar yazmış, Batı radyo istasyonlarına ve basınına duyurmuştu. Başka bir telgraf, haberi Doğu gazetelerine ulaştırmış ve Toronto'daki Kanada Basın Ajansı bunu AP'ye ve New York'daki Reuter'e göndermişti. Noel tatilinden dolayı haber kıtlığı çeken Amerikan ajansları, bunu hemen kapmışlar ve dünyaya yaymışlardı.

Johannesburg **Star** olaya iki buçuk santimlik, Stockholm **Europa Press'se** çeyrek sütunluk yer ayırmıştı. London **Daily Mail** olaydan dört satırla bahsetmiş, **Times** of **İndla'**ysa konuyu beş makale olarak seçmişti. Melbourne **Herald** ve Buenos Aires **La Prensa,** bir paragraflık açıklamayı yeterli bulmuşlardı. Moskova'day-

sa **Pravda** olaya, 'kapitalistlerin iki yüzlülüğü' olarak değinmişti.

New York'ta durumu öğrenen bir Birleşmiş Milletler Peru delegesi, Genel Kurulda konuyu açarak bir şeyler yapılması gerektiğini söylemişti. Vaşington'da olayı öğrenen İngiliz Büyük Elçisi kaşlarını çatmıştı.

Haber Ottawa'ya öğleden sonra ulaştı ve başkentin iki akşam gazetesinin son baskılarında çıktı. **Citizen'**-in aceleyle ilk sayfaya yerleştirdiği haberin başlığı şuydu :

Vatansız Adam Yalvarıyor
'Beni İçeri Alın'

Daha ağırbaşlı davranan **Journal** olayı üçüncü sayfada şu başlık altında verdi :

Gemideki Kaçak
Giriş İzni İstiyor

Gizli Vaşington görüşmelerinin konusu topluma duyurulunca, partinin karşılaşacağı güçlükleri düşünen Brian Richardson, iki gazeteyi de Sparks sokağındaki darmadağınık ofisinde okudu. Mavi gözlü, sarı saçlı, kırmızı yanaklı parti baş yöneticisi, atletik yapılı iri bir adamdı. Çoğu kere alaycı bir ifade taşıyan yüzü otoritesini gizler, ama arada çabucak da sinirlenebilirdi. Şimdi iri yapılı geniş sırtını kaykılttığı iskemlesine, iki ayağını kâğıtlarla dolu olan masasının üstüne dayamış, dişlerinin arasına sıkıştırdığı bir pipoyla oturuyordu. Ofis boş ve sessizdi. Baş yardımcısı, yardımcılar, araştırmacılar ve parti genelkurmayını meydana getiren memurlar birkaç saat önce, bazıları elleri Noel armağanlarıyla dolu olarak evlerine gitmişlerdi.

İki gazeteyi de iyice inceledikten sonra kaçak olayına döndü. Yılların tecrübesi Richardson'a, şu an olduğu gibi, siyasi dertleri uzaktan sezme yeteneğini kazandırmıştı. Gelecek büyük olaylarla karşılaştırılacak olur-

sa bunun önemsiz kaldığını biliyordu; yine de toplumun üzerinde duracağı bir olaydı bu. İçini çekti; üzüntülerin insana sonsuzmuş gibi geldiği zamanlar vardı. Milly'yi sabah erken aradığından bu yana, Başbakandan henüz hiç ses çıkmamıştı. Huzursuzlukla gazeteyi bir kenara bırakıp piposunu doldurdu ve bir kere daha beklemeğe başladı.

2

Brian Richardson'a çeyrek milden daha yakın olan Rideau Klübünün kutsal denebilecek salonunda, bir uçak şirketin Vancouver'e uçuş tarifesini inceliyerek vakit öldüren Senatör Richard Deveraux da iki gazeteyi okudu, sonra sigarasını tablaya koyup gülümseyerek, kaçak hakkındaki haberi yırtıp çıkardı. Bu olayın hükûmeti zor durumda bırakmayacağını uman Richardson'un tersine, Senatör - Muhalif parti idarecisi - neşeyle böyle olacağından emindi.

Senatör Deveraux gazete haberini Rideau Klubün okuma odasından - kapısında Kraliçe Viktorya'nın bronzdan bir **büstü** bulunan, Parliement **Hill'e bakan, büyük** kare bir oda - aşırmıştı. Yaşlı Senatör için hem okuma odası, hem de kulübün kendisi eski bir alışkanlıktı.

Ottawa'nın Rideau Kulübü (üyelerinin bazan belirttiği gibi) o kadar soylu ve kendi halindeydi ki, binanın dışında adı bile duyulmazdı. Önünden geçen bir yaya eğer kendisine söylenmemişse, buranın ne olduğunu asla bilmez ve meraklı bir insansa binanın özel ama biraz bakımsız bir konak olduğunu düşünürdü.

Sütunlu bir giriş ve geniş merdivenlerden sonra kulübe girildiği zaman, havanın da çok değişik olduğu görülüyordu. Sessiz davranılması yolunda hiç bir bildiri ol-

madığı halde, günün büyük bir bölümü burada bir mezar sessizliği hüküm sürer, yeni üyelerden bazıları fısıldaşarak konuşurlardı.

Siyasî bir kulüp olmamasına rağmen, Rideau'nun çoğu üyesi seçkin siyasî kişilerdi - bakanlar, yargıçlar, diplomatlar, ordu komutanları, yüksek mülkiye memurları, birkaç emin gazeteci ve çok az sayıda, yüksek ödeneği karşılayabilecek parası olan, sıradan milletvekilleri - Ama açıkça siyasi bir kulüp olmayan bu yerde, bir çok politik görüşmeler yapılırdı. Hatta Kanada'nın gelişmesi hakkındaki bazı büyük kararları üyeler, Senatör Deveraux'nun şimdi oturduğu, geniş, kırmızı deriden koltuklara gömülüp brandi ve sigara içerek almışlardı.

Yetmiş beş yaşlarında olan Richard Borden Devereaux, gösterişli bir adamdı. Dimdik uzun bir boy, berrak bakışlı gözler ve bir hayat boyu hiç idman yapmadan oturmanın sonucu olan sağlıklı bir şişmanlık. Göbeği alay edilecek ölçüde olmamakla birlikte yine de belirliydi. Korkutucu bir eda ve kabaca bir açık sözlülüğün hoşa giden birleşiminden meydana gelme davranışları onu sonuca ulaştırır, ama karşısındakini asla incitmezdi. Çok konuşur, çevresindekileri çok az dinler gibi gözüktüğü halde aslında hiç bir şeyi kaçırmazdı. Çok nüfuzlu, çok etkili ve daha önce yaşayan Devereaux'lardan birinin kurduğu kereste imparatorluğunun sonucu, çok da zengindi.

Senatör, ağzında sigarayla ayağa kalktı ve kulübün arkasındaki doğrudan dışarıya bağlı iki telefondan birine doğru ilerledi. İstediği adamla konuşabilmek için iki yeri aramak zorunda kaldı. İkinci arayışta, parlamentodaki muhalefet grubu başkanı olan Bonar Deitz'i buldu. Deitz, Merkez Bina'daki ofisindeydi.

«Bonar oğlum», dedi Senatör Devereaux, «seni Noel günü işine gömülmüş bulmak beni hem şaşırttı,

hem de sevindirdi.»

Dietz kısaca: «Mektup yazıyordum» dedi. «Şimdi eve gideceğim.»

«Çok iyi!» diye bağırdı Senatör. «Geçerken kulübe de uğrayıver. Bir şey çıktı, toplanmamız gerek.»

Hattın öbür ucunda direnmeye başlayan sesi Senatör susturdu. «Hadi oğlum, bu doğru bir davranış değil; eğer bizim tarafın seçimleri kazanıp seni şu şişirilmiş James Howden'in yerine Başbakan yapmasını istiyorsan. Başbakan olmayı da istiyorsun değil mi?» Senatörün sesi okşayıcı bir havaya büründü. «Olacaksın Bonar oğlum, asla meraklanma. Geç kalma. Bekliyorum.»

Senatör kendi kendine gülümsiyerek kulübün oturma salonundaki bir koltuğa oturdu; keskin zekâsı şimdiden, okuduğu haberi muhalif partinin yararına çevirmek için bir yol aramağa başlamıştı. Az sonra, çok sevdiği beyin alıştırmasını yaparken, başının üzerinde bir duman bulutu oluşmuştu.

Richard Devereaux ne yaşlılığında ne de gençliğinde bir hükûmet memuru, hatta ciddi bir idareci olmamıştı. Seçtiği alan politika oyunlarıydı, buna da bütün hayatı boyunca çalışmıştı. Bu yarı gizli gücü sürdürmek hoşuna gidiyordu. Parti içinde aldığı önemli görevler sayılıydı (şimdiki idarecilik işinden gayri), yine de parti sorunlarında çok az kişinin başarabileceği bir otorite sağlamıştı. Bunda da garip bir yan yoktu. Bu yalnız iki şeye bağlıydı: Geçmişte de öğütlerinin dinlenmesini sağlayan doğal bir siyasi ileri görüşlülük, artı, parayı, bilgili bir şekilde kullanma.

Zamanla ve kendi partisinin iktidarda olduğu bir çağda, bu yetenekleri Richard Devereaux'ya parti üyelerine verilebilecek en büyük ödülü sağladı ve Kanada Senatosunun tabii senatörleri arasına katıldı. Bunlar, çok

doğru olarak, bir keresinde 'Kanada'nın en yüksek sınıf emeklileri' olarak tanımlanmışlardı.

Diğer yaşlı Senato üyeleri gibi, Senatör Richard Devereaux da bu en yüksek kurulun varlığını ispatlamak için düzenlediği tartışmalara çok seyrek olarak katılmış, yalnız iki kere konuşmak üzere ayağa kalkmıştı. İlki Parliement Hill'e Senatörler için özel park alanı yapılmasını istemek, ikincisi de Senato vantilâtörlerinin cereyan yaptığından yakınmak için. İki istek için de harekete geçildi, Senatör Devereaux da kuru bir sesle: «Çoğu Senato konuşmalarından daha iyi sonuçlandı» demişti bu konuda.

Telefon konuşmasının üstünden on dakika geçtiği halde, Muhalefet lideri henüz görünürde yoktu. Ama Senatör, Bonar Deitz'in geleceğinden emindi ve bu arada biraz kestirmek için gözlerini kapadı. Çabucak - yaşı ve ağır yemeğin etkisiyle - uyudu.

3

Bonar Deitz Parlementodaki 1075 numaralı ofisinin ağır meşe kapısını arkasından kaparken, Parlementonun orta katı sessiz ve terkedilmişti. Mermer zeminde hafif adımlarının çıkardığı gürültü uzun koridorda yansıdı ve ses yayılarak yüksek gotik kemerlere kireç duvarlara çarptı. Umduğundan uzun süren bazı özel tebrikleri el yazısıyla yazmakta geç kalmıştı, şimdi de Senatör Devereaux'yu görmek üzere Rideau Klübe uğraması onu büsbütün geciktirecekti. Ama yaşlı adamın ne istediğini öğrenmenin iyi olacağına karar verdi.

Asansörü beklemeyerek, ilk katın giriş koridoruna uzanan mermer merdivenlerden indi. Merdivenler yalnız iki kattı ve Deitz bunları, kemikli vücudu her basamakta

kurgulu bir oyuncak asker gibi sallanarak, çabucak aştı. İnce, zarif eli, pirinç trabzana hafifçe dokunuyordu.

Bonar Dietz'i ilk kez gören bir yabancı onu bir bilgin sanabilir, - aslında da böyleydi - ama bir siyaset lideri olduğunu asla düşünmezdi. Liderler çoğunlukla güçlü ve otoriter olurlardı, oysa dış görünüşüne bakılırsa Deitz'de bunların hiç biri yoktu. Üçgen, sıska yüzünde de - muhalif bir karikatürcü onu bir keresinde, fasulye sırığı bir vücudun üstünde badem bir kafa olarak çizmişti - bazı politikacılara ne söylerlerse söylesinler oy kazandıran o yakışıklılıktan iz yoktu.

Yine de ülkedeki taraftarları şaşırtıcı bir çoğunluktaydı - bazılarının dediğine göre, Deitz'in derinlerde gizli yeteneklerini James Howden'den daha iyi sezebilen belli başlı kişiler onu tutuyordu. Ama her şey bir yana, Howden ve partisi son seçimde Deitz'i ezici bir şekilde yenmişlerdi.

Konfederasyon binasının koyu kırmızı cilâlı Mısır mermerinden yapılmış yüksek sütunlarla süslü salonuna girerken, bekçinin eski ve bol bir pantalonla Grenfell ceket giymiş, yirmiden küçük gösteren genç bir adamla konuştuğunu gördü. Sesleri rahatça duyuluyordu.

«Özür dilerim», dedi bekçi. «Kanunları ben yapmıyorum ki oğlum.»

«Bunu biliyorum ama bir kerelik değişiklik yapamaz mısınız?» Çocuk Amerikan şivesiyle konuşuyordu; tam Güneyli değilse oraya yakın bir yerdendi. «Topu topu iki günüm var. Bizimkiler geri dönecekler...»

Bonar Deitz istemiyerek duraladı. Bu onu ilgilendiren bir şey değildi ama çocuktaki bir şey... «Bir şey mi var?» diye sordu.

«Genç adam burayı görmek istiyor Mr Deitz,» diye cevap verdi bekçi, «imkânsızlığını açıkladım, tatil ol-

duğuna göre...»

«Chattanooga üniversitesindenim, sir», dedi çocuk. «Anayasa tarihi okuyorum. Burada bulunduğum sürede...»

Deitz saatına bir göz attı. «Eğer çabuk davranırsan seni gezdiririm. Benimle gel.» Bekçiye işaret ederek geldiği yöne döndü.

«Aman bu çok iyi!» İkinci sınıf öğrencisi sırık gibi boyuyla, uzun ve rahat adımlar atarak yanısıra yürüdü. «Büyük bir talih oldu.»

«Anayasa tarihi okuyorsan», dedi Deitz, «bizim Kanada'nın yönetimiyle sizinki arasındaki farkı anlayacaksın.»

Çocuk başını salladı. «Anladığımı sanıyorum; çoğunu. En büyük değişiklik bizim Başkanı seçmemiz, ama sizin Başbakanınız seçilmiyor.»

«Başbakan olarak seçilmiyor», dedi Deitz. «Ama Avam Kamarasına girebilmek için bütün diğer Parlâmento üyeleri gibi seçilmesi gerek. Seçimden sonra çoğunluğu kazanan partinin başkanı Başbakan olup taraftarları arasından bakanları seçiyor.»

Açıklamaya devam etti: «Kanada'nın yönetimi, alelâde seçmeden başlayıp Hükümet ve Krallığa kadar uzanan tekdüze bir parlâmenter krallık. Sizin sisteminizdeyse otorite çeşitli güçlere bölünmüş - Başkanın biraz otoritesi var, geriye kalan da Kongre'de.»

«Banka hesabına göre kurulmuş denge,» dedi genç adam. «Yalnız bazan banka hesabına o kadar önem veriliyor ki, başka iş yapılmıyor.»

Bonar Deitz gülümsedi. «Buna bir şey demiyeceğim. Yoksa dış ilişkileri bozabiliriz.»

Avam Kamarası salonuna geldiler. Bonar Deitz ağır, çift kanatlı kapılardan birini açarak üyelerin toplandığı yere doğru ilerledi. Duraladılar, hemen hemen

dokunabilecekleri kadar somut, yoğun bir sessizlik onları sardı. Yalnız birkaç ışık yanıyor, bunların aydınlattığı alanın dışında kalan yüksek galerilerle odaların dış kenarları, karanlıkta belirsizleşiyordu.

«Burası, görüşmeler yapıldığı zamanlar çok daha canlıdır», dedi Deitz kuru bir sesle.

«Bu haliyle gördüğüme memnunum», diye karşılık verdi çocuk yavaşça. «Sanki... sanki kutsal bir yer.»

Deitz gülümsedi. «Çok eski gelenekleri vardır.» İlerlediler ve Deitz her gün toplantı yerinde, Başbakanla Muhalif Parti liderinin - kendisinin - nasıl konuştuğunu açıkladı. «Anlıyor musun?» dedi. «Biz yüzyüze konuşmanın bir çok yararları olduğu kanısındayız. Bizim yönetim şeklimize göre yürütme kuvveti, yaptığı her iş için anında Parlamentoya hesap vermek zorundadır.»

Çocuk merakla rehberine baktı. «Eğer sizin partiniz daha çok taraftar kazansaydı sir, o zaman muhalif parti lideri yerine Başbakan olacaktınız.»

Bonar Deitz başını salladı. «Evet, olacaktım.»

Çocuk hiç sıkılmadan, açık sözlülükle sordu: «Bunu bir gün başaracağınıza inanıyor musunuz?»

«Bazan», dedi Deitz isteksiz bir tavırla. «Bunu ben de merak ediyorum.»

Yalnız birkaç dakikasını harcamaya niyetlenmişti. Ama çocuktan gitgide hoşlanmaya başladı, konuşmaları bittiğinde sandığından çok daha uzun bir süre geçmişti. Deitz bir kere daha işinden uzaklaşmış olduğunu farketti. Bu sık sık oluyordu. Bazan politikada daha başarılı olamayışının bundan da ileri geldiğini düşünürdü. Tanıdığı diğerleri - James Howden da bunlardan biriydi - dümdüz, şaşmaz bir yol tutturuyor ve bunu izliyorlardı. Deitz ne politikada ne de başka şeylerde, asla böyle davranmazdı.

Rideau Klübüne sandığından bir saat geç ulaştı.

Paltosunu asarken üzüntüyle, bugünün büyük bir bölümünü evde geçireceğine dair karısına vermiş olduğu sözü hatırladı.

Üst kattaki salonda hâlâ uyuyan Senatör Deveraux, hafif sesle horluyordu.

«Senatör!» dedi Bonar Deitz yavaş sesle. «Senatör!»

Yaşlı adam gözlerini açıp bir an ne olup bittiğini anlamaya çalışarak bakındı. «Aman Tanrım.» İçine iyice gömüldüğü büyük koltuktan doğrulmaya çalıştı. «Biraz kendimden geçmişim.»

«Galiba kendinizi Senatoda sandınız», dedi Bonar Deitz. Eğilerek ikiye katlanıyormuş gibi, bitişikteki koltuğa yerleşti.

Senatör Deveraux kıkırdadı: «Eğer öyle olsaydı beni bu kadar kolay uyandırmazdın.» Öne doğru eğilerek cebinden daha önce yırtmış olduğu gazete haberini çıkardı. «Bunu oku oğlum.»

Deitz çerçevesiz gözlüklerini yerleştirerek dikkatle okudu. Okurken, yaşlı Senatör yeni bir puro çıkarıp düzeltti ve yaktı.

Deitz başını kaldırarak yavaşça: «İki sorum var Senatörüm», dedi.

«Hemen sor oğlum.»

«İlk sorum şu: Artık altmış iki yaşıma geldiğime göre, bana «oğlum» demekten vazgeçmenizin zamanı geldiğini anlayabiliyor musunuz?»

Senatör kıkırdadı: «Sizin, genç adamların derdi de bu. Zamanından önce yaşlanmak istiyorsunuz. Üzülme; yaşlılık yeteri kadar çabuk bastırıyor. Şimdi oğlum, ikinci sorun ne?»

Bonar Deitz içini çekti. Kendisini denemekte olduğunu sandığı yaşlı adamla tartışmamanın daha iyi olacağını biliyordu. Bunun yerine, bir sigara yakıp sor-

du: «Şu Vancouver'deki adama - Henri Duval'a - ne olmuş? Bildiğiniz bir şeyler mi var?»

Senatör Devereaux elindeki sigarayı olumsuz bir şekilde salladı. «Ben hiç, hiç bir şey bilmiyorum. Yalnız bu talihsiz genç adamla kabul edilmiyen isteğini öğrendiğim an, kendi kendime: İşte karşı tarafı sıkıntıya sokmak için ortalığı karıştıracak bir fırsat, diye düşündüm.»

Birkaç kişi daha odaya girdi ve yanlarından geçerken Senatör Devereaux'yla Deitz'i selâmladılar. Senatör bir sır veriyormuş gibi, sesini alçalttı: «Dün akşam Hükûmet Konağında olanları duydun mu? Bir kavga, Bakanlar Kurulu üyeleri arasında.»

Bonar Deitz başını salladı.

«Bu olayın, değerli Birleşik Krallığın temsilcisinin burnunun dibinde olduğuna dikkatini çekerim.»

«Böyle şeyler olur» dedi Deitz. «Bir keresinde de bizimkiler, danslı bir toplantıda...»

«Rica ederim!» Senatör Devereaux çok şaşırmış gibiydi. «Çok büyük bir siyasî günah işliyorsun oğlum. Adil olmağa çalışıyorsun.»

«Bana bakın», dedi Bonar Deitz, «karıma söz verdim...»

«Kısa keseceğim.» Purosunu ağzının sol köşesine geçiren Senatör, küt parmaklarının ucunu inceliyerek ellerini birleştirdi. «Birinci nokta: Dün akşamki utandırıcı olayın da ispatladığı gibi, karşı taraftakilerin kendi aralarında anlaşamadığını biliyoruz. İkinci nokta: Haber kaynaklarımın bana bildirdiğine göre, büyük bir patlamaya yol açmasına kıl payı kalan kıvılcım göç dâvası ve şu sütü bozuk Harvey Warrender'le ilgili. Buraya kadar söylediklerim anlaşıldı mı?»

Bonar Deitz başını salladı. «Dinliyorum.»

«Çok iyi. Üçüncü nokta: Göç dâvasında, son zamanlarda toplumun dikkatini çeken bazı özel olaylar - ki

bunlara duygusal olaylar da diyebiliriz - şaşırtıcı bir aldırmazlıkla karşılanıyor... tabii bizim için değil, karşı tarafın durumuna göre şaşırtıcı... Pratik siyaset ve bu olayların toplum vicdanında yaptığı etkiye karşı şaşırtıcı bir aldırmazlık. Bunu kabul ediyor musun?»

Tekrar bir işaret. «Ediyorum.»

«Fevkalâde!» Senatör Devereaux gürledi: «Şimdi dördüncü noktaya geliyoruz. Anlaşıldığına göre, bizim beceriksiz Muhaceret Bakanımız şu zavallı genç Duval'e de diğerlerine yaptığı gibi, ahmakça bir acemilikle davranacak. Hiç olmazsa biz böyle olacağını umuyoruz.»

Bonar Deitz gülümsedi.

«Bunun için» - Senatör sesini daha da alçaltmıştı - «bunun için diyorum ki biz - Muhalefet Partisi - bu genç adamın dâvasını benimsiyelim. Bu olayı toplumsal bir dâva yapıp, yenilmeyen Howden hükûmetine sert bir darbe vuralım. Biz...»

«Anlıyorum», dedi Bonar Deitz. «Birkaç oy da toplayalım.. Kötü bir fikir değil.»

Muhalefet Partisi lideri, Senatör Devereaux'yu gözlüklerinin ardından düşünceli düşünceli süzdü. Kendi kendine, Senatörün bunadığı bazı bakımlardan belki doğru dedi, ama bunlar bir yana bırakılırsa yaşlı adamın hâlâ kutlanacak bir siyasî ileri görüşlülüğü vardı. Deitz yüksek sesle. «Beni daha çok ilgilendiren, Howden'la Başkan'ın Vaşington'daki görüşmelerini ilân eden bu sabahki bildiri», dedi. «Ticarî ve malî konularda olduğunu söylüyorlar ama daha büyük meseleleri kapsadığına dair içimde bir önsezi var. Benim fikrim, konuşmaların ne hakkında olacağına dair daha açık bir bildiri istemekti.»

«Seni bunu yapmaktan alakoyarım.» Senatör Devereaux ciddiyetle başını salladı. «Bu bize halkın sempatisini kazandırmayacağı gibi, bazıları da seni faz-

lasıyla alıngan bulabilir. Alalade bir devlet ziyareti için Beyaz Sarayın işine karışıp, Howden'i bile olsa, zorlamak neden? Bu hükûmetin tabii haklarından biri. Bu hakkı bir gün sen de kullanacaksın.»

«Eğer görüşmeler gerçekten ticarî ve malî konulardaysa,» dedi Bonar Deitz alçak sesle, «niçin şu sıra yapılıyor? Acele bir mesele, tartışılacak yeni bir konu yok ki.»

«Çok doğru!» Senatörün sesi zafer doluydu. «İşte daha iyi zaman olur mu - her şey sessiz ve yolundayken, Howden adını baş sayfaya geçirip birkaç resim çektirerek büyük bir kampanyaya girişecek. Hayır oğlum, bu yönden saldırmakla iyi yapmazsın. Hem sonra, eğer ticarî ve malî konuları konuşacaklarsa, bu birkaç ihracat ve ithalâtçıdan başkasını ilgilendirmez ki.»

«Beni ilgilendirir», diye cevap verdi Bonar Deitz, «dolayısıyla herkesi de ilgilendirmeli.»

«Ya! Ama insanların yapmaları gereken şeylerle yaptıkları şeyler çok değişiktir. Biz orta tabakadan seçmenleri düşünmek zorundayız ve orta tabakadan seçmenler uluslararası ticareti anlamıyorlar; daha önemlisi, anlamak da istemiyorlar. Onları ilgilendiren anlayabildikleri olaylar - duygularını etkileyen; onları ağlatıp güldüren şu bir arkadaşa son derece ihtiyacı olan kaybolmuş, yalnız genç adam, Henri Duval'in başına gelenler gibisinden olaylar. Sen onun arkadaşı olur musun oğlum?»

«Şey», dedi Bonar Deitz düşünceyle, «belki de dedikleri doğru.»

Olayları tartarak duraladı. İhtiyar Devereaux bir konuda çok haklıydı: Muhalefete gerçekten hükümeti karıştırmak için toplumla ilgili son günlerde ellerine pek geçmiyen türden bir olay gerekliydi.

Başka bir şey daha vardı. Bonar Deitz son zaman-

larda taraftarlarının kendisini gitgide daha çok eleştirdiğinin farkındaydı. Söylediklerine göre, Muhalefet lideri olarak hükûmete yaptığı saldırılar çok yumuşaktı. Belki de eleştiricileri haklıydı; bazı kereler gerçekten yumuşak davranıyordu, anladığı kadarıyla bu da diğerlerinin durumunu anlayışla karşılamasının sonucuydu. Siyasette göğüs göğüse savaş yerine böyle bir anlayış, önemli bir engel olabiliyordu.

Ama bu haklarıyla ilgili bir dosya - eğer göründüğü gibiyse - değişik bir durum yaratabilirdi. Hükûmeti nazik yerinden vurarak sertçe saldırabilir, böylece kendi durumunu da sağlamlaştırabilirdi. Daha da önemlisi, böyle bir saldırı gazeteler ve toplumun dört elle sarılıp alkışlıyacağı bir olaydı.

Ama bunun, gelecek seçimde partisine yararı dokunacak mıydı? Bu özellikle kendisi için en önemli denemeydi. Öğleden sonra çocuğun sormuş olduğu soruyu hatırladı: «Bunu bir gün başaracağınıza inanıyor musunuz?» Sorunun asıl cevabını gelecek kampanya verecekti. Bonar Deitz'in yönettiği bir seçim sonucunda Muhalefet yenilgiye uğramıştı. İkinci bir yenilgi, liderliğinin ve Başbakanlık isteğinin sonu olurdu.

Senatörün teklif ettiği saldırıyı yapmak faydalı olacak mıydı? Evet, diye kararını verdi sonunda, olabilirdi.

«Teşekkür ederim Senatörüm», dedi Bonar Deitz. «Teklifinizin yerinde olduğunu sanıyorum. Eğer başarabilirsek Duval'dan bir olay yaratacağız, bu arada da muhaceret konusunda başka noktalara da değinebiliriz.»

«İşte şimdi oldu», diye gürledi Senatör.

«Bir takım tedbirler almamız gerekecek.» Duyulmadığına emin olmak için salondakilere bir göz attı. «Önce şu Vancouver'deki adamın iddia edildiği gibi, sağlam yaratılışlı olduğuna güven getirmeliyiz. Bu açık

değil mi?»

«Tabii oğlum. Pek tabii.»

«Sizce işe nasıl başlamalıyız?»

«İlk iş olarak genç adama bir avukat tutmalı,» dedi Senatör Devereaux. «Bununla yarın Vancouver'de ben bizzat uğraşırım. Ondan sonra, Muhaceret Bürosunun her zamanki gibi aptalca karşılıyacağını umduğumuz kanunî adımlar atacağız. Ondan sonra da... eh, ondan sonrası sana bağlı.»

Muhalefet lideri olumlu anlamda başını salladı. «Buraya kadarı isteklerimize uygun gözüküyor. Ama avukatla ilgili bir şey var.»

«Adamını seçeceğim, güvenebileceğimiz birini. Bundan emin olabilirsin.»

«Avukat partiden biri değilse daha iyi olur.» Bonar Deitz ağır ağır ve yüksek sesle düşünerek konuştu. «Böylece biz ortaya çıktığımız zaman, durum önceden hazırlanmış gibi gözükmez. Aslında avukat hiç bir partiye bağlı olmamalı.»

«Önemli bir nokta. Yine de bir mesele var, avukatların çoğu partilerden birini olmazsa diğerini tutuyor.»

«Bütün avukatlar değil», dedi Bonar Deitz dikkatle. «Örneğin yeniler. Hukuku bitirip, yeni yeni çalışmaya başlayanlar.»

«Çok güzel!» Senatör Devereaux'nun yüzüne yavaş yavaş bir gülümseme yayıldı.

«Aferin oğlum! Masum birini bulacağız.» Gülümsemesi yayıldı. «Bizim yöneteceğimiz küçük bir kuzu.»

4

Brian Richardson, Parliement Hille gitmek üzere,

çizmeleri ayağında, paltosunun yakası kalkık, atkısına sıkı sıkı sarılmış olarak Sparks sokağındaki ofisinden çıktığı zaman, kar biraz sulu olmakla beraber hâlâ yağıyordu. Başbakan onu en sonunda aramış ve: «Gelsen daha iyi olur», demişti. «Konuşmak istediğim bir sürü şey var.» Şimdi Noel alışverişine çıkanların arasından uzun adımlarıyla ve zorlukla yürümeye çalışan Richardson, çevreyi griye boyayan alacakaranlığın sanki daha da arttırdığı ayazla titrediğini hissetti.

Richardson kıştan ve Noelden aynı ölçüde nefret ederdi - ilkinden sıcaktan hoşlanan bir vücudu olduğu için, ikincisindense diğerlerinde de olduğuna ama kabul etmediklerine inandığı dinsizliğinden ötürü. Bir keresinde James Howden'a: «Noel herhangi bir politikadan on kat fazla aldatıcı ama kimse bunu söylemeye cesaret edemiyor», demişti. «Bütün söyleyecekleri 'Noel fazlasıyla ticarileşti'dir. Allah kahretsin! Ticarî oluşu tek mantıklı yanı.»

Şimdi Neol armağanlarıyla süslü, gösterişli bir şekilde ışıklandırılmış vitrinlerin önünden geçerken, işin ticari yanı Richardson'u etkiledi. Daha önce de [illegible]kettiği bir takım ilânları görünce sırıttı. Bir sergi salonunun camında, parlak yeşil tahta üzerine ışıklı harflerle şu süslü sözler yazılmıştı: DÜNYADA BARIŞ, TANRININ İNSANLARDAN İSTEDİĞİ. Bunun altındaki aynı ölçüde parlak ikinci bir ilânda şu sözler okunuyordu: ŞİMDİ KEYFİNİ ÇIKAR, SONRA ÖDERSİN.

Gece olmadan Milly Freedman için alması gerekeni de kapsayan birkaç ufak tefek armağan dışında Noel'de hiç bir rolü olmadığına sevindi. Örneğin, dinsel inançları Richardson'unki kadar az olan, ama her pazar gibi ertesi sabah da kilisede boy göstermesi gereken James Howden gibi değildi.

Yıllar önce bir reklam acentasını yönetirken, önemli

bir tüccar olan müşteri Richardson'un yönettiği 'kiliseye gidin' kampanyası açmıştı. Müşteri bir noktada Richardson'a, akıllıca yazılmış ilânlarında verdiği öğüdü kendisinin de tutup kiliseye gitmeğe başlamasını söylemişti. Gitmişti de; işin ticarî önemi şakaya gelmezdi. Ama acenta işi kaybedip müşteriyi hoşnut etme zorunluğu ortadan kalkınca gizlice sevinmişti.

Bu günlerde işini çok sevmesinin nedenlerinden biri de buydu. Hoşnut etmek zorunda olduğu müşterileri yoktu, eğer birine yaltaklanarak kandırmak gerekiyorsa bu işi yapacak adamlar vardı emrinde. Toplumun gözünden uzak olduğu için de, halkın nabzına göre şerbet vermek zorunda değildi; bu gibi şeyler politikacılarının işiydi. Davranışları konusunda kaygılanmaktan çok uzak olmalıydı, çünkü görevi karanlıkta kalmaktı ve bu gizliliğin ardında hemen hemen istediği gibi yaşamakta özgürdü.

Milly Freedman'a bu akşam için randevu verirken kendilerini dinleyebilecek birine aldırmamasının bir nedeni de buydu; ama bir daha sefere daha dikkatli davranması gerekeceğini düşündü. Eğer, bir daha buluşurlarsa.

Bu düşünülecek bir konuydu, belki de bu akşamdan sonra Milly'le arasındaki ilişkinin üstüne perde çekmesi daha iyi olacaktı. Sev onları, ardından bırak onları, diye düşündü. Ne de olsa çevrede sağlıklı bir erkeğin - yatak içinde ve dışında - hoşuna gidecek yeteri kadar kadın vardı.

Milly'yi beğeniyordu tabii; özel bir sıcaklığı, kendisini etkileyen sağlam bir yaradılışı vardı, sonra tek seviştikleri gece biraz çekingen olmakla birlikte hiç de kötü değildi. Yine de, birlikte çıkmağa devam ederlerse bu buluşmaların duygusal yöne kayma tehlikesi olacaktı, tabii kendisi için değil; çünkü o uzun zaman böyle

şeylerden uzak kalmağa niyetliydi. Ama Milly acı çekebilirdi - erkeklerin alalade bir serüven saydıkları - sevişmeyi kadınlar ciddiye alıyorlardı - ve o böyle bir şey olmamasını yeğ tutardı.

Salvation Army üniforması giymiş hoş bir kız yüzüne doğru çıngırağını salladı. Yanında, yüksekçe bir yerde, içinde ufak paralar bulunan cam bir kavanoz duruyordu. «Bir şeyler verin sir. İhtiyaç içinde olanlar için Noel neşesi.» Kızın sesi kısılmış gibi, tiz çıkıyordu; yüzü soğuktan kıpkırmızı kesilmişti. Richardson elini cebine attı, parmakları bozukluklar arasındaki bir kâğıt paraya dokundu. Bu bir on dolardı, içinden gelen istekle cam kavanoza attı.

«Tanrı sizinle birlik olsun, ailenizi korusun,» dedi kız.

Richardson sırıttı. Açıklamak diye, düşündü, bu görüntüyü bozar; şimdi aptalca duygululuk anları olarak andığı geçmiş zamanlarda hayalini kurduğu gibi çoluklu çocuklu bir ailesinin asla olmadığını açıklamak. Kendisiyle karısı Eloise arasındaki anlaşmayı, ikisinin de kendi hayatlarını yaşayıp tutkularını ayrı yerlerde doyurarak, ama evliliklerinin dış görünüşünü, evi paylaşarak, bazan birlikte yemek yiyip, çok seyrek olarak da durum uygunsa birbirlerinin vücutlarını kibarca kullanıp cinsel ihtiyaçlarını gidererek koruduklarını, açıklamak çok daha iyiydi.

Aralarında, bunun ötesinde hiç bir şey yoktu, kalan hiç bir şey, bir zamanlar yaptıkları acı kavgalar bile. Bugünlerde Eloise'le hiç kavga etmiyorlardı, çünkü aralarındaki uzaklığın bir köprüyle bile birleştirilemiyecek kadar büyük olduğunu kabul etmişlerdi. Son zamanlarda ilgilendiği diğer konular - başta partideki işi olmak üzere - ön plana geçmiş, geride kalanlar onu gittikçe daha az etkilemeye başlamıştı.

Kanada'da boşanma (iki şehir dışında) mahkemelerin de kabullendiği bir iki yalancı tanık bulunursa, çok kolaydı. Bunun için de bazıları, evliliklerini sürdürmeye niçin bu kadar uğraştıklarını merak edebilirlerdi. Gerçek şuydu: Hem Eloise, hem de kendisi evliyken çok daha özgürdüler. Şimdiki duruma göre, ikisi de dilediklerini yapabilirlerdi, yapıyorlardı da. Ama eğer yaşadıkları serüvenlerden biri karışık durum alırsa, evlilikleri bundan kurtulmak için uygun bir bahane oluyordu. Ayrıca tecrübeleri onları, ikinci bir evliliğin ilkinden daha başarılı olamayacağına inandırmıştı.

Kardan ve soğuktan kurtulmak için acele ederek adımlarını hızlandırdı. Sessiz, terkedilmiş Batı Bloğuna girerek merdivenlerden Başbakanın bekleme odasına çıktı.

Kenarına kürk geçmiş yüksek ökçeli çizme ve mercan rengi yün bir palto giymiş olan Milly Freedman, aynanın karşısında beyaz mink şapkasını giymeye çalışıyordu. «Eve gitmem söylendi.» Gülümseyerek arkasına bir göz attı. «İçeri girebilirsin; ama eğer bu görüşme Güvenlik Kurulu toplantısı gibi bir şey olacaksa içerde epeyce kalacaksın demektir.»

«Çok uzun süremez», dedi Richardson, «daha sonra bir randevum var.»

«Belki onu iptal etsen daha iyi olur.» Milly dönmüştü. Şapka başına oturmuştu; en güzel, en pratik ve en çekici kış başlığı, diye düşündü. Yüzü kızarmıştı ve iri gri-yeşil gözleri parlıyordu.

«Sanki bunu yapabilmişim gibi, dedi Richardson. Onu baştan aşağıya süzen gözlerinde hayranlığı açıkça okunuyordu. Sonra kendi kendine, bu akşam vermesi gereken kararı hatırlattı.

5

Konuşmayı bitirdiği zaman James Howden sandalyasını yorgunlukla geri itti. Karşısında, bir çok Başbakanın üzerinde çalıştığı eski moda dört ayaklı masanın öbür yanında, Brian Richardson anlatılan olayları keskin zekâsıyla çabucak kavrayıp düzene sokarak, sessiz, düşünceli oturuyordu. Vaşington görüşmeleri hakkında geniş bilgisi olduğu halde konuyu ilk kez bütün ayrıntılarıyla dinlemişti. Howden, Güvenlik Kurulunun tepkisinden de sözetmişti. Şimdi parti yöneticisinin düşünceleri insan vücudundaki atar ve toplar damarlar gibi her yana yayılıyor, alışkanlıkla işin olumlu ve olumsuz yanlarını, olabilecek şeyleri, etki ve tepkileri tartıyordu. Ayrıntılara daha sonra önem verecekti; çok sayıda ki ayrıntılar. Şu anda gerekli olan, geniş bir harekât plânıydı; bir plân ki, Richardson bunun şimdiye kadar hazırladıklarının en önemlisi olacağını biliyordu. Eğer başaramazsa bu parti için bir yenilgi, belki yenilgiden de büyük bir şey, bir çöküş olacaktı.

«Başka bir şey daha var», dedi James Howden. Ayağa kalkmış, Parliement Hill'e bakan pencerenin önünde duruyordu. «Adrian Nesbitson'un ayrılması gerekli.»

«Hayır!» Richardson anlayışla başını salladı. «Belki daha sonra, ama şimdi değil. Eğer Nesbitson'u şimdi çıkarırsak, ne sebep gösterirsek gösterelim, bir kabine bölünmesi gibi görülür. Bu da olabilecek en kötü şeydir.»

«Böyle düşüneceğinden korkuyordum», dedi Howden. «Güçlük, onun tamamen işe yaramaz halde olmasından doğuyor. Ama gerekirse, sanırım idare edebiliriz.»

«Bunun dışında onu yola getirebilir misin?»

«Öyle sanıyorum.» Başbakan uzun kemikli burnunu oğuşturdu. «İstediği bir şey olduğuna inanıyorum. Bunu, pazarlıkta kullanabilirim.»

«Senin yerinde olsam, pazarlık yaparken çok dikkat ederdim», dedi Richardson düşünceyle. «Unutma ki ihtiyar namusluluğuyla tanınmıştır.»

«Öğüdünü hatırlıyacağım.» Howden gülümsedi. «Başka şey var mı?»

Parti yöneticisi sertçe: «Evet» dedi, «bir sürü. Ama önce zamanı ayarlamalıyız. Bu büyüklükte bir olay için ülke halkının yeni bir seçime gidilmesini isteyeceğine inanıyorum.» Düşündü. «Galiba sonbaharda seçime gitmek bizim için en iyi yol olacak.»

Howden onu ikna etmeye çalışarak: «O kadar bekleyemeyiz», dedi. «Bu işin ilkbahara olması gerek.»

«Kesinlikle ne zaman?»

«Parlâmentoyu Kraliçenin ziyaretinden hemen sonra dağıtmayı düşünüyorum, o zaman seçim Mayısta olur.»

Richardson onayladı. «Bu mümkün.»

«Olması şart.»

«Vaşington'daki görüşmeden sonra plânın ne?»

Başbakan düşündü. «Avam Kamarasına bildirmeyi düşünüyorum, üç hafta sonra diyelim.»

Parti yöneticisi sırıttı: «İşte yaylım ateş o zaman başlayacak.»

«Evet, sanırım öyle olacak.» Howden'in yüzünde hafif bir gülümseme belirdi. «Ayrıca bu da ülkeye, seçimlerden önce birleşme fikrine alışmak için yeterli zamanı sağlayacak.»

«Eğer Kraliçeyi getirebilirsek bunun bize çok yardımı dokunacağı kuşkusuz», dedi Richardson. «Böylece tam açıklamayla seçim arası burada bulunur.»

«Benim de düşüncem buydu», diye onayladı Baş-

bakan. Kraliçe elimizde tuttuklarımızın simgesi olur ve insanları - sınırın iki yanındaki - ulusal bağımsızlığımızı yitirmeye hiç niyetli olmadığımıza inandırır.»

«Seçim sonrasına kadar hiç bir anlaşma yapılmamasını sağlayacağım.»

«Hayır. Seçimin gerçek karar olduğunun anlaşılması gerekiyor. Ama biz bütün hazırlıkları daha önceden yapacağız ki daha sonra hiç zaman kaybetmiyelim. En önemli olan zaman.»

«Hep böyledir», dedi Howden. Duraladı, sonra düşünceli düşünceli devam etti; «Demek herşey açıklanana kadar üç hafta, sonra seçime kadar da on dört hafta var. Çok değil ama bunun yararı da dokunabilir - bölünmeler artmadan, her işi bitirebiliriz.» Sesi daha da ciddileşti. «İşte benim düşündüklerim bunlar.»

Howden pencereden uzaklaşıp sandalyasına oturmuştu. Geriye kaykılarak parmak uçlarını birleştirip dinlemeye hazırlandı.

«Her şey», dedi Brian Richardson üstüne basarak, «gerçekten her şey demek istiyorum, tek bir noktaya bağlı: Güvenmek. Tek bir insana - sana - tamamen güvenmeli ve kendilerini bırakmalılar. Bütün ülke, her tabakadan halk böyle davranmalı. Bu tür bir güven olmazsa kaybederiz; olursa kazanabiliriz.» Derin derin düşünmek için duraladı, sonra devam etti. «Birleşme,.. lâf aramızda, bence başka bir ad bulmalıyız... senin teklif ettiğin birleşme pek de insafsız değil. Ne de olsa yarım yüzyıldan beri buna doğru itiliyoruz, bundan vazgeçmek için de deli olmamız gerekir. Ama Muhalefet bunu Insafsızmış gibi göstermek için elinden geleni ardına koymayacak, bence böyle davrandıkları için de onları suçluyamazsın. Yıllardan beri ilk kez diş geçirebilecekleri hayatî bir olay buluyorlar, dolayısıyla da Deitz ve akadaşları bundan mümkün olduğu kadar faydalana-

caklar Ortaya «ihanet» ve «satılmak» gibi kelimeler atacaklar, sana Judas (*) diyecekler.»

«Bana daha önce de çok adlar taktılar ama hâlâ buradayım, değil mi?»

«Mesele kalabilmekte» Richardson gülmüyordu. «Yapılması gereken şey senin varlığını toplumun kafasında öylesine sağlamlaştırmak ki halk sana tamamen güvensin ve bütün yaptıklarının kendi iyiliği için olduğuna inansın.»

«Biz şimdi bundan o kadar uzak mıyız?»

«Kendimizi beğenmek ikimize de bir şey kazandırmaz», diye terslendi Richardson. Başbakan kızardı ama hiç cevap vermedi. Parti yöneticisi devam etti: «En son özel kamu oyu yoklamalarımızın gösterdiğine göre hükûmet - ve sen - yüzde dört oranında gözden düşmüşsünüz, Batı'da şahsen sen zayıfsın. Neyse ki bu küçük bir değişiklik ama, yine de kayma var. Tabii bu kaymanın yönünü değiştirebiliriz; eğer çok ve hızlı çalışabilirsek.»

«Ne öğütlüyorsun?»

«Tam listesini vereceğim, herhalde öbür gün. Tabii çoğunlukla buradan uzaklaşmak» Richardson eliyle ofisi işaret etti «ve ülkeyi gezmek, vaadlerde bulunmak, basını kandırmak, vakit oldukça televizyonda görünmek bu öğütlerin başında gelecek. Bu işe çok çabuk başlamalıyız, sen Vaşington'dan döner dönmez.»

«Dilerim, Parlâmentonun tekrar toplanmak için en azından iki haftaya ihtiyacı olduğunu unutmuyorsun.»

«Unutmuyorum. Bazı günler, aynı anda iki yerde birden bulunman gerekecek.» Richardson kendine biraz gülümseme hakkı tanıdı. «Umarım şu eski, uçaklarda uyuma yeteneğini kaybetmemişsindir.»

(*) Para karşılığında İsa'ya ihanet eden, 12 havariden biri. Bu ad dünya dillerine, hain karşılığında geçmiştir.

«Demek sana göre bu yolculuklar, haber Avam Kamarasına duyurulmadan önce yapılmalı.»

«Evet. Hızlı çalışırsak bunu ayarlayabiliriz. Ben elimden geldiği kadar ülkeyi gelecek olaylara hazırlamak istiyorum; işte bu noktada senin konuşmaların çok önemli olacak. Bence bunları yazacak birkaç yeni adam tutmalıyız; Churchill, Roosevelt, Billy karışımı bir üslûp tutturabilecek üstün adamlar.»

«Pekâlâ. Hepsi bu mu?»

«Şu an için evet», dedi Richardson. «Ha, yalnız bir şey var; korkarım bütün bunların arasında çok önemsiz bir olay. Vancouver'de bir göçmen yüzünden ortalık karıştı.»

Rahatsız olan Howden: «Yine mi?» diye sordu.

«Vatansız bir kaçak ülkeye sığınmak istiyor. Anlaşıldığına göre basın bunu diline dolamış, çabucak bastırılması gerekli.» Akşam gazetelerinde çıkan ayrıntılı haberleri anlattı.

Howden bu olayı kısa kesmek istedi. Ne de olsa bir Başbakanın karışabileceği işlerin de sınırı olmalıydı, başka o kadar çok işi vardı ki... Sonra Harvey Warrender'e sertçe çıkışma niyetini hatırladı... küçük olayların da bazan önem kazandıkları konusundaki izlenimini düşündü. Yine de kararsızdı.

«Dün akşam Harvey Warrender'le tartıştım.»

«Evet», dedi Richardson kuru bir sesle. «Duydum.»

«Adil davranmak isiyorum.» Howden hâlâ bocalıyordu. «Dün gece Harvey'in söylediklerinden bazıları mantıklıydı, insanlara ülkeye giriş izni vermediğimiz hakkında söyledikleri. Senin özellikle üzerinde durduğun olay, şu kabul edilmeyen kadın meselesi. Anladığım kadarıyla Hong-Kong'da bir genel ev işletiyormuş, zührevi hastalığı varmış.»

«Ama bunu söyleseydik bile gazeteler basmazdı»,

dedi Richardson huylanarak. «Halkın bütün gördüğü, hükûmet zoruyla dışarıya atılan bir kadın ve çocuğu. Muhalefet de bundan yeterli ölçüde faydalanmadı mı? Gözyaşı ırmağını geçebilmek için neredeyse çizme giymek gerekti.»

Başbakan gülümsedi.

Parti yöneticisi ısrarla: «İşte bundan ötürü Vancouver olayını bir an önce düzene koymamız gerekiyor», dedi.

«Ama pek tabii, bu kadın gibi istenmiyen kişileri kabul edemezsin.»

«Niçin olmasın?» diye karşı çıktı Richardson. «Eğer bu iş basında kötü duruma düşmemizi önleyecekse meclis kararıyla yaptırılabilir. Ne de olsa geçen yıl, kendi grubumuzun üyelerini hoşnut etmek için bin iki yüz özel izin verdik. Bunların bazılarının da istenmeyenlerden olduğundan emin olabilirsin; bir iki fazla ne farkettirir?»

Sayının bin iki yüz olması Howden'i şaşırtmıştı. Kanada'da muhaceret kanununa aykırı işlerin sık sık yapıldığı yeni bir haber değildi, bu bütün politikacıların da kabullendiği ve iktidardakilere verilen bir ayrıcalıktı. Ama sayının yüksekliği onu şaşırtmıştı. «Gerçekten bu kadar çok muydu?» diye sordu.

«Aslında birkaç kişi daha var», dedi Richardson, kuru bir sesle. «Her emirde otuz veya kırk kişi içeri alınıyor, Neyse ki hiç kimse sayıları toplamaya kalkmıyor.»

Bir sessizlik oldu, sonra Başbakan alçak sesle konuştu: «Harvey ve avanesi açıkça, bizim Muhaceret kanununu uygulamamız gerektiğine inanıyorlar.»

«Eğer Kraliçenin Başbakanı olmasaydın,» diye cevap verdi Richardson, «kısaca, tek bir kelimeyle cevap verirdim sana.»

James Howden kaşlarını çattı. Bazan diye düşündü, Richardson çok ileri gidiyor.

Onun hoşnutsuzluğunu görmezlikten gelen parti yöneticisi devam etti: «Elli yıldan beri her hükûmet, Muhaceret kanununu kendi parti üyelerine yardım etmek için kullanmışken biz buna neden son verelim? Bu siyasî yönden hiç de mantıklı değil.»

Hayır, diye düşündü Howden, mantıklı değil. Telefona uzandı. «Peki», dedi, «Richardson, senin istediğin gibi olsun. Harvey Warrender'i şimdi çağıracağım.» Santraldaki kıza: «Mr. Warrender'i arayın», dedi. «Herhalde evindedir.» Bir eliyle ahizeyi kapayarak sordu: «Bu konuştuklarımızdan başka ona söylememi istediğin şey var mı?»

Richardson sırıttı. «Ona iki ayağını da yere sımsıkı basmasını söyleyebilirsin. Böylece belki birini sık sık ağzına sokmaktan vazgeçer.»

«Eğer bunu Harvey'e söylersem», dedi Howden, «herhalde bana Eflatun'dan bir bölüm okur.»

«O zaman sen de ona Menander'le karşılık verirsin: **«Daha sert düşebilmesi için daha çok yükseltildi.»**

Başbakan kaşlarını kaldırdı. Brian Richardson da onu devamlı olarak şaşırtan bir yan vardı.

Howden santral memurunun cevabını dinleyip telefonu kapattı. «Warrender'ler köşklerine tatile gitmişler, orada da telefon yok.»

«Sen Harvey Warrender'e çok yüz verdin değil mi?» dedi Richardson merakla. «Diğerlerine verdiğinden çok daha fazla.»

«Bu sefer değil», dedi James Howden. Tartışmadan sonra kararını iyice vermişti. «Onu öbürgün buraya getirteceğim ve Vancouver olayı ağızlara sakız olmayacak. Buna söz veriyorum.»

6

Brian Richardson, koltuğunun altında iki paketle Milly Freedeman'ın dairesinde ulaştığı zaman saat yedi buçuktu. Paketlerin birinde Milly'nin sevdiğini bildiği yirmi beş gramlık Guerlain parfümü, diğerinde yedi yüz elli gramlık bir şişe cin vardı.

Parfüm Milly'nin hoşuna gitti. Cin hakkındaysa, içki hazırlamak üzere mutfağa götürmesine rağmen, hâlâ şüphedeydi Richardson.

Hafifçe aydınlatılmış oturma odasında iki geniş koltuktan birine oturmuş olan Richardson diğer koltuğu seyrediyordu. Ayaklarını bej halının - Milly'nin dairesini döşerken aldığı tek pahalı şey - üstüne rahatça uzattı, sonra beğenisini belirterek: «Biliyor musun Milly», dedi, «buradaki eşyaların bir çoğunu başkası olsa dışarı atardı. Ama, sen öyle bir yerleştirmişsin ki, burası benim hayatımda gördüğüm en hoş yuva olmuş.»

«Bunun bir iltifat olduğunu sanırım.» Milly mutfakta gülerek döndü. «Yine de beğendiğine sevindim.»

«Tabii beğeniyorum. Kim beğenmez?» Brian Richardson aklında, daireyi, bir yıl önce Eloise'in yeniden döşediği kendi eviyle karşılaştırıyordu. Fildişi duvarları, beyaz halıları, İsviçre cevizinden eşyaları ve tavus kuşu mavisi kumaş perdeleri vardı. Bunlara alışmış ve eşyalar uzun zamandan beri üzerindeki etkisini kaybetmişti. Ama faturayı görüp bunu 'kel başa şimşir tarak' diye tanımladığı zaman Eloise'le arasında çıkan kavgayı hâlâ hatırlıyordu.

Milly, diye düşündü, her zaman bir yeri sıcak ve özel bir havaya sokmayı becerir... masanın üzerine yığılmış kitaplarla belki biraz dağınık, ama yine de bir erkeğin dinlenebileceği bir yer.

Milly geri dönmüştü. Düşünceli düşünceli onu inceledi.

O gelmeden önce, sabahki giysisini değiştirip, portakal rengi bir pantolonla yalnız üç sıra incinin süslediği sade siyah bir kazak giymişti. Richardson bunun etkisinin çok basit, ama fiziki yönden aynı ölçüde çekici olduğunu düşündü.

Milly odaya döndüğünde, onun zerafetini hayran hayran seyrediyordu. Milly'nin her kımıldanışı uyumluydu, asla gereksiz bir hareket yapmazdı.

«Milly,» dedi, «şaşırtıcı bir kızsın.»

Milly buzlu içkilerle odaya girdi. Richardson pantolonun altında düzgün bacaklarını ve dolgun kalçalarını farketti; yine o bilinçsiz, uyumlu hareketler... genç, uzun bacaklı bir yarış atı gibi diye düşündü.

«Hangi yönden şaşırtıcı?» diye sordu Milly. Ona bardağını uzatırken parmakları birbirine dokundu.

«Yani» dedi Richardson, «alışılmış şeffaf gecelik dışında, pantolonla falan, iki bacağı üzerinde duran en çekici şey sensin.»

Verdiği bardağı bırakarak ayağa kalktı ve onu öptü. Bir an sonra Milly kendini nezaketle kurtardı ve uzaklaştı.

«Brian», dedi Milly, «bunun bir faydası var mı?»

Dokuz yıl önce birini kaybetmenin ne demek olduğunu anlamıştı, daha sonra da kaybolanın ardından duyulan dayanılmaz acıyı. Brian Richardson'a James Howden gibi aşık olmadığını sanıyordu ama, yine de aralarında sıcak bir ilgi vardı; eğer durum ve zaman uygun olursa bu ilginin artacağından emindi. Yalnız uygun olmayacağını sanıyordu. Richardson evliydi... pratik bir insandı; sonunda yine aynı şeyler olacaktı, kırgınlık... ayrılma...

Richardson sordu: «Neyin faydası Milly?»

«Bildiğini sanıyorum», dedi Milly tekdüze bir sesle.

«Evet, biliyorum.» Tekrar içkisini aldı. Bardağı ışığa tutarak inceledi, sonra yerine koydu.

Milly sevişmek istediğini düşündü. Vücudu bunun için kıvranıyordu. Ama fiziksel aşktan başka şeylere duyduğu istek birden üstün geldi... Bir devamlılık olmalıydı. Yoksa bu gerekli değil miydi? Bir zamanlar James Howden'i sevdiğinde, daha azına bile razıydı.

Brian Richardson alçak sesle: «Seni bir çok sözle kandırabilirdim, Milly» dedi. «Ama ikimiz de kocaman insanlarız; bunu isteyeceğini sanmıştm.»

«Hayır», diye cevap verdi genç kadın. «Kandırılmak istemem. Ama bir hayvan olmak da istemem. Daha fazla şeyler de olması gerekli.»

Richardson sert bir sesle cevap verdi: «Bazı insanlar için daha fazlası yoktur. Eğer kendilerine namuslu davranılıyorsa.»

Bir an sonra bunu neden söylediğini düşündü: Gereksiz bir açık sözlülüktü belki, ya da sadece kendine acımak; başkalarında nefret ettiği bir duygu. Ama bunun Milly'nin üzerinde yaptığı tepkiyi hiç beklemiyordu. Milly'nin gözleri yaşla doldu.

«Milly» dedi, «çok üzgünüm.»

O başını sallarken Brian yaklaştı. Bir mendil çıkararak nezaketle gözlerini ve altındaki yaşları sildi.

«Bak» dedi, «bunu söylememem gerekirdi.»

«Zararı yok», dedi Milly. «Sanırım biraz kadınca davrandım.»

Aman Allahım, diye düşündü, bana ne oluyor - kendinden emin Millicent Freedeman... bir bebek gibi ağlasın. Bu adam benim için ne ifade ediyor? Onu neden, daha önce başkalarına yaptığım gibi, önemsemeden bırakıp gidemiyorum?

Brian kollarıyla onu sardı. «Seni istiyorum Milly» dedi yavaşça. «Bunu başka nasıl söyleyebileceğimi bilmiyorum, yalnız seni istiyorum.»

Başını kaldırdı ve onu öptü.

Kararsızlık Milly'yi engelliyordu. «Hayır, Brian! Lütfen, hayır!» Ama kurtulmak için hiç bir çaba göstermedi. Brian onu okşarken isteği daha da büyüdü. Şimdi artık onu istediğini biliyordu. Daha sonra yine yalnızlık olacaktı; kaybetmenin acısı. Ama şimdi... şimdi... gözleri kapalı, vücudu titredi... şimdi.

«Peki.» Sesi boğuktu.

Sessizlikte ışığın söndüğünü duydu. Dışarıda jet uçaklarının şehrin üstünde uçarken çıkardığı hafif uğultu, içeri süzüldü. Ses yaklaştı, sonra yolcuları arasında Senatör Devereaux'nun da bulunduğu Vancouver'e giden gece uçağı, batıya dönüp yavaşça karanlıklara tırmanarak yok oldu.

«Nazik davran, Brian,» diye fısıldadı Milly. «Bu sefer... lütfen nazik davran.»

6/ALAN MAİTLAND

Noel sabahı Vancouver'de, Alan Maitland geç saatlara kadar uyudu. Uyandığında ağzı, bir akşam önce büro arkadaşının evinde içtiği içkilerden zehir gibiydi. Esneyerek kısa saçlı başını kaşırken, üçünün - kendisi, Tom Lewis ve Tom'un karısı Lillian - birkaç şişe devirdiklerini hatırladı. İkisinin de bu gibi şeylere harcamaya yeterli parası olmadığı, özellikle şimdi Lillian hamile, Tom da altı ay önce Kuzey Vancouver'de aldığı küçük evin taksitlerini zorlukla ödediği için, yaptıkları düpedüz har vurup harman savurmaktı. Sonra Alan, Allah kahretsin diye düşündü; bir seksen altı boyundaki atletik vücuduyla yataktan fırlayıp, yalın ayak banyoya koştu.

Geri dönünce eski bir spor pantolonla spor gömlek giydi. Sonra kahve pişirip ekmek kızarttı, kavanozdan biraz bal aldı. Bunları yemek için de, English Bay yakınında, Gilford sokağındaki sıkışık bekâr evinin büyük bir bölümünü kaplayan yatağa oturdu. Daha sonra yatağı kaldırıp duvarın içine sokabilirdi ama, Alan bu iş için hiç acele etmezdi. Bir çok işi, ağır ağır içine girdiği zamanlar çok daha iyi başardığını anlayalı, günü olduğu gibi karşılamayı yeğ tutmuştu.

Biraz Jambon pişirip pişirmemeyi düşünürken, telefon çaldı. Arayan Tom Lewis'di.

«Buraya bak mankafa», dedi Tom. «Nasıl oluyor

da bana yüksek sosyeteden arkadaşların olduğundan hiç bahsetmiyorsun?»

«Esaslı adamlar övünmekten hoşlanmaz. Vanderbilt'ler (*) ve ben...» Alan yarı çiğnenmiş bir tost paçasını yuttu. «Yüksek sosyeteden hangi arkadaşlar!»

«Örneğin Senatör Devereaux. Şu Richard Devereaux. Seni evinde bekliyor.- bugün; çık, çık.»

«Sen aklını kaçırmışsın!»

«Öyle mi iki gözüm! G. K. Bryant'dan, öteki adıyla «biz halk» diye anılan Culliner, Bryant, Mortimer, Mane ve Roberts avukat bürosundan şimdi bir telefon aldım. Deveraux'nun hukukî işleriyle çoğunlukla onlar ilgilenir ama, anlaşıldığına göre Senatör bu sefer özel olarak seni istemiş.»

«Bu nasıl olur?» Alan kötümserdi. «Biri bir yanlışlık yapmış olmalı; belli ki adı yanlış yazmış.»

«Buraya bak küçük», dedi Tom, «doğa seni normalin üstünde bir aptallıkla ortaya çıkarmışsa sen buna katkıda bulunmamaya çalış. Aradıkları adam büyümekte olan - daha doğrusu, birkaç müşterisi olursa büyüyecek olan - yeni Lewis ve Maitland avukatlık bürosundan Alan Maitland. Bu sen değil misin?»

«Tabii ama...»

«Şimdi Senatör Deveraux gibi bir adam, hukuk fakültesini Maitland'dan bir yıl önce bitiren ve bu konuşmanın ortaya koyduğuna göre ondan daha zeki olan Lewis'i elde edebilecekken, neden ille Maitland diye tutturuyor anlayamıyorum ama...»

«Dur bir dakika,» diye Alan onun sözünü kesti. «Devereaux mu aradı dedin?»

(*) Birleşik Amerika'nın en zengin, aynı zamanda da çok kalabalık ailelerinden biri

«Yarım düzine telefon en azından, kalın kafalı biri için kafi değil anlaşılan...»

«Üniversitedeki son yılımda bir Sharon Devereaux vardı. Birkaç kere görüşmüş, bir keresinde de birlikte gezmeğe gitmiştik ama o zamandan beri kendisini görmedim. Belki o...»

«Belki odur; belki değil. Benim bütün bildiğim bu açık, güneşli Noel sabahında Senatör Devereaux'nun tek bir Alan Maitland'ı beklediği.»

«Gideceğim» dedi Alan. «Belki Noel ağacının altında benim için bir armağan vardır.»

«Adresi şu» dedi Tom ve Alan not aldıktan sonra ekledi, «senin için dua edeceğim. Hatta bizim büronun sahibini bile belki birlikte dua etmeğe kandırabilirim; ne de olsa kirayı alması buna bağlı.»

«Ona, elimden geleni yapacağımı söyle.»

«Bundan zaten hiç kuşkulanmıyordum», dedi Tom. «Başarılar.»

2.

Alan Maitland, Senatör Devereaux'nun Güney Batı Marine Drive'da oturmasını hiç de şaşırtıcı bulmadı.

Drive'ı, üniversite yıllarında sık sık gittiği, hakkında da çok şey duyduğu için iyice bilirdi. Genişleyen Fraser nehrinin kuzey kolunun güney batısında, Lulu adası taraflarında, Vancouver'in merkezine tepeden bakan Drive, bir toplumsal tapınak ve bütün servetlerin toplandığı yerdi. Bir çok yerin Drive'dan görünüşü gerçekten çok güzeldi; hatta açık havalarda Birleşik Devletler sınırıyla Vaşington eyaletini görme olanağı bile vardı. Burada oturanlardan çoğu yüksek tabakadan kişiler olarak doğduğu, ya da ekâbirliğe kendi çabalarıyla ulaş-

tıkları için, Alan görüntünün aynı zamanda simgesel olduğunu da biliyordu. İkinci simge'de ya nehir yatağına zincirlerle bağlanmış ya da kocaman yığınlar halinde bıçkıhanelerde halatlarla tutturulmuş olan tomruk dizileriydi. İngiliz Kolumbiyasının servetini odun ve kereste yaratmıştı, bu ekonomide şimdi bile çok önemli yer tutuyordu.

Alan Maitland Senatör Devereaux'nun evini bulduğu an, Frazer nehriyle karşı karşıya geldi. Alan, Senatör'ün evinin en güzel görüntülerden birine sahip olması gerektiği kararını verdi.

Arabasını Tudor sitili konağa doğru sürerken hava, açık, güneşli ve soğuktu. Ana yoldan epeyce uzakta olan, büyük sedir ağaçlarının yabancıların meraklı gözlerinden gizlediği eve, iki yanında hayvan başlı heykeller bulunan sağlam demir kapıdan uzanan dönemeçli araba yoluyla ulaşılıyordu. Alan Maitland eski, boyasız Chevrolet'sini garajdaki pırıl pırıl parlayan Chrystler İmperial'ın yanına park etti. Baronluk armasıyla süslü kalın kapıya doğru ilerleyip zili çaldı. Bir kâhya kapıyı hemen açtı.

«İyi günler», dedi Alan; «benim adım Maitland.»

«Lütfen içeriye buyrun sir.» Kâhya ayağı ağrıyormuş gibi yürüyen zayıf, beyaz saçlı bir adamdı. Alan'ı kısa, taş bir koridordan geçirerek geniş kabul salonuna getirdi. Salonun girişinde zayıf, ince bir gölge belirdi.

Bu aklında kaldığı gibi, hiç değişmemiş olan Sharon Devereaux'ydu; güzel değil ama zarif, hemen hemen bir peri gibi; uzun bir yüzü ve derin alaycı gözleri vardı. Alan saçının değişik olduğuna dikkat etti. Eskiden salıverdiği kuzguni siyah saçları, şimdi kat kat kesilmişti; Alan bunun ona yakıştığını düşündü.

«Merhaba», dedi Alan. «Bir avukat aradığınızı duydum.»

«Şu an bir muslukçuyu yeğ tutarız», dedi Sharon kısaca. «Büyük babamın banyosundaki tuvalet durmadan akıyor.»

Bir şeyi daha hatırladı Alan; şimdi yaptığı gibi gülümsediği zamanlar, Sharon'un sol yanağında bir gamze beliriyordu.

«Şu gördüğün avukat» dedi Alan, «muslukçuluk da yapar. Hukuk, işleri son günlerde pek parlak değil.»

Sharon güldü. «Öyleyse seni hatırlamakla hayırlı bir iş görmüşüm.» Kâhya paltosunu aldı ve Alan merakla çevresine bakındı.

Varlıklı ve zengin bir ev olduğu hem içerden hem de dışardan belliydi. Duvarları parlak tahta, döşemesi meşe parkeyle kaplı, tavanı Rönesans stili geniş salonda duruyorlardı. Kenarında duvara gömülü yivli sütunlar bulunan, Tudor stili şöminedeki kütükler parlak bir alevle yanıyor, bunun yanındaki Elizabet çağına özgü yemek masasını sarı ve kırmızı güller süslüyordu. Renkli bir İran halısının üstündeki Knoll divanın karşısında, ağır bir Yorkshire koltuğu duruyor, salonun ucundaki cumbalı pencereleriyse kalın perdeler örtüyordu.

«Büyükbabam Ottowa'dan dün akşam döndü» dedi Sharon yanına gelerek. «Kahvaltıda da genç bir Abe Lincoln (*) aradığından bahsetti. Ben de bir zamanlar avukat olmak isteyen, yığınla ideali olan Alan Maitland adında birini tanıdığımı söyledim... lâf aramızda, hâlâ aynı tutkuları besliyor musun?»

«Öyle sanıyorum», dedi Alan biraz sıkılarak. Bir zamanlar bu kız için, hatırladığından daha çok şey ifade ettiğini düşündü. «Yine de beni düşündüğün için çok teşekkürler.» Tek eli yüzü düzgün, kömür renkli

(*) Irk ayrımına karşı çıkışıyla ünlü Amerikan cumhurbaşkanı Abraham Lincoln

kostümüyle giydiği bembeyaz gömleğinin içinde boynunu oynattı; oda çok sıcaktı.

«Çalışma odasına geçelim», dedi Sharon. «Büyükbabam birazdan oraya gelir.» Hol boyunca onu izledi. Sharon'un bir kapıyı açmasıyla güneş ışığı dışarı süzüldü.

Alan girdikleri odanın salondan daha büyük ve daha aydınlık olmakla birlikte, daha da az süslü olduğunu düşündü. Hafif Isparta halıları, yaldızlı, billûr optiklerle süslü kâğıt kaplı duvarlarıyla oda Sheraton ve Chippendale stili döşenmişti. Degas, Cézanne ve daha çağdaş bir ressam olan Lawren Harris'in birkaç orijinal tablosu vardı. Büyük, süslü bir noel ağacı Steinway piyanonun yanındaki köşeyi kaplıyordu. Taş terasa açılan kurşun çerçeveli pencereler şimdi örtülüydü.

«Anladığım kadarıyla büyükbaban Senatör Devereaux», dedi Alan.

«A evet, senin bunu bilmediğini unutmuştum.» Sharon bir Chippendale kanapeyi işaret ederek karşısına oturdu. «Anlıyor musun, annemle babam ayrıldılar. Son zamanlarda babam Avrupada, çoğunlukla İsviçrede yaşıyor. Annem de yeniden evlenip Arjantin'e gittiğinden ben buradayım.» Bütün bunları çok rahat, hiç üzülmeden söylemişti.

«Oh, oh, oh! Demek bizim genç adam bu.» Senatör Devereaux, taranmış beyaz saçları, kusursuz, ütülü elbisesiyle kapının eşiğinden gürledi. Ellerini oğuşturarak içeri girerken, yakasındaki küçük kırmızı gül dikkati çekiyordu.

Sharon onları birbirlerine tanıştırdı.

Senatör incelikle: «Sizi Noel günü buraya getirttiğim için çok özür dilerim Mr. Maitland», dedi. «Çok uygunsuz bir şey yapmadığımı umarım.»

«Hayır sir», diye cevap verdi Alan.

«Alâ. Belki işimizi konuşmadan önce bizimle bir bardak şeri içersiniz.»

«Teşekkür ederim.»

Maun masanın üstünde kristal bir sürahiyle bardaklar duruyordu. Sharon şerileri koyarken, Alan: «Çok güzel bir eviniz var Senatör», dedi.

«Böyle düşündüğüne sevindim oğlum.» Yaşlı adam bu sözlerden çok hoşlanmış gibiydi.

«Büyükbabamın koleksiyonculuğu çok ünlüdür», dedi Sharon. İçkileri getirmişti. «Bunun tek kötü yönü, insanın bazı bazı kendini bir müzede yaşıyormuş gibi hissetmesi.»

«Gençler antikaları hor görüyorlar ya da böyle gözükmek istiyorlar.» Senatör Devereaux torununa hoşgörüyle gülümsedi. «Ama Sharon'dan umutluyum. Bu odayı onunla birlikte döşedik.»

«Etkileyici bir sonuç vermiş bu işbirliği», dedi Alan.

«Bunun doğruluğuna inandığımı kabul edeceğim.» Senatör çevresini kıvançla inceledi. «Burada, eşine raslanmayacak birkaç parça var. Örneğin şu T'ang Krallığı döneminden kalma harika bir eser.» Uzanarak çok güzel renklendirilmiş, bir at ve süvarisini gösteren narin porselen heykeli dikkatle eline aldı. Heykel tek başına, mermer kaplı bir sehpanın üstünde duruyordu. «Bu yirmi altı yüzyıl önce, belki de bizimkinden daha ileri olan bir uygarlık çağında, usta bir sanatçı tarafından yapılmış.»

«Çok güzel», dedi Alan. Düşündü: Sadece bu odada bir servet yatıyordu. Önceki geceyi geçirdiği Tom Lewis'in kutu gibi iki yatak odalı kulübesiyle, çevresini karşılaştırdı.

«Şimdi işe gelelim.» Senatörün sesi ciddileşmiş, canlanmıştı. Üçü de oturdular.

«Böyle ani olarak çağırdığım için tekrar özür dile-

rim oğlum. Beni ilgilendiren, üzen ve sanırım ki ertelenemiyecek kadar önemli bir olay var.» Senatör Devereaux ilgilendiği konunun gemideki kaçak, Henri Duval, «şu evi, vatanı olmayan ve kapımızdan içeri bırakılması için insanlık adına yalvararak bekleyen genç adam» olduğunu açıkladı.

«Evet», dedi Alan. «Bunu dün akşam okudum. Yapılabilecek fazla bir şey olmadığını düşündüğümü hatırlıyorum.»

Konuşmayı dinliyen Sharon: «Neden olmasın ?» diye sordu.

«Özellikle» dedi Alan, «Kanada muhaceret kanunu kimin ülkeye kabul edilip, kimin edilemiyeceği konusunda çok kesin olduğu için.»

«Ama gazetelere göre», diye itiraz etti Sharon, «halkla konuşmasına bile izin verilmiyormuş.»

«Evet oğlum, buna ne dersin ?» Senatör soru sorar gibi kaşlarını kaldırdı. «İnsan - herhangi bir insan - mahkemede hakkını savunmadıktan sonra o kadar övündüğümüz özgürlüğümüz nerede kalıyor ?»

«Beni yanlış anlamayın», dedi Alan. «Ben şimdiki durumu savunmuyorum. Aslında, hukukta bize öğretilen muhaceret kanununda bir çok hatalar olduğuna inanıyorum. Ama şu an, kanunun şimdiki durumundan bahsetmekteyim. Eğer ortada bunu değiştirmek gibi bir sorun varsa, bu benden çok sizin işinizdir Senatör.»

Senatör Devereaux içini çekti. «Başta böyle inatçı bir hükûmet varken bu zor, hem de çok zor bir iş. Ama şimdi söyleyin bana bu zavallı genç adam için gerçekten hiç bir şey yapılamıyacağına inanıyor musunuz ; hukukî alanda demek istiyorum ?»

Alan duraladı. «Tabii bu sadece kaba taslak bir görüş olacak.»

«Pek tabii.»

«Gazetenin yazdıklarının doğru olduğunu kabul edersek, bu Duval'ın hiç bir hakkı yok. Mahkemede söz söylemeden önce, ki bunun da bir faydası dokunacağından şüphedeyim, resmî bir izinle karaya ayak basması gerekir. Bu da, şimdiki duruma göre imkânsız.» Alan, Sharon'a bir göz attı. «Benim fikrime göre, gemi açılacak ve Duval da geldiği gibi gemiyle birlikte gidecek.»

«Belki, belki.» Senatör gözlerini, karşıdaki Cézanne'ın peyzajına dikerek düşünceye daldı. «Yine de kanunda sık sık boşluklara rastlanır.»

«Oldukça sık.» Alan aynı fikirde olduğunu belirterek başını salladı. «Ben bunun sadece kaba taslak bir görüş olduğunu söylemiştim.»

«Pek tabii oğlum.» Senatör bakışlarını tablodan ayırdı, tekrar iş pozunu takındı. «İşte ben de bunun için senin meseleyi daha derin inceleyip ne gibi bir kaçamak yolu bulunduğunu öğrenmeni istiyorum. Kısacası, senin bu zavallı genç adama yol göstermeni istiyorum.»

«Ama onun...»

Senatör Devereaux itiraz edercesine elini kaldırdı. «Rica ediyorum : Sonuna kadar dinleyin. Bütün masrafları ve bu yolda yapacağınız her türlü harcamayı ben karşılıyacağım. Karşılığında da, bu işte benim oynadığım rolün gizli tutulmasını arzu ediyorum.»

Alan kanapede sıkıntıyla kıpırdandı. Bu anın hem kendisi, hem de başkaları için büyük önem taşıdığını biliyordu. Dâva sonuca ulaşmıyabilirdi, ama sıkı tutulursa gelecek için başka dâvalara yol açabilecek ilişkiler vad ediyordu. Sabah buraya geldiğinde neyle karşılaşacağını bilmiyordu: şimdi bunu öğrendiğine göre hoşnut olması gerekirdi. Yine de bir kuşku onu rahatsız ediyordu. İhtiyar adamın açıkladığı şeyin derinlerinde başka şey-

lerin gizli olduğuna inanıyordu. Sharon'un bakışlarını üstünde hissetti.

Birden sordu: «Niçin Senatör?»

«Ne niçin oğlum?»

«Niçin bu dâvada adınızın gizli kalmasını istiyorsunuz?»

Senatör bir an şaşırmış gibi durdu, sonra toparlandı. «Kutsal kitapta bir yazı var. Sanırım şöyle diyor: Bir hayır işlediğinde, sol elin sağ elinin ne yaptığından haberli olmasın.»

Bu sözler tumturaklı bir tavırla söylenmişti. Ama Alan Maitland'ın beyninde bir ışık yandı. Yavaş sesle sordu: «İyilik mi sir, yoksa politika mı?»

Senatör kaşlarını çattı. «Galiba pek iyi anlayamadım.»

İşte, diye düşündü Alan, olan oldu; şu anda işi bozdun ve neredeyse müşterin olacak önemli birini kaybettin. Bile bile: «Şu sıra muhaceret konusu, siyasette en önemli yeri tutuyor», dedi. «Özellikle bu olay şimdiden gazetelere geçti, hükûmetin başına dert açabilir. Düşündüğünüz de bu değil miydi Senatörüm, gemideki adamı bir çeşit paravana olarak kullanmak? Beni de bunun için istemediniz mi? Derhal sizin adınızı akla getirecek olan her zamanki avukat bürosunun yerine genç ve toy birini kullanmayı düşünmediniz mi? Özür dilerim sir, ama ben bu şekilde avukatlık yapmak istemem.»

Haksızlığa karşı duyduğu tepkiyi gizleyemediği için istediğinden daha sert konuşmuştu. Bunu ortağı Tom'a nasıl açıklıyacağını, Tom'un kendi durumunda aynı şekilde davranıp davranmıyacağını düşündü. Böyle davranmıyacağını sanıyordu; Tom bir dâvayı Don Kişotça bir davranışla geri tepmeyecek kadar mantıklıydı.

Gürleyen bir ses duydu. Şaşkınlıkla, Senatör Devereaux'nun gülmekte olduğunu farketti.

«Sanırım genç ve toy dedin oğlum.» Göbeğini sessizce hoplatarak, tekrar gülmek için duraladı. «Genç olabilirsin ama şurası belli ki hiç de toy değilsin. Senin fikrin nedir Sharon ?»

«Bu sefer yakalandığını söyleyeceğim büyükbaba.» Alan, Sharon'un kendisine saygıyla baktığını farketti,

«Evet öyle hayatım; gerçekten öyle. Açıkgöz bir genç bulmuşsun.»

Alan, nasıl olduysa durumun değiştiğini sezdi. Ama değişikliğin hangi yönde olduğundan pek emin değildi. Tek emin olduğu şey, Senatörün çeşitli yüzlerinin bulunduğuydu.

«Çok iyi; demek açık oynayacağız.» Senatörün ses tonu hafifçe değişmişti; şimdi, sanki bir eşitiyle tartışıyormuş gibi, daha candan konuşuyordu. «Bütün düşündüklerinin doğru olduğunu kabul edelim. Şu gemideki genç adamın yine de yardıma ihtiyacı yok mu ? Tek bir insanın, yani benim, bu işi yaparken başka bir amaç güttüğümden ötürü ona yardım eli uzatmaktan vaz mı geçmeli ? Eğer boğulmak üzere olsaydın oğlum, seni kurtarmağa gelen adamın sağ kalırsan kendisine daha fazla yararın dokunacağını düşündüğü için böyle davranması seni ilgilendirir miydi ?»

«Hayır,» dedi Alan. «İlgilendireceğini sanmam.»

«O zaman aradaki fark ne; tabii bir fark varsa.» Senatör Deveraux sandalyesinden öne doğru eğildi. «Sana bir şey sormama izin ver. Sanırım haksızlığın düzeltilmesi gerektiğine inanıyorsun.»

«Pek tabii.»

«Pek tabii.» Senatör bilgiççe başını salladı. «Öyleyse şu gemideki genç adamı ele alalım. Bildirildiğine göre, kanunî hiç bir hakkı yok. Kanadalı değil, gerçek bir göçmen, hatta gelip geçen bir yolcu bile değil. Ka-

nuna göre varolduğu bile kabul edilmiyor. Bunun için, kanunî yoldan gitmek istese - Kanada veya başka bir ülkeye kabul olunmak için mahkemede yalvarsa - yine de bir sonuca ulaşması imkânsız. Doğru mu ?»

«Ben tam bu kelimelerle ifade etmezdim», dedi Alan. «Ama esasında doğru.»

«Yani evet.»

Alan hafifçe gülümsedi. «Evet.»

«Yine farzet ki Vancouver limanında, gemide, bu akşam sözkonusu adam cinayet işledi veya tekneyi kundakladı. Ona ne yapılır ?»

Alan başını salladı. Varmak istenilen sonucu anlıyordu. «Karaya çıkarılır ve yargılanır.»

«Tamam oğlum. Eğer suçlu bulunursa durumu ve varolup olmadığı hiç önemsenmeden cezalandırılır değil mi ? İşte bu yoldan, o kanuna ulaşamadığı halde kanun ona ulaşır.»

Bu, çok iyi düzenlenmiş bir tartışmaydı. Alan hiç de şaşırtıcı bulmadı, çünkü ihtiyar adam tartışma yönetmekte çok ustaydı.

Ama usta olsun olmasın, çok mantıklı bir noktaya dokunmuştu. Kanun niye tek yönde çalışmalı ? Niye adamın yararına değil de zararına ? Senatör Devereaux'nun amacı politik olsa bile, bu onun belirttiği esas noktada hiç bir değişiklik yapmıyordu : Toplumda varolan bir insana, en basit bir insan hakkı tanınmıyordu.

Alan düşündü. Kanun gemideki adam için ne yapabilirdi. Bir şey, veya hiç bir şey ? Eğer hiç bir şeyse niçin ?

Alan Maitland'ın yasalar hakkında boş hayalleri yoktu. Meslekte yeni olduğu halde, adaletin kendi kendine hareket etmediğini, tarafsız olmadığını, bazan haklıya karşı haksızı tuttuğunu biliyordu. Toplumsal durumun suç ve cezayla çok yakın ilişkisi olduğunu, kanu-

nun bütün olanaklarından yararlanabilmek için gerekli masrafı karşılayabilecek durumda olanların, daha az zengin olup bunu yapamayacak durumdakilerden hafif cezalandırıldıklarını biliyordu. Emindi ki, kanunun yavaş işlemesi bazı suçsuzları haklarından ediyor, hakkını aramak isteyen bazıları masrafın fazlalığı yüzünden bundan vazgeçiyorlardı. Ve terazinin öteki kefesinde, çoğunlukla sanığın haklarını iyice gözetmeden alelacele adalet dağıtan mahkemelerdeki dâvalara bakan yargıçlar vardı.

Bunları bütün diğer öğrenci ve genç avukatların kaçınılmaz bir şekilde farkına vardığı gibi zamanla o da öğrenmişti. Zaman zaman bunlar ona, ideallerini mahkemede geçirdikleri yıllara rağmen hâlâ yitirmemiş olan kendinden büyük bazı meslekdaşlarının çektiği derin acıyı çektirmişti.

Ama kanunun bütün kusurlarına rağmen, tek bir üstünlüğü vardı. Varlığı.

Vardı. En büyük özelliği işe yaramasıydı.

Kanunun varoluşu, insan hakları eşitliğinin değerli bir amaç olduğunun belirtisiydi. Kusurları da, biraz geç olmakla birlikte, zamanla giderilecekti. Bu arada mütevazi veya haşmetli mahkeme kapıları -seçime göre- daima açıktı, geride de yargıtay bulunuyordu.

Yalnız anlaşıldığına göre, bu, bir tek Henri Duval adlı adam için böyle değildi.

Alan, Senatörün kendisini umutla seyrettiğinin farkındaydı. Sharon da hafiften kaşlarını çatmıştı.

«Senatör Devereaux,» dedi Alan, «eğer ben bu dâvayı kabul edersem - farzedelim ki gemideki adam da benim tarafımdan savunulmak istiyor - o benim müvekkilim olur. Doğru mu ?»

«Sanırım böyle söyleyebilirsin.»

Alan gülümsedi. «Yani evet ?»

Senatör başını geriye atarak kahkahayla güldü. «Seni sevmeğe başlıyorum oğlum. Lütfen devam et.»

«Siz arka plânda olsanız bile», dedi Alan dikkatle, «müvekkilim hakkında alınacak herhangi bir karar yalnız beni ve müvekkilimi ilgilendirecek ve bir üçüncü kişi buna karışmıyacak.»

İhtiyar adam Alan'ı kurnazlıkla süzdü. «Düşünmüyormusun ki parayı veren düdüğü...»

«Hayır sir. Bu olayda değil. Eğer bir müvekkilim varsa politikaya en uygun olan şekilde değil, ona en yararlı şekilde davranmak isterim.»

Senatörün gülümsemesi yok olmuştu, şimdi sesinde belirli bir soğukluk vardı. «Size bunun, pek çok genç avukatın sevinerek kabul edeceği bir fırsat olduğunu hatırlatırım.»

Alan ayağa kalktı. «O zaman sarı sayfaları karıştırmanızı öğütleyeceğim sir.» Sharon'a döndü. «Eğer seni hayal kırıklığına uğrattımsa çok özür dilerim.»

«Bir dakika !» Bağıran Senatördü. O da ayağa kalkmıştı, tam Alan'ın karşısına geçti. «Şunu söylemek isterim oğlum», diye gürledi, «seni fazlasıyla sabırsız, kaba, nankör buldum ve şartlarını kabul ediyorum.»

Anlaşmayı pekiştirmek için el sıkıştılar, sonra Alan Senatörün öğle yemeği davetini geri çevirdi. «Bugün gemiye gitsem daha iyi olacak» dedi. «Pek yakında denize açılacakları için fazla zamanımız yok.»

Sharon onu kapıya kadar geçirdi. Paltosunu giyerken onun yakınlığını, hafif parfüm kokusunu hissetti.

Biraz acemice: «Seni yeniden gördüğüme sevindim Sharon», dedi.

Sharon gülümsedi. «Ben de böyle düşünüyorum.» Gamzesi bir kere daha görünüp, kayboldu. «Büyükbabama rapor vermek için olmasa bile, tekrar bizi görmeğe gel.»

«Zaten beni meraklandıran da» dedi Alan neşeyle, «bu kadar uzun zaman nasıl uzak kalabildiğim.»

3

Alan Maitland, sık sık başını kaldırıp arkada kalan gri, alçak gökyüzünün önünde kasvetli hayaller gibi sıralanmış gemilere bakarak, bir akşam önceki yağmurun oluşturduğu gölleri dikkatle aştı. Yanında bir sokak köpeği bulunan tek kollu bekçi - sessiz, ıssız limanda rastladığı tek tanrı kulu - onu bu yöne göndermişti. Şimdi demirli gemilerin adlarını okuyarak, sıradaki ikinci geminin **Vastervik** olduğunu seçebiliyordu.

Gemideki tek hayat belirtisi, rüzgârın çabucak dağıttığı ince bir duman sütunuydu. Geminin çevresinde çok hafif sesler vardı : Denizin şapırtısı, aşağıda bir yerde tahtaların çıtırdısı; ve yukarda, martıların acı çığlıkları. Alan rıhtımdaki seslerin yalnızlık sesleri olduğunu düşündü, görmeğe geldiği adamın daha önce kaç limanda bunları duyduğunu merak etti.

Henri Duval'ın ne biçim bir insan olduğunu da merak ediyordu. Gazeteler onu hoşa giden biri olarak tanımlamışlardı ama, gazeteler o kadar sık gerçekten uzaklaşırlardı ki. Adamın, kimsenin bir nedene dayanarak istemediği, okyanusta sürüklenen kötü bir tip olmasının daha mantıklı sayılacağını düşündü.

Rıhtıma uzatılmış demir iskeleye ulaşıp tırmandı. Güverteye vardığında, elleri pas içinde kalmıştı.

Güvertenin girişi bir zincirle kapanmıştı. Zincirden sarkan tahta tabelâda kaba harflerle şunlar yazılıydı.

GEMİDE İŞİ OLMAYANLARIN
GİRMESİ YASAKTIR
Kaptan
S. Jaabeck.

Alan zinciri açtı ve ilerledi. Çelik bir kapıya doğru bir iki metre yolalmıştı ki, bir ses onu olduğu yerde durdurdu.

«Tabelâyı görmedin mi? Başka gazeteci istemez!»

Alan döndü. Güverte boyunca ona yaklaşan adam otuz yaşlarında, ince ve uzun boyluydu. Eski bir kahverengi elbise giyiyordu, traş olmamıştı. İskandinavyalı olduğu «r» leri yutarak konuşmasından belliydi.

«Ben gazeteci değilim», dedi Alan. «Kaptanı görmek istiyorum.»

«Kaptanın işi var. Ben üçüncü kaptanım.» Uzun boylu adam boğuk bir öksürükle sarsıldı, boğazını temizledi ve ustalıkla bir kenara tükürdü.

«Çok üşütmüşsün», dedi Alan.

«Ya! Sizin ülkenizin sayesinde; burası rutubetli ve soğuk. Bizim taraflarda, İsveç'te de hava soğuktur ama bıçak gibi keskindir. Niçin kaptanı istiyorsun?»

«Ben avukatım», dedi Alan. «Şu sizin kaçak Henri Duval'a yardım edip edemiyeceğimi anlamaya geldim.»

«Duval! Duval! Hep Duval; birden geminin en önemli kişisi oldu. Ama ona yardım edemiyeceksin. Biz - nasıl deriz? - ona yapışık kaldık. Gemi batana kadar bizden ayrılmayacak.» Uzun boylu adam alayla sırıttı. «Çevrene bir bak; bu, uzun bir süre de gerektirmiyecek.»

Alan, pas izlerini ve soyulmuş boyaları inceledi. Çevreyi kokladı; çürümüş lahana kokusu çok kuvvetliydi. «Evet», dedi, «ne demek istediğinizi anlıyorum.»

«İyi», dedi adam. «Gazeteci olmadığına göre belki kaptan seninle görüşür.» İşaret etti. «Gel! Noel armağanı olarak seni ona götüreceğim.»

Kaptanın kamarası boğucu bir sıcaklıktaydı. Dış

güverteye açılan iki lombozun sıkıca kapatılmış olması, kamara sahibinin bu havadan hoşlandığını gösteriyordu. Kuvvetli tütün dumanı havayı daha da ağırlaştırmıştı.

Alan içeri girerken, üstüne bir atlet, ayağına eski çarıklarını geçirmiş olan Kaptan Jaabeck ayağa kalktı. Şimdi yere bıraktığı, kalın bir kitap okuyordu.

«Beni görmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim», dedi Alan. «Adım Alan Maitland.»

«Benimki de Sigurt Jaabeck.» Kaptan kıllı, iri elini uzattı. «Üçüncü kaptan avukat olduğunuzu söyledi.»

«Doğru», diye onayladı Alan. «Sizin kaçak hakkındaki yazıyı okudum ve bir yardımımın dokunup dokunamayacağını anlamaya geldim.»

«Lütfen oturun.» Kaptan ona bir sandalye gösterip, eski yerini aldı. Alan kamaranın temizliğinin, rahatlığının, tahta ve madenlerinin pırıl pırıl parlamasının geminin öteki bölümlerine zıt düştüğünü düşündü. Üç yanı maun kaplama odayı, yeşil deri sandalyeler, küçük bir yemek masası ve bir Amerikan yazıhanesi süslüyordu. Perdeyle örtülmüş kapı herhalde yatak odasına açılıyordu. Alan'ın gözleri merakla çevrede dolaştı, sonra kaptanın yere bıraktığı kitaba dikildi.

«Dostoyevski», dedi kaptan Jaabeck. **«Suç ve Ceza.»**

Alan şaşırmıştı: «Hem de rusça aslından okuyorsunuz».

«Korkarım çok yavaş gidiyor» diye cevap verdi kaptan. «Rusça, okumayı pek iyi beceremediğim bir dildir.» Tablada duran piposunu alıp tablanın kenarına vurdu, tekrar doldurmağa başladı. «Dostoyevski, sonunda daima adaletin gerçekleştiğine inanıyor.»

«Siz inanmaz mısınız ?»

«Bazan insan bu kadar uzun zaman bekliyemiyor.

Özellikle de çok gençse.»

«Henri Duval gibi mi ?»

Kaptan piposunu emerek düşündü. «Ne yapabilirsin ? O bir varlık bile değil. Yaşamıyor.»

«Belki hiç bir şey yapamam», dedi Alan. «Yine de onunla konuşmak isterim. Halk çok ilgilendi, bazıları da ellerinden gelirse yardım etmek istiyorlar.»

Kaptan Jaabeck Alan'ı kuşkuyla süzdü. «Bu ilgi devam edecek mi ? Yoksa bizim kaçağımız, çok dikkati çekip kısa zamanda unutulacak bir olay mı ?»

«Öyle bile olsa», dedi Alan, «yine de önümüzde biraz vakit var.»

Kaptan cevap vermeden önce tekrar duraksadı. Sonra dikkatle : «Bu adamdan kurtulmanın benim görevim olduğunu anlıyor musun ?» dedi. «Kaçakları beslemek pahalıya patlıyor, günümüzde para bir gemi idare etmeğe yeterli değil. Gemi sahiplerinin söylediklerine göre, kazançları azmış ve bizimde bundan ötürü tutumlu davranmamız gerekiyormuş. Zaten geminin durumunu gördün.»

«Anlıyorum kaptan.»

«Ama bu genç adam yirmi aydır bizimle. Bu kadar zamanda da insan bir takım fikirler ediniyor, hatta bazı şeyler bile duyabiliyor.» Sesi alçak ve düşünceliydi. «Çocuğun iyi bir hayatı olmamış; belki de asla olmayacak, ama sanırım bu benim üstüme vazife değil. Yine de onun önce umutlanıp sonra birden yıkılıverdiğini görmek istemiyorum.»

«Yalnız şunu söyleyebilirim», dedi Alan, «ona bir fırsat daha verildiğini görmekten memnun kalacak insanlar var. Bu belki imkânsız ama, insan denemeden asla kesin bir şey söylemez.»

«Bak bu doğru.» Kaptan başını salladı. «Peki Mr. Maitland, Duval'ı çağırtacağım, burada konuşabilirsiniz.

Yalnız mı kalmak istersiniz ?»

«Hayır», dedi Alan. «Sizin de bulunmanızı yeğ tutardım.»

Henri Duval kapının eşiğinde sinirli bir şekilde durdu. Alan Maitland'ı süzdü, sonra bakışlarını kaptana çevirdi.

Kaptan, Duval'a içeri girmesini işaret etti. «Korkman yersiz. Bu bey, Mr, Maitland, avukattır. Sana yardım etmeğe geldi.»

«Dün hakkındaki yazıyı okudum», dedi Alan gülümsiyerek. Elini uzattı, kaçak bunu sıkılarak sıktı. Alan onun gazetedeki resminde göründüğünden daha genç olduğunu, yuvalarına gömülmüş gözlerinin kuşkulu bir sakınmayla dolu olduğunu farketti. Pamuklu bir gömlek ve yamalı bir denizci ceketi giymişti.

Kaçak heyecanla sordu : «Yazılan iyiydi. Öyle ?»

«Çok iyiydi», dedi Alan. «Ne kadarının doğru olduğunu öğrenmeğe geldim.»

«Hepsi doğru ! Ben doğru söyler !» Sanki kendisini suçlayan varmış gibi, gücenmişti. Alan kelimeleri daha dikkatli seçmem gerekiyor, diye düşündü.

«Bundan eminim», dedi karşısındakini yatıştırarak. «Acaba gazete her şeyi doğru yazdı mı demek istemiştim.»

«Ben anlamıyor.» Duval kırgın bir ifadeyle başını salladı.

«Bunu unutalım», dedi Alan. Anlaşıldığına göre kötü bir başlangıç yapmıştı. Devam etti; «Kaptanın sana söylediği gibi, ben bir avukatım. Eğer istersen seni temsil edip dâvanı ülkemiz mahkemelerine duyuracağım.»

Henri Duval bakışlarını Alan'dan kaptana çevirdi. «Benim param yok. Ben avukat tutamam.»

«Bir şey ödemiyeceksin», dedi Alan.

«Öyleyse kim öder ?» Yine kuşkuluydu.

«Başka biri ödeyecek.»

Kaptan söze karıştı : «Ona adını söylememeniz için bir neden var mı Mr. Maitland ?»

«Evet», dedi Alan. «Bana adını açıklamamam bildirildi. Yalnız Duval'e acıyan ve yardım etmek isteyen biri olduğunu söyleyebilirim.»

«Bazan iyi insanlara rastlanıyor», dedi kaptan. Bu kadarını yeterli görerek, Duval'ı yüreklendirecek bir işaret yaptı..

Senatör Devereaux'yu ve onun asıl amacını hatırlıyan Alan, bir an vicdan azabı çekti. Israrla kabul ettirdiği şartlar aklına gelince yatıştı.

«Eğer kalırsam, çalışırım», diye üsteledi Henri Du val. «Para kazanırım. O zaman öderim.»

«Peki», dedi Alan, «istersen bunu başarabileceğine ınanıyorum.»

«Öderim.» Genç adamın yüzü isteğini yansıtıyordu. Bir an için, güvensizliği yok olmuştu.

«Tabii sana,» dedi Alan, «belki hiç bir şey başaramıyacağımı da söylemek zorundayım. Bunu anlıyabiliyor musun ?»

Duval şaşırmış gibiydi. Kaptan açıkladı : «Mr. Maitland elinden geleni yapacak. Ama belki muhaceret hayır der... eskiden dedikleri gibi.»

Duval ağır ağır başını salladı. «Anlıyorum.»

«Bir şey beni düşündürüyor. Kaptan Jaabeck», dedi Alan. «Buraya geldikten sonra Henri Duval'ı hiç muhaceret bürosuna götürüp karada kalma isteğini resmen bildirdiniz mi ?»

«Bir muhaceret memuru gemiye geldi...»

«Hayır», diye ısrar etti Alan, «bundan başka demek istiyorum. Onu muhaceret binasına götürüp resmî bir soruşturma açılmasını istediniz mi ?»

«Ne faydası var ?» Kaptan omuz silkti. «Her zaman

aynı cevabı veriyorlar. Ayrıca limanda kalacağımız süre sınırlı, benim de gemide yapacak bir sürü işim var. Bugün Noel. Onun için Dostoyevski okuyabiliyorum.»

«Yani», dedi Alan uysallıkla, «çok işiniz olduğu için onu götürüp tam bir soruşturma açılmasını isteyemediniz. Öyle mi ?» Kafasında bir plân şekillenmeğe başladığı halde, sesinin normal çıkmasına çok dikkat etmişti.

«Evet böyle», dedi Kaptan Jaabeck. «Tabii bir faydası dokunacaksa...»

«Şimdi bunu bırakalım», dedi Alan. Düşüncesi belirsizdi ve onu hiç bir sonuca ulaştırmayabilirdi. Her iki şekilde de, muhaceret yasalarını incelemek için zamana ihtiyacı olacaktı. Acemice, konuyu değiştirdi.

«Henri», dedi Duval'a, «şimdi başından geçen olayların hatırlıyabildiğin kadarını baştan anlatmanı istiyorum. Bir bölümünün gazeteler tarafından yazıldığını biliyorum ama, onların atladıkları ya da daha sonra senin aklına gelmiş olan başka bazı ayrıntılar olabilir. Niçin ta başından başlamıyorsun? Hatırladığın ilk şey ne?»

«Annem», dedi Duval.

«Onun en fazla nesini hatırlıyorsun ?»

«O bana nazikti», dedi Duval sadelikle. «O öldükten sonra başka kimse tekrar nazik değil - bu gemiye kadar.»

Kaptan Jaabeck ayağa kalkıp Alan'a ve Duval'a arkasını çevirmişti. Ağır hareketlerle piposunu dolduruyordu.

«Bana anneni anlat», dedi Alan «Neye benzediğini, nelerden bahsettiğini, birlikte neler yaptığınızı anlat.»

«Ben annemi güzel düşünür. Ben küçükken o beni tutar; o şarkı söyler, ben dinler.» Genç kaçak, geçmiş, dikkatle tutulmazsa sanki kırılıverecek olan narin bir şeymiş gibi, yavaş yavaş, dikkatle konuştu. «Başka zamanlar o anlatır: Bir gün gemiye binip yeni bir yuva bula-

cağız. İkimiz birlikte gideceğiz...» Bazan duraklıyarak, bazan daha büyük bir güvenle konuşmaya devam etti.

Annesinin, kendi doğumundan önce Fransa'ya dönmüş olan bir Fransız ailesinin kızı olduğuna inanıyordu. Ailesiyle devam eden hiç bir ilişkisi olmadığını sadece tahmin edebiliyordu. Belki de bunun nedeni, (annesinin dediğine göre) annesiyle Cibuti'de bir süre yaşadıktan sonra onu terkedip denize dönen babasıydı.

Hikâyesi esas olarak iki gün önce Dan Orliffe'e anlattığının eşiydi. Alan gerekli yerlerde hatırlatmak için sorular sorup karışık gelen noktalarda açıklama istiyerek, hikâyeyi başından sonuna kadar dikkatle dinledi. Ama çoğunlukla Henri Duval'ın yüzünü inceliyordu. Olayları anlatırken, yerine göre sevincini veya üzüntüsünü açıkça yansıtan, güven verici bir yüze sahipti. Çok kederli gözüktüğü anlar vardı ve genç kaçak, annesinin ölümünü anlatırken gözleri yaşla doldu. Alan kendi kendine, Duval mahkemeye tanık olarak çıksa ona inanacaklarını düşündü.

Son olarak : «Niçin burada yerleşmek istiyorsun ?» diye sordu. «Niçin Kanada ?» sorunun cevabının yapmacık olacağından emindi. Alan düşündü; belki de buranın fevkalâde bir ülke olduğunu, bütün hayatı boyunca burada yaşamayı düşlediğini söyleyecekti.

Henri Duval dikkatle düşündü. Sonra cevap verdi : «Bütün diğerleri hayır diyor. Kanada denediğim en son yer. Eğer burası olmazsa, sanırım Henri Duval'ın asla evi olmayacak.»

«İyi», dedi Alan, «sanırım bu çok namuslu bir cevaptı.»

Hiç ummadığı bir şey duydu, garip şekilde etkilenmişti. Buraya eleştirmek için, gerekirse, başaracağını hiç ümit etmediği halde hukukî işlemlere geçmek için gelmiş-

ti. Ama şimdi daha fazlasını istiyordu. Henri Duval için olumlu bir şeyler yapmak, onu gemiden uzaklaştırmak, ona yeni bir hayat kurması için şimdiye kadar tanınmayan fırsatı vermek istiyordu.

Ama bu olabilir miydi ? Muhaceret kanununun bir yerinde, herhangi bir şekilde bu adama Kanada'ya yerleşme hakkını tanıyacak bir kaçamak var mıydı? Belki de vardı, eğer varsa bunu bulmak için hiç zaman kaybetmemesi gerekiyordu.

Konuşmanın sonuna doğru, Kaptan Jaabeck birkaç kere içeriye girip çıkmıştı. Tekrar kamaraya döndüğünde Alan sordu: «Geminiz Vancouver'de ne kadar kalacak?»

«Beş gün kalması gerekiyordu. Ne yazık ki makinaların onarılması gerektiğinden, iki belki de üç hafta kalmak zorunda.»

Alan başını salladı. İki veya üç hafta az olmakla birlikte, beş günden çok daha iyiydi. «Eğer Duval'ı savunacaksam», dedi, «ondan vekâletname almalıyım.»

«Öyleyse gerekli olanı siz yazacaksınız», dedi Kaptan Jaabeck. «Duval, adından başka şey yazamaz.»

Alan cebinden defterini çıkarıp, bir an düşündükten sonra yazdı :

Ben, Henri Duval, şu anda Vancouver şehrinde La Pointe Pier'de demirli **Vastervik** gemisinde alakonuyorum. Bu vesileyle giriş limanından karaya çıkma izni almak için başvuruyor ve bu istekle bütün konularda çalışabilmesi için, Lewis ve Maitland firmasından Alan Maitland'ı vekil olarak görevlendiriyorum.

Alan yazdıklarını yüksek sele okurken, kaptan dikkatle dinledi, sonra başını salladı. «Çok iyi», dedi Duval'a. «Eğer Mr. Maitland'ın yardım etmesini istiyorsan, yazdıklarının altına imzanı atmalısın.»

Kaptanın verdiği kalemi kullanan Henri Duval, yavaşça ve acemice, titrek çocuk yazısıyla defter sayfası-

nı imzaladı. Alan sabırsızlıkla onu seyretti. Artık tek düşüncesi gemiden bir an önce uzaklaşıp kafasında az önce beliren fikri incelemekti. İçindeki heyecanın gitgide kabardığını hissediyordu. Tabii bu fikir, çok uzaktan bir hedefe ateş etmek gibi bir şeydi. Ama bu öyle bir atıştı ki, belki gerçekten hedefi bulabilirdi.

7/HARVEY WARRENDER

Kısa Noel tatili sanki hiç var olmamış gibi, çabucak geçti.

Noel günü Howden'ler erkenden ayine gittiler ve eve döndükten sonra öğle yemeğine kadar, aralarında sadece bir kaç aile dostunun bulunduğu, çoğunluk resmi ziyaretçileri kabul ettiler. Öğleden sonra Lexingtonlar geldi, Başbakanla Arthur Lexington iki saat bir odaya kapanıp Vaşington görüşmesi hakkında kararlar aldılar. Daha sonra Margaret ve James Howden, Londra'da Noeli birlikte geçiren kızları, damatları ve torunlarıyla konuştular. Herkesin birbiriyle konuşması çok uzun sürmüştü, bir ara saatine bakan James Howden faturayı kendisinin değil de zengin bir sanayici olan damadının ödeyeceğine sevindi.

Howden'ler başbaşa akşam yemeğini yedikten sonra Margaret televizyondaki filmi seyrederken, Başbakan yalnız başına odasında çalıştı. Televizyonda James Hilton'un içli, hafif romanı **Elveda Mr. Chips**'in filmi gösteriliyordu. Margaret bu filmi 1930 larda, kocasıyla birlikte gördüğü zamanı hasretle andı. Ama yazarı ve o zamanki filmin baş oyuncusu Robert Donat öleli çok olmuştu. Howden'ler de artık sinemaya gitmiyorlardı... 11.30 da kocasına iyi akşamlar dileyen Margaret yatak odasına çekildi, James Howden ise saat bire kadar çalışmaya devam etti.

Milly Freedeman'ın Noel günü daha kolay, ama ay-

nı zamanda daha az ilgi çekici geçmişti. Geç vakit uyanıp biraz kararsızlıktan sonra kiliseye gitmiş, ama ayine kalmamıştı. Öğleden sonra, evlenip Ottawa'ya yerleşmiş olan Toronto'dan eski bir kız arkadaşının Noel yemeği davetine gitmek için taksiye bindi. Evde, bir süre sonra insanı bıktıran yığınla küçük çocuk vardı. Daha sonra konu, kaçınılmaz bir şekilde, çocuk bakımı, hizmetçi ve hayat pahalılığına dönünce hava daha da sıkıcı oldu. Milly bir kere daha - önceleri olduğu gibi - böyle mutlu aile tablolarını sevdiğini düşünse de kendini kandırmadığını farketti. Rahat dairesini, bağımsızlığını, hoşlandığı işini ve sorumluluk duygusunu yeğ tutardı. Belki gitgide yaşlanıp tatsızlaşıyorum diye düşündü. Yine de ayrılma zamanı geldiğinde, bu onun için bir kurtuluş oldu. Arkadaşının kocasının kendisini eve bırakırken başvurduğu yaklaşma numaralarına Milly sertçe karşı koydu.

Bütün bir gün Brian Richardson'u düşünmüş; ne yaptığını, telefon edip etmiyeceğini merak etmişti. Aramadığı zaman da hayal kırıklığı büyük olmuştu.

Mantığı Milly'ye duygusal bir ilişkiden sakınması gerektiğini söylüyordu. Kendi kendine Richardson'un evliliğini, ikisinin arasında devamlı bir ilişkinin imkânsızlığını, incinmesinin çok kolay olduğunu hatırlattı... Ama hayali gözlerinin önünden gitmiyor, duyguları mantığını bastırıyor, yavaşça fısıldanan sözcükler kulağında uğulduyordu : **Seni istiyorum Milly, bunu başka nasıl söyleyebileceğimi bilmiyorum, yalnız, seni istiyorum.** Ve sonra tatlı düşlere dalarken, uyanan günden tek hatırladığı şey bu oldu.

Brian Richardson Noel'i çalışarak geçirdi. Milly'nin dairesinden sabah erken ayrılmış, dört saatlik bir uykudan sonra saatin ziliyle uyanmıştı. Eloise'in gece eve dönmediğini görmek onu şaşırtmamıştı. Kendine kah-

valtı hazırladıktan sonra, Sparks sokağındaki parti binasına gitmiş ve günün büyük bir bölümünü Başbakanla kararlaştırdıkları kampanya plânının ayrıntıları üzerinde çalışarak geçirmişti. Apartmanda yalnız kapıcıyla kendisi bulunduğundan, çalışması hiç kesintiye uğramadı ve epeyce iş çıkardı. Hâlâ boş olan dairesine de kendinden memnun olarak döndü. Daha önce bir iki kere, Milly'nin dün akşamki halinin aklına takılıp dikkatini dağıttığını farketmek, onu şaşırtmıştı. İki kere ona telefon etmek istemiş, ama gizli bir ihtar bunu yapmaktan alakoymuştu onu. Ne de olsa bu, ciddiye alınmaması gereken geçici bir serüvendi. Gece biraz okuduktan sonra erken yattı.

Artık Noel bitmişti.

26 aralık, sabah 11 di.

2

«İstiyorsanız bu sabah Mr. Warrender'la konuşabilirsiniz», dedi Milly Freedeman. Yardımcısı gider gitmez, Milly bir kahve tepsisiyle Başbakanın ofisine girmişti. Ciddi, hırslı Başbakan Yardımcısı, Eliot Prowse adında, kişisel serveti olan bir genç adamdı ve James Howden'in diğer ziyaretçilerinden vakit bulup verdiği emirleri almak, bunların sonuçlarını bildirmek için sabahtan beri gelip gidiyordu. Milly bütün bu geliş gidişlerin Vaşington görüşmeleriyle yakından ilgili olduğundan haberliydi.

«Niçin Warrender'i görmek isteyeyim ?» James Howden incelemekte olduğu masasına yığılmış üstünde ÇOK GİZLİ yazılı, kıtalararası savunmayla ilgili dosyaların birinden başını kaldırıp titizlenerek sordu. Askerî meseleler James Howden'ı hiç bir zaman çok ilgilen-

dirmemişti, şimdi bile yazılanları anlamak için dikkatini bir noktada toplaması gerekiyordu. Son zamanlarda, bir aralık politikada en ilgilendiği konu olan sosyal yardım meselelerine artık eğilecek vakit bulamamak onu üzüyordu.

Alüminyum cezvedeki kahveyi boşaltan Milly, yumuşak bir sesle cevap verdi: «Hatırladığıma göre Mr. Warrender'i tatilden bir gün önce aramış, bulamamıştınız.» Her zamanki gibi, dört kesme şeker ve bol krema kattığı kahve fincanını üstünde bir tabak da çukulatalı bisküvi bulunan Başbakanın tepsisine dikkatle yerleştirdi.

James Howden dosyayı bırakıp bir bisküvi aldı ve yemeğe başladı. Hoşnutlukla. «Bunlar geçen seferkilerden daha iyi», dedi. «Çukulatası daha çok.»

Milly gülümsedi. Eğer Howden bu kadar meşgul olmasaydı, bu gün Milly'nin olağanüstü neşeli olduğunu ve çok şık mavi noktalı kahverengi tvid bir tayyörle açık mavi blûz giydiğini farkederdi.

«Aramış olduğumu hatırlıyorum», dedi Başbakan bir an durakladıktan sonra. «Vancouver'de bir olay çıkmıştı.» Umutla ekledi : «Belki şimdiye kadar halledilmiştir.»

«Ne yazık ki halledilmedi», dedi Milly. «Mr. Richardson bu sabah telefon edip not bıraktı.» Defterini araştırdı. «Bunun Batıda çok önem kazandığını ve Doğu gazetelerinin de ilgisini çekmeğe başladığını size söylememi istedi.» Tabii Brian Richardson'un sıcak bir sesle, özel olarak söylediklerini atladı: «Milly, sen harika bir insansın. Hep bunu düşündüm, çok yakında yine görüşeceğiz.»

James Howden içini çekti. «Sanırım Harvey Warrender'la görüşmem daha iyi olacak. Onu bir yere sıkıştırıver; on dakika yeterlidir.»

«Peki», dedi Milly. «Bu sabaha ayarlarım.»

Kahvesini yudumlayan Howden: «Dışarıda önemli bir şeyler var mı?» diye sordu.

Milly başını salladı. «Pek bekleyemeyecek durumda olanı yok. Birkaç acele işi Mr. Prowese'a havale ettim.»

«İyi.» Başbakan hoşnut bır tavırla onayladı. «Şu önümüzdeki birkaç hafta, bunu elinden geldiği kadar sık yapmağa çalış.»

Cinsel istek çoktan yok olduğu halde, bazan, şimdi bile Milly'ye karşı bir hasret duyuyordu. Bazan bütün bunların nasıl olabildiğini düşünüyordu... aralarındaki serüveni; o zamanki derin duyguları. Tabii Ottawa'daki önemsiz Parlâmento üyelerinin hep yakındıkları yalnızlığı o da çekmişti; Meclis toplanırken yapacak çok az işinin olmasının verdiği boşluk. O sıralar Margaret sık sık seyahate çıkmıştı... Ama şimdi bütün bunlar çok uzaktaydı.

«Size bildirmekten çekindiğim bir şey var» Milly durakladı. «Bankadan bir mektup geldi. Hesabınızda olandan fazla para çektiğinizi yeniden hatırlatıyorlar.»

Düşüncelerini toparlayan Howden sıkıntıyla: «Bunun ne zaman hatırlatılacağını korkuyla bekliyordum», dedi. Üç gün önce Margaret'le bu konuyu tartıştıkları sıradaki gibi, böyle bir zamanda bu tür şeylerle uğraşmak zorunda kaldığına yine içerledi. Galiba, bir bakıma kendi kusuruydu bu. Zengin parti taraftarlarının ya da cömert Amerikalı dostlarının kulaklarına birkaç kelime fısıldamasının, bol ve çabuk para yardımı sağlamaya yeteceğini biliyordu. Kendinden önceki Başbakanlar aynı şeyi yapmışlardı ama, bunu bir gurur meselesi yapan Howden böyle davranmaktan çekiniyordu. Yetimhanenin merhametiyle başlayan hayatının, bir ömür boyu ça-

lıştıktan sonra yine acıma duygularına sığınarak sona ermesini istemiyordu.

Margaret'in, biriktirdikleri azıcık paranın çabucak erimesi karşısında duyduğu üzüntüyü hatırladı. «Kredi için Montreal'ı arayıver», dedi. «Mr. Maddox'un benimle ne zaman konuşmaya gelebileceğini öğren.»

«Onu isteyeceğinizi düşündüğüm için aradım», diye cevap verdi Milly. «Tek boş olduğunuz sıra yarın öğleden sonra, o da o zaman gelecek.»

Howden kabul ettiğini belirtti. Milly'nin becerikliliğine ve pratik oluşuna her zaman hayrandı.

Kahvesini bitirmişti, - kahveyi kremalı ve tatlı olduğu kadar da sıcak içmeyi severdi - Milly fincanını tekrar doldurdu. Yastıklı deri sandalyesini kaykıltıp, günün sıkıntısız geçirdiği seyrek dakikalarının tadını çıkararak kafasını dinlendirdi. On dakika sonra memurlarının yetişmekte zorluk çektiği bir hızla çalışmaya başlayıp işine gömülecekti. Milly bunu biliyordu ve işinde geçirdiği yıllar sonucu kendisi de, böyle aralarda, James Howden'ın hoşlandığı gibi dinlenmeyi öğrenmişti. Howden, rahat bir tavırla :

«Metni okudun mu ?» diye sordu.

«Güvenlik Kurulundaki konuşmaların metnini mi ?»

Bir çukulatalı bisküvi alan Howden başını salladı.

«Evet», dedi Milly. «Okudum.»

«Ne düşünüyorsun ?»

Milly durakladı. Sorunun baştan savmalığına rağmen, içten bir cevap beklendiğini biliyordu. Bir keresinde James Howden ona yakınarak : «Zamanımın yarısını başkalarının ne düşündüğünü anlamaya çalışarak harcıyorum», demişti. «Bana doğruyu değil yalnız duymayı istediğimi sandıkları şeyi söylüyorlar.»

«Kanadalı olarak bizden geriye ne kalacağını merak ettim», dedi Milly. «Eğer olursa - birleşme demek isti-

yorum - tekrar eskiye dönebileceğimizi sanmıyorum.»

«Evet», dedi Howden. «Ben de sanmıyorum.»

«İyi ama o zaman bu, bir yenilip yutulma plânının başlangıcı olmayacak mı? Ta ki biz Birleşik Devletlerin bir parçası haline gelene, tüm bağımsızlığımızı yitirene kadar.» Milly soruyu sorarken bile merak ediyordu : Söyledikleri doğru da olsa bir şey farkettirir miydi ? Gerçekte bağımsızlık bir hayalden başka neydi ? Kimse, hiç bir devlet, tam olarak bağımsız değildi, olamazdı. Brian Richardson'un ne düşüneceğini merak etti; onunla bu konuyu görüşmek isterdi.

«Belki yenilip yutulacağız veya bir süre için böyle görüneceğiz», dedi Howden yavaşça. «Ama savaştan sonra bunun tersinin olması da mümkün.» Uzun yüzü düşünceliydi, duraladı, sonra devam etti : «Biliyorsun, savaş herşeyi değiştirebilir Milly; uluslar yok olur, imparatorluklar silinir, bazan savaşı kazandıklarını sananlar gerçekte kaybetmişlerdir. Roma bunu keşfetti; zamanla başka uluslar da : İsrail, Yunanistan, İspanya, Fransa, İngiltere. Aynı şey Rusya'nın veya B. Amerika'nın da başına gelebilir; belki de ikisinin birden. O zaman Kanada en güçlü ülke olur.» Sustu, sonra ekledi : «İnsanlar bazan, tarihteki büyük değişikliklerin hep yaşadıkları çağın dışında meydana geldiğini sanarak hataya düşerler.»

Howden'in kafasında, açıklamadığı başka bir düşünce daha vardı. Bir Kanada Başbakanı çevresini, birleşme olduğu zaman, ülkenin bağımsız olduğu zamandan daha kolaylıkla etkiliyebilirdi. Beslenerek büyüyecek olan kuvvet ve otoritesiyle bir aracı olabilirdi. Ve sonunda - eğer bu işi idare eden Howden'in kendisi olursa - otoritesini ülkesinin yararına kullanabilirdi. İktidarın anahtarı, Kanadanın bağımsızlığının son ipliğinin asla kopmamasına dikkat etmekteydi.

«Askerî güçlerin kuzeye nakledilmesinin önemli olduğunu biliyorum», dedi Milly. «Sizin de, üretim alanlarını serpintiden korumaktan bahsederken ne demek istediğinizi anlıyorum. Ama doğrudan doğruya savaşın içine giriyoruz ; asıl belirtilmek istenen bu, değil mi ?»

Savaşın kaçınılmazlığı ve sadece kalıcı olmak için hazırlık yapmak gerektiği konusundaki inancını açıklamalı mıydı? Howden söylememeye karar verdi. Bu halktan gizlemesi gereken bir noktaydı, denemeye şimdiden başlıyabilirdi.

«Taraf seçiyoruz Milly», dedi dikkatle. «Bunu, seçimimizin henüz yararlı olabileceği bir sıra yapıyoruz. Başka bir deyişle, bizim inandığımıza inanmak yapılabilecek tek seçimdir. Ama bunu geri bıraktırma isteği var; karar vermeyi geciktirmek; hoşa gitmeyen gerçeklerin yok olacağını umarak ellerimizi bağlayıp oturmak.» Başını salladı. «Artık bundan sonra böyle birşey olmayacak.»

Milly çekinerek sordu: «Zor olmayacak mı, insanları inandırmak ?»

Başbakanın yüzünde belli belirsiz bir gülümseme oluştu. «Öyle olacağını sanırım. Hatta bu iş ortalığı iyice karıştırabilir.»

«Öyleyse», dedi Milly, «ben de bunları düzene sokmağa çalışırım.» Bu sözleri söylediği an, yıllarca büyük işler başaran ve şimdi de çok ağır bir meseleyi yüklenen bu adam için içinde bir şefkat ve hayranlık hissetti. Bu bir zamanlar beslediği duyguyla bir değildi ama, daha güçlü bir onu saklama, koruma isteğiydi. Yardımının gerekli olduğunu bilmek onu hoşnut ediyordu.

James Howden yavaş sesle: «Sen her zaman herşeyi düzene sokarsın Milly», dedi. «Bu benim için çok şey ifade ediyor.» Dinlenmenin sona erdiğini belirten bir hareketle kahve fincanını yerine koydu.

Kırkbeş dakika ve üç görüşmeden sonra Milly, Harvey Warrender'ı içeri aldı.

«Lütfen oturun.» Howden'in sesi soğuktu.

Muhaceret Bakanı uzun, iri gövdesini masanın karşısındaki koltuğa iyice yerleştirdi. Tedirginlikle kımıldandı.

«Bak Jim», dedi içten davranmaya çalışarak. «Eğer, geçen akşam kendimi rezil ettiğimi söylemek için çağırdınsa, bırak önce ben konuşayım. Gerçekten rezilce bir davranıştı benimkisi bundan ötürü de çok üzgünüm.»

«Ne yazık ki» dedi Howden buz gibi bir sesle, «özür dilemek için biraz geç kaldın. Hem köyün ayyaşı gibi davranmağa başlamak niyetindeysen, Genel Valinin davetini bu başlangıç için uygun bir yer sayılmazdı bence. Olayın ertesi gün bütün Ottawa'ya yayıldığını sanırım farkındasındır.» Hoşnutsuzlukla, adamın elbisesinin ütüye ihtiyacı olduğunu farketti.

Warrender bakışlarını Başbakanın gaga burnunun üstündeki, alev alev yanan gözlerinden kaçırdı. Eliyle umursamadığını belirten bir işaret yaparak: «Biliyorum, biliyorum,» dedi.

«Haklı olarak, istifanı istiyebilirim.»

«Bunu yapmayacağınızı umarım Başbakanım.» Öne doğru eğilince kabak kafasındaki ter taneleri ortaya çıktı. Howden adamın sesinde bir ihtar gizli olup olmadığını düşündü. Emin olmak zordu. «Eğer izin verirsen» dedi Warrender yavaş sesle ve gülümsiyerek, - yine eski cesaretini kazanmıştı - bu, **graviora quaedam sunt remedia periculis** veya vergilius'dan İngilizceye çevirirsek, 'bazı çareler tehlikeden daha kötüdür' demek olur.»

«Eşeklerin anırmasını anlatan bir parça da var.» Howden öfkeyle bakanı terslemişti; adamın klâsiklerden parçalar okuması her zaman sinirine dokunurdu. Başbakan dişlerini sıkarak devam etti : «Bir ihtar dışında, baş-

ka bir şey yapmıyacağımı söylemek üzereydim. Beni, fikrimi değiştirmeye zorlamamanı öğütlerim.»

Warrender kıpkırmızı kesildi, sonra omuz silkti. Alçak sesle: «Bundan sonra rahat duracağım», diye mırıldandı.

«Seni buraya çağırmamın başlıca nedeni Vancouver'deki son olayı konuşmaktır. Kaçınmamız gerektiğini ısrarla belirttiğim türden bir olaya benziyor.»

«Ha !» Harvey Warrender'in gözleri ilgiyle parladı. «Bunun hakkında bana tam bir rapor verdiler Başbakanım, bunun bütün ayrıntılarıyla anlatabilirim.»

«Öğrenmek istemiyorum», dedi James Howden sabırsızlıkla. «Bakanlığını yönetmek senin görevin, hem benim uğraşacak daha önemli işlerim var.» Bakışları, kıtalar arası savunmayla ilgili açık dosyalara kaydı; yeniden bunlara dönmek için sabırsızlanıyordu. «Benim istediğim olayın gazetelere konu olmaktan çıkması.»

Warrender kaşlarını kaldırdı. «Kendi kendine çelişkiye düşmüyor musunuz ? Önce bakanlığımı kendi başıma yönetmem gerektiğini söylüyor, sonra olayın idaresini...»

Howden öfkeyle sözünü kesti: «Ben sana hükûmetin siyasetine, benim siyasetime uymanı söylüyorum: Bu da özellikle seçimin eşiğindeyken olay yaratan muhaceret meselelerinden kaçınmak gerektiği anlamına gelir.» Duraladı. «Daha başka olaylar da doğmak üzereyken. Bütün bunlardan geçen akşam bahsettik.» Sonra iğneleyici bir sesle: «Belki de hatırlamıyorsundur» dedi.

«O kadar da sarhoş değildim!» Şimdi kızan Harvey Warrender'di. «Sana muhaceret konusunda ne düşündüğümü söylemiştim, bu fikrimde hâlâ diretiyorum. Ya şimdiye kadar yaptığımız yanlışları kabullenen namuslu

ve yeni bir Muhaceret Kanunu edininiz, bizden önceki her hükûmetin ne...»

«Neyi kabullenen ?»

James Howden ayağa kalkmış, masasının arkasına dikilmişti. Harvey Warrender ona bakarak yavaşça «Ayırım gözeten bir politika güttüğümüzü kabullenen», dedi. «Hem niçin olmasın, bu bizim kendi ülkemiz değil mi ? Renk ve ırk farkı gözettiğimizi, zencilerle doğuluları istemediğimizi, bu böyle sürüp geldiği için değiştirmeye yeltenmediğimizi kabullenelim. Anglo - Sakson ve işsizlere ihtiyacımız olduğunu söyleyelim. İtalyanlar ve diğerleri için belirli bir kontenjan tanındığını, Katolik sayısına çok dikkat ettiğimizi itiraf edelim. Sahtekâr olmaktan vazgeçelim. Olayları aslına uygun biçimde yansıtan namuslu bir Muhaceret Kanunu yapalım. B. Amerika'ya, zencilerle dost olduğumuzu söylerken kendi ülkemizde iki yüzlü davranmaktan vaz...»

«Aklını mı oynattın ?» James Howden duyduklarına inanamıyarak, hemen hemen fısıltıyla sormuştu. Gözleri Warrender'e dikiliydi. Tabii, diye düşündü, bana bir ipucu verilmişti; Hükümet Konağındaki davette söylenenler... ama o zaman bunu içkinin etkisi sanmıştım... Sonra Margaret'in sözlerini hatırladı: **Bazan Harvey'in biraz kaçık olduğunu düşünüyorum.**

Harvey Warrender zorlukla soluk alıyordu ; burun delikleri titredi. «Hayır», diye cevap verdi, «aklımı kaçırmadım; yalnız artık bu kahrolası iki yüzlülükten bıktım.»

«Namuslu olmak iyidir», dedi Howden. Şimdi öfkesi yatışmıştı. «Ama bu türlüsü siyasi bir intihar demek.»

«Bunu kimse denememişken biz nereden bilebiliriz ? İnsanların belki de, bildikleri şeyleri açıkça duymaktan hoşlanmıyacaklarını nasıl anlıyabiliriz ?»

«Diğer teklifin ne ?»

«Yeni bir Muhaceret Kanunu hazırlanmazsa mı demek istiyorsun ?»

«Evet.»

Harvey Warrender sertçe : «O zaman kanunu tam, olduğu gibi uygulayacağım», dedi. «Fark gözetmeden, hoşa gitmeyen olayları basından uzak tutmak için gizli, hileli yollara sapmadan uygulayacağım. Belki de bu tutum kanunun aslında ne olduğunu belirtir.»

«O halde», dedi James Howden ses tonunu değiştirmeden, «istifa etmeni istiyorum.»

İki adam karşı karşıyaydı. «Hayır.», dedi Harvey Warrender yavaşça, «hayır.»

Bir sessizlik oldu.

James Howden : «Açık konuşacağını umarım», diye karşılık verdi. «Bir şey mi söylemek istiyorsun ?»

«Bildiğini sanıyorum.»

Başkanın yüzü anlamsızdı, bakışlarını kaçırmamıştı. «Açık konuş demiştim.»

«Peki, eğer istediğin buysa.» Harvey Warrender tekrar koltuğuna oturmuştu. Sanki günlük bir olaydan bahsediyormuş gibi, rahatlıkla : «Bir anlaşma yapmıştık», dedi.

«Bu çok önceydi.»

«Anlaşma belirli bir süre için değildi.»

«Yine de bu süre doldu sayılır.»

Harvey Warrender inatla başını salladı. «Anlaşma belirli bir süre için değildi.» İç cebini karıştırarak, katlanmış bir kâğıt çıkarıp bunu Başbakanın masasına fırlattı. «Kendin oku da gör.»

Howden, uzanırken elinin titrediğini hissetti. Eğer bu orijinali, tek kopyası olsaydı... Bir fotokopiydi.

Bir an kendini kaybetti : «Aptal !»

«Niçin ?» Warrender'in yüzü sakindi.

«Fotokopisini almışsın...»

«Kimse çekildiğini farketmedi. Ayrıca çekildiği sürece makinanın başında bekledim.»

«Fotokopilerin negatifleri vardır.»

«Negatifi bende», dedi Warrender soğukkanlılıkla. «Başka kopyalara da ihtiyacım olabileceğini düşünerek sakladım. Orijinali de emin bir yerde.» İşaret etti. «Niçin okumuyorsun ? Bundan bahsediyorduk.»

Başını eğdi, kelimeleri farketti. Yazılanlar bir dereceye kadar basitti ve kendi elinden çıkmıştı.

1. H. Warrender başkanlıktan çekiliyor, Howden'i destekliyecek.

2. H. Warrender'in yeğenine (H.O'B) TV imtiyazı verilecek.

3. H. Warrender Howden kabinesinde istediği bakanlığı (Dışişleri ve Sağlık dışında) seçecek. J.H, H.W'e namussuzluk ve rezalet dışında, başka bir şey için yol vermiyecek. İkinci durumla karşılaşıldığında, H. W. bütün sorumluluğu üstüne alıp J.H'yı işe karıştırmıyacak.

Altında dokuz yıl önceki tarih ve ikisinin de imzaları vardı.

Harvey Warrender yavaşça: «İşte gördün», dedi, «tam benim söylediğim gibi, anlaşmanın belirli bir süresi yok.»

«Harvey», dedi Başbakan alçak sesle, «sana yalvarmanın bir faydası var mı ? İyi arkadaştık...» Kafası işliyordu. Bir gazetecinin eline geçecek tek kopya idam emri olurdu. Hiç bir açıklama yapamaz, hiç bir tedbir alamaz, siyasi bakımdan hiç bir hakkı kalmazdı; sadece teşhir, utanç... Elleri terliyordu.

Öbürü başını salladı. Howden aralarında, aşılamayan bir anlaşmazlık duvarı olduğunun farkındaydı. Tekrar denedi. «Bir kahvenin kırk yıl hatırı vardır, Harvey ; bu durumda haksever ol. Şimdi ne diyorsun?»

«Sana söyliyeyim.» Warrender masaya doğru eğil-

miş, öfke sızdıran bir fısıltıyla konuşuyordu. «Bırak yerimde kalayım; bırak ben de işe yarayacak değerli bir şey yapayım. Eğer biz Muhaceret Kanununu yeniden, olayların gerçek durumunu yansıtarak hazırlarsak, belki o zaman insanlar vicdanlarını yoklayıp bir değişim isterler. Belki şimdiki durumun gerçekten değişmesi gerek, belki sonunda gerekli olan esaslı bir değişiklik. Ama buna başlamak için önce namuslu davranmamız gerekir.»

Howden şaşkın şaşkın başını salladı. «Mantıklı konuşmuyorsun. Anlamıyorum.»

«Öyleyse bırak da açıklıyayım. Bir kahvenin kırk yıl hatırı olduğunu söyledin. Sanıyor musun ki bu beni ilgilendirir ? Sanıyor musun ki elimden gelse geri dönüp anlaşmayı bozmam ? Sana şu kadarını söyliyeyim ki, sabaha kadar uyanık yatıp kendimden ve bu anlaşmayı yaptığım günden nefret ettiğim geceler sayılamayacak kadar çok.»

«Niçin Harvey ?» Belki bunu açıklamasının bir yararı dokunurdu... herhangi bir şeyin yararı dokunabilirdi...

«Kendimi sattım, öyle değil mi ?» Şimdi Warrender duygulanarak konuşuyordu. «Kendimi fiyatı kadar bile değeri olmayan bir tabak yemek için sattım. O günden sonra da belki bin kere, tekrar o bekleme salonunda olmayı ve o zamanki şartlara göre sana karşı talihimi denemeyi istedim.»

Howden nezaketle. «Sanırım yine de ben kazanırdım Harvey», dedi. Bir an için derin bir üzüntü duydu. Günahlarımızın cezasını çekiyoruz, diye düşündü. Kendimize göre, değişik biçimlerde.

«Bundan emin değilim», diye karşılık verdi. Warrender yavaşça. Gözlerini kaldırdı. «Burada, senin yerinde, senin masanda oturan kişi olamayacağıma hiç bir zaman kesinlikle inanamadım.»

Howden, demek mesele buymuş diye düşündü: Çoğunlukla tahmin ettiği gibiydi ama, bazı değişiklikler de yok değildi. Vicdan azabı, artı yıkılmış şöhret hayalleri. Bu korkunç bir bileşimdi. İhtiyatla sordu: «Çelişkiye düşmüyor musun ? Bir solukta anlaşmadan nefret ettiğini söylüyor, sonra bunun şartlarına sadık kalmak için ısrar ediyorsun.»

«Kurtarmak istediğim anlaşmanın iyi yönü, eğer bana yol vermene göz yumarsam hepten mahvolurum. İşte bunun için, işin ucunu bırakmıyorum.» Harvey Warrender mendilini çıkarıp durmadan terleyen alnını sildi. Bir sessizlik oldu, sonra daha yumuşak bir sesle devam etti: «Bazan anlaşmayı açıklamanın ikimiz için de daha iyi olacağını düşünüyorum. İkimiz de hilekârız - sen ve ben. Belki böyle bir yolu tutmak namusumuzu kurtarma çaresi olur»

Bu çok tehlikeliydi. «Hayır», dedi Howden çabucak, «inan bana, daha iyi çareler vardır.» Şimdi tek bir şeyden emindi: Harvey Warrender'in aklından zoru vardı. Onu idare etmek, hatta gerekirse çocuk gibi kandırmak gerekiyordu.

«Peki», dedi James Howden, «istifa meselesini unutalım.»

«Ya Muhaceret Kanunu ?»

«Kanun olduğu gibi kalacak», dedi Howden sert bir sesle. Böyle bir durumda bile, hoşgörüyle davranmanın sınırı vardı. «Ayrıca Vancouver olayı için de bir şeyler yapılmasını istiyorum.»

«Kanuna göre hareket edeceğim», dedi Warrender. «Yeniden incelerim; sana söz veriyorum. Ama kanuna göre, tamamen.»

Howden içini çekti. Mecburen böyle olacaktı. Görüşmenin sona erdiğini belirterek başını salladı.

Warrender çıktıktan sonra, bu yeni ve vakitsiz der-

di tartarak sessizce oturdu. Kendi varlığını tehdit eden meseleyi küçümsemenin hata olacağına karar verdi Warrender'in davranışları her zaman için değişkendi; şimdi bu dengesizlik daha da artmıştı.

Anlaşmayı nasıl yapabildiğini merak etti... hukuk öğrenimi ve tecrübelerinin onu tehlikeye karşı uyarması gerekirken, hiç düşünmeden bir kâğıt parçasının tutsağı olmuştu. Ama hırs insana garip şeyler yaptırıyor, tehlikeleri, hem çok büyük tehlikeleri göze almasına sebep oluyordu; başkaları da böyle davranmışlardı. Yıllar sonra düşünüldüğünde saçma ve mantıksız geliyordu insana. Ama o sıra duyulan hırsla, gelecek olayların bilinçsizliği içinde...

En emin yol, hiç olmazsa şimdilik Harvey Warrender'i kendi haline bırakmaktı. Kanunu değiştirme konusundaki delice fikri şu an için bir mesele yaratmıyordu. Ne de olsa bu fikir, Harvey'in müsteşarının pek hoşuna gitmezdi. Mülkiye memurlarının, hoşlanmadıkları konuları ertelemek için de bir sürü yolları vardı. Ayrıca Harvey Warrender'le diğer kabine üyelerinin karşı karşıya gelmesini mutlaka önlemek gerektiği halde, böyle bir kanunun çıkması ancak bütün Bakanlar Kurulunun desteklemesiyle mümkün olurdu.

Yani aslında tartışmalarının hiç bir etkisi olmayacaktı eğer insan iyimser olursa politika yine her derde devâydı. Tabii durum Brian Richardson'un hiç hoşuna gitmeyecekti; parti yöneticisi bu konuda çabuk ve kesin hareket edilmesini istiyordu, neden böyle davranılmadığını da ona açıklamak imkânsızdı. Aynı şekilde Vancouver olayı da kaynamağa devam edecek, Muhaceret Bakanlığı ne karar verirse versin Howden, Harvey Warrender'i desteklemek zorunda kalacaktı. Ne yazık ki gerçek buydu ama, neyse ki hükûmetin daha önceden de karşılaştığı gibi sadece küçük eleştirilere yol açacak bir

olaydı ve kuşkusuz bütün diğerleri gibi bunu da atlatacaklardı.

James Howden, asıl aklında tutması gereken şeyin başbakanlığını devam ettirmek olduğunu düşündü. O kadar çok şey buna bağlıydı ki; şimdiye ve geleceğe ait pek çok şey. Başta kalmasını başkalarına borçluydu. Şu sıra onun yerini hakkıyla doldurabilecek başka kimse de yoktu.

Milly Freedeman yavaşça içeri girdi. «Öğle yemeği ?» diye sordu, «Burada mı yemek istersiniz ?»

«Hayır», diye cevap verdi. Howden «Biraz çevre değiştirmek istiyorum.»

On dakika sonra, iyi dikilmiş siyah bir palto giymiş olan Başbakan çevik adımlarla Doğu Bloğundan Peace Tower'ın kapısına ve Parlâmento lokantasına doğru ilerliyordu. Soğuk ve açık bir gündü. Serin hava insanı canlandırıyor, yol ve kaldırım kenarlarına yığılı karlar güneşle eriyordu. Kendini iyi hissediyor ve alışkanlıkla geçenlerin saygılı, Parlâmento nöbetçilerinin düzenli selâmlarına karşılık veriyordu. Daha şimdiden, Warrender meselesi kafasında ikinci sıraya düşmüştü; daha büyük önem taşıyan o kadar çok şey vardı ki.

Milly Freedeman, çoğu kere yaptığı gibi kahve ve sandviçini içeri getirtmişti. Daha sonra eline içinden önemli olmayan veya çabucak yapılması gerekmiyenleri çıkardığı kâğıt destesini alarak Başbakanın odasına girdi. Kâğıtları masanın üstündeki kutuya bıraktı. Masanın üstü kâğıtlardan ötürü karmakarışık bir hale gelmişti ama, James Howden'in günün ortasında herşeyi bıraktığı gibi bulmak istediğini bildiğinden, düzeltmeye kalkmadı. Ama düz, tek bir sayfa gözüne çarptı. Merakla bunu çevirdiğinde bir fotokopi olduğunu gördü.

Kâğıdın ne anlama geldiğini kavraması için iki kere okuması gerekti. Anladığı zaman, Milly, kâğıdın

korkunç öneminden dolayı titrediğini hissetti. Bu yıllar boyu anlayamadığı bir çok şeyi açıklıyoradu : Seçimi... Howden'in zaferini... kendi kaybını...

Ayrıca kâğıdın, iki insanın siyasi hayatını sona erdirebileceğini de biliyordu.

Niçin buradaydı ? Üstünde tartışıldığı açıkça belliydi.. bugün... Başbakanla Harvey Warrender arasındaki görüşmede. Ama niçin ? Bundan ikisinin de ne kazancı olabilirdi ? Aslı neredeydi ?... Düşünceler kafasında koşuşuyordu. Soru onu korkutmuştu. Kâğıdı çevirmeden bırakmış olmayı diledi; asla öğrenmemiş olmayı. Ve yine de...

Birden James Howden'e karşı içinde büyük bir öfke uyandı. Bunu nasıl yapabilmişti ? Aralarında bu kadar çok şey varken ; geleceği, mutluluğu bölüşeceklerken, eğer başkanlığı kaybetmiş olsaydı... seçimi kaybetseydi. Duygulanarak kendi kendine sordu : Neden namuslu davranmamıştı ?... Hiç olmazsa ona bir fırsat tanısaydı. Ama şimdi böyle bir fırsatın asla var olmayacağını biliyordu...

Sonra öfkesi birden, yerini üzüntü ve acımaya bırakarak başladığı kadar çabuk yok oldu. Milly, Howden'in bunu başka çaresi olmadığı için yaptığını biliyordu. İktidar, rakiplerini alt etme, siyasî başarı hırsı... bütün bunlar onu fazlasıyla sarmıştı. Bunların yanında, özel hayatı... hatta aşk... hiç bir şey ifade etmemişti. Bu hep böyle olmuştu : Kendisine asla bir fırsat tanınmamıştı...

Ama yapılacak bazı pratik şeyler olmalıydı.

Milly soğukanlılıkla düşünebilmeyi dileyerek duraladı. Ortada Başbakanı ve belki diğerlerini de hedef alan bir tehdit olduğu açıkça belliydi. Ama onu ilgilendiren sadece James Howden'di... geçmişin geri döndüğünü hissetti. Ve daha bu sabah onu korumaya, ona yardım

etmeye karar vermiş olduğunu hatırladı. Nasıl yapabilirdi... bu bilgiyi kullanarak... öyle bir bilgi ki, bundan kimsenin belki Margaret Howden'in bile haberi yoktu. Evet, hiç olmazsa bu meselede James Howden'e karısından bile daha yakın olmuştu.

Hemen yapabileceği bir şey yoktu. Ama belki bir fırsat çıkardı. Bazen şantaja karşı şantaj kullanılabilirdi. Bulduğu çare geçici ve belirsizdi... karanlıkta elyordamıyla yürümek gibi bir şey. Ama eğer olursa... eğer eline bir fırsat geçerse... o zaman Milly'nin, bilgisini ispat edebilecek durumda olması gerekirdi.

Milly saatine bir göz attı. Howden'in alışkanlıklarını iyi bilirdi. Dönmesine daha yarım saat vardı. Dış odadaysa hiç kimse yoktu.

İçgüdüsüyle hareket ederek fotokopiyi dışardaki kopya makinasına götürdü. Kalbi yaklaşıp geçen her ayak sesinde çarparak, fotokopiyi hemen içine koydu. Çıkan kopya - kopyanın kopyası - kötü ve bulanık ama okunabilecek kadar belirliydi; hele imzanın anlaşılmaması imkânsızdı. Alelacele ikinci kopyayı büyük çantasının dibine tıktı. Fotokopiyi de yerine, bulduğu gibi, yazılı yüzü aşağıya gelecek şekilde bıraktı.

Öğleden sonra James Howden sayfayı çevirdi ve bembeyaz kesildi. Oraya bıraktığını unutmuştu. Eğer akşam da unutsaydı... Dış kapıya bir göz attı. Milly? Hayır; günün ortasında masasına dokunmamak eski bir alışkanlıktı. Fotokopiyi odasının bitişiğindeki tuvalete götürdü. Ufak parçalara ayırıp sifonu çekti ve hepsi yok olana kadar seyretti.

3

Harvey Warrender kendisini, Elgin sokağındaki Mu-

haceret Bakanlığına geri götüren şöförün kulandığı arabaya, yüzünde hafif bir gülümsemeyle rahatça gömüldü. Arabadan inince, öğle tatilinde aceleyle dışarı koşuşan işçileri göğüsleyip, kutu gibi, kahverengi tuğla binaya girdi. Beşinci kata asansörle çıktı ve bir kapıdan içeri ve kendisini doğrudan doğruya müsteşara bağlayan düğmeye bastı.

«Mr. Hess», dedi Harvey Warrender, «eğer işiniz yoksa lütfen buraya gelir misiniz ?»

Aynı kibarlıkta cevap aldı ve beklemeye koyuldu. Müsteşarın gelmesi birkaç dakika alırdı beş odası aynı kattaydı ama, belki de bir müsteşarın çok sık çağırılmaması gerektiğini belirtmek için oldukça uzaktaydı.

Harvey Warrender odanın kalın halısını düşünceyle, ağır ağır adımladı. Başbakanla yaptığı görüşmeden ötürü hâlâ gurur duyuyordu. Hiç kuşkusuz çok iyi başardım, diye düşündü. Tam tersi veya daha kötü olabilecek bir durumu kısa yoldan ve tam bir başarıyla sonuçlandırmıştı. Daha da iyisi, şimdi artık aralarındaki ilişki açıkça ve kesin olarak belirlenmişti.

Gururdan sonra bir hoşnutluk ve üstünlük duyuyordu. İşte ait olduğu yer burasıydı: otorite; en üstte değilse bile hiç olmazsa iktidarın ikinci sırasında olmak. Sık sık yaptığı gibi, çevresine hoşnutlukla bakınarak, hem de iyi bir sıra diye düşündü. Ottawa'nın en şatafatlı ofisi olan Muhaceret Bakanının odası, önemli bir bayan - Kanada'da, bakan olabilen sayılı kadınlardan biri - tarafından çok para harcanarak döşenmişti. Yeri devraldığında bulduğu gibi - koyu gri tahtalar, açık gri perdeler, İngiliz çağının rahat bir karışımı olan eşyalar - bırakmıştı ve bu ziyaretçileri kaçınılmaz bir şekilde etkiliyordu. Burası yıllar önce, üniversitedeyken istemiyerek oturduğu o küçük, rutubetli yerden öylesine farklıydı ki; James Howden'e itiraf ettiği vicdan kıpırtılarına

rağmen, paranın sağladığı rahatlıklardan vazgeçmenin zor olacağını kabul etti.

Howden'i düşünmek, şu sıkıcı Vancouver olayını incelemek ve tam kanuna uygun şekilde hareket etmek için verdiği sözü hatırladı. Sözünü tutacaktı. Sonradan Howden veya başkalarının, kendisini suçlamalarına sebep olacak acemice hatalar yapmamakta kararlıydı.

Özel sekreteri, kapıyı vurduktan sonra ölü gömücüler gibi giyinen, papaz gibi kara elbiseler içinde şişman bir adam olan müsteşar Claude Hess'i içeri soktu.

«İyi günler Sayın Bakanım», dedi Hess. Pek çok bakanın gelip geçtiğini görmüş, şimdiki de gittiğinde yerinin değişmiyeceğini bilen bir edayla da olsa, her zamanki gibi saygı ve samimiyeti bilgili bir şekilde birleştirmeyi başarıyordu.

«Başbakanla beraberdim», dedi Warrender. «Azar işittim.» Hep kurnazca öğütlerle mükâfatlandırıldığı için, Hess'le açık konuşmaya alışmıştı. Bu nedenle, biraz da Harvey Warrender iki dönemdir Muhaceret Bakanı olduğu için ilişkileri iyiydi.

Müsteşarın yüzünde bir acıma belirdi. «Anlıyorum», dedi. Tabii, Hükûmet Konağındaki dalaşma, yüksek memurlar tarafından ona çoktan bütün ayrıntılarıyla rapor edilmişti ama, bundan bahsetmekten kaçınmıştı.

«Derdinin biri de», dedi Harvey, «şu Vancouver olayıydı. Anlaşıldığına göre bazıları, bizim kanuna uygun hareket etmemizden hoşlanmıyor.»

Müsteşar duyulur bir şekilde içini çekti. Muhaceret kanununu siyasî çıkarlara uydurmak için yapılan hilelere ve değişikliklere alışkındı. Ama bakanın daha sonraki sözleri onu şaşırttı.

«Başbakana geri dönmiyeceğimizi söyledim», dedi Warrender. «Ya böyle davranırız, ya da Muhaceret

Kanununu değiştirip yapmamız gerekeni açıkça yaparız.»

Müsteşar çekinerek, sordu: «Ya Mr. Howden...»

«İşimizi yürütmekte özgürüz», dedi Warrender kısaca. «Olayı yeniden incelemeyi kabul ettim ama, ondan sonra biz istediğimiz kararı vereceğiz.»

«Bu çok iyi haber.» Hess taşıdığı desteyi bıraktı, karşılıklı oturdular. Müsteşarın, Bakanla James McCallum Howden arasındaki ilişkiyi düşünmesi ilk değildi. Diğer kabine üyeleriyle karşılaştırıldığında, Harvey Warrender'a olağanüstü bir özgürlük tanındığına bakılırsa, aralarında bir çeşit özel bağ vardı. Yine de bu tartışılmaması gereken bir durumdu, müsteşarın kendi siyasetini uygulayabilmesi de bu sayede olmuştu. Dışardakiler, diye düşündü Claude Hess, bazan siyasetin yalnız seçilen temsilcilerin hakkı olduğunu sanırlar. Ama şaşırtıcı bir çoğunlukla hükûmet, seçilen temsilcilerin seçkin başkanların fikirlerinin eylem haline getirilmesiyle idare olunuyordu.

Dudaklarını büzen Hess düşünceyle; «Muhaceret kanununu değiştirmek konusunda umarım ciddi değilsinizdir Bakanım», dedi. «Bütün olarak iyi bir kanun.»

«Tabii sen böyle düşünürsün», diye cevap verdi Warrender sertçe. «En başta bunu hazırlayan sensin.»

«Peki, biraz babalık hissi duyduğumu kabul...»

«Senin nüfus artması konusundaki düşüncelerine katılmıyorum», dedi Harvey Warrender. «Bunu biliyorsun, değil mi?»

Müsteşar gülümsedi. «İlişkide bulunduğumuz sürece bunu anladım. Ama, aynı zamanda gerçekçisiniz de.»

«Eğer Kanada'nın Zencilerle Çinliler tarafından doldurulmasını istemediğimi belirtmek istiyorsanız doğru», dedi Warrender kısa keserek. Daha yavaş sesle de-

vam etti: «Yine de bazan düşünüyorum yeryüzündeki en zengin topraklardan birinin, dört milyon mil karelik bir yerin üzerinde oturuyoruz, nüfusumuz az, az gelişmişiz; dünyada sığınacak bir yer, yeni bir yuva arayan insanlar kaynaşıyor..!»

Hess söze karışarak: «Bizim kapıları her gelene açmamız hiç bir şeyi çözümlemez», dedi.

«Belki bizim için değil ama, dünyanın geri kalan bölümüne ne dersin? Bir yerde bir açıklık, nüfusun akması için bir yol olmazsa yeniden savaş çıkabilir, değil mi?»

«Bence bu, belki asla gerçek olamıyacak ihtimaller için gereksiz bir fedakârlık olur.» Claude Hess kusursuz dikilmiş giysisindeki bir kırışığı düzelterek bacak bacak üstüne attı. «Benim fikrim - tabii sizin de farkettiğiniz - şimdiki nüfus dengemizle dünya meselelerinde, daha az beğenilen ırklarla dolmasına izin verdiğimiz zamandan daha çok söz geçirebileceğimiz yolundadır»

«Başka bir deyimle», dedi Harvey Warrender yumuşak bir sesle, «bir talih sonucu, doğarken elde ettiğimiz üstünlüklerimizden vazgeçmiyelim.»

Müsteşar hafifçe gülümsedi: «Biraz önce söylediğim gibi, ikimiz de gerçekçiyiz.»

«Belki de haklısın.» Harvey Warrender masasının üstünde parmaklarıyla trampet çalıyordu. «Hakkında tam olarak karar veremediğim meselelerden biri de bu. Ama emin olduğum tek şey, ülkemiz halkının bu kanunlardan sorumlu olduğu ve bunun onlara açıklanması gerektiğidir; eğer biz devamlı olarak değişiklik yapar, kararsız davranırsak bunu asla anlayamazlar. İşte bu nedenle kanunu olduğu gibi uyguluyacağız. Ben başta kaldığım sürece de, herkes ne anlam verirse versin, bu böyle olacaktır.»

Şişman müsteşar yavaşça: «Bravo!» diye mırıldandı. Gülümsüyordu.

Aralarındaki sessizlik süresince Harvey Warrender, gözlerini müsteşarın tepesindeki bir noktaya dikti. Hess geriye dönmediği halde, bakanın ne gördüğünü biliyordu: Kraliyet Hava Kuvvetleri üniforması giymiş genç bir adamın yağlı boya tablosunu. Resim, Harvey Warrender'in oğlu savaşta şehit düştükten sonra, bir fotoğrafa bakılarak yapılmıştı. Claude Hess, daha önce de kaç kere adamın gözlerinin resme takıldığını görmüş, hatta bazan bundan konuşmuşlardı.

Şimdi Warrender, sanki karşısındakinin de anladığını farkederek: «Biliyorsun, sık sık oğlumu düşünüyorum», dedi.

Hess yavaşça başını salladı. Yeni bir konu değildi, hatta Hess bazan bu konuyu kapamaya çalışırdı. O gün cevap vermeğe niyetlendi.

«Hiç bir zaman oğlum olmadı», dedi. «Yalnız kızlar. Onlarla iyi bir ilişkim var ama, her zaman bir babayla oğlu arasında daha özel şeyler olduğunu düşünürüm.»

«Öyledir», dedi Harvey Warrender. «Öyledir ve bu asla tam olarak kaybolmaz; hiç olmazsa benim için.» Yumuşak bir sesle devam etti: «Çoğu kere oğlum Howard'ın neler olabileceğini düşünürüm. Çok yürekli, harika bir çocuktu. En belirgin özelliğiydi cesaret; sonunda da kahramanca öldü. Hep gurur duymam gerektiğini hatırlatırım kendime.»

Müsteşar, bir oğlu olsa kendisinin de onu kahramanlığıyla mı hatırlıyacağını merak etti. Ama bakan aynı şeyleri ona ve başkalarına o kadar çok anlatmıştı ki, tekrarladığının farkında değildi. Bazan Harvey Warrender, oğlunun şehit düştüğü hava savaşını o kadar canllı ve ayrıntılı tasvir ederdi ki, üzüntüsünün nerede bitip tapınmasının nerede başladığını anlamak zorlaşırdı. Ço-

ğunluk acıyarak olmasa da, zaman zaman Ottawa'da bu konuyla ilgili epey lâf edilmişti. Acı garip şeylere yol açıyor, diye düşündü Claude Hess, hatta bazan acıdan bir güldürü bile yaratılabiliyor. Patronunun sesi tekrar iş tonuna büründüğünde sevindi.

«Peki», dedi Warrender, «şu Vancouver olayı hakkında konuşalım. Önce hukukî yönden tamamen temize çıkabilmemizi istiyorum. Bu önemlidir.»

«Evet biliyorum.» Hess anlayışla başını salladı, sonra içeriye getirdiği kâğıt destesini işaret etti. «Raporları tekrar gözden geçirdim, meraklanmanızı gerektirecek bir şey olmadığından eminim. Yalnız tek nokta beni biraz kuşkulandırıyor.»

«Basın mı?»

«Hayır; bunu zaten göze almak zorundasın.» Aslında basın, siyasî baskının hükûmeti daha önce de olduğu gibi - Muhaceret Kanununu uygulamaktan alakoyacağına inanmış olan Hess'i gerçekten rahatsız ediyordu. Ama şimdi yanıldığı açıkça belliydi. Devam etti: «Ben şu anda Vancouver'de önemli bir adam bulundurmadığımızı düşünüyorum. Oradaki memurumuz Williamson hastalık izni aldı, geri dönmesi en azından bir kaç ay alır.»

«Evet», dedi Warrender. Müsteşara da sunup bir sigara yaktı. «Şimdi hatırladım.»

«Normal bir olayda bu beni pek üzmezdi; ama eğer baskı umduğum gibi artmağa devam ederse, orada basını idare edecek ve güvenebileceğim bir adamın bulunmasını isterim.»

«Galiba bir fikrin var.»

«Evet.» Hess hızla düşünmüştü. Karşı durma kararı hoşuna gidiyordu. Warrender'in bazı garip tutumlarına rağmen, Hess bağlılığa inanırdı ve şimdi Bakanının durumunu her yönden koruması gerekiyordu. «Burada

bazı sorumlulukları üstüme alıp, idare müdürlerinden birini serbest bırakabilirim», dedi düşünceli düşünceli. «Williamson'dan haber çıkıncaya kadar, ama aslında özellikle bu olayı halletmek için idareyi o arkadaşımız ele alır.»

«Kabul ediyorum.» Warrender sertçe başını salladı. Sence kimin gitmesi gerekir?»

Müsteşar sigarasının dumanını koyverdi. Hafifçe gülümsüyordu. «Kramer», dedi yavaş sesle. «Sizin izninizle Edgar Kramer'i göndereceğim sir.»

Milly Freedeman dairesinde, günün olaylarını sıkıntıyla yeniden gözden geçirdi. Fotokopinin kopyasını neden çıkarmıştı? Bununla ne gibi bir şey yapabilirdi? Bağlılığı ne kadar güçlüydü?

Paylaşması zorunlu olan hile ve göz yummaların sonunun gelmesini diledi. Yine bir kaç gün önceki gibi, siyasetten ve James Howden'den ayrılıp yeni bir hayata başlamayı düşündü. Bir yerde, herhangi bir yerde, hiç bir entrikanın dönmediği herhangi bir toplum olup olmadığını merak etti. Bundan çok şüpheliydi.

Telefonun çalışı düşüncelerini yarıda bıraktı.

«Milly», dedi Brian Richardson canlı bir sesle, «Raoul Lemineux - Ticaret Bakanlığı müsteşarı olan arkadaşım - bir parti veriyor. İkimiz de davetliyiz. Ne dersin?»

Milly'nin yüreği ağzına geldi. Düşünmeden sordu: «Neşeli olacak mı?»

Parti yöneticisi fıkırdadı. «Raoul'ün partileri çoğunlukla öyle olur.»

«Gürültülü mü?»

«Son seferinde», dedi Richardson, «komşular polis çağırmıştı.»

«Müzik var mı? Dans edebilir miyiz?»

«Bir yığın plâk var! Raoul'larda herşey bulunur.»

«Geleceğim», dedi Milly. «Evet, geleceğim.»

«Yarım saate kadar sana uğrarım.» Richardson'un sesi keyifli geliyordu.

«Teşekkür ederim Brian», dedi çabucak; «teşekkür ederim.»

«Sonra teşekkür edersin.» Bağlantı bir çıtırtıyla kesildi.

Hangi elbiseyi giyeceğini çok iyi biliyordu; yakasız kırmızı şifon elbisesini. Rahatlıyarak, heyecanla ayağından pabuçlarını fırlattı.

8/EDGAR KRAMER

Vancouver'de bulunduğu otuz altı saat içinde, Edgar S. Kramer iki sonuca varmıştı. Birincisi, Muhaceret Bakanlığının Batı kıyısındaki şubesinde kolaylıkla halledemiyeceği hiç bir olay yoktu. İkincisi, üzüntüyle farkettiği özel ve utandırıcı bir fizik güçsüzlüğün gittikçe daha kötü bir durum aldığıydı.

Denize bakan Muhaceret Dairesi binasının ikinci katındaki ciddi bir iş yeri olarak döşenmiş dörtköşe odada, Edgar Kramer iki konuyu da kafasında tartıp duruyordu.

Kramer, gri gözleri, ortadan ayırdığı dalgalı kahverengi saçları, çerçevesiz gözlükleri ve onu gösterişsiz bir hükûmet memurluğundan şimdiki duruma yükselten keskin, pratik zekâsıyla, az bulunur bir adamdı. Çalışkan, şaşmaz bir şekilde namuslu ve resmî emirleri yerine getirirken tamamen tarafsızdı. Duygululuktan, beceriksizlikten, kanunlarla emirlere saygısızlıktan nefret ederdi. Bir keresinde sınıf arkadaşlarından biri şöyle demişti: «Edgar, eğer dilekçede yerinde olmayan bir virgül varsa, kendi annesinin bile emekli maaşını keser.» Bu biraz abartılmış bir tanım olmakla birlikte, esasta doğruydu. Eğer işiyle ilgili kanunlar öyle uygun görüyorsa, Kramer'in, en büyük düşmanına bile sınırsız yardım edeceği söylenebilirdi.

Evlerini kayıtsızca bir beceriklilikle yöneten alelade bir kadınla evliydi ve hiç çocukları olmamıştı. O sıra-

lar karısı, şehrin daha saygıdeğer ve dolayısıyla kocasının görevine daha uygun olduğuna karar verdiği bölümlerinde ev aramakla uğraşıyordu.

Edgar Kramer, önemli meseleleri çözümlemekteki yetenekleri ve biraz da göze çarpmaktaki ustalıkları sayesinde seçilen sayılı birkaç yüksek memurdan biriydi. Muhaceret Bakanlığında ona, büyük dertleri çözümlemekte güvenilir bir adam gözüyle bakılıyordu, eğer terfilerle istifalar da göz önüne alınacak olursa, Kramer'in birkaç yıl içinde müsteşarlığa atanacak duruma geleceği rahatça tahmin edilebilirdi.

Gelecekte varacağı yerin tamamen farkında, aynı zamanda da fazlasıyla hırslı olan Edgar Kramer bu durumunu korumak, ilerlemek için elde ettiği fırsatları kaçırmıyordu. Vancouver'de geçici bir süre için aldığı görevin özellikle müsteşar tarafından kendisine verildiğini, vardığı sonuçların da izleneceğini öğreneli beri çok sevinçliydi. Yalnız bu bile, devamlı olarak onu rahatsız eden kişisel derdinin zamansız sayılmasına yetiyordu.

Basit bir şekilde açıklanırsa, derdi şuydu: Edgar Kramer, cansıkıcı ve utandırıcı bir sıklıkla işemek zorundaydı.

Özel doktorunun Kramer'i birkaç hafta önce gönderdiği hekim durum kısaca özetlemişti. «Sizde prostat var Mr Kramer, ameliyattan önce iyice kötüleşmesi gerekiyor.» Uzman acı veren belirtileri açıklamıştı: Gündüz sık sık idrara çıkmak, azalan bir akıntı, geceleriyse uykusunu bölüp ertesi gün onu yorgun ve sinirli bırakan rahatlama ihtiyacı.

Bunun ne kadar süreceğini sormuş, o zaman hekim üzüntüsüne katılarak cevap vermişti: «Ameliyata uygun hale gelinceye kadar; korkarım iki üç yıl daha sabretmeniz gerekecek. O zaman sizi rahatlatmak için bir parça alıvereceğiz.»

Bu cevap küçük bir avuntu olmuştu. Canını bundan da fazla sıkan, üstlerinin vakitsiz bir yaşlı adam hastalığına tutulduğunu öğrenmeleri korkusuydu. Bunca emeklerden sonra - yıllarca çalışıp çabalamasının karşılığı ufukta belirmişken - böyle bir olayın nelere yol açacağı onu dehşete düşürüyordu.

Bir an için unutmağa çalışarak, tekrar masasının üzerine saçılmış olan kâğıt yığınlarına döndü. Bunların üzerine düzgün ve okunaklı bir yazıyla, Vancouver'e geldiğinden beri yapılan ve yapılacak olan çalışmaları not etmişti. Bölge başkanlığını genel olarak duzgün ve tıkırında bulmuştu. Yine de birkaç işlemin yenilenmesi, disiplinin arttırılması gerekmişti; bir de şimdiden yaptığı bir değişiklik vardı.

Olay önceki gün, hücrelerinde üzüntüyle kanunsuz olarak girdikleri ülkeden gemiyle sınır dışına gönderilmeyi bekleyen mahkûmlara dağıtılan öğlen yemeğini tattığı sıra çıkmıştı. Yemek yenilebilecek haldeydi ama, ne sıcak ne de az önce kafeteryada kendisine verilenle aynı kalitede olmayışı onu sinirlendirmişti. Tutuklulardan bazılarının hayatlarının en iyi dönemini yaşamaları, diğerlerinin de belki bir kaç hafta önce açlıktan ölecek durumda olmaları hiç önemli değildi. Tutuklulara nasıl davranılacağı hakkındaki kanun kesin olduğundan, Edgar Kramer, idari işler görevlisine tepeden bakan iri bir adam olan ahçıbaşıyı çağırtmıştı. İnsanların yapılarıyla asla etkilenmiyen Kramer, adamı sert bir dille azarlamıştı. Artık tutuklulara verilecek herhangi bir yemeğin dikkatle hazırlanacağından, dağıtıldığında da sıcak olacağından emindi.

Şimdi disiplin meselesini düşünmeğe başladı. Sabah bürolardaki işler iyi yapılmamış, üniformalı memurların görünüşlerinde bir düzensizlik olduğunu farketmişti. Dikkatle giyinen kendisi - göğüs cebinde bir men-

dil bulunan, hep ütülü, koyu ince çizgili bir kostüm - yanındakileri de böyle giyinmiş görmek isterdi. Not almaya başladı, sonra yeniden rahatsızlık veren tuvalete gitme ihtiyacını duydu. Saatine baktığında son gidişinin üzerinden on beş dakika bile geçmemiş olduğunu gösterdi. Yapmamağa karar verdi... kendini zorlayacaktı... Düşüncelerini toplamaya çalıştı. Bir dakika sonra üzüntüyle içini çekerek ayağa kalkıp dışarı çıktı.

Döndüğünde, sekreterliğini yapan genç steno ofisinde onu bekliyordu. Kramer, doğrudan doğruya koridora açılan kapıyı kullandığı halde, kızın kaç kere girip çıktığını farkedip etmediğini düşündü.

Tabii her zaman için, binada bir yere gittiğini söyleyip bir bahane uydurabilirdi... Pek yakında bunu yapması gerekecekti herhalde... Göze çarpmamak için çeşitli çareler bulmalıydı.

«Sizi görmek isteyen bir bay var Mr. Kramer», dedi kız. «Adı Mr. Alan Maitland; avukat olduğunu söylüyor.»

«Peki», dedi Kramer. Silmek için çerçevsiz gözlüklerini çıkardı. «Lütfen içeri alın.»

Yazıhanesinden kıyıya kadar yarım mil yürüyen Alan Maitland'ın yanakları dışarıdaki ayazın etkisiyle kıpkırmızı kesilmişti. Şapkası yoktu, yalnız içeri girerken omuzundan attığı hafif bir palto giymişti. Bir elinde çantasını taşıyordu.

«İyi günler Mr. Kramer», dedi Alan. «Randevusuz beni görmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.»

«Ben bir devlet memuruyum Mr. Maitland», diye karşılık verdi Kramer kesin ve ciddi bir sesle. Kibar, resmî bir gülümsemeyle Alan'a yer gösterdi ve dönüp eski yerini aldı. «Odamın kapısı hep açıktır, makul işler için. Size ne gibi bir yardımda bulunabilirim ?»

«Herhalde sekreteriniz söylemiştir», dedi Alan, «ben avukatım.»

Kramer başını salladı. «Evet.» Genç ve tecrübesiz biri, diye düşündü. Edgar Kramer zamanında bir çok avukatla karşılaşmış, birkaç tanesiyle de mücadele etmişti. Çoğu onu hiç etkilememişti.

«Birkaç gün önce buraya atanacağınızı okudum ve siz gelinceye kadar beklemeye karar verdim.» Alan, karşısındaki yardımına muhtaç olduğu küçük adamı kendine düşman etmek istemediğinden, dikkatle konuşmaya çalışıyordu. Önce Henri Duval adına, Muhaceret bürosuna yılbaşından sonra mümkün olduğu kadar çabuk başvurmaya niyetlenmişti. Ama bütün birgün muhaceret kanununu ve hukukî işlemleri inceledikten sonra, yirmi altı tarihli akşam gazetelerinde Muhaceret Bakanlığının Vancouver'e yeni bir memur atadığını belirten küçük bir haber görmüştü. Konuyu birkaç ihtiyatlı araştırma yapan ortağı Tom Lewis'le de tartıştıktan sonra, değerli birkaç gün kaybetmek pahasına bile olsa yeni görevli gelinceye kadar beklemeye karar vermişlerdi.

«İşte geldim. Şimdi belki beni niçin beklediğinizi söylersiniz.» Kramer'in yüzünde gülümsemeye benzer bir buruşma oldu. Elinden gelirse - tabii genç adam bakanlıkla aynı yönde çalışacaksa - bu acemi avukata mutlaka yardım etmeğe karar verdi.

«Burada bir müvekkilimin adına bulunuyorum,» dedi Alan ihtiyatla. «Adı Henri Duval ve şu sıra **Vastervik** gemisinde alıkonuluyor. Onun adına hareket etme yetkisini veren vekâletnameyi size göstereyim.» Çantasının fermuarını açarak kaçağın ilk görüşmelerinde imzaladığı vekâletnamenin daktiloyla yazılmış kopyasını çıkartıp masanın üstüne koydu.

Kramer kâğıdı dikkatle okuduktan sonra bıraktı. Henri Duval'in adı geçtiğinde hafifçe kaşlarını çatmıştı.

Şimdi ihtiyatla sordu: «İzin verirseniz, müvekkilinizi ne zamandan beri tanıdığınızı sorabilir miyim, Mr. Maitland ?»

Bu beklenmedik bir soruydu ama Alan, alıngan görünmemeye karar verdi. Ne de olsa Kramer yeteri kadar arkadaşça davranıyordu. «Müvekkilimi üç gündür tanıyorum», diye cevap verdi neşeyle. «Aslında, önce onun hakkında gazetelerde çıkan yazıları okudum.»

«Anlıyorum.» Edgar Kramer parmaklarının uçlarını masanın üzerinde birleştirdi. Bu, düşünürken ya da kafasında bir şeyler hesaplarken yaptığı hareketti. Tabii, gelir gelmez Duval olayı hakkında tam bir rapor almıştı. Müsteşar Claude Hess ona, Bakanın bu olayda kanuna uygun hareket edilmesini istediğini bildirmiş, Kramer de şimdiden böyle davranılmış olduğunu görerek memnun olmuştu. Vancouver gazetelerinin sorularını da, böyle hareket edildiğini söyleyerek cevaplandırmıştı.

«Belki de gazetedeki makaleleri görmediniz.» Tekrar çantasını açarak araştırmaya başladı.

«Lütfen zahmet etmeyin.» Kramer arkadaşça, ama kesin konuşmaya karar vermişti. «Birini gördüm. Ama burada gazetelere pek güvenmeyiz, anlatabiliyor muyum ?» Zayıf bir gülümsemeyle ekledi: «Daha önemli olduğunu kabul ettiğimiz bir sürü dosyam var.»

«Henri Duval'ın pek fazla evrakı olamaz», dedi Alan. «Anladığım kadarıyla kimse fazla bir soruşturma yapmamış.»

«Oldukça doğru söylediniz Mr. Maitland. Çok az soruşturma yapıldı.» Çünkü durum pek açık. Şu gemideki adamın hiç bir toplumsal yeri, hiç bir belgesi yok; anlaşıldığına göre de hiç bir ülkenin yurttaşı da değil. Bunun için bakanlık yönünden, onu bir göçmen saymaya bile imkân yok.

«Sizin dediğiniz gibi şu adamın», dedi Alan, «va-

tansız olması için olağanüstü nedenler var. Eğer basında çıkan yazıları okudunuzsa bunu bilmeniz gerekir.»

«Basının bir takım yorumlarda bulunduğunun farkındayım.» Yine hafif bir gülümseme. «Ama benim kadar çok tecrübe geçirdiğiniz zaman, gazetelerdeki hikâyelerle gerçeklerin çoğu kez uyuşmadığını anlayacaksınız !»

«Her okuduğuma ben de inanmam.» Alan belirip kaybolan gülümsemenin ve adamın tutumunun kendisini sinirlendirmeye başladığını hissetti. «Benim tek istediğim - ki burada bulunmamın gerçek nedeni de bu - sizin bu mesele üzerinde biraz daha durmanız.»

«Ben de size daha fazla inceleme yapmanın gereksiz olduğunu söylüyorum.» Bu kez Edgar Kramer'in ses tonunda belirli bir soğukluk vardı. Sinirlendiğinin farkındaydı; belki de yorgunluğun etkisiydi. Önceki gece birkaç kere kalkmak zorunda kaldığından, sabah dinlenmiş olarak uyanmaktan çok uzaktı. Devam etti : «Bahsettiğimiz kişinin bu ülkeye girmesi için hiç bir kanunî gerekçe yoktur, anlaşıldığı gibi olmayacaktır da.»

«O da bir insan», diye itiraz etti Alan. «Bu bir şey ifade etmiyor mu ?»

«Dünyada pek çok insan var, bunlardan bazıları diğerlerinden daha az talihli. Benim işim muhaceret kanununa uygun olarak başvuranlarla ilgilenmek, Duval bunlardan değil.» Bu genç avukatın, diye düşündü Kramer, hiç de kendisiyle elele verip çalışmaya niyetli olmadığı açık.

«Bende», dedi Edgar Kramer kesin bir ifadeyle, «bunu reddediyorum.»

Birbirlerini hoşnutsuzlukla süzdüler. Alan Maitland kendini, aşılması imkânsız bir inat duvarının karşısındaymış gibi hissetti. Edgar Kramer avukatın sözlerinde gençliğinden gelen bir küstahlık ve otoriteye saygısız-

lık gördü. Ayrıca, yeni bir tuvalete çıkma ihtiyacı da onu rahatsız ediyordu. Saçmaydı tabii... bu kadar çabuk. Ama heyecanlanmanın bazan böyle bir etki yaptığını farketmişti. Kendini, bunu önemsemememeğe zorladı. Dayanmalıydı... açık vermemeliydi...

«Bu konuda biraz daha anlayışlı davranamaz mısınız ?» Alan çok acele edip etmediğini düşündü; bütün sakınmasına rağmen, sık sık yaptığı bir hataydı bu. Kandırıcı olduğunu umduğu bir sesle sordu : «Bana bir iyilikte bulunur şu adamı kendiniz görür müsünüz ? Etkileneceğinizi sanırım.»

Diğeri başını salladı. «Etkilenip etkilenmemem konunun tamamen dışında. Benim görevim kanunu olduğu gibi uygulamak. Kanunu ben yapmadığım gibi istisnaları da onaylamıyorum.»

«Ama bir şey salık verebilirsiniz.»

Evet, diye düşündü Edgar Kramer, bunu yapabilirdi. Ama özellikle duygusal bir meselede böyle davranmaya hiç niyeti yoktu. Üstelik şimdi yeri, göçmen olarak Kanada'ya yerleşmek isteyen biriyle özel olarak görüşebilmesi için fazla yüksekti.

Tabii bir zamanlar, bu çeşit görüşmeleri çok yapmıştı: Denizaşırı yerlerde, savaştan sonra Avrupa'nın mahvolmuş ülkelerinde... Birinden duyduğu gibi, belediye deposundan köpeklerin en iyilerini seçermiş gibi, Kanadaya göçmen seçip diğerlerini reddetmişti. Bunlar erkeklerin ve kadınların, bir göçmen kartı için ruhlarını bile satabilecekleri hatta bazılarının sattığı günlerdi. Muhaceret memurlarına da, birkaçının dayanamayıp yenildiği pek çok hileli yola sapma teklifi yapılmıştı. Ama kendisi asla boyun eğmemiş, pek büyük bir ilgi duymadığı halde adam seçme işini iyi becermişti.

Ülkesinin yararlarını dikkatle gözeterek, yalnız değerli kişileri göçmen diye kabul eden sert bir memur

olarak tanımıştı. Kabul izni verdiği insanları -açıkgöz, çalışkan, sağlık yönünden sağlam- çoğu zaman gururlanarak düşünürdü.

Hangi nedenle olursa olsun, belirli bir düzeyin altındakileri reddetmek onu asla, bazan başkalarını rahatsız ettiği gibi, rahatsız etmemişti.

Düşünceleri yarıda kesildi.

«Ben müvekkilimin göçmen olarak kabulünü istemiyorum, hiç olmazsa şimdilik», dedi Alan Maitland. «Benim bütün istediğim ilk adımın atılması, geminin dışında muhaceret bürosu tarafından dinlenmek.»

Daha önce önemsememeğe iyice kararlı olduğu halde, Edgar Kramer idrar torbasındaki basıncın arttığını hissediyordu. Ayrıca eski, basit bir avukat hilesiyle kandırılabileceğinin sanılması da onu kızdırdı. Sertçe cevap verdi: «Ne istediğinizin pekalâ farkındayım Mr. Maitland. Siz daha sonra kanunî işlemlere başlıyabilmek için, bakanlığın bu adamı resmen dinleyip istediğini resmen reddetmesini istiyorsunuz. Sonra siz bütün müracaatları - hiç kuşkusuz mümkün olduğu kadar ağır - yaparken gemi hareket edecek ve sizin sözde müvekkiliniz burada kalacak. Kafanızda böyle bir şey tasarlamadınız mı ?»

«Doğruyu söylemek gerekirse, evet», dedi Alan Sırıttı. Böyle davranmayı Tom Lewis'le birlikte plânlamışlardı. Ama şimdi oyunları meydana çıktığına göre, inkâr etmek yersizdi.

«Çok doğru !», diye onu tersledi Kramer. «Bayat hukukî hileler yapmağa hazırlanıyordunuz.» Alan'ın dostça gülümsemesini, içinden bu işi kötü yönettiğini söyleyerek kendisini uyaran sesi önemsemedi.

«Haberiniz olsun diye söylüyorum», dedi Alan Maitland alçak sesle, «bunun bayat bir hile olduğu konusunda sizinle aynı görüşte değilim. Yine de tek bir so-

rum var. Neden «sözde müvekkiliniz dediniz ?»

Artık bu kadarı çok fazlaydı. Onu yiyip bitiren fiziki rahatsızlık, haftaların heyecanı ve gecelerin birikmiş yorgunluğu, nazik ve iyi bir diplomat olan Edgar Kramer'i aklından bile geçirmediği ölçüde ters bir cevap vermeğe sürükledi. Ayrıca bilinçsizce, karşısındaki adamın gençliğinin ve sanki parıldayan sağlığının farkındaydı. Buz gibi bir sesle: «Bunun cevabı açık olmalı, tıpkı sizin bu saçma ve umutsuz dâvayı tek bir nedenle - bununla dikkati üzerinize çekip, reklâm yaptırabilmeyi umduğunuz için - kabul ettiğinizin açık olduğu gibi.»

Birkaç saniyelik kısa bir süre boyunca küçük odada sessizlik oldu.

Alan Maitland öfkeden kanın beynine çıktığını hissetti. Bir anlık çılgınlıkla, masanın üzerinden uzanıp yaşlı adama vurmak istedi.

Suçlama tamamen haksızdı. Değil reklâm yolları aramak, Tom Lewis'le bu işten nasıl kaçınabileceklerini tartışmışlardı; çünkü ikisi de, basının ilgisinin Henri Duval adına yapılacak kanunî işlemleri baltalayabileceğine inanıyorlardı. Muhacerete de, kimseye söylemeden gelmesinin bir nedeni buydu. Şu an için basına hiç bir bilgi verilmiyeceğini söylemeğe hazırlanmıştı...

Bakışları Edgar Kramer'inkilerle karşılaştı. Bakanlık memurunun gözlerinde öfkeli ve garip bir suçlayıcı ifade vardı.

«Teşekkür ederim Mr. Kramer», dedi Alan yavaşça. Ayağa kalkarak paltosunu alıp, çantasını koltuğunun altına sıkıştırdı. «Bana, şimdi izlemeye karar verdiğim yolu gösterdiğiniz için çok teşekkür ederim.»

2

Vancouver **Post,** Noel tatilinden sonra üç gün va-

tansız adam Henri Duval'in hikâyesini sayfalarında çok canlı olarak sürdürmüştü. Daha az yer vermekle birlikte, şehrin diğer iki gazetesi de - rakip **Colonist** ve daha ağır başlı olan **Globe** - böyle yapmışlar ama haberi ilk keşfeden **Post** olduğu için, tabii biraz eleştirici davranmışlardı.

Ama şimdi hikâye sönmek üzereydi.

«Her şeyi yazdık Dan, ama bütün elde ettiğimiz bol bol ilgi; harekete geçen yok. Onun için hadi gel, gemi hareket edene kadar buna birkaç gün ara verelim Sonra sen, güneşin battığı yere doğru hareket eden üzgün küçük adam için dokunaklı bir yazı yazarsın.»

Post'un yazı işlerinde saat 7.45 di. Konuşan haberler müdürü Charles Woolfend, dinleyense Dan Orliffe'di. Günün işlerini sıraya sokan, bilgin tavırlı, ağır ağır konuşan ama kafası, bazılarının dediğine göre, bir IBM makinası gibi işleyen Woolfendt, istihbarat masasının üstünden Dan'a işaret etti.

«Sen nasıl istersen Chuck.» Orliffe omuz silkti. «Yine de bir gün daha ayırabilmemizi isterdim.»

Woolfendt karşısındakini süzdü. Orliffe'in yerinde kararlarına saygı duyardı ama, önem verilmesi gereken başka olaylar da vardı. Bugün akşamüstü baskılarında baş yeri tutacak olan, birkaç muhabirin daha titizlikle üzerinde çalışmasını gerektiren yeni bir şehir haberi vardı. Şehrin hemen dışındaki Seymour dağında bir kadın dağcı kaybolmuş, dikkatli aramalara rağmen yeri bulunamamıştı. Üç gazete de konuyu yakından izliyor ve kadının kocasının bir oyun oynadığı hakkındaki şüphe gittikçe artıyordu. Yazı işleri müdürü Woolfendt'e sabah şöyle bir not göndermişti: «Daisy düştü mü, yoksa onu ittiler mi ? Eğer yaşıyorsa onu ihtiyardan önce bulalım.» Woolfendt, Dan Orliffe'in dağda çalışmasının yerinde olacağını düşündü.

«Eğer kaçağın hikâyesinde önemli şeyler bulunduğundan emin olsam devam ederdim», dedi Woolfendt. «Ama başka bir açıdan ilgiyi çekecek şey göremiyorum.»

«Anlıyorum», diye onu onayladı Dan. «Etkili bir haberle yepyeni bir ilgi uyandırması gerekir. Keşke bunu garanti edebilsem.»

«Eğer bunu yapabilseydin sana bir gün daha ayırabilirdim,» dedi Woolfendt. «Yoksa seni arama işinde kullanacağım.»

«Hiç durma», diye karşı çıktı Dan. Yıllardan beri birlikte çalıştığı Woolfendt'in fikrini anlamağa çalıştığını biliyordu. «Patron sensin, ama yine de öteki daha iyi bir hikâye olabilir.»

Diğer sabahçılar da geldikçe, çevreleri canlanıyordu. Yazıişleri müdür yardımcısı masasının arkasındaki yerine geçti. Karşıdaki istihbarat masasında yazılar delikten üç kat aşağıdaki mürettiphaneye kaymaya başlamıştı. Daha şimdiden, günün yorucu hızı artıp azaldıkça çok daha yüksek noktalara erişecek olan zorlayıcı bir tempoyla çalışıyorlardı.

«Ben de hayal kırıklığına uğradım», dedi haberler müdürü düşünceli düşünceli. «Şu senin kaçağın şimdikinden çok daha fazla olay yaratacağına gerçekten inanmıştım.» Parmaklarıyla saymaya başladı. «Adamın kendisinden her yönüyle bahsettik, gemi, toplumun tepkisi, muhaceretçiler - açık yok; denizaşırı araştırmalar yaptık - sonuç yok; Birleşik Devletlere telgraf çektik - bu konuyla ilgilenecekler ama Tanrı bilir ne zaman. Bu arada bir de çıkarmam gereken gazetem var. Daha ne olsun ?»

«Önemli birinin ona yardım etmek için ortaya çıkacağını umuyordum», dedi Dan.

Aceleci bir mürettiphane çırağı, erken tamamlan-

mış provaları daha mürekkebi kurumadan masanın üzerine bıraktı.

Woolfendt duraladı. Çıkık alnının gerisindeki keskin zekası, lehte ve aleyhte bütün olanakları tartıyordu. Sonra inandırıcı bir sesle: «Peki» dedi, «sana bir yirmi dört saat daha bırakacağım. Bu da beyaz atın üstündeki adamı bulmak için bomboş bir gün demektir.»

«Teşekkürler Chuck.» Dan Orliffe arkasını dönerken sırıttı. Omuzunun üstünden selendi: «Dağda üşüyecektim.»

Kafasında belirli bir şey olmadığından, karısı Nancy'le geç de olsa birlikte kahvaltı etmek için eve döndü. Sonra altı yaşındaki kızları Patty'yı arabayla okula bıraktı. Şehrin merkezine dönüp arabasını Muhaceret binasının dışına park ettiğinde saat ona yaklaşıyordu.

Bir gün önce Edgar Kramer'le görüştüğüne, renksiz bir resmî açıklamadan başka şey elde edemediğine göre buraya gelmesinin özel bir nedeni yoktu. Ama burası, işe başlamak için mantıklı bir yer olarak gözüküyordu.

Edgar Kramer'in sekreteri olarak çalışan genç kıza: «Beyaz ata binmiş bir adam arıyorum», dedi.

«Şu yöne gitti», dedi Kız işaret ederek. «Doğru duvarları yastıklı, tımarhane hücresine.»

«Günümüz kızlarının nasıl hem cinsel yönden çekici, hem de bu kadar zeki olduğunu sık sık merak ediyorum», dedi Dan.

«Hormonlarımın zekâ yüzdesi çok yüksektir», diye cevap verdi kız. «Ayrıca kocam bana bir sürü cevap öğretti.»

Dan içini çekti.

«Eğer maskaralık sona erdiyse», dedi kız, «bir gazetecisiniz ve Mr. Kramer'le görüşmek istiyorsunuz Ama şu anda kendisi meşgul.»

«Beni hatırlıyacağını sanmamıştım.»

«Hatırlamadım», dedi kız neşeli bir tavırla. «Sadece gazetecileri tanımak kolay. Çoğunlukla biraz kaçık oluyorlar.»

«Şu gördüğün henüz kaçırmadı», dedi Dan. «Hem izin verirsen, bekleyeceğim.»

Kız gülümsedi. «Seslere bakarsan pek uzun sürmeyecek.» Edgar Kramer'in odasının kapalı kapısını işaret etti.

Dan yüksek, sinirli sesleri duyabiliyordu. Keskin kulakları 'Duval' sözünü yakaladı. Birkaç dakika sonra Alan Maitland, kıpkırmızı bir yüzle dışarı fırladı.

Dan Orliffe binanın giriş kapısında ona yetişti. «Özür dilerim», dedi. «Aynı konuyla ilgilenip ilgilenmediğimizi merak ediyorum.»

«Mümkün değil,» diye onu tersledi Alan. Durmak için hiç bir gayret göstermedi. Daha önceki soğuk kanlılığının gecikmiş bir tepkisi olan, büyük bir öfke fırtınasına tutulmuştu.

«Boşver.» Yanında yürürken Dan başıyla geride bıraktıkları binayı işaret etti. «Ben onlardan biri değilim. Sadece bir gazeteciyim.» Kendini tanıttı.

Alan Maitland kaldırımda durdu. «Özür dilerim.» Derin bir soluk alıp sırıttı. «Patlamak üzereydim, yolumun üzerinde de sen vardın.»

«Ne zaman istersen», dedi Dan. Dosyaların bulunduğu çantayla UBC kravatını farketmişti. «Bu benim boş atıp dolu tutma günüm. Avukat mısınız yoksa ?»

«Mümkündür, evet avukatım.»

«Şu Henri Duval'a vekâlet eden avukat mı ?»

«Evet.»

«Bir yerde konuşabilir miyiz ?»

Alan Maitland durakladı. Edgar Kramer onu reklâm yolları aramakla suçlamış, o da cevap olarak öfkeyle bundan sonra böyle yapacağını söylemişti. Ama basına

açıklama yapmaktan kaçınan avukatlık içgüdüsünü yok etmesi çok zordu.

«Açıklamamamak şartıyla», dedi Dan Orliffe alçak sesle, «işler pek iyi gitmiyor, değilmi ?»

Alan çarpık bir gülümsemeyle: «Yine açıklamamak şartıyla söyliyeyim,» dedi. «Bundan kötü olamazdı.»

«Bu durumda», dedi Orliffe, «sen - veya Duval - ne kaybedersiniz ?»

«Sanırım hiç bir şey», karşılığını verdi Alan ağır ağır. Yeteri kadar doğru, diye düşündü; kaybedecek hiç bir şeyi yoktu, hatta belki bir şeyler kazanabilirdi. «Peki», dedi. «Kahve içmeye gidelim.»

Dan Orliffe tatmin olmuş gibi: «İçimde bunun iyi bir gün olacağını söyleyen bir ses vardı», dedi. «Hem, atını nereye bağladın ?»

«Ne atı ?» Alan şaşırmış gibiydi. «Buraya yürüyerek geldim.»

«Aldırma», dedi Dan. «Bazan saçmalarım. Benim arabamı alalım.»

Bir saat sonra dördüncü fincan kahveyi içerlerken Alan Maitland: «Benim hakkımda bir sürü soru sordun ama aslında Duval çok daha önemli», diye itiraz etti.

Dan Orliffe anlayışla başını salladı. «Bugün için değil. Bugünün hikâyesi sensin.» Saatine bir göz attı. «Tek bir soru daha, sonra yazmağa başlamalıyım.»

«Hadi sor.»

«Beni yanlış anlama», dedi Dan. «Ama büyük adlar ve usta hukukçularla dolu olan Vancouver gibi bir şehirde, bu küçük adama yardım etmek için ortaya çıkan tek insan neden sensin ?»

«Doğruyu söylemek gerekirse», diye cevap verdi Alan «bunu ben de merak ediyorum.»

2

Yazı işleri önde, dizgi ve baskı atelyeleri arkada, müdürler kulesi de kısa, ayrı bir parmak gibi yükselen Vancouver **Post** binası kurşuni renkli ve tuğladandı. Maitland'dan ayrıldıktan on dakika sonra, Dan Orliffe Ford station wagonunu sokağın karşısındaki görevlilere ayrılan yere bırakıp içeri girdi. Asansöre bindi, şimdi telâş içinde olan yazı işleri salonunda boş bir masaya oturup yazmağa başladı.

Başlangıç kolayca ortaya çıktı.

Öfkeli, genç bir Vancouver'li avukat David gibi Goliath'ı öldürmeğe hazırlanıyor.

Adı Alan Maitland, yaşı 25, Vancouver doğumlu, UBC hukuk fakültesi mezunu.

Onun Goliath'ı Kanada hûkümeti, özellikle Muhaceret Bakanlığı.

Bakanlığın memurları, şimdi Vancouver limanında, gemide tutuklu olan genç 'vatansız adam' Henri Duval'in, «beni içeri alın» yakarışına kulak vermeği reddediyorlar.

Şimdi Alan Maitland Henri Duval'in kanuni temsilcisi. Arkadaşsız gezgin, kanunî yardım görme yolundaki umudunu hemen hemen yitirmişti, ama Maitland kendiliğinden ona yardım teklif etti. Teklif şükranla kabul olundu.

Dan 'fazla' kelimesine basarak 'müsvette !' diye bağırdı. Çıkardığı yaprağı bir hademe çocuk elinden kaparak haberciler masasına götürdü.

Alışkanlıkla saatine baktı Dan. 12.17'di; Öğlen bas-

kısının tamamlanmasına on altı dakika vardı. Evlere dağılan en yüksek tirajlı baskı buydu ve gündüz haberlerinin sonu sayılırdı.

Yazdığı şeyler o akşam binlerce evde okunacaktı... sıcak, rahat evlerde, ev sahipleri kaygısızken...

Post okuyucuları, kaderin bir cilvesiyle, hiç bir ulustan olmayan Henri Duval'in acıklı serüvenini ilk yansıtanın yine bu gazete olduğunu hatırlıyacaklardır. Hemen hemen iki yıl önce, umutsuzluk içinde, gemiye kaçak olarak binmişti. O zamandan beri de uğradıkları her ülke onu reddetti.

Gemisi limana girdiği zaman İngiltere Duval'i hapsetti. B. Amerika zincire vurdu. Kanada bunlardan ikisini de yapmıyor, tersine, onun varlığından habersizmiş gibi davranıyor.

«Bir tane daha gönder Dan!» Haberler masasından aceleyle seslenen Chuck Wolfendt'di. Gündüz çalışan haberler müdürü yerine başkasını koyarken, daktilo makinasındaki yaprağı çekip çıkardı.

Genç Henri Duval'in buraya kabul edilme imkânı var mı ? Kanun ona yardımcı olabilir mi ?

Yaşlı, ağır başlı insanlar hayır dediler. Söylediklerine göre hükûmetin ve Muhaceret Bakanının otoritesine karşı çıkmak mümkün değil.

Alan Maitland aynı görüşü paylaşmıyor. Bugün: «Müvekkilime en basit insan hakkı bile tanınmıyor» dedi, «ben bunun için mücadele etmekte kararlıyım.»

Maitland'ın Henri Duval hakkında söylediklerine

üç paragraf daha ekledi. Bunlar kesin ve yerindeydi.

«Göndermeğe devam et Dan !» Seslenen yine haberler müdürüydü ama, şimdi Woolfendt'in yanında yazı işleri müdürü de belirmişti. Dağdaki arama hikâyesi onları hayal kırıklığına uğratmıştı: Kadın canlı olarak bulunmuştu, ortada oynanan bir oyun yoktu ve kocasının suçsuzluğu ispatlanmıştı. Trajediler mutlu sonlardan çok daha fazla ilgi çekiyordu.

Dan Orliffe kafasında plânladığı cümleleri parmaklarının çabuk hareketleriyle hiç durmadan kâğıda geçirdi.

Alan Maitland'ın başarıp başaramıyacağı kendisine sorulursa, zamanla giriştiği yarışa bağlı bu. Duval'in gemisi, okyanuslarda bir serseri gibi dolaşan ve belki de buraya bir daha hiç uğramayacak olan **Vastervik**, denize en fazla iki hafta sonra açılmış olacak. Eğer onarım zaman almasaydı, gemi şimdiden hareket etmiş olacaktı.

Sonra daha çok ayrıntı verdi, başlıca olayları yazdı.

Şimdi haber müdürü yardımcısı dirseğinin dibindeydi. «Dan, Maitland'ın bir resmini aldın mı ?»

«Vakit yoktu.» Başını kaldırmadan cevap verdi. «Ama UBC takımında futbol oynamış.»

«Tamam.»

12.23. On dakika kaldı.

«İlk istediğimiz, Henri Duval'in dâvasının resmî bir kişi tarafından dinlenmesi,» dedi Maitland Post'a. «Basit bir kanunî şartı olan böyle bir görüşme için müracaat ettim. Ama bu derhal reddedildi, bana göre Muhaceret

Bakanlığı, Kanada sanki bir polis devletiymiş gibi davranıyor.»

Sonra Maitland hakkında bazı ayrıntılar... Daha sonra - insaflı davranarak - bir gün önce Edgar Kramer tarafından açıklanan Muhaceret Bakanlığının görüşünün tekrarı... Tekrar Maitland, delillere dayanan bir sözü, sonra Maitland'ın tasviri.

Dan Orliffe, genç avukatın o sabah Kramer'in odasından dışarıya fırladığı anki çetin ifadeli yüzünü canlandırabiliyordu.

Bu Alan Maitland insanı etkileyen bir genç adam. Konuştuğu zaman gözleri parlıyor, çenesi azimle kasılıyor. Sizden yana olmasını arzulayacağınız türde bir insan olduğunu hissediyorsunuz.

Belki bu akşam, gemideki kilitli, boş kamarasında Henri Duval de aynı şeyi hissediyordur.

12.29. Şimdi zaman onu zorluyordu; birkaç kelime daha, Maitland'dan başka bir söz, bu kadarı yeterliydi. Son baskı için hikâyeyi genişletecekti ama, çoğu kişinin okuyacağı burada yazılı olanlardı.

«Tamam,» Yazı işleri müdürü haberler masasının yanında kendisini çevreliyen gruba talimat verdi: «Başta yine dağdaki kadının bulunuşu olacak; ama yazısını kısa tutun ve Orliffe'in hikâyesini yanına, sol başa koyun.»

«Sporda Maitland'ın bir resmi var» diye bildirdi yardımcısı.. «Baş resmi, tek sütunluk. Üç yıl önce çekilmiş ama fena değil Aşağıya gönderdim.»

Yazıişleri müdürü, «Son baskı için daha iyi bir resim bulun», diye emretti. Maitland'ın bürosuna bir fotoğ-

rafçı gönderin, arka plânda da hukuk kitapları çıksın.»

Yardımcısı çabucak: «Bunu çoktan yaptım,» diye cevap verdi. Bazan insanın sinirine dokunacak kadar açık göz olan, zayıf, atılgan bir gençti. «Sizin hukuk kitaplarını da istiyeceğinizi tahmin ederek, böyle yapmalarını söyledim.»

«Hey Tanrım», diye homurdandı yazı işleri müdürü. «Siz, işgüzar herifler beni mahvediyorsunuz. Siz civcivler herşeyi benden önce düşünürseniz, ben burada nasıl emir veririm.» Baskıya geçilmek üzereyken tekrar odasına çekildi. Bir kaç dakika sonra, **Post** sokaklara dağılmak üzereyken, Dan Orliffe'in yazısının özü Kanada resmî haber ajansı tarafından dünyaya yayılıyordu.

4

Sabah geç vakit, Alan Maitland, yakın zamanda adının çevreye nasıl yayılacağından habersizdi.

Dan Orliffe'den ayrıldıktan sonra, şehrin iş merkezinin kıyısında, Tom Lewis'le paylaştığı gösterişsiz yazıhanesine dönmüştü. Bir sürü dükkanla pizza ve spagetti kokularının sık sık yukarı yükseldiği bir İtalyan lokantasının üst katında yer alan yazıhaneleri, iki camlı bölme ve içinde iki sandalyeyle bir steno masası bulunan küçücük bir bekleme odasından meydana geliyordu. Bu odada haftanın üç günü, ufak bir para karşılığında gerekli olan az sayıdaki yazı işlerini yapan çok yaşlı bir dul çalışıyordu.

Şu sıra Tom Lewis dışardaki masada, ve tıknaz vücuduyla birkaç ay önce çok ucuza aldıkları kullanılmış daktilonun üzerine eğilmişti. Başını kaldırarak neşeyle: «Vasiyetnamemi hazırlıyorum», dedi. «Beynimi, beyin bankasına bırakmaya karar verdim.»

Alan paltosunu çıkarıp kendi bölmesine astı. «Kendine de mutlaka bir çek gönder, yarısının benim hakkım olduğunu unutma.»

«Hadi bakalım, şimdiden yalvarmaya başla.» Tom Lewis daktilo makinasından uzaklaştı. «Nasıl geçti ?»

«Kötü.» Alan, Muhaceret bürosunda yaptığı görüşmeyi kısaca anlattı.

Tom düşünceli düşünceli çenesini oğuşturdu. «Erteleme hilesini anladığına göre, demek şu Kramer oldukça zeki.»

«Sanırım bu fikir pek yeni değildi», dedi Alan pişmanlıkla. «Herhalde başkaları da bunu denemişlerdi.»

«Hukukta», dedi Tom, «yeni hiç bir fikir yoktur. Yalnız eskilerin sonsuz değişimi vardır. Peki şimdi ne yapacaksın ? İki numaralı plânı mı uygulayacaksın ?»

«Bunu plân olarak adlandırma. Boş atıp dolu tutmaya çalıştığımızı ikimiz de biliyoruz.»

«Ama yine de buna kuvvet vereceksin.»

«Evet vereceğim.» Alan ağır ağır başını salladı. «Bu nun nedeni sadece Mr. Zarif - Güleç Kramer'i huylandırmak olsa bile.» Alçak sesle devam etti, «Ah şu herifi mahkemede bozum etmeyi ne kadar isterdim.»

«İşte tutumun bu olmalı!» Tom Lewis sırıttı. «Havayı, yerinde duyulan bir nefret kadar, başka hiç bir şey etkileyemez.» Burnunu kırıştırarak kokladı. «İşte hayat! Sen de spagettinin salçasına hayran mısın ?»

«Kokluyorum», dedi Alan. «Eğer sırf iş yerimize yakın diye öğlenleri bundan yemeğe devam edersen, iki yıla kalmadan şişman bir domuz olursun.»

«En azından böyle olmak plânımın bir bölümü», diye cevap verdi Tom. «Asıl istediğim, filmlerdeki avukatlar gibi kocaman, üç katlı bir gerdan. Bu, müvekkilleri fazlasıyla etkiler.»

Vurmak zahmetine katlanılmadan dış kapı açıldı,

süet bir pardesüyle arkaya kaykılttığı eski bir şapka giymiş olan azimli, bodur bir adamın izlediği, bir puro girdi içeri. Deri kayışını omuzuna astığı bir fotoğraf makinası taşıyordu. Purosunun ardından sordu : «Hanginiz Maitland ?»

«Ben», dedi Alan.

«Resim istiyorum, acele olmalı, son baskı için gerekli.» Fotoğrafçı hazırlığa başladı. «Hukuk kitaplarının önüne geç Maitland.»

«Karıştığım için özür dilerim», dedi Tom. «Ama bu ne demek oluyor ?»

«Unutmuştum», dedi Alan. «Sana söylemek üzereydim. Açıklayarak işi rezil ettim, sanırım sen bunu üç numaralı plân olarak adlandırabilirsin.»

5

Alan Maitland kaptanın **Vastervik**'deki kamarasına girdiğinde, Kaptan Jaabeck yemeğe oturmak üzereydi. Kamara, ilk ziyaretindeki gibi düzenli ve rahattı. Maun kaplamalar cilâlı, pirinç süsler pırıl pırıldı. Duvardan çıkarılmış küçük kare bir masanın beyaz keten örtüsü üzerinde parlayan gümüş takımlarla hazırlanmış tek kişilik sofrada, Kaptan Jaabeck, içinde doğranmış taze sebze bulunan büyük bir tabaktan kendininkine dolduruyordu. Alan içeri girince bu işi bırakıp nezaketle ayağa kalktı. Kahverengi yünlü kumaştan bir elbise giymişti ama, o eski moda bez pabuçları yine ayağındaydı.

«Özür dilerim», dedi Alan. «Yemekte olduğunuzu bilmıyordum.»

«Rica ederim, benim için hiç farketmez.» Kaptan Jaabeck Alan'a yeşil deri koltuğu işaret ederek, yine

masanın başındaki yerini aldı. «Eğer siz de yemek yemediyseniz...»

«Yedim, teşekkür ederim.» Alan, Tom Lewis'in öğlende spagetti yeme teklifini geri çevirerek, gemiye gelirken yolda aceleyle bir sandviç ve süt atıştırmıştı.

«Belki de istemeyişinizin başka bir nedeni daha var.» Kaptan baş yemeği işaret etti. «Sizin gibi genç bir adam, bir vejetaryen (*) yemeğini yetersiz bulabilir.»

Şaşıran Alan: «Siz vejetaryen misiniz Kaptan?» diye sordu.

«Uzun zamandan beri. Bazıları bunun sadece bir...» Durdu. «İngilizcesi neydi?»

«Bir heves», dedi Alan. Sonra da bu kadar çabuk cevap verdiğine pişman oldu.

Kaptan Jaabeck gülümsedi. «Bazen böyle diyorlar. Ama doğru değil. Yemeğe devam edersem kusura...»

«Lütfen devam edin.»

Karışımdan arka arkaya bir kaç çatal atıştırdı. Sonra ara vererek: «Vejetoryen inancının hristiyanlıktan bile eski olduğunu sanırım biliyorsunuzdur Mr. Maitland ?» dedi.

«Hayır. Bilmiyordum.»

Kaptan başını salladı. «Yüzyıllardan beri. Gerçekten buna inananlar hayatı kutsal sayarlar. Dolayısıyla da bütün canlı yaratıkların bundan korkusuzca faydalanmağa hakkı olmalıdır.»

«Siz kendiniz inanıyor musunuz ?»

«Evet Mr. Maitland, inanıyorum.» Kaptan birkaç lokma daha aldı. Düşünceli gıbiydi. «Anlatabiliyor muyum, mesele çok basit. Biz içimizdeki vahşeti yok etmedikçe insanlık barış içinde yaşayamaz. Bizi yediğimiz canlıları öldürmeye zorlayan bu vahşet, aynı zamanda

(*) Hayvansal besinleri yemeyen kişi.

tartışmalara, savaşlara ve belki en sonunda yok olmaya itiyor.»

«İlgi çekici bir görüş», dedi Alan. Norveçli kaptanın kendini devamlı şaşırttığını farketmişti. **Vastervik**'de Henri Duval'a diğer yerlerden daha iyi davranılmasının nedenini anlamağa başlamıştı.

«Söylediğiniz gibi bir görüş.» Kaptan kenardaki tabakta duranların arasından bir hurma seçti. «Ama ne yazık ki, bütün diğer görüşler gibi bunun da bir kusuru var.»

Alan merakla : «Ne gibi bir kusur ?» diye sordu.

«Bilim adamlarına göre bitkilerin de bir çeşit anlama, hissetme duyuları var.» Kaptan Jaabeck hurmayı ısırdı, sonra ağzını ve parmaklarını titizlikle keten peçeteye sildi. «Bana söylendiğine göre, öyle bir makina varmış ki Mr. Maitland, bir şeftalinin koparılıp soyulduğunda attığı ölüm çığlıklarını duyabilecek kadar hassasmış. Belki sonuç olarak vejetaryenler de, kendini savunacak gücü olmayan lâhanaya, et yiyenlerin ineğe ve domuza davrandıkları kadar vahşi davrandıkları için, bir şey başaramıyorlar.» Kaptan gülümsedi ve Alan onun kendisiyle hafiften alay edip etmediğini düşündü.

Kaptan daha bir canlanarak : «Şimdi Mr. Maitland, sizin için ne yapabilirim ?» diye sordu.

«Bir iki nokta hakkında daha görüşmek istiyorum», diye cevap verdi Alan. «Ama acaba müvekkilim de burada bulunabilir mi ?»

«Pek tabii.» Kaptan Jaabeck duvardaki telefona doğru ilerleyerek bir düğmeye bastı, çabucak konuştu. Dönerken kuru bir sesle : «Müvekkilinizin, fıçıların temizlenmesine yardım ettiğini söylediler», dedi. «Ama gelecek.»

Birkaç dakika sonra kapıya çekingenlikle vuruldu, Henri Duval içeri girdi. Yağlı bir tulum giymişti, kuvvetli

bir benzin kokusu Alan'ın burnuna çarptı. Yüzündeki siyah yağ lekeleri, keçeleşmiş ve karmakarışık olmuş saçlarına kadar uzanıyordu. İki eliyle yün beresini kavramış, bu haliyle çekingen ve çok genç duruyordu.

«İyi günler Henri», dedi Alan.

Genç kaçak kararsızlıkla gülümsedi. Farkında olduğunu belirten bir bakışla kirli giysilerine göz attı.

«Çekinme», dedi kaptan, «namuslu bir çalışmanın izleri seni utandırmasın.» Sonra Alan için ekledi: «Korkarım, bazan ona başkalarının istemediği işleri vererek Henri'nin iyi niyetinden faydalanıyorlar. Ama o bunları istekle ve çok iyi yapıyor.»

Bu sözlerden sonra Henri Duval'in yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı. «Ben önce gemi temizler», dedi. «Sonra Hendi Duval. İkisi çok kirli.»

Alan güldü.

Kaptan sıkıntıyla gülümsedi. «Gemim hakkında söyledikleri ne yazık ki doğru. Harcayacak para ve tayfaların sayısı o kadar az ki. Ama genç arkadaşımın bütün hayatını bunu temizlemekle geçirmesini arzulamam. Belki bazı yeni haberleriniz vardır Mr. Maitland.»

«Pek yeni haber sayılmaz», diye cevap verdi Alan. «Yalnız Muhaceret, Henri Duval'ın dâvasının resmen dinlenmesini reddetti.»

«Ya!» Kaptan Jaabeck sabırsızlıkla ellerini havaya kaldırdı. «Demek bir kere daha yapılacak şey kalmıyor.» Henri Duval'in gözlerinde parıldıyan ışık sönmüştü.

«Ben kesinlikle böyle demem», dedi Alan. «Hem aslında sizinle tartışmak istediğim bir nokta var Kaptan, müvekkilimin de hazır bulunmasını bu yüzden istedim.»

«Evet ?»

Alan ikisinin de soran bakışlarının kendisine dikildiğinin farkındaydı. Kullanması gereken kelimeleri dikkatle seçmeğe çalıştı. Soracağı bir soru ve almayı um-

duğu belirli bir cevap vardı. Kaptan Jaabeck'den beklediği cevap, Tom Lewis'in adlandırdığı gibi iki numaralı plâna giden yolu açacaktı. Ama sözleri kaptanın kendisi söylemeliydi.

«Daha önce buraya geldiğimde», dedi Alan dikkatle, «geminin kaptanı olarak Henri Duval'i Muhaceret'e götürüp karaya çıkma isteğinin resmi olarak dinlenmesi isteğinde bulunup, bulunmadığınızı sormuştum. O zamanki cevabınız hayır olmuştu, gösterdiğiniz neden de - Alan almış olduğu notu inceledi - çok meşgul olmanız ve bunun bir faydasının dokunacağını sanmadığınızdı.»

«Doğru», dedi kaptan. «Böyle söylediğimi hatırlıyorum.»

Konuşurlarken Duval'in soran gözleri birinden öbürüne gidip geliyordu.

«Size tekrar soracağım Kaptan», dedi Alan alçak sesle, «müvekkilim Henri Duval'i bu gemiden alıp, resmi bir kişi tarafından dinlenmesini istemek için Muhacerete götürür müsünüz?»

Alan soluğunu tuttu. Yine eski cevabı almak istiyordu. Eğer kaptan tekrar hayır derse, cevabı lâf olsun diye ya da herhangi bir başka nedenle vermiş olsa bile, hukukî bakımdan Duval'in gemide tutuklu bulunduğu anlamına gelecekti bu... Kanada sularında, Kanada kanunlarına uymak zorundaki bir gemide. Ve açık olduğu üzere, Alan'ın bu konudaki yeminli ifadesine dayanarak bir yargıç ihzar emri çıkarabilir, tutuklunun zorla mahkemeye getirilmesini isteyebilirdi. Bu kanundaki çok küçük bir açıklıktı... Tom'la sözünü ettikleri boş atıp dolu tutma. Ama dolu tutması, namusuyla yemin etmesi için gerekli olan cevabı şimdi almasına bağlıydı.

Kaptan şaşırmış gibiydi. «Ama daha şimdi, Muhaceretin hayır dediğini söylediniz.»

Alan cevap vermedi. Bunun yerine kaptanı dikkat-

le süzdü. Açıklamak, gerekli olan sözleri ona söyletmek istiyordu. Ama böyle yapmak kanun ve ahlâka aykırı bir davranış olurdu. Küçük bir fark vardı arada, ama yine de vardı ve Alan bunu farkındaydı. Umabileceği tek şey diğerinin keskin zekâsının...

«Yani...» Kaptan Jaabeck duraladı. «Belki de siz haklısınız, her şeyi bir kere denemek gerekir. Belki herşeye rağmen zaman ayırmalıyım bu işe...»

Olmuyordu. İstediği bu değildi. Kaptanın anlayışlılığı, kanundaki tek açıklığı tıkıyordu... hafifçe aralık duran kapı kapanıyordu. Alan dudaklarını kıstı, hayal kırıklığı yüzünden açıkça belliydi.

«İstediğiniz bu değil miydi ? Yine de siz istediniz.» Kaptanın sesi şaşkınlık doluydu.

Alan tam karşısına geçti. Özellikle resmi olmaya çalışarak : «Kaptan Jaabeck, isteğim değişmedi,» dedi. «Ama bu isteğimi reddederseniz, müvekkilimin çıkarı için gerekli kanunî adımlara devam etmeye hak kazanacağımı size bildirmek isterim.»

Kaptanın yüzüne hafif bir gülümseme yayıldı. «Evet», dedi. «Şimdi anlıyorum. Kanun böyle gerektirdiği için, bazı şeyleri belirli yollardan giderek yapmanız zorunlu.»

«Ve benim isteğim Kaptan.»

Kaptan Jaabeck başını salladı. Cildi bir tavırla; «Maalesef kabul edemiyeceğim», dedi. «Gemi limandayken yapılacak çok iş var, benim de değersiz kaçaklarla kaybedecek vaktim yok.»

Konuşulanları pek anlamadığı halde, o ana kadar Henri Duval'in kaşları düşünceyle çatılmıştı. Ama kaptanın son sözleriyle yüzünde birden şaşkın ve incinmiş bir ifade belirdi. Alan, tıpkı bir çocuğun annesi ve babası tarafından birden, anlaşılmaz bir nedenle reddedilmesi, gibi, diye düşündü. İçinde bir kere daha açıklama is-

teği uyandı ama, şimdiki halde bile fazla ileri gitmiş olduğuna karar verdi Henri Duval'a elini uzatarak: «Elimden gelen her şeyi yapıyorum», dedi. «Yakında tekrar seni görmeğe gelirim.»

«Gidebilirsin.» Kaptan genç kaçağa sertçe hitap etti. «Yine fıçıların başına, hem işini de iyi yap.»

Duval, gözleri yere dikili, üzüntüyle odadan çıktı.

«Görüyor musunuz,» dedi Kaptan Jaabeck, «ben aynı zamanda da zalim bir insanım.» Piposunu çıkarıp doldurmaya başladı. «Ne istediğinizi tam olarak pek anlayamadım Mr. Maitland. Ama yanlış davranmadığıma inanıyorum.»

«Hayır Kaptan.» Alan gülümsüyordu. «Doğruyu söylemek gerekirse, hiç bir zaman yanlış davrandığınızı sanmıyorum.»

Rıhtımın sonuna doğru, üstü açık beyaz bir MG araba park etmişti. Alan Maitland denizden gelen soğuk ve rutubetli rüzgârdan korunmak için yakasını kaldırarak Vastervik'den uzaklaşırken, Sharon Deveraux arabanın kapısını açtı.

«Merhaba», dedi. «Yazıhaneni aradım, Mr. Lewis de bana buraya gelip beklememi söyledi.»

«Bazan» diye cevap verdi Alan neşeyle, «bizim Tom gerçekten mantıklı düşünüyor.»

Sharon gamzesini meydana çıkararak gülümsedi. Şapka giymemişti, sırtında açık bej bir manto ve buna uygun eldivenler vardı. «İçeri gir», dedi, «seni istediğin yere götüreyim.»

Genç adam öbür tarafa geçip küçük, iki kişilik arabaya uzun boyunu yavaşça yerleştirmeye çalıştı. İkinci denemede bunu başardı. «Fena değil», dedi Sharon hoşnut bir tavırla. «Büyükbabam da bir kere denedi ama, tek bacağını asla içeri sokamadık.»

«Ben», dedi Alan, «yalnız büyükbabandan daha

genç değilim aynı zamanda çevreme de daha çabuk uyarım.»

Üç yumuşak manevrayla Sharon arabayı döndürdü, rıhtım yolunda sarsılarak hızla ilerlediler. MG'nin içi küçük ama rahattı. Omuzları birbirine değiyor, geçen karşılaşmalarında farkettiği parfüm Alan'ın burnuna doluyordu.

«Çevreye uymaya gelince», dedi Sharon, «geçen gün bundan kuşkulanmaya başlamıştım. Nereye gidiyoruz ?»

«Sanırım tekrar yazıhaneye. Biraz iş görmem gerek.»

«Aynı işi niçin burada yapmıyorsun ? Söyleyeceklerinin çoğunu bilirim.»

Sırıttı. «Aptal esmer rolünü oynama. Ben daha iyisini bilirim.»

Sharon başını çevirdi. Kırmızı dolgun dudakları alaycı bir ifadeyle, hafifçe bükülmüştü. Yeniden küçük bir periye benzediğini farketti Alan.

«Peki, demek hukuki bir şey.» Sonra, bakışlarını tekrar yola çevirdi. Bir dönemeci sertçe aldılar, Alan Sharon'a doğru yaklaştı. Dokunma hoşuna gitti.

«Yeminli bir ifade» dedi Alan.

«Eğer bana anlatman kokuşmuş alışkanlıklarını bozmayacaksa», dedi Sharon, «iş nasıl gidiyor ? Gemideki adamdan bahsediyorum.»

«Daha pek emin değilim», diye karşılık verdi Alan ciddiyetle. «Muhaceret bize yardım etmedi, ama bunu zaten bekliyorduk.»

«Peki sonra ?»

«Bugün bir şey oldu... az önce. Bir fırsat çıkabilir, ufak bir şey, olayı mahkemeye getirebiliriz.»

«Bunun faydası dokunur mu ?»

«Dokunmayabilir tabii.» Sharon'un sorusunu daha

önce kendi kendine sormuştu. Ama bu tür bir dâvada ancak sırayla yol alabilir, sonra da en iyi sonucun alınacağını umarak beklerdi insan.

«Eğer faydası dokunmayabilirse niçin mahkemeye çıkmak istiyorsun ?» Sarıya dönen ışıkla yola koyulmak için trafiğin arasından hızla fırladılar. Yol ağzında frenler gıcırdadı. «Şu otobüsü gördün mü ?» dedi Sharon. «Bize çarpacağını sandım.» Dolu bir süt kamyonunun çevresinde önce sola sonra sağa sertçe döndüler, güç belâ sıyırmışlardı. «Mahkemeye çıkmaktan bahsediyordun ?»

«Çeşitli yolları var bunun», dedi Alan yutkunarak, «ve çeşitli mahkemeler. Biraz daha yavaş gidebilir miyiz ?»

Sharon nezaketle hızı kırktan otuz beşe indirdi. «Bana mahkemeyi anlat.»

«Sonucun ne olacağını hiç bir zaman baştan bilemezsin», dedi Alan.

«Bazan, önceden hiç tahmin etmediğin şeyler olur. Kanunun kaçamak noktaları mevcut. Ama bu dâvada başka bir şey daha var.»

«Devam et», diye ısrar etti Sharon. «Çok ilgi çekici.» Alan hızın yine kırka çıktığına dikkat etti.

«Bir kere», diye açıkladı, «ne yaparsak yapalım, hiç bir şey kaybetmiş olmayacağız. Bu meseleyi ne kadar uzun süre canlı tutarsak, hükûmetin fikrini değiştirip Henri'ye göçmen olarak oturma izni verme ihtimali artar.»

«Büyükbabamın bundan hoşlanacağını pek sanmam», dedi Sharon. «O meseleyi bir siyasî konu yapmak istiyor; eğer hükûmet boyun eğerse, ortada tartışılacak bir konu kalmaz.»

«Açıkçası», dedi Alan, «büyükbabanın ne istediği beni hiç ilgilendirmiyor. Henri için neler yapabileceğim

benim için çok daha önemli.»

Bir sessizlik oldu. Sonra Sharon : «Ondan adıyla söz ettin, hem de iki kere», dedi. «Hoşlanıyor musun ?»

«Evet hoşlanıyorum». İnançla konuştuğunu farketti. «Çok zor şartlarla yaşamış, tatlı bir genç. Bir işin başına geçeceğini ya da önemli bir kişi olduğunu sanmıyorum ama, ona talihini deneme imkânının verilmesini istiyorum. Bu, ona hayatta tanınan ilk fırsat olacak.»

Sharon yan gözle Alan'ı süzdü, sonra gözlerini tekrar yola çevirdi. Bir dakika sonra sordu, «Biliyor musun ?»

«Hayır. Söyle.»

«Eğer başım derde girerse», dedi Sharon, «bana yardım etmesini isteyeceğim tek insan sensin Alan »

«Daha şimdiden başımız dertte», dedi Alan. «Benim kullanmama izin verir misin ?»

Lâstikler gıcırdadı. MG sarsılarak durdu. «Neden?» diye sordu Sharon masum bir ifadeyle, «geldik.»

Birbirine karışan pizza ve spagetti kokusu yanılma imkânı bırakmıyordu.

Yazıhanede Tom Lewis, Vancouver **Post**'un öğle baskısını okuyordu. Onlar içeri girerken gazeteyi elinden bıraktı. «Kuşkusuz baro seni afaroz edecek», dedi. «Reklâmla ilgili yasaları bilmiyor muydun ?»

«Ver bakayım», dedi Alan. Gazeteyi aldı. «Sadece düşündüklerimi söyledim. O an biraz sinirliydim.»

«Bu», dedi Tom. «açıkça belli oluyor.»

«Tanrıım!» Alan baş sayfayı açmıştı, Sharon yanında duruyordu. «Böyle olacağını düşünmemiştim.»

«Radyo da söyledi.»

«Ama ben çoğunlukla Duval'dan...»

«Açık sözlü olmak gerekirse», dedi Tom, «ben şu an kıskançlıkla yanıp tutuşuyorum. Nasıl olduysa, hiç çaba göstermeden en önemli dâvayı yakaladın. Bir kah-

raman gibi üne eriştin, şimdi de anlaşıldığına göre...»

«Ah, unuttum», diye Alan arkadaşının sözünü kesti. «Sharon Devereaux.»

«Biliyorum», dedi Tom. «Ben de şimdi tam oraya geliyordum.».

Sharon'un gözleri neşeyle parladı. «Mr. Lewis, ne de olsa gazetede sizin de adınız geçiyor. Oldukça açık bir şekilde, Lewis ve Maitland diye yazılı.»

«Bu ayrıntı için ölünceye kadar minnettar kalacağım.» Tom paltosunu giydi. «Alkıma gelmişken söyleyeyim, yeni bir müvekkili görmeğe gidiyorum. Bir balıkçı dükkânı var, anladığım kadar kirayla ilgili bir de derdi. Ne yazık ki dükkanla ilgilenecek başka kimsesi yok, onun için balıkçıya gitmem gerek. Akşam yemeğine güzel bir külde pişmiş morina istemez miydiniz?»

«Çok teşekkür ederim, bu akşam olmaz» Alan başını salladı. «Sharon'u yemeğe davet etmeyi düşünüyorum.»

«Evet», dedi Tom. «Nasıl olsa böyle yapacağını tahmin etmiştim.»

Yalnız kaldıklarında Alan: «Yeminli ifade üstünde çalışmam gerek», dedi. «Yarın yargıcın önüne çıkabilmem için hazır olması gerekiyor.»

«Yardım edebilir miyim ?» diye sordu Sharon. Gamzesi belirip kayboluyor, ona gülümsüyordu. «Daktilo da yazabilirim.»

«Benimle gel», dedi Alan. Genç kızı elinden tutarak, camlı bölmeye götürdü.

9/GENERAL ADRİAN NESBİTSON

Ottawada'dan uzakta bulunan üç bakan dışında bütün Kabine, Uplands Havaalanına, Vaşington'a giden Başbakanı geçirmeye gelmişti. Bu olağanüstü bir şey değildi. Görevinin başına geldiğinde, James Howden, yalnız bir kaç bakan tarafından değil bütün Bakanlar Kurulu tarafından geçirilip karşılanmaktan hoşlandığını belirtmişti. Bu sadece çok önemli yolculukları değil, başkentten uzaklaşıp döndüğü bütün yolculukları kapsıyordu.

Kabine üyeleri arasında bu iş 'sıraya dizilme' olarak adlandırılıyordu. Sık sık hoşnutsuzluk mırıltıları duyulurdu, bunlardan biri James Howden'in kulağına erişmişti bir keresinde. Ama şikâyetleri bildiren Brian Richardson'a söylediği ve onun da kabul ettiği gibi, tutumu bu gibi törenleri partinin ve hükûmetin birliğini gösteren bir fırsat saymasından ileri geliyordu. Tabii Başbakan, şimdi bile hatırladığı çocukluk anısından hiç bahsetmemişti.

Çok uzun bir süre önce genç James Howden, yetimhaneden Alberta Üniversitesine girmek için, sınavdan geçeceği üç yüz elli mil uzaklıktaki Edmonton'a gitmişti. Yanına dönüş biletini verip onu tek başına yola çıkarmışlardı. Üç gün sonra mutlaka biriyle paylaşmak istediği bir başarı duygusuyla yanıp tutuşarak geri dönmüştü. İstasyon bomboştu, kimse kendini karşılamağa gelmemişti. Sonunda şehrin üç mil dışındaki

yetimhaneye kadar, yolda bütün heyecanını yitirerek, elinde bavuluyla yürümek zorunda kalmıştı. O günden sonra bir yolculuğa yalnız başlama veya bitirme düşüncesi onu titretirdi.

Bugün hiç yalnızlık hissetmiyecekti. Bakanlar Kurulu dışındakiler de hava alanına gelmişlerdi. Bir şöförün kullandığı Oldsmobile'in arkasında oturan James Howden, yanında Margaret'le komutanları üniformalı, yanlarında yaverleriyle - Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlarını - Ottawa Belediye Reisini, yüksek bakanlık memurlarını, ihtiyatla geride duran B. Amerika Büyük Elçisi Ekselâns B. Philip Angrove'u, inceledi. Başka bir grupta kaçınılmaz gazeteci ve fotoğrafçı topluluğu, onların yanında da Brian Richardson'la Milly Freedman vardı.

«Tanrım!» diye fısıldadı Margaret. «Gören de Çin'e misyoner olarak gittiğimizi zannedecek.»

«Biliyorum», diye cevap verdi Howden. «Sıkıcı, ama halk böyle şeyler bekliyor.»

«Saçmalama», dedi Margaret alçak sesle. Eliyle kocasının eline dokundu. «Sen bütün bunları seviyorsun sevmemen için de bir neden yok.»

Üstü kapalı araba, alanda geniş bir yay çizerek gövdesi sabah güneşinde parıldayan, yanında Kanada Kraliyet Hava Kuvvetleri görevlilerinin hazır olarak beklediği VIP Vanguard uçağının önünde yavaşça durdu. Bir görevli asker kapıyı açtı, Margaret önde, James Howden arkada indiler. Asker ve polislerin selâmlarına Başbakan, Margaret'in Montreal dönüşü getirdiği yeni inci grisi şapkasını çıkararak karşılık verdi. Bekleyenlerde bir şeyler olmasını uman bir hava var diye düşündü; belki de yüzlerine bu kasılmış ifadeyi veren alanda esen soğuk sert rüzgârdı. Gizlilik konusunda meraka düştü:

Haber gizli kalmış mıydı, yoksa bu günkü yolculuğun gerçek nedeniyle ilgili bir sızıntı var mıydı.

Stuart Cawston gülümsiyerek önce çıktı. Bakanlar Kurulunun en önemli üyesi olarak, Gülen Stu, Howden'in yokluğunda Başbakanlığa vekâlet edecekti. «Selâmlarım sir - ve Margaret,» dedi Maliye Bakanı. Sonra el sıkışırlarken: «Gördüğünüz gibi, hatırı sayılır çoklukta bir eğlendirme bölüğümüz var,» diye ekledi.

«Bando nerede?» diye sordu Margaret yersiz olarak. «Tek eksik olan şey bu, sanırım»

«Bir sır olarak kalması gerekli», diye cevap verdi Cawston neşeyle. «Ama size söyleyeyim, onlara Amerikan denizcilerinin üniformalarını giydirerek önden Vaşington'a yolladık. Onlardan birini görürseniz bizimkilerden sayıp geçin.» Başbakanın koluna dokundu. Yüzü ciddileşerek sordu: «Başka haber var mı?»

James Howden başını salladı. Açıklama yapmak gereksizdi; Moskova Defiant adlı nükleer denizaltının Doğu Sibirya kıyısında yok edildiğini bildireli beri, son kırk sekiz saattir bütün dünyanın sorduğu bir soruydu bu. Vaşington'un kabul etmediği S. Rusya'nın suçlamasına göre, denizaltı Sovyet kara sularını ihlâl etmişti. Olay, birkaç haftadır gitgide artan dünyadaki huzursuzluğu son noktasına ulaştırmıştı.

«Hiç bir şekilde ispatlanamaz, ya da şimdilik», dedi Howden alçak sesle. Cawston'la ciddi ciddi konuşurken geçirmeye gelen grup bekliyordu. «Bunun kışkırtmak için hazırlanmış bir plân olduğuna inanıyorum bizi misilleme yapmağa zorlayacak her türlü tahrike karşı koymalıyız. Bunu Beyaz Sarayda kabul ettirmek niyetindeyim, çünkü elde edebileceğimiz kadar fazla zamana ihtiyacımız var şimdilik.»

«Aynı fikirdeyim», dedi Cawston yavaşça.

«Ben görüşümü açıklamaktan, ya da protesto etmekten kaçındım», dedi Başbakan. «Sen de, Arthur ve ben Vaşington'da bir sonuç alana kadar ki zaten o zaman oradan duyurulur - hiç bir açıklama yapmamalısın. Anlatabiliyor muyum?»

«Anlıyorum», dedi Cawston. «Açıkçası, karar verecek kişinin ben değil sen ve Arthur olduğuna sevindim.»

Bekleyen gruba döndüler, James Howden el sıkmaya başladı. Aynı anda ona yolculukta arkadaşlık edecek diğer üç bakan - Arthur Lexington, Adrian Nesbitson Sanayi ve Ticaret Bakanı Styles Bracken - arkasında belirmişlerdi.

Howden, Adrian Nesbitson'un geçen seferkinden çok daha sağlıklı göründüğünü düşündü. Yün atkısına, kürklü şapkasına ve kalın paltosuna iyice sarınmış olan pembe yanaklı, yaşlı savaşçının gösteri alanındaymış gibi bir havası vardı. - Bütün törenlerde olduğu gibi, bundan da hoşlandığı ortadaydı. Howden, yolculuk sırasında konuşmaları gerektiğini düşündü; Güvenlik Kurulu toplantısından bu yana onunla konuşma fırsatı bulamamıştı ve ihtiyar adamı hizaya getirmek gerekiyordu. Nesbitson, Başkanla yapılacak konuşmalara doğrudan doğruya katılmayacağı halde, Kanadalı grupta göze çarpacak hiç bir fikir ayrılığı olmamalıydı.

Nesbitson'un arkasındaki Arthur Lexington'un, Dışişleri Bakanı olduğundan bu yana dünyanın her yerine yolculuk etmeyi olağan sayan rahat bir havası vardı. Görünüşe göre soğuktan rahatsız olmayan bakan yumuşak bir fötr şapkayla, içinde her zamanki papyonu görülen ince bir palto giymişti. Bakanlar Kuruluna birkaç ay önce katılan ve zengin bir doğulu olan Ticaret Bakanı Bracken'i, yanlarına, Vaşington görüşmesinin

sözde esas konusu ticaret olduğundan, sırf görünüşü kurtarmak için almışlardı.

Harvey Warrender da diğer Bakanlarla birlikte sıraya dizilmişti. «Faydalı bir yolculuk olmasını dilerim.» Dikkatli, nazik hali önceki tartışmalarını hiç ele vermiyordu. «Sizin için de Margaret.»

«Teşekkür ederim», diye cevap verdi Başbakan. Cevabı, diğerlerine verdiğinden çok daha göze çarpacak kadar az nazikti.

Margaret beklenmedik bir şekilde: «Bize söyleyecek lâtince bir sözün yok mu Harvey?» dedi.

Harvey Warrender'in bakışları birinden öbürüne kaydı. «Bazan kocanın, benim küçük vecizelerimden hoşlanmadığını sanıyorum.»

«Buna aldırma», dedi Margaret. «Ben oldukça eğlenceli buluyorum.»

Muhaceret Bakanı hafifçe gülümsedi. «Öyleyse inşallah doğru çıkar: Vectatio, interque, et mutata regio vigorem dent.»

«Şu vigorem bölümüne bayılıyorum», dedi Stuart Cawston. «Diğer bölüm ne Harvey?»

«Seneca'nın bir sözü», diye cevap verdi Warrender. «Gezinti, yolculuk ve yer değiştirme dinçlik verir.»

«Ben yolculuk olsun, olmasın, yeteri kadar dinçim», diyerek kısa kesti James Howden. Bu sözler onu sinirlendirmişti, Margaret'in kolunu sıkıca yakalayıp şapkasını çıkararak öne doğru ilerleyen B. Amerika elçisine doğru sürükledi. Diğerleri farkında olmadan geri çekildiler.

«Angry, bu beklenmedik bir şeref», dedi Howden.

«Tam tersine Başbakanım, bu şeref bana ait.» Elçi, Margaret'in önünde hafifçe eğildi. Dünyadaki bir çok ülkede dostu bulunan, saçları diplomatlıkta ağarmış olan Philip Angrove, protokolun gerektirdiği se-

lâmları bile, sanki özel olarak karşısındaki için verirmiş gibi davranırdı; belki zaman zaman selâmları gerçekten böyleydi. Kibarca söylenen her sözü sadece gösteriş saymakla çok ince eleyip sıkı dokuyoruz, diye düşündü Howden. Elçinin omuzlarının her zamankinden daha çökük olduğunu farketti.

Margaret de dikkat etmişti. «Umarım artritiniz sizi yine rahatsız etmiyordur Mr. Angrove.»

«Korkarım ediyor.» Çekingen bir gülümseme belirdi yüzünde. «Kanada'nın kışı çok eğlendirici Mrs. Howden, ama bazan biz artritlileri çok üzüyor.»

«Ne olur, kışımızdan çekinerek bahsetmeyin», diye bağırdı Margaret. «Kocam ve ben burada doğduğumuz halde hâlâ sevmiyoruz.»

«Umarım, hiç sevmiyor değilsinizdir.» Elçi, yüzü düşünceyle buruşarak ağır ağır konuştu. «Sık sık, Kanadalıların iklimlerine çok şey borçlu olduklarını düşünürüm Mrs. Howden: Sağlam bir karakter ve cesaret, ama içinizdeki sıcaklık hiç bir zaman çok uzakta değil.»

«Eğer doğruysa, pek çok ortak yanımızın bulunmasının nedeni bu demektir.» James Howden elini uzattı. «Anladığım kadarı, Vaşington'da bize katılacaksınız.»

Elçi başıyla doğruladı. «Benim uçağım sizinkinden birkaç dakika sonra kalkacak.» Elleri birleşirken: «Rahat bir yolculuk sir ve şerefli bir dönüş dilerim», dedi.

Howden ve Margaret, bekleyen uçak görevlilerine doğru dönerken, gazeteciler çevrelerini sardı. Parlâmento basınından, Haberler Ajansından, kameracıların izlediği önemli bir televizyon sözcüsüyle birlikte röportaj yapmağa gelenler bir düzüne kadardı. Brian Richardson konuşulanları duyabileceği ve Howden tarafından görülebileceği bir yere geçmişti. Başbakanın gülümsemesine ve dostça selâmına karşılık verdi.. İkisi, yolculuk için

basına yapılacak açıklamayı tartışmışlar, asıl resmî bildirinin - önemli ana konuya yine de değinmemekle birlikte - Vaşington'a ulaşınca yapılacağını kararlaştırmışlardı. Yine de Howden, Ottawa basını için de bir şeyler söylemesi gerektiğini biliyordu. Kanada ile Amerika arasındaki bilinen normal ilişkilere değinen kısa bir konuşma yaptı. Sonra soruları bekledi.

İlk soru televizyon sözcüsündendi. «Yolculuğunuzun ticaret konusu dışında, başka şeyleri de kapsayacağı söylentileri var Başbakanım.»

«Evet doğru», dedi Howden göze çarpan bir ciddiyetle. «Eğer vakit olursa Başkanla biraz hendbol oynayabiliriz.» Kahkahalar yükseldi; taşı gediğine oturtmuş röportajcıyı terslemeden işi hafife alarak geçıştırmişti soruyu.

«Ama spor dışında sir.» Televizyon sözcüsü bembeyaz iki dizi diş gösterip görev aşkıyla gülümsedi. «Bu sıralar önemli askerî kararlar alma yolunda bir konuşma olmadı mı?»

Demek tam olmamakla birlikte, yine de haber sızmıştı. Bu aslında şaşırtıcı değil, diye düşündü Howden; bir keresinde adamın birinin, sırrın bir kişiden çıktıktan sonra sır olmaktan da uzaklaştığını söylediğini duymuştu. Bu ona, hayatî haberin fazla saklı kalamıyacağını hatırlattı. Eğer esas haberin duyurulmasını üzerine almak istiyorsa, Vaşington dönüşünde çok çabuk davranmalıydı.

Dikkatle konuşarak, söylediklerinin daha sonra tekrarlanabileceğini de hatırında tutarak cevap verdi: «Pek tabii, iki tarafı ilgilendiren bütün diğer konular gibi birleşik savunmamız da Vaşington'da tartışılacak Ama karar vermeğe gelince, herhangi bir karar mutlaka Ottawa'da, Parlâmentoya bildirilerek ve gerekirse Parlâmentonun güven oyu alınarak verilecek.»

Çevresindekilerden hafif bir alkış koptu.

Televizyon sözcüsü: «Son denizaltı olayının tartışılıp tartışılmıyacağını, eğer tartışılırsa Kanada'nın tutumunun ne olacağını söyleyebilir misiniz?» dive sordu.

«Tartışılacağından eminim», diye cevap verdi Howden, uzun gaga burunlu ciddi yüzüyle. «Tabii, B. Amerika'nın **Defiant** ve içindekilerin acı kaybından dolayı duyduğu derin üzüntüyü paylaşıyoruz. Ama bunun dışında, şimdilik söyleyebileceğim başka bir şey yok.»

«Öyleyse sir...» diye başladı televizyon sözcüsü, ama başka bir gazeteci sabırsızlıkla söze karıştı. «Başkalarına da biraz fırsat versen olmaz mı arkadaş? Gazetelerin daha ortadan kalkmadığını bilmiyor musun?»

Basın grubundan, aynı görüşte olduklarını belirten bir mırıltı yükseldi ve James Howden içinden gülümsedi. Televizyon sözcüsünün kızardığını, sonra kameranın çevresindekilere işaret ettiğini gördü. Başbakan filmin bu bölümünün daha sonra çıkarılacağını tahmin etti.

Söze karışan Winnipeg **Free Press** muhabiri, orta yaşlı ve canlı bir gazeteci olan George Haskins'di: «Vaşington yolculuğu hakkında değil ama, hükümetin şu vatansız adama karşı olan tutumu hakkında bir soru sormak istiyorum Başbakanım.»

James Howden kaşlarını çattı. Şaşkınlıkla sordu: «Tekrarlar mısın George?»

«Henri Duval adlı gençten bahsediyorum sir, Vancouver'deki Muhaceret Bürosunun içeriye girmesine izin vermediği gençten. Bize, hükûmetin tutumunun neden böyle olduğunu söyleyebilir misiniz?»

Howden'in bakışları Brian Richardson'unkilerle birleşti ve parti yöneticisi öne doğru ilerledi. «Baylar», dedi «bu konuda konuşmanın zamanı...»

«Nasıl değil Brian?» diye bağırdı gazeteci. «Ülke-

deki en canlı haber bu.» Biri homurdanarak ekledi: «Televizyon ve halkla ilişkiler oldukça sen biraz zor soru sorarsın.»

James Howden yumuşak başlılıkla söze karıştı: «Elimden geldiği kadar her soruya cevap vereceğim. Her zaman da vermez miyim?»

«Tabii sir, pek tabi» dedi Haskins. «Önlemeğe çalışanlar başkaları.» Suçlayıcı bir şekille, anlamsız bir yüzle geri çekilen Brian Richardson'a baktı.

«Beni düşündüren tek nokta», dedi Başbakan, «tabii Mr. Richardson'u da düşündüren aynı şey, konunun şu ana uygun düşüp düşmediği.» Sorudan kaçınmayı umuyordu; başaramazsa elinden gelenin en iyisini yapması gerekecekti. Bu tür olaylarla ilgilenmek için B. Amerika Başkanınınki gibi bir basın sekreteri bulundurmanın faydaları olduğunu düşündü. Ama çok ilgisizmiş gibi görüneceğinden korktuğundan, böyle bir atama yapmaktan hep çekinmişti.

Başkentte herkesin saygı duyduğu, uysal ve bilgili bir adam olan Toronto Star'dan Tomkins nezaketle konuştu: «Mesele şu sir, burada çoğumuz şeflerimizden, sizin şu Duval hakkındaki fikrinizi öğrenmemizi isteyen telgraflar aldık. Anlaşıldığına göre, kaçağın durumuyla ilgilenen bir çok kişi var.»

«Anlıyorum.» Demek konudan kaçamayacaktı. Bir Başbakan bile, eğer biraz aklı varsa, böyle bir soruya cevap vermemezlik edemezdi. Yine de sonuç olarak bu konunun Vaşington ziyaretine yönelen dikkatleri başka yerlere çevireceğini bilmek onu kızdırıyordu Howden dikkatle düşündü. Harvey Warrender'in yaklaştığını gördü ama bütün bunlara onun aptalca inadının sebep olduğunu öfkeyle hatırlayarak kendisini görmezlikten geldi. Richardson'un bakışlarıyla karşılaştı. Parti yöneticisinin yüzündeki ifade: «Warrender'i hizaya sok-

mazsan başımıza dert açacağını sana önceden söylemiştim», der gibiydi. Belki de şimdiye kadar Richardson, işin içinde bir iş olduğunu çoktan anlamıştı; bunu kavrayabilecek kadar zekiydi. Yine de Harvey Warrender'in tehdidi başında Demoklesin kılıcı gibi asılı bulunduğu sürece, işi elinden geldiği kadar idare etmek zorundaydı. Emin olduğum tek nokta, diye düşündü, olayın şu sıra biraz sıkıntı verici olmakla birlikte bir kaç güne kadar silinip unutulacağı. Televizyon kamerasının tekrar çalışmaya başladığını farketti; belki de resmî görüşü etkileyici bir şekilde açıklamak için bu, gerçekten iyi bir zamandı.

«Peki baylar», dedi Başbakan canlı bir sesle, «işte söyleyeceklerim.» Önünde kalemler hazrola geçti, konuşmaya başlarken de gıcırdamaya koyuldu.

«Mr. Haskins'in biraz önce adından bahsettiği adam hakkında gazetelerin çok şey yazdığı kulağıma çalındı. Açıkça söylemem gerekir ki, bu haberlerden bazıları duygulandırıcı nitelikte, bazı gerçekleri göz önünde bulundurmaktan kaçınıyor. Bu gerçekleri hükûmet, taşıdığı sorumluluktan ötürü göz önünde bulundurmadan edemez.»

«Bunların neler olduklarını bize açıklıyabilir misiniz sir?» Bu sefer konuşan Montreal **Gazette** muhabiriydi.

«Eğer sabırlı davranırsanız, ben de buna geliyorum.» Howden'ın sesi biraz sert çıkmıştı. Sözünün kesilmesinden hiç bir zaman hoşlanmazdı ve bu adamlara ara sıra, önemsiz biriyle konuşmadıklarını hatırlatmaktan da hiç bir zarar gelmezdi. «Hakkında bu kadar büyük gürültü koparılmayan bir çok özel durumun da normal olarak Muhaceret Bakanlığına geldiğini söylemek üzereydim. Bu gibi meselelerle, adil, insancıl davranarak ve özellikle kanuna uygun olarak uğraşmak ne

hükûmet ne de Muhaceret Bakanlığı için yeni bir olay değil.»

Ottawa **Journal** muhabiri sordu: «Bu olay biraz daha değişik değil mi Başbakanım? Adamın vatansız olması demek istiyorum.»

James Howden ciddiyetle: «İnsanları konu olarak aldığımızda her olay birbirinden farklıdır. Mr. Chase,» diye cevap verdi. «Adil ve eşit davranabilmek için, Parlâmento ve Kanadalılar tarafınan onaylanmış bir Muhaceret Kanununun bulunmasının nedeni de bu. Hükûmet gerektiği gibi, kanun çerçevesinde hareket ediyor ve şu konuştuğumuz sıra yapılmakta olan da budur.» Not alanların kendisine yetişmelerini bekleyerek duraladı, sonra devam etti: «Tabii şu an önümde bütün ayrıntılar bulunmuyor. Ama bahsettiğimiz adamın müracaatının, bütün şartlar göz önünde tutularak, dikkatle incelendiği bana bildirildi. Muhaceret kanununa göre onun Kanada'ya herhangi bir şekilde kabul edilmesi imkânsız.»

Howden'ın tanıyamadığı genç bir gazeteci sordu: «Bazan bir insanın değerinin kuru gerçeklerden daha büyük olduğuna inanmaz mısınız sir?»

Howden gülümsedi. «Eğer bu soruyu sadece beni etkilemek amacıyla sorduysanız cevabım, insanın değerinin daima önemli olduğu ve hükûmetimizin de bunun farkında olduğunu hareketleriyle sık sık ispatladığıdır. Ama eğer sorunuz özellikle bu dâva konusundaysa, karar verilirken insanın değerinin de mümkün olduğu kadar göz önünde tutulduğunu size tekrarlıyayım. Yine de hükûmetin bir yerde, olması gerektiği gibi, tamamen kanunlara bağlı kaldığını size tekrar hatırlatayım.»

Sert bir rüzgâr esiyordu, James Howden yanında Margaret'in titrediğini hissetti. Bu kadarının yeterli ol-

duğuna karar verdi; gelecek soru son olacaktı. Soru, özür dilermiş gibi söze başlayan uysal tavırlı Tomkins-den geldi: «Muhalefet partisinin lideri bu sabah erken satte bir bildiri yayınladı sir.» Gazeteci aldığı notları karıştırarak inceledi, sonra devam etti; «Mr. Deitz, 'Hükûmet Henri Duval'in dâvasını kalıplaşmış kanunlara bağlı kalarak değil, insan haklarını göz önünde bulundurarak çözümlemelidir', dedi. «Muhaceret Bakanının elinde, isterse bu acınacak durumdaki zavallı genci göçmen olarak Kanada'ya kabul etme emrini vermekte kullanabileceği kuvvet var.»

«Bakanın elinde böyle bir kuvvet yok», diye gazeteciyi tersledi James Howden. «Bu kuvvet Genel Valinin kişiliğinden tanıdığımız Krallığa ait. Mr. Bonar Deitz da, herkes gibi bunun pekalâ farkında.»

Bir an sessizlik oldu, sonra gazeteci tatlı bir sesle sordu:» Ama Genel Vali, her zaman sizin uyarılarınıza göre hareket etmez mi sir? Galiba birkaç kere tekrarlanan, Muhaceret Kanununun dışına çıkma konusunda da.» Görünüşündeki bütün uysallığa rağmen, Tomkins Ottawa basınının en keskin zekâlarından birine sahipti. Howden bir kelime oyununa geldiğini anladı.

«Muhalefetin kanuna aykırı emirlere daima itiraz ettiğini sanırdım», dedi sert bir sesle. Ama bunun zayıf bir cevap olduğunu kendi de biliyordu. Brian Richardson'un öfkeyle kırışan yüzü dikkatini çekti. Haklı olarak, diye düşündü Howden. Dikkat, Vaşington görüşmesinden başka yöne çekilmekle kalmamış, kendisi de soruyu doğru dürüst cevaplandıramamıştı.

Elinden geldiği kadar durumu düzeltmeye çalıştı: «Mr. Deitz'in sözlerinden konunun siyasî bir olay haline gelebileceğini öğrendiğim için çok üzgünüm. Fikrimce böyle bir durum meydana gelmemeli.» Etki yapmak için bir an duraladı, sonra içtenlikle devam etti: «Daha

önce de bahsettiğim gibi, bana söylendiğine göre bu Duval'i, şimdiki kanunlarımızı göz önünde tutarsak Kanada'ya kabul etmemiz imkânsız; diğer ülkeler de aynı şekilde davranmış. Ayrıca diğer ülkeler kabul etmemişken Kanada'nın onu kabul etmesi için de ortada bir neden göremiyorum. Bilinen veya iddia edilen şartlara gelince, bunların karar verilmeden önce dikkatle gözden geçirildiğine sizi tekrar inandırmak isterim. Şimdi baylar, izin verirseniz, söyleyeceklerim bu kadar.»

Gazetelerin olayları diledikleri gibi yansıttırdıkları konusunda birkaç söz söylemek istemiş ama sonra vazgeçmişti; herkesin kuyruğundan çeken basın eleştirilen kendisi olunca canavarlaşabilirdi. İçi Harvey Warrender'a duyduğu kızgınlıkla dolup taşarken, Başbakan, yüzünde bir gülümsemeyle Margaret'in koluna girip bekleyen uçak görevlilerine doğru ilerledi. Taraftarlarından yükselen alkışlar ve yaşa sesleri onu izledi.

2

Hükûmet tarafından resmî yolculuklarda kullanılan VIP **Vanguard** üç bölümden meydana geliyordu: Önde, Başbakan gelmeden uçağa binmiş olan resmî sıfatı bulunmayan kişilere ayrılmış bir yer; ortada, şimdi içinde üç bakanla bir kaç milletvekilinin bulunduğu daha rahat bir bölüm; en arkada, bitişiğindeki zengin yatak odasıyla, açık mavi tonlarda döşenmiş rahat bir çalışma odası.

Özellikle Kraliçe ve kocasının ziyaretleri için döşenmiş olan arkadaki yer, şimdi Başbakan ve Margaret tarafından kullanılacaktı. Kanada Kraliyet Hava Kuvvetleri uçuş çavuşu olan hostes ikisinin, derin ve yumuşak koltuklara yerleşmesine yardım ettikten sonra sessizce çekildi. Uçak alanın kalkış yerine doğru kay-

maya başlayınca, dışardaki dört Rolls - Royce motorunun homurtusu iyice arttı.

Hostes çekilince James Howden sert bir sesle: «Warrender'e şu aptal saptal lâtince sözlerini söylemek için cesaret vermen gerçekten gerekli miydi?» dedi.

Margaret soğukkanlılıkla cevap verdi: «Değildi sanırım. Ama bilmek istiyorsan söyliyeyim, senin pek kaba davrandığını düşündüm ve bunu belli etmemeğe çalıştım.»

«Allah kahretsin! Margaret!» Sesi yükseldi. «Harvey Warrender'e kaba davranmam için bazı nedenler vardı.»

Karısı şapkasını çıkararak koltuğunun yanında duran küçük masaya bıraktı. Şapka Montreal'den satın aldığı, siyah kadife ve tülden yapılmış zarif bir şeydi. Sakin bir sesle: «Nazik ol ve beni tersleme Jamie», dedi. «Senin için bazı nedenler olabilir ama benim yoktu; ruhî durumlarını aynen yansıtan bir ayna olmadığımı sana daha önce de söylemiştim.»

«Asıl söylemek istediğim hiç de bu değil...»

«Evet bu!» Şimdi Margaret'in yanakları kıpkırmızı kesilmişti. Çok seyrek münakaşa etmelerinin nedeni, çok zor sinirlenmesiydi. «Biraz önce gazetecilerle konuşmana bakılırsa, Harvey Warrender'in kendini beğenmişlikle suçlanacak tek insan olmadığını söylemem gerekir.»

Howden telâşla sordu: «Ne demek istiyorsun?»

«Mr. Tomkins'e kızmanın tek sebebi, senin eşitlik ve insanlık konusunda tumturaklı sözlerine kanacak kadar aptal olmaması. Öğrenmek istersen söyleyeyim, ben de bunlara inanacak kadar aptal değilim!»

Howden sitem etti: «Hiç olmazsa burada biraz bağlılık istemeye hakkım var.»

«Saçmalama», diye parladı Margaret. «Lütfen benimle, siyasi bir partiymişim gibi konuşmaktan vazgeç. Senin karın olduğumu biliyor musun? Seni çıplak gördüm. Olanlar gayet açık. Harvey Warrender seni zor bir durumda bırakmış...»

Howden karısının sözünü kesti: «İçinden çıkılması ımkânsız bir durumda.»

«Peki, imkânsız olsun. Herhangi bir nedenle onu desteklemen gerekiyor, bunu yapmaktan hoşlanmadığın için de hırsını, ben dahil, başkalarından alıyorsun.» Margaret'in son sözlerinde olağanüstü bir isabet vardı.

Aralarında bir sessizlik oldu. Dışarda, havalanmak üzere olan uçağın motorlarının sesi arttı; alan altlarından kaydı ve havaya doğru yükseldiler. Howden Margaret'in eline uzandı. «Çok haklısın. Gerçekten hırslı davranıyordum.»

Evlilik hayatlarında çok seyrek olan tartışmalarının çoğu böyle biterdi. Mutlaka birinden biri diğerinin haklı olduğunu anlar, suçunu kabul ederdi. James Howden, yeryüzünde hiç münakaşa etmeden yaşayan evli çiftlerinin bulunup bulunmadığını merak etti. Eğer varsa, bunların donuk ve ruhsuz insanlar olacağını düşündü.

Margaret'in başı öteye dönüktü, ama elini sıkan ele karşılık verdi.

Biraz sonra Howden: «Warrender önemli değil, bizim için demek istiyorum», dedi. «Bazı şeylere engel oluyor, hepsi bu kadar. Ama işler yoluna girecek.»

«Sanırım ben de biraz aptalca davrandım. Belki son zamanlarda seni pek sık göremediğim için.» Margaret çantasından küçük keten bir mendil çıkararak hafifçe göz kenarlarını sildi. Sonra alçak sesle konuşmaya devam etti: «Bazan Politikayı müthiş kıskanıyorum; bir çeşit çaresizlik duyuyorum. Sanırım, hayatında başka

bir kadın olsaydı daha rahat ederdim. Hiç olmazsa onunla nasıl rekabet edeceğimi bilirdim.»

«Rekabet etmen gereksiz», dedi. Howden. «Hiç bir zaman da gerekmeyecek.» Bir an Milly Freedeman'ı hatırlıyarak kendini suçlu hissetti.

«Eğer Harvey Warrender bu kadar zorluk çıkarıyorsa ona neden Muhaceret Bakanlığını veriyorsun?» dedi Margaret birden. «Onu, zararsız olacağı bir göreve yerleştiremez misin, örneğin Balıkçılığa?»

James Howden içini çekti. «Ne yazık ki Harvey, Muhaceret Bakanı olarak kalmak istiyor, hâlâ da sözünü geçirecek kadar etkisi var.» Margaret'in bu son cümleye gerçekten inanıp inanmadığını merak etti ama, karısı şüphelendiğini belirten bir hareket yapmadı.

Vanguard rotasına göre sola dönmüştü; hâlâ yükseliyordu ama şimdi daha yavaş olarak. Parlak öğle güneşi yandaki pencerelerden içeri giriyor, her iki koltukta oturan da sağa bakınca, üç bin ayak aşağıdaki Ottawa'yı minyatür bir şehir gibi görebiliyordu. Karlı tepeler arasında Ottawa nehri gümüş bir şerit gibi uzanıyordu. Batıya doğru, Chaudière Çağlayanının yakınında solgun beyaz ışıklar birer parmak gibi, yukarıdan bakılınca küçülmüş ve önemsiz gözüken Parlâmento ve Yargıtay binasını işaret ediyordu. Başkent, yerini ilerideki düzlüklere bırakarak gözden kayboldu. On dakikaya kadar St. Lawrence'i aşıp New York'a ulaşacaklardı. Howden bir güdümlü merminin, aynı yolu dakikada değil saniyede aşacağını düşündü.

Pencereden bakmaktan vazgeçen Margaret: «Dışardaki insanlar hükûmette bütün olup bitenlerden haberli mi sanıyorsun?» diye sordu. «Siyasi anlaşmalardan, yardıma karşı yapılan yardımdan ve bütün diğerlerinden.»

James Howden bir an dona kaldı. Margaret'in ka-

fasından geçenleri keşfettiğini sanması ilk kez olmuyordu. Sonra cevap verdi: «Bazıları biliyor tabii, tepeye yakın olanlar. Ama çoğunun gerçekleri bildiğini sanmıyorum, hiç olmazsa bilmek istemiyorlar. Ortaya yazılı delliler çıkarsan, yeminli ifadeler de versen inanmayacak olanlar var.»

Margaret düşünceli bir tavırla: «Amerikan siyasetini eleştirmekte o kadar çabuk davranıyoruz ki», dedi.

«Biliyorum», diye onayladı Howden. «Tabii bu oldukça mantıksız bir davranış, çünkü biz de Amerikalılarla, aynı oranda, hatta belki daha bile fazla dalavere çeviriyor, çıkarlarımıza göre hareket ediyoruz. Yalnız biz, çoğunlukla daha namusluyuz, ara sıra da çok para kazanmış birini toplum için fedakârlık yapmaya zorluyoruz.»

Tepedeki, kemerleri bağlama ışığı sönmüştü. James Howden kendi kemerini çözerek yardım etmek için Margaret'e doğru uzandı. «Tabii şekerim», dedi, «en büyük ulusal özelliklerimizden birinin doğruluğumuz olduğunu anlamam gerekir. Bu İngilizlerden bize geçen bir şey. Shaw'u hatırlıyor musun? Çok kötü veya çok iyi bir şey yapan bir İngiliz bulabilirsiniz; ama asla yanlış yapan bir İngiliz bulamazsınız.' Bu inancın ulusal vicdana oldukça yardımı dokunuyor.»

«Bazan», dedi Margaret, «yanlış olan şeyler seni epey keyiflendiriyor.»

Kocası düşünerek duraladı. «Bunun böyle anlaşılmasını istemiyorum. Sadece yalnızken yapmacıklıktan uzaklaşmak istiyorum.» Hafifçe gülümsedi. «Bugünlerde benim gösteriye çıkmadığım hiç bir yer kalmadı.»

«Özür dilerim.» Margaret'in sesi ilgi doluydu. «Bunu söylememem gerekirdi.»

«Hayır! İkimizin de, ne olursa olsun, birbirimize söyleyemiyeceğimiz şeylerin varolduğunu hissetmesini istemiyorum.» Harvey Warrender'i ve aralarındaki anlaşmayı aklından geçirdi. Niçin Margaret'e hiç bundan bahsetmemişti? Belki bir gün anlatırdı. Devam etti: «Siyaset hakkında bildiklerimden çoğu beni üzüyor. Bu hep böyle oldu. Ama ölümlü yaratıklar olduğumuzu ve insani zayıflıklarımızı düşününce, hiç bir yerde tamamen kusursuz bir iktidar bulunmadığını hatırlıyorum. Eğer kusursuz olmak istiyorsan yalnız olmalısın. Eğer olumlu işler yapmak, bir şeyler başarmak, dünyayı bulduğundan daha iyi bir halde bırakmak istiyorsan, o zaman iktidarı seçer ve kusursuzluğunu bir yana bırakırsın. Başka çaresi yok.» Düşünceli bir ifadeyle devam etti: «Sanki hepimiz hızla akan bir nehirde sürükleniyoruz; istediğimiz halde bunun yolunu birdenbire değiştiremiyoruz. Yalnız bu nehirle birlikte gidip, şu veya bu yöne doğru onu ağır ağır çevirmeğe çalışabilirsin.»

Başbakanın koltuğunun yanındaki beyaz iç telefon müzikli sesiyle çınladı ve Howden cevap verdi. «Galbraith konuşuyor sir» dedi pilot.

«Evet kaptan?» Ottawa'nın dışındaki VIP uçuşlarına çoğunlukla, namusuyla tanınmış tecrübeli bir pilot olan Galbraith komuta ederdi. Howden'lerle birlikte bir çok kere uçmuştu.

«Yüksekliğimiz yirmi bin ayak, bir saat on dakikaya kadar Vaşington'da olacağız. Orada hava güneşli ve açık, sıcaklık on sekiz derece.»

«Bu iyi haber», dedi Howden. «Yazdan bir gün gibi olacak.» Margaret'e Vaşington'da havanın nasıl olduğunu söyledikten sonra tekrar telefona döndü: «Bildiğime göre yarın elçilikte öğlen yemeği verilecek, sizi de orada görmek isterim kaptan.»

«Teşekkür ederim sir.»

James Howden telefonu kapadı. O konuşurken hostes bu sefer elinde kahve tepsisiyle sandviçler bulunduğu halde tekrar belirmişti. Ayrıca bir bardak da üzüm suyu vardı tepside Margaret işaret etti: «Eğer bunu gerçekten çok seviyorsan evde de sana yapayım.»

Hostes çekilene kadar bekledikten sonra, Howden sesini alçalttı: «Nefret etmeğe başlıyorum. Bir keresinde sevdiğimi söylemiştim, bu sözüm bütün dünyaya yayılmış. Şimdi Disraeli'nin çuha çiçeklerinden niye nefret ettiğini anlıyorum.»

«Ama ben onun çuha çiçeklerine bayıldığını sanırdım», dedi Margaret. «En çok sevdiği çiçek bu değil miydi?»

Kocası acıma dolu bir ifadeyle başını salladı. «Disraeli bir keresinde, kendisine bu çiçeklerden gönderen Kraliçe Viktorya'ya nezaket gereği böyle söylemişti. Ama sonra insanlar, bir tanesini görmekle çıldırma derecesine gelinceye kadar çuha çiçeği yağmuruna tuttular. Anlıyor musun, siyasî efsaneler zor unutuluyor.» Gülümsiyerek üzüm suyunu aldı, arkadaki kapıyı açıp tuvalete döktü.

Margaret düşünceli düşünceli konuştu: «Biliyor musun, bazan senin, belki biraz daha öfkeli olmakla birlikte Disraeli'ye benzediğini düşünüyorum.» Gülümsedi. «Hiç olmazsa burnun onunki gibi.»

«Evet», diye onayladı Howden, «şu yaşlı ve çıkıntılı yüzüm benim markam oldu.» Gaga burnunu oğuşturdu, sonra hatırlıyarak: «Herkesin öfkeli göründüğümü söylemesi beni şaşırttı», dedi. «Ama bir süre sonra, bu ifadeyi istediğim zaman yüzümden silip istediğim zaman takınmayı öğrendim. Bana oldukça yardımı dokunuyor.»

«Bu güzel», dedi Margaret, «bir süre için başbaşa kalıyoruz, Vaşington'a ulaşmamıza ne kadar var?»

Howden yüzünü buruşturdu.

«Korkarım, olup olacağı bu. Yere inmeden önce Nesbitson'la konuşmam gerekiyor.»

«Gerçekten mi gerekiyor Jamie?» Bu, sorudan çok bir ricaydı.

Howden üzülerek cevap verdi: «Özür dilerim hayatım.»

Margaret içini çekti. «Bu anın devam edemiyecek kadar güzel olduğunu düşünmüştüm. Peki, özel olarak konuşabilmeniz için ben biraz uzanırım.» Çantasını ve şapkasını alarak ayağa kalktı. Küçük yatak odasının kapısında döndü. «Onu haşlıyacak mısın?»

«Sanmıyorum, tabii gerekmezse.»

«Umarım gerekmez», dedi Margaret ciddiyetle. «Öyle zavallı bir ihtiyar ki. Her zaman onun, başka bir yaşlı askerin ittiği tekerlekli sandalyede kucağında battaniyeyle oturması gerektiğini düşünürüm.»

Başbakanın yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı. «Bütün emekli generaller böyle olmalı. Ne yazık ki, ya kitap yazmak ya da siyasete atılmak istiyorlar.»

Margaret gidince düğmeye basarak hostesi çağırdı, General Nesbitson'a kendisine arkadaşlık etmesini isteyen nazik bir mesaj gönderdi.

3

«Çok iyi görünüyorsunuz Adrian», dedi James Howden.

Margaret'in az önce boşalttığı yumuşak koltuğun derinliklerine, tombul elinde bir viski sodayla gömülmüş olan Adrian Nesbitson, hoşnut bir edayla onayladı. «Son birkaç gündür kendimi fevkalâde iyi hissediyo-

rum Başbakanım. Galiba şu kahrolasıca soğuk algınlığını sonunda atlattım.»

«Bunu öğrenmek beni sevindirdi. Sanırım, bir ara çok yoruldunuz. Aslında hepimiz öyleyiz ya. Bu da bizim birbirimize karşı sabırsız davranmamıza sebep oldu.» Howden, Savunma Bakanını dikkatle inceledi. İhtiyar adam gitgide artan kelliğine ve bir beberuhiye benzemesine rağmen, gerçekten daha sağlıklı, hatta sapasağlam gözüküyordu. Dikkatle taranmış olan kalın beyaz bıyığı, hâlâ askerî bir otorite taşıyan köşeli yüzüne bir soyluluk veriyordu. Howden, hazırladığı plânın belki de başarıya ulaşabileceğini düşündü. Ama Brian Richardson'un sözlerini hatırladı: «Pazarlık ederken dikkatli davran; bizim ihtiyar namusluluğuyla tanınmıştır.»

«Sabırsız veya değil», dedi Nesbitson, «sizin şu 'Birleşme' konusundaki görüşlerinizi hâlâ paylaşamıyorum. Amerikalılardan, bu kadar çok şey vermeden de istediğimizi elde edebileceğimizden eminim.»

James Howden, içinde kabaran bütün öfkeye ve hayal kırıklığına rağmen, kendini soğukkanlı olmaya zorladı. Kendini kaybedip, içinden geldiği gibi avaz avaz bağırarak: «Tanrı aşkına uyan! Uyan ve açık olanı gör: Zaten umutsuzluğa düşecek kadar geç kaldık, bir de eskilikten kokuşmuş aptalca siyasetle kaybedecek vaktimiz yok», demenin hiç bir şeyi halletmiyeceğini biliyordu. Bunun yerine, sakin bir sesle: «Eğer mümkünse, bana bir yardımda bulunmanızı istiyorum Adrian», dedi.

İhtiyar adam cevap vermeden önce, bir an kuşkuyla durakladı: «Ne gibi?»

«Herşeyi yeniden düşünün: Durumun ne olabileceğini; zamanımızın azlığını geçen gün söylenenleri; sonra elinizi vicdanınıza koyarak bana vardığınız sonucu bildirin.»

«Ben bunu daha önce yaptım.» Nesbitson, kararlı bir ifadeyle cevap vermişti.

«Ama bır kere daha yapsanız!» Howden en inandırıcı sesiyle konuşuyordu. «Bana özel bir yardımda bulunmak için?»

İhtiyar adam viskisini bitirmişti. Viski içini ısıtmıştı; bardağı yerine bıraktı. «Peki», diye başladı, «bunu yapmak benim için bir mesele değil. Ama cevabımın yine aynı olacağını size peşinen söyleyeyim: Ulusal bağımsızlığımızı korumamız gerekli, hem de tümünü.»

«Teşekkür ederim», dedi James Howden. Zile basarak hostesi çağırdı; geldiğinde: «General Nesbitson için lütfen bir viski soda daha,» dedi.

İçkisi gelince Nesbitson bir yudum aldı, özel odayı inceliyerek arkasına dayandı. Askerlik günlerinden kalan sert bir sesle, hoşnutluluğunu belirterek: «Söylememe izin verirseniz Başbakanım, burası harika bir yer», dedi.

Tam James Howden'in umduğu gibi bir başlangıçtı bu.

«Fena değil», diye cevap verdi Howden, hostesin Savunma Bakanının viskisiyle birlikte getirdiği ikinci bardak üzüm suyuyla oynarken. «Ama ben pek fazla kullanmıyorum. Benden çok Genel Valinin uçağı bu.»

«Öyle mi?» Nesbitson şaşırmış gibiydi. «Yani Sheldon Griffiths'in böyle bir uçakla gezdiğini mi söylemek istiyorsunuz?»

«Tabii, ne zaman isterse.» Howden'in sesi, günlük bir olaydan bahsediyormuş gibi, pek normaldi. «Ne de olsa Genel Vali Kraliçenin temsilcisidir. Özel ilgi görmesinin hakkı olduğunu düşünmüyor musunuz?»

«Sanırım öyle.» İhtiyar adamın sersemlemiş bir hali vardı.

Howden yine konuşurken hatırlamış ve basit bir

şeyden bahsediyormuş gibi: «Sanırım Sheldon Griffiths'in bu yaz emekliye ayrılacağını duymuşsunuzdur. Yedi yıldır Hükûmet Konağında, artık çekilmesi gerektiğini düşünüyor.»

«Böyle bir şeyler duydum», dedi Nesbitson.

Başbakan içini çekti. «Genel Valinin çekilmesi her zaman bir mesele yaratır, yerine en uygun olanı bulmak gerekir: Seve seve hizmet edecek, tecrübeli birini. Bunun ülkenin verebileceği en büyük şeref olduğunu unutmamak gerekiyor.»

Howden bakarken, yaşlı adam viskisinden kocaman bir yudum aldı. «Evet», dedi dikkatle, «gerçekten böyle.»

«Tabii, bunun bir takım sakıncaları da var. Oldukça çok töreni var, her yerde nöbetçiler, alkışlayan topluluklar, askeri selamlar; ve bunlara benzer şeyler.» Neşeyle ekledi: «Biliyorsunuz Genel Vali yirmi bir top atışıyla karşılanıyor. Kraliçe kadar.»

«Evet», dedi Nesbitson, «biliyorum.»

Sanki yüksek sesle düşünüyormuş gibi: «Pek tabii», diye devam etti Howden, «bu gibi şeyleri iyi idare etmek için özel bir tecrübe gerekir. Çoğunlukla askerlikten ayrılan biri bu işi daha iyi beceriyor.»

Eski savaşçının ağzı hafifçe aralanmıştı. Dudaklarını diliyle ıslattı. «Evet», dedi, «doğru olduğunu sanırım.»

«Açıkçası», dedi Howden, «hep bu görevi bir gün sizin alacağınızı umardım.»

İhtiyar adamın gözleri yerinden uğramıştı. «Ben mi?» Sesi zorlukla duyuluyordu. «Ben mi?»

«Ama», dedi Howden sanki bu düşünceyi kafasından silmek istermiş gibi bir hareketle, «biliyorum, zaman uygun değil. Siz Bakanlar Kurulunu bırakmak istemezsiniz, tabii ben de sizi kaybetmek istemem.»

Nesbitson, yerinden kalkmak istermiş gibi bir ha-

reket yaptı, sonra tekrar yerleşti. Bardağı tutan eli titriyordu. Sesini kontrol edebilmek için yutkundu ve bunu az çok başardı. «Aslında ben de bir süredir siyaseti bırakmayı düşünüyordum. Bazan, yaşıma göre fazlasıyla yorucu oluyor.»

«Sahi mi Adrian?» Başbakan çok şaşırmış görünmeye çalıştı. «Her zaman sizin, bizimle birlikte daha uzun bir süre çalışacağınızı düşünürüm.» Düşünmek için duraladı. «Tabii, eğer kabul ederseniz bu bir çok meseleyi halleder. Birleşmeden sonra ülkenin çok zor günler geçireceği konusundaki görüşümü size açıklamaktan çekinmiyorum. Bir birlik bilincine ve ulusal duygunun devamına ihtiyacımız olacak. Şahsen, Genel Valinin - tabii eğer uygun biri bu görevdeyse - buna büyük ölçüde faydalı olacağına inanıyorum.»

Bir an, çok ileri gidip gitmediğini düşündü. Konuşurken ihtiyar adam başını kaldırıp bakışlarını gözlerine dikmişti. Bu bakışların neler ifade ettiğini anlamak çok güçtü. Nefret mi; yoksa inanmazlık mı; biraz ihtirasla karışmış her ikisi birden mi? Tek bir şeyden emin olunabilinirdi. Adrian Nesbitson, bazı yönlerden biraz aptal olmakla birlikte kendisine teklif edileni anlayamıyacak kadar da ahmak değildi: Kendi durumundaki birine verilebilecek en yüksek ödülü kapsayan bir anlaşmaydı bu.

James Howden ihtiyar adamın, bu ödüle vereceği değere güveniyordu. Bazılarının Genel Valilik görevini hangi şartlar altında olursa olsun, asla kabul etmiyeceğini biliyordu; çünkü onlar için bu bir ödül değil, bir cezaydı. Ama törenleri ve gösterişi seven bir askerin kafasına göre, bu gözkamaştırıcı ve en yüksek idealdi.

James Howden, her insanın bir fiyatı vardır sözüne asla inanmamıştı. Hayatı boyunca başkalarına yararlı olmak için çalışan, ne zenginlik, ne şeref, ne de bir

çoklarının yenildiği duygularıyla elde edilemiyecek insanlar tanımıştı. Ama siyasetçilerin çoğunun, şu veya bu şekilde bir fiyatı vardı; bu kalıcı olabilmeleri için gerekliydi. Bazıları 'çıkar' veya 'uzlaşma' gibi daha ince sözler kullanmayı yeğ tutarlardı ama, sonuç olarak hepsi aynı anlama geliyordu. Mesele şuydu : Adrian Nesbitson'un fiyatını doğru olarak biçmiş miydi ?

İhtiyar adamın içindeki çelişki yüzünden okunuyordu : Bir çocuğun çiçekli dürbünündeki gibi çabucak değişen, kuşku, gurur, utanç, ve isteğin yansıdığı bir sürü ifade...

Kafasında topların sesini duyabiliyordu... Alman 88 liklerinin ve karşılık veren topların... yakıcı, güneşli bir sabah; Anvers geride, ilerde Schelde... Kanada bölüğü tırmanıyor, tırnaklarıyla asılıyor, ilerliyor; sonra yavaşça dalgalanıyor, geri dönmeğe hazır...

Bu savaşın dönüm noktasıydı, bir cip çağırıp gaydacıya işaret etmiş, şöföre ilerlemesini emretmişti. Arkadan gelen gayda sesleri arasında, Alman silâhlarına göğsünü vererek öncülük etmiş, tatlılıkla konuşmuş ve dağılmakta olan bölükler tekrar bir araya toplanmışlardı. Pis küfürlerle, askerlere sövüp sayarak onları savaşmağa zorlamıştı, onlar da küfürle karşılık vererek kendisini izlemişlerdi.

Gürültü, patırtı, toz toprak, motörlerin sesi, barut ve benzin kokusu, vurulanların çığlıkları... Önce yavaş, sonra daha hızlı olarak ilerleyiş... Adamlarının gözlerinde okunan hayranlık dimdik, gururlu, düşman silâhlarına hedef olarak durup...

Bu zafer anının doruğuydu. Umutsuz bir durumdayken zafer kazanmışlardı. İntihar edercesine davranmıştı ama, bir mucize sonucu yaşıyordu... Kendisini 'Deli General,' 'Döğüşen Aptal' diye adlandırmışlardı ve daha sonra çok saygı gösterdiği zayıf, çelimsiz, kekeme

bir adam göğsüne Buckingham Sarayında madalya takmıştı.

Ama şimdi yıllar geçmiş, anılar unutulmuştu; o zafer anını çok az kişi hatırlıyor, bunların da ancak yarısı önemsiyordu. Artık kimse onu Döğüşen Aptal diye adlandırmıyordu. Eğer bir ad takmaları gerekirse, mutlaka 'Döğüşen'i çıkarıyorlardı.

Bazan, çok kısa bir süre için olmakla birlikte, tekrar o zafer duygusunu tatmak istiyordu.

Adrian Nesbitson kararsızlıkla konuştu: «Birleşme hakkında çok kesin konuşuyorsunuz Başbakanım. Kabul edileceğinden emin misiniz?»

«Evet eminim. Böyle olması gerektiği için kabul edilecek.» Howden, sesinin ve yüzünün ciddi olmasına dikkat etti.

«Ama karşı koyanlar olacaktır.» İhtiyar adam düşüncelerini toparlamaya çalışarak kaşlarını çatmıştı.

«Pek tabii Ama sonunda, ihtiyaç ve zorunluluk anlaşılınca, bu hiç bir şey değiştirmeyecek.» Howden'in sesinde direnen bir hava belirdi. «İlk düşüncenizin bu plâna karşı koymak olduğunu biliyorum Adrian, bunun için de hepimiz size saygı duyuyoruz. Ama sanırım, karşı koymakta diretirseniz siyasî dostluğumuzu bozmak zorunda kalacağız.»

Nesbitson boğuk bir sesle: «Bunun neden gerektiğini anlamıyorum», dedi.

«Gerekli değil», dedi Howden. «Özellikle Genel Vali olarak, ülke için siyaset çölünde yaptıklarınızdan çok daha fazla şeyler yapabilecek durumdayken.»

«Yani», dedi Nesbitson; ellerini inceliyordu. «Sanırım işe bu yönden bakarsanız...»

Howden, ne kadar kolay diye düşündü. İktidar, verme kudreti bir çok şeyi insanın elinin altına getiriyor. Yüksek sesle: «Eğer kararlıysanız Kraliçeye bunu müm-

kün olduğu kadar çabuk bildirmek isterim. Eminim, bu haber Kraliçeyi çok sevindirecek.»

Adrian Nesbitson gururla başını dikleştirdi. «İstediğiniz gibi olsun Başbakanım.»

Ayağa kalkmışlardı, ciddiyetle el sıkıştılar. «Memnun oldum, çok memnun oldum», dedi James Howden. İçtenlikle ekledi: «Genel Vali olarak atandığınız haziranda ilan edilecek. Hiç olmazsa o zamana kadar Bakanlar Kurulunda kalırsınız, seçim sırasında bizimle olmanızın bize çok yararı dokunacak.» Özetliyor, herhangi bir yanlış anlamaya yer vermemek için hangi konuda anlaştıklarını açıkça belirtiyordu. Adrian Nesbitson ne Bakanlar Kurulundan elenecek, ne de Birleşme'yi eleştirecekti. Tersine, Nesbitson seçimde partinin yanı başında savaşacaktı: Destekleyerek, onaylıyarak, sorumlulukları paylaşarak...

James Howden itirazı varsa söylemesini bekledi. Yoktu.

Bir iki dakika önce uçağın motorlarının sesi değişmişti. Şimdi yavaşça alçalıyorlardı, artık altlarındaki toprak karla örtülü değil kahverengi ve yeşil parçalar halindeydi. İç telefon hafifçe çınladı ve Başbakan cevap verdi.

Kaptan pilot Galbraith'in sesi: «On dakikaya kadar Vaşington'a ineceğiz sir», diye bildirdi. «Aşağıya bildirildiği için bütün engelleri kaldıracaklar, Başbakan'ın hava alanına doğru yola çıktığını size söylememi istediler.»

4

Başbakanı geçirdikten sonra, Brian Richardson ve Milly, Uplands Hava alanından geriye Richardson'un

Jaguarıyla döndüler. Ottawaya kadar süren yolculuk boyunca parti yöneticisi çoğunlukla vücudu öfkeden kasılmış, suratı asık olarak hiç konuşmadan oturmuştu. Normal zamanlarda dikkatle kullandığı Jaguar'ını sanki hava alanında basına verilen gereksiz demecin tek sorumlusuymuş gibi sürüyordu. James Howden'in Muhaceret ve Henri Duval hakkında basında çıkacak sözlerinin boşluğunu belki diğerlerinden çok daha iyi anlamıştı. Daha da kötüsü, diye öfkeyle düşündü. Richardson, hükûmet, James Howden'in kişiliğinde, artık geri dönülmesi çok zor olan tutumunu belirtmişti.

Hava alanından hareket ettikten sonra Milly, bir iki kere Richardson'u yan gözle süzmüş, ama aklından geçenleri sezerek söz söylemekten çekinmişti. Bir dönemeci korkunç bir hızla alıp şehre yaklaştıkları zaman Richardson'un koluna dokundu. Sözler gerekli değildi.

Parti yöneticisi yavaşladı, başını çevirerek gülümsedi. «Özür dilerim Milly. İstim koyveriyordum.»

«Biliyorum.» Hava alanındaki gazetecinin soruları, James Howden'in sırrından haberli olan Milly'yi de üzmüştü.

«Bir içki yuvarlayabilirim Milly», dedi Richardson. «Size gitsek, ne dersin?»

«Peki.» Öğlen oluyordu ve Milly, daha bir iki saat Başbakanın ofisine dönmek zorunda değildi. Lunbar köprüsünde Rideau nehrini geçtiler, batıya dönerek Kraliçe Elizabeth yolundan şehre doğru ilerlediler. Sabah pırıl pırıl parlayan güneş koca bulutların ardında kaybolmuştu, hava da başkentin kasvetli taş binalarıyla eş kurşunî rengi almıştı. Islık çalarak esen rüzgâr tozları havalandırıyor, çamur ve isle kirlenerek erimeye başlamış bir haftalık kar yığınlarının üzerine kâğıt ve yaprakları sürüklüyordu. Yayalar paltolarının yakalarını kal-

dırmış, şapkalarını sıkıca yakalayıp, binalara sığınarak aceleyle ilerliyorlardı. Jaguar'ın sıcaklığına rağmen, Milly titrediğini hissetti. Kışın hiç bitmeyecekmiş gibi geldiği günlerden biriydi; baharı özledi.

Jaguar'ı Milly'nin apartmanının önüne park edip birlikte asansöre bindiler. Daireye girince Milly alışkanlıkla içkileri hazırlamaya başladı. Brian Richardson kolunu onun boynuna dolayarak Milly'yi çabucak yanağından öptü. Bir an Milly'nin yüzüne baktı, sonra aceleyle onu bıraktı. Bu kadar etkilenmesi Richardson'u sersemletmişti; bir an boşluğa düşer gibi olmuştu, düşteymiş gibi, havalarda... Daha pratik bir tavırla; «Bırak içkileri ben hazırlıyayım», dedi. «Erkeğin yeri barın arkasındadır.»

Bardakları aldı ve Milly seyrederken, aynı ölçüde cin koyup limonu dilimliyerek her iki badağa da bir parça sıktı. Buz katıp becerikli hareketlerle bir şişe tonik açtı ve dikkatle iki bardağa bölüştürdü. Bu basit ve kolay bir işti ama, Milly, içki hazırlamak gibi önemsiz bir şeyde bile gerçekten ilgi duyduğu biriyle herşeyini paylaşmanın ne kadar harika olduğunu düşündü.

Bardağıyla divana doğru gitti; bir yudum alıp yere koydu. Günün ortasındaki bu dinlenme lüksünü içine sindirerek, arkasına dayanıp başını rahat ve yumuşak yastıklara bıraktı. Felekten bir an çaldığını hissetti. Çoraplı bacaklarını uzattı, topuğuyla halıya vurarak ayağından pabuçlarını fırlattı.

Richardson, bardağını sımsıkı yakalamış, yüzü düşünceli, kaşları çatık, küçük rahat oturma odasında geziniyordu. «Anlamıyorum Milly. Gerçekten anlamıyorum. Neden şef böyle davranıyor, daha önce hiç böyle yapmazdı. Neden Harvey Warrender'i destekliyor? Yaptığının doğru olduğuna kendisi de inanmıyor; bugün

bu anlaşılıyordu. Öyleyse sebep ne? Neden, neden neden?»

«Oh Brian!» dedi Milly. «Bir an için bunu unutamaz mıyız?»

«Unutmak mı, cehennemin dibine!» Sözler ağzından öfke ve umutsuzlukla fırlamıştı. «Sana söyliyeyim, boyun eğip şu kaçak herifin gemiden çıkmasına izin vermemekle bir aptal, kahrolası bir ahmak gibi davranıyoruz. Bu olay bizim seçimi kaybetmemize yol açıncaya kadar büyüyebilir.»

Milly mantıksızca, kaybedersek ne olur, diye sormak istedi. Daha önce heyecanının Richardson'unki kadar büyük olduğunu, böyle düşünmekle hata ettiğini biliyordu. Ama birden, siyasî olaylara karşı korkunç bir îlgisizlik duymuştu; taktikler, manevralar, muhaliflere karşı kazanılan küçük zaferler, herkese göre değişen hak kavramı. Sonuç olarak bütün bunlar ne ifade ediyordu? Bugün büyük bir olay gibi gözüken, gelecek hafta veya gelecek ay unutulmuş önemsiz bir şey olacaktı. On veya yirmi yıl içinde bütün önemli olaylar, bunlara sebep olan insanlar unutulup gidecekti önemli olan siyaset değil insanlardı. Sadece diğer insanlar değil... kendileri.

«Brian», dedi Milly alçak, kesin bir sesle, «lütfen şimdi benimle seviş.»

Gezinme durmuştu. Bir sessizlik oldu.

«Hiç bir şey söyleme», diye fısıldadı Milly. Gözlerini kapamıştı. Sanki ruhunda gizli bulunan başka bir ses onun yerine konuşuyordu. Bu mutlaka böyle olmalıydı, çünkü bir iki dakika önce kendisi bu sözleri asla söyleyemezdi. Bir bakıma yabancının sesini reddetmesi, söylenenleri yalanlaması, tekrar kendi kişiliğine kavuşması gerektiğini düşündü. Ama çok hoş bir bitkinlik buna engel oldu.

Bardağın yere bırakıldığını, yumuşak ayak sesle-

rini, perdelerin kapandığını duydu, sonra Brian yanına geldi. Kolları birbirine dolanık, dudakları açlıkla birleşti, vücutları istek doluydu. «Oh Milly!» diye fısıldadı Brian. Sesi titriyordu. «Milly, seni istiyorum ve seni seviyorum.»

5

Dairenin sessizliğinde telefonun zili yavaşça çınladı. Brian Richadson dirseğine dayanarak doğruldu. «İyi», dedi, «on dakika önce çalmadığına memnunum.» Sadece konuşmuş olmak için konuşmak istiyordu; sanki günlük sözcükleri kullanmak kendi kararsızlığına bir kalkan olacaktı.

«Cevap vermezdim», dedi Milly. Bitkinliği geçmişti. Bir canlılık ve bekleyiş hissediyordu. Bu ve geçen seferki değişik olmuştu, hatırladığı diğerlerinden çok değişik...

Brian Richardson onu alnından öptü. Burada tanıdığı Milly'le dışardakilerin tanıdığı Milly'nin ne kadar farklı olduğunu düşündü. Şu sıra uykulu gözüküyordu, saçları dağılmıştı, sıcaktı...

«Cevap versem iyi olacak», dedi Milly. Doğrularak yalın ayak telefona koştu.

Arayan Başbakanın bürosundaki yardımcı stenograflardan biriydi. «Sizi aramam gerektiğini düşündüm Miss Freedeman. Bir sürü telgraf geldi. Bu sabah gelmeğe başladı ve şimdi sayıları yetmiş ikiyi buldu. Hepsi de Mr. Howden'in adına.»

Milly parmaklarını saçlarında gezdirdi. «Ne konuda?» diye sordu.

«Hepsi şu gemideki adamla ilgili, hani şu Muha-

ceretin kabul etmediği adamla. Bu sabahki gazete yine ondan bahsediyordu. Gördünüz mü?»

«Evet» dedi Milly. «gördüm. Telgraflarda ne deniyor?»

«Değişik şekillerde hemen hemen aynı şey Miss Freedeman: Kanada'ya kabul edilip ona bir fırsat tanınması isteniyor. Öğrenmek isteyeceğinizi düşündüm.»

«Aramakla iyi etmişsiniz», dedi Milly. «Telgrafların nereden geldiğini yazmaya ve ne dediklerini özetlemeğe başlayın. Ben birazdan geleceğim.»

Milly telefonu kapadı. İdarî işler yardımcısı Eliot Prowse'a haber vermek zorundaydı; şimdiye kadar Vaşington'a ulaşmış olması gerekiyordu. Sonra Başbakan'a haber verip vermemek ona kalacaktı. Belki de bildirirdi, James Howden mektup ve telgraflara çok önem verir, nereden geldiklerinin ve neden bahsettiklerinin günlük ve aylık cetveller halinde yazılmasında ısrar ederdi. Sonra bunlar kendisi ve parti yöneticisi tarafından dikkatle incelenirdi.

«Neymiş?» diye sordu Brian Richardson. Milly de anlattı.

Bir makina gibi, kafası tekrar pratik meselelere döndü. Milly'nin tahmin ettiği gibi, endişelenmişti. «Bu iş biri tarafından yönetiliyor, yoksa bu kadar telgraf bir arada gelmezdi. Yine de bir şey farkettirmez, bundan hoşlanmıyorum.» Karamsarlıkla ekledi: «Keşke ne yapabileceğimi bilsem.»

«Belki yapılacak bir şey yok», dedi Milly.

Brian sertçe ona baktı. Sonra iki omuzunu da tatlılıkla kavrayarak: «Milly sevgilim», dedi, «benim bilmediğim bir şeyler oluyor ama sanırım sen biliyorsun.»

Milly başını salladı.

«Dinle Milly», diye üsteledi. «İkimiz de aynı yan-

danız, değil mi? Eğer bir şeyler yapacaksam bilmem gerekiyor.»

Bakışları birleşti.

«Bana güvenebilirsin değil mi?» dedi alçak sesle. «Özellikle şimdi.» Milly, içinde çarpışan duyguların ve bağlılık borcunun farkındaydı. James Howden'i korumak istiyordu; hep istemişti bunu...

Yine de birden Brian'la ilişkisi değişmişti. Brian onu sevdiğini söylemişti. Tabii, şimdi aralarında bir sır bulunmaması gerekiyordu. Aslında bu bir kurtuluş olacaktı...

Omuzlarındaki ellerin baskısı arttı. «Milly, bilmem gerekiyor.»

«Peki.» Kendini onun ellerinden kurtararak çantasından anahtarları aldı, yatak odasının kapısının yanında duran küçük yazı masasının alt gözünü açtı. Fotokopinin kopyası mühürlü bir zarfta duruyordu. Açtı ve Richardson'a verdi. Brian okumaya başlarken, biraz önceki havanın sabah rüzgârından evvelki sis gibi eriyip yok olduğunu farketti. Bir kere daha, her zamanki gibi işti bu; Siyaset.

Brian Richardson okurken bir ıslık çaldı. Başını kaldırıp baktı; sersemlemiş gibiydi, gözlerinden inanamadığı belliydi.

«Tanrım!» diye fısıldadı. «Ulu Tanrım!»

10/CELP KARARI

İngiliz Kolumbiyası eyaletindeki Yüksek Mahkeme Binasının, Vancouver'deki kaleminin kalın meşe kapıları her gün öğleden sonra dörtte kapanırdı.

Gemide Kaptan Jaabeck ve Henri Duval'la yaptığı ikinci görüşmenin ertesi günü, dörde on kala, (hemen hemen aynı anda - Vaşington'da saat yediye on kala, Başbakan ve eşi Margaret Howden Beyaz Saraydaki resmî yemeğe hazırlanıyordu) Alan Maitland, elinde çantası, mahkeme kalemine girdi.

Kaleme girince Alan durakladı; önünde cilâlı bir tahta tezgâh, boydan boya uzanan dosya dolaplarıyla kaplı duvarıyla uzun, yüksek tavanlı odayı inceledi. Sonra masaya yaklaştı, çantasını açıp içindeki kâğıtları çıkardı. Bu işi yaparken avuçlarının herzamankinden daha terli olduğunun farkıdaydı.

Yaşlı bir kâtip (kalemde bulunan tek kişi) öne doğru çıktı. Çelimsiz cüce gibi bir adamdı; sanki yıllarca kanuna yakın yaşamanın yükü omuzlarını çökertmişti. Nezaketle sordu, «Evet, Mr...?»

«Maitland», dedi Alan. Hazırlamış olduğu bir deste kâğıdı uzattı. «Bunları, dosyaya konması için getirdim. Lütfen yargıcı görmek istiyorum.»

Kâtip sabırlı bir tavırla, «Yargıcın odası sabah 10.30 da açılır. Bugün göreceklerinin listesi de tamamlandı Mr. Maitland», dedi.

«Özür dilerim ama», Alan uzattığı kağıtları işaret

etti - «müvekkilimin özgürlüğü sözkonusu. Sanırım bu konuyu derhal konuşmaya hakkım var.» Hiç olmazsa bu noktada kendinden emindi. Bir insan özgürlüğü ve kanunsuz alakoyma gibi konularda, kanun, hiç gecikilmemesini emrederdi. Gerekirse bir yargıç, gece yarısı bile yatağından kaldırılabilirdi.

Kâtip bir çantadan çerçevesiz gözlüklerini çıkardı, bunları burnunun üstüne yerleştirip, eğilip okumaya başladı. Sanki hiç bir şeye şaşmazmış gibi, meraksız bir tutumu vardı. Bir dakika sonra başını kaldırdı. «Özür dilerim Mr. Maitland. Tabii çok haklısınız.» Kumaş kaplı esas defteri önüne çekti. «Bir ihzar emri isteğiyle her gün karşılaşmıyoruz.»

Kaydı deftere geçirince kâtip, askıdan siyah bir cüppe alıp omuzlarına sardı. «Buradan lütfen.»

Alan'ı kalemden çıkarıp, uzun bir koridordan, çift kanatlı açılır kapanır kapıdan geçirdi ve geniş bir taş merdivenle üst kata çıkılan mahkeme holüne getirdi. Bina sessizdi, ayak sesleri yankılanıyordu. Günün bu saatinde mahkemelerin çoğu kapanmış, binadaki bazı ışıklar şimdiden söndürülmüştü.

Ağır ağır merdivenleri tırmanırlarken, Alan alışık olmadığı bir sinirlilik hissetti. İçinden gelen, çocukça geri dönüp kaçma hissini zorlukla bastırdı. Daha önce düşündüğünde, tartışacağı konunun hukukî yönden biraz zayıf olmakla birlikte yine de mantıklı olduğuna karar vermişti. Ama şimdi, birden, dâvasının esası saçma ve desteksiz göründü gözüne. Yüksek Mahkeme yargıcının yüce huzurunda kendini rezil etmek üzere miydi? Eğer rezil ederse sonuç ne olacaktı? Yargıçlar önemsiz meselelerle rahatsız edilemezler, onlardan sağlam bir gerekçe olmazsa özel bir görüşme istenemezdi.

Bir bakıma, mahkemenin kalabalık olduğu sabah ve öğleden sonraları gibi bir saat seçmediğine pişman-

dı. Başka insanlar görmek onu cesaretlendirebilirdi. Ama zamanını, dikkati çekmemek ve iş bu noktadayken zararlı olabilecek daha fazla reklâmdan kaçınmak için özellikle seçmişti. Şu sıra, gazetelerin adliye muhabirlerinden çoğunun evlerine dönmüş olacağını umuyordu. O gün birkaç kere arayan gazetecilere de plânından hiç bir ipucu vermemeye dikkat etmişti.

«Bugün görevli yargıç Mr. Justice Willis», dedi katip. «Onu tanıyor musunuz Mr. Maitland?»

«Adını duydum» diye cevap verdi Alan, «O kadar.» Yargıçların nöbetleşe çalıştıklarını biliyordu. Yüksek Mahkemede her yargıç, sırayla, normal duruşma saatlerinin dışında nöbetçi olarak bulunurdu. Onun için istenen bir yargıçla karşılaşmak rastlantıya kalmıştı.

Kâtip konuşmak üzereyken fikrini değiştirdi. Alan ona cesaret verdi, «Bana bir şey mi söylemek istiyordunuz?»

«Şey sir, sadece bir öğüt: Eğer küstahlık saymazsanız.»

«Lütfen söyleyin», diye üsteledi Alan.

Merdivenin başına gelmişler ve karanlık bir koridora doğru dönmüşlerdi. «Peki Mr. Maitland» kâtip sesini alçalttı: «Sayın yargıç çok iyi bir adamdır. Ama işlemlerin düzenliliği ve özellikle sözünün kesilmesi konusunda çok serttir. Onunla istediğiniz kadar uzun konuşun, size gerekli olan bütün zamanı ayıracaktır. Ama kendisi konuşmağa başlayınca, sözünü bitirene dek konuşulmasını, hatta soru bile sorulmasını istemez Böyle bir şey olursa çok sinirlenebilir.»

«Teşekkürler», dedi Alan minnettarlıkla, «bunu aklımda tutarım.»

Üstünde ÖZEL yazılı kalın bir kapının önünde durunca, kâtip dinlemek için başını öne doğru uzatarak kapıya iki kere vurdu. İçeriden hafif bir ses «Girin!»

diye seslendi. Kâtip kapıyı açıp Alan'ı içeri soktu.

Duvarları tahta kaplı oda çok büyüktü. Alan yerlere halı döşendiğini ve duvarda tuğladan bir şömine bulunduğunu gördü. Şöminenin önünde taşınabilir bir elektrik sobası yanıyordu. Üstünde dosyalar ve kitaplar bulunan maun bir yazıhane, onun arkasında daha çok sayıda kitapla kaplı bir masa odanın ortasını dolduruyordu. Açık kahverengi kadife perdelerden, pencerenin dışındaki alacakaranlıkta şehrin ve Limanın yeni yeni yanmağa başlayan ışıkları görünüyordu. Odada yanan tek bir masa lâmbası, daire şeklinde sadece çevresini aydınlatıyordu. Işığın aydınlattığı alanın dışında zayıf bir gölge şapkasıyla paltosunu giyiyor, Alan'la kâtip içeri girdiği sıra gitmeğe hazırlanıyordu.

«Sayın Başkanım», dedi katip, «Mr Maitland ihzar emri için bize başvurdu.»

«Öyle mi?» Yargıçın gösterdiği tek tepki, haşin bir sesle söylenen bu sözdü. Alan ve kâtip beklerken, Mr. Justice Stanley Willis dikkatle paltosunu ve şapkasını çıkarıp ikisini de arkasındaki askıya astı. Sonra yazı masasının yanındaki ışıktan daireye doğru ilerleyip yerine oturarak sert bir sesle konuştu: «Öne çıkınız Mr. Maitland.»

Alan, geniş omuzları ve sağlam yapısıyla olduğundan daha uzun görünen, beyaz saçlı ve ince vücutlu yargıcın altmış, altmış iki yaşlarında olması gerektiğini düşündü. Uzun ve kemikli yüzünde karanlık ifade eden çenesi göze çarpıyordu; kalın beyaz kaşları ve sert ifadeli çizgi gibi incecik dudakları vardı. Zeki ve delici bakışları ne düşündüğünü asla ortaya koymuyordu. Otorite onda çok olağan bir şeydi sanki.

Mantıklı düşünmesine rağmen, hâlâ sinirli olan Alan Maitland masaya yaklaştı; kâtip, protokola uygun olarak odada kalmıştı. Alan çantasından, kalemde dos-

yaya koyduğu dilekçenin ve yeminli ifadenin kopyalarını çıkardı. Gırtlağını temizleyerek konuştu: «Sayın Başkanım, işte yetki belgelerim. Bu da dilekçem.»

Mr. Justice Willis, kâğıtları sert bir baş işaretiyle kabul etti ve ışığa yaklaşıp okumağa başladı. Diğer ikisi sessizce beklerken, odada duyulan tek ses çevrilen sayfaların hışırtısıydı.

Okumayı bitirince yargıç başını kaldırdı, yüzü anlamsızdı. Önceki gibi haşin bir sesle sordu: «İsteklerinizi sözlü olarak mı bildirmek dileğindesiniz?»

«Eğer izin verirseniz.»

Yine bir baş işareti. «Devam ediniz.»

«Müracaatımın konusu esas olarak şu, Sayın Başkanım.» Daha önce ezberlediği sırayla Alan, Duval'in **Vastervik** daki durumunu, kaptanın kaçağı karaya, Muhaceret'e götürmesi için yaptığı iki isteği de reddettiğini, Alan'ın - kendi yeminli ifadesiyle desteklenen - Duval'in gemide kanunsuz olarak, en basit bir insan hakkı bile tanınmadan tutuklandığını anlattı.

Meselenin özü, Alan'ın iyice bildiği gibi, Henri Duval'in tutukluluğunun usule uygun olmadığı, bundan ötürü de kanunsuzluğunun ispatlanmasıydı. Eğer bunu ispatlayabilirse, mahkeme - Mr. Justice Willis'in kişiliğinde - kendiliğinden ihzar emrini çıkaracak, kaçağın gemiden alınmasını ve dâvanın incelenmesi için mahkemeye getirilmesini emredecekti.

Sözlerini sıraya koyup kanun maddeleriyle bunları desteklerken, Alan kendine güveninin biraz olsun arttığını farketti. Kaçağın serüveninin duygusal yönlerinden hiç bahsetmeyip, yalnız kanunî noktalara bağlı kalmaya özellikle dikkat ediyordu. Burada geçerli olan duygu değil, kanundu. Konuşurken yargıç, yüzündeki ifade değişmeksizin, duygusuzca dinledi.

Kanunsuz alakoyma sorunundan Henri Duval'in

bugünkü durumuna geçen Alan açıkladı: «Sayın Başkanım, Muhaceret Bakanlığı müvekkilimin bir kaçak olduğuna ve hiç bir belgeye sahip bulunmadığına dayanarak, kanunî hakkı olmadığını ve bundan dolayı da - başkalarının Kanada giriş limanlarında yapabilecekleri gibi - göçmenlik durumunun özel olarak incelenmesini isteyemiyeceğini tartışıyor. Ama benim vardığım sonuca göre, bir kaçak olması ve doğum yerinin belirsizliği hiç bir şekilde haklarından yoksun bırakılmasına sebep olamaz.

Sayın Başkanım, eğer bazı olanakları göz önünde bulundurursanız: Dışarıda yolculuk eden, Kanada'da doğmuş bir yurttaş kanunsuz olarak tutuklanıp kâğıtları elinden alınmışsa, ülkesine gittiğini bildiği bir gemiye kaçak olarak binmeyi kurtuluşu için tek çare olarak görebilir. Böyle bir durumda, sırf kaçak olarak tanımlandığı ve kâğıtları bulunmadığı için o da mı yaşamıyormuş gibi bir davranışla karşılaşacak, Muhaceret Bakanlığı görüşmeyi reddettiği için kanunî hakkını ispat edemiyecek mi? Bence, Bakanlığın şimdiki tutumuna bakılırsa, sonuç olarak böyle saçma bir durum gerçekten ortaya çıkabilir Başkanım.»

Yargıcın kalın kaşları havaya kalktı. «Müvekkiliniz Henri Duval'in bir Kanada yurttaşı olduğunu söylemek istemiyorsunuz, değil mi?»

Alan duraladı, sonra dikkatle cevap verdi: «Benim söylediğim bu değil Sayın Başkanım. Yine de, Muhaceret tarafından yapılacak bir sorgu onun Kanada'lı olduğunu meydana çıkarabilir. Böyle bir durumun sorgu yapılmadan önce anlaşılması imkansızdır.» Dâvanın temelleri zayıf olup sen de bunu biliyorsan, diye düşündü Alan, ufacık bir saman çöpüne bile sıkıca sarılmalısın.

«Peki», dedi Mr. Justice Willis de ilk kez yüzün-

de hafif bir gülümseme belirdi. «Biraz zayıf olmakla birlikte parlak bir görüş. Hepsi bu kadar mı Mr. Maitland?»

İçinden gelen bir ses Alan'a: **İşi tadında bırak,** dedi. Hafifçe başını eğdi. «Saygılarımı sunarım Başkanım, söyleyeceklerim bu kadar.»

Masa lâmbasının ışığında, Mr. Justice Willis sessizce düşündü. Bir anlık gülümsemesi yok olmuş, yüzünde tekrar o sert, duygusuz maske belirmişti. Sağ elinin parmakları masanın üstünde yavaşça trampet çalıyordu. Az sonra konuşmağa başladı: «Tabii zaman unsuru var; geminin açılması sorunu...»

Alan sözünü kesti: «Sayın Başkanım, izin verirseniz gemi konusunda...» **Vastervik**'in Vancouver'de onarım için gecikeceğini açıklamak üzereyken birden sustu. Sözü kesilince yargıcın yüzünde kızgınlık bulutları belirmişti; kalın kaşlarının altındaki gözlerinde buz gibi bir ifade vardı. Odanın bir ucunda Alan, kâtibin serzenişini hissedebiliyordu. Yutkundu. «Sayın Başkanımdan özür dilerim.»

Bir an Mr. Justice Willis genç avukatı soğuk soğuk süzdü. Sonra devam etti: «Belirtmek üzere olduğum gibi, geminin açılmasıyla ilgili bir zaman unsuru var ama bu verilecek kanuna uygun kararı etkilemiyecektir.»

Alan'ın yüreği ağzına geldi. Bu sözler ihzar emrinin verileceği anlamına mı geliyordu?.. sonra ağırdan alarak, birbirini izleyen kanunî işlemleri ertelerken **Vastervik,** Henri Duval'i geride bırakıp açılabilir miydi?

«Pek tabii», diye tekdüze bir sesle devam etti yargıç, «toplum çıkarına uymak ve bu dâvada sadece masum bir seyirci rolünde olan ilgili gemi kumpanyasına adil davranmak için, geminin hareketinden önce bizim son kararı vermemize yarıyacak işlemlerin ça-

buklaştırılmasına yardımcı her türlü imkândan faydalanılacağı çok açıktır.»

Demek iyimserlikte fazla erken davranmıştı. Alan karamsarlıkla, yalnız Edgar Kramer'in değil, şimdi bu yargıcın da işlemleri geciktirme hilesini anladığını düşündü.

«Kanunsuz alakoyma iddiasını ispatlanmış saymıyorum.» Sayın Başkan dilekçeyi önüne doğru çekerek üstüne kalemle bir not düştü. «Ama reddetmiş de değilim, daha geniş bir açıklama dinlemek isterim. Bunun için de bir celp çıkaracağım.»

Demek ki yenilmemiş, hatta kısmen bir zafer kazanmıştı; Alan rahatladığını hissetti. Umduğundan azını elde ettiği doğruydu ama, hiç olmazsa alay edilecek bir duruma düşmemişti. Celp kararı - eski İngiliz kanununa göre ilk adım - 'ancak' anlamına geliyordu. Yalnız, bir celp Henri Duval'i gemiden kurtarıp mahkemeye çıkarmaya yeterli değildi. Ama bu Edgar Kramer ve Kaptan Jaabeck, buraya tutumlarını açıklamak üzere yargıca gelecek demekti. Ancak onların açıklamaları hukuki yönden yeterli bulunmazsa, ihzar emri verilip Duval serbest bırakılacaktı.

«Şimdiki duruma göre, gemi ne zaman yola çıkacak Mr. Maitland?»

Mr. Justice Willis bakışlarını ona dikmişti. Alan, konuşmadan ihtiyatla duraladı; sonra sorunun doğrudan doğruya kendisine sorulduğunu farketti.

«Öğrendiğime göre, gemi daha iki hafta burada Sayın Başkanım.»

Yargıç başını salladı. «Bu yeterlidir.»

«Ya ihzar emri için, Başkanım?»

Mr. Justice Willis masa takvimini kendine doğru çekti. «Sanırım önümüzdeki üç günden sonra bir gün kararlaştırmalıyız. Eğer sizce uygunsa.» Bu, avukat ne

kadar genç olursa olsun, yargıçla aralarında geçen yerleşmiş bir nezaket konuşmasıydı.

Alan başını kaldırdı. «Evet Başkanım.»

«Tabii kâğıtları siz hazırlıyacaksınız.»

«Sayın Başkanımın izniyle, bunlar şimdiden hazır.» Alan çantasını açtı.

«Celp de mi?»

«Evet Sayın Başkanım. Böyle bir şey olabileceğini tahmin etmiştim.»

Bu sözler ağzından çıkar çıkmaz, Alan bunların çok acemi ve küstahça olduğunu düşünerek pişmanlık duydu. Normal olarak, emrin hazırlanıp yargıcın imzasına ertesi gün sunulması gerekiyordu. Çabucak imzalanması için önceden hazırlamak Alan'ın fikriydi. Tom Lewis, bir de celp eklemesini söylemişti. Biraz tereddütle, Alan birbirine tutturulmuş sayfaları yargıcın masasının üstüne yaydı.

Mr. Justice Willis'in yüz ifadesinde, göz kenarlarındaki hafif bir kırışık dışında bir değişiklik olmamıştı. Soğuk bir sesle: «Öyleyse zaman kazanacağız Mr. Maitland; ben de görüşmeyi daha erkene almayı teklif ediyorum» dedi. «Öbür gün diyelim mi?»

Alan Maitland içinden kendi aptallığına küfretti. İstediği gibi görüşmeyi ertelemek yerine, sadece işleri hızlandırmayı başarmıştı. Hazırlanması gerektiğini ileri sürerek daha fazla zaman isteyip istememeyi düşündü. Belli belirsiz başını sallayan kâtip gözüne çarptı.

Alan boyun eğerek: «Çok uygun Sayın Başkanım», dedi. «Öbür gün.»

Mr. Justice Willis kararı okudu, sonra dikkatle imzaladı. Katip kâğıtları damgaladı ve bir araya topladı. Alan, plânı başarıya ulaşırsa, kararı dağıtmak için önceden kararlaştırdığı hazırlıkları hatırladı. Bu akşam Tom Lewis, kaptan Jaabeck için yazılan celbi alarak açıkla-

mak üzere **Vastervik**'e gidecekti. Zaten Tom, Kaptan ve Henri Duval'le tanışmak için fazlasıyla istekliydi.

Alan kendine, özel bir zevk duyacağı işi ayırmıştı: Muhaceret Binasına gidip Edgar S. Kramer için çıkarılan celbi bizzat vermek.

2

Vancouver şehrini ve limanı kaplıyan nemli karanlıkta, kıyıdaki Muhaceret binasındaki Genel Müdür odasında yanan ışıklar seçiliyordu.

Tam zamanında işe başlama konusunda çok titiz olan Edgar S. Kramer, kendi çalışma saatine belirli bir zamanda son vermekte aynı şekilde dikkatli davranmazdı. Ottawa'da, Vancouver'de veya başka yerde, biraz aceleyle çıkışa katılmamak, biraz da masasının üstünde kâğıtların birikmesini önlemek gerekçesiyle, çoğunluk diğerleri çıktıktan sonra en azından yarım saat daha kalırdı. İşleri zamanında yapma kâğıtlarla vaktinde ilgilenme alışkanlığı Edgar Kramer'in bir mülkiye memuru olarak çok başarılı sayılmasının iki nedeniydi. Yükseldiği yıllar boyunca bir çok insan ondan nefret etmişti, bir kaçının düşmanlığı daha da derin nedenlere dayanıyordu. Ama düşmanları arasında bile hiç kimse, onu tembellik veya bugünün işini yarına bırakmakla, mantıklı olarak suçlayamazdı.

Kramer yerinde kararlarının iyi bir örneğini de bugün «Güvercin Pisliği» adlı garip bir başlıkla hazırladığı muhtırada göstermişti. Kramer kararı daha önce yazdırmıştı. Ertesi gün binadaki görevlilere gönderilecek daktiloyla yazılmış kopyaları okurken, kendi becerikliliğinden hoşnut kalarak başını salladı.

Mesele önceki gün dikkatini çekmişti. Muhaceret

Bakanlığı Batı kıyısı şubesinin bütçe tasarısını incelerken, her yıl tekrarlandığı anlaşılan 750 dolarlık 'saçak ve boruları temizleme' de dahil olmak üzere bina masraflarına ayrılan para onu kuşkulandırmıştı.

Edgar Kramer bina denetleyicisini çağırtmış; kalın boyunlu yüksek sesli, süpürgenin ardında masa başında oturmaktan çok daha mutlu olan adam da hırsla şöyle cevap vermişti. «Allah kahretsin Mr. Kramer, harcanan para tabii çok fazla ama hepsi de güvercin pisliğine gidiyor.» Daha fazla zorlanınca pencereye giderek işaret etmişti: «Şu itlere bakın!» Dışarıya bakınca gökyüzünün, yuva kuran, uçan ve denize bakan cepheyi pisleten binlerce güvercinle dolu olduğunu görmüşlerdi.

«Ediyorlar, ediyorlar, sanki günün yirmi dört saatı mideleri bozuk», diye homurdandı görevli. «Biri sıkıştı mı dama uçuyor. İşte bunun için, saçakları ve boruları yılda altı kere temizlememiz gerekiyor. Her yer güvercinlerin ettikleriyle dolu. Pahalıya patlıyor Mr. Kramer, bu iş.»

«Derdinizi anlıyorum», dedi Kramer. «Güvercinlerin sayısını azaltmak için bir şeyler yapıldı mı; bazılarını öldürmek gibi?»

«Bir keresinde onları vurmaya çalıştık» diye cevap verdi görevli karamsar bir edayla, «bunu çok pahalı ödedik. Hayvanları Koruma Derneğinin bütün üyeleri buraya doluştu. Vancouver'de geçerli kanunlara göre bunları vuramazsınız, dediler. Yine de size bir şey söyleyeyim: Dama zehir koymayı deneyebiliriz. Sonra güvercinler oraya etmeğe çıkınca...»

Edgar Kramer sert bir sesle: «Doğrusu pislik, güvercin pisliğidir», dedi.

Görevli cevap verdi: «Benim kitabımda bunların hepsi...»

«Hem ayrıca,» diye itiraz tanımayan bir sesle sözünü kesti Kramer, «eğer güvercinler kanun tarafından korunuyorsa, kanuna uymak gerekir.» Düşündü. «Başka bir çare bulmak gerekiyor.»

Adamı göndermiş, yalnız kalınca da meseleyi dikkatle incelemişti. Tek bir şey açıktı: Her yıl 750 dolarlık bir masrafa son vermek gerekiyordu.

Bir kaç hatalı giriş ve bir sürü denemeden sonra, hatırladığı bir şeye dayanarak bir plân yaptı. Esas olarak planı, Muhaceret binasının damına bir buçuk santim yüksekliğindeki kısa çubuklara bağlanacak bir buçuk santim aralıklı ince teller germekti. Kurama göre bir güvercin ayaklarını bu tellerin arasından geçirebilir, ama kanatlarını geçiremezdi. Bunun için de bir kuş konduğunda, teller kanatlarını kapamasını önleyecek, kuş da hemen uçmak zorunda kalacaktı.

O sabah Edgar Kramer, deneme için damın küçük bir bölümünü tellemiş, buluşu kusursuz işlemişti. Şimdi de muhtırada, bütün plânı gerçekleştirme emri yazılıydı. İlk olarak bin dolar kadar bir para harcanacağı halde, yıllık 750 dolar masrafa son verilecekti. Bunu çok az kişi farkedeceği halde, ülkenin vergi mükellefleri için de bir kazançtı.

Vicdanlı davrandığı anlardaki gibi, bu düşünce onu memnun etti. Bir hoşnutluk daha duyuyordu: O yörenin kanununu incelemiş, güvercinlere karşı adil ve kanuna uygun davrandığını görmüştü.

Bu, Edgar Kramer'e göre çok başarılı bir gündü. Daha seyrek tuvalete gitme ihtiyacı duyması da onu memnun eden olaylar arasındaydı. Saatine baktı. En son gidişinin üzerinden hemen hemen bir saat geçmişti ve ihtar edici hafif bir sızıya rağmen daha bir süre bekleyebileceğine inanıyordu...

Kapı vuruldu ve Alan Maitland içeri girdi. «İyi ak-

şamlar», dedi soğuk bir sesle ve katlanmış kâğıdı masanın üstüne bıraktı.

Genç avukatın gelişi ani ve şaşırtıcı olmuştu. Edgar Kramer aceleyle sordu: «Bu da nesi?»

«Bir celp, Mr. Kramer», dedi Alan soğukkanlılıkla. «Okuduğunuz zaman anlayacağınızı sanıyorum.»

Katlanmış kâğıdı açan Kramer çabucak okudu. Yüzü öfkeden kıpkırmızı kesildi. Lâfı ağzının içinde geveledi: «Bununla ne gibi bir şey belirtmek istiyorsunuz?» Aynı anda, bir dakika önceki hafif sızının birden dayanılmaz bir hal aldığını farketti.

Alan alaylı bir cevap vermek istedi, sonra böyle yapmamaya karar verdi. Ne de olsa zorlukla yarım bir zafer kazanmıştı, gelecek raund işler tersine dönebilirdi. Bu nedenle yeteri kadar nazik bir cevap verdi: «Biliyorsunuz, Henri Duval dâvasının özel olarak dinlenmesini istemek için size geldiğimde bana yardımcı olmadınız.»

Bir an Edgar Kramer, bu genç ve toy avukata neden bu kadar sert davrandığını düşündü. «Tabii yardım etmedim», diye tersledi. «Yardım etmem için gösterilecek, tek bir mantıklı neden bile yoktu.»

«Ne yazık ki ben sizin bu fikrinizi paylaşmıyorum», diye uysallıkla cevap verdi Alan. Celbi işaret etti. «Bu, mahkemenin hangi görüşü - sizinkini mi yoksa benimkini mi - paylaşacağını gösterecek.»

Sızı acı vermeğe başlamıştı. Kendini tutamayan Kramer patladı: «Bu tamamen Bakanlığın idarî bir meselesi. Buna karışmak hiç bir mahkemenin görevi değil.»

Alan Maitland'ın yüzü ciddiydi. «Eğer bir öğüt isterseniz», dedi alçak sesle, «sizin yerinizde olsam bu fikrimi yargıca açıklamazdım.»

11/BEYAZ SARAY

James Howden Blair House kütüphanesinin penceresinden Pennsylvania Caddesinin görünüşünü inceledi. Vaşington'daki ikinci günün sabahı saat Ondu ve kendisi Arthur Lexington, Başkan, Başkan yardımcısı arasında yapılacak görüşme bir saat sonra başlayacaktı.

Önünde durduğu açık pencereden giren serin, hafif bir rüzgâr ince perdeleri dalgalandırdı. Dışarıda Vaşington en güzel günlerinden birini yaşıyordu: Hava canlandırıcı, parlak ılık, güneş ışığıyla bahar havası gibiydi sanki. Başbakan caddenin karşısındaki Beyaz Sarayın düzgün çimlerini ve geride, güneşte yıkanan Yürütme Binasının bir bölümünü görebiliyordu.

Howden, Arthur Lexington'a dönerek sordu: «Şu ana kadarki durum hakkında ne düşünüyorsun?»

Daha sonra üstüne geçireceği resmî giysi yerine rahat bir tvid ceket giyen Dışişleri Bakanı, karıştırmakta olduğu renkli televizyonun başından doğruldu. Televizyonu kapayarak düşünceli düşünceli duraladı.

«En basit şekliyle söylenirse», dedi Lexington, «bir satış pazarlığındayız. Vereceğimiz imtiyazlara Amerika'nın hem çok ihtiyacı var; hem de kendileri bunu çok iyi biliyorlar.»

İkisi kahvaltılarını ayrı ayrı, Başbakan özel odasında Margaret'le, Arthur Lexington ise aşağıda diğer delegelerle yapmışlardı. Önceki akşam Beyaz Saraydaki

yemekten sonra döndükleri geniş konuk evinde kalanlar yalnız Kanadalılardı.

Howden yavaşça başını salladı. «Ben de bu fikri edindim.»

Başbakan uzun, büyük kütüphaneyi inceledi. Yumuşak koltuk ve divanları, büyük Chippendale masası, kitap kaplı duvarlarıyla burası sakin ve sessiz bir yere benziyordu. Burada, bu odada, diye düşündü, bir zamanlar Lincoln dinlenmiş ve konuşmuş; daha sonraki yıllarda Trumanlar Beyaz Saray onarılırken boş zamanlarını burada geçirmiş; burada, bu kütüphanede Suudi Arabistan Kralı palalarla donatılmış askerleri tarafından korunarak uyumuş; burada De Gaulle öfkelenmeye, Adenauer büyülemeye, ve Kruşçev, gürültü etmeğe hazırlanmıştı... ve daha niceleri burada kalmıştı. Bu uzun listede kendisinin de hatırlanıp hatırlanmayacağını düşündü. Hatırlanırsa, acaba hangi yönüyle hatırlanacaktı?»

«Küçük şeyler anlam kazanıyor», diye düşünceli düşünceli konuştu Lexington, «Örneğin dün sizi karşılamaları. Başkanın Kanadalılar için hava alanına geldiğini hiç hatırlamıyorum. Çoğunlukla daha küçük görevliler tarafından karşılanıp, bir hısım, bir memleketli davranışı görürdük. Başbakanlara bile böyle yaparlardı. Bir keresinde John Diefenbaker'i Beyaz Saraydaki yemekte, Presbiteryen rahiplerinin yanına oturttular.»

Howden hatırlıyarak kıkırdadı. «Evet, hatırlıyorum. Hiç hoşlanmamıştı, bunun için de onu suçlu bulmam. Eisenhower'in konuşma yapıp boyuna Kanada 'Cumhuriyeti'nden bahsettiği sıra değil miydi?»

Lexington gülümsiyerek başını salladı.

James Howden kendini yumuşak koltuğa attı. «Dün akşam bizim için kendilerini gerçekten helâk ettiler,» dedi. «Bir değişiklik yapıp daha saygılı falan

davranacaklarsa, hiç olmazsa işi daha ustalıkla idare edeceklerini sanırdım.»

Her zamanki, dikkatle bağlanmış papyon kravatının üstündeki yuvarlak ve al yanaklı yüzünde Arthur Lexington'un gözleri parladı. Ara sıra Howden Dışişleri Bakanını ele avuca sığmaz küçük oğlanları sertlik ama sabırla idare eden iyi yürekli bir okul müdürüne benzetiyordu. Belki de onu genç gösteren ve yılların bütün diğerlerinde olduğu gibi onun da üzerine yığılmasına rağmen genç göstermeğe devam edecek olan, bu özelliğiydi.

«İncelik ve B. Amerika Dışişleri Bakanlığının tutumu birbirinden çok uzak», dedi Lexington. «Biliyorsun, ben her zaman B. Amerika'nın iki çeşit siyaseti olduğunu düşünürüm: Ya zorlarlar, ya da kendileri zorlanmaya hazırdırlar. İkisinin arasını buldukları pek seyrek.»

Başbakan bir kahkaha attı. «Peki ya şimdi?» Yalnız kaldıkları anlar hep çok hoşuna giderdi. Uzun süreden beri birbirlerine tamamen güvenen, yakın dosttular. Belki de bunun bir nedeni aralarında rekabet olmamasıydı. Kabinedeki diğerlerinin açıkça veya gizliden gizliye Başbakanlıkta gözleri varken, Howden'in de çok iyi bildiği gibi, Arthur Lexington'un bu yönde hiç bir hevesi yoktu.

Eğer yıllar önce Howden onu dışişlerinden istifa edip partiye, sonra da Bakanlar Kuruluna girmeye zorlamış olmasaydı, Lexington belki bugün hâlâ boş zamanlarını pul koleksiyonculuğu ve kuşlarla geçirip mutlu olan bir elçiydi. Bağlılık ve güçlü bir görev duygusu o zamandan beri kabinede tutmuştu ama, toplum hayatını bırakıp özel hayatına döneceği günün özlemini çektiğini de hiç bir zaman gizlemezdi.

Lexington cevap vermeden önce, lâl renkli uzun

halının üzerinde bir kere gezindi. «Saygısız davranılması, senin gibi beni de rahatsız etmez...»

«Ama bir çokları bunun tersini söyleyecek.»

«Bazıları, biz nasıl davranırsak davranalım, yine de böyle konuşacaklar. Ama aralarında namuslu insanlar da olacak; sadece dert çıkaran ayak takımı yok.»

«Evet, bunu ben de düşündüm», dedi Howden. «Korkarım Birleşme Anlaşması bize partimizden bazı kişileri kaybettirecek. Ama yine de, başka bir çaremiz olmadığına inanıyorum.»

Dışişleri Bakanı karşısındaki koltuğa oturdu. Bir tabureyi yanına çekerek iki ayağını da üzerine uzattı.

«Senin kadar emin olmayı isterdim Başbakanım.» Howden onu dikkatle süzerken başını salladı. «Beni yanlış anlama; sonuna kadar seninle beraberim. Sadece olayların hızı beni korkutuyor. Pek çok şeyin bir araya sıkıştırıldığı bir dönemi yaşıyoruz ama, bunun o kadar az kişi farkında ki. Oluşumu elli yıl süren değişiklikler şimdi beş yıl veya daha az bir süre içinde olup bitiyor. Tek dileğim, ulusal birliğimizi koruyabilmemiz, ama bu iş hiç kolay olmayacak.»

«Hiç bir zaman kolay olmadı», dedi Howden.

Lexington başını salladı ve saatine baktı. «Yarım saat var. Kaderimizle buluşmadan önce kahve isteyelim mi?»

2

Başkan kalın ve gürleyen sesiyle, Beyaz Saray'ın düzenli çimleriyle kendisinden ayrılmış, itişip kakışarak resim çekmeğe çalışan fotoğrafçı grubuna seslendi. «Siz oradakiler, iki kişi için yeteri kadar resim çekmiş olmalısınız.» Sonra yanındaki Başbakan'a dönerek:

«Ne dersiniz Jim? İçeri girip çalışmaya başlıyalım mı?» diye sordu.

«Çok yazık olacak Başkanım,» dedi James Howden. Ottawa'nın soğuk kışından sonra, sıcak ve güneş ışığı hoşuna gimişti. «Ama, sanırım içeri girmenin zamanıdır.» Kısa boylu, geniş omuzlu, kemikli ve köşeli bir yüzü, azimli bir çenesi olan adamla aynı fikirde olduğunu belirterek başını salladı. Howden, dışarda Beyaz Saray gazetecileriyle yaptıkları görüşmeden çok memnun kalmıştı. Başkan konuşma boyunca çok az söz alarak meydanı Başbakan'a bırakmış, gazetecilerin sorularını Howden'e yöneltmişti. Dolayısıyla ertesi gün basında, televizyonda ve radyodaki sözler Howden'e ait olacaktı. Daha sonra Beyaz Saray'ın güneyindeki çimlerde resim çektirmek ve televizyonculara poz vermek için toplandıkları sıra da, Başkan ustaca bir manevrayla James Howden'i tam kameranın karşısına gelecek yerde durdurmuştu. Howden, bir Kanadalı'nın Vaşington'da çok seyrek görebileceği böyle bir ilginin geriye döndüğünde kendisine çok yardımı dokunacağını düşündü.

Başkanın büyük, kalın parmaklı eliyle kolunu kavrayıp kendisini sürüklediğini hissetti. Birlikte Yürütme Binasının merdivenlerine doğru ilerlediler. Başkanın ak düşmüş, karışık saçlarının çevrelediği yüzünde rahat ve anlayışlı bir ifade vardı. «Nasıl olur Jim...» Televizyondaki ocakbaşı sohbetlerinde çok etkili olan, akıcı ve genizden gelen bir Ortabatı şivesiyle konuşuyordu «şu Başkanım sözünü bir yana bıraksak?» Uzun uzun güldü. «Sanırım, adımı biliyorsunuzdur.»

Çok sevinen Howden cevap verdi: «Bu bana şeref verir Tyler.» Beyninin bir köşesinde, aralarındaki bu yakınlığı basına nasıl duyurabileceğini düşündü. Kanada'da böyle bir haberin duyulması, Howden hükû-

metinin Vaşington'da etkili olmadığını iddia eden eleştiricilerin ağzını kapardı. Tabii, iki gündür gösterilen yakınlığın Kanada'nın pazarlıkta güçlü durumda olmasından doğduğunu biliyordu; güçlü durumda devam ettirmeğe niyetliydi. Ama bu, hoşnut olmaması veya eline fırsat geçtiği an siyasî durumunu sağlamlaştırmaması için yeterli bir neden değildi.

Ayaklarının altındaki yumuşak toprağı çiğneyerek çimlerde ilerlerken, James Howden: «Tekrar seçildiğiniz için sizi kutlama fırsatını daha önce bulamamıştım», dedi.

«Ah, teşekkür ederim Jim!» Tekrar pençe gibi eliyle Başbakanın omuzuna kuvvetli bir şaplak indirdi. «Evet, gerçekten harika bir seçim oldu. Herhangi bir Başkanın şimdiye kadar toplayabildiğinden çok daha fazla oy aldığımı söyleyebilmek beni gururlandırıyor Bildiğiniz gibi, Kongre'yi de tümüyle elde ettik. Bu da önemli bir şey - hiç bir Başkan Temsilciler Meclisi ve Senato'dan, benim şu an gördüğüm kadar destek görmemişti. Size kesinlikle söyleyebilirim ki, benim isteyip de kabul ettiremeyeceğim hiç bir kanun yok. Tabii, durumu kurtarmak için ara sıra bazı şeylerden vazgeçiyorum ama önemli değil. Bu, eşine rastlanmamış bir durum.»

«Sizin için eşine raslanmamış belki», dedi Howden. Biraz iğnelemekten zarar gelmeyeceğine karar vermişti. «Ama, tabii bizim parlamenter sistemimize göre, başta olan parti daima istediği kanunu kabul ettirebilir.»

«Doğru. Çok doğru! Benim ve benden öncekilerin sizi kıskandığı zamanlar olmadığını sanmayınız. Bizim idarî sisteminizdeki asıl büyük mucize, bunun başarıyla işleyebilmesi.» Başkan hırsla devam etti. «Bizim derdimiz şu ki, bu yönetimi kuran atalarımız İngiliz olan

şeylerden uzaklaşmağa o kadar hevesliydiler ki, yararlı olanları da zararlılarla birlikte başlarından attılar. Ama kişisel veya siyasi olsun, insan elinde bulunandan en iyi şekilde yararlanmak ister.»

Son sözlerle birlikte sütunlu, yuvarlak Güney Kapısına uzanan geniş, parmaklıklı basamaklara erişmişlerdi. Konuğuna yol gösteren Başkan basamakları ikişer ikişer çıktı, James Howden de geri kalmamak için aynı hızla onu izledi.

Ama yarı yolda Başbakan, soluğu kesilip ter içinde kalarak durakladı. Ottawa için ideal olan lâcivert yünlü giysisi Vaşington'un sıcak güneşine göre çok kalın ve rahatsızdı. İnce elbiselerinden birini getirmiş olmayı diledi ama, bunları incelediğinde hiçbirini görüşme için yeteri kadar iyi bulmamıştı. Söylendiğine göre Başkan giyim konusunda çok titiz davranır, bazan günde bir kaç kere kılık değiştirirdi. Ama tabii, Amerika'nın bir Kanada Başbakanının özel para sorunlarından haberi bile yoktu.

Bu düşünce Howden'e bir an, malî durumlarının ne kadar ciddi bir hal aldığını daha Margaret'e söylememiş olduğunu hatırlattı. Montreal Kredi Bankasının adamı bunu belirtmişti: Geri kalan birkaç bini çekmekten vaz geçmezlerse emekli maaşı basit bir işçinin kazandığı para kadar olacaktı. Tabii işler hiç bir zaman bu duruma gelmezdi: Rockefeller Vakfına ve diğerlerine başvurabilirdi. - Rockefeller, eski Başbakan Mackenzie King'e emekliye ayrıldığı gün yüz bin dolar vermişti - ama özel olarak Amerikan yardımı istemek düşüncesi, karşı taraf ne kadar nazik davranırsa davransın yine de onu rahatsız ediyordu.

Birkaç basamak yukarda Başkan durmuştu. «Beni bağışlayın», dedi üzüntüyle. «Hep kendimi unutup böyle davranıyorum.»

«Bunu daha önce anlamam gerekirdi.» James Howden'in kalbi çarpıyor, sözler ağzından kesik kesik çıkıyordu. «Sanırım, elinizdeki kişisel şeylerden bahsederken bunu kastediyordunuz.» Başkanın kendi ve çevresindekilerin fiziki sağlamlığına duyduğu tutkuyu herkes gibi o da biliyordu. Uyuşuk generaller ve amiraller de dahil olmak üzere, Beyaz Saraydaki bir çok yaverin bütün gün Başkanla yaptıkları el topu, tenis veya badmington partilerine koşuşmaktan canları çıkardı. Başkanın: «Şimdiki kuşağın Buda gibi karnı ve tazı kulakları gibi omuzları var», şikâyetini ağzından düşürmezdi. Theodore Roosevelt'in boş zamanlarında düz çizgi üzerinde yürüyüş yaparak, ağaçların, ambarların, saman yığınlarının çevresinde dolaşacağı yerde üstünden aşma alışkanlığını da yeniden canlandıran Başkandı. Hatta bunu Vaşington'da bile denemeğe kalktığını hatırlıyan Howden sordu: «Bir noktadan diğerine, düz bir çizgi izleyerek gitme deneyleriniz ne âlemde?»

Birlikte yavaş yavaş merdivenlerden yukarı doğru çıkarlarken Başkan gülmesini tutamadı. «Sonunda vazgeçmek zorunda kaldım; başım biraz derde girdi. Buradaki çok küçüklerinin dışında, diğer binalara tırmanamıyorduk, onun için düz çizgiyi devam ettirerek içlerinden geçmeğe başladık. Bazı garip yerlere girdik. Örneğin Pentagon'da bir tuvaletin kapısından girip penceresinden çıktık.» Hatırlıyarak kıkırdadı. «Ama kardeşimle ben bir gün Statler Otelinin mutfağında bu işten vazgeçtik; soğutma odasına daldık ve neredeyse donuyorduk: Çıkışı yoktu çünkü.»

Howden bir kahkaha attı. «Belki biz de bunu Ottawa'da deneriz. Muhalefette düz bir çizgiyi izleyerek uzaklaştıklarını görmekten hoşlanacağım bazıları var; özellikle geri dönmeyip ilerlemeye devam ederlerse.»

«Bizim muhaliflerimiz de bizi denemeye gönderildiler Jim.»

«Sanırım öyle», dedi Howden. «Ama bazıları diğerlerinden daha sabırla deniyor. Aklıma gelmişken söyliyeyim, sizin koleksiyonunuz için bazı taş örnekleri getirdim. Bizim Maden Aramadakiler bunların eşsiz olduğunu söylüyorlar.»

«Teşekkür ederim,» dedi Başkan. «Gerçekten çok çok teşekkür ederim. Lütfen sizinkilere, teşekkür ettiğimi söylemeyi unutmayın.»

Güney Kapısının eşiğini aşarak serin Beyaz Saray'a girdiler, bir holden ve koridordan geçip binanın güneydoğu köşesindeki Başkanlık ofisine geldiler. Beyaza boyalı kapıyı açan Başkan, Howden'i içeri buyur etti.

Buraya her gelişindeki gibi, Başbakan, yine odanın sadeliğini farketti. Beyzî, göğüs hizasında tahta kaplı, düz gri halı döşeli odanın başlıca eşyası ortadaki geniş yazı masası yastıklı bir döner koltuk ve koltuğun arkasında sırma işli iki bayraktan - Başkanın özel sancağı - meydana geliyordu. Yerden tavana kadar yükselen pencerelerin ve dışardaki terasa açılan balkon kapısının karşısında, masanın sağında, hemen hemen bütün duvarı kaplayan Şam sateni kaplı bir divan uzanıyordu. Divanda şu sıra, Arthur Lexington ve güzel, kahverengi bir elbise giymiş, küçük çelimsiz bir adam olan, atmacayı andıran yüzünün ve uygunsuz denecek kadar büyük kafasının sanki vücudunun geri kalan bölümünü daha da cüceleştirdiği Amiral Levin Rapoport oturuyordu. Başkan ve Başbakan içeri girerken iki adam ayağa kalktılar.

Başkan elini Lexington'a uzatarak sıcak bir sesle: «İyi günler Arthur», dedi. «Jim. tabii Levin'le tanışıyorsunuz.»

«Evet», dedi Howden, «karşılaşmıştık. Nasılsınız Amiralim?»

«İyi günler.» Amiral Rapoport başıyla kısa ve soğuk bir selâm verdi. Küçük konuşmalara ve toplumsal ilişkilere hiç dayanamadığı için başka türlü davrandığı anlar pek seyrekti. Başkanın olağanüstü işler yardımcısı olan Amiralin, önceki gece ziyafette bulunmadığı dikkati çekmişti.

Dört adam yerlerine otururlarken, Filipinli bir uşak tepsiyle içkilerini getirdi. Arthur Lexington viski ve su, Cumhurbaşkanıysa şeri aldı. Amerial Rapoport başıyla istemediğini belirtti, uşak James Howden'in önüne gülümseyerek, bir bardak buzlu üzüm suyu bıraktı.

İçkiler dağıtılırken, Howden, bazılarının söylediğine göre şimdi Başkan kadar otorite sahibi olan Amirali gizlice inceledi, hakkında duyduklarını düşündü.

Dört yıl önce B. Amerika Deniz Kuvvetlerinden Yüzbaşı Levin Rapoport zorla emekliye ayrılmak üzere olan sıradan bir donanma subayıydı. Zorlanmıştı buna, çünkü kıtalararası füzelerin su altında ateşlenmesinde üstün bir başarı göstermesine rağmen üstleri iki kere terfiini atlatmışlardı. Bunun nedeni de, kimsenin Levin Rapoport'u kişi olarak sevmemesi ve şaşırtıcı çoğunluktaki sözü geçen üstlerinin nefretlerini açıkça göstermeleriydi. Bu nefreti doğuran, Rapoport'un Deniz Kuvvetlerinin savunmasını etkiliyen her kararda çok haklı çıkması, daha sonra kendisiyle aynı fikirde olmayanların adlarını tek tek açıklayarak, 'Ben size söylemiştim' demekten çekinmemesiydi.

Ayrıca, büyük bir kibir -haklı ama yine de hoşa gitmeyen-, göze çarpan kötü davranışlar, kırtasiyecilik ve işlemlerin yapılış yollarına karşı bir sabırsızlık ve Yüzbaşı Rapoport'un zekâ yönünden kendinden aşağı

bulduklarına - ki bunlar gerçekten daha az zekiydi - açık bir horgörüyle bakış vardı.

Ama üstleri bu üstün zekâlı asiyi emekliye ayırmağa karar verdiklerinde, Kongre'nin ve halkın, Rapoport'un beyninin bu işle uğraşmazsa ulusun uğrayacağı büyük kaybı ileri sürerek yapacakları şiddetli protestoyu hesaba katmamışlardı. Kongre üyelerinden biri, çok yerinde olarak şöyle demişti: «Allah kahretsin ama şu herife ihtiyacımız var.»

Hem Senato, hem de Beyaz Saray tarafından sıkıştırılan Donanma, mecburen boyun eğmiş ve emekliye ayrılmasını önlemek için yüzbaşı Rapoport'u tuğamiral yapmıştı. İki yıl ve iki terfi sonra, gösterdiği parlak başarıların da sonucuyla Rapoport, (şimdi artık Amiral ama her zamankinden daha iğneleyici) Başkan tarafından Başkanlık Askerî Danışmanlığına getirilmişti. Kısa sürede, gayreti, zekâsı ve ustalığıyla, kendinden önce aynı görevde bulunan Harry Hopkins, Sherman Adams, ya da Ted Sorenson'dan çok daha etkili olmuştu.

O zamandan beri bilinen ve bilinmeyen başarılarının listesi gerçekten hayret vericiydi; biraz geç olmakla birlikte, B. Amerika'yı küçük düşmekten kurtaracak ona saygı kazandırmağa başlayan denizaşırı kendi kendine yardım programı; içerde, çiftçilerin asla başarıya ulaşamıyacağını söyleyerek şiddetle itiraz ettikleri ama sonunda (Rapoport'un ta başından söylediği gibi) başarıya ulaşan bir ziraat tasarısı bir araştırma çabasının boşa çıkması üzerine uzun süreli bir bilimsel öğrenimin ve geniş araştırmanın yeniden uygulanmaya konması; ve kanunların işlemesi yönünden, bir yanda bir hilebaz sanayicinin ortaya çıkarılması, diğer yandaysa bir zamanların en ünlü işçi kabadayısı Lufto'nun ayağının

kaydırılıp, hapse atılmasıyla bir sendikanın temizlenmesi.

Biri (James Howden'in hatırladığına göre) bir samimiyet anında Başkan'a: «Madem Rapoport bu kadar başarılı, neden sizin yerinize geçmiyor?» diye sormuştu.

Başkansa (söylendiğine göre) anlayışla gülümsemiş, şöyle cevap vermişti: «Çok basit, ben seçimi kazanabiliyorum. Levin köpek yakalayıcılığına bile talip olsa altı oy alamaz.»

Zamanla, Başkan yetenekli olanları seçmekteki kurnazlığından dolayı alkışlanırken, Amiral Rapoport eskisiyle aynı oranda düşmanlık ve nefret kazanmaya devam etmişti.

James Howden bu ters, huysuz adamın Kanada'nın geleceğini ne şekilde etkiliyeceğini merak etti.

«Konuşmaya başlamadan önce size sorayım», dedi Başkan, «Blair House'da istediğiniz her şeyi bulabiliyor musunuz?»

Arthur Lexington gülümsiyerek cevap verdi: «Nezaketleriyle bizi şımartıyorlar.»

«Buna sevindim.» Başkan büyük yazıhanenin arkasındaki koltuğa rahatça yerleşmişti. «Arasıra oralarda bazı olaylar çıkıyor, örneğin Araplar tütsüleriyle binanın yarısını yaktılar. Yine de sanırım, siz gizli mikrofon aramak için tahtaların altını araştırmazsanız.»

«Bunu yapmayacağımıza söz veririz», dedi Howden, «tabii siz bize mikrofonların nerede olduğunu söylerseniz.»

Başkan kıkırdadı. «Bunu Kremlin'e sorsanız daha iyi olur. Hem onlar orada kalırken kendi vericilerini yerleştirmişlerse hiç şaşmam.»

«Bu kötü bir şey olmaz», dedi Howden rahat bir edayla. «Hiç değilse bu yoldan kendimizi onlara duyu-

ruruz. Nasıl olsa başka türlü, fazla bir iş becerdiğimiz yok.»

«Hayır», dedi Başkan alçak sesle, «korkarım beceremiyoruz.»

Ani bir sessizlik oldu. Yarı açık bir pencereden B Sokağındaki trafiğin gürültüsü ve Beyaz Sarayın oyun alanından yükselen çocuk sesleri belli belirsiz duyuluyordu. Yakında başka bir yerden gelen, aradaki duvarların engellediği daktilo sesi duyulmaktan çok hissediliyordu. Howden odadaki rahat havanın birden değişip ciddileştiğini farketti.

«İyice anlamak için soruyorum Tyler, meydanda olan başlıca anlaşmazlığın bu kadar kısa bir süre içinde, gerçekten önüne geçilmez bir durum aldığına inanıyor musunuz ?» dedi.

«Bütün kalbim ve ruhumla», diye cevap verdi Başkan, «hayır diyebilmeyi dilerdim. Ama size sadece evet diyebiliyorum.»

«Ve biz hazır değiliz, öyle mi?» Konuşan, melek yüzü düşünceli olan Arthur Lexington'du.

Başkan öne doğru eğildi. Arkasından bir esinti perdeleri ve iki bayrağı dalgalandırdı. «Hayır baylar», dedi yavaş sesle, «hazır değiliz. Birleşik Amerika ile Kanada, bağımsızlık ve daha iyi bir dünya umuduyla hareket ederek sınırlarını ve müşterek savunma noktalarını birleştirmedikçe de hazır olmayacağız.»

İyi, diye düşündü Howden, esas noktaya çabuk geldik. Diğerlerinin bakışlarını üstünde hissederek, olağan bir şeyden bahsediyormuş gibi: «Sizin Birleşme teklifinizi iyice düşündüm Tyler», dedi.

Başkanın yüzünde çok hafif bir gülümseme belirdi. «Evet Jim; bunu tahmin etmiştim.»

«Bir çok itirazlar oldu», dedi Howden.

«Bu büyüklükte bir şey sözkonusu edilince» - ma-

sanın başından sesi hafifçe duyuluyordu - «zaten olmaması şaşırtıcıdır.»

«Yine de», diye itiraf etti Howden, «ben ve başlıca bakanlarım teklifin faydalarının farkındayız ama, bizim isteklerimizin de karşılanması ve bazı özel garantilerin verilmesi gerekiyor.»

«İsteklerden ve garantilerden bahsediyorsunuz.» Bu, başını ileri uzatmış olan ve ilk kez konuşan Amiral Rapoport'du. Sesi tiz ve kesindi. «Hiç şüphesiz, siz ve bahsettiğiniz bakanlarınız, ne şekilde olursa olsun, verilen herhangi bir garantinin ancak biz yerimizde kaldıkça geçerli olacağını düşünmüşsünüzdür.»

«Evet», dedi Arthur Lexington, «bunu düşündük.»

Başkan çabucak söze karıştı : «Aklımızdan çıkarmamamız gereken bir nokta var Jim - siz de Arthur - zaman aleyhimize çalışıyor. Daha çabuk hareket etmemizi istememin nedeni bu. Yine aynı nedenle, birbirimizin biraz tüyünü döksek bile açık konuşmamız gerekiyor.»

Howden üzüntüyle gülümsedi. «Kimsenin tüyü dökülmez; sizin kartalınızınkiler dökülmedikçe. İlk olarak ne salık veriyorsunuz ?»

«Meseleyi tekrarlamak istiyorum Jim; yapmak istediğim bu. Geçen hafta telefonda konuştuklarımızın üstünden geçmek. Birbirimizi anladığımızdan emin olalım. Pusulanın hangi yönü gösterdiğine daha sonra karar veririz.»

Başbakan başıyla çok hafif bir işaret yapan Lexington'a göz attı. «Çok iyi», dedi Howden. «Buraya kadar aynı fikirdeyim. İlk olarak siz mi başlayacaksınız ?»

«Evet, ben başlayacağım.» Başkan geniş omuzlu vücudunu döner koltuğa, güneş ışığına doğru yarı dönerek yerleştirdi. Sonra tekrar döndü, gözleri Howden'inkilerle karşılaştı.

«Zamandan bahsettim», dedi Başkan yavaşça. «Ka-

çınılmaz olduğunu bildiğimiz saldırıya hazırlanacağımız zamandan.»

Yan taraftan Arthur Lexington alçak sesle sordu: «Bu sürenin ne kadar olduğunu sanıyorsunuz ?»

«Hiç vakit yok», diye cevap verdi Başkan. «Anlayış, delillere dayanmak, mantık; bunların hepsini gözden geçirdik. Eğer zaman bulursak - herhangi bir şey yapabilmek için - bu ancak Tanrı'nın yardımıyla olacak.» Alçak sesle sordu: «Tanrı'nın yardımına inanır mısınız Arthur ?»

«Şey», Lexington gülümsedi, «bu çok çapraşık bir konu.»

«Ama bana inanınız ki, yine de var.» Masanın üstünden pençe gibi bir el havaya kalktı, parmakları açık, sanki kutsuyormuş gibi. «Bu bir keresinde yalnız kalan İngilizleri kurtardı; bizi de kurtarabilir. Kurtarması için dua ediyorum; bize bir yıl bağışlaması için de dua ediyorum. Daha fazlasını bekleyemeyiz.»

Howden söze karıştı: «Benim umduğum üç yüz gündü.»

Başkan başını salladı. «Eğer bunu elde edebilirsek Tanrı'nın yardımıyla olacak. Ve ne kadar bir süre sağlarsak sağlayalım, yarın bundan bir günün eksilmesi, bir saat sonra ise bundan bir saat eksilmesi demek olacaktır.» Orta batı şivesiyle konuşan sesi hızlandı. «Onun için durumu biz, Vaşingtondakilerin gördüğü gibi görelim.»

Yavaş yavaş, bir sanatçı düzenliği ve iç güdüsüyle fırça darbeleri yerini buldu. Önce Howden'in, kendi Güvenlik Kurulu toplantısında açıkladığı noktalar: Amerikanın üretim alanlarının öncelikle korunması, nükleer saldırıdan sonra kalıcı olabilmenin anahtarı; Amerika - Kanada sınırındaki savunma noktaları; saldırının Kanada topraklarına bulaşmasının kaçınılmazlığı; Kanada savaş

alanı, savunmasız, patlama ve serpintilerle mahvolmuş; üretim alanları zehirlenmiş...

Sonra diğer çare: Kuzeye kaydırılan füze rampaları, daha büyük bir savunma gücü, iki ülkede de nükleer serpinti oranının azaltılması, savaş alanından kaçınma ve kalıcı olabilme şansı. Ama çabuk hareket etme gereği, çabucak hazırlık yapabilmesi için Amerika'ya gerekli olan haklar... Teklif edildiği şekliyle Birleşme şuydu: Kanada savunmasının tümüyle Amerika'ya bırakılması ve ortak bir dış siyaset; bütün Kanada Silâhlı Kuvvetlerinin dağıtılması, hemen yeniden ortak bir bağlılık yemini altında toplanması; sınırdaki ayrılıkların kalkması; gümrük birliği; yirmi beş yıllık anlaşma; yukarda adı geçmeyen her konuda Kanada'nın egemenliğinin korunacağına dair garanti...

Başkan açık sözlülükle konuştu: «Hiç bir sınır tanımıyan, hiç bir egemenliğe saygı göstermeyen ortak korkumuz karşısında, biz dostluğumuzu, saygımızı ve şerefimizi ortaya koyarak Birleşme'yi teklif ediyoruz.»

Bir sessizlik oldu; masanın ardındaki sağlam yapılı ve ufak tefek adam diğer üç kişiyi inceliyerek tartıyordu. Kırlaşan kaşlarını yukarıya kaldırmak için eli havaya kalktı. Bunların altındaki gözler bilgili ve zekâ doluydu ama James Howden, derinlerde gözden kaçmayan bir üzüntü gizli, diye düşündü; belki de hayatındaki amacın ancak çok küçük bir parçasını gerçekleştirebilen adamın üzüntüsü.

Yavaşça söze başlayan, Arthur Lexington oldu: «Bu teklifi yaptıran şartlar ve duygular ne olursa olsun sayın Başkanım, bağımsızlıktan vazgeçip tarihin gidişini bir anda değiştirmek kolay iş değil.»

«Nasıl olsa», dedi Başkan, «tarihin gidişi, buna biz sebep olsak da olmasak da değişecek. Sınırlar aşılmaz değildir Arthur, ne de insanlık tarihi boyunca böyle ol-

muştur. Bildiğimiz her sınır zamanla değişecek veya yok olacak; değişikliği çabuklaştırsak da çabuklaştırmasak da bu kurala bizimki ve Kanada'nınki de dahil. Uluslar bir veya iki yüzyıl, daha da uzun bir süre yaşayabilir ama hiç bir zaman sonsuza dek değil.»

«Bu noktada sizinle aynı fikirdeyim.» Lexington hafifçe gülümsedi. Elinde tuttuğu içkiyi yerine bıraktı. «Ama diğerleri de bu fikri paylaşacak mı ?»

«Hayır, herkes değil.» Başkan başını salladı. «Yurtseverlerin - hiç olmazsa ateşli olanlarının - görüşleri dardır. Ama diğerleri - eğer kendilerine açıkça belirtilirse - gerektiği zaman gerçekleri görmek zorunda kalacaklardır.»

«Belki zamanla bu olabilir», dedi James Howden. «Ama sizin işaret edip benim de kabul ettiğim gibi, elimizde olmayan imkânlardan biri zaman, Tyler.»

«Bu durumda sizin ne salık vereceğinizi öğrenmek isterim Jim.»

En önemli an gelmişti. Howden açıkça, kendini pahalıya satma zamanının geldiğini düşündü. Bu Kanada'nın geleceğini - eğer bir geleceği varsa - kararlaştıracak nazik noktaydı. Şu anda esas olarak anlaşsalar bile, daha sonra bir çok görüşmelerin yapılacağı, bir çok noktanın ve sayısız ayrıntının iki taraf uzmanlarınca inceleneceği doğruydu. Ama bu daha sonra olacaktı. Büyük, önemli meseleler, esas fedakârlıklar - eğer bunlar kabul edilecekse - burada, Başkanla kendisi arasında kararlaştırılacaktı.

Beyzî oda sessizdi. Trafiğin ve çocukların sesleri de artık duyulmuyordu, belki rüzgâr yön değiştirmişti; ve daktilo susmuştu. Arthur Lexington divanda kıpırdandı: onun yanındaki Amiral Rapoport önceki gibi, sanki yerine mıhlanmış, hareketsiz oturuyordu. Hafifçe döndürürken Başkanın koltuğu gıcırdadı, endişeli, soran gözlerini

masanın öbür ucunda Başbakanın gaga burunlu, düşünceli yüzüne dikmişti. Yalnız dört kişiyiz, diye düşündü Howden... alelade, ölümlü adamlar, etten kemikten, yakında ölüp unutulacak olan... yine de bugün vereceğimiz karar önümüzdeki yüzyıllar boyunca dünyayı etkiliyecek.

Bir an sessizlik sanki havada asılı kaldı, James Howden kararsızlık içinde bocalıyordu. Şimdi gerçekle karşı karşıya kalınca, şüphe onu daha önce de olduğu gibi, pençesine almıştı. Bir tarih sezgisi, bilinen gerçeklerin mantıklı kavranışıyla çarpışıyordu. Sadece burada bulunması bile ülkesine ihanet miydi? Onun Vaşington'a gelmesine yol açan gerçekçiliği bir şeref değil de bir utanç konusu muydu ? Bunlar daha önce de aklına gelen düşünceler, yatıştırdığı korkulardı. Ama şimdi, yeniden taptaze olarak karşısına çıkmış, ona meydan okuyorlardı.

Sonra son günlerdeki gibi, insanlık tarihinin bükülemiyen milli gururu insanlığın en kötü düşmanı olarak ispatladığını düşündü. Sıradan insanlar bunun cezasını acı içinde çekmişlerdi. Uluslar, biraz değişiklikle uygarlaşıp kurtulabilecekken, boş gururları yüzünden yıkılıp gitmişlerdi. Kanada'nın yıkılmasında kararlıydı.

«Eğer bu olacaksa», dedi James Howden, «seçmenlerin vereceği oylara ihtiyacım olacak. Yani seçime gitmeli ve kazanmalıyım.»

«Bunu tahmin etmiştim. Seçim yakında mı olacak ?»

«Şimdilik, haziran başlarında diyelim.»

Diğeri başını salladı. «Zaten bunu daha çabuk nasıl yapabileceğinizi anlayamıyorum.»

«Kampanyamız kısa süreli olacak», dedi Howden, «ve karşımızda güçlü bir muhalefet var. Bunun için de teklif edeceğim bazı özel şeyler olmalı.»

Arthur Lexington söze karıştı: «Eminim ki, pratik bir politikacı olarak siz de bunun ne kadar gerekli olduğunu anlayacaksınızdır, Başkanım.»

Başkanın yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı. «Rüşvet yemekle suçlanmaktan korktuğumdan neredeyse kabul edemiyeceğim. Söyleyeyim: Evet, Muhalefetin size cehennem hayatı yaşatacağından eminim ama ne de olsa burada bulunan bizler için yabancı bir şey değil bu. Yine de kazanacaksınız Jim; bundan eminim. Diğer konuya gelince, evet gerekli olduğunu anlıyorum.»

«Bir kaç nokta var», dedi Howden.

Başkan döner koltuğunda arkasına yaslandı. «Devam!»

«Kanada sanayiinin ve iş alanlarının Birleşmeden sonra korunması gerekiyor.» Howden'in sesi berrak ve kesindi. Yalvaran biri değil, şartları tartışan bir eşitleri olduğunu belirtmeye çalışıyordu. «Birleşik Amerika'nın Kanada'daki sermayesi ve imalâtı devam edip genişlemeli. Gümrük birliği yüzünden General Motors'un dışarı çıkıp Detroit'la veya Ford'un Dearborn'la birleşmesini istemiyoruz. Aynı şey daha küçük sanayiler için de geçerli.»

«Kabul ediyorum», dedi Başkan. Yazıhanenin üstündeki kalemle oynuyordu.« Sanayide zayıflık çok zararlı olur. Bir şeyler kararlaştırırız; size sanayideki gücümüzün azalmayıp artacağını söyleyebilirim.»

«Özel bir garanti ?»

Başkan başını salladı. «Özel bir garanti. Bizim Ticaret Bakanlığıyla sizin Maliye ve Ticaret Bakanlığı yetkilileri vergileri teşvik edici bir formül bulurlar.» Hem Arthur Lexington, hem de Amiral Rapoport ellerindeki kâğıtlara not alıyorlardı.

Howden Başkanın karşısındaki sandalyeden kalktı,

bir tur atıp geri döndü. «Ham maddeler», dedi, «Kanada bunların ülkeden çıkarılma izinlerini kontrol edeceğine ve yağmacılığın önleneceğine dair de bir garanti istiyor. Amerikalılar her şeyi dışarı çıkarıp başka yerlerde işleterek zenginliklerini arttıramayacaklar.»

Amiral Rapoport sert bir sesle: «Geçmişte, teklif edilen fiyat yüksekse ham maddelerinizi satmaya her zaman için hazırdınız», dedi.

«Bu geçmişteydi», diye onu tersledi Howden. «Biz gelecekten bahsediyoruz.» Başkanın danışmanına duyulan nefretin bu kadar yaygın olmasının nedenini anlamağa başlıyordu.

«Boşverin», diye söze karıştı Başkan, «bu arada, bir takım ikinci derecede imalâtı arttırmanın yolu bulunacak bunun her iki ülkeye de yararı dokunacak. Başka!»

«Savunma anlaşmaları ve dış yardımlar», dedi Howden. «Kanada başlıca ağır sanayi dallarından bazılarını isteyecek - uçakların ve silâhların - sadece vidalarla civatalarınkini değil.»

Başkan içini çekti. «Bunu bizim Kongre üyelerinden koparmak çok zor olacak. Ama yine de çalışacağız.» Bunlar da not edildi.»

«Benim Bakanlarımdan birinin burada, Beyaz Saray'da bulunmasını isteyeceğim», dedi Howden. Tekrar yerine oturmuştu. «Size yakın bulunan, ikimizin de görüşlerini anlayıp açıklayabilecek biri.»

«Böyle bir şey teklif etmeyi ben de düşünmüştüm», dedi Başkan. «Başka neler istiyorsunuz ?»

«Buğday!» dedi Başbakan. «Sizin ihracatınız ve yardımlarınız bizim pazarlarımızı elimizden aldı. Ayrıca Kanada, sizin kendi ölçülerinize göre hükûmet bütçesinden ödenek olarak ayırdığınız üretimle de rekabet edemez.»

Başkan, bir an düşündükten sonra konuşan Amiral

Rapoport'a bir göz attı :« Sanırım Kanada'nın dış ticaretini etkiliyecek bir şey yapmayacağımıza dair garanti verebiliriz ve Kanada'nın üretim fazlasının - geçen yılki rakamlara göre - öncelikle satılmasını sağlayabiliriz.»

«Nasıl ?» Başkan Howden'e dönerek soran bir ifadeyle başını kaldırdı.

Başbakan cevap vermeden önce biraz bekledi. Sonra dikkatle konuştu, «Anlaşmanın ilk yarısını kabul edip ikinci bölümünü daha sonraki görüşmelere bırakmayı tercih ederim. Eğer sizin üretiminiz artarsa, buna uygun garantilerle bizimki de artmalı.»

Başkan, biraz soğuk bir sesle sordu : «Biraz fazla sıkıştırmıyor musunuz Jim?»

«Sanmıyorum.» Howden diğerinin gözlerinin içine dimdik baktı. Henüz boyun eğmeye hiç niyeti yoktu. Hem en büyük isteğini de daha söylememişti.

Bir duraklama oldu, sonra Başkan başını salladı. «Peki, devam edelim.»

Konuşmaya devam ettiler - ticaret, endüstri, işçiler, dış ilişkiler, resmi işlemler, dış ticaret, kendi ekonomileri, Kanada yüksek kurumlarının Amerikan kuvvetleri üstündeki otoritesi... Her keresinde Başbakanın istekleri kabul ediliyor, bazıları çok seyrek olarak, tartışmadan sonra değişikliklere uğruyor, ama çoğunlukla olduğu gibi onaylanıyordu. Aslında şaşırtıcı değil bu, diye düşündü Howden. İsteklerinin çoğu önceden tahmin edilmişti ve Başkan konuşmaya, acele sonuçlandırmaya hazır olarak başlamıştı.

Eğer durum olağan olsaydı - tarihte her hangi bir çağın olabileceği kadar olağan diye düşündü James Howden - şu ana kadar elde ettikleri bile, kendinden önceki hükûmetlerin değiştirmek için çok çalıştığı Kanada'nın gelişmesini önleyen engelleri kökünden kaldırmış

olacaktı. Ama kendini, zamanın olağan, geleceğinse güven verici olmadığını hatırlamaya zorladı.

Öğlen geldi ve geçti. Çok meşgul olduklarından soğuk rosto, salata ve kahveyi tepsilerle Başkanlık ofisine getirtmişlerdi.

Başbakan tatlı olarak, Blair House'den çıkmadan önce cebine attığı çukulatayı yedi. Bu, Başbakanın yakınları ve arkadaşları tarafından bilinen tatlı sevgisinden haberdar olan Kanada Büyük Elçisinin önceki gün gönderdiklerinden yalnız biriydi.

Ve sonra James Howden'in beklediği an geldi.

İstettiği Kuzey Amerika haritası, yemek sırasında Başkanın yazıhanesinin karşısındaki duvara asılmıştı. Bu Kanada'yı pembe, B. Amerika'yı koyu kahverengi ve Meksika'yı yeşil renklerde gösteren büyük ölçekli bir siyasi haritaydı. Amerika-Kanada sınırı - uzun siyah bir çizgi - tam ortada belirli bir şekilde uzanıyordu. Haritanın yanındaki duvara bir işaret değneği dayanmıştı.

James Howden doğrudan doğruya Başkana hitap etti: «Sizin de biraz önce belirttiğiniz gibi, sınırların dokunulmazlığı yoktur Tyler. Biz Kanadalılar - eğer Birleşme iki ülke tarafından da resmen kabul edilirse - sınır değişikliğini olağan bir şey olarak kabul etmeğe hazırız. Fakat önemli olan şu: Siz buna hazır mısınız?»

Başkan kaşlarını çatarak yazıhanesinin üstünden öne doğru eğildi. «Galiba pek iyi anlayamadım Jim.»

Amiral Rapoport'un yüzü anlamsızdı.

«Atom savaşı başladığı zaman», dedi Başbakan dikkatle konuşarak, «her şey olabilir. Bir çeşit zafer kazanabiliriz; veya ezilip yok olabiliriz, ki bu ikinci durumda şimdiki plânlarımızdan hiç birinin yardımı dokunmayacaktır. Veya çok kısa süre içinde, düşmanın da bizim gibi azalmış ve çaresiz hale gelmesiyle, kımıldanamıyacak duruma düşebiliriz.»

Başkan içini çekti. «Sözde bu konularda uzman olanlar bana, gerçekte iki tarafın da birkaç gün içinde birbirlerini mahvedeceklerini söylediler. Söylediklerinin ne dereceye kadar doğru olduğunu ancak Tanrı bilir ama, yine de plânları bir şeye dayanarak yapmamız gerekiyor.»

Howden aklına gelen bir şeyle gülümsedi. «Uzmanlar derken neyi kastettiğinizi biliyorum. Benim berberimin de, nükleer savaştan sonra dünyanın ikiye ayrılıp parçalara bölüneceği konusunda bir teorisi var. Bazan onu Savunma Bakanlığına almam gerektiğini düşünüyorum.»

«Bunu yapmaktan bizi alakoyan tek şey», diye söze karıştı Arthur Lexington, «onun gerçekten çok iyi bir berber olması.»

Başkan bir kahkaha attı. Amiral Rapoport'un yüzü, belki bir gülümseme olarak adlandırılabilecek ifadeyle hafifçe buruştu.

Bir kere daha ciddileşen Başbakan devam etti: «Şu andaki amacımıza göre, sanırım savaşı sanki biz kazanacakmışız gibi hareket etmemiz gerekiyor.»

Başkan başını salladı. «Aynı fikirdeyim.»

«Öyleyse», dedi Howden, «bence başlıca iki ihtimal var. Birincisi, iki hükûmet - Kanada ve B. Amerika - tamamen çalışmalarına son verecek ve kanunla düzeni devam ettirmek imkânsız olacak. Bu durumda, şimdi yapacağımız veya söyleyeceğimiz hiç bir şeyin o zamana yararı dokunmayacak; hem sanırım, o zaman bu odadakilerden hiç biri fikrini açıklamak için ortalıkta olmayacak.»

Bütün bunlardan ne kadar kolaylıkla bahsediyoruz, diye düşündü Howden: Hayat ve ölüm; kalıcı olmak ve yok olmak; yanan mum, söndürülmüş mum. Yine de bu gerçeği bütün kalbimizle kabul edemiyoruz. Daima

bir şeyin, herhangi bir şekilde kaçınılmaz sonucu engelliyeceğini umuyoruz.

Başkan sessizce ayağa kalkmıştı. Diğerlerine arkasını dönerek perdeyi açıp Beyaz Saray'ın çimlerine bakmağa başladı. Güneş batmıştı. Howden, gri ve alçak bulutların gökyüzünü kapladığını farketti. Başkan başını çevirmeden sordu: «İki ihtimal demiştiniz Jim.»

«Evet», diye onayladı Howden. «İkinci ihtimali daha akla yakın buluyorum.» Başkan pencereden ayrılarak koltuğuna döndü. Yüzü biraz öncekinden daha yorgun gibi, diye düşündü Howden.

Amiral Rapoport sordu: «İkinci ihtimal nedir?» Ses tonu: Hadi artık söyleyeceksen söyle! der gibiydi.

«Bu», dedi Howden anlamsız bir sesle, «iki hükûmetin de bir dereceye kadar kalıcı olacağı, ama Kanada'nın düşmana daha yakın olması nedeniyle daha çok hasara uğrayacağı ihtimali.»

Başkan alçak sesle: «Size yemin ediyorum Jim, elimizden gelen her şeyi yapacağız... önce ve sonra,» dedi.

«Biliyorum», diye cevap verdi Howden, «ve beni düşündüren de bu «sonra». Eğer Kanada'nın bir geleceği olacaksa, bize bunun anahtarını vermelisiniz.»

«Anahtar mı ?»

«Alaska», dedi James Howden alçak sesle. «Anahtar Alaska'dır.»

Kendi soluklarını duyabiliyordu, dışarda birbirine karışan seslerin de farkındaydı: Bir otomobil kornasının uzak ve hafif sesi ; ilk yağmur damlalarının tıpırtısı; bir kuşun yumuşak ötüşü. Yersiz olarak, Arthur Lexington bu kuşun ne olduğunu söyleyebilirim diye düşündü... Arthur Lexington, ornitolog... Arthur Edvard Lexington, Dışişleri Bakanı, her Kanada pasaportunda yer alan hüküm: «Majeste Kraliçenin adına... hamilinin duraklayıp,

gecikmeden serbestçe geçmesine izin verir... yardım ve korunma teklif eder.» Arthur Lexington... şimdi ifadesiz bir yüzle kendi kendisiyle çarpışan James Howden, B. Amerikanın kuvveti ve birliği.

Bize Alaskayı vermelisiniz diye tekrarladı içinden. **Anahtar Alaskadır.**

Sessizlik. Hiç bir hareket yok.

Divanda, Lexington'un yanında oturan Amiral Rapoport: Hareketsiz. Koca kafasındaki parşömen gibi buruşuk yüzünde hiç bir sıcaklık, hiç bir anlam yok. Yalnız delici gözlerinde buz gibi bir bakış. Çabuk... konuya gel... benim vaktimi boşa harcama... buna nasıl cesaret edersin...!

Nasıl cesaret ederdi... Arkasında bayraklar, yazıhanede oturan dünyanın en güçlü adamının karşısında durmaya nasıl cesaret ederdi... kendisi - küçük, zayıf bir hükûmetin başkanı - dış görünüşte soğukkanlı, içinden gergin, saçma, anlamsız teklifini şimdiden yapmış.

Bakanlar Kurulu toplantısından bir gün, on bir gün önce Arthur Lexington'la aralarında geçen konuşmayı hatırladı. «Amerikaılar asla kabul etmezler, asla», demişti Lexington. Ve kendisi ona şöyle cevap vermişti: «Yeteri kadar çaresiz durumdalarsa, belki kabul edebileceklerini düşünüyorum.»

Alaska. Anahtar Alaskaydı.

Başkan gözlerini ona dikmişti. Bakışlarında inanmazlık okunuyordu.

Ve hâlâ sessizlik hüküm sürüyordu.

Sonu gelmiyecekmiş sanılan bir sürenin ardından Başkan sandalyesinde döndü. Tarafsız bir sesle: «Ancak sizi yanlış anlamış olabilirim, ciddi konuştuğunuza inanamıyorum», dedi.

«Bütün siyasî hayatım boyunca», dedi James Howden, «daha ciddi olduğum bir anı hatırlıyamıyorum.»

Şimdi kendinden emin olan Howden güçlü ve berrak bir sesle: «Bugün ortak çıkarlarımızdan bahseden sizdiniz Tyler; **(siyasetimizin «eğer» le değil «nasıl» la ilgilenmesi gerektiğini açıklıyan da sizdiniz;)** siz mecburiyetin, zamanımızın azlığının üstünde durdunuz. Peki, şimdi de ben, Kanada hükûmeti adına konuşarak, bütün dediklerinizle aynı fikirde olduğumuzu söylüyorum. Ama size şunu da belirtmek isterim ki, bizim kalıcı olabilmemiz için - ve eğer birleşme kabul edilirse buna kararlıyız - Alaska Kanada'nın olmalıdır.»

Başkan içtenlikle, yalvararak konuştu: «Jim, inanın bana, bu asla olamaz.»

«Siz delirmişsiniz!» Bu, yüzü kıpkırmızı kesilmiş olan Amiral Rapoport'du.

«Bu olabilir!» Kelimeler Howden'in ağzından öfkeyle fırladı. «Ve ben deli değilim, aklım başımda. Kendi ülkemin kalıcı olmasını isteyecek kadar aklım başımda; bunun için çarpışacak kadar aklım başımda. Tanrı da biliyor ya, gerçekten çarpışacağım»

«Ama bu yoldan değil...!»

«Beni dinleyin!» Howden haritaya doğru ilerleyip, azimle işaret değneğini kavradı. Bunun ucuyla 49. paraleli izleyerek doğudan batıya doğru bir yay çizdi. «Şurasıyla şurası arasında» - 60. paraleli izleyen ikinci bir hat gösterdi - «sizin ve bizim uzmanlarımız, eğer talihliysek yıkıntı ve serpintilerin ülkeyi parçalar halinde; değilsek bütünüyle kaplayacağını söylüyorlar. Bundan ötürü de Kanada'dan geri kalanları yeniden yapmak, yeniden hayata başlamak için tek umudumuz yeni bir yerleşme merkezi, eğer becerebilirsek tekrar toplanıp geri dönebileceğimiz zamana kadar kullanmak için yıkıntılardan uzakta yeni bir ulusal merkez.»

Başbakan diğerlerini sertçe süzerek duraladı. Başkanın gözleri haritaya çevrilmişti. Amiral Rapoport bir

kere daha itiraz etmek ister gibi ağzını açtı, sonra kapadı. Arthur Lexington belli etmeden Amiralin profilini inceliyordu.

«Kanadalıların yeniden toplanacağı toprak» diye devam etti Howden, «başlıca üç ihtiyacı karşılamalı. Ağaç çizgisinin ve Kuzey Kutup dairesinin güneyinde olmalı; böyle olmazsa ulaşım ve hayat bizim elimizdeki imkânlara göre olanaksız olur. İkincisi, bu alan bizim kuzey ortak savunma noktamızın batısında kalmalı; üçüncüsü de burası serpintilerin hiç veya çok az eriştiği bir yer olmalı. 49. paralelin kuzeyinde bütün bu istekleri karşılayabilecek yalnız tek bir alan var: Alaska.»

Başkan yumuşak bir sesle sordu: «Serpinti konusunda nasıl emin olabilirsiniz ?»

Howden değneği, duvara dayalı durduğu eski yerine bıraktı. «Eğer şu anda bir nükleer savaş sırasında Kuzey Yarıküredeki en emin yeri seçmek zorunda olsaydım» dedi, «burası Alaska olurdu. İstilâlara karşı korunmuş, en yakın önemli hedef olan Vladivostok üç bin mil uzaklıkta. Bizim veya Sovyet saldırısının yol açacağı herhangi bir serpintinin buraya düşmesi pek akla yakın değil. Alaska'nın kurtulacağına, herhangi bir şeyden olabileceğim kadar eminim.»

«Evet», dedi Başkan, «sanırım sizinle aynı fikirdeyim, hiç olmazsa bu konuda.» İçini çekti. «Ama diğerine gelince... bu olağanüstü bir fikir ve büyük bir bölümünün mantıklı olduğunu kabul ediyorum. Ama ne benim ne de Kongre'nin Birleşik Amerika'nın bir eyaletini pazarlık konu yapamayacağımızı bilmeniz gerekir.»

«Öyleyse», diye cevap verdi James Howden soğuk bir sesle, «benim hükûmetimin bir ülkeyi trampa etmesi daha da mantıksız.»

Amiral Rapoport öfkeyle homurdanarak konuştu: «Birleşme hiç bir pazarlığa konu edilemez.»

«Bu pek de doğru değil», diye sertçe sözünü kesti Arthur Lexington. «Kanada çok yüksek bir fiyat ödeyecek.»

«Hayır!» Amiralin sesi çok keskin çıkıyordu. «Bu bir fiyat ödeme değil, korkaklık, ikiyüzlülük ve hilekârlığı alışkanlık haline getirmiş olan haris, kuşkulu bir ülkeye yapılan hayret verici bir cömertliktir. Kanada'yı yeniden yapmaktan bahsediyorsunuz ama, bu konu sizi niçin ilgilendiriyor? Birleşik Amerika bunu, sizin için bir kere yaptı; belki bir kere daha yapar.»

James Howden o ana kadar sandalyesinden kalkmamıştı. Şimdi yüzü öfkeyle kıpkırmızı kesilerek ayağa fırladı. Buz gibi bir sesle: «Bunları dinlemek zorunda olduğumu sanmıyorum Tyler,» dedi.

«Hayır Jim», diye karşılık verdi Başkan soğukkanlılıkla, «ben de sanmıyorum. Yalnız açıkça konuşmağa karar vermiştik, bazı şeyleri açıkça söylemek daha iyidir.»

Öfkeden sinirleri gerilmiş olan Howden patladı: «Yani bu onur kırıcı iftiraya siz de mi katılıyorsunuz ?»

«Söylenenlerin daha nazik kelimelerle ifade edilebileceğini kabul ediyorum Jim, ama bu Levin'in adeti değildir. Yine de eğer isterseniz, seçtiği kelimeler için sizden özür dilerim.» Sakin sesi hâlâ ayakta dikilen Başbakana rahatça erişiyordu. «Ama Kanada'nın isteklerinde daima çok ileri gittiği görüşünün de doğru olduğunu belirtmek isterim. Birleşmeyle size çok fazla şeyler vadettiğimiz şu anda bile daha fazlasını istiyorsunuz.»

Arthur Lexington da Howden'in yanında ayağa kalkmıştı. Pencereye doğru yürüdü, dönerek gözlerini Amiral Rapoport'a dikti. «Belki», dedi, «bunun nedeni, çok daha fazlasına hakkımızın olması.»

«Hayır.» Amiral, sanki iğne batırılmış gibi, birden cevap vermişti. «Sizin hırslı bir ulus olduğunuzu söyle-

miştim, öylesiniz.» İnce sesi yükseldi. «Otuz yıl önce Birleşik Amerika düzeyinde bir hayat istemiştiniz, bunun hemen bir gecede gerçekleşmesini istediniz. Amerikalıların bu hayat düzeyine ulaşmasının yüzyıl boyu ter dökmek ve kemerleri sıkmak sayesinde olduğunu da görmezlikten gelmeyi yeğ tuttunuz. Yönetebileceğiniz yerlerde ham maddelerinizin kapılarını bize açtınız; Amerikalıların içeri girmesine, sizin doğuştan kazanılan hakkınızı geliştirmesine, tehlikeleri karşılamasına ve sizi idare etmesine izin verdiniz. Bu yoldan hayat düzeyinizi satın aldınız, sonra ortak şeylerimizle alay ettiniz.»

«Levin...», diye ihtar etti Başkan.

«İkiyüzlülük dedim!» Amiral sanki duymamış gibi, hırsla devam eti : «Doğuştan kazanılan hakkınızı sattınız, sonra soylu Kanadalılığınızdan bahsederek bunu aramağa başladınız. Peki, bir ara Kanadalılığınız vardı, ama siz yumuşak davranıp bunu yitirdiniz. Şimdi sizin tüm Kraliyet kurullarınız bir araya toplansa bunu tekrar elde edemezsiniz.»

Karşısındaki adamdan nefret eden ve sesi öfkeyle sertleşen James Howden bağırdı : «Her zaman yumuşak davranmadık. İki dünya savaşından arta kalan, belki de duymuş olabileceğiniz bir liste var : St. Eloi, Vimy, Dieppe, Sicilya, Ortona, Normandiya, Caen, Falaise...»

«İstisnalara hep rastlanır», diye tersledi Amiral. «Ama ben, Amerikan denizatıları Mercan Denizinde yok olurken, Kanada Parlâmentosunun hiç bir zaman gerçekleşmeyen zorunlu askerlik konusunu tartıştığını da hatırlıyorum.»

Howden nefret dolu bir sesle : «Başka nedenler de vardı» dedi, «Quebec, uzlaşma...»

«Uzlaşma, hilekârlık, korkaklık... bir ulusal alışkanlık olduğuna göre, bütün bunlar arasında ne fark var ? Ve siz, Amerika'nın Kanada'yı nükleer silâhlarıyla

koruduğu gün de hilekârlık yapacaksınız. Bizde bulunduğuna sevindiğiniz, ama kendi kendinize kullanmıyacak kadar iyi sandığınız silâhlarla korurken.»

Amiral ayağa kalkmış ve Howden'ın tam karşısına geçmişti. Başbakan, içinden gelen adamı yumruklama isteğini zorlukla bastırabildi. Bunun yerine, Başkan tedirgin edici sessizliği bozdu: «Bakın, size ne söyleyeceğim», dedi. «Neden ikiniz, yarın şafak vakti Potomac'da buluşmuyorsunuz. Arthur'la ben tanığınız oluruz, Smithsonian da bize tabanca ve kılıç verir.»

Lexington kuru bir sesle: «Siz bunlardan hangisini öğütlerdiniz ?» diye sordu.

«Ah, ben Jim'in yerinde olsaydım tabancayı seçerdim,» diye cevap verdi Başkan. «Levin'in komuta ettiği tek gemi ateş ettiği hiç bir hedefi bulamadı.»

«Cephanemiz çok kötüydü», dedi Amiral, İlk kez hafif bir gülümseme kösele gibi yüzünü biraz kırıştırmıştı. «O zamanlar siz Donanma sekreteri değil miydiniz ?»

«O kadar çok şey oldum ki», dedi Başkan. «Hatırlamak zorlaşıyor.»

Havadaki gerilimin azalmasına rağmen, Howden hâlâ duyduğu öfkenin etkisi altındaydı. İntikam almak istiyordu; aynı sözlerle cevaplandırmak, karşılığını vermek; içinden geldiği gibi saldırmak: Zenginlikle dolup taşmış, şişmanlamış bir ulus tarafından hırslı olmakla suçlanmak saçma oluyor... Ancak silâh zoruyla, bencil tecrit politikasından vazgeçen Birleşik Amerika korkaklığın adını ağzına almamalı... Kanada'nın tereddütü bile Amerika'nın doları her sorunun çözümü olarak kabul eden saf, kör siyasî görüşünden daha iyiydi... Daima haklı olan, hiç bozulmayan dürüst adam pozundaki Amerika; başka görüşlerin, başka hükûmet sistemlerinin de bazan kendilerine göre dürüst olabileceğini reddeden

inancı; itibarsız, kukla rejimleri inatla desteklemesi... Muhalif olanları çamura bulayan aynı ağızdan çıkma, her zaman hazır özgürlük lâfları, kaypak sözler... ve fazlası... çok daha fazlası...

Konuşmak üzereydi... hırsla, vahşice... kendini topladı.

Bazan, diye düşündü, konuşmamak da bir devlet yöneticisi için hünerdir. Hatalar hiç bir zaman tek taraflı olmazdı, Amiral Rapoport'un söyledikleri de rahatsızlık verecek kadar doğruydu.

Ayrıca Rapoport her şey olabilirdi ama bir aptal, asla. Başbakan birden, sanki sahneye bir oyun konmuş ve bunda rol almış gibi hissetti kendini. Kendine hakimiyetini kaybettirmek için, Amiral tarafından ustaca plânlanmış kasıtlı bir kışkırtma olup olmadığını merak etti. Belki evet; belki hayır; ama bağırıp çağırmakla hiç bir amaca ulaşamazdı. Esas konuyu gözden uzak tutmamakta kararlıydı.

Diğerlerini görmezlikten gelerek Başkana hitap etti: «Şunu iyice belirtmek istiyorum Tyler», dedi sakin bir sesle, «Alaska hakkındaki teklif kabul edilmezse, iki hükûmet arasında bir anlaşmaya varılamaz.»

«Jim, bunun imkânsız olduğunu anlamanız gerekir.» Başkan, soğukkanlı, kontrollü ve her zamanki gibi kendinden emindi. Ama sağ elinin parmaklarının masanın üstünde hızla trampet çaldığı Howden'in gözünden kaçmadı. «Bunu unutamaz mıyız ? Diğer şartlar üzerinde konuşalım. Belki Kanada'nın yararına daha bir çok şeye karar verebiliriz.»

«Hayır.» Howden azimle başını salladı. «Her şeyden önce ben durumu bu kadar imkânsız bulmuyorum; hem ayrıca da ya Alaska'dan bahsederiz ya da hiç bir şeyden.» Şimdi iyice inanmıştı, kendini kaybetmesi için onu özellikle tahrik etmişlerdi. Tabii karşı taraf bu plâ-

nında başarılı olsa bile bir şey kazanmış olmayacaktı. Ama yine de kendisi, teklifini kabul etmezlerse nereye kadar dayatabileceğini belli etmişti böylece. Başkansa böyle ufak bir imayı bile gözden kaçırmayacak kadar işine alışık ve düzenbazdı.

Başbakan hafifçe uzun burnunun ucunu oğuşturdu. «Bizim kararlaştırdığımız şartları size bildirmek isterim», dedi. «Her şeyden önce Alaskada birlikte yöneteceğimiz bir serbest seçim olacak ve oylar yalnız «evet» ve «hayır» ı kapsayacak.

«Asla kazanamazsınız», dedi Başkan. Ama kalın sesi, eskiye oranla daha az emin çıkıyordu. Howden görüşmenin yönetiminin birden, anlaşılmaz şekilde kendisine geçtiğini hissetti. Arthur Lexington'un sabah söylediklerini hatırladı: «En basit şekilde, bir pazarlık sözkonusu. Vereceğimiz imtiyazlara da Amerika'nın ihtiyacı, hem çok ihtiyacı var.»

«Açıkçası kazanacağımızdan hemen hemen eminim», dedi Howden, «kampanyamızı da kazanmak niyetiyle yapacağız. Alaska'da hep Kanada taraftarlığı vardı, son zamanlarda bu iyice arttı. Ayrıca, belki de siz bunun farkında değilsinizdir ama, eyalet olma fikri çekiciliğini kaybetti. Onlara umdukları kadar yardımcı olamadınız ve şimdi orada yalnız kaldılar. Eğer Alaska'yı alırsak, iki hükûmet merkezli bir yönetim şekli uygulayacağız. Juneau'yu veya Anchorage'ı Kanada'nın ikinci başkenti yapacağız. Alaska'nın bütün diğer eyaletlerden daha çok gelişmesine çalışacağız. Alaska'nın artık kendini yalnız hissetmesini önleyeceğiz.»

«Özür dilerim», dedi Başkan kısaca. «Bütün bunları kabul edemem.»

Howden en büyük kozunu şu sıra oynaması gerektiğini biliyordu. «Belki», dedi alçak sesle, «bu konudaki

ilk yanaşmanın Kanada'dan değil de Alaska'dan geldiğini söylersem bana daha çok inanırsınız.»

Başkan ayağa kalktı. Gözlerini Howden'e dikmişti. «Lütfen ne demek istediğinizi açıklayınız.»

«İki ay önce», diye açıkladı Başbakan, «yetkili bir grup Alaskalının sözcüsü gizli olarak bana başvurdu. Bugün benim size yapmış olduğum teklif, o zaman onun bana yaptığı tekliftir.»

Başkan yazıhanesinin arkasından çıkmıştı. Yüzü Howden'inkine yakındı. «Adları», dedi. Sesi inançsızlık doluydu. «Adlarını bilmem gerekiyor.»

Arthur Lexington tek bir yaprak çıkarttı. Başbakan bunu alarak Başkana geçirdi. «İşte adları.'»

Okurken Başkanın yüzünde kuşku dolu bir ifade belirdi. Sonra listeyi Amiral Rapoport'a geçirdi.

«Çalışmayacağım...» İlk kez kelimeler ağzından tereddütle çıkıyordu. «Bu adların ve haberin bir şok etkisi yaptığını sizden saklamağa çalışmayacağım »

Howden sessizdi; bekliyordu.

«Farzedelimki», dedi Başkan yavaşça, «halkoyuna» başvurulduğunu ve kaybettiğinizi farzedelim.»

«Daha önce de söylediğim gibi, bunu ummuyoruz. Bazı tekliflerimiz, tıpkı sizin birleşme teklifiniz gibi, çok çekici. Kendiniz de, Kuzey Amerika Birliği ve savunmasını «evet» oyu vermeğe zorlayacaksınız!»

«Bunu yapacak mıyım ?» Kaşları havaya kalkmıştı.

«Evet Tyler», dedi Howden azimle; «bu anlaşmamızın bir bölümü olacak.»

«Ama bununla bile kaybedebilirsiniz», diye diretti Başkan. «Oylar «hayır» çıkabilir.»

«Pek tabii, eğer bu olursa kararı kabul edeceğiz. Kanadalılar kaderi kendilerinin çizdiğine de inanırlar.»

«Bu takdirde birleşme ne olacak?»

«Bu iş birleşmeyi etkilemiyecek» dedi James Howden. «Alaska veya hiç olmazsa halk oyuna başvurma vaadiyle Kanada'daki seçimi kazanıp Birleşme Anlaşması için yetki alabilirim. Halk oyuna sonradan başvurulacak ve bunun sonucu ne olursa olsun, bir kere verilen sözden geri dönülemeyecek.»

«Peki...» Başkan, yüzünden hiç bir şey okunmayan Amiral Rapoport'a bir göz attı. Sonra, yüksek sesle düşünüyormuş gibi konuştu: «Buna hükûmetin birlikte karar vermesi gerekiyor... Eğer Kongre'ye sunarsam, sanırım bu şartlar tartışmayı mümkün kılacak...»

«Size Kongre'nin desteği hakkında kendi söylediklerinizi hatırlatabilir miyim», dedi Howden alçak sesle. «Sanırım bunlar şöyleydi: «Benim isteyip de kabul ettiremeyeceğim hiç bir kanun yok!»

Başkan yumruğunu avucunun içine indirdi. «Allah kahretmesin Jim! İnsanın kendi sözlerini kendisine karşı kullanmakta çok ustasınız.»

«Sizi uyarmam gerekiyor Başkanım», dedi Arthur Lexington rahat bir tavırla, «bu bay bütün söylenenleri bir ses alma aracı gibi beynine kaydeder. Bazan bizim de sinirimize dokunuyor.»

«Öyle olduğuna inanırım! Jim, size bir soru sormama izin veriniz.»

«Lütfen sorun.»

«İstediğinizi elde edeceğiniz inancı nereden geliyor? Birleşme Anlaşmasına ihtiyacınız var, bunu da biliyorsunuz.»

«Evet», dedi James Howden, «sanırım öyle. Ama açıkça söylemek gerekirse, buna sizin daha çok ihtiyacınız olduğuna inanıyorum ve sizin de söylediğiniz gibi önemli olan zamandır.»

Küçük odada bir sessizlik oldu. Başkan derin bir soluk aldı. Amiral Rapoport omuz silkip başını çevirdi.

«Farzedelim, sadece farzedelim ki», dedi Başkan alçak sesle,. «Kongre'nin onayına sunmak üzere sizin şartlarınızı kabul ettim, bunu ne şekilde duyurmayı düşünüyorsunuz?»

«Avam Kamarasında on bir gün sonra yapılacak bir açıklamayla.»

Yeni bir sessizlik.

«Anlatabiliyor muyum... sadece farzediyorum...» Kelimeler ağzından uysallıkla, ağır ağır çıkıyordu. «Ama eğer bu olursa, toplanan kongre önünde yapacağım açıklamanın sizinkinin eşi olması zorunluğu var. İki açıklamanın da saniyesine kadar uyması gerektiğinin farkındasınızdır.»

«Evet», dedi Howden.

Kazandığını biliyordu. Ağzında zafer tadı vardı.

3

Vanguard'daki özel kabinde, yeni gri-mavi elbisesi ve çekici gri saçlarına dikkatle tutturulmuş kadife şapkasıyla çok şık olan Margaret Howden, el çantasının içindekileri koltuğunun önündeki küçük okuma masasının üstüne boşaltmıştı. Az miktardaki buruşmuş Amerikan ve Kanada paralarını bir yana ayırarak, bir gün önceki Toronto **Daily Star** gazetesinin baş sayfasına kendini vermiş olan kocasına bir göz attı. On beş dakika önce Başkan yardımcısının ve Amerikan Donanmasının şeref üyelerinden birinin de katıldığı uğurlama töreninden sonra, özel uçak Vaşington'dan havalanmıştı. Şimdi, parçalanmış bulut kümelerinin üstünden, sabah güneşinin ışığı içinde, dümdüz kuzeye, Ottawaya ve evlerine doğru uçuyorlardı.

«Biliyorsun», dedi Howden sayfaları çevirerek, «başyazarların başa geçip ülkeyi yönetmelerine neden izin vermediğimizi sık sık merak etmişimdir. Her şey için bir çözüm yolu buluyorlar. Ama tabii» düşündü, «ülkeyi onlar yönetirse bu sefer başmakaleleri kimin yazacağı sorunu ortaya çıkacak.»

«Niçin sen olmayasın» dedi Margaret. Kâğıt paraları, daha önceden saymış olduğu küçük bozuk para yığının yanına koydu. «Belki bu şekilde daha çok birlikte oluruz, ben de yolculuklarda vakit doldurmak için alışverişe çıkmak zorunda kalmam. Tanrım! Korkarım çok müsrif davranmışım.»

Howden istemiyerek sırıttı. Gazeteyi bırakarak sordu : «Ne kadar ?»

Margaret saydığı parayı, faturaların ilişik olduğu listeyle karşılaştırdı. Üzüntüyle cevap verdi : «Hemen hemen iki yüz dolar.»

Hafifçe itiraz etmek üzereyken, Margaret'e en son malî derdini açıklamamış olduğunu hatırladı. Hem para nasıl olsa harcanmıştı; şimdi üzülmenin ne yararı dokunurdu ? Ayrıca Margaret'i hep endişelendiren gelirleri konusundaki tartışma için şimdi harcamaya hazır olduğundan çok daha fazla güç gerekiyordu. Bunun yerine : «Benden gümrük almazlar ama senden alırlar», dedi. Onun için, iki yüz doları gümrüksüz geçirebilirsin ama diğerlerini açıklayıp vergi ödemen gerekiyor.»

«Hayır, ödemiyeceğim!» diye bağırdı Margaret. «Bu senden duyduğum en saçma söz. Eğer sen üstelemezsen gümrükçülerin asla yanımıza yaklaşmayacaklarını çok iyi biliyorsun. Bazı imtiyazların var; niye bunları kullanmayasın ?» Sanki bir içgüdüyle elini geri kalan küçük dolar yığınının üzerine kapadı.

«Şekerim», dedi Howden sabırla, - bir çok kere aynı konuyu tartışmışlardı- «bu tür konularda ne düşün-

düğümü biliyorsun. Kanunun sıradan bir yurttaştan beklediği gibi davranmam gerektiğine inanıyorum.»

Yanakları kızaran Margaret: «Benim bütün bildiğim, pek çocukça davrandığındır», dedi.

«Belki öyle», diye üsteledi Başbakan kibarca. «Yine de bunun böyle olmasından hoşlanıyorum.»

Yine daha derin bir açıklamaya girişme ihtiyacını hissetti; çoğu Kanadalının şu veya bu gelişinde gümrükten geçerken yaptığı küçük dolandırıcılıkları da kapsayan, küçük düzenbazlıklardan bile kaçınan, acı verecek kadar namuslu olmak gerektiği yolundaki görüşünü tekrarladı. Ayrıca kendisi gibi insanların böyle küçük, masum suçlarla toplumsal hayatta baş aşağı gelmelerinin ne kadar kolay olduğunu hep fark etmişti. Özellikle, muhalif partiler arasında her zaman, sonradan gazetelerin neşeyle bahsedeceği en ufak bir ayak sürçmesini bekleyen önemsiz insanlar vardı. Başka bir durumda sadece dudak bükülüp geçilecek küçük suçlar yüzünden, politikacıların siyasî hayattan uzaklaştırıldıklarını, lekelendiklerini görmüştü. Yıllarca ceplerini halkın parasıyla doldurup, sonra sırf dikkatsizlikten, önemsiz bir şey için yakalananlar da vardı.

Gazeteyi katlayıp yerine bıraktı.

«Bu sefer gümrük ödemek seni üzmesin hayatım. Pek yakında vergi ve gümrük işlemleri ortadan kalkabilir.» Evvelki akşam Margaret'e Birleşme Anlaşmasının ana hatlarını anlatmıştı.

«Peki», dedi karısı. «Zaten buna üzülmüyorum. Her bakımdan bu kadar yakın olan iki ülke arasında bunca işlem olmasını, çantaların açılıp eşyaların gösterilmesini her zaman için çok saçma bulmuşumdur.»

Howden gülümsedi, ama Margaret'e Birleşme Anlaşmasının bu kadar elverişli şartlarla imzalanmasını sağlayan Kanada'da vergilerin tarihi konusunda bir kon-

ferans vermeğe karar verdi. Rahat, yumuşak koltuğuna gömülerek, gerçekten elverişli şartlar, diye düşündü. Son yirmi dört saatten bu yana sık sık olduğu gibi, James Howden, bir kere daha Vaşington görüşmelerinde sağladığı su götürmez başarıyı hatırladı.

Tabii, sonunda bile Başkan Alaska hakkındaki isteği açıkça kabul etmemişti. Ama Alaska'da halk oyuna başvurulması istenecekti, Howden bundan emindi. Bu fikri kabul etmek için, tabii zaman gerekiyordu. Başta bu teklif - önce Başbakanın da düşündüğü gibi - Vaşington'a küstah ve imkânsız gelecekti. Ama dikkatle düşünüldüğünde bu şart, Kanada'nın pek çok katkıda bulunacağı birleşmenin akla yatkın, mantıklı bir uzantısıydı.

Alaska'daki halk oylamasına gelince, şimdiden sahip olduğu destek de göz önünde tutulursa, Kanada «evet» dedirtmek için şartları o kadar çekici hale getirebilirdi ki asla reddedilemezdi. Ayrıca da önceden, yeni rejim altında yaşamak istemeyen Alaska Devlet Başkanlarına cömertçe para teklif edecekti, ama çoğunun kalmaya razı olmasını diliyordu. Nasılsa birleşme kabul edilince Alaska, Kanada ve diğer Birleşik Amerika eyaletleri arasındaki sınırlar sadece hayalî olacaktı. Alaska için tek fark, Kanada yasaları ve yönetiminin ülkeye hakim olmasıydı.

Başkana sözünü etmediği bir önemli ihtimal de, mahvolması beklenen Kanada'nın savaşı atlatabileceği ve Birleşme Anlaşmasındaki ortağından daha güçlü ve büyük bir hale gelebileceğiydi. Ama bunu ve bunun yapacağı etkiyi ancak zaman gösterebilirdi.

Kuzeye doğru uçan **Vanguard**'ın ön motorları inledi. Pencereden dışarı bir göz atınca, hâlâ yeşil tarlaların üstünde uçmakta olduklarını gördü.

«Neredeyiz Jamie ?» diye sordu Margaret.

Saatine baktı. «Şimdiye kadar Maryland'dan çıkmış olmamız gerek, sanırım Pennsylvania üzerindeyiz. Bundan sonra yalnız New York eyaleti var, oradan eve birkaç dakikamız kalıyor.»

«Dilerim, Ottawa'da kar yağmıyordur», dedi Margaret faturaları ve paraları kaldırarak. «Soğuğa yavaş yavaş alışmak istiyorum.»

Alayla, benim de yavaş yavaş yapmayı istediğim şeyler var, diye düşündü Howden. Aslında, ağırdan alarak halkı birleşmeyi desteklemeğe, hissettirmeden zorlaması gerekiyordu. Ama zamanları azdı, acele harekete geçip işi oluruna bırakacaktı.

Neyse ki, vadedecekleri epeyce çoktu. Alaska'yla ilgili anlaşma, ayrıca diğer önemli imtiyazlar Parlamentoya ve seçmenlere açıklanabilecek kadar çekiciydi. Açıklanması bile gerekmeyen, çağın sürüklediği durumla birleşince, seçimi kazanacağından ve birleşme için yetki alacağından emindi.

Bu iş için zaman da çok uygundu. On veya beş yıl önce Kanadalılık ve miliyetçilik akımı doruğundayken yapılacak herhangi bir birleşme teklifi hiç düşünmeden reddedilirdi. Ama o zamandan bu yana millî duygular değişmişti.

Tabii, Bonar Deitz'in yönettiği muhalefet ele geçirebileceği her silâhla saldıracaktı. Ama onları yenebilirdi, buna emindi. Bugünlerde aşırı milliyetçiliği herkes asıl anlamıyla kavrıyordu : Tehlikeli bir kendine tapınma; tehlikeli, çünkü bir süre için bu Kanadayı en güçlü dostundan ayırıp düşman bir dünyaya itmişti. Şimdi kültür, ideal, insanlık ve sevgi bağları, gitgide artan bir oranda açıkça kuzeye ve güneye yayılıyordu. Bunun nedeni, insanları Birleşik Amerika'yı eleştirmekten vazgeçmesi değildi; tersine, Birleşik Amerika sık sık dostları ve hayranları için bir üzüntü kaynağı oluyordu. Ama hiç olmaz-

sa, bütün hoş görülen kusurlarının altında, düyanın bir çok yerlerindeki kötü niyetin tersine, genel bir dürüstlük vardı.

Margaret **Star**'ı almış ve açmıştı.

«Ah, bak fal var Jamie. Kendininkini okudun mu?»

Başını çevirip sinirli bir cevap verdi: «Hayır, senin de boyuna aynı konuyu açmamanı diliyorum.» Margaret'in ona, daha önceki tartışmalarının intikamını almak için mi eziyet ettiğini merak etti. Son zamanlarda ilişkileri biraz gerginleşmişti; belki çok seyrek olarak bir araya geldiğimizden dolayı, diye düşündü. Son defa, uzun uzun ne zaman konuşmuşlardı?.. Ha, evet, Hükûmet Konağındaki olayın akşamı. Margaret'le daha çok ilgilenmesi gerektiğini düşündü, ama bütün mesele günün saatlerinin çok az, yalnız kendisi tarafından yapılabilecek önemli işlerin de çok fazla olmasıydı. Belki şimdi yapması gereken hazırlıklar bittiğinde, daha fazla zamanı olurdu...

«Bu ne kadar kötü, karmakarışık şey!» Margaret gazeteyi öfkeyle hışırdattı. «Gerçekten! Star şu veya bu türden suçlamalarla fevkalade işler gördüğünü sanıyor, üstelik bu gibi namussuzlukları her gün basıyorlar.»

«Belki bundan utanıyorlardır», dedi kocası. «Ama gazetenin satışına faydası dokunuyor. Onun için, okumak isteyenlerin dışındakilerin farketmeyeceğini umarak arkaya koyuyorlar.»

«Dinle! Senin bugünkü falın Jamie - Yay burcu.» Margaret gazeteyi ışığa tutarak dikkatle okudu. «Venüsün önemli ve elverişli etkisi. Gösterdiğiniz çabalar hakkında kuşkuya düşmeyin; bunlar çok iyiydi, daha da ilerleyecek. Devam edin ve kendinize olan güveninizi kaybetmeyin. Ama büyüyen bulutlara dikkat.» Gazete-

yi bıraktı. «Ne kadar saçma! Ne kadar büyük bir saçmalık!»

«Evet», dedi James Howden, «gerçekten öyle.» Yine de çok garip, diye düşündü: Bir kere daha buluttan bahsedilmesi. Ne zamandı, tam bir buçuk hafta önce: **Bir elin avucundan büyük olmayan buluta dikkat edin.** Bu cümle Kutsal Kitaptan alınma değilmiydi? Denizden küçük bir bulutun yükseldiğini gören Elijah'ın hikâyesi... daha sonra bir melek ona dokunmuş ve o kralları yenmişti; bundan da sonra Şeria'nın sularını bölmüş, alevler içinde bir at arabasıyla cennete yükselmişti. Ama Elijah için bulut bir güç simgesiydi. Kendisi için de böyle miydi; yoksa bir ihtar simgesi mi? Hangisi? Birden yaşlı Mrs. Zeeder in sözlerini hatırladı... Medicine Hat'de mahkemeye çıktıkları gün... **Ben yay burcunda doğmuşum hayatım. Göreceksin!**

«Jamie!» dedi Margaret sert bir sesle.

«Ne var?» Çabucak kendini topladı.

«Demin ne düşünüyordun?»

«Hiç bir şey», diye yalan söyledi. «Zihnimin düğmesini kapatmıştım.»

Birkaç dakika sonra Margaret: «Kaptan pilot Galbraith beni uçuş kabinine davet etmişti», dedi. «Gitsem iyi olacak.»

Kocası başını salladı. «Lütfen git ve bu yolculuk için benim tarafımdan özür dile.» Kabinedeki duvar saatine göz attı. «Sanırım sen gidince, genç Prowse'u görsem iyi olacak. Son iki gündür şu veya bu nedenle patlıyor.»

Yanlarında şu sıra, öndeki bölümde oturan üç bakan ve kendi yardımcılarının bulunmasına rağmen, Başbakan Vaşington'da Arthur Lexington dışında diğerleriyle çok az ilgilenebilmişti.

«Peki», dedi Margaret. «Onu buraya gönderirim.»

Margaret gittikten sonra içeri giren Eliot Prowse, Başbakanın iki idarî işler yardımcısından biriydi. Genç, atletik, yakışıklı, çok zengin ve McGill üniversitesini pekiyi dereceyle bitirmiş olan Prowse, gözü daha yüksek bir yerde olan her genç adam gibi, şimdilik siyasetin çıraklık dönemindeydi. Birkaç yıl sonra, şimdiki işinden istifa edip Avam Kamarasına seçilmeye çalışacaktı. Kendisi Kabinede yükselmesine yardımcı olacak, hükûmet idaresinde eşsiz bir ileri görüş edinirken parti de onun zekâsından ve bilgisinden yararlanıyordu.

James Howden zaman zaman rahatsızlık verecek ölçüde doğru sözlü olan Prowse'dan hoşlanıp hoşlanmadığını hiç bir zaman kesinlikle anlıyamamıştı. Ama Vaşington görüşmelerinin parlak başarısı, onu şimdi anlayışlı davranmaya itti. Yardımcısına, karşısındaki sandalyeyi işaret ederek: «Evet Eliot, sanırım aklınızda bir şey var», dedi.

«Evet sir.» Prowse, yüzünde her zamanki gibi ciddi bir ifadeyle, dikkatle yerine oturdu. «Eğer hatırlıyorsanız size bunu dün anlatmaya çalışmıştım...»

«Biliyorum», dedi Howden, «ve sözünüzü kestiğim için özür dilerim. Ama özel sorunlar vardı - bazılarını siz de biliyorsunuz - vaktimi harcayamazdım.»

Genç adamda bir sabırsızlık belirtisi gördüğünü sandı. İşte siyasette öğrenmen gereken başka bir şey daha: Gereksiz de olsa, fazla konuşmağa alışmak. Çünkü bu, işin püf noktalarındandır.

«Mr. Richardson ve Miss Freedeman beni aradılar», dedi Eliot Prowse. «Şu Vancouver'deki olay hakkında.»

«Ne olur yapmayın», diye patladı Howden. «Bu konuda bana bütün bir ömür boyu yetecek kadar çok şey duydum.»

«Anlaşıldığına göre onlar, Ottawa'da çok daha

fazlasını işitiyorlar.» Prowse birlikte getirdiği dosyadan bir kâğıt çıkardı.

Howden öfkeyle söylendi; «İnsanların aptal kafalarını meşgul edecek başka işleri yok mu? Dünyada başka şeylerin, daha önemli meselelerin olduğunu bilmiyorlar mı?» Birleşme ilânının muhaceretle ilgili her hangi bir olayı haberlerden sileceğini düşündü; açıklama yapıldığında, gazetelerde başka bir haber için yer kalmayacaktı. Ama henüz çok erkendi...

«Buna cevap veremem sir.» Prowse lâf olsun diye sorulsun sorulmasın, her soruyu ciddiye alma alışkanlığındaydı. «Ama bu konuda şu ana kadar alınan telgraf ve mektup sayıları bende.»

«Söyle», diye homurdandı Howden.

«Ottawa'dan ayrıldığınızdan bu sabaha kadar sizin adınıza iki yüz kırk telgraf, üç yüz otuz iki mektup geldi. İki telgraf ve on sekiz mektup dışında, diğerleri adamın yanını tutup hükûmeti eleştiriyorlar.»

«İyi», diye homurdandı Howden. «Hiç olmazsa aklı başında yirmi kişi var.»

«Ayrıca bazı yeni gelişmeler oldu.» Eliot Prowse yeniden notlarını inceledi. «Gemideki adamın, iki gün önce celp kararı çıkarttıran bir de avukatı var. Müracaata göre, Vancouver'da bugün öğleden sonra görüşme yapılacak.»

«Mahkeme onu başından savar», dedi Howden bezginlikle. «Bu eski bir hile. Kendim de kullanmıştım.»

«Evet sir; sanırım Ottawa'da da bu görüşü paylaşıyorlar. Ama Mr. Richardson, gazeteler konusunda çok endişeleniyor. Anlaşıldığına göre pek fazla haber çıkmış. Benden, size gazetedeki haberlerin uzunluğunun arttığını ve çoğunun birinci sayfada yer aldığını söylememi istedi. Doğu'da çıkan bazı günlük gazeteler, şimdi, olayı izlemeleri için Vancouver'e kendi muhabirlerini

göndermişler. Vaşington'a gitmeden önce söylediklerinizi eleştiren on dört başmakale çıktı. Mr. Bonar Deitz de, her fırsatta demeçleriyle hükûmete saldırıyor. Mr. Richardson'un sözleriyle: «Muhalefet hasat yapıyor.»

«Ya ne yapacaklarını sanıyordu?» dedi Başbakan kızgınlıkla. «Çıkıp bizi alkışlıyacaklarını mı?»

«Bu konuda ne düşündüğünü gerçekten bilmiyorum.»

Howden hırsla tersledi: «Ya siz, her soruya cevap vermek zorunda mısınız?»

«Her zaman bir cevap beklediğinizi sanırdım», dedi Prowse.

Genç adamın sesinden kibarca bir şaşkınlık seziliyordu, Howden bütün kızgınlığına rağmen hafifçe gülümsedi. «Sizin suçunuz değil. Kimsenin suçu değil, yalnız...» Harvey Warrender'i düşünüyordu.

«Başka bir şey daha var», dedi Eliot Prowse. «Mr. Richardson, hava alanında basının sizi sorguya çekeceğini bildirmemi istedi. Bunu ne şekilde önleyebileceğinizi kestiremediğini söylüyor.»

«Önlemeğe kalkışmayacağım», dedi Howden asık suratla. Doğrudan doğruya yardımcısına baktı. «Zeki bir genç olduğunuz söyleniyor. Ne öğüt verirsiniz?»

«Şey...» Prowse duraladı.

«Söyleyin.»

«İzin verirseniz, kızınca pek etkileyici olduğunuzu söyleyeceğim sir.»

Howden tekrar gülümsedi, sonra başını salladı. «Sizi uyarıyorum. Basınla konuşurken, asla, asla kızmayın.»

Ama sonra kendi öğüdünü unutarak öfkelendi.

Ottawa hava alanına indikten sonra oldu bu. Çoğu VIP uçaklarının inişlerinde olduğu gibi, **Vanguard**'ın kalktığı Hava Kuvvetlerine ayrılan bölüm yerine sivil

alana yanaşmışlardı. Eliot Prowse gittikten sonra, özel kabininde o an için kızgınlığı yatışan James Howden, şu sıra Vaşington'daki başarısını yalnız birkaç kişiyle paylaşabileceği halde, zihninde canlandırdığı zafer dolu dönüş hayaliyle içinin ısındığını hissetti.

Pencereden dışarı bakan Margaret: «Bekleme salonunda epeyce kalabalık var. Acaba bizi mi bekliyorlar?» diye sordu.

Kemerini çözerek Margaret'in üzerinden eğildi. İlk bakışta bunun doğru olduğunu gördü; kalın palto giymiş ve soğuktan korunmak için atkı takmış olan birkaç yüz insan, parmaklıkların önüne ve arkasına yığılmıştı. Seyrederlerken bu sayıyı arttıran başkaları kalabalığa katıldı.

«Çok mümkün», dedi Howden kabararak. «Ne de olsa, bildiğin gibi, Kanadanın Başbakanının belirli bir yeri var.»

Margaret'in yüzü anlamsızdı. «Umarım, bunu çabuk atlatırız», dedi. «Ben biraz yorgunum.»

«Yok, uzun sürmez ama birkaç söz söylemem gerekiyor.» Kafasında cümleleri hazırlıyordu:... fevkalâde başarılı konuşmalar (bu kadarını söylemekle fazla bir şey açıklamış olmazdı)... önümüzdeki birkaç hafta içinde yeni gelişmelerle ilgili bir bildiri yayınlanacak... iki ülke arasında sık, samimi, (yakın dememesi daha iyi olacaktı) ilişkiler kurulmasına çalışıyoruz... Başkanla eskiden beri devam eden dostluğumuzu tazelediğime memnunum...

Bu gibi cümlelerin duruma uyacağını düşündü.

Motorlar durdu, kapı açıldı ve tekerlekli bir merdiven yanaştırıldı. Diğer yolcular nezaketle beklerken, dışarı ilk olarak James Howden ve Margaret çıktı.

Merdivenin üstündeki sahanlıkta rüzgârdan kısmen

korunarak duraklarlarken, Howden'e, yüz metre kadar ilerideki kalabalık garip bir şekilde sessiz geldi.

Stuart Cawston onları karşılamak için öne doğru çıktı ellerini uzatarak. «Selamlar» diye bağırdı, «hepimizin adına size, evinize hoş geldiniz derim.»

«Ulu Tanrım» dedi Margaret. «Sadece üç gündür burada yoktuk.»

«Yalnız, bu süre çok daha uzunmuş gibi geldi», diye Cawston ona cevap verdi. «Sizi özledik.»

Güleç Stu, eliyle Howden'inkini kavrarken mırıldandı: «Fevkalâde, fevkalâde bir sonuç. Ülkeye büyük bir hizmette bulundun.»

Margaret önde, merdivenlerden aşağıya inerlerken, Howden alçak sesle sordu: «Lucien Perrault'yla konuştun mu?»

Maliye Bakanı başını salladı. «Aynen sizin telefonla bildirdiğiniz gibi. Perrault'ya söyledim ama, başka kimse bilmiyor.»

«İyi!», dedi Howden hoşnut tavırla. Terminale doğru ilerlemeğe başladılar. «Yarın Bakanlar Kurulunu toplayacağız, bu arada akşam sen, Perrault ve daha bir iki kişiyle konuşmak istiyorum. Benim ofisimde olursa daha iyi.»

Margaret itiraz etti: «Bu akşam olması gerçekten şart mı Jamie? İkimiz de yorgunuz, bu akşamın sakin geçmesini o kadar çok arzulamıştım ki.»

Kocası biraz sabırsızlıkla: «Başka sakin akşamlarımız olur», diye cevap verdi.

«Belki bize gelirsin Margaret», dedi Cawston. «Daisy'nin çok sevineceğinden eminim.»

«Teşekkür ederim Stu». Margaret başını salladı. «Bu akşam geleceğimi sanmam.»

Terminal binasına giden yolu yarılamışlardı. Arkalarında diğerleri uçaktan çıkıyorlardı.

Bir kere daha Başbakan, sessizce kendilerini seyreden kalabalığı farketti. Merakla sordu: «Olağanüstü bir sessizlikte hepsi, öyle değil mi?»

Cawston'un kaşları çatıldı. «Bekleyenlerin dostça davranmayacağını söylediler.» Ekledi ardından: «Anlaşıldığına göre, önceden hazırlanmış bir gösteri. Otobüslerle geldiler.»

O an, sanki bu sözler bir işaretmiş gibi, kıyamet koptu.

Önce, sanki tutulup da birden salıverilmiş gibi kaynana zırıltıları ve düdükler duyuldu. Sonra çığlıklar başladı; söylenenlerden bazıları anlaşılıyordu: «Namussuz!» «Diktatör!» «Kalpsiz herif!» «Seni indireceğiz!» «Başbakanlığın uzun sürmeyecek!» «Seçime kadar bekle!»

Aynı anda, önceden kararlaştırılmış gibi, tabelâlar birlikte havaya kalktı. O ana kadar bunları gizlemişlerdi ama, şimdi Howden okuyabiliyordu:

MUHACERET BAKANLIĞI:
KANADA'NIN GESTAPOSU

DUVAL'I İÇERİ ALIN,
BUNA HAKKI VAR
ZALİM MUHACERET KANUNLARINI
DEĞİŞTİRİN

İSA BİLE BURADAN
GERİ ÇEVRİLİR

KANADA'NIN HOWDEN'E DEĞİL,
DUVAL'E İHTİYACI VAR

BU KALPSİZ HÜKÛMET
ÇEKİLMELİ

Howden dişlerini sıkarak Cawston'a sordu: «Bunu biliyor muydun?»

«Brian Richardson uyarmıştı», dedi Maliye Bakanı üzüntüyle. «Ona göre bütün bunlar, Muhalefet tarafından parayla tutulmuş. Ama açıkçası, bu kadar kötü olacağını tahmin etmemiştim.»

Başbakan, televizyon kameralarının tabelâlarla bağıran kalabalığa doğru döndüğünü gördü. Bu görüntü akşama bütün ülkede seyredilecekti.

Öfkeli haykırışlar ve ıslıklar yükselirken, terminale doğru ilerlemeye devam etmekten başka yapılacak hiç bir şey yoktu. James Howden Margaret'in koluna girdi ve zorla gülümsedi. «Sanki hiç bir şey yokmuş gibi hareket et», diye zorladı onu, «ve acele etme.»

«Çalışıyorum», dedi Margaret. «Ama biraz zor.»

Terminal binasına girerlerken bağrışlar yok oldu. Bir gazeteci grubu bekliyor, Brian Richardson ise arkalarda dolaşıp duruyordu. Televizyon kameraları daha çok Başbakan ve Margaret'e çevrildi.

Howden'lar duraklarken genç bir gazeteci sordu: «Başbakanım, Duval hakkındaki görüşlerinizi değiştirdiniz mi?»

Vaşington'dan sonra... yüksek yerlerdeki konuşmalar, Başkanın saygısı, kendi başarısı... ilk sorunun bu olması büyük bir saygısızlıktı. Tecrübe, akıl, ihtiyat, hepsi uçup gitti ve Başbakan nefretle konuştu: «Hayır, görüşümü değiştirmedim ve değiştirecek değilim. Bel ki farkında değilsinizdir diye söylüyorum, bu olay sorumsuz kişiler tarafından sahneye konan, önceden hazırlanmış bir siyasî gösteridir.» Howden devam ederken, gazetecilerin kalemleri birbirleriyle yarışıyordu. «Adlarını vermeğe gerek görmediğim bu kişiler, halkın dikkatini hükûmetin başarı gösterdiği daha önemli alanlardan uzaklaştırmak için bu önemsiz olayı kullanıyor-

lar. Ayrıca şunu da belirteyim ki, ülkenin önemli ve büyük kararlar eşiğinde bulunduğu bir sırada devamlı olarak bu önemsiz olayın üstünde duran basın ya sorumsuzdur, ya da kandırılıyor, hatta belki bunların ikisi de doğru.»

Brian Richardson'un telâşla başını salladığını gördü. İyi işte, diye düşündü Howden, gazeteler işleri sık sık istedikleri gibi yansıtıyorlar. Bazan en iyi savunma yolu saldırıdır. Ama daha nazik, öfkesi hafifleyerek devam etti: «Siz baylar, bu konudaki sorulara üç gün önce, sabırla uzun uzun cevaplar verdiğimi hatırlamalısınız. Ama eğer unuttuysanız, hükûmetin Muhaceret Kanununda belirtilen esaslara göre hareket etmek niyetinde olduğuna bir kere daha değineyim.»

Biri alçak sesle: «Yani Duval'i gemide çürümeye bırakacağınızı mı söylemek istiyorsunuz» dedi.

Başbakan tersledi: «Bu mesele beni ilgilendirmiyor.»

Bu, yanlış bir cümle seçimi olmuştu: Konunun kendi yetkisinin dışında olduğunu söylemek istemişti. Ama inatçılığı, ağzından çıkanı değiştirmesine engel oldu.

Akşama bu cümle bir kıyıdan öbürüne yayılmıştı. Radyo ve televizyon bunu tekrarladı, sabah gazetelerinin yazarları da küçük bir değişiklikle hikâyeye şöyle bir başlık koydular:

Duval: Başbakan 'İlgisiz'
Basın, Halk 'Sorumsuz'

12/VANCOUVER, 4 OCAK

Başbakanın uçağı Ottawa hava alanına, Doğu saatına göre öğleden sonra 1.30 dan birkaç dakika önce inmişti. Aynı anda, dört eyalet ve üç zaman dilimi doğuda bulunan Vancouver'de hâlâ sabahtı ve saat, Henri Duval'in geleceğini ve özgürlüğünü kararlaştıracak olan celp kararının yargıcın odasında görüşülme zamanı olan 10.30 a yaklaşıyordu.

Dan Orliffe: «Niçin yargıcın odasında?» diye Yüksek Mahkeme binasının üst katında, koridorda rastladığı telâş içindeki Alan Maitland'a sordu. «Niye bir mahkeme salonunda değil?» Alan, geceleyin acı ve ısırıcı bir rüzgârın elinden kurtulup bir dakika önce girmişti içeri. Şimdi sıcak binada, çevrelerinde büyük bir kalabalık vardı; cüppelerini savurarak aceleyle koşuşan avukatlar; Duval'in dâvasının uyandırdığı ilgiden dolayı, bugün her zamankinden fazla olan gazeteciler.

«Görüşme mahkeme salonunda olacak», dedi Alan aceleyle. «Bak, duramam; bir iki dakikaya kadar çağırılacağız.» Dan Orliffe'in defterini ve kalemini farketmek onu rahatsız ediyordu. Son birkaç gündür o kadar çok şeyle karşılaşmıştı ki: Dan Orliffe'in ilgi çekici haberinin çıktığından bu yana; sonra önceki gün, yeniden ihzar emri için başvurduğu haberi duyulmuştu. Bir sürü sorgu, sual olmuştu: Gerçekten bir davası var mıydı? Ne olacağını tahmin ediyordu? Eğer ihzar emri verilirse sonra ne yapacaktı?..

Mesleğini bahane ederek soruların çoğunu cevaplandırmaktan kaçınmış, ne olursa olsun artık mahkemeye verilmiş bir dâvayı tartışamıyacağını söylemişti. Yargıçların, reklâm arayan avukatlardan hoşlanmadığının farkındaydı ve bundan dolayı şu ana kadar basının gösterdiği ilgi onu eni konu rahatsız ediyordu. Ama onun bu endişesi, iki gündür gazetelerde çıkan başlıkları, radyo ve televizyondaki haberleri önleyememişti...

Daha sonra, önceki gün öğleden sonra başlayarak bütün ülkeden, aralarında birkaç ünlü kişinin bulunduğu, çoğunun adını bile duymadığı yabancılardan telefonlar ve telgraflar yağmağa koyulmuştu. Hepsi kendisine başarılar diliyor, birkaçı para teklif ediyordu: Maitland, çaresiz bir adamın hikâyesinin yine de bu kadar çok ilgi topladığını görerek duygulanmıştı.

Şimdi, Dan Orliffe'le konuşmak için durduğu kısa süre içinde diğer gazeteciler çevresini sarmışlardı. Alan'ın önceki günden hatırladığı taşra gazetelerinden birinin muhabiri Montreal gazetesinden diye düşündü - sordu: «Evet, şu «oda» meselesi nedir?»

Alan açıklamak için bir iki dakika beklemesinin iyi olmadığını düşündü. Bunlar, her zamanki adliye muhabirleri değildi ve yardıma ihtiyacı olduğu zaman basın ona elini uzatmıştı...

«Resmi dâvalar dışında bütün diğer meseleler», diye çabucak açıkladı, «mahkeme salonu yerine yargıcın odasında görüşülür. Ama çoğu kere, bir çok insanı ilgilendiren o kadar çok ayrıntı vardır ki, yargıç belirli bir süre odası haline gelen mahkeme salonuna geçer.»

«Cehennemin dibine!» dedi arkalardan alaycı bir ses. «Şu kanunun ahmaklığını belirten eski lâf neydi?»

Alan sırıttı. «Eğer sizinle aynı fikirde olduğumu söylersem, bu sözlerimi yazabilirsiniz.»

Önden, ufak tefek bir adam: «Duval bugün buraya gelecek mi?» diye sordu.

«Hayır», diye cevap verdi Alan. «Duval hâlâ gemide. Onu gemiden ancak ihzar emri verilirse çıkarabiliriz. Bugünkü görüşme de bu konuda olacak.»

Tom Lewis kısa boylu tıknaz vücuduyla kendine grubun arasında yol açtı. Alan'ın kolunu yakalıyarak: «Haydi gidelim oğlum!» diye onu zorladı.

Alan saatına baktı; hemen hemen 10.30du. «Hepsi bu kadar», dedi gazetecilere. «Hep birlikte içeri girsek iyi olacak.»

«Başarılar dileriz arkadaş!» dedi adamlardan biri. «Senin için dua ediyoruz.»

Dış kapı en son içeri girenin ardından kapanırken, mübaşir: «Susunuz!» diye bağırdı. Küçük, dört köşe mahkeme salonunun ön tarafında, bir kâtibin ardından, eşsiz, kemikli vücuduyla Mr. Justice Willis çevik adımlarla yürüyerek içeri girdi. Willis yargıç kürsüsüne tırmandı, yarım saat içinde, kısa sürelerle karşısına çıkacak yirmi kadar avukata resmi bir selâm verdi ve arkasına bakmadan kendini ustalıkla, kâtibin arkasına yerleştirdiği koltuğa bıraktı.

Tom Lewis yanında oturan Alan'a doğru eğilerek fısıldadı: «Eğer şu adam sandalyeyi biraz daha geciktirirse, yere yuvarlanacak.»

Bir an yargıç, keskin, köşeli yüzü, sert ve fırça gibi gri kaşlarının altındaki iki gün önce Alan'ın dikkatini çeken düşünceli gözlerle onlardan yana baktı. Alan duyup duymadığını merak etti, sonra bunun imkânsız olduğuna karar verdi. Mübaşire yöneltti̇ği kuvvetli, resmî bir baş işaretiyle yargıç duruşmaların artık başlayabileceğini belirtti.

Duvarları maun kaplı mahkeme salonunda çevresine bakınan Alan, Basının, ortadaki geçidin karşısına

raslayan öne yakın iki sırayı tamamen doldurduğunu gördü. Kendi bulunduğu tarafta, önünde ve arkasında, sıraları geldiğinde hazır olmak için, avukat meslekdaşları hukuki belgeleri ya sımsıkı kavramışlar ya da okuyorlardı. Sonra başı arkaya doğru çevrildiğinde, içeri beş adam girdi.

İlk giren, kolundaki yağmurluğuyla alışkın olmadığı bu çevrede karasızlıkla ilerleyen, mavi yünlü elbise giymiş olan Kaptan Jaabeck'di. Ona, Alan'ın şehrin merkezindeki bir avukat bürosunda deniz hukuku üzerine ihtisas yaptığını bildiği iyi giyimli bir adam eşlik ediyordu. Belki de, şirketin avukatıydı bu. İkisi gazetecilerin arkasına oturdular. Alan'ın bir kere rastladığı avukat anlayışla başını sallarken, Kaptan Jaabeck hafif bir gülümsemeyle başını kaldırdı.

Hemen arkadan bir üçlü geliyordu: Cebinde dikkatle katlanmış bir beyaz mendil olan ince çizgili, ütülü elbisesiyle her zamanki gibi düzgün giyimli Edgar Kramer; ikincisi, içeri girerken Kramer'e yol veren - herhalde Muhaceret Bakanlığında bir yardımcı diye düşündü Alan - diş fırçası gibi bıyığı olan iri yapılı bir adam; ikisine de yol gösteren, mahkemedeki kendinden emin havasından mutlaka avukat olduğu tahmin edilen sağlam yapılı, göze çarpan biri.

Mahkeme salonunun ön kısmında, o günün işleri kâtip tarafından birbiri ardından okunmağa başlamıştı. Her ad okunduğunda bir avukat ayağa kalkıp dâvasını kısaca açıklıyordu. Çoğunlukla, yargıcın sorduğu sıradan bir veya iki soru, sonra müracaatın kabul edildiğini belirten bir baş işareti.

Tom Lewis Alan'ı dürttü. «Senin dostun Kramer şu mu, asit şişesi gibi yüzü olan?»

Alan başını salladı.

Tom diğerlerini incelemek için başını döndürdü, bir

dakika sonra da tekrar arkadaşına çevirdi, dudakları sessiz bir ıslıkla büzülmüştü. Fısıldadı: «Kiminle beraber olduğunu gördün mü?»

«Şu gri kostümlü, modeli andıran adam mı?» diye Alan fısıldayarak sordu. «Ben tanımıyorum. Ya sen?»

Tom elini ağzına koyarak arkasından konuştu. «Tabii tanıyorum. A. R. Butler, kuşkusuz. Sana en güçlü silâhlarını çevirmişler oğlum! Kaçmak istiyor musun?»

«Açıkçası», diye mırıldandı Alan, «evet.»

A. R. Butler çok nüfuzlu bir adamdı. Aldığı dâvalarda gösterdiği başarılarla ün yapan Butler'in, inceleme ve tartışmaları öldürücü olabilirdi. Normal olarak yalnız çok büyük davalarla ilgilenirdi. Alan, Muhaceret Bakanlığının onu tutmak için biraz zorlandığını ve yüksek bir ücret ödedeğini düşündü. Basının ilgisinin daha şimdiden artmağa başladığı, Alan'ın dikkatini çekti.

Mübaşir ilân etti: «Henri Duval'in davası - ihzar emri için müracaat.»

Alan ayağa kalktı. «Sayın Başkanım, bu ikinci okumaya kadar bekleyebilir mi?» dedi çabucak. Bu, oradaki diğer avukatlara da gösterilen normal bir nezaket kuralıydı. Listede ondan sonra gelen ve müracaatları bir tartışma gerektirmeyenler, işlerini çabucak görüp gidebilirlerdi. Daha sonra, uzun bir görüşme için bekleyenlerin adları yeniden okunacaktı.

Yargıç başıyla onaylarken mubaşir bir sonraki adı okudu.

Tekrar yerini alırken, Alan omuzuna bir elin dokunduğunu hissetti. A. R. Butler'di bu. Yaşlı avukat Alan'ın konuşması sırasında yerini değiştirerek arkasına geçmişti. Adamdan çevresine bir traş losyonunun kokusu yayılıyordu.

«İyi günler», diye fısıldadı. «Sizin dâvanızda Bakanlığı savunacağım. Adım Butler.» Barodaki bir kı-

demlinin bir gence gösterdiği yakınlıkla gülümsedi ve elini uzattı.

Alan yumuşak, manikürlü eli sıktı. «Evet», diye mırıldandı, «biliyorum.»

«Harry Tolland Nordic Şirketini temsil ediyor.» Yine fısıldıyarak Kaptan Jaabeck'e eşlik eden avukatı işaret etti. «Onlar geminin sahipleri; sanırım biliyorsunuzdur.»

«Hayır» Alan soluk aldı «Bilmiyordum. Teşekkür ederim.»

«Bir şey değil dostum; sadece öğrenmek isteyeceğinizi düşünmüştüm.» A.R. Butler elini tekrar Alan'ın omuzuna koydu. «İlginç bir noktaya dikkati çektiniz; iyi bir karşılaşma olacak.» Arkadaşça bir baş işaretiyle mahkeme salonunun karşı tarafındaki yerine gitti.

Alan adamın inceliğine aynen cevap verip, Kramer'i selâmlamak için karşı tarafa bir göz attı. Bir an Kramer'i kendisini seyrederken yakaladı. Sonra adam, anlamsız bir yüzle başını çevirdi.

Tom eliyle ağzını kapayarak: «Buraya dön ve paltonu bana sür, tam büyük adamın sana dokunduğu yanı», dedi.

Alan sırıttı. «Çok dostça davrandığını düşündüm.» Ama kendinden emin dış görünüşü sadece bir gösterişti. Gerginliğin ve gittikçe artan bir sinirliliğin içini sardığını hissetti.

«Bizim mesleğimizin güzel yönlerinden biri», diye mırıldandı Tom, «bıçağı saplamadan önce herkesin birbirine gülümsemesi.»

İkinci okuma başlamıştı.

Normal olarak, şimdiye kadar mahkeme salonunun hemen hemen boşalması gerekiyordu. Ama henüz, bir iki avukat dışarı çıkmıştı. Duval'i dâvasının uyandırdığı ilgi nedeniyle bekledikleri belliydi.

Hemen önceki bir boşanma dâvası görüşüldü. Şimdi bir bekleyiş havası seziliyordu.

Önceden olduğu gibi, mubaşir seslendi: «Henri Duval'in davâsı.»

Alan ayağa kalktı. Konuşmağa başladığında sesi, ummadığı bir zorlukla çıktı.

«Sayın Başkanım...» Duraladı, öksürdü, sonra sustu. Mahkeme salonu sessizdi. Gazeteciler başlarını çevirdiler. Mr. Justice Willis'in keskin, gri gözleri ona dikilmişti. Yeniden başladı.

«Sayın Başkanım, müracaat eden Henri Duval'in vekili sıfatıyla burada bulunuyorum. Adım Alan Maitland ve saygıdeğer meslekdaşım Mr. Butler» - Alan, A. R. Butler ayağa kalkıp selâm verirken mahkeme salonunun karşı tarafına bir göz attı - Muhaceret Bakanlığının vekili, saygıdeğer meslekdaşım Mr Tolland'sa...» - Alan bir dakika önce aldığı nota baktı - «Nordic Gemi Kumpanyasını temsil ediyor.» Kaptan Jaabeck'in yanındaki avukat ayağa kalktı ve yargıca selâm verdi.

«Peki», dedi Mr. Justice Willis sert bir sesle. «Konu nedir?»

Bütün sertliğine rağmen soruda yine de bir alay gizliydi. Herhalde gazete okuyan, Yüksek Mahkeme üyesi gibi önemli bir kişinin bile, son on bir gün içinde hiç bir şeyi farketmemiş olması imkânsızdı. Yine de bu mahkemenin, yalnız gerçekler ve kanuna uygun isteklerle ilgileneceğini belirten bir hatırlatıcıydı. Ayrıca Alan, iki gün önce ana hatlarını belirttiği savunmasının burada, bütün olarak yeniden tekrarlanması gerektiğinin farkındaydı.

Hâlâ sinirli, zaman zaman sesi titriyerek söze başladı.

«Sayın Başkanın izniyle, davânın nedenlerini açıklıyorum.» Alan Maitland bir kere daha Henri Duval'in

Vastervik'deki durumunu, Kaptan Jaabeck'in kaçağı karadaki Muhaceret memurlarına götürme konusundaki iki teklifini 'reddettiğini' açıkladı. Yine bunun kanunsuz bir tutukluluk hali olduğu ve insan haklarının çiğnendiği görüşünü öne sürdü.

Konuşurken bile, Alan, savunmasının ne kadar zayıf bir noktaya dayandığının farkındaydı. Ama konuşmasının akıcılığının ve kendine güveninin geçen seferkinde az olmasına rağmen, körükörüne bir inat onu devam etmeğe zorluyordu. Konuşurken sağ taraftaki A. R. Butler'in kulak kabartarak kibarca dinlediğinin ve sık sık önündeki kâğıt parçasına not aldığının farkındaydı. Alan onu süzerken, yalnız bir keresinde, usta avukatın yüzünde beliren hafif, hoş görülü gülümseme adamı ele verdi. Kaptan Jaabeck'in de sözlerini dikkatle izlediğini görebiliyordu.

Yine Alan, bu çevrede ne yapması gerektiğini bildiğinden, dâvanın duygusal yönlerine değinmekten kaçındı. Ama konuşma boyunca, kafasının bir köşesinde, genç kaçağın umut ve kedere boyun eğişin garip karışımını birleştiren yüzünü hep hatırladı. Bir iki saat içinde hangisi galip gelecekti: Umut mu, yoksa boyun eğiş mi?

Konuşmasına iki gün önceki sözlerle son verdi: Bir kaçağın bile Muhaceret bürosundan özel bir görüşme istemeğe hakkı olduğunu iddia etti. Eğer bütün gelenlerin böyle bir görüşme isteği reddedilirse, bir süre için kimliğini kaybetmiş olan Kanada doğumlu bir yurttaşa bile kendi ülkesine giriş izninin verilmemesi mümkündü. Daha önce Mr. Justice Willis'in yüzünde bir gülümsemenin belirmesine yol açan sözlerdi bunlar.

Şimdi bu yüzde gülümseme yoktu. Yalnız, kürsüdeki beyaz saçlı ve otoriter adamın yüzünde boş bir ilgisizlik seçiliyordu.

Beceriksizlikle nitelediği on dakikalık konuşmasının sonunda büyük bir tedirginlik duyan Alan yerine oturdu.

Kendinden emin görünüşüyle geniş omuzlu A. R. Butler ayağa kalktı. Zahmet çekmeden soylu bir görünüşe bürünüp - tıpkı Romalı bir senatör gibi, diye düşündü Alan - kürsüye döndü.

«Sayın Başkanım» - kibar, derin sesi mahkeme salonunu doldurdu - «Saygıdeğer genç meslekdaşım Mr. Maitland'ın savunmasını ilgi ve takdirle dinledim.»

Kasıtlı bir duralama sırasında, Tom Lewis fısıldadı: «Piç herif, üstüne basmadan senin tecrübesiz olduğunu söylemeyi becerdi.»

Alan başını salladı. Aynı şeyi düşünmüştü.

Ses devam etti: «İlgiyle dinledim, çünkü Mr. Maitland oldukça basit olan kanunî bir noktayı hiç görülmemiş bir yönüyle ele alarak sundu; takdirime gelince, bir avuç hukukî saman çöpünden tuğla yapması ya da yapar görünmesinden ileriye geliyor.»

Başka birinden gelse bu sözler kaba ve hakaret dolu görünürdü insana. A. R. Butler'in dostça bir gülümsemeyle söylediği sözlerse, içinde azıcık iğneleme bulunan, iyi niyetli bir öğüt gibiydi.

Alan'ın arkasından biri kıkırdadı.

A. R. Butler devam etti: «Belirtmeğe çalışacağım gibi Sayın Başkanım, meselenin özü arkadaşımın müvekkili Mr. Duval'in herkesce bilinen garip derdi. Bu arada, Muhaceret Bakanlığının bu dertle yakından ilgilendiğini de belirteyim... Meselenin özü Duval'in kanunsuz olarak değil, Kanada Muhaceret kanununa uygun bir alakoyma emri dolayısıyla kanunî olarak tutuklu bulunması. Ayrıca saygıdeğer arkadaşımın belirttiğine göre, Duval'i alakoyan **Vastervik'in** Kaptanının bu davranışının tamamen kanuna uygun olduğunu Sayın Baş-

kanıma hatırlatmak isterim. Aslında, eğer geminin kaptanı böyle davranmasaydı...

Akıcı, cilâlı cümleler düzgün bir şekilde biribirini izledi. Alan'ın tökezlediği, kelime aradığı yerlerde A. R. Butler akıcı, ritmik bir kesinlikle konuşuyordu. Alan'ın bu lâfı evirip çevirdiği, bazan tekrarladığı yerlerde A. R. Butler her olayı ayrıntılarıyla anlatıp bir sonrakine geçiyordu.

Savunması ikna ediciydi: Tutuklama kanuniydi; kanunun gerektirdiği her şey yapılmıştı; geminin kaptanı ve Muhaceret bürosu yaptıkları işlerde yanılmamışlardı; bir kaçak olarak, Henri Duval'in hiç bir kanunî hakkı yoktu ve bundan dolayı da özel bir görüşme isteğinde bulunamazdı; Alan'ın hayalî bir Kanada yurttaşına giriş izni verilmemesi hakkındaki iddiası o kadar zayıftı ki buna gülünebilirdi. Ve A. R. Butler - tabii iyi niyetle - güldü.

Alan bunun eşsiz bir gösteri olduğunu kendi kendine itiraf etti.

A. R. Butler sözlerini şöyle bitirdi: «Sayın Başkanım, müracaatın düşmesini ve celp kararının geri alınmasını istiyorum.» Resmi bir selâm verdikten sonra yerine oturdu.

Sanki sahneye bir yıldız çıkmış ve kaybolmuş gibi, küçük mahkeme salonunda bir sessizlik oldu. Mr. Justice Willis: «Konu nedir?» dedikten sonra bir daha hiç konuşmamıştı. Burada duygulara yer olmadığı halde, Alan yine de yargıcın biraz ilgi göstereceğini ummuştu; ama bundan en ufak bir iz bile yoktu. Kürsüdekine bakılırsa sanki bir insandan değil de tuğla ve çimentodan bahsediyoruz, diye düşündü. Yargıç yüksek arkalı koltuğunda kımıldandı, notlarını inceledi, buzlu suya uzanarak bir yudum aldı. Alan gazetecilerin sabırsızlanmağa başladıklarını farketti; bazıları saatlerine bakıyor-

lardı. Bazılarının baskıdan önce gazeteye varmak istediklerini tahmin etti. Saatin on biri geçmesine rağmen, oda hâlâ olağanüstü kalabalıktı. Yalnız başka işleri olan birkaç avukat gitmişti, şimdi başını çevirince arkadaki sıraların daha da dolduğunu farketti.

Alan, ilk olarak, şehrin dışardan gelen sesini duydu: Hızlanıp hafifliyen rüzgâr; trafik; lâstik patlamasına benzeyen bir gümbürtü; uzaktan bir çan; ve deniz kıyısından bir gemi çekenin düdüğü; belki bir gemi hareket ediyordu, tıpkı **Vastervik**'in yakında Duval'le veya Duval'siz yola çıkacağı gibi. Bir dakikaya kadar bunu öğreneceklerdi.

Sessizlikte bir sandalye geriye doğru itildi. Bu şirketin avukatı Tolland'dı. A. R. Butler'ın bal gibi akıcı konuşmasına zıt düşen boğuk bir sesle söze başladı: «Sayın Başkanım izin verirlerse...»

Mr. Justice Willis sertçe başını notlarından kaldırdı, mahkeme salonuna baktı. «Hayır Mr. Tolland» dedi, «sizi zahmete sokmayacağım.»

Avukat selâm verdi ve yerine oturdu.

Demek hepsi bu kadardı.

Yargıcın söze karışması tek bir şey ifade ediyordu. Alan'ın dâvası düşmüştü ve bu yıkılış için başka birinin savunması gereksizdi.

«Ne yapalım?» diye fısıldadı Tom, «hiç olmazsa denedik.»

Alan başını salladı. Zaten yenilmeği beklediğini düşündü.. Ne de olsa, başından beri boş atıp dolu tutmaya çalıştığını biliyordu. Ama yenilgi kesinleşince bunun bozuk bir tadı vardı. Kendi tecrübesizliğinin, mahkemede kelime seçmekteki beceriksizliğinin buna ne ölçüde katkısı olduğunu merak etti. Eğer kendinden daha emin, diyelim ki A. R. Butler kadar ikna edici olsaydı acaba başarıya ulaşabilir miydi?

Başka bir yargıcın - kürsüdeki sert, tatsız adamdan daha sevimli birinin önüne çıkma fırsatını elde etseydi sonuç şimdi daha mı değişik olurdu?

Şimdiki duruma göre olmayacaktı.

Mr. Justice Willis'in kafasında, bildirmek üzere olduğu karar her iki avukat konuşmadan çok önce yerleşmişti. Alan Maitland'ın savunmasının göze çarpan zayıflığını iki gün önce sunuluşundaki ustalığa rağmen anlamıştı.

Ama o zaman celp kararı çıkarmak için yeterli sebep vardı. Ne yazık ki şimdi, yargıcın duyduğu üzüntüye rağmen, şartlar ihzar emri için yeterli değildi.

Mr. Justice Willis, A. R. Butler'ın bir gösterişçi ve pozcu olduğunu düşünürdü. Cevap beklemeyen sorularla dolu akıcı konuşması, tatlılık dolu sözde iyiliğini gösterişi, jüriyi etkiliyebilecek olan ve etkiliyen çantasında hazır sahne hileleriydi ama yargıçlar çoğunlukla daha az etkileniyorlardı. Yine de A.R. Butler'in hukuki bilgisi tartışılamazdı, az önceki konuşmasına da söylenecek söz yoktu.

Mr. Justice Willis, ihzar emri çıkarması isteğini reddedmeliydi, bir dakikaya kadar da edecekti. Ama Alan Maitland'a ve dolayısıyla Henri Duval'e yardımcı olabilecek başka bir yol bulunmasını da içten diliyordu.

Bu dileğin iki nedeni vardı. Bir kere devamlı bir gazete okuyucusu olarak Mr. Justice Willis, vatansız kaçağa Kanada'ya çıkma ve yaşama fırsatı verilmesi gerektiğine inanıyordu. İlk haberde, Muhaceret Bakanlığının daha önce birçok kişi için yaptığı gibi, kanunları bir yana bırakması gerektiğini düşünmüştü. Değil yalnız bunun yapılmadığını, ayrıca hükûmetin de Muhacerette görevli memurları aracılığıyla saçma ve keyfi bir tutumu benimsediğini öğrenmek onu şaşırtmış ve kızdırmıştı.

İkinci nedense, Mr. Justice Willis'in Alan Maitland'da gördüklerini beğenmesiydi. Acemilik ve dil sürçmesi, yargıcın görüşüne göre hiç önemli değildi; iyice bilindiği gibi, mükemmel bir avukatın ünlü hatip Demostenes olması gerekmezdi.

Duval'ın dâvası gazetelere geçtiğinde Mr. Justice Willis, barodaki kıdemli avukatlardan birinin, kaçağa duyduğu ilgiyle hemen kanunî yardım teklifinde bulunacağını tahmin etmişti. Önce kimsenin ortaya çıkmaması onu üzmüş, sonra sadece genç bir avukatın bu boşluğu doldurduğu haberi gizlice sevindirmişti. Şimdi Alan Maitland'ı seyrederken, bu sevinç gurura dönüşmüştü.

Tabii kendisinin bu dâvayla karşılaşması raslantı sonucuydu. Tabii, hiç bir ön yargı yargıçlık görevini etkilememeliydi. Yine de bazan, bir yargıcın yapabileceği küçük şeyler vardı...

Bütün iş Henri Duval'in vekilinin zekâsına bağlı, diye düşündü Mr. Justice Willis.

Yargıç, A. R. Butler'in savunmasını tutmasının nedenlerini kısaca açıkladı. Yargıç, kaptanın Duval'i alakoymasının Muhaceret bürosunun kanunî alakoyma emrine uygun olduğunu bildirdi. Onun için, ,ortada izhar emrinin verilmesini gerektiren bir kanunsuz alakoyma durumu yoktu. Sertçe ekledi: «Müracaat reddedilmiştir.»

Alan üzüntüyle kâğıtları çantasına koyup gitmeğe hazırlanıyordu ki, aynı ses kesin bir tavırla, «Mr. Maitland!» dedi.

Alan ayağa kalktı. «Evet Sayın Başkanım.»

Yargıcın fırça gibi kaşları her zamankinden çatık gibiydi. Alan arkadan ne geleceğini merak etti. Belki sertçe bir azar işitecekti. Çıkmak üzere ayağa kalkan diğerleri yerlerine oturmuşlardı.

«Siz savunmanızda», dedi yargıç sertçe, «Müvekkilinizin Muhaceret tarafından dinlenmeye hakkı olduğunu iddia ettiniz. Bence sizin için en uygun çare, bu görüşme için memurlarının»- Mr. Justice Willis, Edgar Kramer'in ortasında bulunduğu gruba bir göz attı - «kuşkusuz size kolaylık göstereceği Muhaceret Bakanlığına başvurmanız.»

«Ama sayın Başkanım...» diye Alan sabırsızlıkla söze başladı. Umudu kırılmış, bozulmuş olarak sustu. Dolambaçlı yollardan bile Yüksek Mahkeme üyesine şöyle demenin yolu yoktu: «Sizin bana söylediğiniz saçmadır. İşitmediniz mi? Bu gün burada tartışmamızın nedeni, Muhaceret bürosunun böyle bir görüşmeyi reddetmesi. Söylenenleri dinlemediniz mi Yoksa anlamadınız mı? Yoksa sadece uykuya mı dalmıştınız?»

Katı, duygusuz bir yargıcın karşısına çıkmak yeteri kadar kötüydü, diye düşündü Alan. Dâvada aptal yerine konmak zorunda kalmak ayrıca üstüne tuz biber ekiyordu.

«Tabii», dedi Mr. Justice Willis, «eğer Muhaceret bürosu inat ederse, her zaman bir yazılı emir için başvurabilirsiniz, öyle değil mi?»

Öfke dolu sözleri Alan'ın dilinin ucuna kadar geldi. Bu dayanamıyacağı kadar fazlaydı. Dâvayı kaybetmiş olması yetmiyor muydu, bir de...

Birden kafasında beliren bir düşünce onu engelledi. Yanında Tom Lewis'in bir sabırsızlık ve tiksinme karışımıyla dolu yüz ifadesini görebiliyordu. Tom'un da yargıcın saçma öğüdü hakkında kendi duygularını paylaştığı belliydi.

Yine de...

Alan Maitland'ın zihni geçmişle yarış etti... yarı hatırlanan hukuk dersleri... açılıp unutulan tozlu hukuk kitapları... Eğer bulabilirse, bir yerde bir anahtarın gizli

olduğundan emindi... Sonra anılar berraklaştı, parçalar yerlerini aldı.

Alan diliyle dudaklarını yaladı. Kürsüye dönerek yavaşça konuştu: «Sayın Başkanımın isteği...»

Yargıcın gözleri ona dikilmişti. «Evet Mr. Maitland?»

Bir dakika önce Alan, dış kapıya doğru uzaklaşan hafif ayak sesleri duymuştu. Şimdi aynı sesler geri dönüyordu. Ayakların sahibi yerine otururken bir sandalye gıcırdadı. Mahkeme salonundaki diğerleri beklediler.

A. R. Butler'ın gözleri Alan'ın yüzündeydi. Tekrar geri döndü.

Edgar Kramer gerçekten şaşırmıştı. Alan, Kramer'in aynı zamanda garip bir şekilde rahatsız olduğuna da dikkat etti. Birkaç defa yerinde, sanki fiziki bir rahatsızlığı varmış gibi, kıpırdandı.

«Sayın Başkanım, lütfedip» dedi Alan, «son cümleyi tekrarlıyabilirler mi?»

Kaşlar kımıldadı. Bunların altında çok hafif bir gülümseme var mıydı acaba? Karar vermek güçtü.

«Eğer Muhaceret bürosu direnirse, her zaman için yazılı bir emir isteyebileceğinizi söylemiştim» diye cevap verdi. Mr. Justice Willis.

Durumu yavaş yavaş anlamaya başlayan A. R. Butler'ın öfkesi yüzüne yansıdı.

Alan'ın zihninde iki kelime bir top gibi patladı: Kişisel görüş!

Lâf olsun diye açıklanan kişisel görüş... bir yargıcın görüşü, önceki kararıyla ilgisi olmayan, kanunun bir ayrıntısı hakkında söylenen rastgele söz... kişisel görüş, otoriteye bağlı olmayan... yol göstermek için söylenen... Yol göstermek için.

Mr. Justice Willis, sanki kafasından öyle bir düşünce gelip geçmiş gibi, rasgele konuşmuştu. Ama şim-

di Alan, haksız yere ilgisizlik ve uyumakla suçlandırdığı bu kurnaz yargıcın, kafasında rastgele hiç bir şey bulunmadığını anlıyordu.

«Teşekkür ederim Başkanım», dedi. «Yazılı emir için derhal başvuracağım.»

Yazılı emir günümüzde pek uygulanmıyordu. Ama eğer başvurulursa alınabilirdi. Yazılı emir, eski, 'emrediyoruz!.. bir memura görevini yapmasını bildiren... Reformdan bu yana İngiliz krallarının ve günümüzde pek azının kullandığı yargıçların yetkisi.

Bütün mahkemenin kudretini taşıyan, Edgar Kramer'e hitap eden böyle bir yazılı emir, onu geciktirmeden ve daha fazla soru sormadan Alan'ın istediği görüşmeyi yapmağa zorlardı. Ve kişisel görüşüyle de Mr. Justice Willis, isterse yazılı emrin verileceğini belirtmişti.

«Bak nasıl başbaşa verdiler», diye fısıldadı Tom Lewis, «doğrusu, esaslı ter döküyorlar.»

Mahkeme salonunun karşı tarafında A. R. Butler, Edgar Kramer ve şirket avukatı başbaşa vermiş, alçak sesle, telâşlı bir tartışmaya dalmışlardı.

Bir dakika sonra yüzü kıpkırmızı kesilmiş artık hiç de sevimli olmayan A. R. Butler ayağa kalktı ve kürsüye döndü. Güçlükle sürdürdüğü bir nezaketle: «Müvekkilimle birkaç dakika görüşebilmek için Sayın Başkanımın iznini rica ediyorum», dedi.

«Peki.» Yargıç parmaklarını birleştirerek, beklediği sürece tavanı inceledi. Kaçağın vekili umduğu kadar açıkgöz ve zeki çıkmıştı.

Alan yerine oturdu.

«Tanrı kır saçlarını korusun!» diye mırıldandı Tom Lewis.

«Anladın mı?» diye sordu Alan.

«Önce anlamadım», diye fısıldadı Tom. «Şimdi anlıyorum. Senin için çok iyi!»

Alan başını salladı. İçindeki coşkun sevinci belli etmemeğe çalışıyordu.

Yargıcın 'sözde' rasgele konuşmasının karşı tarafı içinden çıkılmaz bir duruma düşürdüğünü biliyordu. Edgar Kramer'in kişiliğinde Muhaceret Bakanlığı derhal iki yoldan birini seçmek zorundaydı: Ya Alan'ın istediği özel görüşmeyi reddetmeye devam edecek, ya da fikirlerini değiştirip kabul edecekti. Eğer ilk yolu seçerlerse, Alan, Kramer'i zorlayacak olan yazılı emir için başvurabilecekti. Ayrıca Alan, yazılı emri almak ve tebliğ etmekte yavaş davranarak, Vastervik denize açıldığında Henri Duval'ın karada, hukukî işlemler dolayısıyla tutulmasını sağlayabilirdi.

Diğer yandan, Edgar Kramer'in ilk görüşmelerinde kurnazca belirttiği gibi, eğer Bakanlık görüşmeyi kabul ederse Henri Duval'i resmen tanımış olacaktı ve bu da diğer hukukî başvurma yollarının açılmasına fırsat verecekti. Bu yoldan işlemleri, bir oldu bittiye getirerek, **Vastervik** Henri Duval'ı geride bırakıp açılana kadar uzatma ihtimali de çok kuvvetliydi.

A. R. Butler tekrar ayağa kalkmıştı. Tümüyle değilse de, iyi niyetli görünüşünün birazına yeniden kavuşmuştu. Ama onun ardındaki Edgar Kramer surat asıyordu.

«Sayın Başkanım, Muhaceret Bakanlığının sizin isteğinize saygı göstererek - kanunî yönden böyle yapmak zorunda olmadığı halde - arkadaşımın müvekkili Mr. Duval'in dâvasının özel olarak dinlenmesine karar verdiğini bildiririm.»

Mr. Justice Willis öne doğru eğilerek, sert bir sesle: «Ben böyle bir şey istemedim», dedi.

«Eğer Sayın Başkanım müsaade ederlerse...»

«Böyle bir istekte bulunmadım», diye yargıç sert bir sesle tekrarladı. «Eğer Bakanlık, bir görüşme yapma yolunu seçerse bu karar sadece kendisini ilgilendirir. Buradan gelen her hangi bir baskı yoktur. İyice anlaşıldı mı Mr. Butler?»

A. R. Butler yutkunur gibiydi. «Evet Sayın Başkanım, anlaşıldı.»

Yargıç, Alan'a dönerek sertçe sordu: «Tatmin oldunuz mu Mr. Maitland?»

Alan ayağa kalktı. «Evet Sayın Başkanım», diye cevap verdi. «Tamamen.»

A. R. Butler'la Edgar Kramer arasındaki ikinci bir telâşlı tartışma oldu. Kramer önemli bir noktaya dokunuyor gibiydi. Avukat birkaç kere başını salladı; sonunda gülümsüyordu. Tekrar yargıca döndü.

«Son bir şey daha var Başkanım.»

«Evet?»

A. R. Butler yan gözle Alan'ı süzerek sordu: «Acaba Mr. Maitland'ın bu konuyu biraz daha tartışacak zamanı var mı?»

Mr. Justice Willis kaşlarını çattı. Bu, boşuna zaman harcamaktı. İki tarafın vekilleri arasında yapılacak özel görüşmeler mahkemeleri ilgilendirmezdi.

Butler adına utanan Alan başını salladı, «Evet», diye cevap verdi. Şimdi artık isteğine ulaştığına göre, yardımcı olmamanın bir anlamı yok diye düşündü.

Yargıcın çatık kaşlarını görmezlikten gelen A. R. Butler, yumuşak bir sesle: «Mr Maitland'ın bu noktada bize yardımcı olduğuna sevindim», dedi, «çünkü bazı özel durumlardan ötürü bu dâvanın çabucak halledilmesi gerekiyor. Bunun için Muhaceret Bakanlığı, özel görüşmenin bugün Mr. Maitland ve müvekkiline uygun olan bir zamanda yapılmasını teklif ediyor.»

Alan, usta bir balıkçı tarafından oltaya yakalandı-

ğını farketti. Bir dakika önce sorulan soruya istekle evet diyeceği yerde itiraz edebilir, başka bir işi olduğunu ileri sürebilirdi...

Düşünülecek olursa, yine berabere duruma gelmişlerdi.

Mr. Justice Willis'in sert bakışı üzerindeydi. «Bunu kararlaştırabiliriz. Size uygun mu Mr. Maitland ?»

Alan duraladı, sonra yan gözle omuz silken Tom Lewis'e baktı. Alan, aynı şeyi düşündüklerini biliyordu: Edgar Kramer bir kere daha, tek çareleri olan erteleme hilesini farketmiş, anlamıştı. Özel sorgu bugün öğleden sonra yapılacağına göre, bundan sonraki hukukî işlemler bile **Vastervik**'in Henri Duval'i geride bırakıp açılmasını sağlayacak kadar uzun sürmeyebilirdi. Bir dakika önce avucunun içindeymiş gibi gözüken zafer, şimdi çok uzaklardaydı.

Alan kaderine razı olarak : «Evet Sayın Başkanım, uygun», dedi.

A. R. Butler tatlılıkla gülümserken gazeteciler kapıya doğru koşuştular. Onların önünde yalnız tek bir kişi vardı - her yanı gergin, yüzünde bir acı ifadesi olan Edgar Kramer, mahkeme salonunu telâşla, hemen hemen koşarak terk ediyordu.

2

Alan Maitland mahkeme salonundan çıkar çıkmaz, telefonla sonucu bildirip dönen gazetecilerle çevrelendi.

«Mr. Maitland, şimdi ihtimaller neler ?»... «Duval'i ne zaman göreceğiz ?»... «Hey Maitland ! Şu özel görüşme de ne oluyor ?»... «Evet, bunun nesi bu kadar

özel ?»... «Bize şu emir meselesini anlatsana. Yanlış bir şey mi yaptın ?»

«Hayır», diye tersledi Alan. «Yanlış manlış yapmadım.»

Başka gazeteciler de gruba katılıyor, zaten kalabalık olan koridoru tıkıyorlardı.

«Öyleyse bu ne...»

«Bakın», diye itiraz etti Alan. «Henüz mahkemede olan bir dâva hakkında konuşamam. Hepiniz bunu biliyorsunuz.»

«Gel de bunu bizim yazı işleri müdürüne anlat dostum...»

«Bu kadar bağırdığımıza göre, bari bize bir şeyler söyle».

«Peki», dedi Alan. Ani bir sessizlik oldu. Diğer mahkemelerden çıkan insanların itip kakmasıyla iyice sıkıştılar.

«Açıkçası durum şu : Muhaceret Bakanlığı müvekkilimin dâvasının özel olarak dinlenmesini kabul etti.»

Geçenlerden bazıları Alan'a merakla baktılar.

«Sorguyu kim yapar ?»

«Çoğunlukla, Muhacerette görevli yüksek memur.»

«Genç Duval de orada olacak mı ??»

«Tabii», dedi Alan. «Sorulara cevap vermesi gerekiyor.»

«Ya sen ?»

«Evet, ben de orada olacağım.»

«Nerede olacak... bu görüşme ?»

«Muhaceret binasında.»

«Biz içeriye girebilir miyiz ?»

«Hayır. Bu bir bakanlık sorgusu olduğu için, halka ve basına açık değildir.»

«Daha sonra bir bildiri verilecek mi ?»

«Bunu Mr. Kramer'e sormak zorundasınız.»

Biri mırıldandı : «Şu inatçı mezar kaçkınına !»

«Duval'in ülkeye girmesine izin vermediklerine göre, bu sorgunun ne faydası dokunacak ?»

«Bazan resmî sorgu sırasında, önemli bazı yeni gerçekler ortaya çıkar.» Ama Alan bunun zayıf bir umut olduğunu biliyordu. Genç kaçağın tek çaresi, şimdi engellenen hukukî ertelemeydi.

«Bu sabah olanlar hakkında ne düşünüyorsunuz ?»

«Özür dilerim. Bunu tartışamam.»

Tom Lewis sessizce Alan'ın yanında belirdi.

«Merhaba» diye onu selâmladı Alan. «Nerelere kayboldun ?»

Ortağı alçak sesle cevap verdi : «Kramer'i merak etmiştim, onu izledim. Neyse, sevgili dostum Butler'la zamanı kararlaştırdınız mı ?»

«Konuştuk. Saat dörtte yapılmasına karar verdik.»

Bir gazeteci sordu : «O nedir ?»

Alan cevap verdi : «Özel sorgu saat dörtte olacak. Şimdi artık izin verirseniz, o zamana kadar yapacak bir çok işim var.»

Kendini kalabalıktan kurtararak Tom Lewis'le birlikte uzaklaştı.

Gazetecilerden iyice uzaklaşınca Alan : «Kramer hakında ne diyordun ?» diye sordu.

«Aslında hiç bir şey. Sadece tuvalete gitmek için acele ediyormuş. Orada, tam arkasında durdum; bir, iki dakika çok acı çekti. Zavallı herifin prostattan derdi olduğunu tahmin ettim.»

Bu, Edgar Kramer'in mahkemedeki sabırsızlığını, sonlara doğru göze çarpan rahatsızlığını açıklıyordu. Önemsiz bir noktaydı; yine de Alan bunu kafasının bir köşesine yerleştirdi.

Yürüyerek alt kattaki giriş salonuna giden geniş taş merdivenlere varmışlardı.

Arkalarından yumuşak bir ses : «Mr. Maitland, son bir soruyu daha cevaplandırabilir misiniz ?» dedi.

«Daha şimdi söyledim...!» Alan döndü ve durdu.

«Bütün bilmek istediğim», dedi Sharon Devereaux masum bakışlı gözleriyle «yemeği nerede yiyeceğiniz ?»

Şaşıran ve sevinen Alan sordu : «Sen nereden çıktın ?»

«Çıkmak da tam yerinde», dedi Tom. Kadife ve tülden yapılmış ufacık bir şey olan Sharon'un şapkasına bakıyordu. «Bana tam bunu hatırlatıyorsun».

«Mahkemedeydim» Sharon gülümsedi. «Arkalara sıkışmıştım. Pek şey anlamadım ama, Alan'ın bir harika olduğunu düşünüyorum, öyle değil mi ?»

«Tabii !», dedi Tom Lewis. «Sadece yargıcı elde edebildi ama gerçekten harikaydı.»

«Avukatların konuşkan olmaları gerekmez mi ?» dedi Sharon. «Kimse, benim yemek hakkındaki soruma cevap vermedi.»

«Bir şey düşünmemiştim», dedi Alan, sonra birden canlandı. «Tam yazıhanenin orada sana güzel bir pizza ziyafeti çekebiliriz.»

Sharon'u aralarına alarak birlikte merdivenlerden aşağıya inmeğe başladılar.

«Veya bol, salçalı spagetti», diye zorladı Tom. «Etli, sıcak salçayla, şu ağzının iki ucunu gıdıklıyan ve çenende iki dere gibi birleşen türünden.»

Sharon bir kahkaha attı. «Bir gün yaparız bunu. Aslında buraya, büyükbabamın seninle görüşmek istediğini söylemeye geldim. İşlerin ne durumda olduğunu, doğrudan doğruya senden öğrenmeyi çok istiyor.»

Nereye giderlerse gitsinler, Sharon'la beraber olmak çok çekiciydi. Yine de Alan kuşkuyla saatine baktı.

«Uzun zaman almaz», diye Sharon onu ikna etti.

«Büyükbabamın Georgia'da bir odası var. Şehre indiği zamanlar kullanıyor; şimdi de orada.»

«Yani orada devamlı bir oda mı kiraladığını söylemek istiyorsun ?» diye sordu Tom merakla.

«Biliyorum.» Sharon başını salladı. «Bunun büyük bir müsriflik olduğunu her zaman ona söylüyorum. Bazan haftalarca kulanılmadan boş kalıyor.»

«Ben bu duruma üzülmezdim», dedi Tom kayıtsızlıkla. «Sadece, şimdiye kadar aynı şeyi yapmayı düşünmediğime üzüldüm. Daha dün şehirde bir sağanağa yakalandım, girebileceğim sadece bir eczane vardı.»

Sharon tekrar güldü. Merdivenlerin altında durdular.

Bir an Tom Lewis'in bakışları ikisinin yüzü arasında gidip geldi: Sharon, neşeli, alçak gönüllü; Alan, şu anda kafası hâlâ sabahki görüşmenin yapıldığı mahkeme salonuyla meşgul olduğu için ciddi, düşünceli. Yine de dış görünüşteki bütün farka rağmen, diye düşündü Tom Lewis, ikinizin arasında sıcak bir ilgi var. Aynı şeylerden hoşlanabileceklerini tahmin etti. Bunun farkında olup olmadıklarını merak etti.

Evdeki hamile karısını hatırlayınca, Tom, sorumsuz bekârlık günlerinin hasretiyle belli etmeden içini çekti.

«Gelmeyi çok isterim», dedi Alan. Sharon'un koluna girdi. «Ama biraz acele edersek kusura bakar mısın? Öğleden sonraki sorguda bulunmak zorundayım.» Senatör Devereaux'ya nezaket gereği, işlerin şu ana kadarki durumu hakında bilgi vermek için ancak vakti olduğuna karar verdi.

Sharon sordu: «Siz de bize katılacaksınız Mr. Lewis, değil mi ?»

Tom başını salladı. «Teşekkürler, bu benim işim değil. Ama sizinle otele kadar yürürüm.»

Alan ve Tom, Senatör'ün torununun iki yanına geçip Hornby sokağına açılan kapıdan Yüksek Mahkeme binasının kalabalık salonundan çıktılar. Dışardaki boş, dar sokağın keskin ve ısırıcı soğuğu binanın içindeki sıcakla taban taban zıttı. Acı bir rüzgâr bir an onları oldukları yerde durdurdu, Sharon yakası samur kürklü paltosuna iyice sarındı. Alan'ın yakınlığından sevinç duyuyordu.

«Rüzgâr denizden esiyor», dedi Tom. İleride bir kaldırım onarımı vardı ve Tom önden, trafiğin arasından dikatsizce Hornby'nin kuzey batısına doğru ilerliyerek Batı Georgia'ya döndü. «Bu, kışın en soğuk günü olmalı.»

Sharon, bir eliyle hiç de pratik olmayan şapkasını sıkı sıkı tutuyordu. «Ne zaman denizi düşünsem aklıma senin kaçak ve hiç bir zaman karaya çıkmamanın nasıl bir şey olacağı geliyor» dedi Alan'a «Gemi, gazetelerin söylediği kadar kötü mü ?»

Alan kısaca cevap verdi : «Daha bile kötü.»

«Eğer dâvayı kazanamazsan, bunu çok önemsiyecek misin, ama gerçekten demek istiyorum ?»

Alan, kendisini bile şaşırtan bir şiddetle cevap verdi : «Hem de çok önemsiyeceğim. Vatanımın kimsesiz birini geri çevirecek kadar çürümüş, kokuşmuş olduğu sonucuna varacağım. Üstelik bu, iyi bir adam; genç, bir değer kazanacak...»

Tom Lewis yavaşça sordu : «Değerli biri olduğundan emin misin ?»

«Evet.» Alan şaşırmış gibiydi. «Sen değil misin ?»

«Hayır», dedi Tom. «Emin olduğumu sanmıyorum.»

«Niçin ?» Bu soru Sharon'dan gelmişti.

Batı Georgia sokağına gelmişlerdi, ışıkları bekleyip yeşil yanınca karşıya geçtiler.

«Nedenini söyle», diye üstledi Sharon.

«Bilmiyorum», dedi Tom. Tekrar Hornby'i geçip Georgia Oteline ulaştılar ve giriş kapısında, rüzgardan biraz olsun korunarak durdular. Havada, yağmur yağacağını belirten bir nemlilik vardı. «Bilmiyorum», diye tekrarladı Tom. «Kesin bir şey değil. Sanırım bir çeşit işgüdü.»

Alan hemen sordu : «Senin böyle düşünmene yol açan nedir ?»

«Kaptana celp kararını götürdüğümde Duval'la konuştum. Onunla görüşebilir miyim diye sormuştum sana hatırlıyor musun?»

Alan başını salladı.

«İyi işte, konuştum ve onu sevmeğe çalıştım. Ama bir yerde bir kusur olduğu hissine kapıldım; bir zayıflık. Sanki tam ortasında bir çatlak vardı; belki bu kendi kabahati değil, belki geçmişinin etkisi »

«Ne gibi bir çatlak ?» Alan kaşlarını çattı.

«Sana bunu tam olarak açıklıyamıyacağımı söyledim. Ama bana eğer onu karaya çıkarıp göçmen olarak kabul edersek sanki parçalara ayrılacakmış gibi geldi.»

«Bu oldukça belirsiz değil mi ?» dedi Sharon. Sanki Alan'ın çok sevdiği bir şeye dil uzatılıyormuş gibi, koruma ihtiyacını duyuyordu.

«Evet», diye cevap verdi Tom. «Şimdiye kadar bahsetmememin nedeni de bu.»

«Haklı olduğunu sanmıyorum», dedi Alan kısaca «Ama haklı olsan bile, hukuki durumu değiştirmez; Duval'in haklarını ve bütün diğerlerini.»

«Biliyorum» dedi Tom Lewis. «Kendi kendime de bunu tekrarlayıp duruyorum.» Gitmeye hazırlanarak paltosunun yakasını iyice kapadı. «Neyse, öğleden sonrası için başarılar !»

3

Alan'la Sharon asansörden çıkıp halı kaplı koridorda ilerlerken on ikinci kattaki otel odasının büyük, çift kanatlı kapılarının açık olduğunu gördüler. Tom Lewis'i sokakta bırakıp yukarı çıkmaya başladıklarından beri, Sharon'un yakınlığı ona heyecan vermeğe başlamıştı. Odaya girerlerken bu izlenimi hâlâ devam ediyordu. Alan yaşlı bir uşağın odanın ortasındaki beyaz örtülü masaya, servis arabasındaki yemekleri boşaltmakta olduğunu gördü.

Senatör Devereaux yastıklı bir koltuğa oturmuş, arkasını kapıya dönmüş, dairenin oturma odasının ortasındaki pencereden görünen limanı seyrediyordu. Sharon'la Alan'ın içeriye girdiğini duyunca yerinden kalkmadan başını çevirdi.

«Sharon, hayatım, günün kahramanını ustalıkla yakaladığından dolayı seni tebrik ederim» Senatör Alan'a elini uzattı. «Büyük başarınızdan ötürü sizi kutlamama izin verin oğlum.»

Alan uzatılan eli sıktı. Bir an Senatörün, geçen görüşmelerinden bu yana çok zayıflayıp yaşlanmış olması onu hayrete düşürdü. Yaşlı adamın yüzündeki pembelik yok olmuş, benzi iyice sararmıştı. Sesi, geçen görüşmeye oranla daha zayıf çıkıyordu.

«Aslında, ortada bir başarı falan yok,» dedi Alan sıkılarak. «Korkarım, en ufak bir şey bile beceremedim.»

«Saçma, oğlum ! Yine de utangaçlık size yakışıyor. Bir dakika önce, haberlerde zaferinizin övgüsünü dinledim.»

«Neler söylediler ?» diye sordu Sharon.

«Bunu, başımızdaki hükûmetin canavarca diktatörlüğüne karşı insanlığın kazandığı kesin bir zafer diye nitelediler.»

Alan kuşkuyla sordu: «Gerçekten bu kelimeleri mi kullandılar ?»

Senatör elini salladı. «Belki biraz değiştirdim söylerken, ama haberin özü buydu. Savunması çok iyi olan başarılı genç avukat Alan Maitland karşı tarafı bozguna uğrattı, diye tanımladı.»

«Eğer biri bunu gerçekten söylediyse, işin esasını inceliyenler bayağı eğlenecek.» Yaşlı garson yanlarında dolaşıp duruyordu. Alan paltosunu çıkarıp adama verdi, o da bunu dolaba astıktan sonra sesizce çekildi. Sharon bitişik bir kapıdan kayboldu. Alan gözleriyle onu izledikten sonra, pencerenin kenarındaki koltuğa oturup Senatöre doğru döndü. «Geçici bir üstünlük sağladığımız doğru. Ama biraz da aptallığımdan, bu üstünlüğün bir bölümünü kaybetmeyi başardım.» Yargıcın odasında olanları, en son A. R. Butler tarafından nasıl faka bastırıldığını anlattı.

Senatör Devereaux anlayışla başını salladı. «Şu durumda bile, çabalarınızın harika bir sonuç verdiğini söyleyeceğim.»

«Gerçekten öyle», dedi Sharon onlara katılmak üzere geri dönerken. Üstünde hafif yünlüden bir elbise vardı, paltosunu çıkarmıştı. «Alan, tek kelimeyle şaheserdi.»

Alan kaderine razı olarak gülümsedi. İtiraz etmek boşunaydı. «Yine de» dedi, «Henri Duval'i göçmen olarak kabul ettirmemize daha çok var.»

Yaşlı adam bakışlarını kıyıya, limana çevirip hemen bir cevap vermedi. Alan başını çevirince, rüzgârın sularını köpürttüğü Burrard İnlet'i ve dalgalarla ıslanan Kuzey Kıyısını görebildi. Bir gemi limandan ayrılıyordu - ağırlığından iyice sulara gömülmüş, Japon bayrağı taşıyan zahire yüklü bir gemi. Ötede başka gidip gelenler

vardı: Gemiler ve insanlar, yükler, alışveriş, işlek bir limanın koşuşmaları.

Sonunda Senatör: «Tabii, sonuçta bizim kaçağı göçmen olarak kabul ettirmeyi başaramıyabiliriz,» dedi. «İnsan çarpışmaları kazanıp savaşı kaybedebilir. Ama çarpışmaların önemini hiç bir zaman aklınızdan çıkarmayın oğlum. Özelikle siyasî konularda.»

«Sanırım, bundan daha önce bahsetmiştik Senatörüm», diye Alan söze karıştı. «Ben siyasetle değil, yalnız müvekkilim için en iyi olanı yapmakla ilgileniyorum.»

«Pek tabii! Pek tabii!» Yaşlı adamın sesinde ilk kez bir acılık vardı. «Bunu belirtmek için de hiç bir fırsatı kaçırmadığınızı sanırım. Kusura bakmazsan, bazan bir gencin haklı olduğunu iddia etmesi kadar sıkıcı şey yoktur.»

Alan bu ihtarla kızardı.

«Ama» dedi Senatör, «çalışmalarınızın bazı çevrelerde yarattığı bozgundan ötürü sizi kutlarsam, umarım benim gibi eski bir politikacıyı bağışlarsınız».

«Sanırım bundan bir zarar gelmez.» Alan konuşmayı şakaya dökmek istiyordu. İçinde, boş yere kaba davrandığını hisseder gibiydi.

Arkalarında telefon çaldı. Yeniden sessizce beliren garson buna cevap verdi. Alan adamın, bu özel odanın adetlerine alışıkmış ve Senatöre daha önce birkaç kere hizmet etmiş gibi, rahatlıkla davrandığına dikat etti.

Senatör, Alan'la Sharon'a: «Neden siz, iki genç yemek yemiyorsunuz?» diye sordu «Tam arkanızda, sanırım ihtiyacınız olan her şeyi bulacaksınız.»

«Peki», dedi Sharon, «ama siz hiç bir şey yemiyecek misiniz büyükbaba?»

Senatör başını salladı. «Belki daha sonra hayatım; şimdi değil.»

Garson telefonu yerine bıraktı ve yaklaştı. «Otta-

wa'yı verdiler sir», diye bildirdi, «Mr. Bonar Deitz bekliyor. Buraya mı bağlayayım ?»

«Hayır, yatak odasına geçeceğim.» Yaşlı adam koltuğundan doğruldu, sonra bu çaba sanki çok fazla gelmiş gibi tekrar yerine düştü. «Hey Tanrım, bugün galiba biraz ağırım.»

Sharon ilgiyle ona yaklaştı. «Büyükbabacığım, bu kadar çok yormamalısınız kendinizi.»

«Boş lâf, saçmalık !» Senatör uzanıp Sharon'un elini tuttu, o da ayağa kalkmasına yardım etti.

«İzin verir misiniz sir ?» Alan kolunu uzattı.

«Hayır, teşekkür ederim oğlum. Henüz bir desteğe ihtiyacım yok. Sadece, yerçekimini yenmek için biraz yardım gerekiyor. Dolaşmayı her zaman kendi başıma becerdim, umarım daima da beceririm »

Bu sözlerin ardından, Sharon'un az önce çıktığı kapıdan içeri girdi ve kapıyı çekti.

«Sağlığı iyi mi ?» diye Alan kuşkuyla sordu.

«Bilmiyorum.» Sharon'un gözleri kapıdaydı. Tekrar Alan'a dönerek ekledi: «Olmasa bile, benim hiç bir şey yapmama izin vermez. Neden bazı insanlar bu kadar dikkafalıdır ?»

«Ben dikkafalı değilim.»

«Pek fazla sayılmaz.» Sharon güldü. «Sana ara sıra esiyor. Neyse, yemek yiyelim.»

Masanın üstünde et suyu, karides kokteyli, salçalı hindi kanadı, jöleli dil vardı. Yaşlı garson aceleyle ilerledi.

«Teşekkür ederiz», dedi Sharon. «Servisi biz yaparız.»

«Peki Miss Devereaux.» Adam başını saygıyla eğerek çift kanatlı kapıyı ardından kapayıp ikisini yalnız bıraktı.

Alan iki tabak çorba doldurup birini Sharon'a verdi.

Ayakta durarak içtiler.

Alan'ın kalbi çarpıyordu. «Bütün bunlar bittiğinde». dedi yavaşça, «seni ara sıra görecek miyim?»

«Tahmin ederim.» Sharon gülümsedi. «Yoksa bütün gün mahkemenin çevresinde dolaşmak zorunda kalabilirim.»

Drive'daki evde görüştükleri gün farkettiği parfümü duyabiliyordu. Sharon'un gözlerinde yansıyan alayı, belki başka bir şeyi de.

Alan çorba kâsesini bıraktı. İkna edici bir tavırla: «Seninkini bana ver», dedi.

Sharon itiraz etti: «Daha bitirmedim.»

«Ziyanı yok.» Uzanarak aldı ve masanın üstüne bıraktı.

Ellerini uzatı, Sharon ona doğru geldi. Yüzleri çok yakındı. Kolları Sharon'u sardı, dudakları yavaşça birleşti. Soluksuz bırakan harika bir duyguyla, kendini havalarda uçuyormuş gibi hissetti.

Bir dakika sonra çekingenlikle genç kızın saçlarına dokundu ve fısıldadı: «Bunu Noel sabahından beri yapmak istiyordum.»

«Ben de», dedi Sharon neşeyle. «Niçin bu kadar çok bekledin ?»

Tekrar öpüştüler. Hafif aralık duran kapıdan Senatör Devereaux'nun boğuk sesi, sanki başka bir dünyadan geliyormuş gibi duyuluyordu. «...tam darbeyi indirmenin sırası Bonar... tabii meclisi sen yöneteceksin... Howden kendini koruyacak... harika oğlum, harika!...» Alan'a bu sözler önemsiz, kendisiyle ilgisiz geliyordu.

«Büyükbabamı düşünme», diye fısıldadı Sharon. «Ottowa'yla yüzyıl konuşabilir.»

«Sus, konuşma», dedi Alan. «Zamanı boşuna harcıyorsun.»

On dakika sonra ses kesildi ve ayrıldılar. Bir aradan

sonra, Senatör Devereaux ağır ağır yürüyerek içeri girdi. Masaya bakan divana yavaşça oturdu. Yemeklere hiç dokunulmamış olduğunu gördüyse de, bu konuda hiç bir şey söylemedi.

Soluk almak için duraladıktan sonra: «Fevkalâde haberlerim var», diye bildirdi.

Tekrar gerçeğe dönen Alan, sesinin normal çıkacağını umarak sordu: «Hükûmet boyun eğdi mi ? Duval'in yerleşmesine izin verecekler mi ?»

«Önemli olan bu değil.» İhtiyar adam başını salladı. «Aslında, bunu yaparlarsa bizim şimdiki plânımızı bozarlar.»

«Öyleyse ne ?» Şimdi Alan'ın iki ayağı da yere basmıştı. Siyasetin hâlâ önde gelmesinden ötürü duyduğu rahatsızlığı tekrar hissetti.

«Hadi Büyükbaba», dedi Sharon, «söyle artık.»

«Yarın Ottawa'da», dedi Senatör gururla, «Muhalefet partisi Avam Kamarasında genç dostumuz Henri Duval için bir tartışma sahneye koyacak.»

«Bunun, bir yararının dokunacağını sanıyor musunuz ?» diye sordu Alan.

Senatör sertçe cevap verdi: «Bir zararı da dokunmaz, öyle değil mi? Müvekkilinizin adının haberler arasında yer almasına da çok yardım eder.»

«Evet», diye kabullendi Alan. Düşünceli düşünceli başını salladı. «Bu yönden bize gerçekten yardımı olur.»

«Bundan eminim oğlum. Dolayısıyla, öğleden sonraki özel sorguda başkalarının da aynı amaç için sizinle birlikte çalıştıklarını aklınızdan çıkarmayın.»

«Teşekkür ederim Senatörüm, çıkarmam.» Alan saatine baktı ve artık kalkmasının yerinde olacağına karar verdi. Sharon'un yakınlığını iyice farkederek garsonun paltosunu astığı dolaba doğru yürüdü.

«Öğleden sonrayla ilgili», dedi Senatör Devereaux

alçak sesle, «küçük bir öğüdüm var.»

Paltosunu giyen Alan döndü. «Evet sir ?»

Yaşlı adamın gözlerinde hafif bir alaycılık vardı. «Görüşmeden önce bir ara» dedi, «dudak boyası izlerini silerseniz iyi olacak.»

Saat dörde beş kala Muhaceret Bakanlığı görevlilerinden biri Alan Maitland'ı kıyıdaki Muhaceret binasında, Henri Duval'la ilgili özel görüşmenin yapılacağı toplantı odasına soktu.

Alan buranın tam bir çalışma odası olduğuna dikkat etti; dört buçuk metre eninde ve bunun iki katı boyunda, dört duvarı tavana kadar buzlu camla örtülü lambri kaplı bir oda. Yine cilâlı basit bir çalışma masası odanın ortasını kaplıyordu, bunun çevresine beş tahta sandalye dikkatle yerleştirilmişti. Masanın üzerine, her sandalyenin önüne gelecek şekilde bir deste kâğıt ve yontulmuş bir kalem konmuştu. Aynı çizgi üzerinde, dört kül tablası, eşit aralıklarla masa boyunca dizilmişti. Yandaki daha küçük bir masanın üzerinde, bardaklar ve bir sürahi buzlu su duruyordu. Odada başka eşya yoktu.

Alan'dan önce üç kişi gelmişti. Bunlardan ilki, şimdiden kucağına defterinin boş bir sayfasını açarak yerleşmiş olan ve dikkatle manikürlü ellerini inceleyen kızıl saçlı steno kızdı. İkincisi de, masanın bir köşesine teklifsizce tünemiş olan A. R. Butler. Sabahki sorguda Edgar Kramer'le birlikte olan iri yapılı ve kaytan bıyıklı adam Butler'la sohbet ediyordu.

Alan'ı önce A. R. Butler gördü.

«Hoşgeldiniz ve tebrikler!» Avukat ayağa kalkarak, yüzünde geniş ve sıcak bir gülümsemeyle elini uzattı. «Akşam gazetelerine bakılırsa, şu anda bir halk kahramanının huzurunda bulunuyoruz. Sanırım gazeteleri görmüşsünüzdür.»

Alan utanarak başını saladı. «Evet, korkarım gör-

düm.» Sharon'la Senatör'ün yanından ayrılır ayrılmaz **Post** ve **Colonist**'in ilk baskılarından satın almıştı. Her iki gazetede de yargıcın odasındaki görüşme, Alan'ın dikkati çeken resimleriyle birlikte ilk sayfada en geniş yeri tutuyordu. Dan Orliffe **Post**'daki makalesinde «kurnaz hukukî oyunlar», «başarılı bir Maitland darbesi» ve «tedbirli bir zafer» gibi cümleler kullanmıştı. Hâlâ Henri Duval hakkında **Post** kadar ateşli olmayan **Colonist**, yazdıklarının çoğu epey doğru olmakla birlikte, Alan'dan bu kadar övgüyle bahsetmemişti.

«Neyse», dedi A. F. Butler tatlılıkla, «basın olmasa biz avukatlar ne yapardık. Bütün kusurlarına rağmen, bizim tek reklâm yolumuz bu. Ah, özür dilerim, Mr. Tamkynhil'le tanışıyor muydunuz ?»

«Hayır», dedi Alan, «daha önce görüştüğümüzü sanmıyorum.»

«George Tamkynhil», dedi bıyıklı adam. El sıkıştılar. «Bakanlıkta çalışıyorum Mr. Maitland. Sorguyu ben yöneteceğim.»

«Mr. Tamkynhil'in bu tür konularda çok tecrübesi vardır», dedi A. R. Butler. «Çok adil davrandığını göreceksiniz.»

«Teşekkür ederim.» Alan bekleyip görmeğe karar verdi. Ama hiç olmazsa, sorguyu yönetecek kişinin Edgar Kramer olmadığına sevinmişti.

Kapı hafifçe vurulduktan sonra açıldı. Ünüformalı bir muhaceret memuru, Henri Duval'ı içeri soktu.

Alan Maitland Duval'i son gördüğünde fıçıları temizlemekte olan genç kaçağın saçları keçeleşmiş, kendisi kir pas içinde kalmıştı. Tersine, bugün yıkanmış, temizlenmiş, traş olmuş ve uzun siyah saçlarını dikkatle taramıştı. Giyimi basitti : Önceki gibi pamuklu eski bir pantalon, soluk mavi bir denizci ceketi giymiş, ayağına

da Alan'ın gemi tayfalarından birinin verdiğini tahmin ettiği eski bez pabuçlar geçirmişti.

Ama her zamanki gibi dikkati çeken yüzü ve gözleriydi : Yuvarlak, güçlü, çocuksu hatları olan bir yüz ve yine de derinliklerinde bir kuşku gizlenen, zekâ dolu, etkileyici, derin bakışlı gözler.

Tamkynhil'in bir baş işaretiyle üniformalı memur çekildi

Kapıda duran Henri Duval'in bakışları çabucak bir yüzden diğerine kaydı. En son Alan'ı gördü ve yüzüne, tanıdığını belli eden sıcak bir gülümseme yayıldı.

«Nasılsın Henri ?» Alan daha yakın olmak için öne doğru ilerledi. Elini, güven verici bir tavırla genç kaçağın koluna koydu.

«Ben iyi, gerçekten iyi.» Henri Duval başını salladı, sonra Alan'ın yüzüne umutla bakarak sordu: «Şimdi ben Kanada'da çalışacak ? Kalacak ?»

«Hayır Henri!» Alan başını salladı. «Korkarım henüz değil. Ama bu baylar sana soru sormak için buraya geldiler. Bu bir sorgudur.»

Genç adam çevresine bakındı. Biraz ürkeklikle sordu : «Sen benimle kalacaksın ?»

«Evet, kalacağım.»

«Mr. Maitland!» Tamkynhil söze karıştı.

«Efendim ?»

«Eğer bu genç adamla birkaç dakika yalnız kalmak isterseniz», dedi görevli kibarca, «biz memnuniyetle dışarıya çıkarız.»

«Teşekkür ederim», dedi Alan. «Bunun gerekli olduğunu sanmıyorum. Ama acaba ona açıklayabilir miyim...»

«Nasıl isterseniz.»

«Henri, Kanada Muhaceret bürosundan Mr. Tamkynhil ve avukat Mr. Butler.» Alan konuşurken, Duval ba-

şını soru soran bir ifadeyle bir adamdan diğerine çevirdi, her ikisi de buna sevimli bir baş işaretiyle karşılık verdiler. «Sana soru soracaklar, senin de bu sorulara doğru cevaplar vermen gerekli. Eğer anlamadığın bir şey olursa açıkça söyle, ben açıklamaya çalışırım. Ama hiç bir şeyden çekinmemelisin. Anlıyor musun ?»

Kaçak kuvvetle başını salladı. «Ben doğru söyler. Her zaman doğru.»

A. R. Butler, Alan'a : «Sırası gelmişken belirteyim, ben hiç soru sormayacağım», dedi. «Ben burada sadece seyirci olarak bulunuyorum.» Tatlılıkla gülümsedi. «Benim görevimi, kanuna uygun davranıldığından emin olmak diye niteleyebilirsiniz.»

«Eğer öyleyse», dedi Alan, «benimki de bu.»

George Tamkynhil masanın başındaki sandalyeye oturmuştu. «Peki baylar» dedi kesin bir sesle, «eğer hazırsanız sanırım başlayabiliriz.»

Alan Maitland'la Henri Duval masanın bir yanına oturdular, stenograf ve A. R. Butler de karşılarına geçti.

Tamkynhil önündeki dosyayı açıp üstteki kâğıdı aldı, bir kopyasını da steno kıza geçirdi. Dikkatle okudu : Vancouver'deki Muhaceret binasında, Ocak ayının 4. günü, Muhaceret Bakanı tarafından Muhaceret kanununun 11. bölümünün 1. maddesine göre atanan özel sorgu memuru ben, George Tamkynhil yönetiminde Muhaceret kanununa uygun olarak hazırlanan bir sorgudur.»

Resmî yazının sonuna kadar ses aynı tonda devam etti. Görünüşe bakılırsa çok doğru, diye düşündü Alan. Bu sorgunun sonucundan umudu pek azdı; başka yeni unsurlar da ortaya çıkmayacağına göre, bakanlığın kendi kararlı tutumunu sırf yine kendi adamının yönettiği bir sorgu yüzünden değiştirmesi ihtimal dışındaydı. Ama

bunu kendi istediğine göre, işlemlerin hepsine uymak gerekiyordu. Şimdi bile, çabalarının sonucunda herhangi bir şey kazandığından şüphedeydi. Yine de insan hukukta sık sık, tek bir adım atıp ikinci adıma sıra gelmeden önce, ortaya bir şeylerin çıkacağını umardı.

Tamkynhil okumayı bitirince Henri Duval'a sordu : «Bu sorgunun niçin yapıldığını biliyor musun ?»

Genç kaçak aceleyle başını salladı. «Evet, evet. Ben anlıyorum».

Notlarına bakan Tamkynhil devam etti: «Eğer arzularsanız, sorguda bir avukat tarafından temsil edilmeğe hakkınız var. Vekiliniz Mr. Maitland buradalar mı ?»

Tekrar bir baş işareti. «Evet.»

«İncil üzerine yemin eder misiniz ?»

«Evet.»

Her zamanki usulle, Duval, doğruyu söyleyeceğine yemin etti. Steno kız, cilâlı tırnakları parlayarak : «Henri Duval usule uygun olarak yemin etti», yazdı.

Notlarını bir yana bırakan Tamkynhil, düşünceli düşünceli bıyığını sıvazladı. Alan, bundan sonraki soruların ezbere olmayacağını biliyordu.

Tamkynhil alçak sesle sordu : «Gerçek adınız nedir ?»

«Adım Henri Duval.»

«Hiç bir zaman, başka bir ad kullandınız mı ?»

«Asla. Bu babamın taktığı ad. Ben onu hiç görmedi. Annem bana söyler.»

«Nerede doğdunuz ?»

Bu, Duval'in on iki gün önceki gelişinden bu yana, Dan Orliffe'in ve sonra Alan Maitland'ın yaptığı sorgunun tekrarıydı.

Her keresinde tek ve kısa bir cevap seçiyordu, sorular ve cevaplar düzgün bir şekilde birbirini izledi. Alan, Tamkynhil'in gerçekten usta ve vicdanlı bir görevli ol-

duğuna karar verdi. Soruları basit, doğrudan doğruya ve yavaştı. Mümkün olduğu kadar olaylarla, tarih sırasına göre ilgilendi. Dil zorluğundan ötürü yanlış anlamalar olduğunda açıklamak için sabırla geri dönüyordu. Ne acele etti, ne tersledi, ne sorguyu kendi yararına çevirmeğe kalktı, ne de hile yaptı. Tamkynhil, hiç bir zaman da sesini yükseltmedi.

Her soru ve cevap steno tarafından, vazife aşkıyla kâğıda geçirildi. Alan, sorgu zaptının hata veya haksızlık yapıldığı bahanesiyle itiraz edilmesi çok zor olan tam bir doğruluk örneği olacağını fark etti. A. R. Butler'ın da aynı fikirde olduğu, sık sık takdirle başını sallamasından belliydi.

Yavaş yavaş bütünlenen hikâye, Alan'ın daha önce dinlediği gibiydi: Henri Duval'in bilinmeyen gemideki yalnız doğumu; Cibuti'ye dönüş; çocukluğunun ilk dönemi, yoksulluk, başıboş dolaşma, ama her şeye rağmen ana sevgisi... ve sonra, altı yaşına geldiğinde anasının ölümü. Daha sonra da dehşet verici bir yalnızlık: Milliyetçilerden geçinerek bir hayvan gibi yaşayış; ona başını sokacak bir yer veren yaşlı Somalili. Sonra bir kere daha, ama bu sefer tek başına başıboş dolaşma. Habeşistan'dan İngiliz Somalisine geçiş... tekrar Habeşistan... kervana katılma; boğaz tokluğuna çalışma; diğer çocuklarla birlikte sınırları geçme...

Sonra çocukluktan çıkış, yuvası diye bildiği Fransız Somalisinden geri çevrilmesi... Kimlik belgesi olmadığından hiç bir yere ait olmayışının, resmî olarak varlığının bile kabul edilmeyişinin onu yıkan idrakı... Yolda hırsızlık yaparak Massawa'ya gidiş; çarşıda kovalanışı; ani kaçış; dehşet... kovalıyanlar... ve İtalyan gemisi.

İtalyan kaptanın kızgınlığı; gemidekilerin zalimliği; açlık ve sonunda kaçış... Beyrut'taki rıhtım; nöbetçiler;

tekrar dehşet ve karanlıklar içinde bir gölge; çaresizlik; tekrar sessiz gemide bir kaçak.

Vastervik'de bulunuşu ; Kaptan Jaabeck; gördüğü ilk yakınlık; onu karaya çıkarma denemesi; reddediliş ; **Vastervik** bir cezaevi... Uzun iki yıl; umutsuzluk, istenmeyiş;... her yerde yüzüne kapanan kapılar : Avrupa ; Orta Doğu; İngiltere ve Amerika, özgürlük konusundaki öğünmeleriyle... Kanada, son umudu...

Bir kere daha Duval'i dinleyen Alan Maitland merak etti : Bu sözleri duyup duygulanmayan bir insan olabilir miydi? Tamkynhil'in yüzünü incelemişti. Bu yüzde anlayış olduğundan emindi. Tamkynhil soru sormadan önce iki kere şüpheyle, bıyığını sıvazlıyarak duralamıştı. Duralamasının nedeni duygulanması olabilir miydi ?

A. R. Butler artık gülümsemiyordu. Uzun süreden beri ellerini seyretmekle meşguldü.

Ama anlayışın bir yararının dokunup dokunamayacağı da bambaşka bir konuydu.

Hemen hemen iki saat geçmişti. Sorgunun sonuna yaklaşılıyordu.

Tamkynhil sordu : «Eğer Kanada'da kalmanıza izin verilirse, ne yapacaksınız ?»

Bu kadar uzun bir sorgudan sonra bile, hâlâ istekli olan genç kaçak cevap verdi : «Okula gideceğim önce, sonra çalışmak.» Ekledi : «Ben iyi çalışırım.»

«Hiç paran var mı ?»

Henri Duval gururla : «Yedi dolar, otuz sentim var», dedi.

Alan bunun, otobüs şöförlerinin Noel öncesinde topladıkları para olduğunu biliyordu.

«Şahsi eşyalarınız var mı ?»

Bir kere daha istekle : «Evet sir, bir çok : Bu elbiseler, bir radyo, bir saat» dedi. «Bunları bana insanlar gön-

derdi, ve meyvalar var. Bana her şey veriyorlar. Onlara teşekkür ederim, iyi insanlar.»

Bunu izleyen sesizlikte steno kız bir sayfa çevirdi.

Sonunda Tamkynhil: «Kimse size iş teklif etti mi?» diye sordu.

Alan söze karıştı: «Buna ben cevap verebilir miyim... ?»

«Evet, Mr. Maitland.»

Alan çantasındaki kâğıtları karıştırarak bunların içinden iki tanesini seçti. «Son birkaç gün içinde, epey mektup geldi.»

Bir an, A. R. Butler'ın yüzünde tekrar bir gülümseme belirdi. «Evet», dedi, «geldiğine eminim.»

«Bunlar başlıca iki iş teklifi», diye açıkladı Alan. «İlki bir Döküm Şirketinden, diğeriyse Duval'i tayfa olarak alacak olan Columbia Deniz Şirketinden geliyor.»

«Teşekkür ederim». Tamkynhil Alan'ın verdiği mektupları okudu, sonra stenoya geçirdi. «Lütfen adları kaydedin.»

Mektuplar iade edildikten sonra Tamkynhil sordu: «Mr. Maitland, Duval'i bir de siz sorguya çekmek ister misiniz ?»

«Hayır», dedi Alan. Şimdiden sonra ne olursa olsun, sorgu herhangi birinin umabileceğinden çok daha iyi geçmişti.

Tamkynhil tekrar bıyığına dokundu, başını salladı. Konuşacakmış gibi ağzını açtı, sonra duraladı. Bunun yerine önündeki dosyayı inceledi, içinden daktiloyla yazılmış bir kâğıt çıkardı. Diğerleri beklerken, bunun boş yerlerini mürekeple doldurdu.

Alan, işte tamam, diye düşündü; bir kere daha geliyor.

Tamkynhil doğrudan doğruya genç kaçağa baktı.

«Mr. Henri Duval», dedi, sonra bakışlarını kâğıda çevirdi. Yavaş sesle okudu : «Bu sorgudan edindiğim bilgiye göre, sizin Kanada'ya girip yerleşmeğe hakkınız olmadığına, Muhaceret kanununun 5. bölümünün (t) paragrafındaki sakıncalılar bölümüne girdiğinizin ispatlandığına ve yine aynı kanununun 18. bölümünün 1, 3 ve 8. maddelerine durumunuzun uymadığına karar verdim.»

Tamkynhil duralıyarak tekrar Henri Duval'a baktı. Sonra kesin bir sesle okumağa devam etti : «Bundan ötürü geldiğiniz yere, yurttaşı olduğunuz ülkeye, veya Bakan tarafından böyle olduğu kabul edilen bir ülkeye gönderilmenize ve orada alakonulmanıza...»

Gönderilmek ve alakonulmak 5. bölümün (t) paragrafı 18. bölümün 1. 3. ve 8. maddeleri. Alan Maitland düşündü : Barbarlığımızı kibarlıkla örtüp bunu uygarlık diye adlandırıyoruz. Hristiyan bir ülke olduğumuza kendi kendimizi inandıran Pontius Pilatus'larız. (*) Yüz kadar göçmeni kabul ediyor, sonra ne kadar haklı olduğumuzu söyleyip kendimizi beğeniyor, göğsümüzü kabartıp Kanada'nın zenginleştiği savaşlarla yıkıma uğramış olan milyonlarca diğerini görmezlikten geliyoruz. Yalnız seçkin göçmen almak, vize vermeyi reddetmekle aileleri çocukları yoksulluğa hatta bazan ölüme mahkûm ediyoruz. Sonra görüp duymamak için, gözümüzü kapayıp kulaklarımızı tıkıyoruz. Tek bir insanı, utancımızı bahane ederek terkediyor, geri çeviriyoruz. Ne yaparsak yapalım, her türlü ikiyüzlülük için bir kanun ve kuralımız var... **5. bölümün (t) pragrafı 18. bölümün 1. 3. ve 8. maddeleri.**

Alan sandalyesini geriye iterek ayağa kalktı. Bu odadan dışarı çıkmak istiyordu, dışardaki soğuk rüzgârı temiz, taze havayı duymak...

Henri Duval, üzüntülü bir yüzle başını kaldırdı. Tek bir soru sordu: «Hayır mı?»

«Hayır Henri.» Alan yavaş yavaş başını salladı, sonra elini kaçağın soluk mavi ceketinin altındaki omuzuna koydu. «Özür dilerim... Sanırım yanlış kapı çaldın.»

13/AVAM KAMARASI

«Demek Bakanlar Kurulunda açıkladınız,» dedi Brian Richardson. «Nasıl karşıladılar ?» Parti yöneticisi yorgunluğunu atmak istercesine elini gözlerinin üstünde gezdirdi. Başbakanın önceki gün, Vaşington'dan dönüşünü izleyen saatlerin çoğunu yazıhanesinde geçirmişti. Oradan on dakika önce, taksiyle Parliement Hill'e gelmek üzere ayrılmıştı.

James Howden, elleri ceketinin cebinde, gelip gidenleri seyretmekte olduğu orta bloktaki çalışma odasının penceresinden dışarı bakmaya devam etti. Son bir kaç dakika içinde bir elçi gelip gitmiş ; üç senatör, bilgiççe tavırla aşağıdan geçip gözden kaybolmuştu, asık suratı ve kara cüppesiyle bir rahip; kısa süren görevleri sırasında çok önemli olduklarını sanan küçük posta çantalarıyla resmî haberciler; Parlâmentoda görevli bir avuç gazeteci; bir kulüp üyeleri gibi yemekten veya yürüyüşten dönen Parlamento üyeleri; bazıları koyun gibi sırıtan, heykellerin yanında arkadaşlarının resimlerini çekmeleri için poz veren her zamanki turistler.

Bütün bunların ne anlamı var, diye düşündü Howden. Sonuç olarak neye yarıyor ? Çevremizdeki her şey o kadar kalıcıymış gibi duruyor ki : Yıllar boyu yapılan şeyler; heykeller; yüksek binalar; hükûmet şeklimiz; ilerlememiz ya da ilerlediğimizi sanmamız. Yine de hepsi o kadar geçici ki, biz de bunun en dayanıksız, en geçici parçasıyız. Yapacağımız en iyi şey bile zamanla bir hiç

olacağına göre, neden mücadele ediyor, uğraşıyor, başarmak istiyoruz ?

Bunun cevabı olmadığını tahmin etti. Hiç bir zaman bir cevabı olmamıştı. Parti yöneticisinin sesi onu gerçeğe döndürdü.

«Nasıl karşıladılar?» Brian Richardson sorusunu tekrarladı.

Bakanlar Kurulu sabah erken saatte toplanmıştı.

Howden pencereden dönerek sordu. «Neyi nasıl karşıladılar ?»

«Birleşmeyi tabii. Başka neyi olabilir?»

James Howden cevap vermeden önce düşündü. Başbakanın Parlâmentodaki odasındaydılar. Doğu Bloğundaki resmi yazıhanelerden daha küçük, daha samimi bir odaydı 3075 numara, ama Avam Kamarasından sadece bir kat yukardaydı.

«Başka neyi olabilir diye sormanız garip. Birleşme konusunu Bakanların büyük bir bölümü oldukça iyi karşıladı. Tabii bunu tekrar tartıştığımızda, bazı fikir ayrılıkları, hem de önemli ayrılıklar olacak.»

Brian Richardson kuru bir sesle : «Bu her şeyi hallediyor, öyle değil mi?» diye sordu.

«Sanırım öyle». Howden odada bir tur attı. «Ama belki de değildir. Büyük kararların küçüklerinden daha kolaylıkla kabul edildiğine sık sık raslıyoruz.»

«Bunun nedeni insanların kafalarının az işlemesi.»

«Her zaman için değil.» Richardson'un kötümserliği bazan Howden'in sinirine dokunuyordu. «Sanırım, uzun zamandan beri birleşmeye doğru gittiğimizi söyleyen sizdiniz. Ayrıca şimdi kararlaştırdığımız şartlar da Kanada için fevkalade yararlı.» Başbakan sustu, burnunu oğuşturdu, sonra düşünceli bir yüzle devam etti: «Bu sabahki Bakanlar Kurulu toplantısında, asıl olağanüstü şey, bazılarının şu kahrolasıca göçmen olayını konuşma-

ya bundan daha hevesli olmaları.»

«Herkes öyle değil mi ? Sanırım bugünkü gazeteleri görmüşsünüzdür ?»

Başbakan başını salladı, sonra Richardson'a karşısındaki sandalyeyi işaret ederek oturdu. «Şu Vancouver'li avukat Maitland, başımıza epey dert açıyor. Onu ne yapalım ?»

«Soruşturdum. Bilinen hiç bir siyasî ilişkisi olmayan, epey zeki bir gence benziyor.»

«Belki şimdilik yok. Ama böyle bir dâva, bunları başlatmak için iyi bir yol. Maitland'a dolambaçlı olarak yaklaşıp ona, işi bu kadar büyütmezse seçimden sonra bir görev teklif etmenin yolu yok mu?»

Parti yöneticisi başını salladı. «Çok tehlikeli. Bazı araştırmalar yaptım, bundan uzak durmamız öğütlendi. Eğer böyle bir şey telif edilirse, Maitland bunu bize karşı kullanır. Böyle bir adam.»

Howden gençliğinde kendisinin de böyle olduğunu düşündü. «Peki» dedi, «başka ne tavsiye edebilirsin.»

Richardson duraladı. Milly Freedeman, Başbakanla Harvey Warrender arasındaki anlaşmanın fotokopisini ortaya çıkardığından beri, üç gün üç gecedir kafasında bütün ihtimalleri tartmıştı.

Brian Richardson bir yerde, Harvey Warrender'e karşı koymak için bir yol olduğundan emindi. Her zaman bir karşı koyma yolu bulunurdu; şantajcıların bile gizli kalmasını istedikleri sırları olurdu ama, asıl sorun bu sırrı bulmaktı. Richardson partinin içinden veya dışından siyasetle uğraşan bir çok insanın sırlarını öğrenmiş veya kulaktan duymuştu. Kendi çalışma odasındaki kilitli bir kasada duran ince kahverengi defterde, yalnız kendisinin okuyabileceği özel bir stenoyla, bütün bunlar kayıtlıydı.

Ama özel kahverengi defterde, **'Warrender'** adı altında, bir iki gün önceki kayıttan başka şey yoktu.

Yine de... herhangi bir şekilde... karşı koyma yolunun bulunması gerekiyordu; ve Richardson, bunu bulacak biri varsa onun da kendisi olduğunu biliyordu.

Üç gün üç gece boyunca bütün belleğini zorlamıştı... en gizli köşelerini inceliyerek... ağızdan kaçan sözleri, raslantıları, kendi kendine söylenişleri hatırlıyarak... yüzleri, yerleri, cümleleri çabucak aklından geçirerek. Bu daha önce başarıya ulaşmış bir yoldu, ama bu kez aynı sonucu alamadı.

Yine de son yirmi dört saattir, içinde, artık hedefe iyice yaklaştığını sezdiren bir his vardı. Bir şey vardı, biliyordu; ve bu kafasında gizliydi. Bir yüz, bir anı, bir kelime bunu ortaya çıkarabilirdi. Ama henüz değil. Bütün mesele, bunun ne kadar zaman alacağıydı.

Howden'e dokuz yıl önceki anlaşmayı bildiğini açıklamak, açık sözlü, tam bir tartışmaya girmek istedi. Bu durumu açığa çıkarabilir, belki Harvey Warrander'i alt etmek için bir plân yapılmasına yardım edebilir, hatta kafasında kilitli kalmış olanı bile meydana çıkarabilirdi. Ama bunu yapınca, işin içine mecburen, şu sıra dışarıda bekleyerek yalnız kalmalarını sağlayan Milly'yi de katmış olacaktı. Ve Milly, ne şimdi ne de daha sonra, bu işe karışmamalıydı. «Başka ne tavsiye edebilirsin ?» diye sormuştu Başbakan.

«Daha önce de tavsiye etmiş olduğum, oldukça basit bir çare var şef.»

Howden sertçe: «Eğer kaçağı göçmen olarak kabul et demek istiyorsan, bu şimdi tamamen imkânsız. Tutumumuzu açıkladık, bunda direnmeliyiz. Geri çekilmek, zayıflığımızı kabul etmek olur.»

«Eğer Maitland yolunu bulursa, mahkemeler sizi yenebilir.»

«Hayır! İşler düzgün bir şekilde idare edilirse bu olamaz. Warrender'le, Vancouver'de görevli memur hakkında konuşmak niyetindeyim.»

«Kramer», dedi Richardson. «Oraya geçici olarak gönderilen bir idarî işleri müdürü.»

«Onu geri çağırabiliriz. Tecrübeli biri, asla özel sorguya izin vermezdi. Gazetelere göre, bunu ihzar emri reddedildikten sonra kendi isteğiyle teklif etmiş.» Howden ani bir kızgınlıkla ekledi: «Bu aptallığı yüzünden, bütün olay yeniden canlandı.»

«Belki bizzat oraya gidinceye kadar sabretmeniz daha iyi olur. O zaman ona küfredebilirsiniz. Programı incelediniz mi?»

«Evet.» Howden oturduğu sandalyeden kalkarak, pencerenin yanındaki kâğıt dolu yazıhaneye gitti. Kendini bunun arkasındaki koltuğa atıp açık bir dosyaya uzandı.« Özetine bakılırsa», dedi takdirle, «benim için çok iyi program hazırlamışsın.»

Howden gözlerini listede gezdirdi. Avam Kamarasında resmî bildiri hakkındaki görüşme on gün sonra yapılacağına göre, ülkede fırtına gibi bir konuşma gezisine, kararlaştırdıkları alıştırma dönemine beş gün ayırabilirdi. Geziye, öbürgün Toronto'dan başlayacaktı - nüfuzlu Kanada ve Krallık Kulüpleri arasındaki ortak toplantı - en son gün de Quebec ve Montreal. Bunların arasında Fort William, Winnipeg, Edmonton, Vancouver ve Regina yer alıyordu.

Soğuk bir sesle: «Görüyorum ki, her zamanki şeref armağanlarını yine eklemişsin», dedi.

«Bunları biriktirdiğinizi düşünmüştüm», dedi Richardson.

«Sanırım böyle denebilir. Hepsini, kızılderili başlıklarıyla birlikte 24 numaranın bodrumunda saklıyorum. İkisi de aynı derecede yararlı.»

Richardson'un yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı. «Asla bunu başkalarına söyleme. Kızılderili ve aydınların oylarını kaybederiz.» Ardından ekledi: «Kabinenin, birleşme'den olduğu kadar Duval dâvasından da yakındığını söylediniz. Yeni bir sonuca vardılar mı?»

«Hayır. Yalnız, Muhalefet öğleden sonra Avam Kamarasında bunu tartışma konusu yaparsa, Harvey Warrender hükûmet adına konuşacak ve gerekirse ben de söz alacağım.»

«Umarım dünkünden daha nazik konuşursunuz,» dedi Richardson sırıtarak.

Başbakanın yüzü kiremit rengi oldu. Öfkeyle cevap verdi: «Böyle söylemen gereksiz. Dün hava alanındaki konuşmamın bir hata olduğunu kabul ediyorum. Ama herkes ara sıra hata yapar. Sen bile, zamanında birkaç yalnış yapmışsındır.»

«Biliyorum.» Parti yöneticisi pişmanlıkla burnunun ucunu oğuşturdu. «Galiba şimdi de bir hata yaptım. Özür dilerim.»

Biraz yumuşayan Howden: «Belki Harvey Warrender işi kendi başına idare edebilir» dedi.

Aslında, diye düşündü Howden, eğer Harvey Warrender Bakanlar Kurulundaki kadar inandırıcı bir konuşma yaparsa, hükûmetin ve partinin yitirdiği güvenin bir bölümünü yeniden kazanabilir. Sabah diğer bakanların şiddetli saldırılarına rağmen Harvey, Muhaceret Bakanlığının tutumunu uygun ve mantıklı gibi göstererek savunmuştu. Konuşmasında da hiç bir kusurlu yan yoktu; yumuşak ve pes perdedendi ama, ne yazık ki Harvey Warrender'in hareket tarzını ne zaman değiştireceğinden hiç bir zaman emin olamazdı insan.

Başbakan tekrar ayağa kalkarak, arkasını Brian Richardson'a verip pencereye döndü. Aşağıda daha az insan bulunduğunu farketti. Çoğunun, Avam Kamarası-

nın bir kaç dakikaya kadar toplanacağı Orta bloğa gitmiş olacağını tahmin etti.

«Yasalar Mecliste bir tartışma olmasına izin veriyor mu?» diye sordu Richardson.

«Normal olarak hayır.» Howden dönmeden cevap verdi. «Ama bu öğleden sonra bir önerge verilecek, Muhalefet istediği konuyu seçebilir. Bonar Deitz'in Muhacereti seçeceği yolunda bir söylenti duydum.»

Richardson içini çekti. Bu akşamki radyo ve televizyon haberlerini, yarınki gazetelerde yeralacak başlıkları şimdiden tahmin edebiliyordu.

Kapıya yavaşça vuruldu. Açılarak Milly içeriye girdi. Howden yüzünü ona doğru çevirdi.

«Neredeyse buçuk oldu», dedi Milly. «Eğer duaya gidecekseniz...» Richardson'a gülümsedi ve başını salladı. İçeri girerken parti yöneticisinin ona verdiği katlanmış kâğıtta şöyle yazıyordu: «Beni bu akşam yedide bekle. Önemlidir.»

«Evet», dedi Başkan. «Gidiyorum.»

Üstlerinde Peace Tower'in Westminster bölümündeki çan çalmağa başladı.

2

James Howden toplantı salonuna girerken Meclisin sözcüsü dolgun değişik sesiyle okuduğu duaların sonuna yaklaşmıştı. Başbakan, sayın sözcü her zamanki gibi etkileyici bir gösteri yapıyor, diye düşündü. Meclis salonuna en yakın kapıdan aşina, sözleri duyabiliyordu... **sana yalvarırız Özellikle Genel Vali, Senato ve Avam Kamarası adına... sen bize bütün görüşmelerimizde isteyerek yol göster ve başarıya ulaştır... bizim aramızda ve bizden sonraki kuşaklarda barış ve**

mutluluk, doğruluk ve adalet, din ve inanç hüküm sürsün...

Ne harika duygular, diye düşündü Howden; herhalde iki dil bilen bir Tanrı için, her gün sırayla Fransızca ve İngilizce söyleniyor. Bunların birkaç dakika sonra küçük siyasi tartışmalarda unutulması ne kadar acıydı.

İçeriden, meclisteki görevlinin yetkisine dayanarak güçlü bir sesle yönettiği yüksek sesli aminler duyuldu.

Şimdi diğer bakanlar ve meclis üyeleri içeriye giriyor, meclisi genel görüşmelerde ve günlük toplantıların açılışında yaptıkları gibi dolduruyorlardı. Salonda, çoğunluk partisinin milletvekilleri Başbakan'ın çevresinde yerlerini aldılar. Howden, kabine üyeleriyle sohbet edip geçenlerin saygılı selâmlarına cevap vererek ayakta durdu.

İçeri girmeden önce, galerilerin dolması için zaman bıraktı.

Her zamanki gibi, gözüktüğünde bir dalgalanma oldu ve başlar çevrildi. Bu ilginin farkında değilmiş gibi, rahatça Meclisin hükûmete ayrılan tarafındaki yerini şimdiden almış olan Stuart Cawston'la paylaştığı çift kürsünün bulunduğu ön sıraya doğru ilerledi. Yüksek tavanlı dikdörtken salonun kuzey ucundaki taht gibi koltuğunda oturan Başkana selâm verip yerine oturdu. Bir dakika sonra, geçidin tam karşı tarafındaki Muhalefet lideri koltuğunda oturan Bonar Deitz'i başıyla kibarca selâmladı.

Bakanları hedef alan her zamanki soru yağmuru şimdiden başlamıştı.

Çok sayıda ölü morina balığının Atlantik kıyısında yüzmesine canı sıkılan Newfoudland'lı üye, hükûmetin ne yapmayı düşündüğünü soruyordu. Balıkçılık Bakanı buna uzun ve ayrıntılı bir cevap vermeye girişti.

Başbakanın yanındaki Güleç Stu Gawston mırıldandı: «Deitz'in kesin olarak Muhacereti seçtiğini duydum. Umarım Harvey durumu idare edebilir.»

James Howden başını salladı, sonra, arkaya hükûmet masalarının ikinci sırasına, Harvey Warrender'in ara sıra yüzünde beliren hafif bir seğirme dışında soğukkanlılıkla oturduğu yere bir göz attı.

Sorular devam ederken, normal zamanda Muhalefetin hükûmeti sıkıştırmaya bayılacağı türde bir konu olan Muhaceret ve Henri Duval konusundan kaçınıldığı açıktı. Bu da Bonar Deitz ve taraftarlarının bir kaç dakika sonrası için büyük bir tartışma plânladıklarının delillerinden biriydi.

Howden üzüntüyle, galerinin basın bölümünün çok kalabalık olduğuna dikkat etti. Bütün ön sıralar dolmuş diğer gazeteciler de arkaya sıkışmışlardı.

Sorular sona ermişti. Güleç Stu Başbakanın yanından ayağa kalktı. Resmî bir tavırla, meclisin önergeyi tartışmaya hazır olduğunu bildirdi.

İpek cüppesini şişman vücuduna saran Başkan başını salladı. Muhalefet lideri hemen ayağa fırladı.

«Sayın Başkan» Bonar Deitz aceleyle söze başladı, sonra sustu ve ince, çocukça yüzü soru dolu bir ifadeyle Başkana doğru çevrildi. Oymalı meşe kubbenin altındaki koltuğunda, çevresini inceliyen siyah bir böcek gibi oturan Başkan tekrar başını salladı.

Bir an Deitz, bazan yaptığı gibi, bilinçsiz bir alışkanlıkla salonun elli ayak yükseklikteki tavanına bakarak duraladı. Meclisin öbür bölümünde bulunan James Howden, baş muhalifinin sakin yağlı boya keteni tavandan ve görkemli altın varak kaplı köşebentlerden, bir an için büyüklüğüne uygun düşen kelimeleri seçmeye çalıştığını düşündü.

«Hükûmetin bize verdiği üzüntülere» diye başladı

Bonar Deitz, «hiç bir şey, muhaceret olaylarının idaresi ve muhacerette gösterilen siyaset kadar iyi bir örnek teşkil edemez. Sayın Başkan ben, hükûmet ve Muhaceret Bakanlığının köklerinin ondokuzuncu yüzyılda, yani çok derinlerde gömülü olduğunu söylemek isterim; değişik bir dünya görüşü veya basit günlük bir insanlık düşüncesi onları rahatsız etmez.»

Howden bunun uygun bir açılış olduğunu düşündü ama, yine de Bonar Deitz tavanı incelemesi sonucu ne kazanmış olursa olsun, bu yücelik değildi. Sözlerinin çoğu şu veya bu şekillerde, daha önce bir çok muhalif tarafından Avam Kamarasında kullanılmıştı.

Bu düşünce onu Harvey Warrender'e bir not karalamağa zorladı. «Muhalefetin iktidardayken, bizim şimdi yaptığımız işlemlerin aynını yaptığını gösteren olaylardan bahsedin. Eğer bunların ayrıntıları sizde yoksa, Bakanlığından acele buraya göndermelerini isteyin.» Notu katladı, bir hademeye işaret etti ve Muhaceret Bakanını gösterdi.

Bir dakika sonra Harvey Warrender başını Başbakana doğru çevirdi, salladı ve önündeki masanın üstünde duran sürüyle dosyadan birine dokundu. İyi, diye düşündü Howden, ,zaten böyle olması gerekirdi. İyi bir müsteşar bakanını böyle bir şeye dikkatle hazırlardı.

Bonar Deitz devam ediyordu; «... bu (güvensizlik) önergesinde... insanı duyguların ve insan haklarının kayıtsızlıkla görmezlikten geldiği acı olayın yeni bir örneği.»

Deitz duralarken Muhalefet tarafındaki masalara vuruldu. Hükûmet tarafında, arkalarda oturan biri seslendi: «Keşke seni de görmezlikten gelebilsek.»

Muhalefet lideri bir an duraladı.

Avam Kamarasındaki kalabalıklar ve düzensizlikler, Bonar Deitz'i hiç bir zaman fazla etkilememişti. Yıl-

lar önce, Parlâmento üyeliğine ilk kez seçildiğinden bu yana, meclis ona hep çekişme halindeki takımların her fırsatta birbirlerine karşı sayı kazanmak istediği bir spor alanı gibi gözükmüştü. Terbiye kuralları adeta çocukça basitti: Eğer bir davranış partisi tarafından tutuluyorsa bu doğal olarak iyiydi; eğer kendi partisi değil de başka bir parti tarafından tutuluyorsa bu derhal kötü olarak tanımlanırdı. İkisinin arasının bulunduğu zamanlar çok seyrekti. Ayni şekilde, herhangi bir olayda kendi partisinin tutumundan şüphe etmek, acaba bir kerecik karşı taraf haklı, görüşü daha doğru olabilir mi, diye düşünmek de karşı koymak ve ihanet sayılırdı.

Asıl partiye bağlılığı belirtmek için masaların üstlerine vurmak ve mecliste arsız okul çocukları gibi davranan hatta bir okul çocuğundan daha basit birbirlerine karşılıklı, alaylı lâflar atacak kadar ileriye gidildiğini görmek, akıllı ve bilgili bir adam olan Deitz'i sarsmıştı. Zamanla - Muhalefet lideri olmadan çok önce - Bonar Deitz, ara sıra için için kıvrandığı halde, bunların ikisini de yapmayı öğrenmişti.

«Keşke seni de görmezlikten gelebilsek», diye bağırmıştı biri.

İlk tepkisi sözünün kaba ve saçma bir şekilde kesilmesini hiç önemsememek oldu. Ama kendi taraftarlarının, karşılık vermesini bekleyeceklerini biliyordu. Bu nedenle hemen tersledi; «Saygıdeğer üyenin dileği anlaşılabiliyor, çünkü taraftarı olduğu hükûmet çok uzun zamandan beri pek çok şeyi görmezlikten gelmiş.» Meclisin karşı tarafına doğru, parmağını suçlayıcı bir şekilde salladı. «Ama bu ülkenin vicdanının artık görmezlikten gelinemeyeceği an yakındır.»

Bonar Deitz içinden, bu sözlerin pek de iyi olmadığına karar verdi. Çok hazırcevap olan Başbakanın daha iyisini becerebileceğini düşündü. Ama hiç olmazsa

saldırıya geçme çabası, arkasındaki üyelerin gürültüyle masaya vurmalarını sağlamıştı.

Şimdi cevap olarak, karşı taraftan alaylı bağırışlar, «Vay, vay»lar ve «Sen bizim vicdanımız mısın?» sesleri duyuluyordu.

«Sakin olun, sakin olun.» Bu ayağa kalkmış, üç köşeli şapkasını giymekte olan Başkandı. Bir, iki dakika içinde uğultu kesildi..

«Ben ülkemizin vicdanından bahsettim», diye belirtti Bonar Deitz. «Size vicdanın bence ne olduğunu söyleyeyim. Bana bizim, dünyadaki en zengin ve en az nüfuslu uluslardan biri olduğumuzu anlatıyor. Yine de hükûmet bize, Muhaceret Bakanının ağzından bu tek talihsiz insan için yer olmadığını bildiriyor...»

Kafasının bir köşesinde, Muhalefet lideri, sözlerinde çok dikkatsiz davrandığının farkındaydı. Bu tür şeyleri açıkça ortaya koymak tehlikeliydi; çünkü iktidara geçen herhangi bir parti, çabucak, muhacereti sınırlıyan siyasî baskının görmezlikten gelinemiyecek kadar büyük olduğunu anlıyordu. Deitz bir gün, şu anda ettiği düşüncesiz sözlerinden ötürü çok pişmanlık duyacağını biliyordu.

Ama bazı anlardaki -bu da o anlardan biriydi- siyasetin kaçamaklı, yalandan tatlı dilli konuşmaları onu yoruyor, tiksindiriyordu. Bugün bir kerelik doğru olduğuna inandığı şeyleri söyleyecekti; bunun sonuçlarının canı cehennemeydi!

Basın galerisinde başlarını öne eğik olduğunu farketti.

Hiç bir zaman tanışmadığı, önemsiz bir adam olan Henri Duval için Bonar Deitz yalvararak Meclise hitap etmeğe devam etti.

Ortadaki geçidin karşı tarafına raslayan yerindeki James Howden dikkatsizce dinliyordu. Son bir kaç da-

kikadır salonun güney ucunda, bugün dörtte üçü dolu olan anfi biçimi kadınlar galerisinin altındaki saate bakıyordu. Biraz sonra, buradaki gazetecilerin üçte birinin gazetelerinin akşam üstü baskıları için yazılarını vermek üzere ayrılacağını biliyordu. Vakit yaklaştığına göre, her an çıkmağa başlıyabilirlerdi. Dikkatle dinleyerek bir fırsat kolladı...

«Pek tabii, bazı durumlarda» diye konuştu Bonar Deitz, «insanlığa duyulan saygı kanuna kelimesi kelimesine uyma inadından üstün gelmelidir.»

Başbakan ayağa kalktı. «Sayın Başkan, acaba Muhalefet lideri bir soru sormama izin verirler mi?»

Bonar Deitz duraladı. Ama bu reddetmesi imkânsız olan, mantıklı bir istekti. «Evet», dedi kısaca.

«Acaba Muhalefet lideri», diye söze başladı Howden akıcı bir konuşmayla «hükûmetin kanunu görmezlikten gelmesini mi teklif ediyor, bu ülkenin kanununu, Parlâmento tarafından onaylanan...»

Muhalefet tarafından «Soru, soru!» «Hadi soruya gel!» «Bu bir söylev!» bağırışları sözünü kesti. Kendi taraftarlarından da «susun!» «Soruyu dinleyin!» «Neden korkuyorsunuz?» gibisinden haykırışları duyuldu Yerine oturmuş olan Bonar Deitz, bir kere daha ayağa kalkmıştı.

«Sorumun esasına geliyorum!» Başbakan diğerlerinin sesini bastırarak yüksek sesle: «Açıkçası şu,» dedi Ortalığın biraz sessizleşmesini bekliyerek duraladı, Bu gerçekleşince devam etti: «Talihsiz genç Henri Duval'in bizim kanunlarımıza göre hiç bir şekilde Kanada'ya kabul edilemeyeceği açık olduğuna göre, Muhalefet liderine bu meseleyi Birleşmiş Milletlere iletmeye taraftar olup olmadığını soruyorum. Her iki şekilde de, hükûmetin Birleşmiş Milletlerin dikkatini derhal bu meseleye çekmek niyetinde olduğunu söylemek isterim...»

Hemen bir gürültü koptu. Bir kere daha bağırışlar, karşılıklı suçlamalar Meclisi doldurdu. Başkan ayağa fırlamıştı, sesi duyulmuyordu. Bonar Deitz kıpkırmızı bir yüzle, gözlerinden ateş saçarak Başbakana döndü. Öfkeyle bağırdı; «Bu bir hile!»

Gerçekten öyleydi.

Basın galerisinde muhabirler aceleyle dışarı çıkıyorlardı. Söze karışma ve bildirinin zamanı çok iyi ayarlanmıştı...

James Howden, şimdi telefonla bildirilen veya daktiloya çekilen çoğu gazete haberlerinin başlığını kestirebiliyordu: **Başbakan'ın bugün Avam Kamarasında açıkladığına göre, vatansız adam Henri Duval'in dâvası Birleşmiş Milletler'e havale edilebilecek.** Haber ajansları herhalde şimdiden resmi bültenlerini göndermişlerdi. **«Duval'in davası Birleşmiş Milletlere gidiyor - Başbakan»** telsizler tıkırdayacak ve zamanları kıt, çaresizlik içinde yeni bir görüş arayan yazı işleri müdürleri bu sözleri başlıklarında kullanacaklardı. Muhalefetin saldırısı; Bonar Deitz in konuşması; tabiî bütün bunlardan da bahsedilecekti ama ikinci derecede.

İçin için kaynayan Başbakan, Arthur Lexington'a bir satırlık bir not karaladı: «Bir mektup yaz.» Eğer daha sonra sorguya çekilirse, ,Dişişleri tarafından Birleşmiş Milletler'e başvurma vaadinin uygun olarak yerine getirildiğini söyleyebilmeliydi.

Bonar Deitz yarıda kalan konuşmasına devam etti. Ama sanki artık etkisi hafiflemiş, kuvvetli istimi dağılmıştı. James Howden bunun farkındaydı; Deitz'in de farkında olduğunu tahmin ediyordu.

Partilerinin siyasetinin aralarında çok önce açtığı uçuruma rağmen, Başbakan, Bonar Deitz'den hoşlanmış, ona saygı duymuştu. Muhalefet liderinde takdir edilmemesi çok güç olan, bütün davranışlarında göster-

diği namuslu direnme, doğru sözlülük ve kuvvetli bir karakter bulmuştu. Ama zamanla Howden'in duyguları değişmişti; şimdi Bonar Deitz'i düşündüğünde sadece hoş görülü bir küçümseme hissediyordu.

Çoğunlukla bu değişikliğe, Deitz'in Muhalefet lideri olarak gösterdiği tutum sebep olmuştu. Bir çok kereler Howden Bonar Deitz'in, kendisinin bazı konulardaki zaaflarından tam olarak faydalanamadığını farketmişti. Bir liderin görevi partisini yönetmekti, bir fırsat çıktığında bundan faydalanırken sert ve insafsız olmalıydı. Parti siyaseti kremalı pasta gibi tatlı bir şey değildi, iktidara giden yol parçalanmış umutlarla ve diğer adamların ihtiraslarının kırıntılarıyla doluydu.

Bonar Deitz de eksik olan insafsızlıktı.

Başka değerleri vardı: Zekâ ve bilgi, anlayış ve ileri görüş, sabır ve kişisel sevimlilik. Ama bütün bu değerlerine rağmen, James McCallum Howden için eş değerde bir rakip olamamış, hiç değilse böyle görünmemişti.

Howden Bonar Deitz'i Bakanlar Kuruluna hükmeden, Avam Kamarasını yöneten bir tartışmadan taktik olarak faydalanmak için - kendisinin bir dakika önce yaptığı gibi - çabucak hareket ederek manevralar,hileler yapan bir Başbakan gibi düşünmesinin adeta imkânsız bir şey olduğunu düşündü.

Ya Vaşington'da- Muhalefet lideri Birleşik Amerika Başkanı ve onun askerî danışmanıyla konuşup sarsılmadan fikrini belirtebilir. Vaşington'dan Howden kadar çok kazançla dönebilir miydi? Herhalde Deitz mantıklı davranacak, hiç bir zaman James Howden kadar sert çıkmayacak, sonuç olarak söylenenlerin çoğuna boyun eğip daha az kazanacaktı. Aynı şey, gelecek ayların bütün olayları için de geçerliydi.

Bu düşünce, on güne kadar Mecliste konuşup bir-

leşmeyi ve şartlarını ilân edeceğini hatırlattı. Sonra büyüklük ve büyük olaylar çağı gelecekti. Kaçaklar, Muhaceret ve benzeri gibi önemsiz dertler unutulacak ya da görmezlikten gelinecekti. Yakında açıklayacağı meselelerle karşılaştırıldığında gülünecek kadar önemsiz kalan şimdiki tartışmanın, şu an için büyük önem taşıması onda hayal kırıklığı ve öfke uyandırdı.

Hemen hemen bir saat süren konuşmadan sonra, Bonar Deitz sözlerine son veriyordu.

«Sayın Başkan henüz çok geç değil» dedi Muhalefet lideri. «Hükûmetin Henri Duval'e aradığı yuvayı vermesi için henüz çok geç değil. Adamın elinde olmayan bir doğum hatası sonucu zalimce mahkum olduğu acı tutukluluktan kurtarılması için geç kalınmış sayılmaz. Duval'in bizim yardımımızla, bizim aramızda toplumun faydalı ve mutlu bir bireyi olabilmesi henüz mümkün. Karar verirken Hükûmetin acıma duygularına kulak vermesini istiyorum. Hüküm verirken kendilerini büyük görmemelerini, gurura kapılmamalarını diliyorum.

Son sözlerini «... bu Meclis hükûmetin Muhaceret konusundaki asıl sorumluluğunu kabul edip yerine getirmeyi reddetmesinden üzüntü duyuyor...» söyledikten sonra Bonar Deitz, muhalefet tarafındaki masaların gümbürtüsü arasında yerine oturdu.

Anında Harvey Warrender ayağa fırlamıştı.

«Sayın Başkan», diye başladı Muhaceret Bakanı kalın, gür sesiyle. «Her zamanki gibi Muhalefet lideri gerçeklere hayal tadı vermeyi, basit bir meseleyi gereksiz duygululukla gizlemeyi becerdi. Muhaceret Bakanlığının normal kanunî işlemlerini, bütün insanlığa yapılan acımasız bir komplo gibi göstermeyi başardı.»

Derhal alkışlar masaların gümbürdetilmesiyle kar-

şılanan öfkeli itiraz bağırışları ve «Çekil!» sözleri duyuldu.

Bağırışları duymazlıktan gelen Harvey Warrender ateşli kanuşmasına devam etti; «Eğer bu hükûmet kanuna aykırı davranmaktan suçlu olsaydı, Meclisin tahkirini hak ederdik. Muhaceret Bakanlığı Parlâmento tarafından konulan kurallara uymayıp, asıl kanunî görevini yerine getiremeseydi başımı eğer ve bu suçlamaları kabul ederdim. Ama bunlardan hiçbirini yapmadığımıza göre hiçbirini kabul etmeyeceğimi size söyleyeyim.»

James Howden, Harvey Warrender'in saldırgan ses tonunu yumuşatmasını dilemekte olduğunu farketti. Parlâmentoda şiddet, sözünü esirgememe taktiğinin kullanılması gereken zamanlar vardı ama, şimdi bunların sırası değildi. Burada şu an sakin ve anlayışlı konuşmak daha etkili olurdu. Ayrıca Başbakan, Warrender'in sesinde gizli sinirliliğin rahatsız olacak kadar farkındaydı. Devam ederken, bu ses tonu değişmedi: «Muhalefet liderinin önünüze serdiği bu alçaklık ve kalpsizlik suçlaması nedir? Hükûmet kanuna aykırı hareket etmedi; Muhaceret Bakanlığı şaşmaz bir adaletle,, Kanada'nın muhaceretle ilgili yasalarına tam olarak uyup görevini şerefle yerine getirdi.»

Aslında bu sözlerde kusurlu bir yön yoktu; hatta söylenmesi gereken şeylerdi bunlar. Eğer Harvey, sadece daha sakin davransaydı...

«Muhalefet lideri Henri Duval adındaki adamdan bahsetti. Bir an için, bu ülkenin kimsenin istemediği bir yükü alıp almama sorununu kenara bırakalım, kapılarımızı denizin getirdiği süprüntülere açıp açmamayı...»

Karşı taraftan, daha önceki gürültüleri de aşan bir itiraz uğultusu yükseldi. Howden, Harvey Warrender'in çok ileri gittiğini biliyordu. Hükûmet saflarında bile şaşkınlıktan dona kalmış yüzler vardı, yalnız birkaç

kişi gönülsüzce Muhalefetin velvelesine karşılık verdi.

Bonar Deitz ayağa fırlamıştı. «Sayın Başkan yetkime dayanarak itiraz ediyorum...» Ardından başka ateşli itiraz haykırışları yükseliyordu.

Gittikçe artan gürültü ve patırtıya rağmen, Harvey Warrender inatla devam etti. «Sahte bir duygululuğu kenara bırakıp sadece kanuna bakalım, diyorum. Kanuna uyuldu...» Sözleri yükselen öfkeli bağırış dalgaları arasında boğuldu.

Bir ses diğerlerinin arasından kendini duyurdu. «Sayın Başkan Muhaceret Bakanı süprüntü sözüyle ne demek istediğini açıklıyabilir mi?» James Howden sıkıntıyla sorunun kaynağını tanıdı. Bu soru, Montreal'in en yoksul bölümlerinden birini temsil eden arka sıralardaki muhalefet üyelerinden Arnold Geaney'den gelmişti.

Arnold Geaney de dikkati çeken iki özellik vardı. Kısmen felçli olan çarpık çurpuk vücuduyla, boyu sadece bir buçuk metre olan bir topaldı. Yüzü de öylesine bir çirkinlik ve çarpıklık örneğiydi ki, sanki doğa bir garip yaratık meydana getirmek için bütün gücüyle çalışmıştı. Yine de bu akıl almaz engellere rağmen, parlâmento üyesi olarak dikkate değer bir yer kazanmıştı. Böyle dâvaların da şampiyonuydu. Onun utanmadan, sakatlığından faydalanan bir teşhir meraklısı olduğuna inanan Howden, adama karşı derin bir nefret duyardı. Aynı zamanda, toplumun sempatisinin bir topaldan yana geçmeye her zaman hazır olduğunu bilen Başbakan bir tartışmada Arnold Geaney'le karşılaşmaktan daima çekinirdi.

Geaney tekrar sordu; «Bakan «süprüntü» deyimini tanımlıyacak mı?»

Harvey Warrender'in yüz kasları bir kere daha

oynamaya başlamıştı. James Howden, Muhaceret Bakanının aceleyle, düşünmeden verebileceği cevabı tahmin etti; «Benim tam olarak ne demek istediğimi saygı değer üyeden başka kimse daha iyi anlıyamaz.» Ne olsun. Howden bu çeşit bir çatışmanın önlenmesi gerektiğine karar verdi.

Ayağa kalkan Başbakan karşılıklı haykırışları bastırarak konuştu: «Montreal'in Doğu kesiminin saygıdeğer üyesi, bazı kelimeler üzerinde duruyor, oysa arkadaşımın bu kelimelere vermek istediği anlam, hiç de sandığı gibi değil.

«Öyleyse bırakın bunu kendi söylesin!» Geaney koltuk değneklerinin üstünde beceriksizce doğrularak, bu sözleri geçide doğru söyledi. Çevresinden destekleyen haykırışlar ve «Geri al! Geri al!» çığlıkları yükseldi. Galeridekiler başlarını öne doğru uzatıyorlardı.

«Sakin olun! Sakin olun!» Bu uğultunun sesini zorlukla duyuran Başkandı.

«Hiç bir şeyi geri almıyorum!» Harvey Warrender, yüzü kıpkırmızı kesilmiş, kalın boynundaki damarlar fırlamış, çılgınca bağırıyordu. «Hiç bir şeyi, duyuyor musunuz!»

Yine gürültü koptu. Yine Başkanın yatıştırma çabaları görüldü. Howden bunun parlâmentoda az raslanan bir olay olduğunu farketti. Yalnız derin, köklü bir bölünme veya bir insan hakkı sorunu Meclisi bugün olduğu gibi ayaklandırabilirdi.

«Sakin olun! Mecliste bulunuyoruz...» Sonunda Başkan kendini duyurmayı başarıyordu. Hükûmet tarafında Başbakan ve Harvey Warrender kürsüye saygı göstererek yerlerine oturdular. Şimdi her iki tarafın bağırışları da hafifliyordu. Yalnız Arnold Geaney, koltuk değneklerine dayanarak Başkanın otoritesine karşı gelmeye devam etti.

«Sayın Başkan Muhaceret Bakanı bu Mecliste bir süprüntüden bahsetti. İstekte bulunuyorum...»

«Düzen! Üyeden yerine oturmasını istiyorum.»

«Yetkiye dayanarak...»

«Eğer üye yerine oturmazsa, adını açıklamak zorunda kalacağım.»

Geaney adeta azarlanmayı davet ediyordu. Kanunlar, Meclis kuralları, Başkan ayağa kalktığında bütün herkesin çekilmesini açıkça zorunlu kılıyordu. Bu kereyse, özel bir emirle buna zorlanmıştı. Eğer Geaney karşı koymaya devam ederse, kendisine ceza vermek gerekecekti.

«Adını açıklamadan önce», diye sertçe ihtar etti Başkan, «saygıdeğer üyeye bir fırsat daha tanıyorum.»

Arnold Geaney küstahça devam etti: «Sayın Başkan ben burada, Hükûmet tarafından «süprüntü» diye adlandırılarak hakarete uğrayan, buradan üç bin mil uzaklıktaki bir insan için, duruyorum...»

James Howden birden her şeyin çok basit olduğunu anladı. Topal Geaney, kaçak Duval'in kahramanlığını paylaşmak istiyordu. Bu ters olmakla birlikte, bir ustalık, Howden'in önlemesi gereken bir siyasi hileydi.

Başbakan ayağa kalkarak söze karıştı: «Sayın Başkan, bu konunun halledilebileceğine inanıyorum...» Harvey Warrender ne hissederse hissetsin, hükûmetin yararına, hakaret dolu sözleri geri almaya karar vermişti...

Çok geç.

Başbakanı duymazlıktan gelen Başkan sertçe açıkladı: «Üzüntü duyarak saygıdeğer Doğu Montreal üyesinin adını açıklıyorum.»

Öfkeyle kumarı kaybettiğini farkeden James Howden yerine oturdu. İşlemler çabucak yapıldı Başkanın bir meclis üyesinin adını açıklaması çok reyrek olarak

başvurulan bir usuldü. Ama bu yapıldığı zaman diğer üyelerin ceza vermesi mutlak ve kaçınılmazdı. Sözcünün otoritesine her şeyden çok saygı göstermeliydi. Bu çok uzun süren bir çaba sonucu elde edilmiş olan, Parlâmento ve halkın otoritesiydi.

Başbakan Meclise başkanlık eden Stuart Cawston'a iki kelimelik bir not geçirdi. Notta 'asgari' ceza yazılıydı. Maliye Bakanı başını salladı. Posta Bakanıyla acele bir görüşmeden sonra, Cawston ayağa kalktı ve ilân etti: «Sayın Başkan kararınıza uyarak Posta Bakanı Mr. Gold'un desteklediği teklifi yapmaktan başka çarem yok: Doğu Montreal'in saygıdeğer üyesi, bugünkü görüşmelere katılmaktan alakonulacak.»

Başbakan üzüntüyle basın galerisinin bir kere daha kalabalıklaştığını farketti. Bu akşamki televizyon ve radyo haberleriyle ertesi günkü gazetelerin başlıkları yapılıyordu.

Cawston'un önergesinin oylaması yirmi dakika aldı. Oyların 131 i kabul, 55'i reddi. Başkan resmi bir tavırla bildirdi; «Kararın kabul edildiğini açıklıyorum.» Meclis sessizdi.

Dikkatle, koltuk değneklerine dayanarak Arnold Geaney ayağa kalktı. Beceriksiz adımlarla biçimsiz vücudunu sallamaya özel bir dikkat gösterip biçimsiz yüz hatlarıyla Muhalefetin ön sıralarından geçip geçide vardı. Geaney'i yıllardan beri tanıyan James Howden'e, hiç bir zaman bu kadar ağır yürümemiş gibi geldi. Acınacak bir beceriksizlikle Başkana dönen topal eğilerek selâm verdi, bir an sanki öne düşecekmiş gibi oldu. Sonra toparlanarak döndü, yavaşça salon boyunca ilerledi, tekrar dönüp selâm verdi. Silâhlı bir çavuş tarafından ardına kadar açılan salonun dış kapısında kaybolurken, içerdekilerin rahatladığını belirten genel bir iç çekişi oldu.

Başkan alçak sesle: «Söz, Muhaceret Bakanının,» dedi.

Öncekine oranla biraz daha sakinleşmiş olan Harvey Warrender, söze bıraktığı yerden devam etti. Ama James Howden, şimdi ne olursa olsun, artık önemsiz sayılacağını biliyordu. Arnold Geaney, Avam Kamarasının kurallarına bile bile karşı koyduğu için haklı olarak sadece birkaç saat uzaklaştırılmıştı. Ama basın bu hikâyeyi elinden geldiği kadar büyütecek, tartışmanın kurallarını bilmeyen veya önemsemeyen halk da yetkisiz iki adamı - topalı ve kimsesiz kaçağı - haşin, despot bir hükûmetin kurbanları olarak görecekti.

İlk kez, Howden, Hükûmetin, Henri Duval'in gelişinden bu yana başlayan gözden düşmeye daha ne kadar dayanabileceğini merak etti.

3

Brian Richardson'un notu: «Beni yedide bekle» diyordu. Yediye beş dakika kala, daha hazırlanmaktan çok uzak olan Milly Freedeman, üstünden sular damlayarak banyodan çıkarken Richardson'un geç kalmasını diledi.

Milly sık sık belli belirsiz bir kayıtsızlıkla, kendi iş hayatıyla James Howden'inkini makina düzeniyle yönetirken bunu ev hayatında hemen hemen hiç bir zaman uygulamayışının nedenlerini merak ederdi. Parliement Hill'de bütün işleri saniyesi saniyesine yapardı; evdeyse pek seyrek. Başbakanın yazıhanesinin yanındaki oda, dikkatle yerleştirilmiş dolaplar ve Milly'nin adı çoktan unutulmuş önemsiz biri tarafından beş yıl önce gönderilen mektubu bile saniyede bulmasını sağlayacak dosya yerleştirme sistemiyle tam bir düzen örneğiydi. Ama

şimdi her zamanki gibi, yatak odasının dağınık çekmecelerini ortadan kaybolan yeni sütyenini arayarak alt üst ediyordu.

Bu konuda düşünme zahmetine katlandığında, dağınıklığının dış alışkanlıkların veya baskıların özel hayatını etkilemesine karşı bir iç isyan olduğunu tahmin ediyordu. Çevreye yayılarak onun karakterini etkiliyen dış olaylara ve başkalarının fikirlerine hep karşı çıkmış, zaman zaman da çok ters davranmıştı.

Başkalarının kendi geleceğini plânlamalarını da, bu plân iyi niyetle yapılsa bile sevmezdi. Bir keresinde Milly Toronto'da üniversiteye giderken, babası onu kendisi gibi hukuk okumaya zorlamıştı. «Büyük başarı kazanırsın Milly» diye de tahmin yürütmüştü. «Akıllı ve zekisin, hemen meselenin özünü kavrayabilen bir kafan var. İstersen, benim gibi adamları parmağının ucunda oynatabilirsin.»

Daha sonra düşünmüştü: Eğer bunu ilk düşünen kendisi olsaydı, bu yola devam edebilirdi. Ama çok sevdiği öz babasından bile gelse, kişisel özel kararlarının başka biri tarafından verilmesini reddetmişti.

Aslında bununla da çelişkiye düşüyordu. Hayatını iş hayatından ayıramadığı gibi, asla bağımsız bir hayat da yaşayamamıştı. Aksi halde, diye düşündü Milly, sütyenini, bulup giyerken James Howden'le bir aşk serüveni geçirmez, Brian Richardson'da bu akşam eve gelmezdi.

Gelmesi doğru muydu? Brian'ın gelmesine izin vermeli miydi? Başından işi sıkı tutarak özel hayatının olduğu gibi kalmasında diretse, sonunda kendisi ve James Howden için bir gelecek olamıyacağını öğrendiği günden beri dikkatle gerçekleştirdiği yeri yaşantısı için daha iyi olmaz mıydı?

Ayağına bir külot geçirdi bu soru onu yeniden endişelendirdi.

Kendi kendine yeten, oldukça mutlu bir özel hayatın değeri çok fazlaydı. Brian Richardson'la buluşurken, zorlukla elde ettiği rahatını kaybetme tehlikesini göze almıyor muydu?

James Howden'den ayrıldıktan sonra, görüşünün değişmesi ve yalnız yaşama kararına alışması uzun, oldukça uzun sürmüştü. Ama (Milly'nin tahminine göre) özel dertlerini yardımsız çözümlemekteki derin ve köklü iç güdüsü sayesinde bu günkü hayatına rahat dengeli ve başarılı olacak kadar kendini alıştırmıştı.

Milly, artık bir zamanlar olduğu gibi, evli arkadaşlarını, pipo içen koruyucu kocalarını, yayılıp yatan çocuklarını gerçekten kıskanmıyordu. Hatta bazan onları ne kadar sık görürse, hayatlarını da kendi bağımsızlığı ve özgürlüğüyle karşılaştırdığında o kadar sıkıcı ve yeknesak buluyordu.

Mesele şuydu: Brian Richardson'a beslediği duygular onu yeniden resmî bir bağ düşüncesine mi itiyordu?

Yatak odasındaki dolabın kapağını açarak ne giyeceğini düşündü.

İyi, Noel günü Brian pantolonla çok çekici olduğunu söylemişti... Parlak yeşil bir pantalon seçti, sonra açık yakalı beyaz kazağını bulmak için yeniden çekmeceleri karıştırdı; ayaklarını açıkta bırakan ince, beyaz sandallar giydi. Pantolon ve kazağı sırtına geçirip gece gündüz yaptığı hafif makyajı bitirdiğinde saat yediyi on geçmişti.

Ellerini saçlarının arasında gezdirdi, sonra fırçalamasının iyi olacağını düşündü ve telâşla banyoya yöneldi.

Aynaya bakarak kendi kendine konuştu: Üzülecek

hiç ama hiç bir şey yok. Eğer namuslu davranmam gerekiyorsa Brian'a aşık sayılabilirim, belki de çok aşığım. Ama Brian'ı elde etmek imkânsız, o da böyle olmasını istiyor. Demek ortada bir sorun yok.

Ama kafası bir sorun olduğunda diretiyordu. Sonra ne olacak? O gidince? Yeniden yalnız kalınca?

Bir an Milly durdu. Dokuz yıl önce ne olduğunu hatırladı. Boş günler, yalnız geceler, çok yavaş ilerleyen uzun haftalar... Yüksek sesle konuştu: «Bütün bunlara tekrar katlanabileceğimi sanmıyorum.» Ve sessiz olarak: Belki de bu akşam bu işi bitirmeliyim.

Zil çaldığında hâlâ hatırlıyordu.

Brian kalın paltosunu çıkarmadan önce onu öptü. Yüzü hafifçe sakallıydı ve tütün kokuyordu. Milly bir zayıflık hissetti, ya da hiçlikte yitip gittiğini. Bu adamı istiyorum, diye düşündü; nasıl olursa olsun. Sonra, bir kaç dakika önceki düşüncesini hatırladı: Belki bu akşam bu işi bitirmeliyim.

«Milly bebeğim», dedi Richardson yavaşça, «müthişsin.»

Kollarından sıyrılarak adama baktı. Sonra endişeyle: «Brian, yorgunsun.»

«Biliyorum.» Başını salladı. «Ve traş olmaya ihtiyacım var. Meclisten şimdi geliyorum.»

Aslında pek ilgilenmiyerek sordu: «Nasıl gitti?»

«Duymadın mı?»

Başını salladı. «Bürodan erken ayrıldım. Radyoyu da açmadım. Duymam mı gerekiyordu?»

«Hayır,» dedi Richardson, «Nasıl olsa pek yakında duyacaksın.»

«Tartışma kötü mü gitti?»

Brian üzüntüyle başını salladı. «Ben galerideydim. Keşke orada olmasaydım. Yarın gazeteler bizi parça parça edecekler.»

«Bir içki içelim», dedi Milly. «Buna ihtiyacın varmış gibi geliyor bana.»

Vermutu az tutarak martinileri hazırladı. Bunları mutfaktan getirirken neredeyse keyifli bir sesle. «Bunun yardımı olur», dedi. «Çoğunlukla oluyor.»

Bu akşam bitmeyecek bu iş, diye düşündü. Belki bir hafta, bir ay sonra. Ama bu akşam değil.

Brian Richardson içkisini yudumladı, sonra yerine bıraktı.

Bir giriş yapmadan adeta haşin bir tavırla konuştu; «Milly, benimle evlenmeni istiyorum.»

Saatler gibi gelen kısa bir sessizlik oldu. Sonra, bu kez yumuşak bir sesle: «Milly, beni duydun mu» dedi.

«Bir an için;» diye cevap verdi Milly. «Benimle evlenmek istediğini söylediğine yemin edebilirdim.» Ağzından çıkan sözler sıradan, ilgisiz; sesiyse duygusuz gibi gözüküyordu. Kendini havalanmış gibi hissetti.

«Alay etme» dedi Richardson sertçe. «Ciddi söylüyorum.»

«Sevgili Brian.» Sesi nazikti. «Alay etmiyorum. Gerçekten etmiyorum.»

Brian bardağını yere bırakarak ona doğru geldi. Tekrar ateşli, uzun bir öpüşmeden sonra Milly yüzünü onun omuzuna dayadı. Hâlâ tütün kokusunu duyuyordu. «Beni sar» diye fısıldadı. «Sar beni!»

«Sırası gelirse» dedi Brian, «bana cevaba benzer bir şey verebilirsin.»

Bütün kadınca duyguları onu, evet diye bağırmaya zorluyordu. Duyguları ve şu yaşadıkları an, çabucak kabul etmek için yaratılmıştı. Uzun zamandan beri istediği bu değil miydi? Sadece birkaç dakika önce, kendi kendine Brian'ı ne şekilde olursa olsun ka-

bul edeceğini söylememiş miydi; ve şimdi, birden şartlar her zamankinden daha iyiydi: Evlilik, hep birlikte olma...

O kadar kolaydı ki. Bir kabul mırıltısı, olup bitecekti; geriye dönüş olmadan...

Sonuncu ihtimal onu korkuttu. Bu gerçekti, düş değil. Güvensizliğin pençesine düştü. İhtar eden bir ses fısıldadı: Bekle!

«Sanırım kaçırılmıyacak bir parti değilim.» Brian'ın sesi saçlarında boğuldu; bir el hafifçe boynunu okşadı. «Biraz pisliğe bulanmışım, boşanmam da gerek ama bu konu herhangi bir dert yaratmaz. Eloise'le aramızda bir çeşit anlayış var.»

Bir duraklama oldu, sonra ses yavaşça devam etti. «Galiba seni seviyorum Milly. Galiba gerçekten seviyorum.»

Milly, gözleri yaş dolu yüzünü kaldırdı ve onu öptü. «Brian, sevgilim, sevdiğini biliyorum; sanırım ben de seni seviyorum. Ama emin olmam gerek. Lütfen bana biraz zaman bırak.»

Richardson'ın yüzünde biçimsiz bir gülümseme belirdi. «Peki», dedi, «buraya gelinceye kadar aynı şeyi tekrarlayıp durdum. Galiba herşeyi de berbat ettim.»

Belki, diye düşündü, çok geç kaldım. Veya herşeyi yanlış idare ettim. Ya da bu işe başladığımız şekil yanlıştı. İlgi duymayan duygusal bağlara karşı kendini kapamış olan ben. Şimdi bağlanmayı isteyen aynı kişi ve bir soytarı gibi içerisini gözleyerek dışarıda bırakıldım. Ama hiç olmazsa, diye kendini yatıştırdı, kararsızlığı sona ermişti: Son birkaç gündür durmadan kendini dinlemesi; en değer verdiği insanın Milly olduğu bilincine varışı. Şimdi onsuz, sadece boşluk var gibiydi...

«Lütfen Brian.» Milly şimdi daha sakindi, denge-

sine ve iradesine yeniden kavuşuyordu. «Çok hoşlandım ve kıvanç duydum sevgilim», dedi içtenlikle. «Cevabın evet olacağını sanıyorum. Ama emin olmak istiyorum, ikimizin de iyiliği için. Lütfen sevgilim, bana biraz zaman bırak.»

Brian sertçe sordu: «Ne kadar?»

Başları birbirlerine yakın, el ele tutuşarak birlikte uzun divana oturdular. «Doğru söylüyorum, bilmiyorum sevgilim ve senin de belirli bir zamanda diretmeyeceğini umuyorum. Tepemde bir Demokles kılıcının sallanmasına dayanamam. Ama kesin bir sonuca varır varmaz sana söyleyeceğime söz veriyorum.»

Düşündü: Bana ne oluyor? Yaşamaktan mı korkuyorum? Neden tereddüt ediyorum; neden şimdi karar vermiyeyim? Ama yine ihtar eden ses onu zorladı. Bekle!

Brian kollarını açtı ve Milly bu kollara sığındı. Dudakları birleşti, Brian onu hırsla, tekrar tekrar öptü. Milly karşılık verdiğini, kalbinin delice çarptığını farketti. Az sonra Brian'ın elleri yavaşça harekete geçti.

Gecenin yarısına doğru, Brian Richardson iki kahve fincanıyla oturma odasına girdi. Arkasında, mutfakta, Milly sandviçleri kesiyordu. Kahvaltı tabaklarının hâlâ yıkanmamış, muslukta yığılı durduğunu farketti. Gerçekten, diye düşündü, galiba işteki alışkanlıklarımın bazılarını eve getirmem gerekiyor.

Richardson büyük koltuklardan birinin karşısında, alçak bir masanın üstünde duran Milly'nin televizyonuna doğru gitti. Açarken seslendi: «Bilmem dayanabilecek miyim ama, sanırım en kötüsünü öğrensek iyi olacak.» Milly sandviç tabağını getirip yere koyarken, CBC haberlere başlıyordu.

Bugünlerde, çoğu kez olduğu gibi, ilk haber uluslararası durumun kötüleşmesiyle ilgiliydi. Sovyetlerin

kışkırttığı asiler Laos'da tekrar kargaşalık çıkarmış, Kremlin bir Amerikan protesto notasına saldırgan bir cevap vermişti. Avrupadaki sosyalist ülkelerde askeri birliklerin toplandığı bildirilmişti. Yenilenen Moskova-Pekin hattında yakın görüşmeler olmuştu.

«Gittikçe yaklaşıyor», diye mırıldandı Richardson. «Her gün biraz daha yaklaşıyor.»

Henri Duval hikâyesi ikinci haberdi.

İyi giyimli spiker haberi okudu: «Ottawa'da bugün Avam Kamarasında, şu sıra Vancouver'de yola çıkmayı bekleyen vatansız adam Henri Duval konusu olay yarattı. Hükûmetle muhalefet arasındaki tartışmanın en ateşli anında, Doğu Montreal milletvekili Arnold Geaney görüşmelerin geri kalan bölümünde bulunmamak üzere Meclisten çıkarıldı...»

Spikerin arkasındaki ekranda Henri Duval'ın resmi belirdi, bunu topal parlâmento üyesinin büyük bir resmi izledi. James Howden gibi Richardson'un da korktuğu gibi, çıkartılma olayı ve buna yol açan Harvey Warrender'in «süprüntü» sözü haberin üstünde durduğu başlıca noktaydı. Haber ne kadar tarafsızlıkla okunursa okunsun, kaçak ve topal, ,kesinlikle zalim ve insafsız hükûmetin kurbanlarıymış gibi gözükeceklerdi.

«CBC muhabiri Norman Deeping» dedi spiker, «Meclisteki durumu tasvir ediyor...»

Richardson televizyonu kapamak için uzandı. «Galiba daha fazlasına dayanamıyacağım. Sen ister misin?»

«Hayır!» Milly başını salladı. Bu akşam gördüklerinin önemini bildiği halde, bu konuyla ilgilenmek ona zor geldi. En önemli soruya hala karar verilmemişti...

Brian Richardson kararan televizyon ekranını işaret etti. «Allah kahretsin, bunun ne kadar çok seyircisi

olduğunu biliyor musun? Ağ gibi bir kıyıdan öbürüne uzanıyor. Buna bütün diğerlerini, radyo, mahalli televizyon ve yarınki gazeteleri, ekler...» Çaresizlik içinde omuz silkti.

«Biliyorum», dedi Milly. Kafasını tekrar özel endişelerinin dışındaki konularda toplamaya çalıştı. «Keşke yapabileceğim bir şey olsa.»

Richardson ayağa kalkmış, odada dolaşıyordu. «Sen bir şeyler yaptın, Milly sevgilim. Hiç olmazsa buldun...» Cümleyi yarıda bıraktı.

Milly ikisinin de fotokopiyi, James Howden'le Harvey Warrender arasındaki uğursuz, gizli anlaşmayı hatırlamakta olduğunu biliyordu. Çekinerek sordu: «Bir şey yaptın mı?...»

Başını salladı. «Hepsini Allah kahretsin! Hiç bir şey yok... hiç bir şey...»

«Biliyorsun», dedi Milly yavaşça, «her zaman Mr, Warrender'in bir garipliği olduğunu düşünmüştüm. Konuşması, hareketleri; sanki hep sinir içindeymiş gibi. Hem sonra, şu oğlunu ideal haline getirmesi... savaşta öldürüleni...»

Brian Richardson'un yüzündeki ifadeyle şaşkınlığa düşerek sustu. Ağzı bir karış açık, gözlerini kendi yüzüne dikmişti.

«Brian?»

«Milly, bebeğim, şunu bir daha söyle bakayım,» diye fısıldadı Richardson.

Rahatsızlıkla tekrarladı: «Mr. Warrender'in oğlu hakkında bir garip davrandığını söyledim. Anladığıma göre, evinde türbe gibi bir şey varmış. Herkes bundan çok bahsederdi.»

«Doğru.» Richardson başını salladı. Heyecanını gizlemeye çalıştı. «Doğru. Olsun, sanırım bunda bir kötülük yok.»

Buradan ne kadar zamanda ayrılabileceğini düşündü. Bir telefon etmek istiyordu ama. Milly'nin telefonundan değil. Bazı şeyler vardı... yapmak zorunda kalabileceği bazı şeyler... Milly'nin öğrenmesini asla istemezdi.

Yirmi dakika sonra, bütün gece açık olan bir eczaneden telefon ediyordu. «Ne kadar geç olduğu beni hiç ilgilendirmiyor», dedi parti yöneticisi konuştuğu kişiye: «Sana şimdi şehrin merkezine gelmeni söylüyorum, ben seni Jasper Lounge'da bekleyeceğim.»

4

Gece yarısı zorla yatağından kaldırılan bağa gözlüklü, solgun genç adam gözlüğünün sapını asabiyetle elinde çevirdi. Ağlamaklı bir sesle: «Gerçekten yapıp yapamıyacağımı bilmiyorum», dedi.

«Niçin olmasın?» diye sordu Brian Richardson. «Sen Savunma Bakanlığındasın. Bütün yapacağın istemek.»

«Bu kadar basit değil», dedi genç adam. «Ayrıca bu, haber olarak sınıflandırılmış.»

«Cehennemin dibine», diyerek üsteledi Richardson. «Çok eski bir şey, artık bununla kim ilgilenir?»

«Belki siz ilgileniyorsunuz.»

«Beni endişelendiren biraz da bu.»

«Yemin ediyorum», dedi Richardson, «bana verdiğinle ne yaparsam yapayım, bunun ucu sana dokunmuyacak.»

«Ama bulmak bile çok zor. Eski dosyalar binaların bodrum katlarında, mahzenlerde... Arama günler veya haftalarca sürebilir.»

«Bu iş seni ilgilendirir», dedi Richardson genç ada-

mın sözünü keserek. «Yalnız ben haftalarca bekliyemem» Bir garsona işaret etti. «Yine aynı olsun».

«Teşekkür ederim, ben istemem», dedi genç adam. «Bu bana yeter.»

«Nasıl istersen.» Richardson garsona başıyla işaret etti: «Bir tane hepsi bu kadar.»

«Özür dilerim» dedi genç adam garson gidince «ama korkarım cevabım hayır olacak.»

«Ben de özür dilerim», dedi Richardson, «çünkü adım listenin başına yaklaşıyordu.» Bir sessizlik oldu. «Hangi listeden bahsettiğimi biliyorsun değil mi?»

«Evet», dedi genç adam. «Biliyorum.»

«Benim işim», dedi, Richardson «Parlâmento adaylarını seçmekle yakından ilgili. Aslında partideki bütün yeni üyeleri benim seçtiğimi de söyleyenler var.»

«Evet», dedi genç adam. «Bunu ben de duydum.»

«Tabiî son söz başkalarının. Ama onlar çoğunlukla Başbakan'ın öğütlerine göre davranırlar. Ya da benim Başbakana vereceğim öğütlere göre.»

Genç adam hiç bir şey söylemedi. Dilinin ucu dudaklarına dokundu, üzerinde gezindi.

Brian Richardson yavaşça: «Bir anlaşma yapacağım» dedi. «Benim için bu işi gör, ben de senin adını en başa koyayım. Hem de, herhangi bir yer için değil, kazanmanın garanti olduğu bir yere.»

«Ya istediğinizi yapmazsam?» diye sorarken genç adamın yanakları kıpkırmızı oldu.

«Bu durumda», dedi Richardson yavaşça, «sana, partide bulunduğum sürece hiç bir zaman Parlâmentoda oturamayacağına, kazanmayı umduğun herhangi bir yere asla aday olarak gösterilemiyeceğine tam bir garanti verebilirim. Çürüyene kadar bir idari işler yardımcısı olarak kalacaksın, babanın bütün parası da bu durumu değiştiremiyecek.»

Genç adam acı bir sesle «Benden siyaset hayatına, pis bir işle atılmamı istiyorsunuz», dedi.

«Aslında ben sana iyilik ediyorum. Sana, bir çoklarının keşfetmekte yıllar harcadığı bazı hayat gerçeklerini tanıtıyorum.»

Garson geri dönmüştü, Richardson sordu: «Fikrini değiştirip bir tane daha almayacağından emin misin?»

Genç adam bardağını boşalttı. «Peki» dedi, «alacağım.»

Garson çekilince Richardson sordu: «Haklı olduğumu farzedersek, istediğimi elde etmen ne kadar sürer?»

«Şey...» Genç adam duraladı. «Sanırım birkaç gün.»

«Keyiflen biraz!» Brian Richardson uzanıp eliyle diğerinin dizine vurdu. «İki yıla kadar bütün bunların olduğunu bile unutacaksın.»

«Evet», dedi genç adam üzüntüyle. «Ben de bundan korkuyorum.»

14/GÖNDERİLMEK VE ALAKONULMAK

Masasının üzerinden, sınır dışı edilme emri Alan Maitland'ın yüzüne bakıyordu.

...Bundan dolayı geldiğiniz yere veya yurtdaşı olduğunuz ülkeye veya Başbakan tarafından böyle olduğu kabul edilen memlekete gönderilmenize ve orada alakonulmanıza...

Beş gün önceki özel sorguda verilen emir, Alan'ın belleğine, gözü kapalı ve ezbere okuyabileceği gibi kazınmıştı. Resmî kararda ufacık bir kaçamak, küçük bir zayıf nokta, kanunun ince ayrıntılarını uydurabileceği bir boşluk bulabilmek için oldukça sık tekrarlanmıştı.

Ama bulamamıştı.

Önce bir düzüne, sonra yüzlerce eski dâva dosyasını karışık, kaypak terimleriyle uğraşarak geceleri uykusuzluktan gözleri kızarıp vücudu sızlıyana kadar okumuştu. Gündüzleri Adliye kütüphanesinde Tom Lewis de ona katılmış, birlikte çok seyrek açılan kitapların fihristlerini araştırmışlar, özetleri gözden geçirmişler, içtihatlarını incelemişlerdi. İkinci gün Tom: «Canım yemek yemek istemiyor» demişti. «Midem tozla doydu.»

Aradıkları, Muhaceret Bakanlığının Duval dâvasındaki tutumunun hatalı, dolayısıyla kanunsuz olduğunu ispatlayacak buna benzer eski bir karardı. Tom'un söylediği gibi: Yargıcın önüne atıp; Serseri, bak işte artık anaforcular bizim canımıza okuyamıyacaklar, ne-

deni de burada; gibisinden bir söz söylemelerini sağlayacak karara ihtiyaçları vardı. Sonra Tom, kütüphane merdivenlerinin tepesine yorgunlukla tüneyerek açıklamıştı: «Avukatı avukat yapan bildikleri değildir; nereye bakmasını bilmesi gerekiyor, biz asıl bakılacak yeri bulamadık.»

Asıl bakılacak yeri, şimdi sona eren aramalarının geri kalan günlerinde de bulamamışlardı. «Birinin yapabileceği o kadar çok şey var ki» diye Alan itiraf etmişti sonunda. 'Sanırım vazgeçsek iyi olacak.'

Şimdi dokuz ocak salı günü saat öğleden sonra ikiydi. Bir saat önce vazgeçmişlerdi.

Kütüphanedeki nöbetlerine yalnız kısa bir süre için ara vermişlerdi, sabah Bakanlık Henri Duval'in müracaatını özel sorgunun sonucuna uygun bulmadığını bildirdiğinde. Ama Edgar Kramer şube müdürü, iki Muhaceret memuru da yardımcı üyeler olduğuna göre, bu zaten sonucu başından belli olan boş bir resmi işlemdi.

Alan'ın ertelemeyi umduğu işlemlerin bir bölümüydü bu. Ama mahkemede yaptığı aptallıktan sonra, bütün işler çok çabuk ilerlemişti...

Alan boşuna, çaba harcadığını bildiği halde, sanki bir yargıç ve jüri huzurundaymış gibi, savunmasını azimle yapmıştı. Bakanlık temsilcileri, kibar davranan Edgar Kramer de dahil olmak üzere, konuşmasını dikkatle dinlemiş ve önceki kararda ısrar ettiklerini belirtmişlerdi.

Küçük dağınık bürosunda sandalyesini arkaya kaykıltan Alan, bir yorgunluk esnemesini önlemeye çalışarak üzüntüyle dâvanın hemen hemen bitmiş olduğunu düşündü. Görünüşe göre, yapacak başka şey kalmamıştı. Onarımı tamamlanmış, şimdi yeni yükünü almakta olan **Vastervik** dört güne kadar hareket edecekti. Daha önce, belki ertesi gün gemiye gidip Henri Du-

val'a son haberleri vermesi gerekiyordu. Ama bunun beklenmedik bir haber olmayacağını biliyordu; genç kaçak, insanoğlunun ilgisizliğini yeni bir red kararına şaşmayacak kadar iyi öğrenmişti.

Alan ayağa kalktı, kısa saçlı başını kaşıdı, sonra camlı bölmesinden çıkıp dışardaki küçük büroya geçti. Burası bomboştu. Tom Lewis, bir iki gün önce aldıkları önemli bir dâvayla ilgili işlerle uğraşmak üzere şehre inmiş; son bir kaç günün alışılmamış çalışma temposundan yorgun düşen yaşlı, dul daktilo da öğlende evine gitmiş, giderken de: «Yirmi dört saat uyumak için Mr. Maitland, eğer öğüdümü dinlerseniz siz de aynı şeyi yapın» demişti. Belki böyle yapmak iyi olacak, diye düşündü Alan. Evine Gilford sokağındaki küçücük dairesine gitmek, kendini yatağına atmak, kaçaklar, muhaceret, insanların bütün anlaşmazlıkları da dahil olmak üzere her şeyi unutmak istedi. Sharon'dan başka. Tamam, ,bulmuştu: Bütün düşüncelerini Sharon'a yöneltecekti: Şu anda onun nerede olduğunu merak etti; kütüphanedeki çalışmalarından ayırabildiği bir kaç dakika içinde birlikte kahve içtikleri son görüşmelerinden bu yana neler yapmıştı; ne düşünmüştü, nasıldı; gülüyor muydu, yoksa bazan yaptığı gibi, eleştirici bir tavırla kaşlarını mı çatmıştı...

Ona telefon etmeye karar verdi. Bol bol boş zamanı vardı; Henri Duval için artık başka şey yapamazdı. Devereaux'nun numarasını çevirdi. Kâhya cevap verdi. Evet, Miss Devereaux evdeydi; Mr. Maitland, lütfen biraz bekliyebilir miydi?

Bir iki dakika sonra hafif ayak seslerinin telefona yaklaştığını duydu.

«Alan!» Sharon'un sesi heyecanlıydı. «Bir şey mi buldun!»

«Keşke», dedi Alan. «Neyazık ki vazgeçtik artık.»

«Hayır!» Duyduğu üzüntü sesinden anlaşılıyordu.

Sonuç vermeyen araştırmalarını açıkladı; devam etmenin faydasızlığını.

«Yine de», dedi Sharon. «her şeyin bittiğine inanmıyorum. Düşünüp düşünüp, sonunda önceki gibi bir şeyler bulacaksın.»

Kendine duyulan güven Alan'ı duygulandırdı, ama bu güveni paylaşmadı.

«Aslında bir fikrim vardı», dedi. «Edgar Kramer'in bir modelini yapıp buna iğne batırmayı düşündüm. Denemediğimiz bir yol bu kaldı.»

Sharon bir kahkaha attı. «Ben kilden kalıp yapmayı bilirim.»

«Öyleyse bu akşam yapalım» dedi Alan canlanarak. «Önce akşam yemeğiyle başlarız, belki sonra sıra kile gelir.»

«Oh, Alan; özür dilerim ama imkânsız.»

Düşünmeden sordu: «Neden?»

Bir anlık duralamadan sonra, Sharon cevap verdi: «Başka bir randevum var.»

İşte diye düşündü; sorarsan cevabını alırsın. Kiminle buluşacağını merak etti. Uzun zamandan beri tanıdığı biriyle mi?

Nereye gideceklerdi acaba? Ani bir kıskançlık duydu sonra kendi kendine bunun saçma olduğunu tekrarladı. Ne de olsa kendisi sahneye çıkmadan önce Sharon'un bir toplumsal hayatı olmuştu, hem de oldukça dolu bir hayat. Oteldeki öpücük de kesin bir söz değildi...

«Çok üzüldüm Alan, gerçekten çok üzüldüm. Ama iptal etmem imkânsız.»

«Böyle yapmanı zaten istemem.» Neşeli bir sesle «iyi eğlenceler; bir haber çıkarsa seni ararım» dedi.

Sharon'un sesi kararsızdı:

«Hoşça kal.»

Telefonu kapattığında, bürosu ona her zamankinden daha küçük ve can sıkıcı geldi. Telefon etmemiş olmayı dileyerek, belirli bir amacı olmadan oda boyunca yürüdü.

Daktilonun masasının üstünde, açılmış bir telgraf yığını gözüne çarptı. Bütün ömrü boyunca, şu son birkaç günde aldığı kadar telgraf almamıştı. Yığının üzerinden birini seçerek okudu:

EŞSİZ SAVAŞINIZDAN DOLAYI TEBRİKLER HER YÜREKLİ YURTTAŞ SİZİ ALKIŞLIYOR OLMALIDIR.

K. R. BROWNE

K. R. Browne'un kim olduğunu merak etti. Kadın mı, erkek mi? Zengin mi, yoksul mu? Ve ne biçim bir insan? Gerçekten adaletsizlik ve zulum onu etkiliyor mu... yoksa bunu sadece duygusal bir coşkuyla mı yazmış? Mesajı yerine bırakıp başka birini seçti.

İSA, İNSANLARIN EN ÖNEMSİZİ İÇİN YAPTIKLARIN BİLE BENİM İÇİN YAPILMIŞ SAYILIR KARDEŞİM DER DÖRT ERKEK ANASI OLAN BEN SİZ VE O ZAVALLI ÇOCUK İÇİN DUA EDİYORUM.

BERTHA MCLEİSH

Diğerlerinden daha uzun olan bir üçüncü tegraf dikkatini çekti.

STAPLEPON VE DIBTRICK MANITOBA KIWANIS KULÜBÜNÜN YİRMİSEKİZ ÜYESİ SİZİ KUTLAMAK VE İNSANCIL GAYRETLERİNİZDE BAŞARILAR DİLEMEK İÇİN BURADA TOPLANDI STOP KANADA VATANDAŞLARI STOP PARA TOPLADIK VE ÇEK ARKADAN GELİYOR STOP LÜTFEN PARAYI UYGUN GÖRDÜĞÜNÜZ ŞEKİLDE KULLANIN.

GEORGE EARND, SEKRETER

Alan çekin o sabah geldiğini hatırladı. Çek diğerleriyle birlikte Henri Duval için yapılan yardımları idare etmeyi teklif eden BC kredi şirketine gönderilmişti. Yalnız o gün bin yüz dolar gibi bir para gelmişti.

Teşekkürler K. R. Browne, Mrs. McLeish ve Stapleton Kiwanians, diye düşündü. Ve bütün diğerleri. Kalın telgraf destanını karıştırdı. Bir şey başaramadım ama yine de teşekkürler.

İki büyük gazete yığınının yere, bir köşeye konmuş olduğuna dikkat etti, başka bir yığın da bir sandalyenin üstüne konmuştu. Üç yığındakilerin büyük bir bölümü taşra gazeteleriydi: Toronto, Montreal, Winnipeg, Regina, Ottawa ve diğer şehirlerden. Bir tane de yeni İskoçya'dan, Halifax kadar uzaktan gelen gazete olduğunu fark etti. Ziyaretine gelen gazetecilerden bazıları, kendisi hakkında yazı bulunduğunu söyleyerek gazeteleri bırakmışlardı. Holün karşısındaki komşusu da herhalde, yine aynı nedenle, bir çift New York **Times** gödermişti. Şimdiye kadar Alan bunlara sadece bir göz atacak vakit bulabilmişti. Yakında hepsini başından sonuna kadar okuyacaktı, ,yazıları da kesip bir deftere yapıştırmayı düşünüyordu; herhalde bir daha hiç bir zaman, hakkında bu kadar çok haber çıkmazdı. Deftere ne başlık koyacağını düşündü. Belki «Kaybedilmiş Dâvaya Ağıt» gibi bir şey.

«Üf, kes artık Maitland'» dedi yüksek sesle. «Kendine Duval'den de çok acımaya başladın.»

Son sözler üzerine dış kapıya vuruldu ve kapı açıldı. Bir baş içeri uzandı, Dan Orliffe'in tombul, al yanaklı yüzü. Gazeteci iri ve hantal köylü gövdesiyle bu başı izledi, sonra çevresine bakındı. «Yalnız mısın;» diye sordu.

Alan başını salladı.

«Bir konuşma duyduğumu sandım.»

«Doğru duymuşsun. Kendi kendimle konuşuyordum.» Alan'ın yüzünde zoraki bir gülümseme belirdi. «Bu hale geldim.»

«Yardıma ihtiyacın var», dedi Dan Orliffe. «İlgi çekici biriyle görüşme yapmana yardım etsem nasıl olur?»

«Örneğin, kiminle ?»

Orliffe rahatlıkla cevap verdi: «Başbakanla başlıyabileceğimizi düşündüm. Öbür gün Vancouver'e geliyor.»

«Howden'in kendisiyle mi?»

«Aşağı kurtarmaz.»

«Ah, tabii.» Alan kendini daktilo kadınının koltuğuna attı, arkasına yaslanarak ayaklarını eski daktilo makinasının yanına uzattı. «Sana ne yapacağımı söyleyeyim: Bir misafirhane kiralayıp onu evimde kalmaya davet edeceğim.»

«Bak», diye yalvardı Dan. «Şaka etmiyorum. Ciddi söylüyorum. Böyle bir görüşme ayarlanabilir, hem belki bir yararı dokunur.» Soran bir tavırla: «Duval için mahkemelerden elde edebileceğin bir şey kalmadı, öyle değil mi?» diye sordu.

Alan başını salladı. «Yolun sonuna geldik.»

«Pekalâ, öyleyse ne kaybedersin?»

«Sanırım hiç bir şey. Ama ne gereği var?»

«Yalvarabilirsin, değil mi?» Dan diretti. «Merhamet dilenme gibi bir şey. Avukatların işi bu tür şeyler yapmak değil midir?»

«Ara sıra bir kaç esaslı tartışma da yapmak gerekiyor.» Alan yüzünü buruşturdu. «Gözümün önünde canlandırabiliyorum: Ben yere diz çökmüşüm ve Başbakan göz yaşlarını siliyor. «Alan oğlum», diyecek, «Bütün bu haftalar boyunca o kadar hatalı davrandım ki. Şimdi şurayı imzalayacağım ve bütün geçmişi unutacağız; istediğin her şeyi kabul ediyorum.»

«Peki ama,» dedi Dan Orliffe, «bu harika bir hamle olmayacak. Ama zaten diğer yaptıkların da öyle değildi. Niçin şimdi vazgeçecek misin?»

«Basit bir nedenden ötürü,» diye cevap verdi Alan alçak sesle. «Çünkü bir yerde, başkalarının kazandığını kabul etmek zorundasın.»

«Beni hayal kırıklığına uğratıyorsun», dedi Dan. Ayağını uzatarak üzüntüyle masanın bir ayağını dürttü.

«Kusura bakma. Daha fazlasını yapabilmeyi isterdim.» Bir sessizlik oldu, sonra Alan merakla sordu: «Hem Başbakan neden Vancouver'e geliyor?»

«Bir çeşit memleket gezisine çıkmış. Çok ani olmuş; bu konuda çeşitli fikirler yürütülüyor.» Gazeteci omuz silkti. «Bu başkalarının işi. Fikrim ikinizi görüştürmekti.»

«Beni asla kabul etmez», dedi Alan.

«Eğer teklif edilirse, kabul etmemeyi göze alamaz.» Dan Orliffe sandalyenin üzerindeki gazete yığınını işaret etti. «Şunları kaldırmamın bir zararı var mı?»

«Hiç durma.»

Dan gazeteleri yere attı, ,sandalyeyi çevirdi ve ata biner gibi oturdu. Dirseklerini sandalyenin arkalığına dayayarak, yüzünü Alan'a çevirdi. «Bak dostum»,

dedi içtenlikle, «eğer şimdiye kadar farkında değilsen ben sana anlatayım. On milyon insan veya daha fazlası için - gazete okuyan, televizyon seyreden ya da radyo dinleyen herkes için - sen «Bay Dürüst Kahraman'sın.»

«Bay Dürüst Kahraman», diye tekrarladı Alan. Merakla sordu: «Bu **Pilgrim's Progress**'den alınma değil mi?»

«Sanırım öyle.» Dan'ın sesi ilgisizdi.

«Bir kere okuduğumu hatırlıyorum», dedi Alan düşünceli bir tavırla.

«Galiba din dersinde.»

«Din derslerini geride bırakalı epeyce oldu. Ama belki sen hâlâ oralardasın.»

«Neyse devam et», dedi Alan. «On milyon insandan bahsediyordun.»

«Seni Ulusal bir kahraman yaptılar» diye üsteledi Orliffe. «Bir çeşit put oldun. Açıkcası, ömrüm boyunca böyle şey görmemiştim.»

«Bir sürü duygu», dedi Alan. «Bu iş kapanınca, on gün içinde unutulmuş bir adam olacağım.»

«Belki doğru. Ama sen halkın gözündeyken, sana saygılı davranılması gerekiyor. Hatta Başbakanlar tarafından bile.»

Alan, bu görüşle çok eğlenmiş gibi sırıttı. «Eğer Başbakandan bir görüşme isteyecek olursam, bunu ne şekilde yapmam gerektiğini düşünüyorsun?»

«Bırak da işi **Post** ayarlasın», diye söylendi Dan Orliffe. «Howden bizi sevmiyor ama ihmal de edemez Ayrıca, yarın eşi görülmedik bir hikâye yayınlamak hoşuma gider. Görüşmek için başvurduğunu ve cevap beklediğini yazarız.»

«Şimdi anlaşılıyor.» Alan ayaklarını daktilo makinasının yanından yere indirdi. İşin bir yerinde bir çıkar olduğunu biliyordum.»

Dan Orliffe'in yüzünde, maksatlı bir içtenlik ifadesi vardı. «Herkesin kendine göre bir çıkarı vardır. ama sen ve ben bu yolda birbirimize ve Duval'e yardım edeceğiz. Ayrıca bu iş önceden halk arasında yayılırsa, Howden reddetme cesaretini bulamaz.»

«Bilmiyorum. Gerçekten bilmiyorum.» Alan ayağa kalkıp yorgunlukla gerindi. Bütün bunların ne yararı var, diye düşündü. Daha fazlasına kalkışmakla ne elde edilebilirdi?

Sonra kafasında Henri Duval'in yüzü canlandı, Duval'ın arkasında da kendini beğenmişlikle gülümseyen galip Edgar Kramer'in yüz hatları.

Birdenbire Alan'ın yüzü aydınlandı, sesi güçlendi. «Cehennemin dibine», dedi. «Haydi şunu da deneyelim.»

15/PARTİ YÖNETİCİSİ

«Bir kaç gün içinde», demişti. Bağa gözlüklü genç adam.

Aslında araya hafta sonunun girmesiyle, bu süre tam dört gün olmuştu.

Şimdi Sparks sokağındaki parti binasında yöneticinin masasının karşı tarafında oturmuş Brian Richardson'un yüzüne bakıyordu.

Her zamanki gibi, Richardson'un dağınık döşeli odası insanı rahatsız edecek kadar sıcaktı. İki duvarda, sonuna kadar açık radyatörler kaynayan bir çaydanlık gibi fokurduyordu. Henüz öğleden sonra olduğu halde, eski binanın çok az aralık pencerelerinden gelebilecek her hangi bir cereyanı önlemek için tenteler indirilmiş ve kalın perdeler çekilmişti. Ne yazık ki bu tedbir, aynı zamanda temiz havanın da içeri girmesini önlüyordu.

Dışarda, pazar gününden beri Ottawa ve tüm Outario yöresini kaplayan bir kar ve buz gibi bir soğuk vardı. Isı, sıfırın altında beş dereceye düşmüştü.

Genç adamın alnında boncuk gibi ter taneleri birikmişti.

Richardson iri, geniş omuzlu vücudunu deri kaplı koltuğa iyice yerleştirdi. «Evet?» diye sordu.

«İstediğinizi aldım», dedi genç adam yavaşça. Geniş, maroken bir zarfı masanın ortasına koydu. Zarfın üstünde, «Milli Savunma Bakanlığı» yazılıydı.

«İyi çalıştınız», Brian Richardson heyecanının art-

tığını hissetti. İçgüdüsü, tahmini doğru çıkmış mıydı? Uzun zaman önce bir kokteylde, adını bile bilmediği adamın ağzından kaçan, sadece bir imadan ibaret sözleri tam olarak hatırlıyabilmiş miydi? Bu on beş, belki de yirmi yıl önceydi... partiyle ilişki kurmasından çok önce... James Howden ve Harvey Warrender'in onun için sadece gazetelerde okuduğu birer addan ibaret olduğu çağlarda. Üzerinden bu kadar uzun bir süre geçtikten sonra, insanlar, yerler, anlamlar birbirine karışıyordu. Böyle olmasa bile, adamın iddiası aslında doğru olmayabilirdi. Yanılmasının ne kadar mümkün olduğunu düşündü.

«Biraz dinlensen iyi olur», dedi Richardson. «İstersen bir sigara iç.»

Genç adam zarif, altın bir sigara tabakası çıkarttı. sigarasının iki ucunu vurdu, bunu tabakanın bir köşesinden çıkan küçük alevle yaktı. Sonradan aklı başına geldi ve tabakayı tekrar açıp parti yöneticisine uzattı.

«Çok teşekkürler, istemem», Richardson zaten yazıhanesinin alt çekmecelerinden birinde tütün kutusunu araştırmaya başlamıştı. Zarfı açıp içinden ince yeşil dosyayı çıkartmadan önce piposunu doldurup yaktı. Piposunu içerek okumaya başladı.

On beş dakika sessizce okudu. On dakikanın sonunda ihtiyacı olan şeyi ele geçirdiğini anlamıştı. İçgüdüsü, tahmini doğru çıkmıştı.

Dosyayı kaparak bağa gözlüklü genç adama; «Bu bana yirmi dört saat için gerekli», dedi.

Diğeri konuşmadan, dudakları sımsıkı kapalı, başını salladı.

Richardson kapalı dosyaya dokundu. «Sanırım, bunun içinde ne olduğunu biliyorsun.»

«Evet, okudum.» Genç adamın yanaklarında iki

kırmızı leke belirdi. «Eğer bunun içindekileri herhangi bir şekilde kullanacaksanız, sizin sandığımdan daha alçak ve adi bir adam olduğunuzu söylemek isterim.»

Bir an parti yöneticisinin zaten pembe olan yanakları kıpkırmızı kesildi. Mavi gözleri kurşunileşti. Sonra gözle izlenebilecek şekilde öfkesi geçti. Alçak sesle; «Cesaretini beğendim», dedi. «Ama sana yalnız, bundan hoşlanmasa bile, bazan insanın adileşmek zorunda kaldığını söyliyebilirim.»

Karşısındakinden cevap çıkmadı.

«Şimdi», dedi Richardson, «senin hakkında konuşma sırası geldi.» Dosya dizisine uzanarak kâğıtları karıştırdı, sonra aralarından birbirine iliştirilmiş iki yaprak seçti. Bunlara bir göz gezdirdikten sonra sordu? «Falling broke'un nerede olduğunu biliyor musun?»

«Evet, Ontario'nun kuzey batısında.»

Richardson başını salladı. «Sana burası hakkında, elinden geldiği kadar çok şey öğrenmeni öğütlerim. Yüzölçümü, nüfusu - bunda ben de sana yardımcı olurum - ekonomisi, tarihi ve bütün diğer şeyleri. İlçe yirmi yıldır Hal Tedesco tarafından yönetiliyor. Daha ilân edilmedi ama, gelecek seçimde emekliye ayrılacak. Fallingbroke iyi, rahat bir yerdir, Başbakan da parti adayı olarak seni salık verecek.»

«Çok güzel», dedi genç adam istemeye istemeye, «gerçekten hiç vakit kaybetmemişsiniz.»

Richardson sertçe «Bir anlaşma yaptık» dedi. «Sen verdiğin sözü yerine getirdin, ben de benimkini getiriyorum.» Masasının üstünde duran dosyayı işaret ederek ekledi: «Bunu yarın geri veririm.»

Genç adam duraladı. «Ne söylemem gerektiğini bilmiyorum», dedi çekinerek.

«Hiç bir şey söyleme», diye karşılık verdi Richardson. Görüşmelerinin başından beri, ilk kez gülümsedi.

«Siyasetin en önemli dertlerinden biri de budur: Bir çok insan çok fazla konuşur.

Dosyayı bu kez daha dikkatle yarım saat okuduktan sonra masasının üzerindeki iki telefondan birini açtı. Bu doğrudan doğruya dışarıya bağlanan bir hattı. Bakanlıklar santralının numarasını çevirdi ve Muhaceret Bakanlığını istedi. Başka bir santral memuru ve iki sekreterden sonra Bakanla görüşmeyi başardı.

Telefonda Harvey Warrender'in sesi gürledi. «Size ne gibi bir yardımda bulunabilirim?»

«Sizinle görüşmek istiyorum sayın Bakanım.» Çoğu Bakanlar Kurulu üyelerine Brian Richardson adlarıyla hitap ederdi. Warrender aralarındaki bir kaç istisnadan biriydi.

«Şimdi bir saat kadar boşum», dedi Harvey Warrender, «eğer buraya gelmek isterseniz?»

Richardson duraladı. «Bir sakınca yoksa, böyle yapmamayı tercih ederim. Konuşmak istediğim konu oldukça özel. Aslında, bu akşam evinize gelip gelemiyeceğimi soracaktım. Sekizde diyelim.»

Bakan üsteledi: «Büroda da kimse bizi rahatsız etmez.»

Parti yöneticisi sabırla cevap verdi: «Yine de evinize gelmeyi tercih edeceğim.»

Harvey Warrender'in, kendisine karşı çıkılmasını sevmediği belliydi. «Bütün bu esrarengiz tavırlardan hoşlandığımı söyleyemiyeceğim. Ne oluyor?» diye sordu homurdanarak.

«Söylediğim gibi, oldukça özel bir konu. Sanırım akşam, bunu telefonda tartışmamamız gerektiğini kabul edeceksiniz.»

«Buraya bakın, eğer şu it oğlu it kaçak hakkındaysa...»

Richardson sözünü kesti: «Onunla ilgili değil.»

Hiç olmazsa doğrudan doğruya değil, diye düşündü. Kaçağın çok masumca başlattığı, ikiyüzlülük kısır döngüsünden ötürü.

«Peki öyleyse» dedi Bakan isteksizlikle. «Eğer mutlaka evime gelmeniz gerekiyorsa. Sizi saat sekizde bekliyeceğim.»

Karşıdaki telefonun kapandığını duydu.

2

Harvey Warrender'in evi, Ottawa'nın kuzey doğusundaki Rockliffe Park kasabasında, iki katlı ve gösterişli bir evdi. Sekizi birkaç dakika geçe, parti yöneticisinin Jaguar'ının farları, bir zamanlar daha romantik olması için «McKay'in Çalılığı» diye adlandırılan, şimdiyse başkentin seçkin kişilerinin şık, sakin yerleşme yeri olan keskin dönemeçli kasabanın ağaçlıklı yolunu aydınlattı...

Richardson'un birkaç dakika daha araba kullandıktan sonra eriştiği Warrender'in evi, uzun hilâl biçimi bir araba yolundan ulaşılan ağaçlık ve kırlık geniş bir alan üzerine yapılmıştı. Cephesi kesme taşlarla kaplı olan evin içine, iki beyaz sütunun ortasındaki beyaz ve çift kanatlı kapıdan giriliyordu. Çimenlerin batısında ve doğusunda Richardson, Fransız büyük elçisiyle bir Yüksek Mahkeme yargıcının evleri olduğunu biliyordu. Tam sokağın karşısındaysa, muhalefet lideri Bonar Deitz oturuyordu.

Jaguar'ını yarım ay şeklindeki araba yolunda park ederek sütunların arasından geçti ve zilin parlak düğmesine bastı. Zil sesi evin içinde hafifçe çınladı.

Bir smokin ceketi ve kırmızı deri terlikler giymiş olan Muhaceret Bakanı beyaz kapılardan birini açtı ve

dışarı baktı. «Ah», dedi, «siz misiniz? İçeri buyrun».

Ses tonu ve davranışı hiç de cana yakın değildi. Ayrıca dili de biraz kayıyordu; Richardson bunun, Harvey Warrender'in elindeki sek viskiyle dolu gibi gözüken kadehin ve belki de daha önce yuvarladığı birkaç tanenin sonucu olduğunu tahmin etti. Yapmaya geldiği şeye yardımı dokunacak bir durum yaratmıyacağını da düşündü. Ama belki de faydası olabilirdi; bazı insanlarda içkinin ne gibi etki yapacağını tahmin edilemezdi.

Parti yöneticisi adımını içeri, meşe kaplı geniş holün ortasını örten uzun tüylü Rus halısının üzerine attı. Harvey Warrender, yüksek arkalıklı bir Elizabeth koltuğu işaret etti. «Paltonuzu oraya bırakın» diye emredip beklemeden açık kapıya doğru ilerledi. Richardson kalın paltosunu çıkardı ve onu izledi.

Warrender başıyla kapının arkasındaki odayı gösterdi; Richardson da onun peşinden, kare biçimi geniş çalışma salonuna girdi. Yerden tavana kadar üç duvar kitaplarla kaplıydı; Richardson bunların çoğunun pahalı el işi ciltler olduğunu farketti. Dördüncü ve lâmbri kaplı duvarın orta yerinde büyük bir taş şömine vardı. Daha önce burada ateş yakılmıştı ama, şimdi ocakta yalnız kül haline gelmiş odunlar için için yanıyordu. Bir kenara koyu renk cilâlı maun bir masa konmuş, deri kaplı koltuklar odanın sağına soluna kümelenmişti.

Ama asıl odaya hakim olan şey şöminenin üzerindeydi.

Duvardaki lambriye, çıkıntı yapan bir dikdörtgen monte edilmişti, gizli ışıklarla ustaca aydınlatılan dikdörtgenin içinde hava kuvvetleri üniforması giymiş genç bir adamın tablosu vardı. Bu Harvey Warrender'in bürosundaki resmin benzeriydi ama daha da büyütülmüştü.

Richardson dikdörtgenin alt kısmının bir raf mey-

dana getirdiğini gördü bunun üzerinde üç şey vardı - İkinci Dünya Savaşında kullanılan bir Mosquito bombardıman uçağının küçük boy bir maketi, cebe sığacak boyda ve plâstik kap içinde katlanmış bir harita ve diğer ikisinin arasında kumaşı ve şeridi eskimiş, yıpranmış bir hava subayı şapkası. Parti yöneticisi birden Milly'nin sözlerini hatırladı: «Bir çeşit put.»

Harvey Warrender arkasından yaklaşmıştı. «Oğlum Howard'a bakıyorsunuz» dedi. Bu, şimdiye kadar yaptığı en cana yakın hareketti. Sözlerine viski kokulu bir soluk da eşlik etmişti.

«Evet», dedi Richardson, «oğlunuz olduğunu tahmin etmiştim.» Bütün ziyaretçilerin geçirdiği bir törene zorlandığını hissetti. Bu çabucak atlatmak istediği bir şeydi.

Ama Harvey Warrender'i atlatmak imkânsızdı. «Sanırım resmin altındaki eşyaları merak ediyorsunuzdur», dedi. «Hepsi Howard'ındı. Onların bana geri gönderilmesini istedim, savaşarak öldüğünde üstünde bulunan her şeyin. Bir dolap dolusu eşya, birkaç günde bir bunları değiştiriyorum. Yarın küçük uçağı kaldırıp yerine bir cep puslası koyacağım. Haftaya Howard'ın cüzdanı haritanın yerini alacak. Şapkayı çoğu kere orada bırakıyorum. Bazan, sanki bu odadan içeri giriverip şapkasını giyecekmiş gibime geliyor.»

Ne cevap verebilirsin? diye düşündü Richardson. Başka kaç kişinin aynı sıkıntıyı geçirdiğini merak etti. Eğer dedikodular doğruysa, bunların sayısı oldukça fazlaydı.

«Çok iyiydi», dedi Warrender. Dili hâlâ kayıyordu. «Karakteri baştan başa kusursuzdu ve bir kahraman olarak öldü. Sanırım bunu duymuşsunuzdur. Duymuş olmanız gerekiyor», diye sertçe ekledi.

«Evet,» diye başladı Richardson sonra sustu. Ne

söylerse söylesin, karşısındakinin sözlerini kesemiyeceğine inanıyordu..

«Fransa üzerinde bir hava akını vardı», diye açıkladı Muhaceret Bakanı. Sanki hikâyeyi daha önce bir çok kereler anlatmış gibi sesi canlandı.

«Mosquito'lardaydılar, şuradaki küçük model gibi iki kişilik bombardıman uçaklarında. Howard gitmek zorunda değildi. Zaten kendinden beklenilenden çok fazlasını yapmıştı ama, gönüllü olarak başvurdu. Hava filosuna o komuta ediyordu.»

«Bakın», diye söze karıştı Richardson »artık başlamamızın iyi olacağını...» Onu durdurmak istiyordu; şimdi durdurmak, hemen...

Warrender sözünün kesildiğini bile farketmedi. Gürledi. «Howard'ın sayesinde akın başarıya ulaştı. Hedefler çok iyi korunmuştu ama yine de buraları bombaladılar.»

Parti yöneticisi çaresizlik içinde inledi. «Sonra geri dönerlerken Howard'ın uçağı isabet aldı ve Howard ağır yaralandı. Ama uçmaya devam etti... sakat bir uçakta... dönüş yolunda her milde savaşarak, yardımcısını kurtarmak istedi... kendisi ölmek üzere olduğu halde...» Warrender'in sesi kesildi; İçkinin sebep olduğu hıçkırığı bastırmak ister gibiydi.

Ulu Tanrım, diye düşündü; Richardson; ne olursun, bu hikâye artık sona ersin. Ama Warrender devam etti.

«Dönüşü başardı... ve yere indi; yardımcısı kurtuldu... ve Howard öldü.» Sesi değişip şikâyetçi bir tona büründü. «Ona, ölümünden sonra Viktorya Haçı verilmesi gerekiyordu. Veya hiç olmazsa DFC. Şimdi bile, bazan bunu istemem gerektiğini düşünüyorum... Howard'ın anısı için.»

«Sakın ha!» Parti yöneticisi sesini duyurmaya iyi-

ce niyet ederek bağırmıştı. «Bırakın, geçmiş olduğu yerde kalsın. Ellemeyin.»

Muhaceret Bakanı bardağı dikti. Richardson'a işaret etti. «Eğer içki isterseniz kendiniz hazırlayın.»

«Teşekkürler.» Brian Richardson, üzerinde tepsiyle bardaklar, buz ve şişeler duran masaya doğru döndü. Buna ihtiyacım var, diye düşündü. Bardağa bolca çavdar rakısı doldurdu, üzerine buzlu su kattı.

Arkasını döndüğünde Harvey Warrender'in kendisini dikkatle seyrettiğini gördü.

«Sizden hiç bir zaman hoşlanmadım», dedi Muhaceret Bakanı. «En başından beri hiç hoşlanmadım.»

Brian Richardson omuz silkti. «Sanırım benden hoşlanmayan tek insan siz değilsiniz.»

«Siz Jim Howden'in adamıydınız, benim değil» diye üsteledi Warrender «Jim, parti yöneticisi olmanızı istediğinde ben buna karşı çıktım. Herhalde sizi bana düşman etmek için Jim bundan bahsetmiştir.»

«Hayır, hiç bir zaman söylemedi.» Richardson başını salladı. «Beni, size düşman etmek istediğini de sanmam. Bunun için bir sebep yok.»

Warrender hemen sordu: «Savaşta ne yaptınız?»

«Bir süre orduda bulundum. Dikkate değer, fazla bir şey yok.» Kuzey Afrika çöllerinde ve savaşın en hızlı sıraları İtalya'da geçirdiği günlerden bahsetmedi. Eski çavuş Richardson bunlara pek az değindi; en yakın arkadaşlarıyla konuştuğunda bile, savaş anıları, bir sürü boş zafer onu sıkıyordu.

«Böyle küçük görevler almış olan sizlerin derdi bu. Hepiniz canınızı kurtardınız. En önemli olanlara gelince...» Harvey Warrender'in bakışları resme çevrildi «... bunların çoğu kurtulamadı.»

«Mr. Warrender», dedi parti yöneticisi «oturabilir miyiz? Sizinle konuşmak istediğim bir konu var.» Bu işi

bitirip evden çıkıp gitmek istiyordu. İlk kez Harvey Warrender'in aklından şüpheye düştü.

«Başlayın öyleyse.» Muhaceret Bakanı karşılıklı iki koltuğu işaret etti.

Warrender masaya gidip bardağına viski doldururken, Richardson kendini koltuklardan birine attı. «Peki», dedi dönüp koltuğuna yerleşen Warrender, «Söyleyin bakalım.»

Richardson doğrudan konuya girmeye karar verdi.

«Başbakanla aranızdaki anlaşmayı biliyorum» dedi alçak sesle. «Parti başkanlığını, televizyon imtiyazına ve geri kalan herşeyi.»

Sıkıcı bir sessizlik oldu. Sonra gözleri kısılan Harver Warrender hırladı: «Jim Howden söylemiştir. İkiyüzlü bir oyun oynuyor...»

«Hayır.» Richardson şiddetle başını salladı. «Şef söylemedi, benim bildiğimin de farkında değil. Eğer farkederse çok şaşıracağını sanıyorum.»

«Yalan söylüyorsun itoğlu it!» Warrender yerinde sallanarak ayağa fırladı.

«Nasıl isterseniz öyle düşünebilirsiniz», dedi Richardson soğukkanlılıkla. «Ama neden yalan söylemek zahmetine katlanayım? Nasılsa konuyu ne şekilde öğrenmiş olduğum bir şey değiştirmez. Önemli olan bunu bilmem.»

«Peki», diyerek fırtına gibi devam etti Warrender, «demek buraya şantaj yapmağa geldin. Ama sana şunu söyliyeyim harika çocuk bu anlaşmanın duyulup duyulmaması umurumda değil. Tersine, eğer bunu açıklamakla beni tehdit ediyorsan, son gülen ben olacağım. Senden önce davranacağım! Gazetecileri çağırıp söyliyeceğim, burada, bu akşam!»

«Lütfen oturun», diye onu zorladı Brian Richard-

son, «seslerimizi alçaltsak daha iyi olmaz mı? Karınızı rahatsız edebiliriz.»

«Evde yok», dedi Hervey Warrender kısaca. «Evde kimse yok.» Ama yerine oturdu

«Buraya tehdit etmek için gelmedim», dedi parti yöneticisi. «Rica etmeye geldim.» Önce en kolay yolu deneyeceğini düşündü. Bunun başarıya ulaşacağını pek ummuyordu. Ama ikinci yolu, ancak başka şeyler işe yaramazsa kullanabilirdi.

«Rica mı?» diye sordu Warrender. «Ricayla ne demek istiyorsun?»

«Ne ifade ediyorsa onu. Sizden, şefin üzerindeki baskıyı kaldırmanızı istiyorum; geçmişi unutmanızı anlaşmayı geri vermenizi...»

«Ah, tabiî» dedi Warrender alaycı bir tavırla, «sonunda buna geleceğini tahmin etmiştim.»

Richardson, sesinin etkileyici çıkmasına gayret etti. «Bunun artık size bir yararı dokunamaz, Mr. Warrender. Anlamıyor musunuz?»

«Benim birden anlamaya başladığım tek şey sizin bunu neden yaptığınız. Kendinizi korumaya çalışıyorsunuz. Eğer anlaşmayı açığa vurursam, Jim Howden'in sonu gelir ve onunla birlikte siz de düşersiniz.»

«Sanırım böyle olur», dedi Richardson yorgunlukla. «Ama, ister inanın ister inanmayın, bunu pek düşünmemiştim.»

Gerçekten doğru, diye düşündü; bu ihtimal aklına en son gelmişti. Merak etti: Neden bunu yapıyordu? James Howden'e olan bağlılığından dolayı mı? Kısmen bundan dolayı olduğunu tahmin etti; ama asıl neden daha derin olmalıydı. Cevap; James Howden'in, bütün kusurlarına rağmen Başbakanlıkta ülkesine çok yararlı oluşu değil miydi; iktidarı elde etmek için nelere göz yummuş olursa olsun, karşılığında bundan fazlasını,

çok daha fazlasını vermişti? Utanç ve rezalet içinde mahvolmaktan daha iyisine lâyıktı o Kanada'da. Brian Richardson, şu an yaptığının belki bir çeşit yurtseverlik olduğunu düşündü.

«Hayır», dedi Harvey Warrender. «Son ve kesin cevabım hayırdır.»

Demek, mutlaka silâhını kullanması gerekiyordu.

Birbirlerini incelerlerken sessizlik uzadı.

«Eğer» dedi parti yöneticisi ağır ağır, «fikirlerinizi değiştirmeye zorlayacak bazı bilgilerim olduğunu söylesem... öyle bir bilgi ki bunu aramızda bile tartışmaktan çekiniyorum... fikrinizi değiştirir misiniz?»

Muhaceret Bakanı kesin bir sesle «Dünya ve ahrette beni sözümden geri döndürecek hiç bir bilgi yoktur», dedi.

«Ben olduğunu sanıyorum» diye cevap verdi Brian Richardson yavaşça. «Anlıyor musunuz, oğlunuzla ilgili gerçeği biliyorum.»

Odadaki sessizlik hiç bitmeyecek gibiydi.

Sonunda Harvey Warrender, bembeyaz bir yüzle fısıldadı; «Neyi biliyorsunuz?»

«Tanrı aşkına» diye üsteledi Richardson, «bilmem yeterli değil mi? Bana bunu söylettirmeyin.»

«Bana, ne bildiğinizi söyleyin», dedi Warrender yine bir fısıltıyla

Hiç bir şey tahmine bırakılmıyacak söylenmemiş hiç bir şey kalmayacaktı. Korkunç acı gerçekten kaçınılmazdı.

«Peki», dedi Richardson yumuşak bir sesle «Özür dilerim ama, buna beni siz zorladınız» Adamın gözlerinin içine baktı. «Oğlunuz Howard asla bir kahraman olmadı. Düşman karşısında korkuya kapılıp arkadaşlarını terkederek tehlikeye düşürdüğü ve yardımcısının ölümüne sebep olduğu için savaş divanına ve-

rildi. Savaş divanı onu her bakımdan suçlu buldu. Kendini asarak intihar ettiğinde, kararın çıkmasını bekliyordu.»

Harvey Warrender'in yüzünde renk namına bir şey kalmamıştı.

Richardson zalimce bir isteksizlikle sözüne devam etti; «Evet, Fransa'ya gerçekten bir hava akını yapıldı. Ama bu akına komuta eden oğlunuz değildi, yalnız bir yardımcıyla birlikte kendi uçağında bulunuyordu. Gönüllü olarak da gitmemişti. Bu onun ilk göreviydi.»

Parti yöneticisinin dudakları kurumuştu. Diliyle dudaklarını ıslattıktan sonra devam etti: «Filo, korunma nizamında uçuyordu. Hedefin yakınlarında ağır bir saldırıya uğradılar: Diğer uçaklar dayanmaya çalışarak hedefi bombaladılar; bazıları kayboldu. Oğlunuz yardımcısının bütün yalvarmalarına rağmen - nizamı bozdu ve arkadaşlarını tehlikeli bir durumda bırakarak geri döndü.»

Viski bardağını yere bırakırken Warrender'in elleri titredi.

«Dönüş yolunda», dedi Richardson, «uçak isabet aldı. Yardımcısı ağır yaralandı ama oğlunuza bir şey olmadı. Yine de oğlunuz pilot koltuğunu terketti ve uçmağı reddetti. Yardımcı yarasına ve ehliyetli bir pilot olmamasına rağmen uçağı geri döndürmek için idareyi ele aldı...» Gözlerini kaparsa sahneyi zihninde canlandırabileceğini düşündü: Yardımcının yarasından kan içinde kalmış, daracık ve gürültülü küçücük pilot yeri; kulakları sağır edici motorlar; merminin çarptığı yerdeki delik, dondurucu rüzgâr, dışarda silâhların uğultusu. İçerde... çevreyi, nemli, uğursuz bir bulut gibi saran korku. Ve pilot yerinin bir köşesine korkuyla çömelmiş, büzülmüş bir vücut...

Zavallı piç, diye düşündü Richardson. Zavallı, ca-

hil piç. İflâs etmiştin, hepsi bu kadar. Bir çoklarımızın üzerinde sendelediği bıçak sırtının ötesine düştün. Tanrı bilir, başkalarının sık sık yapmak istediğini yaptın. Biz kimiz ki şimdi seni eleştirelim?

Gözyaşları Harvey Warrender'in yüzünden aşağıya doğru süzülüyordu. Ayağa kalkarak mahvolmuş bir sesle; «Daha fazlasını duymak istemiyorum», dedi.

Richardson sustu. Anlatılacak çok az şey kalmıştı: Yere çarparak İngiltereye iniş yardımcının yapabileceğinin en iyisi. İkisinin enkaz arasından çıkarılışları, Howard Warrender büyük bir mucize sonucu sapasağlam, yardımcısı ölüm halinde... Daha sonra doktorlar, geriye dönmeye çalışırken bu kadar kan kaybetmese yaşayacağını söylemişlerdi... Savaş divanı, karar - suçlu... İntihar... Ve sonunda raporların gizlenip meselenin kapanması.

Ama Harvey Warrender bunları biliyordu. Kahramanın ölümünün yalancı saçma efsanesini yaratırken bile biliyordu.

«Ne istiyorsun?» diye sordu ezik bir tavırla. «Benden ne istiyorsun?»

Richardson duygusuz bir sesle açıkladı.

«Sizinle şef arasındaki şu yazılı anlaşmayı.»

Bir anlık karşı koyma kıvılcımı parladı adamda, «Ya vermezsem?»

«Bunu», dedi Richardson, «bana sormayacağınızı umuyordum.»

«Sana soruyorum?»

Parti yöneticisi derinden iç çekti. «O zaman savaş divanının çeşitli dönemlerini özetleyip bunları teksir ettireceğim. Kopyalar, imzasız olarak basit zarflar içinde postalanacak. Ottawa'da adı geçen herkese gönderilecek: Parlâmento üyelerine, bakanlara, basına, yük-

sek memurlara, sizin kendi bakanlığınızın görevlilerine...»

«Seni domuz!» Warrender'in ağzından, sözler boğuluyormuş gibi çıkıyordu. «Seni pis, adi domuz.»

Richardson omuz silkti. «Beni zorlamazsanız, bunu yapmak istemiyorum.»

«İnsanlar anlayacaktır», dedi Harvey Warrender. Yüzüne biraz renk gelmişti. «Sana anlayacaklarını ve yakınlık göstereceklerini söylüyorum. Howard gençti; sadece bir çocuktu...»

«Her zaman yakınlık duymuşlardır», dedi Richadson. «Şimdi bile oğlunuz için üzülebilirler. Ama sizin için değil. Bir zamanlar bu olabilirdi, ama artık mümkün değil.» Işıklı çerçevesinin içindeki portreyi, altındaki saçma, faydasız eşyaları işaret etti. «Bütün bunları hatırlıyacaklar ve siz Ottawa'nın alay konusu olacaksınız.»

Bunun doğru olup olmadığını merak etti. Büyük bir merak uyanacak, tahminler yürütülecek, ama herhalde pek az alay edilecekti. İnsanlar bazan umulmadık kadar duygulu ve derin bir anlayış sahibi olurlardı. Belki çoğu, aklından geçen nasıl bir garip düşücenin Harvey Warrender'i kendi kendini kandırmaya ittiğini merak edecekti. Kendi zafer rüyalarını oğlunda mı canlandırmağa çalışmıştı? Büyük hayal kırıklığı, acıklı ölüm yüzünden aklını mı oynatmıştı? Richardson sadece büyük bir acıma duyuyordu.

Ama Warrender, kendisiyle alay edileceğine inandı. Yüz kasları oynuyordu. Birden şömineye doğru koştu ve yanında duran bir maşayı kaptı. Uzanıp tablonun sadece bir kaç parçası ve çerçevesi kalıncaya kadar parçalıyarak, yırtarak hırsla portreye vurdu, vurdu. Tek bir darbeyle küçük uçağı parçaladı, sonra harita kutusunu ve solmuş şapkayı aşağıdaki şömineye fırlattı.

Döndü soluk soluğa sordu: «İşte, tatmin oldun mu?»

Richardson da ayağa kalkmıştı. Alçak sesle: «Bunu yaptığına üzüldüm», dedi. «Gerekmiyordu».

Gözyaşları yeniden başlıyordu. Muhaceret Bakanı hemen hemen uysallıkla, sandalyesine doğru gitti. Adeta içgüdüsüyle, daha önce bırakmış olduğu viski bardağına uzandı. «Peki» dedi hafif bir sesle. «sana anlaşmayı vereceğim.»

«Daha başkasının bulunmadığını umarak bütün diğer kopyalarını da!»

Warrender başını salladı.

«Ne zaman?»

«İki veya üç gün sürer, Toronto'ya gitmek zorundayım. Kâğıt orada, özel bir kasada.»

«Çok iyi», dedi Richardson. «Alınca, bunu doğrudan doğruya şefe vermenizi istiyorum. O, bu akşam burada olanları bilmemeli. Anlaşmamızın bir bölümü bu anlatabiliyor muyum?»

Yine bir baş işareti.

Anlaşmaları karşılıklı güvene dayanıyordu. Ama artık bir geriye dönüş olamazdı. Richardson bundan emindi.

Harvey Warrender başını kaldırdı, gözleri nefret doluydu. Richardson, adamın tavırlarının ve duygularının bu kadar çabuk değişmesi çok şaşırtıcı, diye düşündü.

«Bir zamanlar», dedi Warrender ağır ağır, «seni yıkabilirdim.» Biraz huysuzlanarak ekledi. «Biliyorsun, hâlâ Bakanlar Kurulundayım.»

Richardson kayıtsızlıkla omuz silkti. «Belki. Ama açıkçası artık bir önem taşıdığınızı sanmıyorum.» Kapının eşiğinde, omuzunun üzerinden seslendi. «Zahmet etmeyin, ben yolu bulurum.»

3

Geri dönerken tepki kendini gösterdi: Utanç tiksinti, buhranın sonsuzluğu.

Brian Richardson şu sıra, herşeyden çok bir insanın sıcak dostluğunu istiyordu. Şehrin merkezine yakın bir telefon klübesinin önünde durdu, Jaguar'ın motorünü çalışır halde bırakarak Milly'nin numarasını çevirdi. Sessizce dua etti: Ne olursun evde ol, bu akşam sana ihtiyacım var. Ne olursun, ne olursun. Telefonun zili çalmaya devam etti. Sonunda telefonu kapattı.

Kendi dairesinden başka gidecek yeri yoktu. Hiç olmazsa bu kerelik Eloise'in orada olmasını dilediğini farketti. Yoktu.

Boş, yalnız odalardan geçti, sonra büyük bir bardaktan açılmamış bir çavdar rakısı şişesi alarak düzenli bir şekilde sarhoş olmaya başladı.

İki saat sonra, saat biri birkaç dakika geçe, şık bir gece elbisesi giymiş olan sakin, güzel Eloise Richardson daireden içeri girdi. Fildişi duvarlı, İsveç cevizinden mobilyalarla döşeli oturma odasına girince kocasının beyaz halının üstüne yüzükoyun serilmiş, sarhoşça horladığını gördü. Yanında boş bir şişe ve devrilmiş bir bardak vardı.

Burnunu kibirli bir tiksintiyle kırıştıran Eloise, kendi yatak odasına gitti ve her zamanki gibi kapıyı kilitledi.

16/MR. JUSTİCE WİLLİS

Vancouver Otelindeki dairesinin çalışma odasında, James Howden, Elliot Prowse'a bir dolar uzattı. «Aşağı salona inip, bana altı kutu çukulata alıver»,, dedi.

Eğer bir gün anılarını yazarsa, Başbakan olmanın üstünlüklerinden birinin de kendi şekerini aldırmak için başka birini göndermek olduğunu belirtmeye karar verdi. Tabii, bu her ihtiraslı çocuğu tahrik edecekti!

Her zamanki gibi ciddi yüzlü olan genç adam gidince, James Howden, dışarda geçici parti gönüllülerinin kullandığı telefon ve daktilo seslerini duymamak için ara kapıyı kapattı. Rahat bir koltuğa gömülerek, fırtına gibi propaganda gezisinin şu ana kadarki gelişimini düşündü.

Hiç kuşkusuz, bu çok parlak bir kişisel başarı olmuştu.

Tüm siyaset hayatı boyunca, James Howden hiç bu kadar akıcı söylevler vermemiş, dinleyicilerin üstünde bu kadar büyük bir etki yapamamıştı. Brian Richardson'un birini Montreal'dan, diğerini New York'ta **Times** ve **Life** dergisinden seçtiği söylev yazarları görevlerini çok iyi yerine getirmişlerdi. Ama daha da iyi olan bölümler, Howden'in hazırlanmış kâğıtları bir yana bırakarak, inançla ve dinleyenlerin çoğunun üzerinde etki yapan eşsiz bir duygusallıkla hiç hazırlıksız zaman zaman kendi sözleriyle yaptığı konuşmalardı.

Hazırlıklı veya hazırlıksız olsun, özellikle Kuzey

Amerika toprağından ve bunun kalıcılığını tehdit eden yabancı ideolojilerden bahsetmişti. Birleşme zamanıdır, diye açıklamıştı; basitliklere ve çekişmelere son vermenin zamanıdır; daha önemli olan kişi özgürlüğünü öne alarak, değersiz meselelerin üzerine çıkma zamanıdır.

Halk, sanki bunlar duymak istedikleri sözlermiş gibi, tepki göstermişti...

Kararlaştırıldığı üzere Başbakan, birleşme'nin sözünü etmemişti. Usule göre, bu önce Parlâmentoya açıklanmalıydı.

Ama sanki bu işin tam sırasıymış gibiydi; sanki ulus B. Amerikayla daha sıkı bir birleşmeye hazırdı. James Howden bunu hissetmişti, rüzgârın hangi yönde estiğini kestiren siyasî içgüdüsü onu, çok seyrek yanıltırdı.

Toronto'da dinleyiciler alkışlıyarak dakikalarca ayakta durmuşlardı. Fort William, Winnipeg, Regina, Calgary ve Edmonton'da da gösterilen tepkiler aynı veya benzeri olmuştu. Şimdi Doğuya dönmeden önce son durak olarak, akşama Kraliçe Elizabeth Tiyatrosunda üç bin kişiye hitap edeceği Vancouver'e gelmişti.

Gezisiyle ilgili gazete haberleri ve basının tepkisi oldukça iyiydi. Televizyon ve radyoda olduğu gibi, gazetelerde de konuşmaları ilk sırayı alıyordu. Howden son bir kaç günde muhalif haberlerin oldukça az olmasının büyük bir talih olduğunu düşündü ve şimdiye kadar ne büyük bir felâket, ne dehşetli bir seks cinayeti, ne de mahallî bir savaş araya girerek dikkatleri başka yöne çevirebilmişti.

Önemsiz sıkıntıların olduğu doğruydu. Sözde göçmen Henri Duval olayından hâlâ her gün gazetelerde bahsediliyor ve hükûmetin tutumuyla ilgili eleştiriler, devam ediyordu. Ayrıca her uğradığı yerde kaçağı destekleyen tabelâlarla gösteriler yapılmış ve halka

açık toplantılarda bu konuda tartışmalar olmuştu. Ama heyecanın yatıştığını, zayıfladığını hissediyordu; belki de bunun nedeni, kaybolmuş bir dâva için gösterilen çabanın herşeyden daha çabuk yok olmasıydı.

Genç Prowse'un elini çabuk tutmasını diledi.

Bir dakika sonra, düşüncelerine konu olan genç, cepleri çukulata dolu, içeriye girdi.

«Bir tane ister misiniz?» diye sordu Başbakan. Kendisi, kâğıdı yırtıp zevkle yemeye başladı.

«Teşekkür ederim, istemem sir», diye cevap verdi idarî işler yardımcısı. «Aslında tatlı şeylerden pek hoşlanmam.»

Hoşlanmazdın, diye düşündü Howden. «Buradaki muhaceret bürosunu idare eden memurla konuştunuz mu?» diye sordu yüksek sesle.

«Evet, sabah buradaydı, adı Kramer.»

«Şu Duval meselesi hakkında ne diyor?»

«Adamın savunucularının artık kanunî yönden yapabilecekleri hiç bir şey kalmadığını kesinlikle söyledi. Dâvanın esastan bozulduğu belli olacak.»

Howden yalnız Elliot Prowse'un, bir sohbette, «esastan bozulmuş gibi sözler kullanabileceğini düşündü. «Peki», dedi, «umarım bu sefer haklı çıkar. Yine de bu iş ortadan kalktığında sevineceğimi size söylemekten çekinmiyeceğim. Gemi ne zaman hareket ediyor?»

«Öbür günün akşamı.»

Howden bunun, Ottawa'da birleşme haberini açıklayacağı gün olduğunu düşündü.

«Mr. Kramer sizinle şahsen görüşmeyi çok istedi» dedi idari işler yardımcısı. «Galiba dâvadaki tutumunu açıklamak istiyordu. Ama ona, bunun imkânsız olduğunu söyledim.»

Howden onaylıyarak başını salladı. Bir çok mülkiye memuru tutumlarını Başbakan'a açıklamak isterler-

di, özellikle bir meselede beceriksiz davrandıkları zaman. Kramer'in de bir istisna olmadığı belliydi.

«Ona bir mesaj gönderebilirsiniz», dedi James Howden. Adamı biraz sarsmaktan zarar gelmeyeceğine karar verdi. «Yargıcın odasında dâvayı idare ediş şeklinden hiç hoşnut kalmadığımı bildirin. Özel bir sorgu teklif etmemeliydi. Bu neredeyse kapanmış olan olayı yeniden canlandırdı.»

«Sanırım açıklamak istediği buydu...»

«Ona, kendisinden gelecekte daha iyi bir idare beklediğimi söyleyin», diye sertçe ekledi Howden. Ses tonu bu konunun kapanmış olduğunu belirtiyordu.

İdarî işler yardımcısı duraladı, sonra özür dilercesine: «Duval'la ilgili diğer bir konu var», dedi. «Adamın avukatı Mr. Maitland sizi görmeye geldi. Hatırlıyor musunuz kabul...»

«Tanrı aşkına!» Ani bir öfkeyle, Başbakan elini hırsla yanındaki masaya indirdi. «Bu iş son bulmayacak mı...?»

«Bunu ben de merak ediyorum sir.» Bir yıl kadar önce, Elliot Prowse henüz işinde yeniyken, James Howden'in öfke nöbetleri onu günlerce üzüntü içinde bırakırdı. Daha sonraları önemsememeyi öğrenmişti.

Başbakan kızgınlıkla sordu, «Bu ortalığı birbirine katan şu kahrolasıca gazetenin fikriydi, değil mi?»

«Evet, Vancouver **Post**. Dediler ki...»

«Ne dediklerini biliyorum, tam onlara göre bir iş.» Fırtına gibi devam etti: «Gazeteler artık haberleri yazmakla yetinmiyorlar. Mutlaka bunu kendileri yaratacak.»

«Ama kabul etmiştiniz...»

«Kabul ettiğimi gayet iyi biliyorum! Neden bana boyuna bildiğim şeyleri söyleyip duruyorsunuz?»

Taş gibi bir yüzle, Prowse cevap verdi; «Çünkü hatırladığınızdan emin değildim.»

Bazan Howden, idarî işler yardımcısının nükte yeteneğinden gerçekten göründüğü kadar yoksun olup olmadığını merak ederdi.

Teklif kendisine önceki gün Calgary de, Vancouver **Post** avukat Maitland'ın batı kıyısına gelince Başbakandan bir görüşme isteyeceğini bildiren gazete haberini yayınlamasından sonra yapılmıştı. Haber ajansları bunu yakalamış ve ortalığa yaymıştı.

Brian Richardson'la bir telefon tartışmasından sonra, verebileceği bir tek cevap olduğuna karar vermişlerdi. Şimdi Maitland buradaydı.

«Peki.» dedi James Howden soğukça. «Onu içeri alın.»

2

Alan Maitland otel dairesinin dış odasında kırk beş dakikadan beri bekliyordu, her geçen dakikayla sinirliliği ve kuşkusu artmıştı. Şimdi içeriki odaya buyur edilirken, burada ne işi olduğunu düşündü.

«İyi günler», dedi Başbakan sertçe. «Beni görmek istediğinizi anlıyorum.»

Birbirlerini kuşkuyla süzdüler. Merakı sinirliliğini bastıran Alan, rahat ve yumuşak bir koltuğa gömülmüş, hafifçe öne eğik uzun bir gövde gördü. Sağlam hatları kartal gibi yüzü, derin gözleri ve uzun gaga burnu, binlerce gazete sayfası ve televizyon ekranı sayesinde çok tanıdıktı. Yine de bu yüz resimlerinde göründüğünden daha yaşlı, daha buruşuktu. Ummadığı bir yorgunluk ifadesi taşıyordu.

«Beni kabul ettiğiniz için teşekkür ederim», dedi

Alan. «Henri Duval adına size şahsen başvurmak istedim.»

Avukatlar şimdilerde daha da genç, diye düşündü James Howden. Yoksa bunu böyle gösteren, yaşlı avukatların daha da yaşlanması mıydı? Kırk yıl önce kendisinin de, şu sıra önünde kararsızlıkla duran sağlam, sporcu yapılı delikanlı kadar genç ve dinç görünüp görünmediğini merak etti.

«Buyurun, oturun.» Başbakan, karşıdaki koltuğu işaret etmişti, Alan oturdu. «Kısa konuşmak zorunda kalacaksınız Mr. Maitland, çünkü size beş dakikadan fazla zaman ayıramam.»

«Bunu tahmin etmiştim sir.» Aslında sesinin saygılı çıkmasına dikkat ediyordu. «Onun için dâvanın ayrıntılarından bahsetmemeyi düşündüm. Sanırım, çoğunu zaten duymuşsunuzdur.»

«Duymak mı!» Howden ani ve sinirli bir kahkaha atma isteğine zorlukla engel oldu. «Ulu Tanrım! Haftalardır, galiba başka şey duymadım.»

Alan gülümsedi, çabucak belirip kaybolan sıcak, çocukça bir gülümseme, diye düşündü Howden. Sonra birden ciddileşerek konuştu. «Olayın açığa vurulmayan bir çok yanı var Başbakanım: Gemideki durum; hayvan kafesinden daha iyi olmayan bir deliğe kapatılan adam; özgürlükten yoksun, umutsuz bir insan...»

«Bunun bir Kanada gemisi olmadığı durumun oldukça uzun süredir devam ettiği; bunların ülkemizi ilgilendirmediği hiç aklınıza geldi mi Mr. Maitland?» diye söze karıştı Howden.

«Öyleyse kimi ilgilendiriyor? Size soruyorum sir.» İlk çekingenliği unutulmuştu, Alan'ın gözleri şimdi ateş saçıyordu. «Bizim güzel, arasından su sızmayan insanlar kulübümüzün dışında kalanlara ilgi duymamamız mı gerekir?»

James Howden sabırla cevap verdi: «Güzel su sızdırmayan bir kulüpten bahsediyorsunuz. Kanada'nın muhaceret konusunda dünyadaki en iyi ülkelerden biri olduğunun farkında mısınız?»

Alan Maitland koltuğunda öne doğru eğildi. «Aslında, fazla rekabet de yok bu alanda, öyle değil mi?»

Tam üstüne bastı, diye düşündü Howden. Yüksek sesle ve sertçe karşılık verdi: «Bu mesele konunun dışında. Önemli olan, bu tür olayları içine alan kanunlar, kurallar bulunması; eğer bunların bir anlamı varsa, sözkonusu kanunlara uyulması gerekir.»

«Kanunun bir bölümü oldukça kaypak», dedi Alan, «özellikle insan haklarından bahsedilen yer.»

«Eğer fikriniz buysa, mahkemeye başvurursunuz.»

«Vancouver'deki muhaceret dairesi reisi böyle düşünmüyordu. Bana bunun hiç bir mahkemenin üstüne vazife olmadığını söyledi.»

«Yine de», diye diretti Başbakan, «siz mahkemeye gittiniz ve dâvanızı kaybettiniz.»

Alan üzüntüyle kabullendi: «Evet kaybettik. Burada bulunmanın nedeni de bu, yalvarmak.» Gülümseme tekrar belirip kayboldu. «Gerekirse dizüstü çökeceğim.»

«Hayır.» Howden cevap olarak gülümsedi. «Bunu yapmanızı istemem.»

«Size Henri Duval'den bahsetmek istiyorum sir.» Zaman kısa olduğuna göre. Alan bundan hiç olmazsa azami fayda sağlamayı düşündü. «Küçük, iyi bir adam, azimli, çalışkan; iyi bir yurttaş olacağına inanıyorum. İngilizceyi iyi konuşmadığı doğru; hiç öğrenim görmemiş...»

«Mr. Maitland», diye sertçe onun sözünü kesti Başbakan, «bu adamın kabul edilmeyişinin nedeni oldukça basit. Dış görünüşe göre dünya belki yardım

edilmeye değer insanlarla dolu. Ama yardımın da bir yolu olmalı; bir plân, bir çeşit harekete geçme yöntemi. Bir Muhaceret kanunumuzun olmasının nedeni bu.»

Ayrıca, diye düşündü inatla, toplumun bu saçma, uygunsuz velvelesine boyun eğmeyeceğim. Ottawa hava alanındaki saygısızlık hâlâ aklındaydı. Harvey Warrender'in tehdidini önemsemese bile, şimdi boyun eğmek zayıf ve aptalca görünecekti. Başbakan olarak kararını bildirmişti; herhalde bunun bir değeri olmalıydı.

Alan Maitland tartışıyordu: «Henri Duval Vancouver'de Başbakanım, Macaristan'da, Habeşistan'da veya Çin'de değil. Şimdi burada.» Biraz acı bir sesle ekledi: «Kimsenin hak tanımadığı insanlara sözde fırsat verilen bir ülkede.»

Hak tanınmıyanlar. Bir an James Howden, yetimhaneyi endişeyle hatırladı; dışarısı, bir tek adamın - yıllar önce, kendi Alan Maitland'ının ona kazandırdığı umulmadık fırsat. Ama hiç olmazsa kendisi bu ülkede doğmuştu. Görüşmenin yeteri kadar uzadığınıa karar verdi.

«Muhaceret kanunu bu ülkenin kanunudur, Mr. Maitland. Kuşkusuz, kendine göre kusurları vardır ama bu Kanada halkının beğenip seçtiği yol. Kanuna dayanarak, üzülerek cevabın hayır olduğunu söylüyorum.»

Geri kalan, sıradan nezaket kurallarına uyuldu. Ayağa kalkan James Howden, Alan'ın elini sıktı. «Size mesleğinizde büyük başarı dilememe izin veriniz» dedi. «Belki bir gün siyasete atılırsınız. Bunda çok başarılı olacağınızı hissediyorum.»

Alan alçak sesle cevap verdi: «Sanmıyorum sir. Hoşlanmadığım yönleri çok fazla.»

Alan Maitland gidince, Başbakan ikinci bir çukulata çıkardı ve bunu düşünceli düşünceli emdi. Bir sü-

re sonra, idarî işler yardımcısını çağırttı ve sinirli bir şekilde akşamki konuşmasının taslağını istedi.

3

Vancouver Otelinin salonunda, Dan Orliffe Alan Maitland'ı bekliyordu. Umutla sordu: «Bir değişiklik var mı?»

Alan başını salladı.

«Ne yapalım», dedi Orliffe keyifle «olayı halkın gözünün önünde tutuyorsun, bu da bir şeydir.»

Alan karamsarlıkla sordu: «Öyle mi? Sadece bana, hükûmet harekete geçmeyince halkın ne yapabileceğini söyle.»

«Bilmiyor musun? Halk hükûmeti değiştirebilir; buna ne dersin?»

«Aman, harika!» dedi Alan. «Seçimi bekle, sonra Henri'ye haberi bildiren bir kart atarız. Tabii, nerede olduğunu öğrenebilirsek.»

«Hadi gel», dedi Dan. «Seni yazıhanene bırakayım. Yolda Howden'in neler söylediğini anlatabilirsin.»

Alan içeri girdiğinde, Tom Lewis kendi küçük bölmesinde çalışıyordu. Arabadaki konuşmalarından sonra Dan Orliffe çekip gitmişti, herhalde **Post**'a. Bir kere daha, Tom'un hatırı için, Alan olanları anlattı.

«Şunu söyleyeceğim», dedi Tom. «Dişlerini geçirdin mi bir daha kemiği bırakmıyorsun.»

Alan başını salladı. Sharon'u aramasının gerekli olup olmadığını düşündü; yoksa bunun için bir neden yok muydu? İki gün önceki son telefon konuşmasından beri görüşmemişlerdi.

«Şimdi hatırladım», dedi Tom, «sana bir paket geldi, şoförle gönderilmiş, falan filân. Masanda duruyor.»

Alan merakla içeri girdi. Kâğıda sarılı paket masanın ortasındaydı. Kâğıdı açıp içinden, bir kutu çıkardı ve kapağını açtı. İnce kâğıtların altında kilden yapılma bir heykel vardı, baş ve omuzlar. Ekli notta şöyle yazıyordu: «Mr. Kramer'e benzetmeye çalıştım ama böyle çıkmakta diretti. Onun için **lütfen** iğne batırma! Sevgiler - Sharonl»

Heykeli kaldırdı. Sevinçle bunun, kendisinin oldukça iyi bir benzeri olduğunu gördü.

4

Başbakan'ın Vancouver Otelindeki dairesine çeyrek milden daha az uzaklıkta. Yüksek Mahkeme Yargıçlarından Mr. Justice Stanley Willis, özel odasında bir saatten beri yaptığı gibi, hiç durmadan dolaşıyordu.

Asık yüzlü, sert ve dıştan çok soğukkanlı görünüşlü Mr. Juctice Willis'in beyninde gizli bir savaş oluyordu.

Savaşın ana hatları açıkça çizilmişti. Bir yanda yargıçlık şerefi, diğer yanda vicdanı. İkisi de tek bir konuya saplanmıştı: Henri Duval'a.

Edgar Kramer Başbakanın idarî işler yardımcısına: «Adamın savunucularının, artık kanunî yönden yapabilecekleri hiç bir şey kalmadı» demişti. Alan Maitland da, bir haftalık araştırması sonunda aynı sonuca varmıştı.

Mr. Justice Willis, ikisinin de yanıldığını gösteren bilgiye sahipti. Bu öyle bir bilgiydi ki, yerinde kullanılırsa, Henri Duval'i gemideki tutukluluğundan, en azından geçici olarak, belki de tamamen kurtarabilirdi.

Bunun anahtarı yargıcın masasının üzerinde duran kalın ciltli kitapta - içtihatlar, Cilt 34, 1921 - gizliy-

di. Kitap **Kral'a** karşı **Ahmed Singh** başlıklı sayfadaydı.

Üzerinde bu kelimelerin ve daha sonrakilerin yazılı olduğu kağıt soluk ve sarıydı. Ama kanuna dayanarak verilen gerekçeli hüküm önceki gün açıklanmış kadar geçerliydi.

Bir Kanada yargıcı kararı vermişti: 1921 de Ahmed Sing... ve dolayısıyla bu gün Henri Duval... **yalnız gemiye gönderilemezdi:**

Herhangi bir insan (çoktan ölmüş olan yargıç 1921 de bunu belirtmişti) gelmiş olduğu ülkeye gönderilmeliydi, **başka bir yere değil.**

Ama **Vastervik** Lübnan'a gitmiyordu... Henri Duval'in gelmiş olduğu ülkeye... gemiye bindiği yere değil. **Vastervik,** uğrayacağı gelecek liman Belfast olan ve bundan sonraki rotası tamamen belirsiz bir okyanus serserisiydi...

Bundan dolayı Henri Duval için çıkarılan sınır dışı edilme emri kanunî ve geçerli değildi.

Kral'a karşı **Ahmed Singh** dâvasında karar bunu belirliyordu.

Mr. Justice Stanley Willis, dâvasının diğer ayrıntılarını dikkatle izlediği gibi, **Vastervik** hakkındaki bilgileri de dikkatle ortaya çıkartmıştı.

Alan Maitland ve Tom Lewis'in Henri Duval'in sınırdışı edilmesini önleyecek bir kanunî örnek bulmak için araştırma yaptıklarını duymuştu. Başarıya ulaşamadıklarını da öğrenmiş, bu onu şaşırtmamıştı.

Kral'a karşı Ahmed Singh kararını bulmayı başarmadıkları için iki genç avukatı hiç bir şekilde kınamıyordu. Karar **Kısaltılmış İçtihatlar'**a yanlış özetlenerek geçirilmişti ki bu hiç de olağanüstü değildi. Eğer yıllar önce, sırf bir raslantı sonucu bu eski rapora rastlayıp aklın-

da tutmamış olsa, yargıcın kendisi de bunu bilmiyebilirdi.

Şimdi bildiği için, Mr. Justice Willis, Henri Duval'in avukatı olsa, yeni bir ihzar emri için hemen akşam üstü Yüksek Mahkemeye başvuracağını düşündü. Bir yargıç olarak da, eğer başvurulursa, önceki gibi sadece bir celp kararı değil, Henri Duval'i **Vastervik**'den hemen kurtaracak olan eksiksiz ihzar emrini derhal verirdi.

Ama o bir yargıçtı; bir avukat değildi. Kimse de iki görevi birden yapamazdı.

Bir yargıcın işi, önüne gelen dâvalarla kanuna uygun olarak ilgilenmekti. Dâvalara doğrudan doğruya karışmak, taraflardan birini tutarak dâvayı başlatmak görevine dahil değildi. Tabii ara sıra, bir yargıç, fikrince adaletin yerine gelmesini sağlamak için yapılacak işlemleri ima ederek yol gösterebilirdi. Henri Duval dâvasında, kendisi de bunu Alan Maitland'a yapmıştı.

Ama bu noktadan daha ilerisine yargıcın karışması kınanırdı. Daha da önemlisi, yargıçlık görevine ihanetti bu.

Bir kere daha Mr. Justice Willis, masasıyla pencere arasındaki halının üstünde dolaştı. Bugün zayıf vücudunun üstündeki geniş ve kemikli omuzları sanki sorumluluk çok ağır gelmiş gibi öne doğru eğikti. Düşünceyle gerilmiş olan uzun köşeli yüzü endişeliydi.

Eğer ben Yargıç Willis olmasaydım ne kadar kolaydı, diye düşündü Mr. Justice Willis. Masanın üzerindeki telefonu açıp Alan Maitland'ı isterdim. Cevap verince de hemen: «Kısaltılmış İçtihatlar, Cilt 34, 1921, sayfa 191, **Kral**'a karşı **Ahmed Singh'e** bak», derdim. Başka şey gerekmezdi. O zeki bir gençti, mahkeme kalemi kapanmadan önce de ihzar emriyle burada olurdu.

Bu da Henri Duval'in gemiyle birlikte hareket etmesini önlerdi.

Ve bu iş beni ilgilendiriyor, diye düşündü. Alan Maitland'ı ilgilendiriyor. Beni de.

Ama ben Yargıç Willis olduğum için bunu... doğrudan doğruya veya dolaylı olarak... yapamam.

Ama yine de... Açıklanmayan büyük karar vardı.

Bu çok eskiden, hukuktan hatırladığı bir cümleydi. Yargıçların huzurunda bundan çok seyrek bahsedildiği halde, hâlâ öğretiliyordu.

«Açıklanmayan büyük» terimi, niyeti ne olursa olsun hiç bir yargıcın tarafsız kalamıyacağı anlamındaydı. Yargıç bir insandı; bundan dolayı terazinin kefelerini asla tam olarak dengede tutamazdı. Bilinçli veya bilinçsiz olarak olaylar ve geçmişi günlük düşünce ve davranışlarını etkilerdi.

Mr. Justice Stanley Willis bunu kabul etti. Kendisinin de bir büyük kararı olduğunu biliyordu. Bu bir kelimede özetlenebilirdi.

Belsen.

1945 deydi.

Aynı kuşaktan olan bir çokları gibi Stanley Willis'in de mesleği, İkinci Dünya Savaşının araya girmesiyle yarıda kalmıştı. Topçu subayı olarak Avrupa'da 1940 dan savaşın sonuna kadar Kanadalılarla birlikte görev yapmıştı. Savaşın sonlarına doğru İngiliz İkinci Ordusunda irtibat subayı olan Binbaşı Stanley Willis, 63. tanksavar bölüğüyle Bergen - Belsen'deki Nazi toplama kampını kurtarmaya gitmişti.

Belsen'de bir ay kalmış ve burada gördükleri hayatının eşsiz, en unutulmaz tecrübesi olmuştu. Daha sonraki yıllarda ve bazan şimdi bile o otuz günün dehşeti canlı, kâbuslu rüyalar halinde geri dönerdi. Sert

yüzünün ardında bilgili, duygulu bir adam olan Stanley Willis, Belsen'den belirli bir niyetle ayrılmıştı: Geri kalan yıllar boyunca haksız davranış gören, ezilen insanlara yapılan kötülüğü ortadan kaldırmak için elinden ne gelirse yapacaktı.

Bir yargıç olarak, bu kararı uygulamak kolay değildi. İçinden hoşgörmesine, içgüdüsünün asıl suçlunun kişiler değil de toplum olduğunu söylemesine rağmen, sanığa ceza vermek zorunda kaldığı zamanlar olmuştu. Ama bazan, çoğunluk tarafından artık kurtulması imkânsız görülen, çaresiz, zavallı bir adam, geçmişin etkisiyle hafif bir ceza almıştı... açıklanmayan büyük karar... Mr. Justice Willis'i etkilemişti.

Şimdiki gibi.

Henri Duval'in hikâyesi, delikanlıyla ilk karşılaşmasından önce olduğu gibi, onu içten etkilemeye devam ediyordu.

Bir adam hapsedilmişti. Bir adam hemen serbest bırakılabilirdi.

İkisinin arasında, yargıcın saygıdeğer onuru vardı.

Kırılmış gurura verilen haklı ders diye düşündü. Ve telefona doğru gitti.

Alan Maitland'ı doğrudan doğruya aramamalıydı; hiç olmazsa bu kadar tedbir gerekliydi. Ama başka bir yol daha vardı. Konuşmada yaptığı imayı anlıyacak, zeki bir avukat olan eski ortağıyla konuşabilirdi. Vereceği bilgi uygun bir şekilde geldiği kaynak açıklanmadan aktarılmalıydı. Ama eski ortağı, yargıçların işe karışması konusunda çok titiz olan bir adamdı...

Mr. Justice Willis içini çekti Bir hile hazırlarken, diye düşündü, kusursuz yol yok.

İlişki kuruldu. «Ben Stanley Willis», dedi.

Telefondaki boğuk ses, nezaketle: «Sayın Başka-

nım, ,bu çok hoş bir süpriz», diye karşılık verdi.

Yargıç aceleyle atıldı: «Bu gayri resmi bir konuşma Ben...»

Telefonda bir kıkırdama oldu «Nasılsın Stan? Görüşmeyeli epey oldu.» Sesinde derin bir sevgi vardı.

«Biliyorum. Yakında buluşup görüşelim.» Ama bundan şüphe ediyordu. Görevinin sorumlulukları dolayısıyla, bir yargıç yolunda tek başına ilerlemek zorundaydı.

«Peki Stan, senin için ne yapabilirim? Dâvacı olmak istediğin biri mi var?»

«Hayır», dedi Mr. Justice Willis. Sohbet etmeği hiç bir zaman pek iyi beceremezdi. «Şu Duval dâvası hakkında seninle birkaç lâf etmeyi düşündüm.»

«Ha evet, şu kaçak meselesi. Kararını okudum. Çok yazık ama, başka bir şey yapabileceğini sanmıyorum.»

«Hayır», diye onayladı yargıç, «başka yapacak şey yoktu. Yine de genç Maitland parlak bir avukat.»

«Aynı fikirdeyim», dedi ses. «Mesleğinde çok başarılı olacağını düşünüyorum.»

«Eski bir içtihat bulmak için oldukça büyük arama yapıldığını duydum.»

«Bana söylendiğine göre», dedi boğuk ses kıkırdayarak, «Maitland ve ortağı kütüphanenin altını üstüne getirmişler. Ama talihleri yokmuş.»

«Merak ediyorum», dedi Mr. Justice Willis ağır ağır, «acaba neden Kısaltılmış İçtihatlar, Cilt 34, 1921 sayfa 191, **Kral**'a karşı **Ahmed Singh** kararına bakmamışlar. Bence bu bilgiyle ihzar emrini hemen alırlardı.»

Hattın öbür ucunda bir sessizlik oldu. Yargıç, bir hoşnutsuzluk ifadesiyle havaya kalkmış kaşları gözünün önünde canlandırabiliyordu. Sonra öncekinden daha soğuk çıkan ses: «Nereye başvurulacağını bir daha tekrarlasan iyi olacak», dedi. «Tam olarak anlayamadım.»

Başvurulacak yeri tekrarlayıp, bir süre sonra telefonu kapatınca Mr. Justice Willis, Hepimiz yaptıklarımızın karşılığında bir bedel öderiz, diye düşündü. Ama verdiği bilginin yerine ulaşacağını biliyordu.

Masasının üstünde yığılı duran yazılı kararlara dönmeden önce saatine bir göz attı.

Dört buçuk saat sonra, gece şehrin üstüne çökerken, kapıda duran çelimsiz ve yaşlı kâtip açkıladı: «Sayın Başkan'ım, Mr. Maitland'ın ihzar emri için bir müracaatı var.»

5

Çevresindeki lambaların parlak ışığı altında, **Vastervik** kereste yüklüyordu.

Alan Maitland neşe ve güvenle, paslı demir iskeleden yukarı, darmadağınık bakımsız güverteye koşarak çıktı.

Gübre kokusu yok olmuştu. Geride kalan ufak belirtiler de denizden gelen taze rüzgârla dağılıyordu. Sedir ve köknarın temiz kokusu gemiye yayılıyordu.

Gece soğuktu ama yukarıda yıldızlar, dupduru gökyüzünde göz kırpıyordu.

Alan'ın Noel sabahı tanıştığı üçüncü kaptan, baş güverteden kendisine doğru yaklaştı.

«Kaptan Jaabeck'i görmeye geldim», diye seslendi Alan bulunduğu yerden. «Eğer kamarasındaysa yolu bulabilirim.»

Zayıf, ince yapılı üçüncü kaptan yaklaştı. «Öyleyse yolu bulun», dedi. «Bu akşam yolu bilmeseniz bile bulacakmış gibi bir haliniz var.»

«Evet», diye kabul etti Alan, «sanırım öyle.» De-

ğerli kağıdın yerinde durduğundan emin olmak için, bilinçsizce ceketinin cebine dokundu.

Geminin içine girerken omuzunun üzerinden seslendi: «Soğuk algınlığınız ne alemde?»

«Yola çıkar çıkmaz daha düzelecek», diye cevap verdi üçüncü kaptan. Ardından ekledi: «Kırk sekiz saat daha var, hepsi bu.»

Kırk sekiz saat. Çok yaklaşmış, diye düşündü Alan, ama tam zamanında yetişmişlerdi. Akşam üstü mesaj Tom Lewis tarafından kendisine ulaştırıldığında, Gilford sokağındaki dairesindeydi: **«Kral'a karşı Ahmed Singh'e bak.»**

Hiç bir fırsatı kaçırmamaya karar vererek, ama çok az bir umutla hukuk kütüphanesine gitmişti. Orada 1921 kararını okuyunca yüreği ağzına gelmişti. Daha sonra, kanunun gerektirdiği çift nüsha dilekçeyi hazırlamak, daktiloya çekmek, kontrol etmek ve düzene koymakla geçen heyecanlı bir koşuşma olmuştu. Acele olsun olmasın, canavarın karnı kağıtlarla doyurulmalıydı...

Sonra kalem kapanmadan yetişmek için mahkemeye koşuşturma. Kılı kılına olmakla birlikte, yetişmişti; birkaç dakika sonra da, yine nöbetçi olan Mr. Justice Willis'in önüne çıkmıştı.

Her zamanki gibi sert ve duygusuz görünüşlü yargıç dikkatle dinlemiş, birkaç kısa sorudan sonra ihzar emrini - sadece önemsiz bir celp olmayan kesin emri - imzalamıştı. Bu eşsiz ve oldukça heyecanlı bir andı. Emrin aslı ve sureti şimdi Alan'ın cebindeydi: **Elizabeth, Tanrı'nın lutfuyla Kanada Birleşik Krallığının, diğer ülke ve topraklarını hamisi... size emreder: Bu emrimizi alır almaz... Henri Duval'ın serbest bırakılması...**

Tabii mahkemeye çıkılması gerekiyordu, bunun da ertesi gün olması kararlaştırılmıştı. Ama sonuç aslın-

da belliydi: **Vastervik** yola çıkacak, Henri Duval gemide bulunmayacaktı.

Alan bir ara **Ahmed Singh**'in dâvası hakkında ipucu veren avukatı ertesi gün araması gerektiğini hatırladı. Tom Lewis adını almıştı. Yapılan yardım bir kurtuluş olmuştu...

Kaptanın kapısına vardı ve tıklattı. İçerden bir ses emretti: «Girin!»

Kısa kollu bir gömlek giymiş olan Kaptan Jaabeck, kalın bir duman tabakasıyla sarılı olduğu halde, masa lâmbasının altında kayıtları deftere geçiriyordu. Kalemi elinden bırakarak ayağa kalktı, her zamanki gibi nezaketle konuğuna yeşil deri koltuklardan birini işaret etti.

Duman ciğerlerine dolunca hafifçe öksüren Alan söze başladı: «Rahatsız ediyorum...»

«Hiç zararı yok. Şimdilik yeteri kadar yazdım.» Kaptan uzandı ve defteri kapattı. Yorgun bir tavırla ekledi: «Dünyamızı kazacak olan geleceğin arkeologları asla anlıyamayacaklar. Okumaları için onlara çok fazla yazı bırakıyoruz.»

«Sıra yazılara gelmişken», dedi Alan, «ben de yanımda bunlardan biraz getirdim.» Gülümseyerek ihzar emrini çıkarttı ve Kaptan Jaabeck'e uzattı.

Kanunî karışık sözlerle duraklıyan kaptan, dudaklarını kımıldatarak ağır ağır okudu. Bitirince başını kaldırıp, inanmazcasına sordu: «Yani başardın mı, herşeye rağmen?»

«Evet», dedi Alan neşeyle. «Emir Henri'nin gemiden kurtulduğunu belirtiyor. Sizinle yola çıkmıyacak.»

«Ve şimdi... şu anda...»

«Şu anda Kaptan», diye Alan inandırıcı bir tavırla cevap verdi, «onun eşyalarını toplayıp benimle birlikte gelmesini istiyorum. Emir onu, benim kefaletim

altında serbest bırakıyor. Bir kuşkunuz varsa polis çağırabiliriz...»

«Yok, hayır! Buna ihtiyaç yok.» Yüzü gitgide yayılan sıcak bir gülümsemeyle kırışan Kaptan Jaabeck emri elinden bıraktı. «Bunu nasıl yaptığınızı anlıyamıyorum Mr. Maitland ama, sizi kutlamak gerek. Yalnız çok ani oldu.»

«Biliyorum», dedi Alan. «Ben de biraz şaşırdım.»

On dakika sonra yüzünde geniş, mutlu bir gülümsemeyle, gözleri parlayan Henri Duval kaptanın kamarasına girdi. Sırtına epey bol gelen yünlü bir denizci paltosu giymişti, elinde iple bağlanmış olan yırtık pırtık bir mukavva bavul vardı. Alan, ertesi gün yapılacak ilk işin, mahkemedeki dış görünüşü için, toplanan paranın birazıyla Duval'e yeni elbiseler almak olduğuna karar verdi.

«Mr. Maitland, seni beraberinde götürüyor Henri» dedi kaptan.

Genç kaçak, yüzü heyecan ve sabırsızlıkla aydınlanarak başını salladı. «Ben hazırım şimdi.»

«Artık bu gemiye dönmeyeceksin», dedi kaptan alçak sesle. «Şimdi vedalaşacağız.»

Bir an genç yüzdeki heyecan yok oldu. Sanki kaptanın sözleri, Henri Duval'in önceden düşünmediği bir gerçeği meydan çıkartmıştı. Bocalayarak: «Bu iyi gemi», dedi.

«Bir çok şeyler bizim kendimize göre yarattığımız gibidir.» Kaptan elini uzattı. «Mutlu olmanı dilerim Henri, Tanrı seni korusun. Çok çalış, dua et ve Mr. Maitland'ın sana söylediklerini yap.»

Kaçak, sessiz bir üzüntüyle başını salladı. Bu garip bir sahneydi. Alan, sanki bir babayla oğul birbirlerinden ayrılıyor diye düşündü. Onların bu işe çabucak son vermekteki sabırsızlıklarını hissetti.

«Artık gidelim.» Alan kaptana kopyasını bırakarak, esas emri geri aldı. El sıkışırlarken: «Bu benim için büyük bir zevk oldu Kaptan Jaabeck», dedi. «İnşallah tekrar karşılaşırız.»

«Eğer başka kaçaklarım olursa Mr. Maitland» - kaptan gülümsedi - «onların dostu olarak sizi arayacağım.»

Haber çabucak gemiye yayılmıştı. Alan'la Henri Duval gözüktüğünde tayfalar yükleme işini bırakarak merdivende toplanmışlardı. Heyecanlı seslerin yarattığı bir uğultu vardı çevrede. Stubby Gotes öne çıktı. «Hoşça kal dostum», dedi, «ve başarılar. Benden ve çocuklardan sana bir armağan.» Alan, küçük bir para tomarının el değiştirdiğini gördü. İskeleden aşağı inerlerken, tayfalardan gürültülü bir alkış koptu.

«Olduğunuz yerde durun!» Bu rıhtımın karanlığından gelen emredici bir sesti. Alan duralarken flâşlar parladı.

«Hey!» diye seslendi. «Ne oluyor?»

«Basın saldırısı», dedi Dan Orliffe. «Başka ne olabilir ki?» Orliffe ve diğer gazeteciler çevrelerini sardı.

«Sinsileşmeye başladın Maitland», diye seslendi biri neşeyle, «ama biz izini bulduk.»

Başka biri seslendi: «İyi iş becerdin!»

«Bakın», diye itiraz etti Alan, «bu akşam hiç bir şey söyleyemem. Belki yarın sabah bir açıklama yaparız.»

«Henri'den bir söze ne dersin?»

«Henri'nin konuşmasına izin verecek misin?»

«Hayır», dedi Alan sertçe. «Şimdilik değil.»

Dan Orliffe yavaşça sordu: «Buraya nasıl geldin?»

«Taksi tuttum», dedi Alan.

«Benim arabam rıhtımda. Seni nereye istersen bırakayım.»

«Öyle olsun», diye kabul etti Alan. «Haydi gidelim.»

Diğer gazetecilerin itiraz çığlıkları arasında, Dan Orliffe'in arabasına bindiler. Flâşlar parlamaya devam etti. Henri Duval iyice sırıtıyordu.

Rıhtımdan uzaklaşınca Dan: «Onu nereye götürüyorsun?» diye sordu.

Uğraşacak o kadar çok şey vardı ki, düşünecek bir sürü şey... «şimdi sen hatırlattın», dedi Alan, «bunu düşünmemiştim.» Kendi dairesinin çok küçük olduğuna karar verdi. Ama Tom ve Lillian Lewis, bir süre için bir yatak ayarlıyabilirlerdi....

«Bunu tahmin etmiştim», dedi Dan. «Onun için gazete Canvouver Otelinde bir daire ayırttı. Parayı biz çekeceğiz.»

«Sanırım bundan bir zarar gelmez», dedi Alan kuşkuyla. «Yine de ben daha basit bir şey düşünmüştüm...»

«Cehennemin dibine!» Sarı ışıktan önce geçmek için Dan hızını arttırdı. «Bırak da Henri biraz keyif sürsün.»

Birkaç dakika sonra ekledi: «Otel dairesi hakkında. Sana söylemeyi unuttum, Başbakan'ın dairesi tam holün karşısına raslıyor.» Kıkırdadı. «Howden buna bayılacak!»

17/MARGARET HOWDEN

«Ulu Tanrım!» diye bağırdı Margaret Howden. «Ömrümde bu kadar büyük başlık görmedim.»

Vancouver **Post** Howden'lerin oturma odasındaki masanın üzerine yayılmıştı. İlk sayfadaki başlıkta şöyle deniyordu:

HENRİ KARAYA ÇIKTI!

Sayfanın geri kalan bölümü tamamen Henri Duval ve Alan Maitland'ın büyük boy resimleri ve onlarla ilgili, siyah harflerle basılmış hikâyeye ayrılmıştı. «Bunu 'İsa'nın yeniden yeryüzüne dönüş baskısı olarak adlandırıyorlar», diye parti yöneticisi Margaret'e açıkladı. «Yalnız çok özel durumlarda kullanıyorlar.» Acı bir sesle ekledi: «Örneğin, hükûmetin düşüşü gibi durumlarda.»

Odayı adımlamakta olan James Howden tersledi: «Kusura bakmazsan şakalarını sonraya sakla.»

«Görünüşü parlaklaştıracak bir şeye ihtiyacımız var», dedi Richardson.

Akşamın geç saatlarıydı, dışarıda kar yağıyor ve karanlık bastırıyordu. Vancouver'deki konuşmasından sonra Başbakan, gece uçakla Doğu Kanada'ya dönmüştü. Öğlende Quebeck de konuşmuştu; bir saate kadar da Montreal'deki gece mitingi için Ottawa'dan ayrılacaktı. Ertesi gün öğleden sonra dörtte, Avam Kamarasında birleşmeyi açıklayacaktı. Son birkaç günün etkisi kendini göstermeye başlamıştı.

Henüz çıkalı birkaç saat olan Vancouver gazeteleri, Richardson'un özel olarak ayarlaması sonucu uçakla gönderilmişti. Bunları Ottawa hava alanından bizzat almış ve doğru Başbakan'ın 24, Sussex Drive'daki evine gelmişti. Ülkedeki bütün diğerlerinin de, hikâyeyi aynen bu gazete gibi basacağını şimdiden biliyordu.

James Howden dolaşmasına ara vererek alayla sordu: «Herhalde benim konuşmamdan da bir yerde bahsetmişlerdir.» Bu konuşma, bütün gezi boyunca yaptıklarının en iyisi olmuştu; eğer şartlar başka türlü olsaydı o günkü gazetelerin başlıca haberi olacaktı.

«İşte burada», dedi Margaret sayfaları çevirerek. «Üçüncü sayfada.» Biraz eğlendiğini gizlemeye çalışır gibiydi. «Ah hayatım, gerçekten oldukça küçük.»

«Eğlenecek bir şey bulduğuna sevindim», dedi kocası buz gibi bir sesle. «Şahsen, ben bunu hiç de gülünç bulmuyorum.»

«Özür dilerim Jamie», dedi Margaret. Sesinin üzgün çıkmasına gayret etti ama pek başarıya ulaşamadı. «Ama düşünmemek elimde değil: Hepiniz, bütün hükûmet bu kadar azimli; sonra yalnız küçücük bir adam...»

Brian Richardson alçak sesle: «Sizinle aynı fikirdeyim Mrs. Howden», dedi. «Kurnaz bir genç avukat hepimizi atlattı.»

«İlk ve son olarak söylüyorum», dedi James Howden öfkeyle, «kimin kimi atlattığı beni ilgilendirmiyor.»

«Lütfen bağırma Jamie», diye ihtar etti Margaret.

«Beni ilgilendiriyor», dedi Richardson. «Oyların sayılacağı gün, bu çok şey farkettirir.»

«Sadece şu anın gerçekleriyle ilgilenmemizi istesem çok mu fazla olur?» diye ısrar etti Başbakan.

«Peki bunu geniş bir şekilde deniyelim.» Richardson cebinden katlanmış bir kâğıt çıkardı. «Sabah açıklanan yeni bir Gallup kamu oyu araştırması hükûmetin

son iki hafta içinde yüzde yedi oranında gözden düştüğünü gösteriyor. «Hükûmetin değişmesine taraftar mısınız?» sorusuna yüzde altmış iki evet, yüzde otuz bir hayır cevabı verilmiş. Yüzde yedi de kararsızmış.»

«Lütfen otur Jamie», diye Margaret kocasını zorladı. «Sen de Brian. Çay getirteceğim, burada rahatça içeriz.»

Howden kendini şöminenin yanındaki koltuğa attı. «Şunu yakıverir misin?» Hazırlanmış olan ateşi işaret etti.

Kutudan aldığı kibriti yakan Richardson, avucuyla siper ederek eğildi. Bir an sonra alevler büyümeye başlamıştı.

Margaret odanın öbür ucunda, iç telefonla konuşuyordu.

«Durumun bu kadar kötü olduğunun farkında değildim», dedi Howden yavaşça.

«Kötüden de beter; korkunç. Durmadan mektuplar, telgraflar yağıyor ve bunların hepsi bize karşı.» Başbakanın bir dakika önceki ses tonuna uyan Richardson sordu: «Yarınki açıklamayı ertelemeğe ne dersiniz?»

«İmkânsız.»

«İhtar ediyorum: Henüz seçime hazır değilim.»

«Hazır almak zorundayız», dedi Howden. «İşi oluruna bırakacağız.»

«Ve seçimi kaybedeceğiz?»

«Birleşme, Kanada'nın kalıcılığı için gerekli. Açıklandığı zaman halk bunu anlıyacak.»

«Öyle mi dersin?» diye Richardson yumuşak bir sesle sordu. «Yoksa Henri Duval'i mi düşünecekler?»

Ters bir cevap vermek üzereyken, Howden kendini tuttu. Ne de olsa bu soru mantıklı, diye düşündü. Bu konudaki tahmin de doğru çıkabilirdi.

Duval meselesinin kaybettirdiği prestij, hükûmetin birleşme konusunda yenik düşmesine sebeb olabilirdi. Daha önce gözünden kaçan en açık şekliyle, şimdi bunu anlıyordu.

Yine de, diye düşündü, eğer bu gerçekleşirse gemideki kaçak kadar önemsiz bir şeyin ulusların kaderini etkiliyebilmesi ne kadar garip ve acı.

Yoksa garip değil miydi? Veya yeni? Hatta acı. Belki yüzyıllar boyu dünyayı etkileyen, tarihi yaratan, insanoğlunu anlaşılmaz şekilde hep erişilmez uzaktaki bilime iten, bireylerin ayrı ayrı yarattığı sonuçlardı...

Belki bu bizim gururumuzu kırmanın bir yolu, diye düşündü; öğrendiğimiz yol; ilerleme savaşı...

Ama pratik çıkış yolları daha yakındaydı. «Ertelememizin önemli nedenleri var», dedi. «Birleşmeden, sonraki her güne ihtiyaç duyuluyor. Savunma ve kalıcı olabilmek buna bağlı. Ayrıca, beklersek haber sızabilir. Siyasî yönden daha kötü bir duruma düşeriz.»

Parti yöneticisi başını salladı; «Böyle söyleyeceğinizi tahmin etmiştim. Sadece emin olmak istedim.»

«Çay istettim», dedi Margaret onların yanına gelerek. «Kalacaksın değil mi Brian?»

«Teşekkür ederim Mrs. Howden.» Brian Richardson, Margaret'den hep hoşlanmıştı. Howden'in başarılı evliliğini, bunun sağladığı rahat ve sükûneti kıskanırdı.

«Eğer şu an Muhaceret Bakanlığı Duval'ı kabul etse», dedi Başbakan kuşkuyla, «sanırım artık bunun bize bir yararı dokunmaz.»

Richardson kuvvetle başını salladı. «En küçük bir yararı bile. Hem zaten ülkeye girdi. Yarınki mahkemede ne olursa olsun, benim anladığıma göre, artık gemiye gönderilmesi imkânsız.»

Ateşteki talaşlar yanıp bitmişti, şimdi kütükler

alev alıyordu. Zaten sıcak olan odada ısı, onlara doğru yayıldı.

Richardson düşündü: Belki Harvey Warrender'le yaptığı acı görüşme bir hata olmuştu. Nasıl olsa artık Duval meselesine yardımı dokunamayacak kadar geç kalınmıştı ama, hiç olmazsa bu iş gelecekte James Howden'in üzerindeki belâyı ortadan kaldıracaktı. Eğer bir gelecek varsa, diye düşündü karamsarlıkla.

Bir hizmetçi çay takımlarını içeri getirdi ve ortadan yok oldu. Margaret Howden çayı koydu, Brian Richardson keki reddederek narin Royal Doultan fincanındaki çayı aldı.

«Sanırım bu akşam Montreal'e gerçekten gitmek zorundasın Jamie», dedi Margaret şefkatle.

Kocası yorgunluk ifade eden bir hareketle elini yüzünde gezdirdi. «Keşke olmasam. Herhangi bir zaman olsa başka birini gönderirdim. Ama şu sıra, benim yapmam gereken bir iş bu.»

Parti yöneticisi, perdeleri hâlâ açık duran pencerelere bir göz attı. Şimdi ortalık iyice kararmıştı, kar yağıyordu. «Gelirken hava raporuna baktım», dedi. «Uçuşta bir dert çıkmayacak. Montreal'de hava açık ve böyle devam edecek. Sizi şehre götürmek için, bir helikopter hazır bekleyecek.»

James Howden başını salladı.

Kapıya hafifçe vuruldu ve Milly Freedeman içeriye girdi. Richardson şaşırarak başını kaldırdı; Milly'nin evde olduğundan haberi yoktu. Ama bu garip değildi; onun sık sık Howden'le birlikte, Başbakanın üst kattaki çalışma odasında çalıştığını biliyordu.

«Özür dilerim», dedi Milly. Richardson ve Margaret'e gülümsedi, sonra Howden'e hitap etti. «Beyaz Saray'dan aradılar, Başbakanla konuşmak için vaktinizin uygun olup olmadığını öğrenmek istiyorlar.»

«Hemen geliyorum», dedi Başbakan ve ayağa kalktı.

Brian Richardson çay fincanını bıraktı. «Galiba artık kalksak iyi olacak. Çay için teşekkürler Mrs. Howden.» Margaret'in koltuğunun önünde nezaketle duraladı, sonra hafifçe Milly'nin koluna dokundu. İki adam birlikte dışarı çıkarlarken Richardson'un sesi duyuldu: «Siz giderken hava alanında olacağım şef.»

«Gitme Milly», dedi Margaret. «Kal da bir çay iç.»

«Teşekkür ederim.» Milly, Richardson'un oturduğu koltuğa yerleşti.

Gümüş demlik ve sıcak su kabıyla uğraşan Margaret: «Burası çok karışık bir ev», dedi. «Hiç bir şey, bir kaç dakikadan fazla yerinde durmuyor.»

«Sizin dışınızda,» dedi Milly yavaşça.

«Başka çarem yok hayatım.» Margaret, Milly'nin çayını koydu ve kendininkini tazeledi. «Her şey benim yanımdan geçip gidiyor. Neden bilmem, bütün bu önemli olaylar beni bir türlü heyecanlandıramıyor.» Düşünceli bir yüzle ekledi: «Galiba aslında heyecanlanmam gerek.»

«Niçin böyle düşündüğünüzü anlamıyorum», diye cevap verdi Milly. «Olaylara karışınca da bir şey farketmiyor.»

«Ben de hep böyle olduğunu tahmin etmiştim.» Margaret gülümsedi. Şekeri ve krema kavanozunu Milly'nin yanına doğru itti. «Ama bunu senden duymak beni şaşırttı. Ben hep senin, Jamie'nin gayretli sağ kolu olduğunu düşünürdüm.»

Milly birden söylediğine kendi de şaşarak: «Gayret azalır ve kollar yorulur», dedi.

Margaret bir kahkaha attı. «İkimiz de pek hainlik ediyoruz, öyle değil mi? Ama bunun, ara sıra bir rahatlama olduğunu itiraf edeyim.»

Bir sessizlik oldu; büyük, loş oturma odasında duyulan tek ses yanan kütüklerin çıtırtısıydı. Alevlerin ışığı tavanda dans ediyordu. Çay fincanını elinden bırakan Margaret nezaketle sordu: «Durumun bu şekle dökülmesinden hiç pişmanlık duydun mu? Seninle Jamie arasındaki durumun demek istiyorum.»

Bir an Milly soluğunu tuttu, odadaki sessizlik bu sözlerle canlanmıştı. Demek Margaret biliyordu. Yıllardır biliyordu ve hiç bahsetmemişti. Milly bunu sık sık merak etmiş, hatta bazan iyice şüphelenmişti. Şimdi emindi, kendini rahatlamış hissetti.

Açık sözlülükle cevap verdi: «Hiç bir zaman tam olarak emin olamadım. Artık bunu pek düşünmüyorum.»

«Hayır», dedi Margaret, «zamanla insan düşünmez tabii. Ama önce, yaranın asla iyi olmayacağını sanırsın. Sonunda hep iyileşir.»

Milly kafasındakileri açıklamak için kelime arayarak duraladı. Sonunda yumuşak bir sesle: «Herhalde çok üzülmüşsünüzdür», dedi.

«Evet.» Margaret yavaşça başını salladı. «O zaman çok acı çektiğimi hatırlıyorum. Her kadın aynı acıyı çekerdi. Ama insan sonunda bundan kurtuluyor. Aslında bunun nedeni, böyle yapmak zorunda bulunmamız.»

Milly nezaketle: «Acaba ben bu kadar anlayışlı olabilir miydim?» diye sordu. Bir dakika sonra düşünmeden ekledi: «Brian Richardson benimle evlenmek istiyor.»

«Peki, sen kabul edecek misin.»

«Karar vermedim.» Milly bocalıyarak başını salladı. «Onu sevdiğimi sanıyorum; sevdiğimi biliyorum. Ama yine de, bir bakıma emin değilim.»

«Keşke sana yardım edebilsem.» Margaret'in se-

sinde bir tatlılık vardı. «Ama uzun süre önce insanın başkalarının hayatını yaşayamıyacağını öğrendim. Hata etsek bile kendi kararlarımızı kendimiz vermek zorundayız.»

Doğru, diye geçirdi içinden Milly, sonra tekrar düşündü: Kararını daha ne kadar geciktirebilirdi?

2

James Howden doğu bloğundaki masasındakinin eşi olan özel kırmızı telefonu açmadan önce, çalışma odasının çift kanatlı kapısını dikkatle kapadı. Bu doğrudan doğruya gizli bir hat aracılığıyla konuşmayı sağlayan bir telefondu.

«Başbakan konuşuyor», dedi.

Santal memurunun sesi cevap verdi: «Başkan bekliyor sir. Bir dakika lütfen.»

Bir çınlama oldu, sonra güçlü bir ses duyuldu: «Jim, siz misiniz?»

Howden tanıdık Orta batı şivesini duyunca gülümsedi. «Evet Tyler» dedi, «ben Howden.»

«Görmeyeli nasılsın Jim?»

İtiraf etti: «Oldukça yorgun. Birkaç günde epey iş gördüm.»

«Biliyorum. Elçiniz buradaydı; bana programı gösterdi.»

Başkanın sesi endişeli bir havaya büründü. «Kendini hırpalama Jim. Hepimizin sana ihtiyacı var.»

«Buna az kaldı.» Howden gülümsedi. «Ama bana ihtiyaç duyulduğunu öğrendiğime sevindim. Dilerim seçmenler de aynı şeyi duyarlar.»

Ses ciddileşti. «Başaracağına inanıyor musun Jim? Sonuna kadar götürebileceğine inanıyor musun?»

«Evet.» Ciddi soruya aynı şekilde karşılık verdi. «Kolay olmayacak ama, kararlaştırdığımız bütün şartlar yerine getirilirse başarabilirim. Anlamlı bir sesle ekledi: «Bütün şartlar.»

«Ben de bunun için aradım.» Boğuk ses duraladı. «Hem, sizin orada havalar nasıl?»

«Kar yağıyor.»

«Ben de böyle tahmin ettim.» Başkan güldü. «Daha fazlasını istediğinizden emin misiniz? Örneğin Alaska'nın buzunu da?»

«İstiyoruz», dedi Howden. «Hem biz kar ve buzla nasıl uğraşacağımızı biliyoruz; bunun içinde yaşıyoruz.» Maden ve Tabii Kaynaklar Bakanının on gün önce Bakanlar Kurulunda heyecanla söylediklerini eklemekten kaçındı; «Alaska, iki delik açılarak kapağı yerinde bırakılmış bir kutu gibi. Eğer kapağı açarsak tarım yerleşme, sanayi yönünden geliştirilecek büyük alanlar var. Zamanla, iklim şartlarını yenmeyi öğrenince, daha bile ileri gideriz...» Hep yaklaşan savaşı göz önünde tutarak düşünmek zordu.

«Peki», dedi Başkan, «halk oyuna gidilmesine izin vermeyi kararlaştırdık. Didişmek zorunda kalabilirim; halkımız bir kere yerine koyduktan sonra, yıldızları bayraktan çıkarmayı sevmez. Ama sizin gibi ben de kendimi kabul ettireceğime inanıyorum.»

«Memnun oldum», dedi James Howden. «Çok memnun oldum.»

«Birleşme anlaşmasının taslağını aldınız mı?»

«Evet», dedi Howden. «Angry benimle görüşmek için Batıya uçtu. Bazı öğütlerde bulundum, ayrıntıları Arthur Lexington'la birlikte hazırlaması için ona bıraktım.»

«Öyleyse Alaska'yı sonraya bırakıp yarın sabaha kadar bunu hazırlarız. Açıkladıktan sonra, sıra görüş-

melere gelince, ben Alaska'nın kendi geleceğini kararlaştırması üzerinde duracağım. Sanırım, siz de böyle yapacaksınız.»

«Evet.» Başbakan kuru bir sesle ekledi: «Alaska ve Kanada için.»

«Öyleyse saat dörtte, yarın öğleden sonra.» Başkan yine güldü. «Sanırım saatlerimizi ayarlamamız gerekiyor.»

«Saat dörtte», dedi Howden. Kendini, işin sonuna gelmiş gibi hissediyordu, sanki bir yerde bir kapı kapanmaktaydı.

Başkanın sesi telefonda yavaşça duyuldu. «Jim.»

«Evet Tyler?»

«Uluslararası durum daha iyi değil; bunu biliyorsunuz.»

«Bir şey belirtmek gerekiyorsa», dedi Howden, «daha kötü olduğunu söyliyeceğim.»

«Ne söylemiş olduğumu hatırlıyor musunuz: Savaştan önce bize bir yıl bağışlaması için Tanrı'ya dua ediyorum. En fazla bunu umabiliriz.»

«Evet», dedi Howden. «Hatırlıyorum.»

Sanki büyük bir heyecan kontrol altına alınıyormuş gibi, derin derin solukların işitildiği bir duralama oldu. Sonra ses yavaşça: «İyi bir şey yapıyoruz Jim», dedi. «En iyisini ...çocuklar için... onların daha doğmamış çocukları için...»

Bir an sessizlik oldu. Sonra bir çıtırtıyla hat kapandı.

Kırmızı telefonu kapayınca, James Howden duvarları kitap kaplı sessiz çalışma odasında düşünceyle durdu. Kanada Konfederasyonunun kurucusu, devlet adamı, boğazına düşkün ve eşsiz bir akşamcı olan Sir John Macdonald'ın portresi tepeden ona bakıyordu.

Bu bir zafer anı, diye düşündü Howden. Biraz önce

Başkan Alaska'da halk oyuna başvurulmasına razı olduğunu şaka yollu açıklamıştı ama, bunu kabullenmek çok acı olmalıydı; hem eğer Howden, görüşmelerde bu kadar azimli davranmasaydı bu izin asla verilmezdi. Şimdi Kanada'nın diğer kazançlarının yanı sıra hükümranlığın büyük bir bölümünün yitirilmesine karşılık orta'ya Alaska konuyordu.

Çalışma odasının çift kanatlı kapısına bir kere vuruldu. «Evet», diye seslendi Howden.

Hademe Yarrow'du gelen. 24 numaranın uysal, yaşlı baş hademesi. «Mr. Cawston, sir», dedi. «Bana işinin çok acele olduğunu bildirdi.» Yarrow'un arkasında, üst katın holünde, Howden kalın bir palto giymiş ve boynuna atkı sarmış, elinde fötr şapkasıyla duran Maliye Bakanını görebiliyordu.

«İçeri gel Stu!» diye seslendi.

Çalışma odasına girince, Cawston paltosunu almak için ilerliyen Yarrow'a başını salladı. «Yalnız bir kaç dakika kalacağım; bunları şuraya koyarım.» Paltosunu çıkardı, katlayıp sandalyenin üstüne ve şapkasıyla atkısının yanına yerleştirdi. Dönüp makina gibi gülümsedi, elini kelleşen başından geçirdi, sonra kapı hademenin ardından kapanırken yüzü sıkıntılı bir ifadeye büründü. «Kötü haberim var», dedi kısaca. «Daha kötüsü olamaz.»

Howden bekledi.

Cawston üzüntüyle konuştu: «Bakanlar Kurulu bölündü, tam ortasından.»

James Howden cevap vermeden önce, sözleri iyice sindirmeyi bekledi.

«Anlamıyorum», dedi. «Sanmıştım ki...»

«Ben de öyle», dedi Cawston. «Onları kazandığını düşünmüştüm, hepimizi.» Aşağı gördüğünü belirten bir

işaret yaptı. «Yarından sonra istifa edebilecek bir iki kişi dışında.»

Howden başını salladı. Vaşington'dan döndüğünden beri, birleşme konusunda iki Bakanlar Kurulu toplantısı olmuştu. İlki noel öncesindeki Güvenlik Kurulu toplantısına benziyordu. İkincisinde, Kanada'nın kazançları anlaşılmaya başlayınca heves artmıştı. Tabii, bir kaç kişi karşı çıkmıştı; bu zaten bekleniyordu. Bir iki istifanın da önlenemeyeceğini tahmin etmişti, bunlar kabul edilecek ve sonucu olan karışıklıklar da savuşturulacaktı. Ama büyük bir kabine bölünmesi değil...

«Bana ayrıntılarını söyle», dedi sertçe.

«Dokuz kişiler.»

«Dokuz kişi!» Demek Cawston, «tam ortasında» dediği zaman abartmamıştı. Bu sayı kabinenin üçte birinden fazlaydı.

«Eminim bu kadar çok olmazdı», dedi Güleç Stu özür diler gibi, «eğer liderlik olmasaydı...»

«Liderlik mi?» Howden atıldı: «Ne liderliği?»

«Bu seni şaşırtacak.» Cawston Başbakanın öfkesini bekliyormuş gibi duraladı. «İsyanın lideri Adrian Nesbitson.»

James Howden donup inanamıyarak baka kaldı.

«Bir yanlışlık yok» dedi Cawston, «gerçekten Adrian Nesbitson. İki gün önce başladı. Diğerlerini de etkiledi.»

«Soytarı! İhtiyar, işe yaramaz soytarı!»

«Hayır.» Cawston sertçe başını salladı. «Bu söylediğin hatalı. Onu böylece ortadan kaldıramazsın.»

«Ama bir anlaşma yapmıştık. Pazarlık etmiştik.» Uçaktaki anlaşma gayet açıktı. Yaşlı Savunma Bakanının desteğine karşılık Genel Valilik...»

Cawston kesinlikle: «Ne gibi bir pazarlık yaptıysanız buna uyulmadı», dedi.

İki adam hâlâ ayaktaydılar. Başbakan inatla sordu: «Diğerleri kimler?»

«Borden Tayne, George Yhorkis, Aaron Gold, Rita Buchanank» Güleç Stu geri kalan adları çabucak saydı. «Ama önemli olan Adrian. Onları bir arada tutuyor.»

«Lucien Perrault hâlâ bizimle mi?» Aklına hemen Quebeck gelmişti: Fransız Kanadasının önemli desteği.

Cawston başını salladı.

Kötü bir rüya gibi diye düşündü Howden; inanılmaz şeylerin mantığa üstün geldiği bir kâbus. Biraz sonra uyanacaktı.

Hole açılan kapıya vuruldu, içeri Yarrow girdi. «Arabanız hazır sir», dedi. «Hava alanına hareket etme zamanınız geldi.»

Cawston aceleyle: «Adrian yepyeni bir adam oldu», dedi. «Sanki...» Bir benzetme bulmak için çırpındı; «Kan verilip canlandırılmış bir mumya gibi. Benimle konuştu, sana anlatabilirim.»

«Bana anlatma!» Çok ileri gidilmişti. «Onunla kendim konuşacağım.»

James Howden çabucak düşündü. Zaman eriyip gidiyordu; şimdiyle ertesi gün öğleden sonra dört arasında birkaç saat kalmıştı.

«Adrian, sizi görmesi gerektiğini biliyor», dedi Cawston. «Hazır bekliyor.»

«Nerede?»

«Bütün grup Arthur Lexington'un bürosunda. Ben de oradan geldim. Arthur onlarla konuşuyor; ama korkarım bunun hiç bir faydası olmayacak.»

Hademe terbiyelice öksürdü. Howden akşamki programının çok dolu olduğunu biliyordu. Bekleyen arabayı gözünün önünde canlandırdı; Uplands hava alanında motörlerini ısıtan VIP **Vanguard; Monteal**'da du-

ran helikopter; bekleyen dinleyici kalabalığı...

Kararlı bir sesle «Nesbitson benimle Montreal'a gelmeli», dedi. «Hemen hava alanına hareket ederse uçağıma yetişir.»

Cawston derhal başını salladı. «Bunu ben ayarlarım.» Howden çıkarken telefonu açmıştı bile.

3

Başbakan'ın Oldsmobile'i doğrudan doğruya bekleyen uçağa ilerledi.

Kukuletalı parkalarına sarınmış yer hostesleri aceleci pervaneler gibi çevresini sararken, **Vanguard**'ın uçuş ışıkları karanlıkta devamlı yanıp sönüyordu. Çalışan motorlar için hazır bekleyen bir batarya, uçağın gövdesine bağlanmıştı.

Şoför arabanın kapısını açtı ve Başbakan aşağı indi. Merdivenin altında rüzgâr ve tipiden korunmak için paltosunun yakasını sıkıca kapamış olan Brian Richardson bekliyordu. Giriş yapmadan: «Bizim ihtiyar şimdi geldi», dedi. «Sizin kamaranızda, elinde bir viski soda, kemerini bağlamış.»

Howden durdu. «Stu sana söyledi mi?»

Richardson başını salladı.

«Onu ikna etmeğe çalışacağım», dedi Howden azimle. «Başka ne yapabileceğimi bilmiyorum.»

«Onu dışarı atmayı düşündünüz mü?» Parti yöneticisi ekşi ekşi sırıttı. «Diyelim ki beş bin ayak yükseklikten.»

Üzüntüsüne rağmen Howden güldü. «Böylece iki kahramanımız olur: Biri Vancouver'de, biri burada.» Merdivenleri çıkmaya başladı, sonra omuzunun üze-

rinden seslendi: «Hem, bugünden sonra haberler ancak daha iyileşebilir.»

«Başarılar şef!» diye bağırdı Richardson. Ama sözleri rüzgârla sürüklendi.

Hafif bir ışıkla aydınlanan uçağın derli toplu çalışma odasında General Nesbitson'un kısa, tıknaz vücudu yumuşak dört yatar koltuktan birine bağlanmıştı. Richardson'un söylediği gibi, Savunma Bakanının elinde, Başbakan içeri girince bıraktığı bir içki vardı.

Motorlar hızlanırken dışarda bir uğultu oldu.

Uçuş hostesi Howden'in arkasında belirdi. «Her şeyi bırakın» diye emretti Başbakan. «Hiç bir ihtiyacım yok, yalnız kalmak istiyoruz.» Paltosunu boş koltuklardan birinin üzerine attı ve yaşlı adamın karşısına oturdu. Okuma ışıklarından birinin açık olduğunu farketti. Bir tutuklunun başının üstündeki sorgu lâmbası gibi, Nesbitson'un kelleşen kafasını ve pembe yanaklarını aydınlatıyordu. İyi, diye düşündü Howden, belki de tutumunun nasıl olması gerektiğini gösteren bir işaretti bu.

«Kısa bir uçuş yapacağız», dedi kesin olarak. «Çok az zamanımız var. Sanırım bana bir açıklama borçlusunuz.»

Şimdi Vanguard alanda hızla kayıyordu. Gecikmemeleri gerekliydi. Howden bu akşam havada, kendilerine öncelik tanınacağını biliyordu.

Bir an yaşlı adam, Howden'ın ses tonuyla kızardı. Sonra şaşırtıcı bir esinlikle: «Açıklamanın çok açık olduğunu düşünmüştüm Başbakanım», dedi. «Plânladıklarınıza karşı bir protesto olarak, istifa etmek niyetindeyim. Diğerleri de böyle.»

James Howden soğukkanlılıkla sordu: «Bir şeyi unutmadınız mı? Karşılıklı vermiş olduğumuz sözü? Burada, bu uçakta, on gün önce?»

İhtiyar adamın gözleri anlamsızdı. Duygusuz bir sesle: «Bunu hatırlamak beni utandırıyor», dedi. «İkimizin de utanması gerektiğine inanıyorum.»

«Kendi utancınızdan bahsedin», diye parladı Howden, «benimkinden değil. Ben bu ülkeyi kurtarmaya çalışıyorum. Siz ve sizin gibi geri kafalılar onu mahvedecek.»

«Eğer birleşmeden bahsediyorsanız», diye konuşkasına vermeyi plânlıyorsunuz?» Bu sözlerin gerisinde yeni bir güç gizliydi. Howden, Stu Cawston'un söylediklerini hatırladı: «Adrian yepyeni bir adam oldu.» Fiziksel görünüşü daha az çökük, eskiye oranla daha sağlam gibiydi.

«Eğer birleşmeden bahsediyorsanız», diye konuştu Başbakan, «vereceğimizden çok daha fazlasını kazanacağız.»

İhtiyar adam acı bir sesle cevap verdi: «Silâhlı kuvvetleri dağıtmak; karşı koymadan Amerikalıların işgaline izin vermek; onlara dış siyasetimizi yönetme hakkını tanımak, siz bunları kazanç olarak mı adlandırıyorsunuz?»

Uçak bir an duralamış, sonra havalanmak için hız alarak öne doğru fırlamıştı. Bir dizi pist ışığı yanlarında yarış etti, sonra yok oldu. Artık havadaydılar; bir dakika sonra, tekerlekler gürültüyle içeri alındı. Başbakan hesapladı: Uçuş yirmi dakika, belki daha da az sürecekti. Hep aynı şey sözkonusuydu: Zaman kıtlığı.

«Savaşla karşı karşıyayız, ama siz yalnız tek yöne bakıyorsunuz», dedi.

«Ben hepsini görüyorum», diye diretti Nesbitson. «Savaş olsun olmasın, birleşmenin bir sonun başlan-

gıcı olacağını söyleyeyim. Amerikalılar kısmî bir birlikle asla yetinmezler; tam olmasını isteyecekler, ,biz de yutulacağız. İngiltere bayrağını kaybedeceğiz, Kraliçe, gelenekler...»

«Hayır», diye itiraz etti Howden. «Bunlar bizde kalıyor.»

İhtiyar adam homurdandı. «Nasıl sahip oluruz ki? Sınırlar ardına kadar açık, zenciler, Porto'lular da dahil olmak üzere, Amerikalılar içeri akarken. Benliğimiz yok olacak, çünkü biz azınlıkta kalacağız ve halk, bunu önemsemiyecek. Daha da önemlisi, bundan önce hiç karşılaşmadığımız ırk sorunları ortaya çıkacak. Toronto'yu ikinci bir Chicago, Montreal'i bir New Orleans yapacaksınız. Daha yeni savunduğunuz bir Muhaceret kanunumuz var. Neden onu da bütün diğerleriyle birlikte atalım?»

«Hiç bir şeyi atmıyoruz!» dedi Howden hırsla. «Sadece bazı değişiklikler yapacağız. Pek tabii dertler çıkacak, bunu itiraf ediyorum. Ama bunların hiçbiri, çaresiz ve yalnız kaldığımızdaki kadar büyük olmayacak.»

«Buna inanmıyorum.»

«Savunma yönünden», diye ısrar etti Başbakan, «Birleşme kalıcı olmamızı sağlayacak. Ve ekonomi alanında Kanada büyük fırsatlar elde edecek. Alaska'da halk bizi isterse oranın bir Kanada eyaleti olacağını düşündünüz mü?»

Nesbitson boğuk bir sesle konuştu; «Her satışta, karşılık olarak bazı şeyler verildiğini düşündüm.»

Howden'i bir öfke ateşi sardı. İradesiyle bunu bastırarak konuştu; «Bütün bu söylediklerinize rağmen, egemenliğimizden vazgeçmiyoruz...»

«Öyle mi?» Sesi alaycıydı. «Elde tutacak güç olmadıktan sonra, egemenlik neye yarar?»

Howden öfkeyle: «Şimdi de böyle bir gücümüz

yok», dedi, «küçük çarpışmalarda kendimizi koruyabilmemiz dışında, hiç bir zaman da olmadı Birleşik Amerika'da bu güç var. Askeri güçleri birleştirip sınırı açarak, bunu arttırırız.»

«Özür dilerim Başbakanım», dedi General Nesbitson kendini beğenmişlikle «Asla kabul edemem. Sizin teklif ettiğiniz, tarihi bir yana bırakmak ve Kanada'nın bütün temsil ettiklerini...»

«Yanılıyorsunuz! Bunu devam ettirmeye çalışıyorum.» Howden karşısındaki adamla doğrudan doğruya, içtenlikle konuşmak için öne eğildi. «Ben bizim için önemli olan şeyleri çok geç kalınmadan korumak istiyorum: Özgürlük, namus, yasalara uygun bir adalet anlayışı. Aslında başka şeyler önemli değil.» Rica etti: «Anlıyamıyor musunuz?»

«Benim bütün anladığım», dedi ihtiyar adam inatla, «başka bir çıkar yol olduğudur.»

Howden üstelemenin faydasız olduğunu biliyordu. Ama yine de denemeliydi. Bir süre sonra sordu: «Hiç olmazsa şuna cevap verin: Güdümlü mermi saldırısı karşısında, size göre Kanada kendini nasıl koruyacak?»

Nesbitson tutuk bir sesle söze başladı: «İlk olarak, el altındaki kuvvetlerimizi sağa sola yayacağız...»

«Zahmet etmeyin», dedi Howden. Acı bir sesle ekledi: «Yalnız, Savunma Bakanıyken süvari birliklerini yeniden canlandırmanıza çok şaştım.»

James Howden sabah, karşı çıkan bakanlarla teker teker konuşmaya karar verdi. Bunlardan bazılarını yeniden etkiliyebileceğinden emindi. Ama Kabine de, Parlamento'da ve diğer yerlerde Nesbitson gibi düşünen, umut dolu rüyalar görerek onun gösterdiği yoldan giden başkaları ortaya çıkacaktı... radyoaktif bir bulutla son nefeslerini verene dek...

Ta başından beri bir kavga olmasını beklemişti.

Zorlu bir kavga olacaktı ama, eğer Nesbitson'u idare edebilirse, onu zorlayıp görüşlerini açıklamaya, bunların eşsiz saçmalığını göstermeğe...

Yine de Muhaceret'deki yenilgiyle bunun aynı ana gelmesi büyük talihsizlikti.

Yirmi dakika geçmişti. Motorların sesi değişiyor ve yükseklik kaybediyorlardı. Aşağıda seyrek ışıklar, ileride gökyüzünde Montreal şehrinin titrek ışıklarından yansıyan bir hale vardı.

Adrian Nesbitson, Howden içeriye girerken elinden bıraktığı içkisini almıştı. Bunun bir kısmı dökülmüştü, ama geri kalanını yudumladı.

«Başbakanım», dedi, «şahsen bu aramızdaki bölünmeye gerçekten çok üzüldüm.»

Howden kayıtsız bir tavırla başını salladı. «Tabii, sizi Genel Vali olarak desteklememe artık imkân olmadığını anlıyorsunuzdur?»

İhtiyar adam kızardı. «Bunu açıkladığımı sanıyordum...»

«Evet», dedi Howden aceleyle, «oldukça iyi açıkladınız.»

Nesbitson'u beyninden silerek düşüncelerini şu anla ertesi gün akşam üstü arasında neler yapılması gerektiğine yöneltti.

18/HENRİ DUVAL

Sabah 7.30 dan birkaç dakika sonra, Alan Maitland'ın Gilford sokağındaki dairesinde telefon çaldı. Hâlâ uykulu ve sadece pijamasının pantolonunu giymiş olan Alan - ceketlere hiç bir zaman alışamamıştı ve satın aldığı torbaların içinde bunlardan bir yığın vardı - iki gözlü portatif ocağında kahvaltı hazırlıyordu. Dikkat edilmezse ekmeği kömür haline getirme alışkanlığında olan tost makinasını fişten çekerek ikinci çalışta telefona cevap verdi.

«Günaydın», dedi Sharon'un sesi neşeyle. «Ne yapıyorsun?»

«Yumurta pişiriyorum.» Telefonun kordonunu sürükleyerek mutfak masasının üstündeki saate baktı. «Üç dakika olmuş; bir dakika kaldı.»

«Bırak, altı dakika daha kalsın», dedi Sharon neşeyle. «O zaman yarın hazırlop olarak yiyebilirsin. Büyükbabam bizimle kahvaltı etmeni istiyor.»

Alan çabucak düşündü. «Sanırım gelebilirim.» Hatasını düzeltti: «Hiç olmazsa... yani teşekkür ederim.»

«İyi.»

«Büyükbaban Duval dâvasının bu sabah görüleceğini biliyor sanırım?» diye sordu.

«O da bundan bahsetmek istiyor bence,» dedi Sharon. «Ne zaman gelirsin?»

«Yarım saate kadar orada olurum.»

Giyinirken, yine de yumurtasını yedi.

Marine Drive'daki evde, hâlâ ayağı ağrıyormuşcasına yürüyen kâhya, Alan'ı duvarları lambri kaplı geniş yemek odasına buyur etti. Alan, meşe yemek masasına parlayan gümüş takımlar ve beyaz peçetelerle üç kişilik servis konmuş olduğunu gördü. Oymalı meşe büfenin üstüne, herhalde içinde yiyecek bulunan birkaç üstü kapaklı yemek takımı dizilmişti. «Senatör ve Miss Devereaux az sonra size katılacaklar sir», dedi kâhya.

«Teşekkür ederim» Beklerken, yüz ayak aşağıdaki geniş Fraser nehrine bakan ipek perdeli pencereye doğru gitti. Aşağıya bir göz atınca sabah sisinden kurtulan güneş ışığının aydınlattığı büyük kereste yığınlarını görebiliyordu. Zenginlik kaynağı, diye düşündü; bu evin ve benzerlerinin kaynağı.

«İyi günler oğlum.» Eşikte, yanında Sharon'la duran Senatör Devereaux'ydu bu sözleri söyleyen. Alan döndü.

Geçen görüşmedeki gibi, Senatörün sesi zayıf çıkıyordu. Bugün bir bastona ağırlığını vermişti, öbür yanında da Sharon boş koluna destek oluyordu. Alan'a sıcak bir gülümseme yöneltti. Onu tekrar görünce, genç adam soluğunun kesildiğini hissetti.

«İyi günler sir», dedi Alan. Bir sandalye çekti ve Sharon büyükkbabasının buna yerleşmesine yardım etti. «Umarım iyisinizdir?»

«Fevkalade iyiyim, teşekkür ederim.» Bir an için eski gücünü kazanmıştı. «Tek derdim, ara sıra yaşlılığın bana dokunması.» Masaya yerleşen Sharon'la Alan'a baktı. «Çok genç olanlar bile, sonunda bu derdi çekecekler.»

Kâhya sessizce yeniden belirmiş, yemek takımlarından tabaklara servis yapmağa başlamıştı. Çılbır ve yağda pişmiş yumurta vardı. Alan çılbırı seçti.

«İstersen rafadan yaptırabiliriz», dedi Sharon endişeyle.

«Teşekkür ederim, istemem!» Alan önüne konan cömert porsiyonu inceledi. «Evde böyle yemenin tek nedeni, su kaynatmakta çok usta oluşum.»

«Gerçekten kaynatmakta çok başarılısın», dedi Senatör. «Hem de yalnız suyu değil.» Alçak sesle ekledi: «Senin kaynatmanın umulmadık sonuçlar doğurabileceğini anlıyorum.»

Kâhya kapıyı yavaşça ardından kapayarak çekilince Sharon: «Bugün mahkemeye gideceğim», dedi. «Sanırım bunda bir sakınca görmezsin.»

«Keşke bana söylemeseydin.» Alan masanın üzerinden gülümsedi. «Çok tedirgin olabilirim.»

Senatör Devereaux birden sordu: «Söyle bana oğlum: Mesleğin iyi para getiriyor mu?»

«Açıkçası hayır.» Alan üzüntüyle gülümsedi. «Güç bir durumda işe başladık, biriktirdiklerimiz çabucak tükendi. Sonra kıtı kıtına idare etmeğe başladık. Ama bu ay, korkarım onu da yapamıyacağız.»

Sharon endişeyle kaşlarını çattı. «Ama tabii reklâmların yararı dokunur. Bu sana yeni müşteriler sağlamaz mı?»

«Önce ben de böyle düşünmüştüm», diye içtenlikle cevap verdi Alan. «Ama şimdi, bunun insanları uzak tuttuğuna inanıyorum. Tom'la geçen akşam aynı şeyden bahsediyorduk.» Senatöre açıkladı. «Tom Lewis benim ortağımdır.»

«Evet, bunu biliyorum», dedi yaşlı adam. «İkiniz hakkında da bazı araştırmalar yaptım.»

«Bence», dedi Alan, «tutucu müşteriler, örneğin iş adamları, avukatlarının tanınmış olmasını önemsemiyorlar; daha küçük dâvaları olan diğerleriyse bizim çok önemli veya çok pahalı olduğumuz görüşündeler.»

Senatör başını salladı. «Bunun çok ilgi çekici, zeki bir değer yargısı olduğunu söyleyeceğim.»

«Eğer doğruysa», dedi Sharon, «korkunç derecede haksız bir şey.»

«Anladığım kadarıyla», diye atıldı Senatör Devereaux, «sizin Mr. Lewis, özellikle şirketlerin dâvalarına ilgi duyuyor.»

Alan şaşırarak cevap verdi: «Çok doğru; Tom daima bununla ilgilenirdi. Zamanla bu konuda ihtisas yapmağı umuyor.» Merakla, sohbetin ne amaç güttüğünü düşündü.

«Bana öyle geliyor ki», dedi Senatör düşünceli bir tavırla, «bu sabah iki şey kararlaştırabilirsek size yardımı dokunur. İlk olarak, şimdiki hizmetlerinize karşılık uygun düşen bir avans verme sorunu var. Acaba iki bin dolar yeterli mi?»

Alan çiğnemeke olduğu ağız dolusu çılbırı yuttu ve şaşkınlıkla cevap verdi: «Açıkçası, bütün ücretin bile buna yakın bir şey olacağını düşünmemiştim sir.»

«Size. değerli bir öğüt vermeme izin verin.» Senatör Devereaux aldığı azıcık kahvaltıyı bitirmişti. Tabağını iterek masanın üzerinden öne eğildi. «Bu meslekte kendinizi asla ucuza satmayın. Avukatlık, doktorluk ve benzeri gibi mesleklerde en yüksek ücretler çoğunluk sadece ataklıkla sağlanıyor. Atak olun oğlum! Bu sizi başarıya ulaştırır.»

«Hem», dedi Sharon, «büyükbabamın davasının angaryaları da oldu.»

Alan sırıttı. «Teşekkür ederim sir. Bu şekilde söyleyince öğüdünüzü kabul ediyorum.»

«Öyleyse ikinci konuya gelelim.» Senatör ceketinin cebinden bir puro çıkarttı ve ucunu kesti. Bunu yakınca devam etti: «Culliner, Bryant, vb, şimdi benim işlerimin çoğuna bakıyorlar. Ama son zamanlarda işler

çoğaldı, ben de bunları bölüştürmeyi düşündüm. Siz ve Mr. Lewis, Devereaux Ormancılık Limited Şirketinin işlerini üzerinize alırsanız çok iyi olacağına inanıyorum. Bu önemli bir iş, sizin mesleğiniz için de sağlam bir temel olur.» Ardından ekledi. «Ücreti daha sonra görüşürüz.»

«Ne söyleyeceğimi bilemiyorum», dedi Alan. «Yalnız bu sabah talihim yerinde gibi» Sevincini yüksek sesle haykırmak istiyordu; hemen telefon edip bu haberi Tom'la paylaşmalıydı.

Sharon gülümsüyordu.

«Memnun olacağınızı düşündüm oğlum. Şimdi konuşmak istediğim bir mesele daha var. Ama belki biz bununla uğraşırken» - Sharon'a bir göz attı - «imzalamam için bana iki bin dolarlık bir çek hazırlamak lûtfunda bulunursun.»

Alan eğlenerek, insanın parası olunca hangi hesaptan çekmek gerektiğini kararlaştırmanın bir dert olacağını düşündü.

«Peki», dedi Sharon neşeyle. Kahve fincanını da alarak ayağa kalktı.

Kapı kapanınca Senatör konuğuna doğru döndü. Bir giriş yapmadan: «Sharon hakkındaki duygularınızın ne yönde olduğunu sorabilir miyim?» dedi.

«Daha bu konuyu konuşmadık», diye alçak sesle cevap verdi Alan. «Ama pek yakında ondan, benimle evlenmesini isteyeceğim.»

Senatör başını salladı. Purosunu elinden bıraktı. «Böyle bir şeyden şüphelenmiştim. Sanırım, Sharon'un tek başına bir servet sahibi olduğunun farkındasınızdır.»

«Bunu düşündüm», dedi Alan.

«Aranızdaki bu farkın mutlu bir evliliği etkileyeceğine inanıyor musunuz?»

«Hayır, inanmıyorum», dedi Alan kesinlikle. «Çok çalışmak ve kendi geleceğimi kendim hazırlamak niyetindeyim. Birbirimizi seviyorsak, böyle bir şeyin bizi ayırmasına göz yummamız saçma olur.»

Senatör Devereaux içini çekti. «Siz çok akıllı ve kabiliyetli bir gençsiniz.» Ellerini kucağında kavuşturmuş, gözlerini bunlara dikmişti. «Keşke kendi oğlum - Sharon'un babası - size daha çok benzeseydi diye düşünüyorum», dedi yavaşça. «Ne yazık ki o, sadece sürat motorları ve kadınlar konusunda ihtisas sahibi.»

Söylenebilecek hiç bir şey yok, diye düşündü Alan; hiç ama hiç bir şey. Sessizce oturdu.

Sonunda Senatör gözlerini kaldırdı. «Sizin ve Sharon'un arasında olanlar yine ikinizin arasında kalacak. Sharon, her zamanki gibi kendi kararını kendisi verecek. Ama eğer bu karar lehinizde olursa, karşı çıkamayacağımı söyleyebilirim.»

«Teşekkür ederim», dedi Alan. Kendini borçlu ve şaşkın hissediyordu. Kısacık bir süre içinde o kadar çok şey olmuştu ki. Sharon'a yakında evlenme teklif edecekti; belki bugün.

«Bütün konuştuklarımızdan da önemlisi» dedi yaşlı adam, «sizden bir ricam var.»

«Eğer elimden gelen bir şeyse derhal yerine getiririm sir,» diye Alan cevap verdi.

«Söyleyin bana: Bugün mahkemede dâvayı kazanacağınızı umuyor musunuz?»

Şaşıran Alan: «Evet, bundan eminim», cevabını verdi.

«Kaybetme ihtimaliniz var mı?»

«Bu ihtimal hep vardır», diye itiraf etti. «Muhaceret Bakanlığı iyice çarpışmadan boyun eğmiyecektir, ben de onların saldırılarına karşılık vermek zorundayım. Ama arkamız sağlam; öncekinden çok daha güçlü.»

«Farzedin, sadece farzedin ki onların saldırılarını cevaplamakta biraz gevşek davrandınız. Kaybedebilir misiniz... belli etmeden... bile bile...»

Alan kızardı. «Evet ama...»

«Kaybetmenizi istiyorum», dedi Senatör Devereaux yavaşça. «Sizin kaybetmenizi ve Henri Duval'in sınır dışı edilmesini istiyorum. Ricam budur.»

Sözlerinin anlamını kavraması uzun sürdü tam bir dakika.

İnanamıyarak, öfkeli bir sesle Alan itiraz etti: «Benden ne istediğinizin farkında mısınız?»

«Evet oğlum», diye dikkatle cevap verdi Senatör, «sanırım farkındayım. Çok şey istediğimin farkındayım, çünkü du dâvanın sizin için ne ifade ettiğini biliyorum. Ama sizden, bu ricam için önemli ve sağlam gerekçelerim olduğuna inanmanızı istiyorum.»

«Söyleyin bana», dedi Alan. «Bana bunların neler olduğunu söyleyin.»

«Anlıyor musunuz?» diye yavaşça sordu Senatör. «Şu anda konuştuklarımız ikimizin arasında, bu odanın sınırları içinde kalacak. Eğer kabul ederseniz - ki böyle olmasını diliyorum - hiç kimse, hatta Sharon bile neler geçtiğini bilmeyecek.»

«Nedenler», diye üsteledi Alan yavaşça. «Bana nedenleri söyleyin.»

«Bunlar iki tane», diye cevap verdi Senatör. «Önce, daha az önemli olanından bahsedeceğim. Sizin kaçağınız gösterilen bütün çabalara rağmen sınır dışı edilirse, bizim davamıza ve kendininkine benzeyen dâvalara daha iyi hizmet eder. Aramızdan bazıları en yüksek yere kahramanlıklarıyla ulaşırlar. O da bunlardan biri.»

Alan yavaş sesle konuştu: «Asıl söylemek istediğiniz bunun, siyasî yönden, Henri Duval'i dışarı attık-

ları için Howden'in partisinin durumunu daha kötüleştireceği, onu kurtarmaya çalıştığınız veya hiç olmazsa böyle göründüğünüz için de sizin partinizinkini düzelteceği.»

Senatör hafifçe omuz silkti. «Siz kendi kelimelerinizle konuşursunuz oğlum. Ben kendiminkileri seçerim.»

«Ya ikinci neden?»

«Siyasi karışıklıklar konusunda», dedi Senatör Devereaux, «benim yaşlı ve hassas bir burnum vardır. Şimdi de koku alıyorum.»

«Karışıklık mı?»

«Yakın bir gelecekte hükûmetin değişmesi mümkün. Bizimki parlarken, James Howden'in yıldızı sönüyor.»

«Sizinki», diye hatırlattı Alan. «Benimki değil.»

«Açıkçası, bunun yakında sizinki de olacağını umuyordum. Ama şimdilik benim yöneticisi olmak şerefine eriştiğim partinin talihinin artmakta olduğunu söyleyelim.»

«Karışıklık, demiştiniz», diye üsteledi Alan. «Ne gibi bir karışıklık?»

Senatör doğrudan Alan'ın gözlerinin içine baktı. «Sizin kaçağınız - eğer burada kalmasına izin verilirse - koruyucuları için büyük bir utanç kaynağı olabilir. Onun gibiler asla intibak edemezler. Ben uzun tecrübelerime dayanarak konuşuyorum; buna benzer başka olaylar oldu. Eğer böyle bir şey olur, o yoldan çıkarsa, bu bizim partimiz için bir rahatsızlık konusu, tıpkı bizim şimdi hükûmete yaptığımız gibi sürekli bir üzüntü kaynağı olabilir.»

«Sizin deyiminizle, yoldan çıkacağından nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?» diye sordu Alan.

Senatör Devereaux kesinlikle: «Çünkü böyle ol-

ması kaçınılmaz bir şey», dedi «Kendi geçmişiyle... bizim Kuzey Amerika toplumunda...»

Alan coştu:

«Kabul etmiyorum. Hemen hemen herkes gibi, kabul etmiyorum.»

«Ortağınız Mr. Lewis ediyor. Anladığıma göre, onun sözleri adamda bir zayıflık olduğu - tam ortasında bir çatlak - ve karaya çıkarırsanız, yine ortağınızın deyimiyle parçalara ayrılacağı yolundaydı.»

Alan acı acı düşündü: Demek Sharon mahkemedeki görüşme günü konuştuklarını nakletmişti. Bunun böyle, kendisine karşı kullanılacağından haberi olup olmadığını merak etti. Belki de vardı; çevresindeki herkesin duygularından şüphe etmeye başladığını hissetti.

«Çok yazık», dedi soğuk bir sesle, «bunu dâva başlamadan önce düşünmeliydiniz.»

«Size yemin ediyorum, oğlum, işin bu noktaya geleceğini bilseydim, asla başlamazdım.» İhtiyar adamın sesi samimiydi. «Sizi değerinizden daha aşağı gördüğümü itiraf ediyorum. Böyle eşsiz bir başarıya ulaşacağınız aklıma bile gelmemişti.»

Alan hareket etmesi gerektiğini düşündü; kımıldansa, yürüse... Belki vücudundaki kasları hareket ettirmek kafasındaki kargaşalığı yatıştırmaya yardımcı olurdu. Sandalyesini kahvaltı masasından geriye iterek ayağa kalktı ve daha önce önünde durduğu pencereye gitti.

Aşağı bakınca yine nehri görebiliyordu. Güneş sisi yok etmişti. Zincirle bağlı tomruk dizisindeki kütükler, hafif çalkantıyla yavaşça yükselip alçalıyordu.

«Bazan bize acı veren seçimler yapmak zorunda kalırız», diyordu Senatör, «ama sonra bunun en iyi ve en yerinde...»

«Bir zararı yoksa tek bir noktanın açıklanmasını istiyorum» dedi Alan geri dönerek.

Senatör Devereaux da masadan geri çekilmişti ama, hâlâ sandalyesinde oturuyordu. Başını salladı; «Pek tabii.»

«Eğer istediğinizi yapmayı reddedersem, bahsettiğimiz şeyler ne olacak, dâvalar, Devereaux Ormancılık..?»

Senatör sıkılmış gibiydi. «Ben, meseleyi bu yönden ele almamayı tercih ederim oğlum.»

«Ama ben etmem», dedi Alan sakınmadan. Bir cevap bekledi.

«Sanırım... bazı durumlarda... yeniden düşünmek zorunda kalabilirim.»

«Teşekkür ederim», dedi Alan. «Sadece bunu iyi anlamak istiyordum.»

Acı acı düşündü: Ona cenneti göstermişlerdi ve şimdi...

Bir an gevşedi; ihtiras onu idaresi altına aldı. Senatör, hiç kimse... hatta Sharon bile... bilmeyecek, demişti. O kadar kolayca yapılabilirdi ki: Bir ihmal, savunmada bir gevşeklik, karşı tarafın avukatına teslim olma... Tabii, meslekî yönden onu eleştirebilirlerdi ama gençti; tecrübesizlik bir maske olabilirdi. Bu gibi şeyler çabucak unutulurdu.

Sonra bu düşünceyi, sanki hiç varolmamış gibi aklından sildi.

Sözleri açık ve kesindi.

«Senatör Devereaux», diye, «bu sabah mahkemeye gidip kazanmaya zaten niyetliydim. Şunu bilmenizi isterim ki, yine kazanacağım ama bu kez on kat daha azimliyim.»

Cevap yoktu. Yalnız gözler yukarı dikili, yüz sanki harcadığı çaba sonucu erimiş gibi yorgundu.

«Tek bir şey daha var.» Alan'ın sesi acılaşmıştı. «Artık tutarı ne olursa olsun, hiç bir ücretle size bağlı olmadığımı iyice belirtmek isterim. Benim müvekkilim Henri Duval'dır, başka kimse değil.»

Yemek odasının kapısı açıldı. Elinde bir kâğıt parçasıyla Sharon içeri girdi. Kararsızlıkla sordu: «Bir şey mi oldu?»

Alan çeki işaret etti. «Buna ihtiyacım olmayacak. Tekrar şirketin hesabına yatırabilirsiniz?»

«Neden Alan? Neden?» Sharon'un dudakları aralık, yüzü soluktu.

Birden mantıksızca bir davranışla ona acı vermek, yaralamak istedi.

«Sevgili büyükbaban bana bir teklifte bulundu», diye cevap verdi hırsla. «Bunu kendisine sormanı tavsiye ederim. Pazarlığa sen de dahildin.»

Kabaca yanlarından geçti, yoldaki eski püskü Chevrolet'sine ulaşana kadar hiç durmadı. Arabanın burnunu çevirerek hızla şehre doğru sürdü.

Alan Maitland, Vancouver Otelinde Henri Duval'e ayrılan dairenin dış kapısına sertçe vurdu. Az sonra kapı aralandı, ardında Dan Orliffe'in iri vücudu vardı. Kapıyı ardına kadar açan muhabir sordu: «Nerede kaldın?»

«Başka bir işim vardı», diye kısaca cevap verdi Alan. İçeri girince Dan Orliffe'den başka kimsenin bulunmadığı rahat döşeli oturma odasında çevresine bakındı. «Gitme zamanı geldi. Henri hazır mı?»

«Hemen hemen», dedi gazeteci. «İçeride giyiniyor.» Kapısı kapalı yatak odasını işaret etti.

«Onun koyu renk elbisesini giymesini istiyorum», dedi Alan. «Mahkemede daha iyi durur.» Toplanan üç beş kuruşu kullanarak, önceki gün Duval için pabuç ve diğer giysilerle birlikte iki yeni elbise satın almışlardı.

Elbiseler sırtına aceleyle uydurulmuş ama delikanlıya yakışan hazır şeylerdi. Hepsi de, önceki gün geç vakit otele gönderilmişti.

Dan Orliffe başını salladı. «Koyusunu giyemez. Onu verdi.»

Alan sinirlenerek: «Ne demek istiyorsun?» diye sordu.

«Ne diyorsam onu. Henri'nin boyunda bir çocuk var, otelde çalışan, Henri elbisesini işte ona verdi. Tabii, yeni gömleklerinden bir kaçını ve bir çift pabucunu da yanına kattı.»

«Eğer bu bir şakaysa», diye parladı Alan, «ben hiç de gülünç bulmuyorum.»

«Bak dostum», diye uyardı onu Orliffe, «niçin kızdığını bilmiyorum ama öfkeni benden alma. Aslında, ben de bunu hiç gülünç bulmuyorum.»

Alan yüzünü buruşturdu. «Kusura bakma. Galiba bir çeşit sinir buhranı geçiriyorum.»

«Ben buraya gelmeden önce olmuş iş», diye açıkladı Orliffe. «Henri'nin bu çocuğa bayıldığı belli, olan da olmuş. Aşağı telefon edip giysileri geri almaya çalıştım ama çocuk izne çıkmış.»

«Henri ne dedi?»

«Sorduğumda omuz silkti ve bana daha bir çok elbisesinin olacağını, bir sürü şeyi vermek istediğini söyledi.»

«Onu yakında bu konu hakkında aydınlatırız», dedi Alan üzüntüyle. Yatak odasına doğru gidip kapıyı açtı. İçerde açık kahverengi bir elbise, beyaz bir gömlek, titizlikle bağlanmış bir kravat ve cilâlı pabuçlar giymiş olan Henri Duval aynada kendini inceliyordu. Sevinçle Alan'a döndü.

«Görünüşüm iyi değil?»

Bulaşıcı, çocukça neşeyi görmezlikten gelmek im-

kansızdı. Alan gülümsedi. Henri'nin saçı da kesilmişti; taranmış ve düzgün bir şekilde ayrılmıştı. Önceki gün çok dolu geçmişti: Sağlık muayenesi, basın ve televizyonla görüşmeler; alışveriş; giysiler için terzi peşinde koşma.

«Tabii görünüşün iyi.» Alan sesinin sert çıkmasına çalıştı. «Ama bu, senin için özel olarak alınan yeni giysileri sağa sola verebileceğin anlamına gelmez.»

Henri'nin yüzünde acıklı bir ifade belirdi. «Verdiğim adam arkadaşım», dedi.

«Benim anladığıma göre», diye Dan Orliffe arkadan söze karıştı, «ilk olarak karşılaşıyorlardı. Henri oldukça çabuk arkadaş oluyor.»

Alan açıkladı: «İnsan yeni elbiselerini vermez, arkadaşlarına bile.»

Genç kaçak bir çocuk gibi somurttu. Alan içini çekti. Henri Duval'i yeni çevresine alıştırırken, ortaya sorunlar çıkacağını anlıyordu. Yüksek sesle: «Artık gitsek iyi olur», dedi. «Mahkemeye geç kalmamalıyız.»

Dışarı çıkarken Alan duraladı. Daireyi inceliyerek Duval'e. «Eğer akşamüstü mahkemeden başarılı bir sonuçla çıkarsak senin oturman için bir oda buluruz», dedi.

Genç kaçak şaşırmış gibiydi. «Neden burada değil? Burası iyi.»

«Bundan şüphem yok», dedi Alan sertçe. «Ama ne yazık ki bizim, buraya yetecek paramız yok.»

Henri Duval zekice bir cevap buldu: «Gazete öder.»

«Bugünden sonra değil», diyen Dan Orliffe başını salladı. «Yazıişleri müdürüm, şimdiden masraf için hamurdanmaya başladı. Ha evet, bir şey daha var.» Alan'a döndü: «Henri, bundan sonra resmini çektiğimizde para ödememiz gerektiğine karar verdi. Bu sabah bana kararını bildirdi.»

Alan, az önceki sinirliliğinin geri geldiğini hissetti. «O böyle şeylerden anlamaz. Hem dilerim, bunu gazeteye bazmazsın.»

«Basmıyacağım», dedi Dan yavaşça. «Ama duyarlarsa diğerleri basar. Sana, pek yakında genç dostumuzla esaslı bir konuşma yapmanı öğütlerim.»

Henri Duval ikisine de gülümsedi.

3

Dâvanın bakılacağı mahkeme salonunun önü tıklım tıklım doluydu. Halka ayrılan yerler şimdiden kapılmıştı; yer gösterenler nazik ama kesin bir tavırla gelenleri geri çeviriyorlardı. Kalabalığı itiştirip, hemen arkasındaki gazetecilerin sorularını duymazlıktan gelen Alan, Henri Duval'i mahkeme salonunun orta kapısından içeri sürükledi.

Alan, bembeyaz yakalı avukat cüppesini çoktan üstüne geçirmişti. Bugünkü, bütün kurallara uyularak tam bir mahkeme olacaktı. İçeri girerken geniş ve etkileyici mahkeme salonunun oymalı meşe koltuklarını, kırmızı halısını ve yüksek kemerli pencerelerde buna uyan kırmızı ve sarı perdelerini farketti. Güneş ışığı tentelerden içeri sızıyordu.

Uzun avukat masalarının birinde, Edgar Kramer, A. R. Butler, gemicilik şirketinin avukatı Tolland, tepesinde kraliyet arması bulunan yüksek, yargıç kürsüsüne bakan, düz arkalı deri sandalyelere şimdiden yerleşmişlerdi.

Alan, Henri Duval'le birlikte ikinci masaya doğru ilerledi. En son gelen Dan Orliffe'in, diğerlerinin arasına sıkıştığı sağ tarafındaki basın masası kalabalıktı. Mahkeme mübaşiriyle kâtip, yargıç kürsüsünün altında

oturuyorlardı. Avukatın arkasındaki tıklım tıklım dolu dinleyici sıralarından bir uğultu geliyordu.

Yanına göz atan Alan, diğer iki avukatın kendisine doğru dönmüş olduklarını gördü. Gülümseyip başlarını salladılar, Alan da onların selâmlarına karşılık verdi. İlk keresindeki gibi, Edgar Kramer'in gözleri özellikle başka yöne çevriliydi. Bir dakika sonra, cüppesini giymiş olan Tom Lewis kendini Alan'ın yanındaki yere attı. Çevresine bakınarak saygısızca: «Bizim büroyu andırıyor, yalnız daha büyük», dedi. Duval'i selâmladı. «İyi günler Henri.»

Alan, Tom'a artık yaptıkları iş için bir ücret almayacaklarını, Senatör Devereaux'yla tartışması sonucu hak ettikleri parayı gururu yüzünden reddettiğini ne zaman açacağını düşündü. Belki bu ortaklıklarının sonu olurdu; en azından, ikisi de çok sıkıntı çekeceklerdi.

Sharon'u düşündü. Şimdi onun, büyükbabasının sabah yaptığı tekliften hiç habersiz ve bu yüzden odadan çıkarıldığına emindi. Ama güveneceği yerde ondan şüphe etmişti. Birden acıyla Sharon'a söylediği sözleri hatırladı: Pazarlığa sen de dahildin. Umutsuzluk içinde, bunları geri alabilmeyi diledi. Onun, bir daha kendisini görmek istemiyeceğini düşündü.

Aklına bir şey geldi. Sharon, o sabah mahkemeye geleceğini söylemişti. Başını çevirerek halka ayrılan yerleri inceledi. Korktuğu gibi, mahkeme salonunda değildi.

«Susunuz!» Bu sözleri söyleyen mübaşirdi.

Mr. Justice Stanley Willis, cüppesini eteklerini hışırdatarak içeri girip kürsüdeki yerini alırken, görevliler, avukatlar ve dinleyiciler ayağa kalktılar.

Mahkeme sessizleşince, mübaşir ilan etti: «Yüksek Mahkeme, 13 ocak, Henri Duval dâvası.»

Alan Maitland ayağa kalkmıştı. Usul şartlarını ça-

bucak yerine getirdikten sonra söze başladı: «Sayın Başkanım, yüzyıllar boyu bu ülkede geçici olarak bulunsun bulunmasın, Krallığın hakkında hüküm verdiği her insana tahtın ayaklarının dibinde yapılan adaletsizliğin değiştirilmesini isteme hakkı tanınmıştır. Özetlenerek açıklanırsa, ihzar emri için başvururken, bugün müvekkilimin adına isteğim budur.»

Aslında Alan A. R. Butler'la kendisi arasında tartışmalara yol açacak olan dâvanın, usul yönünden tamamen kanuna uygun geçeceğini biliyordu. Ama önceden, işin içine, elinden geldiği kadar insancıl duyguları katmaya karar vermişti. Devam etti: «Mahkemenin dikkatini, Muhaceret Bakanlığı tarafından verilen karara çekiyorum.» Alan ezbere bildiği kelimeleri tekrarladı, «... Geldiğiniz yere veya yurttaşı olduğunuz ülkeye veya doğum yeriniz olan memlekete veya böyle olduğu tasdik edilen ülkeye gönderilmenize ve orada alakonulmanıza...»

Bir insanın aynı anda dört yere birden gönderilemiyeceğini, bunun için dördünden hagisinin uygulanacağı konusunda bir karara varılması gerektiğini tartıştı. Alan tumturaklı bir tavırla: «Bu kararı kim verecek?» diye sordu, sonra kendi sorusunu cevaplandırdı: «İnsan, bu emri veren otorite diye düşünür. Yine de müvekkilim Henri Duval'in gemide hapsedilmesinden başka hiç bir karar verilmedi.»

Alan böylece, geminin kaptanının dört şık arasında imkânsız bir seçim yapmaya zorlandığını iddia etti. «Bu sanki Sayın Başkanımızın bir insanın suçlu olduğuna karar verip 'Bu adamı üç yıl ağır hapse veya on iki kırbaç darbesine, veya şehir hapishanesinde altı yıl yatmaya mahkûm ediyor ve cezalardan hangisinin uygulanacağı hakkında karar vermeyi mahkeme salonunun dışındaki birine bırakıyorum' demesi gibi bir şey.»

Alan, Tom Lewis'in bardağına koyduğu buzlu suyu yudumlamak için durakladığında yargıcın yüzünde belli belirsiz bir gülümseme vardı. Diğer avukat masasında, düzgün yüz hatları ifadesiz A. R. Butler not aldı.

Alan devam etti: «Henri Duval'le ilgili emrin tam olarak uygulanamıyacağına dayanarak geçersiz olduğunu beyan ediyorum Sayın Başkanım.»

Şimdi dâvasının en sağlam dayanağı olan, önemli bölümüne dikkati çekerek ayrıntılarını mahkemeye getirdiği ciltten okuduğu, Kral'a karşı Ahmed Singh dâvasını özetledi. 1921 de bir Kanadalı yargıç hukukî terimlerden temizlenirse şöyle karar vermişti: «Göçmen olarak Kanada'ya girmesi reddedilen Ahmed Singh bir gemiyle geri gönderilemez.» «Henri Duval için de durum aynı;» diye ısrar etti Alan.

«Kanuna göre» dedi «iki olay birbirinin eşi. Öyleyse Bakanlık emri geçersiz sayılıp müvekkilim serbest bırakılmalı.»

A. R. Butler kımıldandı ve başka bir not aldı; pek yakında delilleri reddetme ve suçlamalarda bulunma fırsatını elde edecekti. Bu arada Alan'ın sözleri ve fikirleri sağlam bir şekilde akmaya devam etti. Senatör Devereaux'ya: «Kazanmaya niyetliyim...» demişti.

A. R. Butler'ın yanında Edgar Kramer, uzayan duruşmayı somurtarak dinliyordu.

Edgar Kramer'in kanun hakkında, işi gereği bir bilgisi vardı ve bilgisine eklenen iç güdüsü ona dâvanın, Muhaceret Bakanlığı için hiç iyi gitmediğini söylüyordu. İkinci bir içgüdüsü daha vardı: Karar değiştirilirse Bakanlıkta suçu yükleyecekleri biri bulunacaktı. ve bu iş için uygun olan biri vardı: Kendisi.

İki gün önce kısa ve sert mesajı aldığından beri bunun farkındaydı: «Başbakan... bu dâvayı yönetişi-

nizden... hiç hoşnut kalmadı... özel sorgu teklif edilmemeliydi... gelecekte daha iyi bir idare bekliyor.» İhtarı telefonla bildiren idarî işler yardımcısı, bundan özel bir zevk alır gibiydi.

... Edgar Kramer, acı ve büyük haksızlığa bir kere daha küfretti. Ona, en basit bir kendini savunma yetkisi verilmiyordu. Başbakana özel sorgunun bu yargıç tarafından zorla kendisine kabul ettirildiğini açıklayamıyor, iki yoldan birini seçme durumuyla karşılaştığında en az zararlı ve en seri olanını seçtiğini söyleyemiyordu.

Vancouver'e gelişinden bu yana yapmış olduğu her şeyin doğru olduğu gibi, bu da yapılacak en doğru şeydi.

Ottawa'dan ayrılmadan önce almış olduğu direktif çok açıktı. İdari işler yardımcısı ona bizzat bildirmişti: Eğer kaçak Duval, kanun gereğince göçmen olarak kabul edilemiyecek durumdaysa, şartlar ne olursa olsun, geri çevrilecekti. Ayrıca Edgar Kramer'e, şartlar ne olursa olsun, böyle bir kabulu önlemek için gerekli kanunî adımları atma yetkisi verilmişti.

Başka sözler de verilmişti; siyasî baskı veya halkın tepkisinin kanunun uygulanmasını engellemesine izin verilmeyecekti. Bu söz, ona bildirildiğine göre, doğrudan doğruya Bakan Mr. Warrender tarafından verilmişti.

Edgar Kramer talimatı, iş hayatı boyunca hep yaptığı gibi, dikkatle uygulamıştı. Şimdi burada olup bitenlere rağmen o, kanuna, Parlâmento tarafından çıkarılan Muhaceret kanununa uymuştu. İtaatli, sadık davranmış ve görevinde ihmali görülmemişti. Bir türedi avukatla yoldan çıkmış bir yargıcın çabalarını boşa çıkarması da kendi kusuru değildi.

Üstlerinin bunu anlayacaklarını umuyordu. Yine de... Başbakanın hoşnutsuzluğu önemli bir meseleydi.

Başbakandan gelen ihtar, büyük bir memuru yaralıyabilirdi; terfiini sınırlandırıp onu lekeli bir adam yapardı. Hükûmetler değiştiği zaman bile, bu tür yargıların kendine özgü bir devamlılığı vardı.

Kendi meselesinde, tabii ihtar önemli değildi; belki de Başbakan bunu şimdiden kafasından silmişti. Yine de Edgar Kramer, geleceğinin bir hafta öncesine oranla biraz karardığı yolundaki içgüdüsünden rahatsız oluyordu.

Korunması gereken şey, daha başka bir karışık konuydu. Başbakan'a adımdan bir kere daha bahsedilirse...

Mahkeme salonundaki konuşmalar devam ediyordu. Yargıç bazı noktalarda sorduğu sorularıyla söze karışmıştı, şimdi A. R. Butler'la Alan Maitland kanunun küçük bir noktasını tartışıyorlardı. «...Saygıdeğer meslekdaşım emrin 36. bölüme tamamen uygun olduğunu söylüyor. Ben, bu virgülleri eklemenin önemli olduğuna dikkatinizi çekiyorum. 36. bölümün tamamen eşi değildir...»

Edgar Kramer, Alan Maitland'ın inadından nefret ediyordu. Ayrıca sıkışmıştı da: öfkelendiğinde bu ihtiyaç daha da şiddetlenmekteydi. Son zamanlarda derdinin daha kötüleştiğini, geciktirmenin yol açtığı acının arttığını inkâr edemezdi. Kafasını bu meseleden uzaklaştırmaya çalıştı... unutmaya... başka şeyler düşünmeye...

Gözlerini Henri Duval'e çevirdi; kaçak bakışlarını mahkeme salonunda dolaştırarak, anlamadan sırıtıyordu. Kramer'in tüm içgüdüleri... yılların verdiği tecrübe... ona bu adamın asla Kanada'da yaşayabilecek bir göçmen olmadığını söylüyordu. Geçmişi buna engeldi. Yapılacak bütün yardımlara rağmen, bu adam asla anlayamıyacağı bir ülkeye alışıp kendinden bir şeyler ve-

remezdi. Böyleleri belirli bir yol izlerlerdi: Kısa ömürlü bir iş, sonra başıboşluk; çabucak mükâfatlandırılmak için istekli bir arayışa girişir, sonra zayıflık ve erime başlardı; dertler, yol hep aşağı doğru inerdi. Bakanlıktaki dosyalarda bir çok dâva vardı: Gözleri kamaşmış idealistlerin görmekten kaçındığı acı gerçek.

«...Pek tabii Sayın Başkanım, ihzar emrinin verilmesini sağlayacak tek unsur tutukluluğun ispatı...»

Düşünce... tuvalete gitme ihtiyacı, yakınındaki fiziksel acı... artık hiç bir şey idaresi altında değildi.

Edgar Kramer sandalyesinde acıyla kıvrandı. Ama dışarıya çıkmayacaktı.

Bir şey, herhangi bir şey, dikkati üzerine çekmekten başka herşey.

Gözlerini kapayarak bir ara verilmesi için dua etti.

İşin kolay olmayacağını farketti Alan Maitland. A. R. Butler, şidetle çarpışıyor, her tartışmaya karşı çıkıyor, **Kral'a Karşı Ahmed Singh** kararını çürütmek için eski içtihatlardan örnekler gösteriyordu. Yargıç da çok titiz davranıyor, sanki kendine özgü bir nedenle, Alan'ın savunmasını didik didik ederek onu inceden inceye sorguya çekiyordu.

Şu sıra A. R. Butler Muhaceret Bakanlığının davranışını savunuyordu. «Hiç bir insan hak ve özgürlüğü ortadan kaldırılmamıştır», diye açıkladı. «Duval'in, bu ülkeye kabulünü istemeye hakkı yoktur.»

Alan avukatın gösterisinin her zamanki gibi etkileyici olduğunu düşündü. Derin, kibar ses devam etti: «Dikkatinizi çekerim Sayın Başkanım, bu şartlar altında böyle bir insanı kabul etmek, kaçınılmaz bir şekilde Kanada'nın kapılarının bir göçmen seline açılmasına sebep olacaktır. Bunlar bizim tanımladığımız anlamda göçmenler değildirler. Bunlar sadece nerede doğduklarını hatırlıyamadıkları, resmî belgeleri ve kimlikleri olmadığı

ya da tek heceli kelimelerle konuştukları için kabul edilmeyi isteyen kişilerdir hep.»

Anında Alan ayağa fırladı. «Sayın Başkanım, bu sözlere itiraz ediyorum. Bir insanın nasıl konuştuğu sorunu...»

Mr. Justice Willis eliyle oturmasını işaret etti. «Mr. Butler», dedi yumuşak bir sesle, «sanmıyorum ki siz veya ben doğduğumuzu hatırlayabilelim.»

«Benim söylemek istediğim, Sayın Başkanım...»

«Ayrıca», dedi yargıç sertçe, «tahmin ederim ki, saygı duyduğumuz buralı ailelerin çoğu, kâğıtları olmadan bir gemiden inenlerin çocuklarıdır. Bunlardan birkaçını ben biliyorum.»

«Eğer Sayın Başkanım izin verirlerse...»

«Tek heceli kelimelerle konuşmağa gelince, ben bunu bazan kendi ülkemde de yapıyorum, örneğin Quebeck'i ziyaret ettiğim zamanlar.» (*) Yargıç sözlerini bitirdiğini belirterek başını salladı. «Lütfen devam edin Mr. Butler.»

Bir an avukatın yüzü kıpkırmızı oldu. Sonra devam etti: «Benim söylemek istediğim, Sayın Başkanım - Sayın Başkanıma beceriksizce sözlerime dikkatimi çekme lûtfunda bulundukları için hiç kuşkusuz teşekkür borçluyum - Kanada halkının Muhaceret Kanununa göre korunmaya hakkı olduğuydu...»

Dış görünüşe göre sözler yine aynı akıcılıkla birbirini izliyordu. Ama Alan şimdi, denize düşüp ufacık saman çöplerine sarılanın Butler olduğunu farketti.

Duruşma başladıktan sonra, Alan Maitland bir an kuşkunun pençesine düşmüştü. Her şeye rağmen kaybedeceğinden korkmuştu; bu son dönemde bile, Henri Duval'ın akşam hareket edecek olan **Vastervik**'e gön-

(*)Kanada'da hem İngilizce, hem Fransızca resmi dildir, Quebeck'te Fransızca konuşulur.

derileceğinden; Senatör Devereaux'nun yanılarak göz boyamalarının başarıya ulaştığına inanacağından... Ama şimdi kendine güvenini yeniden kazanıyordu.

Tartışmanın bu bölümünün bitmesini beklerken, düşünceleri Henri Duval'e çevrildi. Genç kaçağın aslında iyi bir göçmen olacağı konusundaki inancına rağmen, sabah oteldeki olay onu rahatsız etmişti. Sıkıntıyla, Tom Lewis'in kuşkularını hatırladı. «Bir yerde bir kusur; bir zayıflık... belki kendi kabahati değil; belki geçmişinin etkisi.»

Alan kendi kendine şiddetle, bu doğru olmamalı, dedi; geçmişi ne olursa olsun, her insan yeni çevresine ancak zamanla alışırdı. Hem en önemli olan ilkelerdi: Kişisel özgürlük, bir insanın özgürlüğü. Bir ara mahkeme salonunda gözlerini gezdirirken Edgar Kramer'in bakışlarının üzerine dikildiğini görmüştü. Bu kendini beğenmiş devlet memuruna, keyfi idarî kararlardan daha güçlü hukukî işlemler olduğunu gösterecekti.

Mahkemedeki tartışma konusu değişmişti. A. R. Butler geçici olarak yerine oturmuş, şimdi Alan eski olaya, Muhaceret Bakanlığının özel sorguyu izleyen kararına geçmişti. A. R. Butler derhal itiraz etti ama yargıç bu konunun tartışılabileceğine karar verdi, sonra ilâve etti: «Uygun göreceğiniz bir sıra, sanırım kısa bir ara verebiliriz.»

Yargıcın teklifini kibarca kabul etmek üzereyken, Alan, Edgar Kramer'in yüzündeki büyük rahatlama ifadesini gördü. Son birkaç dakikadan beri adamın, yüksek arkalıklı sandalyesinde rahatsızmış gibi kıpırdanmakta olduğunu farketmişti. Ani bir hatırlama... içgüdü... Alan'ı tereddüte düşürdü.

«Sayın Başbakanımın izniyle, aradan önce tartışmanın bu bölümünü bitirmek isterim.»

Mr. Justice Willis başını salladı.

Alan konuşmasına devam etti. Edgar Kramer'in de dahil olduğu üç kişilik itiraz komisyonu üyelerinin Bakanlık görevlisi George Tamkynhil'in arkadaşı olan muhaceret memurlarından seçilmesini eleştirerek, buradaki işlemlerin de usulsüzlüğünü belirtti.

Cevap beklemeyen bir tavırla sordu: «Bu şekilde tertiplenmiş bir komisyonun, arkadaşlarının kararına karşı çıkması beklenebilir mi? Hem böyle bir komisyon, Avam Kamarasında bizzat Muhaceret Bakanı tarafından açıklanmış olan kararı değiştirebilir mi?»

A. R. Butler öfkeyle söze karıştı: «Meslekdaşım olayları bile bile yanlış yorumluyor. İtiraz komisyonu...»

Yargıç öne doğru eğildi. Yargıçlar, idarî mahkemeler konusunda daima çok titizdiler... Bu Alan'ın bildiği bir şeydi. Şimdi gözleri Edgar Kramer'de, neden geciktirmiş olduğunu farketti. Kötü niyetli bir davranıştı bu, şu ana kadar kendi kendine bile itiraf etmediği, kurnazca bir darbe. Üstelik gerekli de değildi; dâvanın kazanılmış olduğunu biliyordu. Rahatsızlıkla bekledi.

Acılarla bulanan kafasıyla Edgar Kramer son sözleri farketmişti. Bu işkencenin sona ermesini dileyip, yargıcın vadettiği arayı bir an önce vermesi için dua ederek bekledi.

Mr. Justice Willis acı bir sesle konuştu: «Anladığım doğruysa, özel sorgunun komisyonda incelenmesi, bakanlığın lastik mührünü basmaktan başka şey değil. Öyleyse bunu, hangi gerekçeyle bir temyiz yolu olarak görebiliyorsunuz?» Gözlerini Kramer'e diken yargıç şiddetle devam etti: Muhaceret Bakanlığının temsilcisine bildiriyorum, mahkemenin ciddi kuşkuları...»

Ama Edgar Kramer artık hiç bir şey dinlemiyordu.

Fiziki acı... daha önce başlayan ve şimdi iyice artan ihtiyaç herşeyi gözünden silmişti. Kafası, vücudu başka hiç bir şeyle ilgilenemezdi. Acıyla, herşeyden vazgeçmiş olarak sandalyesini itti ve aceleyle mahkeme salonundan dışarıya ilerledi.

«Dur!» Bu, sertçe emreden yargıcın sesiydi.

Hiç önemsemedi. Koridorda koşarken, Mr. Justice Willis'in acı bir sesle A. R. Butler'a hitap ettiğini duyabiliyordu. «...bu memura ihtar edin... saygısızlık... bu türden başka bir olay... mahkemeye hakaret...» Ve sonra hemen açıkladı: «Mahkemeye on beş dakika ara verilmiştir.»

Bir iki dakikaya kadar telefonla bildirilecek veya yazılacak hevesli, acı gazete haberlerinin nasıl olacağını kestirebiliyordu: **Muhaceret Bakanlığının baş görevlisi Edgar S. Kramer, bugün Yüksek Mahkemede görülen Henri Duval dâvasında, mahkemeye hakaretle suçlandı. Kramer, Mr. Justice Willis tarafından kınanırken yargıcın emrini duymazlıktan gelerek mahkeme salonundan çıktı**...

Bu haber her yerde çıkacaktı. Halk tarafından okunacaktı, meslekdaşları, altları, üstleri, Bakan, Başbakan...

Asla açıklayamazdı.

Görevinin sona erdiğini biliyordu. Cezalandırılacaktı; daha sonra bir yüksek memur olarak kalacak, ama asla ilerliyemiyecekti. Sorumlulukları azalacak, gördüğü saygı yok olacaktı. Aynı şey başkalarının da başına gelmişti. Belki kendi durumunda doktor muayenesine başvurulacak erken emekliliğini istemesi gerekebilecekti...

Acılı gözyaşları dökme isteğine karşı koyarak, öne eğilip, alnını tuvaletin serin duvarına dayadı.

Tom Lewis sordu: «Şimdi sırada ne var?»

«Öğrenmek istiyorsan», diye cevap verdi Alan Maitland, «ben de şimdi bunu düşünüyordum.»

Yüksek Mahkeme binasının merdivenlerindeydiler. Mevsimsiz güneş ışığının ılıttığı bir öğleden sonraydı. On beş dakika önce karar, diledikleri yönde çıkmıştı.

Mr. Justice Willis, Henri Duval'in gemiye gönderilemiyeceğine hükmetmişti. Dolayısıyla Duval, akşam **Vastervik** le hareket etmeyecekti. Mahkemede, yargıcın sertçe susturduğu sürekli bir alkış kopmuştu.

Alan düşünceli bir tavırla: «Henri henüz göçmen olarak kabul edilmedi» dedi «sanırım, bir süre sonra doğrudan doğruya gemiye binmiş olduğu Lübnan'a gönderilebilirler. Ama hükûmetin bunu yapacağını sanmam.»

«Ben de», diye onayladı Tom. «Nasıl olsa çok endişeli bir hali de yok.»

Henri Duval'in gazeteciler, fotoğrafçılar ve hayranları tarafından çevrelendiği basamaklara baktılar. Kalabalığın arasında birkaç da kadın vardı. Eski kaçak, göğsünü kabartmış, iyice sırıtarak resim için poz veriyordu.

«Şu deve tüyü paltolu, ince yapılı adam kim?» diye sordu Tom.

Keskin, çopur yüzlü, yağlı saçlı, süslü püslü adamı seyrediyordu. Adam bir elini Henri Duval'in omuzuna koymuş, çekilen resimlere katılma çabasındaydı.

«Anladığıma göre, bir çeşit gece klubü ajanı. Bir kaç dakika önce ortaya çıktı; Henri'ye gösteri yaptır-

mak istediğini söylüyor. Ben buna karşıyım ama, Henri fikri beğendi. «Ne yapacağımı pek bilemiyorum» dedi Alan yavaşça.

«Duval'e gelen iş teklifleri hakkında kendisiyle konuştun mu? Römorkördeki iş iyi gibiydi.»

Alan başını salladı. «Bana, daha birkaç gün işe başlamak istemediğini söyledi.»

Tom'un kaşları havaya kalktı. «Biraz fazla bağımsızlaşıyor, öyle değil mi?»

Alan kısaca cevap verdi; «Evet.» Şimdiden, onun konuşmasıyla ilgili bazı sorunların beklenmedik bir yük olabileceğini düşünmeye başlamıştı.

Bir sessizlik oldu, sonra Tom: «Sanırım Kramer'in mahkemeden neden apar topar çıktığını biliyorsun?» diye sordu.

Alan yavaşça başını salladı. «Geçen seferden hatırladım, bana söylediklerini.»

Tom alçak sesle: «Bilerek yaptın, değil mi?» dedi.

«Ne olacağından pek emin değildim», diye itiraf etti Alan. «Ama patlamak üzere olduğunu görebiliyordum.» Üzüntüyle ekledi. «Keşke yapmasaydım.»

«Sanırım Kramer de aynı şeyi söylüyordur. Onu, tam olarak yere vurdun. Sonra A. R. Bulter'la konuşuyordum. Lâf aramızda, yakından biraz tanıyınca Butler kötü bir insan değil. Bana Kramer'in iyi bir memur olduğunu söyledi; çalışkan namuslu. Saygıdeğer meslekdaşımın kendi sözleriyle: «Memurlara ne para ödediğimizi düşünürsen, bu ülkenin Kramerleri bizim hak ettiğimizden çok daha iyi.»

Alan sessizdi.

Tom Lewis devam etti: «Butler'e bakılırsa, Kramer zaten, hem de Başbakandan bu iş için bir ihtar almış. Bu olanların, bir ikinci ihtara yeteceğinden eminim, dolayısıyla onu mahvetmeyi başardığın söylenebilinir.»

Alan yavaşça: «Bütün olanlar için çok utanıyorum!» dedi.

Tom başını salladı. «Hiç olmazsa bunda ikimiz beraberiz.»

Henri Duval'in çevresindeki gruptan ayrılan Dan Orliffe onlara doğru geldi. Kolunun altında katlanmış bir gazete vardı. «Henri'nin odasına dönüyoruz» diye bildirdi. «Birinde bir şişe içki var, parti yapmak zorunlu gibime geliyor. Geliyor musunuz?»

«Hayır, teşekkürler», dedi Alan. Tom başını salladı.

«Peki.» Gitmek üzereyken Alan'a gazeteyi uzattı. «Öğlen baskısı. Senin hakkında az şey var, son baskıda daha fazla olur.»

Tom'la Alan bakarken, kalabalık Henri Duval'le birlikte uzaklaştı. Grubun en hareketli noktası deve tüyü paltolu adamdı. Kadınlardan biri Henri'nin koluna girmişti. Eski kaçak neşeyle gülüyor, gördüğü ilgiden hoşlanıyordu. Dönüp onlara bakmadı bile.

«Onu şimdilik kendi başına bırakıyorum», dedi Alan. «Bugün, daha sonra hizaya sokarım. Kendi haline terkedemem yüz çeviremem ondan.»

Tom alaycı bir yüzle sırıttı. «Başarılar.»

«İyi olabilir», diye üsteledi Alan. «Sonu iyi çıkabilir. Asla bilemezsin ve hiç bir zaman da önceden kestiremezsin.»

«Hayır», dedi Tom. «Önyargıda bulunmamak gerekir.»

«Eğer iyi çıkmazsa bile», diye Alan devam etti, «prensip adamdan daha önemli.»

«Öyle.» Tom merdivenlerden aşağı inen Alan'ı izledi. «Galiba her zaman için bu geçerli.»

Yazıhanenin yanındaki İtalyan lokantasında, du-

manı tüten spagettilerini yerken Alan vekâlet ücretiyle ilgili haberi verdi. Şaşırtıcı bir şekilde, Tom neredeyse hiç ilgilenmemiş gibiydi.

«Herhalde ben de aynı şeyi yapardım», dedi. «Üzülme; idare ederiz.»

Alan içine bir sıcaklık ve minnettarlık dolduğunu hissetti. Duygularını gizlemek için, Dan Orliffe'in vermiş olduğu gazeteyi açtı.

Birinci sayfada karardan ve Edgar Kramer olayından önce yazılmış olan, Duval dâvasının hikâyesi vardı. Bir Ottawa haberi, Başbakanın öğleden sonra Avam Kamarasında ciddi ve önemli bir açıklama yapacağını bildiriyordu; açıklama konusu belirtilmemişti ama, tahminler bunu gitgide kötüleşen uluslararası ilişkilere bağlıyordu. Çerçeveli son sütunda yarış sonuçları ve tek bir haber vardı:

«Senatör Richard Devereaux, bu sabah, Vancouver'deki evinde, ani bir kalp krizi sonucu öldü. Yetmiş dört yaşındaydı.»

5

Evin kapısı açıktı. Alan içeri girdi.

Sharon'u çalışma odasında, tek başına buldu.

«Oh, Alan!» Ona doğru geldi. Gözleri ağlamaktan kızarmıştı.

Tatlı bir sesle: «Duyar duymaz hemen geldim», dedi Alan. Nezaketle ellerinden tutup onu divana doğru götürdü. Yanyana oturdular.

«Konuşma», dedi Sharon'a «eğer istemiyorsan konuşma.»

Bir süre sonra Sharon: «Sen gittikten bir saat sonra oldu.» dedi.

Alan suçlu bir tavırla «Sakın şeyden dolayı...» diyecek oldu.

«Hayır.» Genç kızın sesi hafif ama kesindi. «Daha önce de iki kriz geçirmişti. Bir yıldan beri bir daha...»

«Yetersiz ama, çok üzüldüğümü söylemek istiyorum.»

«Onu çok seviyordum Alan. Bebekliğimden beri bana o baktı. Nazik ve cömertti.» Sharon'un sesi titredi, sonra devam etti. «Ah ben siyasetin ne olduğunu biliyorum; iyi yanları olduğu kadar insanı bencilliğe sürükleyen yanları da var. Bazan, onun elinde değilmiş gibi gelirdi.»

Alan yavaşça: «Hepimiz öyleyiz», dedi. «Galiba böyle doğmuşuz.» Kendini ve Edgar Kramer'i düşünüyordu.

Sharon gözlerini kaldırdı. Titremeyen bir sesle: «Duymadım... bütün bunların arasında. Dâvayı kazandın mı?» diye sordu.

Alan hafifçe başını salladı. «Evet, kazandık.» Ama neyi kazanıp neyi kaybettiğini düşündü.

«Bu sabah, sen gittikten sonra», dedi Sharon dikkatle, «büyükbabam bana olanları anlattı. Senden bunu istememesi gerektiğini biliyordu. Sana söyleyecekti.»

«Bu şimdi önemli değil.» dedi Alan genç kızı avutmaya çalışarak. Yine de sabah, daha nazik davranmış olmayı diliyordu.

«Bilmeni isterdi.» Gözleri dolu dolu, sesi titrekti. «Bana... senin hayatında rastladığı... en mükemmel genç olduğunu söyledi... ve eğer seni yakalayıp evlenmezsem...»

Sesi hıçkırıklarla boğuldu. Bir an sonra Alan'ın kolları arasındaydı.

19/BİRLEŞME

Üçü yirmi geçiyordu. Kırk dakika kalmıştı.

Öğleden sonra saat dörtte, Ottawa ve Vashington'-da, aynı anda, birleşme ilân edilecekti.

Avam Kamarasında huzursuzluk artıyordu. Sabah Başbakanlık ülke çapında ciddi ve önemli bir açıklama yapılacağının duyurulmasına izin vermişti. Ayrıntılardan bahsedilmemişti ama, Parliement Hill'de saatlar ilerledikçe tahminler artıyordu.

Mecliste her zamanki görüşmeler devam ediyordu, yine de gizli bir bekleyiş havası vardı. Halk galerilere şimdiden dolmuş, geç kalanlar koridorlarda kuyruk olmuşlardı. Diplomatların bölümünde birkaç elçi, şimdiden yerlerini almışlardı. Bunun bitişiğindeki galeride, üyelerin eşleri en iyi yerler için mücadele ederek içeriyi dolduruyorlardı.

Meclisin hemen dışındaki salonlar, koridorlar ve basın galerileri uğultuyla doluydu. Kabinenin bölündüğü dedikodusu ortalığa yayılmıştı ama, James Howden in bildiği kadarıyla, henüz bunu ispatlıyacak bir haber sızmamıştı. Bir dakika önce James Howden içeri girip Avam Kamarasındaki koltuğuna doğru ilerlerken, hükûmete ayrılan bölümdeki konuşmalar hafiflemişti.

Yerleşirken çevresine bakındı, sonra beraberinde getirdiği dosyayı açtı. Alışmadığı ilgiden hoşlanarak, durmadan konuşan bir arka sıra parlamento üyesine kulaklarını tıkayıp bir kere daha kararlaştırılan ortak

açıklamayı ve bunu izleyecek olan kendi konuşmasının başlangıcını okudu.

Toplantılar arasında, günlerce konuşması üzerinde çalışmış, Montreal'den döndükten sonra, o sabahın erken saatlerde konuşmayı tamamlamıştı. Çok az uyumuştu ama heyecan, geleceği seziş gücünü arttırıyordu.

Bugün mecliste yapacağı konuşma, son birkaç günkülerin tersine, tamamen kendisi tarafından hazırlanmıştı. Taslakları daktiloya çeken Milly Freedeman'dan başka kimse bunu görüp üstünde çalışmamıştı. Yazdıklarının ve söyleyeceklerinin tamamen yüreğinden kopup geldiğinin farkındaydı. Teklifi tarihin gidişini değiştirecekti. Kanada için, hiç olmazsa bir süre, milliyetçilik akımını hafifletecekti. Ama sonunda birleşmenin sağlayacağı kazancın diğer tehlikeden ağır basacağına inanıyordu. Gerçekleri kabul etmekte cesaret vardı; belki de geçmişi dolduran boş isyanlarda olduğundan çok daha fazla.

Ama başkaları da bunu anlayacak mıydı?

Bazılarının anlıyacağını biliyordu. Bir çoğu ona, daha önce de olduğu gibi güveneceklerdi. Diğerleri tartışarak kazanılabilirdi, bir kaçı da korkutularak. Ulusun büyük bir bölümü daha şimdiden, düşüncelerinde Amerikalıydı; birleşme onlara mantıklı ve doğru gelecekti.

Ama muhalefet olacak acı bir kavga da çıkacaktı Bu şimdiden başlamıştı.

Sabah erkenden, Adrian Nesbitson'u destekliyen sekiz muhalif bakanla, ayrı ayrı konuştu. Direnmesi ve kişisel çekiciliğiyle üçünü yeniden kazanmıştı ama beşi çok inatçıydı. General Nesbitson'la birlikte istifa edecekler ve bağımsız bir muhalefet grubu olarak birleşmeye karşı koyacaklardı. Kuşkusuz, en azından bir

kaç Parlâmento üyesi de Meclisde ayrılık yaratmak için onları izlerdi.

Bu tamamen beklenmeyen bir şey olmamakla birlikte ciddi bir darbeydi. Eğer hükûmet son haftalarda biraz gözden düşmeseydi, badireyi atlatabileceğinden daha emin olurdu. Sadece şu kaçak meselesi çıkmamış olsaydı... İçinde tutuşan kızgınlık alevini önlemek için, Howden düşüncelerini başka yöne çevirdi. Harvey Warrender'in henüz Meclise gelmemiş olduğu da dikkatini çekmişti. Muhalefet lideri Bonar Deitz de ortalarda yoktu.

Bir el omuzuna dokundu. Dönünce, Lucien Perrault'nun gür siyah perçemlerini ve dik bıyığını gördü. Her zamanki gibi zarif bir tavırla Fransız asıllı bakan onu selâmladı ve kısa bir süre için dışarı çıkmış olan Stuart Cawston'un boş yerine oturdu.

Başbakana doğru eğilerek fısıldadı: «Önümüzde esaslı bir kavga olacağını duydum, doğru mu?»

«Korkarım öyle», diye mırıldandı Howden. İştenlikle ekledi: «Desteğinizin benim için ne ifade ettiğini söyleyemem.»

Perrault alaycı bakışlarla onu süzüp omuz silkti. «İyi birlikte ayakta duracağız ve eğer düşersek, gökgürültüsü gibi bir ses çıkacak.» Bir dakika sonra, gülümseyerek kendi yerine doğru uzaklaştı.

Bir hademe, Başbakanın kürsüsünün üzerine bir mektup bıraktı. Bunu yırtarak açan Howden, Milly Freedeman'ın el yazısıyla yazılmış: «Başkan Kongre'ye gitmek üzere Beyaz Saraydan ayrılmağa hazırlanıyor», sözlerini okudu. Başbakan'ın ofisinde, iki üç dakikada bir, Milly Vaşington'a bağlı olan hattan bilgi alıyordu. Son dakikada olabilecek şeyler için bu tedbir düşünülmüştü. Şu ana kadar hiç bir şey olmamıştı ama...

Meclisin karşı tarafından Muhalefet lideri içeri gir-

di. Bonar Deitz her zamankinden daha solgun ve düşünceli gibi diye geçirdi Howden içinden. Deitz doğru ön sıradaki kürsüsüne gitti, parmaklarını şaklatarak bir hademe çağırdı. Çocuk beklerken, Deitz bir not karaladı ve sonra katladı. Howden şaşkınlıkla notun kendisine getirildiğini gördü. Şöyle yazılıydı bu notta. «Harvey Warrender'la aranızdaki özel ve önemli meseleyi görüşmemiz gerekiyor, Lütfen beni derhal 16 - B. D. sayılı odada bulun.»

Heyecanlanan ve şaşıran Howden başını kaldırdı. Ama Muhalefet lideri çoktan çıkmıştı.

2

Bonar Deitz'in Avam Kamarasına girdiği an, Brian Richardson, Milly Freedeman'ın beklemekte olduğu Başbakanın dış ofisine girdi. Parti yöneticisinin yüzü ciddiydi. Elinde, teleksten koparılmış bir şerit vardı. Bir giriş yapmadan Milly'ye «Şef neredeyse, ona çok acele ihtiyacım var», dedi.

Milly elindeki telefonu işaret etti. Sessizce ağzını büzerek: «Vaşington», dedi. Gözleri duvardaki saate gitti.

«Vakit var», dedi Richardson kısaca. «Meclisteyse buraya çağır.» Teleks haberini masanın üzerine, onun önüne yaydı. «Bu Vancouver'den. Şu sıra daha önemli.»

Milly çabucak okudu, sonra telefonu masanın üzerine yan yatırarak acele bir not karaladı. Notu ve teleks haberini birlikte katlayarak zarfa koyup mühürledi, bir zile bastı. Hemen anında bir hademe kapıyı vurup içeriye girdi. «Lütfen şunu çabucak götür ve hemen

geri gel», dedi Milly. Çocuk çıkınca tekrar telefonu aldı ve dinledi.

Bir dakika sonra, eliyle ahizeyi kapayarak, sordu: «Oldukça kötü, değil mi? Mahkemede olanlar...»

Richardson acı bir sesle cevap verdi: «Eğer hükûmeti aynı anda hem aptal hem kötü niyetli ve hem de beceriksiz gösterecek başka bir yol varsa bile ben bunu düşünemiyorum.»

«Yapılacak bir şey var mı? Herhangi bir şey?»

«Talihimiz yardım ederse - eğer şef isteğimi kabullenirse - kaybettiklerimizin yüzde ikisini kurtarabiliriz», Parti yöneticisi kendini bir koltuğa attı. Kötümserlikle ekledi: «Duruma göre, yüzde iki bile kurtarılmaya değer.»

Milly telefonu dinliyordu. «Evet», dedi. «kaydettim.» Boşta kalan eliyle başka bir not yazdı. Ahizeyi tekrar kapıyarak Richardson'a; «Başkan Beyaz Saraydan ayrılmış, Meclise doğru gidiyormuş», dedi.

Richardson ekşi bir yüzle cevap verdi: «Aferin ona. Umarım yolu biliyordur.»

Milly saati not etti: 3,30 .

Brian Richardson ayağa kalktı ve ona yaklaştı. «Milly», dedi, «her şeyin canı cehenneme. Hadi evlenelim.» Duraladı, sonra ekledi: «Boşanma dâvasını açıyorum. Elois bana yardımcı oluyor.»

«Oh, Brian!» Birdenbire Milly'nin gözleri yaşarmıştı. «En garip zamanları seçiyorsun.» Eli hâlâ ahizeyi örtüyordu.

«Zaman yok, uygun zaman diye bir şey. Elde edebildiğimizi hemen almamız gerekiyor.»

«Keşke ben de senin kadar emin olabilsem» dedi Milly. «Bunu düşündüm; o kadar çok düşündüm ki.»

«Bak,» diye üsteledi Richardson. «Savaş çıkacak, herkes böyle söylüyor; her şey olabilir. Geri kalana sa-

rılalım ve bundan elimizden geldiği kadar faydalanalım.»

«Keşke bu kadar basit olsa.» Milly içini çekti.

Richardson kendine güvenerek: «Biz işi bu kadar basit hale getirebiliriz» dedi. «Brian sevgilim, bilmiyorum. Gerçekten bilmiyorum »

Yoksa biliyor muyum? diye düşündü. Bunun nedeni çok şey istemem mi? Bağımsızlık ve evlilik; ikisinin de en iyi yanlarını, hiç birinden vazgeçmeden? Bunun imkânsız olduğunu biliyordu. Belki bağımsızlığı fazlasıyla uzun bir süre tatmıştı.

«Seni seviyorum Milly» dedi Richardson beceriksizce. «Galiba söylemiştim, bu duygum daha derin şeyleri açıklıyabilmeyi diledi. Bazı şeyleri belirtecek sözler bulmak zordu.

Milly yalvardı: «Bir süre için, şimdiki gibi devam edemez miyiz?»

Bir süre için. Yolu bu işte, diye düşündü Richardson. Hep böyle olmuştu ve olacaktı. Bir süre için, eninde sonunda birinden biri zamanın dolduğuna karar verecekti.

«Sanırım», dedi. Aslında, hiç sahip olmadığı bir şeyi kaybediyormuş gibi bir izlenim vardı içinde.

3

Bütün partilerin paylaştığı, Meclis Başkanına ait dairenin bitişiğindeki büyük, lüks döşenmiş özel odada Başbakan Bonar Deitz'in karşısındaydı. İkisinden başka odada kimse yoktu.

«Çabucak geldiğiniz için teşekkür ederim», dedi. Deitz yavaşça:

Howden başını salladı. Daha önce duyduğu kuşku

devam ediyordu. Güvensizlikle sordu; «Bana Harvey Warrender hakkında ne söyleyeceksiniz?»

Deitz, cevap verecek yerde doğrudan doğruya: «Bizim Rockliffe de komşu olduğumuzu biliyor musunuz?» dedi.

«Evet.» Howden, Warrender'lerle Deitz'lerin evlerinin karşılıklı olduğunu biliyordu.

«Bu sabah Harvey'in karısı beni evlerine çağırdı.» Muhalefet lideri ekledi: «Harvey'in karısıyla benimki oldukça iyi dostturlar.»

Howden sabırsızlıkla: «Devam edin», dedi.

Diğerinin zayıf, çocuksu yüzü kuşkuyla duraladı. «Harvey kendini çalışma odasına kilitlemişti», dedi. sonra, «Dışarı çıkmıyordu. Seslendiğimde bizi kendini öldürmekle tehdit etti.»

Dona kalan Howden kekeledi «kendini öl... öl...»

«Hayır.» Deitz başını salladı. «Tehdit eden insanlar, çoğunluk söylediklerini yapamazlar; hiç olmazsa ben böyle sanıyorum.»

«Sonra...»

«Bir süre sonra kapıyı kırdık. Bir uşakları var. Kapıyı birlikte zorladık.»

Ağırlığı bezdiriciydi. Howden patladı; «Sonra ne oldu?»

«Bir kâbus gibiydi. Harvey vahşileşmişti. Onu yatıştırmaya çalıştık. Çılgınca bağırıyor, köpükler...»

Belirsiz bir şeyden bahsediyorlarmış gibi, Howden «Böyle şeylerin yalnız romanlarda olduğunu düşünürdüm...», dedi.

«Öyle değil. Bana inanın öyle değil.» Deitz çerçevesiz gözlüklerini çıkardı; elini yüzünde gezdirdi: «Dilerim Tanrı'dan bir daha böyle şey görmem.»

Gerçek dışı bir hava vardı bu işte. Howden sordu; «Daha sonra ne oldu?» Gözleri adamın çelimsiz

vücuduna gitti; zalim bir karikatürcünün bir zamanlar fasulye sırığına benzettiği vücuda.

«Ulu Tanrım!» Deitz gözlerini kapadı, sonra tekrar açtı. Çaba harcayarak kendini topladı. «Neyse ki adamları güçlüydü. Harvey'i tuttu. Biz onu sandalyeye bağladık. Bütün bu süre boyunca... debeleniyor,, çılgınca bağırıyor...»

Bu inanılmayacak derecede garipti. «İnanamıyorum.» dedi Howden. Ellerinin titrediğini farketti. «Gerçekten inanamıyorum.»

«İnanırsınız», dedi Bonar Deitz üzüntüyle. «Harvey'i görürseniz inanırsınız.»

«Şimdi nerede?»

«Eastview hastanesinde. Müşahede altında, galiba böyle diyorlar. Olaydan sonra Harvey'in karısı kimi çağırıcağını biliyordu.»

Başbakan sertçe: «Nereden biliyordu?» diye sordu.

«Açıkçası, bu onun için tam bir sürpriz değildi», dedi Deitz. «Harvey tedavi altındaymış - Sinir tedavisi uzun zamandan beri. Biliyor muydunuz?»

İyice şaşıran Howden: «Hiç bir fikrim yoktu», dedi.

«Sanırım kimse bilmiyordu. Karısı bunu bana daha sonra söyledi; ayrıca Harvey'in ailesinde deliler var. Anladığıma göre, karısı bunu evlendikten sonra öğrenmiş. Öğretmenlik yaparken de biraz dert çıkmış ama dillenmesi önlenmiş.»

«Tanrım» Howden soluk aldı.

«Ulu Tanrım!»

Ayakta duruyorlardı. Bir yorgunluk hissederek kendini sandalyeye bıraktı. Deitz yanına oturdu.

Muhalefet lideri yavaşça: «Böyle bir şey ortaya çıkana kadar, birbirimiz hakkında pek az şey bilmemiz

garip, öyle değil mi?» diye sordu.

James Howden'in kafası karmakarışıktı. Önce ne düşünmek gerektiğini bulması zordu. Kendisi ve Harvey Warrender hiç bir zaman yakın arkadaş olmamışlardı ama yıllardır beraberdiler...

«Harvey'in karısı olayı nasıl karşıladı?ı» diye sordu.

Bonar Deitz gözlüklerini bezle temizledi. Sonra tekrar taktı. Cevap verdi: «Şimdi her şey sona erince insanı şaşırtacak kadar soğukkanlı. Hatta biraz da rahatlamış gibi. Sanırım. Harvey'le birlikte yaşamak pek kolay değildi.»

«Hayır», diye cevap verdi Howden yavaşça. «kolay olduğunu sanmam. Harvey Warrender kimseyle geçinemezdi.» Margaret'in sözlerini hatırladı: «Bazan Harvey'in biraz kaçık olduğunu düşünüyorum.» O zaman bunu kabul etmişti ama, böylesi aklının ucundan bile...

Bonar Deitz alçak sesle: «Sanırım, Harvey'e deli raporu verileceğinden şüphe edilemez.» dedi. «Böyle şeylerde pek acele etmezler ama, bu olayda başka işlem yapılamaz sanıyorum.»

Howden sıkıntıyla başını salladı. Alışkanlıkla parmakları burnunun ucunu oğuşturdu.

Deitz devam etti: «Size Mecliste gerekli olan kolaylığı göstereceğiz. Bunu bizimkilere duyuracağım, çok az lâfı edilecek. Tabii gazeteler olayı bildirmiyecek.»

Hayır, diye düşündü Howden, gazetelerin de uyduğu bazı ahlâk kuralları vardı.

Aklına bir şey geldi. Diliyle dudaklarını ıslattı.

«Harvey Warrender... saçma sapan söylenirken... bahsettiği önemli bir şey oldu mu?»

Muhalefet lideri başını salladı: «Çoğunlukla bir-

birini tutmuyordu: Karmakarışık sözler; biraz lâtince. Ben çıkaramadım.»

«Ya... başka bir şey?»

«Eğer sizi düşündüren buysa», dedi Bonar Deitz yavaşça, «belki şimdi almanız iyi olur.» İç cebinden bir zarf çıkardı. Üzerinde James M. Howden yazılıydı. El yazısı titrek, düzensiz olmakla birlikte Harvey Warrender'e ait olduğu anlaşılabiliyordu.

Zarfı alıp açarken, Howden'in elleri titriyordu.

Zarfta iki yaprak vardı. Biri, üstünde aynı titrek el yazısıyla... Sanki baskı altındaymışcasına yazılmış, Harvey Warrender'in hükûmetten istifa ettiğini bildiren mektuptu. İkincisi de, arkasına kaderlerini belirleyen dokuz yıl önceki anlaşmanın karalanmış olduğu soluk bir toplantı programı.

Bonar Deitz, Howden'in yüzünü inceliyordu. «Zarf Harvey'in çalışma masasının üzerinde açık duruyordu» dedi. «Ben kapamaya karar verdim. Böyle, daha güzel bir görünüşü var.»

Howden ağır ağır gözlerini kaldırdı. Yüzünün bütün kasları oynuyordu. Vücudunu kontrol edemediği, sıtma nöbetini andıran bir titreme almıştı. Fısıldadı. «Sen... gördün mü... içinde ne olduğunu?»

Bonar Deitz cevap verdi: «Hayır demek isterdim ama, bu doğru olmazdı.» Duraladı, sonra devam etti: «Evet, bakın. Bununla iftihar etmiyorum ama korkarım merakım ağır bastı.»

Korku, buz gibi bir korku Howden'ın kalbini sardı. Sonra, yerini kadere boyun eğişe bıraktı.

Demek sonunda, bir kâğıt parçası onu mahvetmişti. Kendi ihtirası, tedbirsizliği... uzun zaman önceki bir yanlış karar anı onu yıkmıştı. Tabii, anlaşmanın aslını vermek bir hileydi; Bonar Deitz kopyasını çıkarmıştı; bu, başkalarının sırları gibi ortaya çıkarılacak, basıla-

caktı... rüşvet, hileli çekler, gizli anlaşmalar gibi... Basın tepesinde davul çalacaktı: muhalifleri ne kadar haklı olduklarını söyleyerek kasılacaklardı; siyasî hayatı bitmişti. Garip bir kayıtsızlık içinde bundan sonra sıranın neye geleceğini merakla düşündü.

«Şimdi ne yapacaksın?» diye sordu.

«Hiç bir şey.»

Arkalarda bir yerde, bir kapı açılıp kapandı. Ayak sesleri onlara yaklaştı. Bonar Deitz sertçe; «Başbakanla yalnız kalmak istiyoruz», dedi. Ayak sesleri uzaklaştı; kapı tekrar kapandı.

«Hiç bir şey mi?» dedi Howden. Sesi inançsızlık doluydu. «Hiç, ama hiç bir şey mi?»

Muhalefet lideri dikkatle: «Bu sabahtan beri epey düşündüm», dedi. «Sanırım, Harvey'in bıraktığı delili kullanmam gerekirdi: Bizimkilerden bazıları bunu kullanmadığımı duyarlarsa beni asla bağışlamazlar.»

Evet, diye düşündü Howden; kendisini mahvetmekten zevk duyacak ve bu uğurda başvurulacak yolu önemsemiyecek bir çok insan vardı. Kafasında bir umut kıvılcımı belirdi; herşeye rağmen, Deitz'e göre bir erteleme yolu var mıydı?

Deitz yumuşak bir sesle: «Yine de ben kendimi bunu yaparken düşünemiyorum», dedi. «Çamur atma yanlısı değilim; bunun çok fazlası atanın üstüne sıçrıyor.»

Ama ben bunu sana yapardım, diye düşündü Howden. **Hiç tereddüt etmeden sana yapardım.**

«Eğer başka bir şey olmasaydı, yine de yapabilirdim. Anlıyormusun, seni başka bir şekilde yenebilirim. Bir sessizlik oldu, sonra Deitz kendine epey güvenerek; «Parlâmento ve ulus. Birleşmeyi asla kabul etmez», dedi. «Sen yenileceksin, ben kazanacağım.»

«Biliyorsun demek?»

«Birkaç günden beri biliyorum.» İlk kez gülümsedi. «Beyaz Saraydaki dostunun da muhalifleri var. Oradan sızmış. Bu görüşü ya da anlaşma şartlarını beğenmeyenleri temsil eden iki senatör ve bir Temsilciler Meclisi üyesi uçakla beni görmeye geldiler. Hemen hemen gerekli, bütün bilgiyi verdiklerini söyleyebilirim.»

Howden ciddiyetle: «Eğer birleşmezsek, bu Kanada için ulusal bir intihar, bir ortadan silinme olur.» dedi.

«Bana, eğer birleşirsek bir intihar olacakmış gibi geliyor.» karşılığını verdi Deitz soğukkanlılıkla. «Daha önce pek çok savaş atlattık. Bunu, yeniden bağımsız bir ulus olarak deneyip işi talihe bırakmayı yeğ tutarım.»

«Umarım bir daha düşünürsün», dedi Howden, «ağır, ağır, dikkatle düşün...»

«Zaten düşündüm. Siyasetimizin plânı çizilmiştir.» Muhalefet lideri gülümsedi. «Eğer fikirlerimi yapılacak tartışmaya ve seçime saklarsam beni herhalde bağışlarsın.» Ardından ekledi: «Tabii seçime gideceksin.»

«Evet», dedi Howden.

Deitz başını salladı. «Bunu tahmin etmiştim.»

Sanki kararlaştırmış gibi, aynı anda ayağa kalktılar. Howden beceriksizce: «Galiba bunun için teşekkür etmem gerek», dedi. Elindeki zarfa baktı.

«Etmemeni tercih ederim. İkimiz de utanabiliriz.» Bonar Deitz elini uzattı. «Sanırım, pek yakında birbirimize düşman olacağız. Her zamanki gibi, karşılıklı adlar takılacak. Bir dereceye kadar bunun kişisel bir düşmanlık olmadığını hissetmek isterim.»

James Howden uzatılan eli sıktı. «Hayır.» dedi. «kişisel olmayacak.» Bütün çelimsizliğine rağmen, Bonar Deitz'in her zamankinden daha iri gözüktüğünü düşündü.

4

Dakikalar hızla geçerken, Başbakan, elinde bir deste kâğıtla Parlâmentodaki ofisine girdi. Büyük bir kararlılık içindeydi.

Dört kişi kendisini bekliyordu: Richardson, Milly, henüz gelmiş olan Margaret Howden ve Elliot Prowse. İdarî işleri yardımcısı endişeyle saatine bakıyordu.

«Vakit var», diye onu tersledi Howden, «ama ancak yeter.» Margaret'e sordu: «Beni bir dakika içeride bekler misin hayatım?» Karısı içeriki odaya geçince, kâğıtların arasından Richardson'un göndermiş olduğu teleksi seçti. Bu, Vancouver olayıyla ilgili rapordu: Henri Duval'in serbest bırakılması, yargıcın Edgar Kramer'e verdiği ihtar. Bir dakika önce, Meclise dönerken okumuştu.

«Kötü», diye başladı Richardson, «ama kurtarabiliriz...»

«Farkındayım», diye sözünü kesti Howden. «Benim niyetim de bu.»

Daha önce sahip olmadığı bir hareket özgürlüğünün farkındaydı. Harvey Warrender trajedisine rağmen, tehdit ortadan kalkmıştı. Düzensiz yazılmakla birlikte, yine de etkili olacak Warrender'in istifası elindeydi.

«Öğlenden sonra basına, Duval'e geçici göçmen vizesi verileceğini bildir,» dedi Richardson'a. «Vancouver kararının temyiz edilmiyeceğini ve Duval'i sınır dışı etmek için artık başka işlem yapılmıyacağını benim ağzımdan yazabilirsin. Ayrıca, benim tavsiyem üzerine Bakanlar Kurulu Duval'i göçmen olarak kabul etmek için mecliste mümkün olduğu kadar çabuk bir karar çıkarmayı düşünecek. Hükûmetin, hem zamanki gibi mahkemelerin yetkililerine ve insan haklarına saygı duydu-

ğuna dair bazı şeyler de katabilirsin. Anlaşıldı mı?»

Richardson hoşnutlukla: «Anlaşıldığına iddiaya girmek ister misin?» dedi. «Şimdi konuşmaya başladınız.»

«Başka bir şey daha var.» Kelimeler çabuk, sesi emredici çıkıyordu. «Bunu benim söylediğimi doğrudan doğruya açıklıyamazsınız ama, şu Kramer'in işinden alınacağının ve disiplin kuruluna çıkarılacağının bilinmesini istiyorum. Eğer Kramer'in, bu Duval dâvası boyunca, başından sonuna kadar hükûmeti yanlış anladığı fikrini verebilirseniz daha da iyi olur.»

«İyi», dedi Richardson. «Gerçekten çok iyi.»

Başbakan sertçe idari işleri yardımcısına dönerek emretti: «Bütün bunların yapılmasına da göz kulak olun. Yetkililerle görüşün, emirlerimin bunlar olduğunu söyleyin. Fikrimce Kramer'in yeniden sorumlu bir göreve getirilecek yetenekte olmadığını da ekleyebilirsin.»

«Peki sir», dedi Prowse.

«Ayrıca Mr. Warrender'in istifa ettiğini ve yeni bakanı yarın atayacağımı bana hatırlatın.»

«Peki sir» Prowse hızla not ediyordu söylenenleri.

Başbakan soluk almak için duraladı.

«Bir de bu var», diye Milly söze karıştı. Telefonu hâlâ açık tutarak ona, bir dakika önce gelen telgrafı geçirdi. Londra'daki Kanada Yüksek Komiserliğinden gelen telgraf şöyle başlıyordu: «Majeste Kraliçe daveti memnunlukla kabul etmeyi...»

Kraliçe geliyordu.

Howden bunun yardımının dokunacağını düşündü; epey yardımı dokunurdu doğrusu. Kafasında çabucak hesapladı, sonra: «Bunu yarın Mecliste ilân ederim», dedi. Bugün henüz çok erkendi. Ama yarın, birleşme ilânının ertesi günü açıklanırsa, bunu sanki Birleşik Krallık da destekliyormuş gibi gelecekti herkese. Ve ya-

rın, birleşme haberi Londra'ya, Buckingham Sarayına erişmiş olsa bile yeniden düşünmek için yeterli zamanları olmayacaktı...

«Kabineden istifalar var», dedi Milly ciddiyetle. «Sizin beklemekte olduğunuz altı istifa» Mektuplar bir araya tutturulmuştu. En üstte Adrian Nesbitson'un imzasını görebiliyordu.

«Bunları beraberimde Meclise götürüp ilân edeceğim.» Durumun kaçınılmadan kabul edilmesi gerektiğini, artık ertelemenin boşuna olduğunu düşündü. «Bir istifa daha var ama o burada kalsın», dedi. Milly'e.

Elindeki kâğıtlar arasından Harvey Warrender'in mektubunu seçti sonra. «Bunu birkaç gün gizliyeceğiz», dedi. Başka bir bölünmeyi de reklâm etmenin gereği yoktu; hem zaten, Warrender'in istifası birleşme konusuyla ilgili değildi. Bir hafta bekliyecekler, sonra sağlık durumunu bahane edeceklerdi. Bir kerelik bu gerekçe doğru, diye düşündü.

Aklına bir şey geldi. Brian Richardson'a döndü. «Bazı şeyleri öğrenmeni istiyorum. Son birkaç gün içinde, Muhalefet lideri iki senatör ve bir Temsilciler Meclisi üyesinden oluşan muhalif Birleşik Amerika Kongre üyelerini kabul etmiş. Adları, tarihi, yeri; nerede buluştuklarını; öğrenebileceğin başka her şeyi istiyorum.» Parti yöneticisi başını salladı. «Çalışırım. Zor olmamalı»

James Howden bu bilgiyi, tartışmada Bonar Deitz e karşı silâh olarak kullanabileceğine karar verdi. Başkanla yaptığı kendi görüşmesi herkese duyurulmuştu; Deitz'in görüşmesi sinsi bir şeymiş gibi gösterilebilirdi. Eğer ustalıkla büyütülürse, bu bir hile havasına da sokulabilirdi. Halk pek hoşlanmıyacak, açıklamanın kendisi tarafından yapılması bunun doğru olduğunu ispatlıyacaktı. Bir vicdan kıpırtısını bastırdı. Bonar Deitz ken-

dine hakim olabilirdi ama, bir lider olarak hayatı için çarpışan Başbakan bu lüksü karşılıyamazdı.

Eliot Prowse endişeyle: «Vakit...» dedi.

Howden başını salladı. İçeri girerek kapıyı ardından kapadı.

Margaret pencerenin yanındaydı. Gülümseyerek döndü. Bir dakika önce uzaklaştırıldığında, kendininkilerden başka kulaklara söylenmesi gereken şeyler olduğunu bilmek ona bir yoksunluk duygusu vermişti. Aslında hayatı böyleydi; Milly Freedeman'in tersine, kendisi belirli bazı sınırların dışına hiç bir zaman çıkamamıştı. Ama belki bu, onun kendi kusuru ya da siyasete duyduğu ilgisizlikten ötürüydü. Ama sebep ne olursa olsun, itiraz etme zamanı geçeli çok oluyordu. Tatlı bir sesle: «Sana başarılar dilemeye geldim Jamie» dedi.

Howden ona yaklaştı, kendisine doğru kaldırdığı yüzünü öptü. «Teşekkür ederim hayatım. Buna ihtiyacımız var gibime geliyor.»

«Durum gerçekten kötü mü?»

«Yakında bir seçim olacak.» «Doğru söylemek gerekirse, partinin kaybetme ihtimali kuvvetli.»

«Senin istediğin bu değil biliyorum» dedi Margaret «ama kaybetsen de hiç olmazsa yine ikimiz varız.»

Howden hafifçe başını salladı. «Bazan bu işe devam etmemi sağlayanın beraberliğimiz olduğunu düşünüyorum. Yine de fazla zamanımız yok; düşman ülkelerin niyetleri başka.»

Dakikaların geçtiğinin farkındaydı. «Eğer kaybedersem» dedi, «çok az paramız olduğunu biliyorsun.»

«Evet biliyorum», diye karşılık verdi Margaret üzüntüyle.

«Armağan vermek isteyecekler, belki büyük armağanlar. Bunları kabul etmemeye karar verdim.» Me-

rak etti: Margaret anlıyacak mıydı? Yetimhaneden ülkenin en yüksek yerine yükselen yolun sonunda, yeniden başkalarının ianelerine dönemiyeceğini anlıyacak mıydı?

Margaret uzandı, eliyle kocasının elini kavradı. «Bu önemli değil Jamie» Sesi duyguluydu. «Bütün sahip olduklarını verip, bencil davranmadan bir sürü şey yaptıktan sonra, Başbakanların yoksul düşmesinin çok utandırıcı bir şey olduğunu düşünüyorum. Belki bir gün, biri bunu değiştirecektir. Ama bizim için önemli olan başka şey.»

Howden minnet ve sevgi duydu. Bu cömertçe güvenin nereye kadar devam edeceğini düşündü. «Sana yıllar önce söylemiş olmam gereken bir şey var.» dedi. Bonar Deitz'in getirdiği eski toplantı programını, yazılı kısmı üste gelecek şekilde uzattı.

Margaret yazıyı dikkatle okudu. «Bu nereden geldiyse» dedi, «bence şimdi yakmalısın.»

Howden merakla sordu: «Önemsemiyor musun?»

«Hayır», diye cevap verdi Margaret «bir yerde önemsiyorum. Ama hiç olmazsa bana güvenebilirdin.»

«Herhalde utanıyordum.»

«İyi», dedi Margaret, «bunu anlıyabiliyorum.»

Howden tereddüt ederken, o devam etti: «eğer kendini daha iyi hissetmeni sağlayacaksa söyleyeyim, yine de bunun Harvey Warrender dışında, herhangi bir şeyi değiştirmiş olduğuna inanmıyorum. Daima bulunduğun yere geçmek yaptığın şeyleri yapmak için yaratıldığını düşünmüşümdür.» Kâğıdı geri verdi, sonra yavaşça devam etti; «Herkes iyilik kadar kötülük de yapar. Yak bunu Jamie; bunu zaten çoktan silmiştin.»

Howden şömineye giderek bir kibrit yaktı, kâğıdın alev alışını seyretti. Alevler eline yaklaşıncaya kadar, bir köşesinden tuttu. Elinden atarken, diğer parçanın

da yandığını gördü; sonra topuğuyla ezerek bunu kül haline getirdi.

Margaret çantasında bir şeyler arıyordu. Gazeteden yırtılmış bir kâğıt parçası çıkararak; «Bunu sabahki gazetede gördüm», dedi.

«Senin için sakladım.»

Howden aldı ve okudu: «Yay burcunda doğanlar için bu gün bir başarı günüdür. Talihiniz dönüyor...»

Bitirmeden kâğıdı tortop etti.

«Kendi kaderimizi kendimiz çizeriz,» dedi. «Ben kendiminkini, seninle evlendiğim gün çizdim.»

5

Dörde üç kala Arthur Lexington hükûmet salonunda bekliyordu.

Dışişleri Bakanı: «Kılı kılına yetiştin», dedi.

James Howden başını salladı. «Yapılması gereken işler vardı.»

«Haberler kötü.» Lexington çabucak konuştu. «Senin konuşmandan hemen sonra, Nesbitson ve diğer beş kişi Meclisi terketmeyi düşünüyorlar.»

Bu en son darbeydi. Altı istifalı bir kabine bölünmesi yeteri kadar acıydı. Aynı sabık bakanların Meclisi terketmeleri, Hükûmeti ve partiyi tanımadıklarını belirtmeleri bir felâket demekti. Belki çok duygulu bir anda, her kuşaktan bir bakan Meclisi terkedebilirdi. Ama Kabinenin dörtte birinin...

Howden karamsarlıkla düşündü. Bu iş dikkati, her şeyden önce birleşmeye ve kendisine karşı yürütülen muhalefete çekecekti.

«Bir teklif yaptılar», dedi Lexington. «Eğer ilânı er-

telersen, tekrar toplanana kadar harekete geçmeyecekler.»

Bir an Howden duraladı. Zaman çok azdı, ama hâlâ Vaşington'a bir haber verebilirdi. Milly hattı açık tutuyordu...

Sonra Başkanın sözlerini hatırladı:

Kararlı bir tavırla: «Erteleme yapılmıyacak», dedi.

«Ben de böyle düşünmüştüm» diye karşılık verdi Lexington alçak sesle. Ardından ekledi: «Galiba, artık içeri girsek iyi olacak.»

Avam Kamarası doluydu, Mecliste boş bir sıra yoktu ve her yer tıklım tıklımdı. Halk, basın, diplomat lar, önemli ziyaretçiler salonun her santimini kaplıyordu. Başbakan, arkasında Arthur Lexington olduğu halde içeri girerken salonda bir kıpırdanma oldu. Hükûmet adına daha önce konuşan Parlâmento üyesi, gözleri saatte, parti yetkililerinden aldığı talimatla susmuştu.

Aynı öğleden sonra, James Howden Meclis Başkanına ikinci kere selâm verdi ve yerini aldı. Üzerine dikilen bakışların çokluğunun farkındaydı. Telgraflar çekilip teleksler önemli haberi yaymaya başlayınca, bunlar Kuzey Amerika'nın, hatta dünyanın bakışları olacaktı.

Yukarıda, diplomatların galerisinde, anlamsız bir yüzle gülümsemeden oturan Sovyet Büyük Elçisini görebiliyordu. B. Amerikan Büyük Elçisi Phillip Angrove; İngiliz Yüksek Komiseri; Fransa, Batı Almanya, İtalya, Hindistan, Japonya, İsrail Büyük Elçileri... ve bir düzüne kadar ötekiler. Haberler, telgraf ve özel kuryeyle bu akşam, her önemli başkente ulaşmak üzere yola çıkacaktı.

Margaret, kendisi için ayrılmış olan ön sıraya geçerken bir hışırtı oldu. Aşağı baktı ve gözleri karşılaşınca gülümsedi. Ortadaki geçidin karşı tarafında Bonar Deitz hazır bekliyordu. Deitz'in arkasına gözleri ya-

nan, topal Arnold Geaney tünemişti. Hükûmet tarafında, Howden'in sağında, Adrian Nesbitson omuzları dikleşmiş, yanakları hafifçe kızarmış olarak dümdüz karşıya bakıyordu.

Bir hademe saygıyla, Başbakan'ın kürsüsünün üzerine bir not bıraktı. Milly Freedeman şöyle yazmıştı: «Kongrenin birleşik toplantısı başladı ve Başkan selâma girdi. Pennsylvania caddesinde sevgi gösterisi yapan kalabalıktan dolayı geç kalmıştı ama konuşmasına zamanında başlıyacak.»

Sevgi gösterisi yapan kalabalıktan dolayı geç kalmış. James Howden içinin kıskançlıkla dolduğunu hissetti. Başkanın kudreti tamdı ve gittikçe artıyordu, kendisininkiyse gittikçe eriyordu.

Ama yine de...

Son anına kadar, hiç bir dâva kaybedilmiş sayılmazdı. Eğer düşecekse, sonuna kadar çarpışarak düşecekti. Altı kabine üyesi bütün ulus demek değildi ve o görüşünü, daha önce de yapmış olduğu gibi, halka açıklayacaktı. Belki her şeye rağmen, bu badireyi atlatıp kazanabilirdi. Vücuduna kuvvet ve güven yayıldı.

Dörde on saniye vardı. Avam Kamarası sessizleşti.

Burada ara sıra aşağılık davranışlar görülmüştü: Basitlik, bayağılık, kavgacılık. Ama Meclis gerektiği, zaman önemli olayların havasına girmeyi başarırdı. Şimdi de öyle olmuştu. Tarih devam ettikçe hep hatırlanacak bir an olacaktı bu.

Aslında, diye düşündü Howden, biz hayatın bir aynasıyız; zayıflığımız ve küçüklüğümüzle; yine de bunların üstünde, ancak insanoğlunun erişebileceği yüksekliklerdeyiz. Özgürlük de ne biçimde ve hangi ölçülerde olursa olsun, bir yükseklikti. Eğer daha çoğunu el-

de etmek için birazını yitirmek gerekiyorsa, bu değerli bir fedakârlıktı.

Bu yolu göstermek için, elinden geldiği kadar iyi sözcükler seçecekti.

Yukarıda, Barış kulesinin saatı çınladı. Şimdi, büyük Bourdon Bell, haşmetle saat başını ilân ederdi.

Meclis Başkanı. «Başbakan», dedi.

Howden, geleceğin neler vadettiğini bilmeden, düşünceli, Parlâmentoya hitap etmek için yerinden kalktı.

22. **TARZAN ÖLDÜ**
Oktay Akbal / 5 lira
23. **KEŞKÜLÜ FUKARA / karikatür**
Zeki Beyner / 5 lira
24. **HAVA ALANI / roman**
Arthur Hailey / 15 lira / 2. Baskı
25. **ÖLÜMÜN ADI / roman**
Ladislav Mnacko / 15 lira
26. **ÖNCE EKMEKLER BOZULDU**
Oktay Akbal / 12.50 lira
27. **AMERİKAN RÜYASI / roman**
Norman Mailer / 10 lira
28. **FAKİR AŞIKLAR / roman**
Vasco Pratolini / 20 lira
29. **İTALYAN KIZI / roman**
Irıs Murdoch / 10 lira
30. **ATEŞ HIRSIZLARI / roman**
Vuk Vuço / 10 lira
31. **BİZE TOPRAK VERDİLER**
Juan Rulfo / 5 lira
32. **HACİZLİ TOPRAK / roman**
Cengiz Tuncer / 10 lira / 2. Baskı
33. **MEKTEPLİ / roman**
Charles Webb / 10 lira
34. **YILKI ATI / roman**
Abbas Sayar / 5 lira / 2. Baskı
35. **BABA / roman**
Mario Puzo / 20 lira / 5. Baskı
36. **ÇIPLAK VE ÖLÜ / roman**
Norman Mailer / iki cilt / 40 lira
37. **SİLAH ARKADAŞLARI / roman**
Konstantin Simonof / 20 lira
38. **BİR OLAYIN BAŞLANGICI / roman**
Muzaffer Buyrukçu / 12.50 lira
39. **GENÇ KIZ / roman**
Carlo Cassola / 10 lira / 2. Baskı
40. **AĞACA TÜNEYEN BARON / roman**
İtalo Calvino / 10 lira
41. **KERKENEZ / roman**
Cengiz Tuncer / 20 lira
42. **FİL / roman**
Elio Vittorini / 5 lira

43. **İDAMLIKLAR / roman**
Kerim Korcan / 10 lira
44. **İŞTE HAYAT / belgesel roman**
Oscar Lewis / 25 lira
45. **OTEL / roman**
Arthur Hailey / 20 lira
46. **ATLARI DA VURURLAR / roman**
Horrace Mc Coy / 7.50 lira
47. **ÇORAK YÜREK / roman**
Carlo Cassola / 10 lira
48. **TANRI SEVENLERİ KORUR / roman**
Johannes Mario Simmel / 10 lira
49. **FOTOĞRAFLAR / roman**
Vassili Vassilikos / 10 lira
50. **İKİ SEVGİLİ / roman**
Mervyn Jones / 10 lira
51. **SEVDALILAR / roman**
Jaroslaw İwaszkiewicz / 10 lira
52. **PAPAZ HERZAMAN PİLAV YEMEZ / roman**
Johannes Mario Simmel / 15 lira
53. **SANÇEZ'İN ÇOCUKLARI / roman**
Oscar Lewis / 20 lira
54. **ACI YUDUM / roman**
Johannes Mario Simmel / 25 lira
55. **HEPİMİZ KARDEŞ OLACAĞIZ / roman**
Johannes Mario Simmel / 25 lira
56. **ŞEYTANIN DANSI / roman**
Fred Mustard Stewart / 10 lira
57. **SİCİLYA KONUŞMALARI / roman**
Elio Vittorini / 10 lira
58. **ÖLESİYE SEVMEK / roman**
Pierre Duchesne / 10 lira
59. **YAŞAYANLAR VE ÖLÜLER / roman**
Konstantin Simonof / 25 lira / 2 Baskı
60. **DEHŞETENGİZ / roman**
Voldemar Lestienne / 25 lira
61. **KIÇÜSTÜNDE TOPLANTI**
Zeyyat Selimoğlu / 10 lira

62. **MAĞARA**
Muzaffer Buyrukçu / 20 lira
63. **LİNÇ / roman**
Kerim Korcan / 10 lira / 2. Baskı
64. **GARİPLER SOKAĞI / roman**
Oktay Akbal / 10 lira / 3. Baskı
65. **JACK LONDON / Denizler Serüveni**
İrving Stone / 20 lira
66. **AŞK DEDİĞİN LAFTIR/roman**
Johannes Mario Simmel / 25 lira
67. **SEVGİLERLE.../ roman**
Charles Webb / 10 lira
68. **BAĞIŞLANMIŞ KÜHEYLAN / roman**
Hildegard Knef / 25 lira
69. **GÖRÜLMEYEN ADAM / roman**
Ralph Ellison / 20 lira
70. **ÇAKAL / roman**
Frederic Forsyth / 25 lira
BİR ÇOCUK BEKLİYORUM
Laurence Pernoud / 20 lira
ÇOCUĞUMU BÜYÜTÜYORUM
Lourener Permoud / 30 lira

POLİS ROMANLARI DİZİSİ

1. **DİŞİ KURTLAR**
Botleau, Narcejac / 750 Krş.
2. **LASTİK PABUÇLAR**
Verner Dikson / 750 Krş.
3. **ŞEYTAN İŞİ**
Boileau, Narcejac / 750 Krş.
4. **ÖLÜM ÇEMBERİ**
Lindsay Hardy / 750 Krş.
5. **MÜHENDİS SAYILARI SEVİYORDU**
Boileau, Narcejac / 750 krş.

6. **KARA YİĞİT**
Peter Cheyney / 750 Krş.
7. **KİN TUZAĞI**
John D. Macdonald / 750 Krş.
8. **SON GECE**
Ferguson Findley / 750 Krş.

GENÇLİK DİZİSİ

1. **ÜÇ SİLAHŞÖRLER D'ARTAGNAN**
Aleüandre Dumas / 15 lira
2. **ÜÇ ŞİLAHŞÖRLER MİLADY**
A. Dumas / 15 lira
3. **ÜÇ SİLAHŞÖRLER AYRILIŞ**
A. Dumas / 15 lira
4. **ÜÇ SİLAHŞÖRLER YİRMİ YIL SONRA 1**
A. Dumas / 25 lira

71

ekâbir

arthur hailey

Hailey 1920 yılında İngiltere'nin Luton şehrinde doğmuştur. İkinci Dünya Savaşı sırasında Kraliyet Hava Kuvvetlerinde (R.A.F.) pilot olarak çarpışmış, savaştan sonra Kanada'ya göçmüştür. Önceleri is hayatına atılan Hailey, 1956 yılında televizyon oyunları yazmaya baslamıs, 1959 yılında da ilk romanını hazırlamaya koyulmuştur.

1966 yılındanberi karısı ve üç çocuğuyla birlikte kaliforniya'da yaşıyan Hailey **«Hava alanı - Airport»** adlı romanı için tam üç yıl çalısmıs, Avrupa'nın, Kuzey Amerika'nın büyük havaalanlarında incelemeler yapmıstır.

«Hava alanı - Airport» yazarın beşinci romanıdır. Bir önceki romanı **«Otel»** gibi büyük ilgi uyandırmıştır. Ülkemizde de gösterilen **«Otel»** le birlikte romanlarından üçü filme alınmıştır.